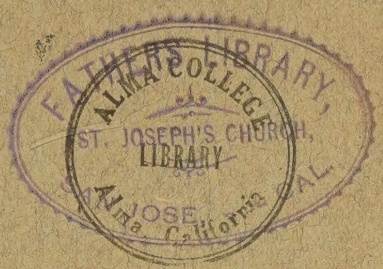
ALMA COLLEGE
ST. JOSEPH'S CHURCH,
LIBRARY
Alma California

ALMA COLLEGE
LIBRARY
ST. JOSEPH'S CHURCH
SAN JOSE, California CAL.

R. P. JOANNIS

MARTINEZ DE RIPALDA

E SOCIETATE JESU,

ADVERSUS BAIUM ET BAIANOS

AD DISPUTATIONES

DE ENTE SUPERNATURALI

APPENDIX

SAINT-QUENTIN. — IMP. J. MOUREAU.

R. P. JOANNIS MARTINEZ

DE

RIPALDA

E SOCIETATE JESU

OLIM IN ACADEMIA SALMANTICENSI PROFESSORIS PRIMARII,

POSTEA IN SUPREMO SENATU INQUISITIONIS GENERALIS FIDEI CENSORIS,

ADVERSUS BAIUM ET BAIANOS

AD DISPUTATIONES DE ENTE SUPERNATURALI APPENDIX

NOVA EDITIO

PLURIBUS MENDIS EXPURGATA

TOMUS SEXTUS

ALMA COLLEGE LIBRARY 2088 R481 Alma, California

L. V.

FATHERS' LIBRARY ST. JOSEPH'S CHURCH SAN JOSE ALMA COLLEGE LIBRARY Alma, California

PARISIIS

APUD LUDOVICUM VIVÈS, EDITOREM

13, VIA VULGO DICTA DELAMBRE, 13.

M DCCC LXXII.

8652

Digitized by the Internet Archive
in 2025

https://archive.org/details/ripalda0006rpjo

INDEX

DISPUTATIONUM ET SECTIONUM, QUÆ IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

LIBRI SECUNDI CONTINUATIO.

DISPUTATIO XVII.

AN BAIANIS PRO SUA DE LIBERTATE SOLI COACTIONI CONTRARIA SENTENTIA ARGUMENTUM SED ALICUJUS MOMENTI 1

SECT. I. Argumentum ex libertate Dei. 1
SECT. II. Argumentum ex libertate Christi. 4
SECT. III. Aliud argumentum ex libertate beatorum. 8
SECT. IV. Argumentum ex libertate, qua diligimus beatitudinem. 12
SECT. V. Argumentum a priori, quia actus voluntatis eo ipso, quod sit voluntarius, est in potestate voluntatis, et liber. 15
SECT. VI. Rursus arguitur, quia nulla est arbitrii voluntas, quæ eo ipso, quod voluntas est, non sit libera 17
SECT. VII. Arguitur ex necessitate determinationis amica libertati et solius coactionis inimica. 20
SECT. VIII. Arguitur ad hominem ex principiis Scholasticorum. 23
SECT. IX. Objiciuntur nobis Patres Ecclesiæ usque ad tempora Augustini. 26
SECT. X. Objiciuntur Patres post Augustinum 29
SECT. XI. Concluditur objectio Patrum. 34
SECT. XII. Objiciuntur prisci Scholastici. 41
SECT. XIII. Explicatio priscorum Theologorum. 46
SECT. XIV. Clausula totius controversiæ. 48

DISPUTATIO XVIII.

AN HOMO POST PECCATUM CONTRAXERIT NECESSITATEM PECCANDI SECLUSA GRATIA DEI ? 50

SECT. I. Explicatur controversia, et Baii, Baianorumque sententia. 51
SECT. II. Sententia contraria stabilitur, et ex sanctionibus Pontificum contra Baium editis probatur. 53
SECT. III. Alia probatio ex sanctione Tridentina de libero arbitrio non extincto contra Calvinum. 56
SECT. IV. Idem probatur ex doctrina Augustini. 58
SECT. V. Roboratur ulterius præcedens probatio. 66
SECT. VI. Probatio ex doctrina aliorum Patrum. 68
SECT. VII. In eamdem probationem plura testimonia Patrum. 72
SECT. VIII. Rationes Theologicæ pro eadem doctrina. 75
SECT. IX. Baianorum argumentis solvendis præmittuntur nonnulla. 82
SECT. X. Michaelis Baii, et Baianorum argumenta. 87
SECT. XI. Alia Baianorum argumenta. 90

DISPUTATIO XIX.

AN HOMINI LAPSO ADSIT POTESTAS NATURALIS ANTECEDENS AD AGENDUM QUIDPIAM MORALITER BONUM ABSQUE AUXILIO GRATIÆ 97

SECT. I. Statuitur sententia contra Baium definita ab Ecclesia. 98
SECT. II. Sententia contra Baium definita probatur ex Sacris Litteris, et Conciliis. 100
SECT. III. Recoluntur testimonia Patrum superius producta, quæ eamdem probationem conficiunt. 103
SECT. IV. In eamdem probationem veniunt rationes Theologicæ confectæ pro viribus naturalibus hominis innocentis sufficientibus ad bonum. 107
SECT. V. Idem probant rationes Theologicæ confectæ pro facultate naturali hominis lapsi sufficienti ad non peccandum, et plures aliæ. 109
SECT. VI. Baii et Baianorum argumenta referuntur, et repelluntur. 111
SECT. VII. Alia Baianorum argumenta objiciuntur, et explicantur. 113
SECT. VIII. Gratia ad actus bonos necessaria non est entitate supernaturalis, et pertinens ad fidem, et charitatem Theologicam. 116
SECT. IX. Differentia actuum salutarium, et non salutarium explicatur. 118

DISPUTATIO XX

AN INFIDELES POSSINT QUIDPIAM BONI MORALITER AGERE ? AN EORUM OPERA NECESSARIO SINT PECCATA ? 120

SECT. I. Baii et Baianorum sententia est ab Ecclesia proscripta, et solis hæreticis nostri temporis probata. 120

SECT. II. Sententiæ Baianæ contradicunt Sacræ Litteræ, 122

SECT. III. Ad eamdem probationem expenditur illud Pauli Rom. II. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt.* 125

SECT. IV. Sententia Baiana refutatur ex doctrina Patrum. 131

SECT. V. Improbatur etiam ex doctrina Augustini. 134

SECT. VI. Ulterior improbatio sententiæ Baianæ ex doctrina Augustini. 139

SECT. VII. Etiam discipuli Augustini Fulgentius, Prosper, et Orosius refragantur Baianis. 143

SECT. VIII. Rationes Theologicæ contra necessitatem peccandi infidelium. 145

SECT. IX. Objicitur, et diluitur argumentum a Baianis confectum ex fide necessaria ad omne opus moraliter bonum. 150

SECT. X. Urgetur argumentum præcedens, et quænam sit fides, ex qua bona opera salutaria procedunt, exponitur. 153

SECT. XI. Aliud Baianorum argumentum ex fine, in quem opera bona referri debent. 160

SECT. XII. Objiciuntur, et explicantur Ambrosius, Hieronymus. Prosper, et Fulgentius. 166

DISPUTATIO XXI.

AN DILECTIO DEI ENTITATE NATURALIS SOLA FACULTATE ANTECEDENTI NATURÆ SIT POSSIBILIS NATURÆ LAPSÆ ? 168

SECT. I. Baiana sententia explicatur, et a Pontificibus Ecclesiæ proscripta præmittitur. 168

SECT. II. Ex Sacris Litteris, et Conciliis ostenditur possibilis facultate antecedenti naturæ amor naturalis Dei. 171

SECT. III. Amor naturalis Dei ex doctrina Augustini. 173

SECT. IV. Idem arguitur ex doctrina discipulorum Augustini, et aliorum Patrum. 177

SECT. V. Amor Dei naturalis probatur rationibus Theologicis. 178

SECT. VI. Objiciuntur Baianorum argumenta. 181

SECT. VII. Objecta explicantur. 183

SECT. VIII Complutensium; et Salmanticensium placita, et argumenta expenduntur. 185

SECT. IX. Quenam differant amor Dei entitate naturalis, et supernaturalis ? 189

DISPUTATIO XXII.

AN PRÆTER CHARITATEM, ET AMOREM DEI SINT ALIÆ VIRTUTES, ET AFFECTUS MORALITER BONI SPECIE DIFFERENTES ? 190

SECT. I. Baianorum pronuntiata in quæstione præsenti, eorumque proscriptio. 190

SECT. II. Improbatur sententia Baiana, quod amor concupiscentiæ Dei. et retributionem intendens esse possit virtuosus. 192

SECT. III. Expediuntur Baianorum objecta contra amorem concupiscentiæ Dei, et mercenarium virtuosum. 197

SECT. IV. Item improbatur Baiana sententia, quia timor pœnarum servilis potest esse virtuosus ex Sacris Litteris, et Conciliis. 202

SECT. V. Ejusdem argumenti probatio ex Augustino. 206

SECT. VI. Ejusdem veritatis probatio ex aliis Patribus 208

SECT. VII. Ejusdem veritatis probationes Theologicæ. 210

SECT. VIII. Duo Baianorum argumenta contra timorem servilem virtuosum refelluntur. 214

SECT. IX. Diluuntur alia Baianorum argumenta contra præcedentem doctrinam. 218

SECT. X. Refutatur Baiana sententia, quia attritio non elicita ex charitate confert cum sacramento gratiam 221

SECT. XI. Baianorum impetus adversus nostram præcedentem probationem franguntur. 227

SECT. XII. Eadem sententia refellitur, quia affectus per se antecedens assensum fidei et virtuosus, et non elicitus a charitate. 232

SECT. XIII. Etiam refellitur, quia sunt veræ virtutes morales a charitate distinctæ. 235

SECT. XIV. Argumentum præcedens auctoritate munitur, præsertim Augustini. 238

SECT. XV. Pro eodem argumento auctoritas aliorum Patrum. 243

SECT. XVI. Explicatur primum, et princeps argumentum quo Baius, et Baiani virtutes morales cum charitate reciprocant. 248

SECT. XVII. Alia Baianorum objecta repelluntur. 251

SECT. XVIII. Concluditur Baianorum objectio, atque solutio. 255

SECT. XIX. Conficitur, *charitatem* apud Augustinum usurpari affectionem bonam cujuscumque virtutis infusam a Deo. 261

DISPUTATIO XXIII.

AN IMBECILLITAS NATURÆ LAPSÆ REDDIDERIT HOMINEM INCAPACEM AUXILII GRATIÆ PURE SUFFICIENTIS ? 263

SECT. I. Exponitur controversia, et Baianorum sententia cum assertis illi nexis. Prædeterminatistarumque latum a Baianis discrimen. 264

Sect. II. Baiani in quæstione præsenti per omnia consentiunt hæreticis nostri temporis. 267
Sect. III. Auxilium gratiæ pure sufficiens in statu naturæ lapsæ ex Sacris Litteris conficitur. 270
Sect. IV. Ulterior ejusdem gratiæ probatio ex Sacris Litteris. 275
Sect. V. Concluditur gratiæ pure sufficientis probatio ex Sacris Litteris. 279
Sect. VI. Gratia pure sufficiens ex Conciliis, et Pontificibus Ecclesiæ. 285
Sect. VII. Gratia pure sufficiens ab Augustino asserta. 288
Sect. VIII. Asserta etiam a discipulis Augustini. 290
Sect. IX. Etiam asserta a cæteris Patribus. 292
Sect. X. Uberior assertio Patrum. 296
Sect. XI. Gratia sufficiens arguitur ex possibilitate præceptorum 300
Sect XII. Vindicatur præcedens argumentum a solutionibus Baianorum. 302
Sect. XIII. Vindicatur etiam ab objectionibus ipsorum. 308
Sect. XIV. Gratia pure sufficiens arguitur ex gratia sufficienti numquam deserente justos, etiam labentes. 314
Sect. XV. Eadem gratia arguitur ex potestate superandi tentationes succumbentibus communi. 317
Sect. XVI. Arguitur etiam ex spe Theologica, et timore filiali præscitis etiam communi. 322
Sect. XVII. Gratia pure sufficiens probatur ex voluntate divina salvandi omnes homines etiam reprobos. 325
Sect. XVIII. Elevantur, quæ respondent, et objiciunt Baiani ad præcedens argumentum. 332
Sect. XIX. Ejusdem gratiæ argumentum ex morte, et redemptione Christi reprobis etiam communi. 335
Sect. XX. Confirmatur præcedens argumentum ex oratione, et voluntate Christi desiderante omnibus hominibus, etiam præscitis, salutem. 340
Sect. XXI. Refelluntur solutiones, et objectiones Baianorum ad præcedens argumentum. 342
Sect. XXII. Eamdem gratiam arguunt auxilia sufficientia obduratis, et excæcatis provisa. 346
Sect. XXIII. Expediuntur, quæ Baiani objiciunt argumento præcedenti. 353
Sect. XXIV. Postrema gratiæ pure sufficientis probatio ex variis Theologicis rationibus. 356
Sect. XXV. Proponuntur, et explicantur Baianorum argumenta. 358
Sect. XXVI. Expediuntur alia Baianorum argumenta. 362
Sect. XXVII. Diluuntur argumenta confecta ex lege Judæis lata absque gratia sufficienti. 369

DISPUTATIO XXIV.

AN INFIRMITAS NATURÆ LAPSÆ VENDICET GRATIAM EFFICACEM, ESSENTIALI DISCRIMINE DIFFERENTEM A GRATIA EFFICACI NATURÆ SANÆ ? 376

Sect I. Baiana sententia constituens essentiale discrimen. 376
Sect. II. Impune potest Baiana sententia, et essentialis differentia gratiarum utriusque naturæ impugnari inviolatis legibus prohibentibus controversiam de gratia efficaci. 379
Sect. III. Nullum est discrimen essentiale inter gratias efficaces utriusque naturæ ex Sacris Litteris. 384
Sect. IV. Idem rursus probatur ex Sacris Litteris. 386
Sect. V. Discrimen nullam est ex Conciliis, et Pontificibus Ecclesiæ. 389
Sect. VI. Nullum discrimen ex Augustino. 392 398
Sect. VII. Discrimen est nullam ex discipulis Augustini.
Sect. VIII. Ejusdem discrimen est nullam ex cæteris Patribus. 402
Sect. IX. Improbatur discrimen ex rationibus Theologicis. 409
Sect. X. Exploditur discrimen specificum auxiliorum gratiæ a Baianis assertum. 412
Sect. XI. Discrimina auxiliorum naturæ integræ, et lapsæ. 414
Sect. XII. Baiana argumenta objiciuntur, et diluuntur. 415

APPENDIX

Michaelis Baii Confessio. 422
Bulla Urbani VIII in eminenti. 423
Supremæ et universalis Inquisitionis decretum. 435
Varia Brevia apostolica. Urbani VIII et Innocentii X. 437
Alia quædam provinciarum prælatorum et academiarum testimonia. 450

ADVERSUS BAIUM ET BAIANOS

LIBER SECUNDUS

DE STATU NATURÆ LAPSÆ

DISPUTATIO XVII.

AN BAIANIS PRO SUA DE LIBERTATE SOLI COACTIONI CONTRARIA SENTENTIA ARGUMENTUM SIT ALICUJUS MOMENTI ?

Miratus es, credo, asserta Baianorum, quæ de libertate, soli coactioni contraria, et compossibili cum necessitate inevitabili, contrariaque indifferentiæ arbitrii, superioribus protulimus. Miraberis forsan magis argumenta, quibus innituntur. Ergo ut omnibus constet vanitas totius doctrinæ, Baianæ, argumenta eorum nunc proponemus, atque expendemus.

SECTIO I.

Argumentum ex libertate Dei.

Primum argumentum Baianorum.

1. Primo sic arguunt. Deus necessitate amat justitiam, et seipsum absque potestate indifferenti ad oppositum; quia Deus nulla potestate potest amorem sui, atque justitiæ deserere. Tamen Deus est liber amando justitiam, et seipsum. Ergo datur libertas cum necessitate inevitabili ad unum absque potestate indifferenti ad oppositum. Minorem, in qua est difficultas, volunt esse Augustini lib. I, oper. imperf. contra Jul. f. 150; ubi cum Julianus urgeret : « Liberum non est, nisi quod duo potest velle, » id est, bonum, et malum. » Augustinus sic arguit : « Liber ergo Deus non est, quia » malum non potest velle; de quo etiam » ipse dixisti, Deus esse, nisi justus, non » potest. Siccine Deum laudas, ut ei aufe- » ras libertatem ? An potius intelligere de- » bes, esse quamdam beatam necessitatem, » qua Deus injustus non potest esse. » Quibus libertatem asserit absque indifferentia contrarietatis. Rursus rejicit etiam indifferentiam contradictionis, lib. de nat. et grat. c. XLVI. Nam cum objecisset Pelagius : « Voluntatis arbitrio privari quidquid natu- » rali necessitate constringitur : » refutat hoc Augustinus : « Et hic nonnulla quæstio » est. Perquam enim absurdum est, ut ideo » dicamus non pertinere ad voluntatem » nostram, quod beati esse volumus, quia » id omnino nolle non possumus, nescio » qua, et bona constrictione naturæ : nec » dicere audemus, ideo Deum non volun- » tatem, sed necessitatem habere justitiæ, » quia non potest velle peccare. » Ubi duobus exemplis docet, libertatem cum necessitate consistere : primo quidem ex amore beatitudinis, qui nobis naturalis, et necessarius est : secundo ex amore justitiæ, quem Deus habet omnino determinatum absque indifferentia contradictionis ad oppositum, cum nihil possit amare, quod justum non sit, nec suam intrinsecam justitiam non amare.

Confirmatur

2. In confirmationem proferunt alia testi-

monia Patrum, qui pronuntiant, Deum non esse necessitate bonum, sed voluntate, atque adeo libertate, cum voluntas necessitati opposita, sit libertas. Ita Anselmus, lib. II fidei, c. XIV, et Bernardus, lib. de grat. et lib. arb.; item ex Scholasticis promunt illud S. Thomæ, q. X, de potentia, art. 2, ad 5 : « Deus sua voluntate libere amat » seipsum, licet de necessitate amet sei- » psum; » et illud Scoti, quodlib. XVI : « Voluntas divina necessario vult bonitatem » suam, et tamen in volendo eam est li- » bera. » Ergo cum necessitate determinationis, amicabilis est libertas.

Respondetur.

3. Respondeo. Inprimis hoc argumento utuntur Hæretici nostri temporis, ut absque libertate indifferentiæ bonitatem, et malitiam moralem, cum necessitate indifferentiæ contraria conjungant. Repeto argumentum Calvini, lib. II Instit., c. III, § 5, superius productum, quod est apud Ruardum, art. 7, pag. 377 : « Voluntatem autem necessitate » in malum trahi, vel duci, quamvis liber- » tate abdicata, offendit eos, qui inter ne- » cessitatem, et coactionem distinguere » nesciunt. At si quis interroget eos, an non » Deus necessario bonus sit? An non Dia- » bolus necessario malus? Quid respondent? » Sic enim connexa est Dei bonitas cum » divinitate, ut non magis necessarium sit » ipsum esse Deum, quam bonum. Diabolus » autem per lapsum sic a boni communione » alienatus est, ut nihil, quam male agere » possit. Quod si quis Sacrilegus obganniat, » Deo parum laudis ex sua bonitate deberi, » ad quam servandam cogatur, cui non erit » prompta responsio. Immensa ejus boni- » tate fieri, ne male agere possit, non vio- » lenta impulsione. Ergo si liberam Dei » voluntatem in bene agendo non impedit, » quod necesse est, illum bene agere, si » Diabolus, qui non nisi male agere potest, » voluntate tamen peccat; quis hominem » ideo minus voluntarie peccare dicet, quod » sit peccandi necessitati obnoxius? » Quo differt hoc argumentum a Baianico? Ab eodem Calvino hausit etiam idem argumentum ejus discipulus Chamierus, tom. III, lib. II, c. IV, n. 2 : « Arbitrium Dei, Ange- » lorum, diaboli, hominum glorificatorum, » et damnatorum est liberum. At eorum- » dem arbitrium non est liberum a necessi- » tate interna. » En Hæretici Calviniani idem, quod Baiani, eodemque prorsus fundamento, quo illi contendunt. Eis præluxit Wiclephus apud Waldensem, lib. I doctrin. fidei, c. XXII, cujus hoc argumentum refert : « Deus non illibertatur quicquam facere, » licet absolute necessario illud fiat. Sicut » non illibertatur producere Verbum, vel » Spiritum sanctum, licet absolute neces- » sario illud agat. » Vereor causam Baianorum esse eamdem, cum idem prorsus patrocinium sit.

4. Deinde præterito argumento, et aliis sequentibus solvendis præmitto, quod initio hujus controversiæ Disp. XIV, n. 8, monuimus, nimirum in ea aliam esse quæstionem de voce, aliam de re. De voce quæstionem esse, an voluntas a coactione libera absolute sit dicenda libertas, quæ in partem affirmantem plures habet priscorum Theologorum, et Patrum Patronos; in quo ego non moror. Quæstionem autem de re esse, an ea sola libertas, quæ coactionem, et violentiam excludit, etiamsi cum necessitate inevitabili, contingentiæ, et indifferentiæ contraria conjungatur, capax sit meriti, atque demeriti, laudis, atque vituperii, consilii, exhortationis, gratitudinis, præcepti, et aliorum, quæ moralis libertatis propria sunt? Quare distinctionis gratia hanc libertatem interdum nuncupo *moralem*, illam vero pure *physicam*, et consequenter necessitatem illi contrariam voce coactionem *moralem*, et huic contrariam *physicam*.

5. Item præmitto, nec a nobis, nec a Theologis, quod Baiani insequuntur, ullibi desiderari ad libertatem indifferentiam contrarietatis ad bonum, et malum, sed sola contradictionis indifferentia moralem libertatem constitui posse. Alia enim est libertas moralis in genere; alia in specie libertas creaturæ rationalis propria, et naturalis, et prout in via ad salutem consideratur secluso speciali aliquo privilegio, et miraculo Dei. Ad libertatem moralem in genere sufficit potestas agendi, et non agendi, operandi et non operandi bonum, peccandi, et non peccandi : nec nostris argumentis aliud contendimus, nec Baianorum adversarii aliud contenderunt. Ad libertatem vero in specie creaturæ rationalis propriam, et naturalem, et prout in via ad salutem consideratur, secluso speciali privilegio, et miraculo Dei, requiritur indifferentia contrarietatis ad bonum, et malum; quia ex nativa defectibilitate habet posse peccare, et ex naturali perfectione rationalitatis posse amare bonum rationi conveniens præsertim adjuta

auxilio gratiæ, et nullo ex capite sive naturali, sive supernaturali affigitur in via ad solum bonum honestum amandum. Quare interdum Patres, et Theologi ejus libertatem definiunt indifferentem ad bonum, et malum, scilicet spectatam, quoad specificum conceptum status talis creaturæ, quamvis ex conceptu generico libertatis moralis communis Deo, Christo Domino, et Beatis ejusmodi indifferentia necessaria non sit.

6. Hinc ad argumentum respondeo. Deus non amat seipsum, neque suam justitiam libere libertate morali, de qua est controversia, sed sola libertate physica, de qua nulla est nobis contentio. Ad primum Augustini testimonium respondeo. Illud ad rem non est, cum a libertate morali solam arceat indifferentiam contrarietatis, quam nos nullibi ad illam desideramus. Secundum exemplis, quæ profert non removet a libertate indifferentiam contradictionis. Primo quidem, quia licet non possimus nolle beatitudinem, tamen possumus illam non velle in hac vita. Secundo vero, quia amorem justitiæ in Deo non asserit Augustinus necessarium necessitate opposita indifferentiæ contradictionis, sed solius contrarietatis, ut significant illa verba *quia non potest velle peccare*. Nam licet omnia decreta Dei necessitate sint justa, indifferens tamen est ad plura decreta contradictoria, quæ sunt justa, sive enim velit incarnari, sive nolit, decretum est justum; similiter, sive velit punire, sive misereri velit, ut tradit Anselmus in Prosolog., c. x : « Cum punis malos, justum » est, quia illorum meritis convenit; cum » vero parcis malis, justum est, quia boni» tati tuæ condecens est. » Et seq. c. xi : « Justum igitur est secundum te, juste, et » benigne Deus, et cum punis, et cum » parcis. »

7. Præterea Augustinus « nonnullam » quæstionem » esse dixit, an voluntatis arbitrium necessitate possit esse constrictum? quod Pelagius opposuerat. Quia de voce quæstio fuit, etiam inter priscos Theologos, an voluntatis arbitrium cum necessitate conjungatur, licet liberum arbitrium necessitatis expers sit? Sententiæque affirmanti cum hac distinctione arbitrii, et liberi arbitrii adhæsit Mayronius relatus D. XIV, n. 155. Itaque Augustinus potuit admittere necessitatem cum voluntatis arbitrio, quamvis a libero arbitrio eam relegaverit. Demum esto etiam liberum arbitrium cum necessitate admiserit; ea tamen libertas non est admittenda moralis, sed pure physica cum innumeris aliis in locis, quæ Disp. XIV et XV, protulimus, disserens de libertate morali indifferentiam potestatis necessariam ad illam vindicaverit.

8. Unde etiam ad cæteros Patres respondeo. Esto enim aliquam Dei libertatem cum necessitate conjunctam velint, cæterum ea libertas erit pure physica, et non moralis : nam ipsimet alibi testatissime volunt ad libertatem moralem, indifferentem potestatem requiri. Vide egregia testimonia Anselmi Disp. XIV, n. 45, 56, 57 et 58; et Disp. XV, n. 74; Damasceni testimonia, Disp. XIV, n. 44, 119, 140, 144, 158, 169; et Disp. XV, n. 70; item Bernardi, Disp. XIV, n. 55 et 138; et Disp. XV, n. 73. Præterea non erit abs re interpretatio, hos Patres Deum eo natura, et necessitate bonum, et justum, ac simul liberum prædicare; quia licet Deo naturalis et necessaria sit bonitas, et justitia in omnibus, quæ decernit, et amat; manet tamen ad libertatem sufficiens indifferentia quoad extrema contradictoria, quia absque dispendio bonitatis, et justitiæ potest indifferenter contradicentia extrema velle, et non velle, ut ad Augustinum dicebamus.

9. Ad Scholasticos Doctores, S. Thomam, et Scotum respondeo. S. Thomas in quæstione de potentia neutiquam disserit de libertate morali, sed tantum physica. Quam, licet ibi nomine libertatis usurpaverit, correxit eum loquendi modum in summa Theologica, et libro contra Gentes, ubi innumera sunt ejus testimonia pro indifferentia potestatis ad libertatem necessaria, quæ sparsa dedimus Disp. XIV et XV. Scoto familiarior fuit loquutio amoris necessarii, et simul liberi, quamvis interdum amorem liberum velit necessitatis esse immunem. Hujus testimonia fronte contradicentia composuimus cum Scotistis Disp. XV, n. 153, ut indifferentiam ad libertatem moralem vindicaverit, et determinationem, ac necessitatem antecedentem cum sola physica libertate conjunxerit.

SECTIO II.

Argumentum ex libertate Christi.

Secundum argumentum Baïanorum.

10. Nec dissimile præcedenti argumentum est, quod ex Christi Domini libertate objiciunt. Nam Christus Dominus erat necessitate inevitabili obstrictus ad non peccandum, tamen libere non peccabat. Ergo consistit libertas ad extremum, ad quod inevitabili necessitate est determinata voluntas. Christum Dominum liberrimum in non peccando fuisse probant ex Augustino, lib. de correp. et grat., c. XI : « Neque enim me- » tuendum erat, ne isto ineffabili modo in » unitatem personæ a Verbo Dei natura hu- » mana suscepta, per liberum voluntatis » peccaret arbitrium, cum ista susceptio » talis esset, ut natura hominis a Deo ita » suscepta nullum in se motum malæ vo- » luntatis admitteret; » ubi Augustinus, Christum Dominum non peccare, libero ipsius adscribit arbitrio : similiter de prædest. Sanct., c. XV : « Numquid metuendum fuit » ne accedente ætate homo ille libero pec- » caret arbitrio? An ideo in illo non libera » voluntas erat, ac non tanto magis erat, » quanto magis peccato servire non pote- » rat? » Expendunt Baiani, aliam esse libertatem faciendi bonum, aliam libertatem non faciendi malum, quas divisit Spiritus sanctus admonens : *Declina a malo, et fac bonum.* In his locis autem non est Augustino disputatio de libertate faciendi bonum, sed de sola non faciendi malum. At licet ad libertatem faciendi bona adfuerit Christo indifferentia : cæterum ea non apparet ad libertatem non faciendi mala. Quare tota in non peccando libertas Christi Domini revocanda est in necessariam, et constantem ejus voluntatem amplectendi semper justitiam, et aversandi injustitiam, quæ Christo Domino spontanea, et naturalis semper fuit.

11. Unde colligunt, a doctrina Augustiniana longe recedere Scholasticos, qui ad conciliandam libertatem Christi cum necessitate adimplendi præceptum mortis recurrunt ad indifferentiam circumstantiarum, et voluntatum differentium, quibus ea præcepta poterat executioni mandare. Nam cum prompta fuerit Augustino hæc solutio, nullibi eam indicavit, sed in solam voluntariam, et immutabilem justitiæ, et æquitatis voluntatem totam libertatem refudit, ostendens, etiamsi Christo Domino omnes circumstantiæ, et voluntas determinata adimplendi præcepti fuissent a Patre injunctæ, adhuc in eo adimplendo, et peccato vitando liberrimum fore ; quia potestas violandi præceptum tantum abest, ut libertati prodesset, ut potius obesset. Quare tota multitudo Theologorum quærentium indifferentiam ad hanc Christi libertatem statuendam, sub mole difficultatis fatigata, et suspirans nihil aliud tot, tantisque conatibus agit, quam difficultatem hac via insolubilem esse fateri. Quod S. Thomas liquido tradidisse videtur in II, dist. XVIII, art. 2, ad. V, de libero Christi arbitrio dicens : « Etiam esset determinatum ad unum nu- » mero, sicut ad diligendum Deum, quod » non facere non potest; tamen ex hoc non » amittit libertatem, aut rationem laudis » sive meriti. » Rationem reddit : « Quia in » illud non coacte, sed spontanee tendit. »

Respondetur.

12. Respondeo. Hoc argumento utebatur Wiclephus libertatis humanæ hostis ad persuadendum homines necessitate antecedenti, et inevitabili adimplere præcepta. Sic refert Waldensis, lib. I doctrinalis fidei, c. XXV, ubi cum præmisisset : « Periculose ut mihi » videtur, quidam magni viri necessitatem » istam præcedentem ponunt in humanis » operibus, etiam et quod fluat a voluntate » Dei; » paucis interjectis subdit : « Quo- » modo isti non dicerent unacum Wiclepho » quod Christus subivit mortem necessitate, » cui obviare ipse non potuit, quod est » scandalum crucis inter gentes et Hæresis » Christianis. Ideo autem quia spontanei- » tatem Christi perimeret , et veritatem » illam Evangelicam : *Potestatem habeo po-* » *nendi animam meam* ; omnes fideles di- » cunt , eum non necessitate, sed sponte » mortem subiisse : non necessitate, scilicet » præcedente puta Dei, quæ cogeret liber- » tatem. » Ubi coactionem accipit Waldensis necessitatem antecedentem indifferentiæ contrariam, ut explicant illa verba, necessitate, « cui obviare ipse non potuit, » atque adeo « spontaneitatem Christi » intelligit potestatem indifferentem moriendi, et non moriendi, ut ex toto contextu disputationis manifestum est.

13. Deinde nego, Christo fuisse liberum non peccare, quia illi erat necessitate ante-

cedenti et inevitabili necessarium, quod ex superioribus libertati repugnat. Addo, nec fuisse Christo voluntarium, seu voluntatis, et arbitrii opus, ut ad libertatem Baianam erat necessarium. Voluntarium enim est, quod a voluntate tanquam a principio ex cognitione procedit, ut definiunt omnes Theologi I, II, q. VI, distinguentes inter esse volitum, et voluntarium, quod volitum esse potest, quin a voluntate procedat, voluntarium autem esse non potest, nisi voluntatis sit opus. At in Christo non peccare non procedebat a voluntate, sed ab unione hypostatica, et sanctitate infinita antecedente omne opus voluntatis, et seorsim ab omni voluntatis actione excludente peccatum. Quia infinita ejus sanctitas per seipsam immediate repugnabat essentialiter peccato, ideoque erat causa omnino necessaria puritatis, et innocentiæ peccati. Ubi autem præcedit causa necessaria alicujus defectus, nihil operatur voluntas in illum, quia independenter ab omni concursu voluntatis talis effectus existit. Quis enim dicat, esse opus voluntatis, et proprie voluntarium, hominem non esse equum, Deum non esse mortalem? Ergo nec erit opus voluntatis, et proprie voluntarium, Deum non peccare, quia tam repugnat per suam sanctitatem antecedentem peccato, quam morti per suam immortalitatem.

licatur
ustinus

14. Ideo Augustinus non peccare Christum, non revocat in arbitrium voluntatis, ut falso, et pro libito illi imponunt Baiani, sed in susceptionem naturæ humanæ a Deo, et in impotentiam peccandi inde ortam seorsim ab omni voluntatis affectu, et immutabili amore justitiæ. Nam in primo testimonio peccatum excludit ea ratione, « cum » ista susceptio talis esset, ut natura homi- » nis a Deo ita suscepta nullum in se mo- » tum malæ voluntatis admitteret. » Ergo talis susceptio causa est unica, cur metuendum non sit, voluntatem Christi ullum potuisse admittere peccatum. In secundo vero ea ratione, quia « tanto magis erat libera, » quanto magis peccato servire non pote- » rat. » Ergo impotentia peccandi causa erat nullum admittendi peccatum. At hæc impotentia, et illa susceptio Dei antecedebant omnem Christianæ voluntatis affectum. Ergo antecedenter ad omnem affectum voluntatis, et independenter ab illo erat in Christo causa removens peccatum. Quare etiam juxta Baiana principia defectus peccati in Christo non erat admittendus liber quia non erat voluntarius, seu voluntatis opus. Verum a Baianis non est tanta consequentia petenda.

15. Nihilominus Christus Dominus admittendus est liber in adimplendo mortis præcepto absque libertate non peccandi, ut inferius exponemus. Primum enim vindicare opus est Scholasticas Theologos a calumnia recedendi ab Augustiniana doctrina, qua eos infamant Baiani, quod indifferentiam inquirunt ad libertatem adimplendi mortis præceptum. Nam in ea tradenda accedunt doctrinæ ipsius Christi, Joannis, X: *Ego pono animam meam, et iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a meipso. Et potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a Patre meo.* Ubi cum Patris mandato conjungit potestatem indifferentem moriendi, et non moriendi, et mortem in suam libertatem, et electionem refert, ut mox ex Patribus Ecclesiæ exponemus. At ubi Theologi doctrinæ Christi accedunt, nefas est scribere, a doctrina Augustiniana recedere.

16. Misereque falluntur, qui se Augustinianos jactant, dum objiciunt, nullibi Augustinum, vel leviter indicasse potestatis indifferentiam in adimpletione hujus præcepti. Nam lib. IV, de Trinit., c. XIII, expendens prædictum testimonium Christi sic ait: « Non carnem deseruit invitus, sed quia » voluit, quando voluit, quomodo voluit. » Hinc ait: *Potestatem habeo ponendi ani-* » *mam meam, et potestatem habeo iterum* » *sumendi eam.* » Expende repetita, et inculcata toties verba « quia voluit, quando » voluit, quomodo voluit, » quæ significant oppositum potuisse velle, ideoque non subiisse mortem invitam. Quod magis explicat subjiciens: « Neque enim jure cujusquam » potestatis exutus est carne, sed ipse se » exuit. Nam qui posset non mori, si nollet, » proculdubio quia voluit, mortuus est. » Audis, ideo Christum « proculdubio quia » voluit » mortuum esse, quia « posset non » mori, si nollet. » En disertissime adscribit Augustinus Christo potestatem indifferentem non moriendi.

17. Non minus diserte expressit, Tract. CXIX, in Joannem, illa verba *consummatum est*, sic expendens: « Tanquam ille, qui po- » testatem habebat ponendi animam suam, » et iterum sumendi eam, peractis omnibus

» quæ ut peragerentur, expectabat; incli-
» nato capite, tradidit spiritum. Quis ita
» dormit, quando voluerit, sicut Jesus mor-
» tuus est, quando voluit? Quis ita vestem
» deponit, quando voluerit, sicut se carne
» exuit, quando voluit? Quis ita cum vo-
» luerit, abit, quomodo cum voluerit, ab-
» iit? » Potestatem ponendi animam suam, et sumendi eam comparat cum libertate, qua homo dormit, et vestem deponit, quando vult, et abit, cum voluerit, imo huic illam præfert. Ergo sicut hæc libertas in hominibus indifferens est, et hic loquendi modus proprio, et vero sensu indifferentiam ad oppositum significat; ita illa Christi Domini libertas et moriendi, quando voluerit, et quomodo voluerit facultas, eamdem indifferentiam ad oppositum extremum non moriendi continet ab Augustino testatissimam. Ut credas crebis, et præfidentibus contestationibus Baianorum, qui communibus Theologorum assertis refragantur dicentes, nullibi apud Augustinum tale quidpiam, vel leviter indicatum reperiri.

18. Nec mirum, hanc indifferentiam menti Augustini insedisse, cum cæteris Patribus familiaris sit. Eam testatur Chrysostomus ad Hebræos XII, Hom. XXVIII, illa verba : *Proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta*, sic exponens : « Hoc est, » licebat illi, nihil pati, si voluisset. Erat » igitur arbitrii illius, si voluisset, non ve- » nire ad crucem. *Potestatem quippe habeo,* » inquit, *ponere animam meam, et potesta-* » *tem habeo iterum sumendi eam.* Igitur » qui nullam habuit necessitatem, ut cruci- » figeretur, crucifixus est propter nos. » Nota primo potestatem non patiendi crucem tum ex illa phrasi *si voluisset*, quam significare indifferentiam ad oppositum, ostendimus ex professo Disp. XV, sect. II, tum quia omnem excludit necessitatem moriendi cum nullam admittit, atque adeo etiam indifferentiæ contrariam. Nota secundo, hanc indifferentiam colligi a Chrysostomo ex prædicto testimonio Joannis. Eamdem docuit Hom. LIX, col. 3, ad citatum Joannis testimonium dicens : « Christus etiam insi- » diis circumventus, sui juris erat moriendi, » necne. » Quibus verbis aperte denotat dominium ad utramque partem indifferens.

19. Id etiam perspicue tradit ad Roman. XV, Hom. XXVII, col. 4, illa verba : *Etenim Christus non sibi placuit*, sic ponderans : « Poterat nulla ferre opprobria; poterat, » quæ passus est, non pati; siquidem quæ » sua erant spectare voluisset. Verum no- » luit; sed quod nostrum erat respiciens, » quod suum neglexit. » Posse nulla ferre opprobria, et posse non pati, repugnat absque potestate indifferenti ad extremum passioni oppositum. Denique Hom. LXXXIV, in Joan. XIX, illud : *Sciens Jesus, quia jam omnia consummata sunt*, sic explicat : « Hoc est, » quæ dispensata erant. Ubique demon- » strare adnititur, novam hanc mortem » fuisse : siquidem in potestate morientis » erat, ne prius, quam ipse vellet, et omnia » impleta essent, moreretur : ideo dicebat » *potestatem habeo ponendi animam meam,* » *et potestatem habeo iterum sumendi eam.* » » Ergo in potestate morientis erat non mori, nisi quando, et quomodo ipse voluisset.

20. Rupertus, lib. VI, in Joan. in fine, Dominum sic alloquitur : « Quare ergo po- » nis pro omnibus animam tuam, cum po- » testatem habeas etiam non ponendi? » Ergo supponit potestatem indifferentem ponendi, et non ponendi animam suam, quæ omnium Interpretum sensu est potestas moriendi, et non moriendi. Cyrillus Alexandrinus, lib. VI in Joan. c. VII : « Sicut a Judæis deten- » tus est, quando voluit, ita in cruce sus- » pensus emisit spiritum, quando voluit. » Neque confixiones clavorum, et dolores » adegerunt tunc animam a corpore sepa- » rari, quando est sejuncta. Nam si voluis- » set, longiori adhuc tempore eam in cor- » pore detinuisset. Itaque potestatem ha- » buit Dominus ponendi animam suam : » Quia sua potestate et voluntate segrega- » vit a carne. » Ubi satis expressa est indifferentia potestatis saltem ad temporis circumstantiam, et dilationem mortis. Chrysologus, serm. XL, de bono Pastore : « Vita » mori non poterat, nisi voluisset, datori » animæ animam quis tollere potuisset, » nisi volenti? dicente ipso : *Potestatem* » *habeo ponendi animam meam*, etc. » Quo loquendi modo non solum significat voluisse Christum suam mortem, sed etiam ita libere, ut potuisset nolle.

21. Eodem modo loquuntur alii Patres. Gregorius, lib. XXIV, moral., cap. II, Bernardus, de grat. et lib. arb., col. 3; Origenes in Joan., tract. XXXV. inter princip. et fin.; Hieronymus, Isaiæ LIII, ad illud *oblatus est, quia ipse voluit*; Lira, Joann. X; Theophilactus, et Hugo ad illud Hebræo-

rum, XII : *Proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta*; Cyprianus, serm. de Passione Domini; Cyrillus Hyerosolymitanus, cath. XIII, et plures alii. Prætereundus non est Anselmus. libro *Cur Deus homo* cap. XVIII. Ubi præmittens definitionem necessitatis præcedentis, et sequentis, quam exposuimus disputatione præterita sect. IV, subdit : « Hac sequenti, et nihil efficienti » necessitate, quoniam vera fuit fides, vel » prophetia de Christo, qui ex voluntate, » non necessitate moriturus erat, necesse » fuit, ut sic esset. Hac necessitate voluit » Christus, quæcumque voluit. Ideo enim » necessitate fuerunt, quia futura erant. » Et post pauca : « Et si vos omnium, quæ » fecit, et quæ passus est, veram scire ne- » cessitatem; scito, omnia ex necessitate » fuisse, quia ipse voluit : si non voluisset, » non fuissent. » Qui a voluntate Christi relegat omnem necessitatem antecedendem, et inevitabilem patiendi, atque moriendi, et solam illi adscribit necessitatem consequentem, et evitabilem ab ipso, proculdubio illi tribuit potestatem antecedentem ad cavendam passionem, et mortem indifferentem, ut constat ex præmissis de necessitate antecedenti, et consequenti, Disputatione superiori sect. IV, et seqq.

Non recedunt ab August. Scholastici.

22. Ex quibus liquido constat, Scholasticos, qui ad explicandam libertatem Christi in adimplendo præcepto mortis aliquam potestatis indifferentiam conantur adstruere, non recedere, ut Baiani calumniantur, nec ab Augustini, nec a Sacrarum Litterarum, et communi cæterorum Patrum doctrina. Qua autem ratione id tueri possit, non est instituti præsentis, sed breviter perstringere modos, quibus id explicant Theologi. Alii volunt, Christum Dominum indifferentem fuisse, quoad totam substantiam præcepti, non solum internam, sed etiam externam potestate absoluta non moriendi. Quod varie defendunt Scholastici. Quidam id tuentur, quia licet in sensu composito unionis hypostaticæ, atque præcepti fuerit impossibile non mori; possibile tamen fuit in sensu diviso, quod sufficit ad indifferentiam libertatis. Alii rectius quia potuit obtinere a Patre dispensationem præcepti, et obtinere noluit. Alii verosimilius; quia præceptum impositum fuit a Patre dependenter a voluntate Filii, nempe quia Filius voluit voluntate libera usque in finem vitæ perseveranti, qua deficienti cessaret præceptum, et integrum maneret Filio non mori. Alii vero nullam admittunt indifferentiam ad cavendam omnino mortem, sed ad illam hoc, vel illo modo, cum his, vel illis circumstantiis, per hos, vel illos actus, aut charitatis, aut religionis, aut obedientiæ, aut fortitudinis, aut justitiæ acceptandam : Quia determinate præceptum illi non fuit mortem hoc modo, hac circumstantia, et per hunc actum acceptare, cum id conferens non fuerit ad redemptionis nostræ finem, nec communi legum, et præceptorum dispositioni consonum. In has classes dividuntur, et revocantur omnes Scholastici Theologi, tam veteres, quam moderni; a quibus referendis abstineo, quia ad institutum nostrum non pertinet. Adverte tamen, Baianorum calumniam omnes comprehendere.

Inconsequentia Baianor.

23. Notare item est Baianorum inconsequentiam. Nam in hoc argumento supponunt omnino certum, Christo Domino nullam convenire posse libertatis indifferentiam ad præcepta adimplenda, quia unio hypostatica adducit secum necessitatem inevitabilem illa adimplendi in sensu composito ipsius. Tamen ipsi volunt cum necessitate antecedenti, et inevitabili in sensu composito salvari posse libertatis indifferentiam, quando in sensu diviso possibile est extremum oppositum. Hac enim ratione componunt potestatem dissentiendi gratiæ, quam definiunt Concilia, quamvis sit antecedens, et inevitabilis necessitas consentiendi cum gratia, quia in sensu diviso gratiæ possibilis est dissensus. At etiam in sensu diviso præcepti, et unionis hypostaticæ possibile est humanitati Christi extremum oppositum præcepto. Ergo humanitati Christi convenit indifferentia ad libertatem sufficiens. Quare non erat opus recurrere ad libertatem solius coactionis expertem.

Ad D. Thomæ testimonium respondetur.

24. Restat solum ad divi Thomæ testimonium respondere. Quidquid sit, an id S. Thomas absolute, an sub dubio tantum asseruerit, ut plerique intelligunt, credo cum pluribus ejus Interpretibus id a divo Thoma revocatum fuisse pluribus in locis. Primo, ubi ad libertatem Christi necessariam ad mortem desiderat indifferentiam ad plures actus, et bona, quæ deserere potest, ut quæst. XXIX, de verit., art. 6, ad 1 : « Licet » anima Christi esset determinata ad unum » secundum genus mortis, scilicet ad bonum, » non tamen erat determinata ad unum » simpliciter; poterat enim hoc, vel illud

» facere, et non facere, et ideo libertas in » eo remanebat, quæ requiritur ad merendum. » Item III p., q. XVIII, art. 4, ad 3 : « Voluntas Christi, licet sit determinata ad » bonum, non tamen est determinata ad » hoc, vel ad illud bonum. » Secundo, ubi distinguit voluntarium, et spontaneum a libero, cum eo in loco nobis objecto dilectionem Dei eo solum tradat liberam, quia spontanea est : quam divisionem ab Angelico Præceptore factam vidimus Disp. XIV, n. 48 et 49, ipsique adeo certam, ut oppositum opinantes hæresis insimulaverit. Tertio, ubi in genere ad libertatem moralem constanter indifferentiam requirit, ut persuadent copiosa testimonia ipsius a nobis producta Disp. XIV, sect. XXIII, et Disp. XV, sect. XIV, et alia per eas disputationes sparsa. Quibus omnibus contradicit doctrina a Baianis objecta.

SECTIO III.

Aliud argumentum ex libertate Beatorum.

Tertium argumentum Baianorum.

25. Quod est præcedentibus simile. Beatis est omnino necessarium necessitate antecedenti, et inevitabili, indifferentiæ contraria, non velle malum, sive non peccare. Tamen id est eis liberum. Ergo componitur esse liberum, et esse necessitate inevitabili necessarium. Assumptum probant Augustini testimoniis sequentibus. Primo ex Enchirid., c. CV : « Sic enim oportebat prius hominem » fieri, ut et bene velle posset, et male : » nec gratis, si bene, nec impune, si male : » postea vero sic erit, ut male velle non » possit, nec ideo libero carebit arbitrio. » Multo quippe liberius erit arbitrium, quod » omnino non poterit servire peccato. » Secundo, ex libro de correp. et grat., c. II : « Posset enim (Adam) perseverare » etiam, si vellet ; quod ut nollet, de libero » descendit arbitrio, quod tunc ita liberum » erat, ut bene velle posset, et male. Quid » erit autem liberius libero arbitrio, quando » non poterit servire peccato : quæ futura » erat homini sicut facta est, et Angelis » sanctis merces meriti ? » Et paulo post : « Prima ergo libertas voluntatis erat, posse » non peccare, novissima erit multo major ; » non posse peccare, » quod continuo verbis aliis eodem sensu exprimit : « Prima erat » perseverantiæ potestas, bonum posse non » deserere ; novissima erit felicitas perse- » verantiæ, bonum non posse deserere. » Tertio, ex lib. XXII, de Civit. Dei, c. ult. « Nec ideo liberum arbitrium non habebunt, » quia peccata eos delectare non poterunt. » Magis quippe erit liberum a delectatione » peccandi ad delectationem non peccandi » indeclinabilem liberatum. Nam primum » liberum arbitrium, quod homini datum » est, quando primum creatus est rectus, » potuit non peccare, sed potuit et peccare : » hoc autem novissimum eo potentius erit, » quo peccare non poterit ; » quod rursus confirmat ex libero arbitrio ipsius Dei : « Certe Deus ipse nunquid, quia peccare « non potest, ideo liberum arbitrium habe- » re negandus est ? »

26. In his illud expendunt, Augustinum majorem, et nobiliorem libertatem Beatorum non revocare in indifferentiam amandi hoc, vel illud bonum honestum, non connexum cum summo bono, ut recentiores quidam Scholastici imaginantur : sed in eas rationes, quia arbitrium omnino non poterit servire peccato, quia non poterit bonum deserere, quia erit liberum a delectatione peccandi usque ad delectationem non peccandi indeclinabilem liberatum. Quibus rationibus, et phrasibus exprimit libertatem majorem consistere in ipso non posse peccare, nec posse bonum deserere, nec delectationem non peccandi declinare. Quamvis enim liberum arbitrium Adami comparet potens bene, et male velle cum arbitrio Beatorum, potestatem tamen male volendi non vult Augustinus partem esse libertatis, sed tantummodo potestatis bene volendi, quam in Adamo, et Beatis differentem in eo fuisse tradit, quod in Adamo esset adhuc mobilis, et infirma, in Beatis immobilis, robusta, et perpetua, et idcirco liberior. Nec alicubi Augustinus ad hanc Beatorum libertatem ejus indifferentiæ meminit, nec ullum in omnibus suis scriptis vestigium ejus reliquit.

27. Quare consequenter volunt, ab Augustino tradi liberam esse ipsam dilectionem Dei constantem, et immutabilem, qua adhærent summo bono, et illud deserere, et ab eo deficere non possunt. Nam peccare apud Augustinum non est aliud, quam a bono, hoc est, a Deo, seu Dei amore deficere, et consequenter non peccare, quod liberum Beatis asserit, erit in Dei amore stabilem, et immobilem permanere. Quare

in lib. XXII de Civit., c. ult., verbis citatis continuo adjicit velut rationem : « Sic enim » erit inamissibilis voluntas pietatis, et » æquitatis, quomodo est felicitatis. » Quæ voluntas inamissibilis pietatis, et æquitatis non est alia, quam ipsa dilectio charitatis. Quapropter subjungendo concludit : « Erit » ergo Civitas illius cœlestis, et una in om- » nibus, et inseparabilis in singulis volun- » tas libera, ab omni malo liberata, et im- » pleta omni bono. » Ubi omni ambiguitate remota dilectionem Dei omnibus Beatis communem, et inseparabilem tradit liberam, ut intelligeremus, totam libertatem, de qua superioribus sermo ipsi fuerat, refundi in libertatem ejus dilectionis. Quo pacto etiam lib. III, de lib. arb., c. XII, eam liberam docet de Angelis loquens, quia neque viatores peccavere, neque Beati unquam peccabunt : « Et ratio quidem si certa con- » spicitur qua manifestum fiat, esse opor- » tuisse creaturam, quæ nunquam pecca- » verit, nunquam peccatura sit, etiam illud » eadem ratio renuntiat, a peccato illam » libera voluntate abstinere, neque coa- » ctam non peccare, sed sponte. » Quibus apertissime liberam voluntatem vocat eam ipsam charitatis voluntatem, qua Angeli beati perpetuo, et immobiliter abstinent a peccato. Ergo voluntas omnino necessaria, et inevitabilis in doctrina Augustini admittenda est perfectissime libera.

28. Quo argumento adeo exultant Baiani, ut præfidenter concludant, « paradoxum » in Augustini doctrina inauditum esse, » quod actus aliquis voluntatis propterea » liber sit, quia ab illo desistere voluntas, » et non agere potest ; cum potius diame- » traliter e contrario, semper ab eo propter- » ea libertas alicujus actus asseratur, quia » voluntas eam agere potest. Ex quo fit, ut » in illo acerrimo, diuturnoque conflictu, » quo cum Pelagianis de gratia, et volun- » tatis libertate decertatum est, in nullis » ejus libris, vel semel inveniri queat unus » textus, vel vestigium opinionis istius, » quod idcirco voluntas sub gratia, quæ fa- » cit eam facere, maneret libera, quia ces- » sare potest ; sed potius conspirant omnia, » idcirco esse liberam, quia gratia voluntа- » tem nihil agentem potentissime velle, et » operari facit : usque adeo ut miraculi loco » habendum esset, si in Augustini doctrina » ostendi posset, voluntatem, quæ immo- » biliter, et perpetuo justitiam diligit, non » esse in ista volitione liberam. » O quot cachinnis docti Theologi hæc ridebunt, si oculis non iratis legere queunt ! Ea protuli, ut Baianorum inanem jactantiam cernant et mirentur.

29. Respondeo. Hoc argumento Wiclephus apud Waldensem, lib. I doctrinalis fidei, art. 1, c. XXV, defendere tentabat suum errorem, absolutamque necessitatem cum libertate morali conjunctam : « Quia est et » libertas in Angelis, qui tamen ad hoc » agendum, quod agunt, summa necessitate » trahuntur. » Calvinus eodem utebatur argumento ad probandum, nostra opera posse esse moraliter bona cum necessitate inevitabili ea agendi absque potestate non agendi, ut refert Bellarminus, lib. V de grat. et lib. arb., c. XIV, § *Priorem*. Idem etiam est argumentum Chamieri Calviniani productum n. 3, ex libertate Beatorum deprehendens, libertatem moralem posse cum summa necessitate conjungi. Respondetur.

30. Deinde respondeo. Beatis non est liberum non peccare libertate absoluta, et morali, de qua disserimus, sed solum libertate, quæ dicitur a servitute peccati, de qua præsens dissertatio non est, et ad rem non venit. Extra rem quidem est. Primo, quia pueris baptizatis nihil operantibus, et volentibus, convenit libertas a servitute peccati, cum vere per baptismum a servitute peccati redimantur ; pueris tamen nihil volentibus, et operantibus non adest libertas absolusa, et moralis. Etenim libertas a servitute peccati non solum convenit dilectioni Dei, sed etiam gratiæ habituali sanctificanti, quæ emundat animam a peccato, et cum omni peccato incompossibilis est seorsim ab omni operatione voluntatis, quæ necessaria est ad exercitium libertatis, de qua contendimus. Secundo, quia libertas a servitute peccati non convenit peccatoribus adultis, neque cum actu peccant, neque cum ad justificationem disponuntur per actus, qui justificationem non consequuntur. Libertas autem, de qua certamus, locum habet in peccatoribus adultis, non solum quoad actus disponentes ad justificationem, sed etiam quoad actus peccati removentes ab illa, qui etiam dum necessitate fiunt, sive cum ignorantia invincibili, sive cum defectu gratiæ necessariæ ad non peccandum, Baianorum opinione liberi sunt, quia fiunt spontanei, et voluntarii.

31. Quare Augustini testimonia ad rem

non sunt. Etenim Augustino in eis solum sermo est de perfecta libertate a servitute peccati, quæ propria est Beatorum, et non fuit communis Adamo, neque damnatis necessitate adhærentibus malo, de quibus verum esse non potest, quod non possunt ultra servire peccato, neque bonum deserere, et a delectatione peccandi usque ad delectationem non peccandi indeclinabilem liberatos esse, sed potius oppositum. Damnatis tamen convenit libertas a coactione, quam Baiani absolutam, et moralem esse contendunt, cum spontanee, et voluntarie peccent. Ergo libertas, de qua in eis testimoniis Augustino sermo est, prorsus est extra rem, non solum nostræ contentionis, sed etiam Baianæ intentionis, siquidem ex eis non possunt Baiani damnatorum libertatem arguere, sed potius oppositum. Itaque unico verbo solutio est; Augustinum agere de libertate a sola servitute peccati, quæ ad rem non est, ut præmisimus.

32. De hac libertate Augustino esse sermonem in eis locis interpres est ipse Michael Baius, quem Baiani non contemnent. Nam lib. de lib. arb. cum præmisisset duplicem esse libertatem, alteram a necessitate, alteram a servitute peccati, utramque confert c. VII, et ei titulum præfixit argumentum, et assertum totius capitis : « Quod ad liber- » tatem a servitute sit impertinens, utrum » actio sit in volentis potestate? » Ubi decernit, quod præmonuimus, libertatem a servitute peccati esse impertinentem ad libertatem, de qua disserimus, rationem mox reddit : « Quia voluntas juxta modum liber- » tatis a servitute, ob id dumtaxat libera » dicitur, quia sub aliqua hostili potestate » captiva tenetur ; » moxque subdit : « Hinc » Augustinus in Enchirid. c. CV : Sic opor- » tebat hominem prius fieri, ut bene velle » posset, et male, etc. » cumque integrum reddidisset testimonium primo nobis objectum, sic expendit : « In eo, quod ait, hominem » prius sic factum, ut bene velle posset, et » male prioris modi libertatem significat, » videlicet a necessitate. Sed in eo quod » subdit : quod nec libero carebit arbitrio, » quando sic erit, ut malle velle non possit : » multo quippe liberius erit arbitrium, » quod omnino non poterit servire peccato : » ad posteriorem libertatis modum aspexit, » videlicet a servitute peccati. » En Michael » Baius luculentissime tradit duo : alte- rum, Augustinum in eis testimoniis, in quibus libero arbitrio Beatorum majorem libertatem asserit, quam arbitrio Adami, disserere de libertate a servitute peccati, quia Adamus poterat subjici peccato, Beati vero peccato servire non possunt : alterum hanc libertatem impertinentem esse ad eam, de qua nunc agimus, videlicet eam, qua actio in potestate arbitrii constituitur, num ea indifferens esse debeat, necne.

33. Nec ut Augustini testimonia intelligantur de sola libertate a servitute peccati agere, alio indigent, quam attenta verborum ipsorum consideratione. Quid enim aliud sonant illa primi testimonii verba : « quod omnino non poterit servire peccato ?» item illa secundi : « Quando non poterit » servire peccato? » nec non illa tertii : « Magis quippe erit liberum a delectatione » peccandi ad delectationem non peccandi » indeclinabilem liberatum. » Quibus comparans Augustinus arbitrium Beatorum cum arbitrio Adami, eo huic illud præfert quo magis liberum sit, quia magis a peccando est liberum, et minus servire potest peccato. Item significant illa verba, quibus dilectio Beatorum libera prædicatur, lib. XXII de Civit., c. ult. « Voluntas libera, « ab omni malo liberata. » Nam eam illi voluntati libertatem adscribit, qua ab omni malo, sive peccato, liberata est.

34. Rursus Augustinus suam mentem expressit, iis, quæ præteritis testimoniis subjungit. Nam in Enchiridio, c. CVI, repetens collationem factam capite præcedenti inter arbitrium Adami, et Beatorum ait : « Sic homo in paradiso ad se occidendum » relinquendo justitiam idoneus erat per » voluntatem, ut autem ab eo teneretur » vita justitiæ, parum erat velle, nisi ille » qui eum facerat, adjuvaret. Sed post illam » ruinam major est misericordia Dei, » quando, et ipsum liberum arbitrium » liberandum est a servitute, cui dominatur » cum morte peccatum. » Expende majorem gratiam factam post ruinam Beatis esse majorem, et nobiliorem libertatem a servitute peccati. Item in lib. de correp. et grat. c. XI, illis verbis : « Quid erit autem » liberius libero arbitrio, quando non po- » terit servire peccato, quæ futura erat, et » homini, sicut facta est, et Angelis sanctis » merces meriti ? » nullo interposito verbo continuo subdit : « Nunc autem per pecca- » tum perdito bono merito, in his, qui libe- » rantur (a peccato) factum est donum gra-

» tia, quæ merces meriti futura erat. » En quia per peccatum homo servituti subjectus est, et per gratiam Dei sic ab ea liberatur, ut nulli possit servire peccato, ideo crevit in homine post peccatum donum gratiæ, quod in beatitudine meritis ipsius disponitur. Rursus lib. XXII de Civitate Dei, c. XXX, verbis objectis subjicit : « Sed » quia peccavit natura, cum peccare potuit, » largiore gratia liberatur, ut ad eam per- » ducatur libertatem, in qua peccare non » possit. » Ubi satis exprimitur, majorem libertatem revocari in largiorem gratiam, qua post peccatum liberatur a servitute peccati, siquidem ante peccatum poterat subjici servituti peccati, nunc vero per gratiam Dei obtinuit, ita ab ea liberari, ut in eam redire non possit.

35. Itaque major libertas non peccandi, quam Augustinus hominibus Beatis asserit, sola est libertas a servitute peccati, quæ non est illa, de qua contendimus, nempe moralis, quæ meriti, et demeriti capax est, et a Catholicis contra Hæreticos libertatis temeratores contenditur. Quod optime advertit Michael Baius, lib. de lib. arb., c. x, scribens : « Licet Doctores Catholici adver- » sus Hæreticos liberum arbitrium sæpius » in eo intellexerint, quod possit omittere » id quod facit, hoc est, in eo quod in suis » actionibus nulla sit necessitate constri- » ctum, sicut etiam intellexerunt Philoso- » phi, qui posteriorem libertatis modum qui » nobis non nisi per Christum contingit, ig- » noraverunt : attamen Aug. secutus Evan- » gelium, etiam liberum arbitrium in eo » intellexit, quod nullius extraneæ potestatis » servituti esset obnoxium, sive in potestate » haberet id, quod agit, omittere, sive non. » Nam in Enchirid., c. CV; de corrept. et grat., » c. XI ; de Civit. Dei, lib. XXII, c. ult., » asserit, Liberum arbitrium tunc liberius » fore, cum non poterit servire peccato : » nempe liberius, quam sit in hac vita, ubi » sic adhæret justitiæ, ut etiam possit ser- » vire iniquitati. Quod juxta priorem liber- » tatis modum dici non potest, quia in futura » vita diligendo justitiam nostrum arbi- » trium non erit priore modo liberum, sed » solum posteriori. » En vobis, Baiani, Antesignanus, et Magister vester Baius vos arguit, quod extra chorum saltatis, et omnino extra rem adducitis superiora Augustini testimonia ad statuendam libertatem, de qua est nostra contentio, nempe eam, quam Catholici contra Hæreticos perditores libertatis contendunt, cum ingenue testetur Augustinum eis in locis non eo sensu libertatem intelligere, quo Catholici confligentes cum Hæreticis libertatem intelligunt, quia Augustinus in eis de sola libertate a servitute peccati, Catholici vero de libertate indifferentiæ ad quidpiam agendum, vel omittendum disserunt.

36. Optime quidem Baius ; nam Hæretici negantes libertatem, ut Wiclephus, Lutherus et Calvinus nullibi negant hanc libertatem a servitute peccati. Imo si hæc ad libertatem ab Ecclesia definitam sufficeret, gloriari ipsi poterant, sicut in hoc argumento vane gloriantur Baiani, majorem illos, quam Catholicos libertatem asserere arbitrio per gratiam necessitatem ad bene operandum. Siquidem majorem a servitute peccati libertatem tribuit gratia, quæ semel posita non potest componi cum peccato, nec voluntatem sinit servire peccato, quam ea, quæ cum peccato compossibilis est, et voluntati permittit servitutem peccati. Gratia autem ab Hæreticis asserta, et necessitans arbitrium ad implendum præceptum ejus conditionis est, ut nequeat componi cum peccato præceptum violandi, nec sinat voluntatem illud violare. Ergo majorem libertatem a servitute peccati adstruunt Hæretici, quam Catholici.

37. Quod rursus sic arguo. Nam libertas, de qua cum Baianis contendimus, solum reperitur in actibus voluntatis, ut ipsimet fatentur. Libertas autem a servitute peccati, qua scilicet arbitrium nulli peccato servire potest de qua Augustinus disserit, convenit visioni beatæ seorsim a dilectione Dei. Nam licet dilectio, qua beati adhærent Deo, libera sit hoc genere libertatis, quia ipsa immobilis, et perseverans reddit arbitrium impotens admittere peccatum ; hæc tamen libertas non solum competit arbitrio ex dilectione Dei, sed etiam ex ipsa visione beata sejunctim a dilectione. Nam, ut fert communis Theologorum sententia, beatitudo essentialis consistit in visione Dei, et ipsa sola seorsim a dilectione sufficit reddere arbitrium impeccabile. Ergo etiam liberum a servitute peccati, qua nequeat Deum deserere, et peccato servire. Quod ex ea suppositione divinitus possibili arguitur, et explicatur, qua scilicet Deus beato videnti suam essentiam impediret dilectionem ipsius concursum cohibens, qui ad eam eliciendam

Altera responsio.

necessarius est. Tunc enim homo videns Deum esset liber ab omni miseriæ peccati ratione beatitudinis essentialis, quæ secum miseriam ferre non potest, et non sineret seipsa immediate voluntatem amare objectum Deo contrarium, sicut seipsa immediate movet ad amandum ipsum Deum, et omne aliud quodcunque bonum cum ipso connexum, eoque solo esset voluntas impeccabilis, et repugnans servituti peccati. Ergo hæc libertas a servitute peccati Beatorum propria, non solum reperitur in actu voluntatis, sed etiam in actu intellectus, ac proinde hæc est omnino impertinens ad libertatem, de qua Baiani nobiscum concertant. Quibus satis, et abunde eorum argumentum ostendum est nullius esse momenti.

Collectio. 38. Item colligitur, extra rem, et vanam prorsus esse jactantiam, qua Baiani ad hoc argumentum produnt, nihil esse in doctrina Augustini magis paradoxum, et miraculosum magis, quam si alicubi actum voluntatis doceat propterea esse liberum, quia potest voluntas illum cohibere, et oppositum agere. Siquidem, ut vidimus, testimonia, quæ nunc Baiani objiciunt, extra rem omnino sunt, et nec pro libertate, quam ipsi contendunt, nec contra indifferentiam libertatis, quam nos contendimus, quidquam efficiunt. Addo eam esse temerariam, et Augustino injuriosam. Temeraria est, quia totæ nostræ disputationes XIV et XV plenæ sunt testimoniis Augustini, quæ libertatem creatam ex indifferentia ad oppositum arguunt. Injuriosa item est Augustino, quia Concilia Ecclesiæ definiunt, actum nostræ voluntatis esse liberum, quia voluntas potest dissentire, atque resistere gratiæ moventi ad illum; Ecclesiæ Patres Græci, atque Latini uno ore, quia arbitrium potest oppositum eligere; Theologi universi a temporibus Magistri sententiarum ad sæculum præsens, quia voluntas potest illum non agere. Augustinus vero, asserentibus Baianis, diametraliter oppositum, quia voluntas potest agere, non vero quia potest non agere; quod etiam Calviniani volunt. Quis itaque patienti animo ferat, asserere paradoxam, et miraculosam esse in Augustino doctrinam, quæ Conciliis Ecclesiæ, cæterisque Patribus, et universis Theologis frequens et familiaris est, et in Schola solum Calviniania est inaudita, et nova? Hæc sunt, quæ Baiani prædicant in commendationem Augustinianæ doctrinæ, quæ apud plebeios solum, et ineruditos homines bene audiri possunt.

SECTIO IV.

Argumentum ex libertate, qua diligimus beatitudinem.

Quartum Baianorum argumentum. 39. Rursus sic arguunt. Dilectio beatitudinis in patria est omnino necessaria, et inevitabilis. Tamen est libera. Ergo potest esse libera dilectio inevitabilis, et necessaria. Minorem probant ex Augustino, de libero arb. c. III. Nam ibi Augustinus arguit præscientiam Dei relinquere integram nostram libertatem ex eo, quod præscientia nostræ beatitudinis futuræ non tollit, quod beatitudo sit nobis spontanea, et voluntaria. Argumentum autem extra rem, et inefficax esset, si non supponeret delectationem beatitudinis in patria esse liberam, et ad libertatem sufficere, quod sit voluntaria, et spontanea. Assumptum probatur. Nam pluribus ad scopum disceptationis præmissis sic colligit: « Cum igitur præscius Deus sit » futuræ beatitudinis tuæ, nec aliter ali- » quid fieri posset, quam ille præscivit, » alioquin nulla præscientia est, non tamen » ex eo cogimur sentire, quod absurdissi- » mum est, et longe a veritate seclusum, non » te volentem, beatum futurum. Sicut autem » voluntatem beatitudinis, cum esse cœpe- » ris beatus, non tibi aufert præscientia » Dei, quæ hodie de tua futura beatitudine » certa est: sic etiam voluntas culpabilis, » si qua in te futura est, non propterea vo- » luntas non erit, quoniam Deus eam futu- » ram esse præscivit. » Ubi voluntatis nomine intelligit liberam. Tum quia sic intelligenda est voluntas præscita culpabilis; ergo etiam voluntas beatitudinis præscita, cum eodem modo de utraque loquatur. Tum quia ad conciliandam voluntatem liberam cum præscientia argumentum contendit. At ejus voluntatis libertatem solum colligit Augustinus, quia volens quisque, et non nolens beatus futurus est. Ergo ad libertatem sufficit voluntarietas, cum ad beatitudinis amorem in patria indifferentia non sit.

Responsio prima. 40. Nihil potuit a Baianis objici, quo magis ostenderent, quam extortis, et violentis sensibus Augustinum sua erronea

asserta docentem continuo promant, quamque suis cogitationibus præoccupati eum ubique trahant, quo volunt. Nam ut ex professo ostendimus Disp. XIV, n. 110, et seq., et Disp. XVI, n. 52, et seqq., Augustinus in eo libro, a c. I, usque ad VI, totus incumbit asserendo ad libertatem necessariam esse indifferentiam, et potestatem cohibendi, et vitandi actum culpabilem, et necessitatem huic contingentiæ, et indifferentiæ contrariam auferre prorsus libertatem. Etenim capite I, statuit, motum, quo voluntas ad creata convertitur « culpabilem esse, quia » in ejus potestate est cohibere eum motum. » Item quia « eo motu improbato, » atque cohibito possumus voluntatem nostram ad fruendum sempiterno bono a » lapsu temporalium convertere. » Rursus quia is « motus, quo huc atque illuc voluntas convertitur, est quasi quidam cardo » voluntatis. » Quibus tribus testimoniis assertam reliquit c. I, indifferentiam potestatis necessariam ad motum culpabilem voluntatis.

41. Quo sic constituto, c. II seq., huic libertati, et indifferentiæ potestatis objicit præscientiam Dei, quia præscita a Deo necessitate eveniunt, et necessitas inevitabilis, qua res aliter evenire non possunt, contrariatur libertati : « Quomodo enim est vo» luntas libera, ubi inevitabilis apparet ne» cessitas? » quod repetit c. III : « Si autem » necesse est, non ergo est in peccando » voluntatis arbitrium, sed potius inevita» bilis, et fixa necessitas. » Utique necessitas contingentiæ, et evitabilitati contraria, qua res aliter evenire non possunt. Ubi ipsa dubitandi ratione supponit, necessitatem indifferentiæ, et contingentiæ contrariam, qua actus aliter evenire non potest, repugnare libertati. Vide hæc, Disp. XIV, n. 110 et seqq.

42. Idcirco c. III et IV, objectionem diluit negando, ex præscientia advenire actui culpabili voluntatis præscito necessitatem, contingentiæ, et indifferentiæ contrariam, asserens esse « stultitiam singularem non » posse aliud fieri, quam præscivit Deus ; » quia Deus non solum præscivit voluntatem futuram, sed etiam ita futuram, ut potuerit cohiberi, et non esse futura. Ideoque mox censet monstruosum, et terminis implicans, Deum præscire voluntatem liberam futuram, et ita futuram, ut aliter evenire non possit, sive necessitate inevitabili contingentiæ, et indifferentiæ contraria futuram. Quod rursus explicat tribus exemplis, quæ omnium hominum judicio, et lumine naturali nullam afferunt necessitatem inevitabilem, et antecedentem, sed consequentem, et evitabilem. Primum est præscientiæ, qua Deus suamet opera videt futura ; secundum, visionis creatæ, qua homo alterius opera videt præsentia ; tertium, memoriæ creatæ, qua nostra, et aliorum opera recordamur præterita. Quæ licet ex suppositione, quod sint, non possint objecta non esse ; tamen necessitatem non inducunt inevitabilem, quia supponunt ipsa objecta cum contingentia, et indifferentia ad oppositum pro sua differentia temporis existentia, atque adeo arbitrium potens eam consequentem necessitatem cavere. Vide expensa testimonia Augustini Disp. XVI, n. 52 et seqq.

43. Hæc cum ita sint, monstro simile est, Baianos nunc contendere Augustinum in ea ipsa disputatione probare libertatem posse componi cum necessitate inevitabili, indifferentiæ, et contingentiæ contraria. Nec testimonium objectum id probat, sed potius oppositum, nempe amorem beatitudinis esse liberum libertate indifferentiæ opposita necessitati antecedenti, et inevitabili determinationis. Primo, quia eum amorem comparat Augustinus cum amore temporalium culpabili, quem esse liberum libertate indifferentiæ, testatum reliquerat c. I, et contra ejus indifferentiam totam suscipit disputationem de necessitate præscientiæ. Secundo, quia ab amore beatitudinis relegat Augustinus necessitatem inevitabilem, quam nostris actibus præcavere contendit ex præscientia divina. Hæc autem necessitas erat indifferentiæ potestatis contraria, ut ostendimus Disp. XIV, n. 110 et seq., et Disp. XVI, n. 52 et seqq. Quippe erat necessitas objecta ab Evodio cum omnibus illis, qui præscientiam, et providentiam Dei negant, ut libertatem creatam tueantur. Necessitas autem, quæ ab his objicitur, procul dubio est ea, quæ contingentiæ, et indifferentiæ nostrorum actuum repugnat, nimirum qua actus præsciti a Deo aliter evenire non possunt, ut constat ex cap. II. Nullus enim unquam fuit, qui ex præscientia Dei contenderit fieri, ut voluntas velit nolens, sive ut velle, et nolle simul conjungantur, quæ est necessitas coactionis, quam solam excludit Baiana libertas. Tertio, quia verbis in argumento objectis immediate

subjungit Augustinus : « Attende enim » quæso, quanta cæcitate dicatur, si præ- » scivit Deus futuram voluntatem meam, » quoniam nihil aliter potest fieri, quam » præscivit, necesse est, ut velim, quod ille » præscivit : si autem necesse est ; non jam » voluntate, sed necessitate id me velle fa- » tendum est. O stultitiam singularem ! » Quomodo ergo non potest aliud fieri, quam » præscivit Deus, si voluntas non erit, quam » voluntatem futuram ille præsciverit ? » Quibus liquido exprimit, voluntatem præsci- tam futuram, potuisse non esse futuram, quia præscita est libera futura, et non præ- sciretur libera, si non præsciretur aliter po- tuisse esse futuram ; nomine enim voluntatis libertas intelligenda est, ipsa Baianorum confessione. Itaque necessitatem explodit, qua voluntas futura aliter evenire non po- test, quæ est necessitas indifferentiæ con- traria. Ergo voluntatem, seu dilectionem beatitudinis, de qua immediate sermo præ- cesserat, censet Augustinus, esse talis ne- cessitatis immunem, et libertate indifferen- tiæ liberam futuram.

44. Audio Baianos triumphos canere, qui nos cogunt negare amorem beatitudinis in patria esse necessitate inevitabili determi- nationis necessarium. Nec mirabor ; quia parum Scholastici, atque Theologi nesciunt distinguere duplicem beatitudinis amorem etiam in patria. Alter est, qui procedit ex ipsa visione beata, et illam supponit ; et hunc non negamus necessarium, et inevita- bilem, quamvis non defuerint Theologi, qui id negaverint. Alter est, qui non sup- ponit visionem beatam tanquam principium, sed procedit ex lumine naturali, sive habi- tuali, sive actuali, qualis nunc in via ha- betur tam naturalis, quam supernaturalis ; et hunc asserimus non esse etiam in patria necessitate contradictionis necessarium, et inevitabilem, sed evitabilem, et liberum indifferentiæ libertate, sicut est in via ; et de hac dilectione, seu amore beatitudinis fuisse Augustino sermonem. Itaque sicut communiter Theologi distinguunt in Chri- sto Domino, et plerique etiam in Beatis, duplicem amorem Dei ; alterum, qui cohi- beri non potest, et ideo meritorius non est, procedentem ex visione beata : alterum, qui cohiberi potuit, et ideo meritorius fuit, procedentem ex scientia infusa, et abstra- ctiva Dei : ita duplex beatitudinis amor di stinguendus est ; alter, qui non potest co- hiberi, procedens ex visione beata, seu il- lam præsentem essentialiter supponens ; alter, qui potest cohiberi, sive naturalis procedens ex naturali notione, sive super- naturalis procedens ex dono scientiæ in- fusæ, neutiquam supponens essentialiter beatitudinem, et visionem beatam, aut effi- cientem, aut possessam. Nam beatis adsunt principia sufficientia ad hunc secundum beatitudinis amorem, sicut ad primum, seorsim a visione beata, et non est, cur ab eo eliciendo impediantur a Deo. Sicut igi- tur amor Dei ex scientia non intuitiva, et quidditativa profectus liber est indifferentiæ libertate, etiam in Christo Domino, atque Beatis ; ita liber esse potest eodem modo li- bertatis, amor beatitudinis, ex notione ejus abstractiva profectus.

45. Augustino vero de hoc beatitudinis amore esse sermonem in ea disputatione, arguitur primo, quia alius beatitudinis amor non potest esse liber ea libertate, quam in ea disputatione contendit. Secundo, quia Evodius contra quem ad hominem arguit de hujusmodi amore beatitudinis loquitur, cum amorem beatitudinis proponat, quo nunc in via volumus esse beati, et esse non possumus : « Si enim mihi esset potestas, » ut essem beatus, jam profecto essem : Volo » enim etiam nunc, et non sum, quia non » ego, sed ille me beatum facit. » Quod Au- gustinus approbat, et ex eo arguit, etiam tunc quando fuerit beatus, permansurum eum amorem, atque adeo eum tunc volen- tem beatum futurum. Ergo de illo beatitu- dinis amore arguit, qui beatis cum viatori- bus communis est, sive de illa specie, et qualitate amoris. Tertio, quia Augustinus in argumento sic proponit : « Sicut autem » voluntatem beatitudinis, cum esse cœpe- » ris beatus, non tibi aufert præscientia » Dei. » Ergo supponit voluntatem beati- tudinis, de quo loquitur, non supponere, sed antecedere, sive natura, sive tempore ipsam beatitudinem. Tum quia cum propo- nit beatitudinem incipere, amorem illius non proponit incipientem, sed perseveran- tem. Ergo eum amorem cogitat, qui ante beatitudinem possessam afficiebatur in ipsam. Tum quia amor supponens beati- tudinem non supponit ipsam incipientem, et in fieri, sed possessam, et perfectam in facto esse.

46. Respondeo secundo. Si nolis admit- tere una cum beatitudine amorem beatitu- Respons secund

dinis non necessarium; teneris admittere amorem, de quo Augustinus disserit, esse eum, quo in via beatitudinem appetimus quoadusque illam possideamus, qui libertate indifferentiæ contradictionis liber est. Nec refert, Augustinum colligere ex eo amore, te non invitum, sed volentem beatum esse; quia amor præcedens beatitudinem potest ad id sufficere. Nam violenta, et coacta dicitur esse mors illi, qui ante illatam mortem nolebat illam, quamvis in ipso mortis instanti cesset nolitio, et adsit mortis approbatio, atque volitio, quod tunc noverit, profuisse sibi mortem ad salutem æternam. Item Martyres dicuntur volentes, et non inviti subire mortem ab amore quo illam antequam sibi esset illata, appetierunt, etiamsi in ipso mortis instanti dolore cruciatuum cessaverit mortis amor. Nec item refert, Augustinum asserere voluntatem beatitudinis esse « cum cœperis » esse beatus. » Nam ea loquutione non significat coexistentiam physicam talis voluntatis cum beatitudine, sed solum moralem. Nam inceptio beatitudinis non est dicenda in eo instanti, in quo est beatitudo, cum ea tota simul extiterit, sed in instanti immediate antecedenti, in quo verum est dicere; « nunc non est beatitudo, et imme- » diate post erit. » Ad quod sufficit amor beatitudinis perseverans usque ad ultimum instans extrinsecum ipsius beatitudinis.

Ultima esponsio.

47. Demum respondeo, Augustinum non contendere amorem beatitudinis in patria esse liberum libertate morali, qua liber est amor culpabilis, sed ex eo suo argumento solum probare, præscientiam Dei non auferre ab amore culpabili libertatem indifferentiæ, qua aliter evenire potest, quia præscientia relinquit objectum cum ea conditione, cum qua illud prævidet futurum, quin illam auferat, sicut beatitudinem futuram relinquit voluntariam, quin eam reddat invitam, et coactam. Cum igitur amor culpabilis sit objectum præscientiæ, qua liber est libertate indifferentiæ, per quam cohiberi potest et aliter evenire, quia prævidetur a Deo eo modo, quo culpabilis est, et non potest absque hujusmodi libertate esse culpabilis, ut cap. I, tanquam subjectum totius disputationis præmiserat, recte colligitur, eum amorem ex præscientia non deperdere libertatem, nec contrahere necessitatem suæ indifferentiæ libertati contrariam, sicut amor beatitudinis non deperdit voluntarietatem, nec contrahit coactionem necessariam. Itaque argumentum est a paritate non adæquata, et in alio genere libertatis, de quo non est contentio de re, sed solum de voce. Nec enim Augustinus expressit amorem beatitudinis esse moraliter liberum, et meriti capacem, sicut expressit esse amorem rerum temporalium, quem asserit culpabilem, et pœna dignum.

48. In confirmationem hujus argumenti congerunt Baiani plura testimonia ex hoc c. III, quibus Augustinus indicat, voluntatem, sive volitionem eo ipso, quod volitio est, esse liberam, et ad esse liberum non amplius requiri, quam velle. Sed ea nunc prætermitto, quia hujusmodi argumentum ex professo expendendum est sect. V et VI.

SECTIO V.

Argumentum a priori, quia actus voluntatis eo ipso, quod sit voluntarius, est in potestate voluntatis, et liber.

Quartum Baianorum argumentum.

49. Nulli argumento magis insistunt Baiani, nulloque magis exultant, et insultant, quam sequenti; quod est hujusmodi. Actus est liber eo ipso, quod sit in potestate voluntatis. Sed omnis voluntatis actus absolutus, et efficax, eo ipso quod sit voluntarius, est in potestate voluntatis. Ergo eo ipso quod sit voluntarius, est liber, quin ad libertatem actus aliud requiratur: ideoque superflua erit indifferentia superaddita, cum ea necessaria non sit, ut actus sit in potestate voluntatis constitutus. Itaque consequentia probatione non eget. Major probatur ex Augustino, lib. III, de lib. arb., c. III: « Voluntas igitur nostra nec volun- » tas esset, nisi esset in nostra potestate. » Porro quia est in potestate, libera est no- » bis. Non enim est nobis liberum, quod in » potestate non habemus, aut potest non » esse, quod habemus. » Quibus subdit concludens: « Deum ita peccata præscire, ut » mancat tamen nobis voluntas libera, atque » in nostra posita potestate. » Pro eodem usurpans voluntatem liberam, et in nostra positam potestate. Qua phrasi aliis in locis utitur ad explicandam liberam voluntatem.

50. Minorem, in qua est difficultas, pro-

bant ex eodem lib. III de lib. arb., c. III, ubi Evodio respondens ait : « Non enim » posses aliud sentire, esse in potestate no- » stra, nisi quod cum volumus, facimus. » Quapropter nihil tam in nostra potestate, » quam ipsa voluntas est. » Ergo illud est in potestate nostra, quod cum volumus, facimus, sive quod fit volentibus nobis. Omnis autem voluntatis actus fit volentibus nobis, sive cum volumus, siquidem eum nolle non possumus. Ergo eo ipso quod voluntarius est, in nostra est potestate; quare mox subdit : « Dum autem volumus, si ipsa » voluntas deest nobis, non utique volu- » mus. Quod si fieri non potest, ut dum vo- » lumus, non velimus, adest utique volun- » tas volentibus : nec aliud quicquam est in » potestate, nisi quod volentibus adest. » Quibus satis exprimit, eo ipso quod volumus, voluntatem esse in nostra potestate, quia volentibus deesse voluntas non potest, atque adeo nec potestas, in qua sit voluntas. Quod rursus confirmat, lib. III contra Maxim., c. XIV : « Hoc habemus in pote- » state, quod cum volumus, possumus. Præ- » ceptum vero id nobiscum agit, ut quod » jam est in potestate faciamus. » Ergo ut quidpiam in nostra potestate sit, non aliud requiritur, quam fieri cum volumus, sive volentibus nobis. Quod omni actui absolute voluntatis commune est, cum omnis talis actus existat volente voluntate, quia si nollet, non esset. Nam ut Augustinus scribit, lib. V de Civit., c. X, de omni nostra voluntate, qua recte, vel perperam vivimus : « Si » volumus, est : si nolumus, non est, non » enim vellemus, si nollemus. »

51. Ab hoc numero excipiunt affectus simplices, et inefficaces, sive turpes, sive honestos, qui necessitate determinationis nobis insunt. Nam quamvis honestos impii, et turpes pie fugare velimus, neutiquam possumus; atque adeo existunt nolentibus nobis, et non cum volumus, siquidem cum illorum velle componitur nolle. Ideo solus eorum consensus, vel dissensus voluntatis, et omnis alius absolutus, et efficax sub regula, et definitione superiori comprehenditur, quia solum in hos ultimos, et determinatos voluntatis actus venit, fieri cum volumus, et non fieri, cum nolumus.

Responsio. 52. Hoc argumentum superioribus satis enervatum est. Ostendimus enim Disp. XIV, sect. XIII, XIV et XV, ex professo luculentissimis testimoniis Augustini, et aliorum Patrum, nec non divi Thomæ, et Aristotelis, communi, et vero sensu, ut aliquid in nostra potestate esse dicatur, requiri indifferentiam ad oppositum, et phrasim Augustinianam, qua liberum definitur, quod est in nostra potestate, eo esse veram, quo significat, potestatem esse indifferentem ad oppositum. Quod illustravimus ex ipso lib. III de lib. arb., cap. I, II, III, ex quo sua arma Baiani depromunt. Item ostendimus Disp. XV, sect. II, ex Sacris Litteris, et Patribus Ecclesiæ præsertim Augustino, illud vere dici fieri, cum volumus, sive si volumus (quod idem est, et indiscriminatim Augustinus usurpat) quod in nostra potestate ad oppositum indifferenti constitutum est, nec aliud posse vero, et proprio sensu intelligi, sed violento, et extorto. Quæ omnia, si recolere velis, plane intelliges, quam pro libito, atque cerebro Baiani Augustinum ad sua dogmata firmanda adducant, et quo genio, sive ingenio veritatem sese prodentem obscurent et turbent. Quid enim hominibus familiarius, et usitatius, quam suam, vel alterius potestatem indifferentem his phrasibus significare, et indifferenter absque determinatione ad unam partem id posse, quod in sua potestate habere dicuntur, sive posse agere, cum voluerint, aut si voluerint? Quare nullus dixerit, bruta habere in sua potestate motus, quos ipsorum appetitus imperat, quamvis ita voluntarii sint, et spontanei, ut nequeant existere ipsis efficaciter renitentibus, cum appetitiones eos imperantes sint absolute, et efficaces. Quis item dixerit, communi, et vero sensu, Deum ita se amare, ut in sua habeat potestate amorem, et amare, si voluerit? Quia mens, hoc loquendi modo frequenti, et communi non aliud concipit, nec scriptum invenit in monumentis Patrum, Theologorum, et Philosophorum, quam id posse cum potestate indifferenti ad oppositum.

53. Itaque concedo argumento, liberum esse, quod in nostra potestate constitutum est. Sed nego, quod est nostra potestate constitutum, solummodo esse voluntarium, sed etiam determinatione, et necessitate indifferentiæ contraria solutum, quia talis potestas non solum est physica, sed etiam moralis, atque adeo ad oppositum indifferens, qualis non reperitur in brutis absolute, et efficaciter imperantibus suos motus, ut fuse statuimus Disp. XIV, sect. XIII, XIV

et XV. Nec testimonia Augustini in probationem objecta quidquam efficiunt. Tum quia apud Augustinum, Sacras Litteras, et reliquos Patres, tunc aliquid facimus, cum volumus, aut si volumus, quando adest potestas indifferens ad oppositum, et nostræ electioni, et arbitrio determinatio faciendi relinquitur, ut expendimus ex professo Disp. XV, sect. II. Tum quia id in specie contendit Augustinus in eis locis, quæ argumento objiciuntur, ut ex instituto probavimus Disp. XIV, n. 110 et seq., et sect. præcedenti recoluimus.

54. Nec probo Baianorum consequentiam excipientium ab hac sua doctrina affectus simplices, et inefficaces voluntatis, qui necessitate, et absque indifferentia fiunt. Nam etiam illi voluntarii sunt, et ab intrinseca potestate voluntatis procedunt, et sui etiam volitiones sunt, sicut affectus absoluti, et efficaces, possuntque fieri, et interdum fiunt nobis consentientibus, et volentibus, quin propterea liberi sunt, nec in se ipsis, ut admittunt Baiani, nec in affectu consentiente, atque volente. Nam ab eo affectu non procedunt magis, quam si alieni fuissent; affectus autem, et consensus nullum concursum conferens in alium actum, non reddit illum liberum, quemadmodum non est mihi liber affectus alterius, quamvis ego illum velim, atque desiderem, si ulterius nihil confero, ut alius velit. Nec refert, eos simplices affectus interdum excitari nobis nolentibus. Nam quando eis consentimus, nobis nolentibus non fiunt, nec in sensu composito talis consensus potest adesse nolitio eorum. Tamen etiam tunc in sensu composito talis consensus non sunt liberi, quamvis sint voluntarii, et nobis volentibus eliciti. Præterea quia nolitio eorum affectuum non est efficax, sed inefficax, cum non valeat eos deponere, nec ejus conditionis, quam Augustinus requirit, lib. V de Civit. Dei, c. x, dicens, « Si volumus, est, si no» lumus, non est : non enim vellemus, si » nollemus. » Nolitio autem inefficax etiam componitur cum volitione absoluta, et efficaci, præsertim si necessitate inevitabili sit elicita. Qui enim instante naufragio ex metu mortis projicit merces in mare, coacte, et invite illas projicit contra nolitionem eas projiciendi, et volitionem conservandi ; quæ licet inefficax reddatur a periculo, et necessitate imminenti, ejus tamen efficaciæ est, ut illo absente esset efficax et re ipsa merces conservaret, sicut absente necessitate eliciendi affectus turpes, nolitio eorum eos impediret. Quod manifestius esset, si affectus absolutus, et consensus turpis necessitate inevitabili fiat. Tunc enim potest tali necessitati reniti voluntas, ut coacta censeatur eliciens affectum turpem, quemadmodum damnatus coactus est, dum necessitate inevitabili acceptat cruciatus æternos ; de quo plura sect. VII.

SECTIO VI.

Rursus arguitur, quia nulla est arbitrii voluntas, quæ eo ipso quod voluntas est, non sit libera.

Quintum Baianorum argumentum.

55. Aliter sic arguunt. Voluntas arbitrii (phrasi Scholasticorum *volitio*) non potest non esse libera eo ipso, quod sit arbitrii voluntas. At quamvis necessitate determinationis fiat, manet semper voluntas. Ergo etiam cum necessitate determinationis manet libera. Minor, et consequentia constant. Major indigens probatione suadetur a Baianis ex doctrina Augustini, lib. III de lib. arb., c. III, sic statuentis : « Voluntas igi» tur nostra, nec voluntas esset, nisi esset » in nostra potestate. Porro quia est in po» testate, libera nobis est. » Ubi docet, voluntatem, sive volitionem esse non posse, quæ non sit in nostra potestate, nec libera. Unde colligit, præscientiam non tollere libertatem volendi, quia non tollit voluntatem, repugnareque manere cum præscientia voluntatem, et non manere libertatem : « Ita fit, ut et Deum non negemus esse » præscium omnium futurorum, et non » tamen velimus, quod volumus. Cum enim » sit præscius voluntatis nostræ, cujus est » præscius, ipsa erit. Voluntas ergo erit, » quia voluntatis est præscius. Non igitur » per ejus præscientiam mihi voluntas adi» mitur, quæ propterea mihi certior aderit, » quia ille, cujus præscientia falli non po» test, affuturam mihi esse præscivit. » Scopus totius disputationis erat, libertatem cum præscientia Dei conciliare, et non alio conciliat, quam ostendens, cum illa componi voluntatem, ideoque supponens, voluntatem esse indivisam a libertate. Quapropter quasi re eo confecta concludit subdens : « Ecce jam non nego ita necesse esse » fieri quæcumque præscivit Deus, et ita

» eum peccata nostra præscire, ut maneat » tamen nobis voluntas libera, atque in » nostra posita potestate. » Scilicet quia manet cum præscientia voluntas, ut immediate ante præmiserat.

56. Rursus in lib. de grat. et lib. arb., c. XV, generalissime definit : « Semper est » in nobis voluntas libera, sed non semper » est bona. » Ergo libertas nunquam a libertate sejungitur. Ideo in eodem libro, c. II, eam etiam generalem regulam sancit : « Ubi ad aliquid faciendum, vel non fa- » ciendum in divinis monitis opus volun- » tatis exigitur, satis liberum demonstra- « tur arbitrium. » Ergo ubi voluntas exigitur, libera demonstratur, quia non potest esse voluntas, et non esse libera. Consequenter, lib. II de actis cum Felice, c. V, quia fassus fuerat Manichæus, aliquos Dei legem servare « noluisse, » sit arguit : « Vi- » des, in his verbis confirmatum esse etiam » a nesciente quid loqueretur, liberum ar- » bitrium. Qui enim servare legem non » vult, in potestate ejus est, si velit. Non » enim dixit, non potuerunt, sed nolue- » runt. » Ubi ex solo verbo « nolendi » libertatem arbitrii colligit. Denique lib. V de Civit. Dei, c. IX, contendens adversus Julium conciliare nostram libertatem cum præscientia Dei, illud potissimum adstruit : » Nos adversus istos sacrilegos ausus, atque » impios, et Deum dicimus omnia scire, an- » tequam fiant, et voluntate nos facere, » quidquid a nobis, non nisi volentibus » fieri, sentimus, et novimus. » Quod ibidem sæpius repetit. Itaque rem libertatemque arbitrii confectam putat, ubi voluntatem cum præscientia componat.

Responsio. 57. Hoc argumentum ex sono vocis potius, quam ex re confectum est. Voluntas enim ab Augustino in eis locis non accipitur physice, sed moraliter. Moralis autem voluntas, libera est indifferentiæ libertate, ut omnia nostra argumenta convincunt. Etenim voluntas bifariam accipitur, et prout opponitur noluntati, seu nolitioni, et prout opponitur necessitati; quare Patres, et præsertim Augustinus, voluntate docent fieri, quod necessitate non fit, communique phrasi ipsorum, voluntarium, et liberum libertate indifferentiæ pro eodem usurpantur, sicut etiam omnis necessitas inevitabilis, indifferentiæ contraria, coactio et violentia vocatur, ut ex professo ostendimus Disp. I, sect. X, XI et XII, quia morali semper consideratione, et sensu loquuntur. Nec sine fundamento. Quia sermo eis est de actibus voluntatis absolutis, et efficacibus hominis viatoris, tam virtutis, quam vitii. Omnes autem voluntatis actus absoluti, et efficaces hominis viatoris præsertim virtutis, et vitii capaces, liberi sunt libertate indifferentiæ, ut ex communi ipsorum Patrum, et Theologorum doctrina Disp. XIV et XV, copiose demonstravimus.

Primu Augusti testimo nium

58. Et quidem Augustinum, lib. III de lib. arb., c. III, eo sensu « voluntatem » accipere facile colliget, qui expenderit ea, quæ nos ibidem ab Augustino scripta expendimus Disp. XIV, n. 110 et seqq. et Disp. XVI, n. 52 et seqq. ostendentes, ibi Augustino sermonem esse, a primo cap. usque ad IV, de voluntate culpabili, quæ ex doctrina ipsius ibidem cohiberi, et improbari, vitarique ab arbitrio potest, eaque consequenter necessitate, quæ evitabilitati, et indifferentiæ contraria est. Præterea quia voluntatem, de qua ibi disserit, nunquam opponit noluntati, seu nolitioni, sed necessitati, quam Evodius, quo cum disputat, opposuerat. Sic enim subjectum disputationis proponit : « Hoc videlicet, nec con- » ficiatur, times, ut aut Deus futurorum » omnium præscius impie negetur, aut si » hoc negare non possumus, fateamur non » voluntate, sed necessitate peccari. » En voluntati, de qua disputat, necessitatem opponit. Iterum : « Res ergo universas, » quarum Deus est præscius, non voluntate, » sed necessitate fieri, putas. » Rursus repetit : « Nonne igitur caves, ne tibi dicatur, » etiam ipsum, quæcumque facturus est, » non voluntate, sed necessitate facturum, » si omnia, quorum Deus præscius est, ne- » cessitate fiunt, non voluntate? » Item addit : « Non ergo voluntate, sed necessi- » tate in te fiet beatitudo tua, Deo faciente. » Cernis, perpetuo voluntatem accipere necessitati oppositam. Necessitas autem, quam Evodius objicit præscientiæ, non est noluntas peccandi, sed inevitabilitas, qua homo non potest non peccare. Nam c. II, ea difficultas contra præscientiam objecta fuit, ut ex præscientia conficiatur peccata præscita aliter evenire non posse, ne Deus falli posse censeatur : « Ineffabiliter me » movet, quomodo fieri possit, ut et Deus » præscius sit omnium futurorum, et nos » nulla necessitate peccemus. Quisquis » enim dixerit, aliter evenire posse aliquid,

» quam Deus ante præscivit, præscientiam » Dei destruere insanissima impietate mo» litur. » Quibus subdit : « Quomodo enim » est voluntas libera; ubi inevitabilis appa» ret necessitas? » Repetit c. III. « Non » ergo est in peccando voluntatis arbitrium » sed potius inevitabilis, et fixa necessi» tas. » Nec in Evodii, aut alterius hominis mentem venit, ex præscientia Dei aliam necessitatem, quam inevitabilitatis, et determinationis antecedentis colligere. Nam ex præscientia infallibili voluntatis nulla est, vel apparens ratio arguendi noluntatem, sive nolitionem oppositam, aut compositionem voluntatis cum nolitione.

59. Ergo voluntas, de qua in eis testimoniis Augustino est sermo, voluntas est moralis, opposita necessitati inevitabilitatis, et voluntas, quæ vitari, et cohiberi potest ab arbitrio. Hanc voluntatem deprehendit Augustinus ex præscientia peccati, et ex ea optime libertatem, quia voluntas, quæ cohiberi potest, libera est, et alia non potest esse voluntas culpabilis. Igitur si Deus præscit voluntatem culpabilem, voluntatem procedentem ab arbitrio indifferenti ad oppositum aut neganda est præscientia Dei infallibilis, aut admittenda cum præscientia peccati voluntas libera, et indifferens ad oppositum, siquidem hæc ut Augustinus præmiserat c. X. ad peccatum necessaria est. Ex hac Augustini intelligentia, lib. III de lib. arb., c. III, intelliges aliorum testimoniorum explicationem, et sensum, quia eadem mente in aliis, sicut in his, et ubique loquitur.

60. Ut id manifestius cernas, singula seorsim expende. Nam ante illud lib. de grat. et lib. arb., c. XV : « Semper est in » nobis voluntas libera, sed non semper est » bona : » immediate præmiserat : « Quare » jubet, si ipse daturus est? quare dat, si » homo facturus est, nisi quia dat, quod ju» bet, et adjuvat, ut faciat, cui jubet? » Ergo cum continuo jungit « semper est in » nobis voluntas libera, » intelligendum est, liberam esse ad implenda præcepta, et de sola voluntate præceptis divinis subjecta sermonem esse. Quod rursus confirmat subjungens : « Ad hoc enim valet, quod scri» ptum est Ecclesiast. XV : Si volueris, con» servabis mandata. » At libertatem ad servanda mandata necessariam debere esse indifferentem ad oppositum, constat ex Disp. XV, sect. XXI, et eam præsertim contineri in eo testimonio Ecclesiastici citato ab Augustino, expendimus Disp. XV, sect. II. Unde lucem accipit etiam testimonium c. II ejusdem libri, cum expresse disserat de opere voluntatis, quod ad monita divina exigitur, quod libertate indifferentiæ esse liberum, ibidem demonstravimus, et Augustinus in eo capite demonstrat, probans voluntatem necessariam, ex testimonio Ecclesiastici : *Reliquit illum in manu consilii sui : si volueris, conservabis mandata : apponet tibi ignem, et aquam, ad quodcumque volueris extendere manum tuam. In conspectu vita, et mors, et quodcumque placuerit, dabitur ei.* Quo testimonio sanciri indifferentiam arbitrii, vidimus Disp. XV, sect. II. Rursus ex verbis objectis colligit continuo Augustinus : « Ne» mo ergo Deum causetur in corde suo, » sed sibi imputet quisque, cum peccat. » Ergo de ea voluntate disserit, quæ ab homine potestate indifferenti cohiberi potest. Nam si nulla esset indifferens potestas ad eam cohibendam, nec peccatum esse posse, nec posse illud homini imputari, stabilivimus ex doctrina Augustini, et aliorum Patrum Disp. XIV, sect. XIX.

Secundum Augustini testimonium.

61. Rursus testimonium ex lib. II, de actis cum Felice, c. V, pro nobis est, et futiliter a Baianis pro sua adducitur sententia. Tum quia ideo ex eo, quod noluerunt legem implere, colligit liberum arbitrium, quatenus ex eo colligit, in eorum potestate fuisse, si vellent, implere, dicente Augustino : « Qui enim servare legem non vult, » in potestate ejus est, si velit. » Ergo nolle implere legem absque potestate volendi, atque implendi non arguit libertatem arbitrii. Tum quia ipse Augustinus expendit, non dixisse « non potuerunt, sed no» luerunt, » ut libertatem arbitrii deprehendat, ostendens nolle tantummodo cum impotentia volendi, atque implendi ad libertatem non sufficere, ideoque ad illam requiri potestatem etiam ad oppositum indifferentem. Et quidem libertatem indifferentiæ ab Augustino in ea disputatione contendi, manifestat argumentum immediate præcedens : « Audi ergo de libero ar» bitrio, primo ipsum Dominum dicentem : » Aut facite arborem bonam et fructum » ejus bonum, aut facite arborem malam, » et fructum ejus malum. Cum ergo dicit, » aut hoc facite, aut illud facite, potesta» tem indicat, non naturam. Nemo enim

» nisi Deus facere arborem potest, sed habet » unusquisque in voluntate, aut eligere, » quæ bona sunt, et esse arbor bona, aut » eligere, quæ mala, et esse arbor mala. » En Baiani vocibus tantum arguunt, et non rebus. Nam libertas potens eligere malum, et bonum, fierique arbor bona, et mala, proculdubio non est determinata ad unum, sed indifferens ad opposita. Item significant verba in explicationem, et ponderationem ab Augustino subjuncta : « Hoc certe, » quod nolunt servare legem, non a gente » tenebrarum coguntur : Si enim coguntur, non nolunt, sed non possunt. Hoc » ergo, quod in eorum voluntate est, ut » nolint, peccatum est certe sine aliqua ne- » cessitate gentis tenebrarum. » Ergo ea nolitio arguit libertatem, quatenus arguit exclusam necessitatem, et coactionem, moralem quidem, et non physicam, nempe coactionem tollentem potestatem, et indifferentiam; « si enim coguntur, non nolunt, » sed non possunt. » Ergo non solam impedientem volitionem, sed potestatem.

Tertium Augustini testimonium.

62. Postremum testimonium ex lib. V de Civit. Dei, c. IX, solutum relinquitur ex dictis ad primum ex lib. III de lib. arb. c. III. Nam subjectum doctrinæ utrobique est idem, et mens Augustini eadem, ut ipsimet Baiani fatentur. Voluntas enim, quam adstruit cum præscientia Dei concordem, non est simplex, sed moralis, et quæ ab arbitrio caveri potest, nempe opposita necessitati, quam Julianus objecerat ex præscientia Dei. At hæc necessitas non erat conjungendi nolle cum velle, in quo coactio Baianorum consistit, sed ita determinans ad velle, ut velle esset inevitabile, et nolle impossibile, ideoque opposita indifferentiæ. Quo tendunt illa Juliani verba : « Quod si ita » est, nihil est in nostra potestate : frustra » leges dantur : frustra objurgationes, lau- » des, vituperationes, exhortationes adhi- » bentur : neque nulla justitia, bonis præ- » mia, et malis supplicia constituta sunt. » Leges enim, et præmia, atque supplicia, argumentum esse indifferentiæ potestatis, vidimus Disp. XIV, sect. XX et XXI, nec ullus hominum ea pro sola voluntarietate absque omni indifferentia potestatis suadenda contendit.

SECTIO VII.

Arguitur ex necessitate determinationis, amica libertatis, et solius coactionis inimica.

Sexti Baiani argumentum

63. Volunt enim Baiani, Augustinum duas distinguere necessitates; alteram coactionis, alteram determinationis, et illam repugnare libertati, hanc vero cum illa componi. Quod primo conficiunt ex verbis de lib. V de Civit. Dei, c. X, quæ disp. præced. n. 56, et seqq. protulimus cum omnibus, quæ Baiani ad hoc argumentum considerant. Cæterum totam ejus capitis doctrinam nostræ sententiæ favere, et Baianæ adversari, omnesque Baianorum considerationes vanas et arbitrarias esse, merasque hallucinationes, ibidem expendimus.

64. Deinde id probant ex lib. III de lib. arb. c. III. Nam contra necessitatem coactionis tanquam libertati adversariam sic habet : « Attende quæso quanta cœcitate » dicatur, si præscivit Deus futuram volun- » tatem meam, quoniam nihil aliter potest » fieri, quam præscivit, necesse est, ut ve- » lim, quod ille præscivit; » id est, cogor id velle, ut ex eo quod sequitur liquet : « Si » autem necesse est, non jam voluntate, sed » necessitate, » id est coactum, « id me » velle, fatendum est. » Hoc erat argumentum oppugnantium libertatem arbitrii. Quod retundit Augustinus asserens contradictorium præscientiæ inferri in eo ex præscientia, quia videlicet, qui necessitate cogitur, non vult, sed potius resistit voluntate, cum tamen præscientia hominem velle supponat. Sic enim insurgit : « O stultitiam singula- » rem ! Quomodo ergo non potest aliud » fieri, quam præscivit Deus, si voluntas » non erit, quam voluntatem futuram esse » præsciverit ? Omitto illud æque mon- » struosum, quod paulo ante dixi, eumdem » hominem dicere, necesse est, ut ita velim, » qui necessitate superposita, » instar scili- cet ponderis cogentis « auferre nititur vo- » luntatem. Si enim necesse est ut velit, » unde volet, cum voluntas non erit ? » Nempe quia, qui cogitur, non vult. Hæc est necessitas coactionis omnem omnino adimens libertatem. De simplici necessitate indifferentiæ contraria, quæ libertatem non

lædit, sed potius eam, hoc ipso quo voluntatem affert, adstruit, sic Augustinus statuit : « Quod si non hoc modo dixerit , sed » dixerit se, quia necesse est, ut velit, ipsam » voluntatem in potestate non habere occurretur ex eo, quod ipse dixisti, non habere » nos potestatem cum nobis, quod volumus » deest. Dum autem volumus, si ipsa vo» luntas deest nobis, non utique voluntas » est. Voluntas itaque nostra, nec voluntas » esset, nisi esset in nostra potestate. Porro » quia est in potestate, libera est nobis. » Ubi manifeste profert libertatem volitionis cujusque, etiam illius, quam nos habere necesse est; ea ratione, quia omnis volitio in potestate voluntatis est, cum velle non possimus, nisi cum volumus, et volitio volentibus prompta sit.

ponde- tur.

65. Etiam hoc argumentum meris hallucinationibus, et arbitriis, atque extortis sensibus doctrinæ Augustinianæ innititur. Nam totius doctrinam hujus capitis a Baianis adulteratam esse, quoties ab eis pro sua sententia inculcatur, constat ex fuse expensis Disp. XIV, n. 110, et seqq., et Disp. XVI, n. 52,et seqq., nec non ex præmissis in duabus præcedentibus sectionibus. Nihil enim constantius, et certius, quam Augustini conatus in eo loco esse, indifferentiam libertatis adstruere, et necessitatem indifferentiæ oppositam ex præscientia infallibili Dei objectam omnino destruere. Quare primum nego, Augustinum solam necessitatem coactionis a necessitate inevitabili determinationis distinctam ad libertatis incolumitatem excludere. Nec id vel leviter probant superiora testimonia.

66. In primis enim falsum est, ex præscientia Dei solam objici coactionis necessitatem, cum verba testimonii solam necessitatem sonent, et arbitrario sensu Baiani cogentem interponant. Quorsum enim hæc : « Si autem necesse est, non jam voluntate, » sed necessitate id me velle fatendum est; » de tua necessitate cogente, et non de mea necessitate inevitabiliter determinante intelligenda sunt? Nam præter ea omnia, quæ superioribus præmisimus, favet huic meæ expositioni ratio, in qua argumentum nititur, « quoniam nihil aliter potest fieri, quam » præscivit, » quæ necessitatem exprimit contingentiæ, et indifferentiæ contrariam, qua voluntas a Deo præscita non potest ab arbitrio cohiberi, et aliter evenire. Item quia nulla est, vel apparens ratio , ut ex præscientia voluntatis ea necessitas volendi arguatur, quæ volitionem cum nolitione conjungat, in quam tota tua coactio refertur. Est autem apparens aliqua ratio, ut tollat indifferentiam, et contingentiam oppositi extremi, siquidem cum infallibili præscientia non potest eventus oppositus componi, potest autem ipsa præscita volitio recte conjungi. Deinde ea, quibus argumentum retundit Augustinus , pro necessitate indifferentiæ contraria sunt. Quid enim aliud vult illud : « Quomodo ergo non potest aliud fieri, quam » præscivit Deus? » Quod potestatem contendit ad oppositum eventum indifferentem. Item ratio continuo nexa : « Si voluntas » non erit, quam voluntatem futuram esse » præsciverit? » Cur enim ex impossibilitate alterius eventus, quam voluntatis præscitæ sequitur, non fore voluntatem præscitam nisi quia voluntas præscita est eo genere libertatis libera, ut ejus libertas ad oppositum indifferens sit. Rursus quo tendit ea quæsitio : « Si enim necesse est, ut velit, » unde volet, cum voluntas non erit? » Cur ex necessitate volendi non erit voluntas, nisi quia ut ipse Augustinus præmiserat, « necessitate superposita auferre nititur voluntatem, » utique liberam, et ad oppositum indifferentem.

67. Idemtidem nego, ab Augustino admitti aliam necessitatem determinationis cum libertate compositam, præter consequentem et evitabilem ab arbitrio, qualis est necessitas præscientiæ divinæ juxta Augustini principia, ut ex doctrina istius capitis, et sequentis ostendimus Disp. XVI, sect. v. Quod arguunt ipsa testimonia objecta. Tum quia cum necessitate præscientiæ conciliat Augustinus volitionem præscitam esse in potestate arbitrii, quod est idem, ac arbitrium cum illa componere potestatem indifferentem ad oppositum, et consequenter potestatem, qua possit non præsciri a Deo volitio futura, sed nolitio, aut volitionis omissio. Nam ut volitio sit in potestate arbitrii, indifferentiam ad oppositum requiri, confirmavimus Disp. XIV, sect. XIII, XIV et XV. Tum quia, ut sæpius expendimus, explodit Augustinus eam necessitatem inevitabilem, et fixam, qua res præcitæ aliter evenire non possunt.

68. Demum ad idem assumptum comprobandum suffarcinant plura testimonia, quibus Augustinus ad explicandam libertatem necessitatem opponit voluntati, dicens,

Instatur.

Deum, et Christum aliqua facere, sive pati voluntate, non vero necessitate, quo denotat, necessitatem contrariam libertati esse eam, quæ est voluntati contraria, sive qua res fit, etsi nolimus. Quod interdum clarissimis verbis exprimit, ut in Psalm. CIII, ubi necessitatem moriendi libertati contrariam sic explicat : « Mori necesse est, et » nemo vult. Nemo vult, quod necesse est. » Nemo vult, quod erit, velit nolit. Dura » necessitas nolle, quod non potest evitari.» Quibus satis expressa est coactionis necessitas. Item lib. XXVI contra Faustum, c. ult., docet, Christum non necessitate, sed voluntate subiisse affectiones humanas, tristitiam, gaudium, esuriem et sitim : « Nam homo » plerumque etsi nolit, irascitur, etsi nolit, » contristatur, etsi nolit, dormit, etsi nolit, » esurit ac sitit : Ille autem omnia ista fe- » cit, quia voluit. Sic etiam nascuntur ho- » mines, atque patiuntur, non quia volunt, » nec quod volunt : ille autem etiam ista, » quia voluit. » Ergo necessitas voluntati, seu libertati opposita, est illa, qua aliquid fit, etsi nolis, quæ est coactionis necessitas. Similiter lib. LXXXIII qq., q. VIII, loquitur ad removendum a Christo necessitatem suscipiendi affectiones humanas. Quare interdum etiam ad asserendam libertatem excludit coactionem, quam mox explicat necessitatem. Sic lib. de actis cum Felice, c. v : « Hoc certe, quod nolunt servare le- » gem, non a gente tenebrarum coguntur;» quod statim sic reddit : « Hoc ergo quod in » eorum voluntate est, ut nolint, peccatum » est certe sine aliqua necessitate gentis te- » nebrarum. » Itaque coactionem necessitatem usurpat. Quo etiam advocant Patres Ecclesiæ disputantes contra Arianos, qui negabant, Patrem necessitate generare filium, quamvis assertio opposita nunc Theologis usitata sit, accipientibus necessitatem pro determinatione inevitabili generandi filium, nempe quia Pater non generat nolens, sive etsi nolit, coacte, atque invite. Ergo necessitas libertati opposita communi Patrum et Augustini usurpatione non est alia, quam coactio.

Responsio ad instantiam.

69. Respondeo. Necessitas, quam Augustinus ad asserendam libertatem opponit voluntati, est necessitas determinationis, indifferentiæ contraria. Quia voluntas, cui necessitas opponitur, est moralis, et libera. Huic enim voluntati necessitas determinationis, indifferentiæ contraria bifariam opponitur. Primo quia voluntas moralis, et libera, qua libera, et moralis complectitur indifferentiam ad oppositum; indifferentiæ autem ad oppositum adversatur necessitas determinationis ad unum. Secuudo, quia talis necessitas cum antecedens, et inevitabilis est, sic existit, ut quamvis nolimus existat; nam si nobis nolentibus non existeret, inevitabilis non esset. Unde etiam voluntas, quæ tali necessitateinevitabili necessaria est, existit quamvis nolimus ; non quia possimus nolle objectum, quod volumus, sed quia cum volumus, possumus nolle necessitatem, et determinationem inevitabilem volendi : aliud enim est objectum velle, aliud velle necessitatem, et determinationem antecedentem volendi, quæ ab amore objecti separabilis est. Sicut qui volunt dare eleemosynam, et nolunt eam dare ex præcepto, aut voto moraliter determinante, et necessitante tale opus. Unde etiam volitio objecti existit, quamvis nolimus, nolitione non directa objecti, sed necessitatis, et determinationis antecedentis ad illud, Item quia licet absolute non sit possibile nolle objectum, cum volumus, cum necessitas volendi inevitabilis est, sic volumus, ut si per impossibile nollemus, non desisteret a volendo voluntas, quia talis necessitas extrahit volitionem ab arbitrio valente ipsam cohibere, ut monebamus Disp. præt. n. 65.

70. Hinc necessitas determinationis ad unum apud Ecclesiæ Patres, et Augustinum coactionis voce significatur, ut ex instituto ostendimus Disp. XXIV, sect. X, XI et XII. Primo, quia talis necessitas est contra nativam indifferentiam arbitrii, et innatam inclinationem se expediendi ab omni necessitate antecedenti determinante ad unum, ut exposuimus Disp. XIV, sect. XII. Quare S. Thomas, q. XXII, de verit., art. 5 et 6, docet necessitatem volendi beatitudinem, et bonum in communi, non esse coactionem, quia est juxta inclinationem innatam ipsius; secus vero necessitatem volendi bona particularia, et determinata, quia hæc opponitur naturali inclinationi, qua vindicat indifferentiam ad illa. Ideo etiam Augustinus, lib. II de Actis cum Felice, c. V, ex coactione non servandi legem non colligit vim factam volitioni, sed potestati : « Si enim » coguntur, non nolunt, sed non possunt, » ut expendebamus n. 61. Secundo, quia ea necessitas existit, quamvis nolimus, et facit

necessitate velle, etsi nolimus modo proxime explicato.

71. Unde ad necessitatem contrariam libertati non requiritur ea actualis coactio, quæ resistat alicui affectui actuali voluntatis, sed quæ omnem contrarium affectum possit superare casu, quo existat. Nam mors est homini necessaria, et non libera, etiamsi volita sit; nec non passiones animæ necessariæ sunt, et non liberæ, quamvis eis consentiamus. Scilicet quia ea necessitate existit, ut nulla maneat ad oppositum potestas indifferens. In Christo autem ejusmodi affectiones fuerunt liberæ, quia in ejus potestate indifferenti erat eas vitare; quam indifferentiam ad oppositum significat ea causalis existentiæ ipsarum assertio, *quia voluit*. Nec refert, Patres dimicantes cum Arianis necessitatem accipere coactionem, quia ea necessitas non excludebatur ad asserendam libertatem, cum generatio Filii neque libera, neque voluntaria sit juxta Catholicam doctrinam, quidquid sit de processione Spiritus sancti, cum generatio non sit opus voluntatis divinæ, sed naturæ. Itaque in ea usurpatione necessitatis consentiebant Patres Arianis, quia vocibus non hærebant, sed solis rebus insistebant. Nostra igitur assertio est, necessitatem libertati oppositam semper fuisse a Patribus acceptam, tanquam indifferentiæ contrariam.

SECTIO VIII.

Arguitur ad hominem ex principiis Scholasticorum.

Septimum Baianorum argumentum.

72. Scilicet quia decreta Dei admittuntur libera, quamvis sint immutabilia, et sic existentia, ut semel habita neque mutari, neque cohiberi possint. Ergo componitur libertas cum existentia immutabili, et necessaria. Confirmatur, et explicatur, quia divina decreta sunt libera quoad totam durationem ipsorum, ita ut non solum ab æterno, sed etiam nunc, et hodie libera sint. Tamen eorum duratio est necessaria, et hodie non possunt ab existentia æternitatis deficere. Ergo recte cohæret cum necessitate libertas.

73. Neque refert asserere, eam necessitatem contingere ex suppositione primæ electionis, ac determinationis indifferentiæ ad oppositum. Tum quia id solum evincit, Deum fuisse liberum, non vero nunc esse liberum, cum nunc necessitate permaneat in illa electione, quam deserere, et retractare non potest. Tum quia in Deo non est dare primam electionem, antequam non sit facta electio, cum ab æterno absque ullo initio talis electio fuerit. Quod non enervat prioritas instantium rationis imaginaria, et conficta a nostro intellectu, in qua sola ea indifferentia assignatur ab Scholasticis. Quia libertas Deo competit realiter, et in reali instanti seorsim ab instantibus rationis imaginariis, et confictis ab intellectu creato.

74. Demum quia eo pacto etiam erit libera electio justitiæ facta a beatis. Quia sicut electio Dei semel facta est immobilis per naturam, ita beatorum electio est immobilis per naturam. Major autem est necessitas existendi, si immobilitas est naturalis, quam si ea sit per solam gratiam. Præsertim si verum sit, quod in doctrina Augustini negari non posse videtur, scilicet angelos beatos eamdem prorsus dilectionem justitiæ, atque bonitatis divinæ conservare in patria perpetuam, et constantem, quam habuerunt in via; cum de bonis Angelis nunquam peccantibus scribat, lib. III de lib. arb., c. v : « Meliorem esse creaturam, quæ quamvis habeat liberam voluntatem, Deo tamen semper infixa nunquam peccaverit; » et paulo post : « Si te delectat creatura, quæ perseverantissima voluntate non peccat. » Et iterum : « Habet illa sublimis (creatura) perpetuam beatitudinem suam, in perpetuum fruens creatore suo, quem perpetua tenenda justitiæ voluntate promeretur. » Ac deinde comparat creaturam, « quam peccandi perpetua voluntas vult, » eteam, « quæ permanet in voluntate justitiæ. » Quæ perpetuitas, et perseverantia voluntatis arguit idemtidem, et permanentiam primæ illius dilectionis, qua divinæ justitiæ, et bonitati adhæserunt in via. Æquum enim est, ut præmium opus sit, quod eisdem fuit meritum, et in eo ipso gloriam, et remunerationem accipiant, in quo meritum, et agonem exercuerunt.

75. Id quod est consonum naturæ Angelicæ, quæ juxta doctrinam divi Thomæ, q. XVI, de malo, art. 5, et sæpius alibi, decretis suis immobilis, et invariabilis est, quia ea tenacitate affigitur sive bono, sive malo, ut electionis semel factæ pœnitere non possit. Quare etiam Angeli mali in eo-

dem ipso perseverant amore sui post damnationem, quo in via seipsos Deo prætulerunt, et ab eo manant omnia peccata blasphemiæ, invidiæ, et odii, quæ in sua damnatione varia concipiunt, ea quidem necessitate affixi malo, ut nullum honestum bonum diligere queant. Sicut igitur Dæmonum libertas ad peccandum conjungitur cum inevitabili necessitate peccandi absque potestate non peccandi; cum hæc potestas nequeat absque auxilio gratiæ convenire, et omni gratia Dæmones indigni, et destituti sunt; ita poterit esse libertas bene moraliter agendi, atque merendi cum simili necessitate, et absque indifferenti potestate ad oppositum.

Responsio. 76. Respondeo. Hoc argumentum conficiunt Hæretici nostri temporis ad negandum Deo libertatem decernendi creata, quia nullum assignabile instans, in quo potuerit decernere oppositum ejus, quod decrevit absque dispendio immutabilitatis divinæ, ut refert Bellarminus, tom. III, lib. III de grat. et lib. arb., c. XV, vers. finem. Deinde respondeo. Secundum fidem catholicam negari Deo non potest ea libertas decernendi creata, quæ indifferens sit ad decernendum oppositum, videlicet, Deum ita decrevisse incarnationem Verbi, prædestinationem, et gratiam hominum, ut realiter potuerit non decernere illa, sed opposita extrema, quia secundum doctrinam Sacrarum Litterarum, ac Patrum hæc omnia fuerunt beneficia Deo gratuita, pro quibus homines eximias debent gratias Deo, quia potuit eo non conferre. Quomodo autem hæc indifferentia et potestas oppositum decernendi concilietur cum immutabilitate divina, manus est Theologi catholici explicare, et defendere, et solius Hæretici difficultati succumbere, negando, aut, indifferentiam libertate divinæ, aut immutabilitatem ejus infinitæ perfectioni, atque constantiæ. Quare si Baiani nesciunt utramque concordare, satius eis erit, suam ignorantiam fateri, quam negare Deo potestatem ad decernendum oppositum ejus, quod decrevit, indifferentem.

77. Neque id difficilius est, quam determinationem indifferentiæ, quam Baiani admittunt in statu naturæ integræ, cum indifferentia antecedenti voluntatis creatæ componere. Sicut enim in Angelis, et Adamo in primo creationis instanti conjungitur indifferentia antecedens ad dilectionem Dei, et ejus oppositum, et simul actualis determinatio ad dilectionem Dei, quamvis ex suppositione dilectionis non possit objectum Deo oppositum diligi, ita in æternitatis instanti, quod unicum, et indivisibile est juxta Patrum doctrinam, recte cohæret actuale decretum creandi mundum cum indifferentia antecedenti ad oppositum decretum. Quia sicut principia antecedentia dilectionis elicitæ ab arbitrio creato erant compossibilia cum dilectione opposita; ita natura divina antecedens decretum creandi mundum compossibilis est cum opposito decreto non creandi. Num autem hæc antecessio potestatis indifferentis composita cum determinatione sequenti, sit rationis, vel realis, prioritatis naturæ, vel originis, vel virtualis quæstio est de voce. De re quidem certum est, esse prioritatem independentiæ, quia arbitrium creatum est independens a dilectione ab ipso elicita, et dilectio est dependens ab arbitrio creato; similiter natura divina est independens a decreto creandi mundum, decretum vero suo modo est a natura divina dependens, quatenus esse non potest sine illa; cum hoc discrimine, quod arbitrium creatum realiter, natura vero divina solum virtualiter a suo decreto distinguitur.

78. Aliud item maxime considerabile discrimen est, quod decretum arbitrii creati existit, et mensuratur duratione successiva, et divisibili complectente partes durationis successivas, et distinctas. Decretum vero divinum existit, et mensuratur duratione æternitatis simultanea, et indivisibili excludente partes durationis successivas, et distinctas; quia æternitas est tota simul, et indivisibilis duratio, et quamvis coexistat durationi successivæ temporum, id obtinet simultanea, et indivisibili duratione, quemadmodum immensitas divina absque præsentia divisibili, et distanti coexistit in distans spatiis creaturarum divisibilibus, et distantibus: de quo copiose egimus tractatu de scientia Dei. Hinc est decretum creatum posse transire de libero in necessarium, et non liberum; quia in uno instanti potest fieri ab arbitrio indifferenti ad oppositum, quia in eo nullum est principium determinans ad illud, et in alio fieri ab arbitrio antecedenter determinato, et non indifferenti ad oppositum, quia adest novum principium antecedenter determinans ad illud, et impediens oppositum extremum.

Nam in uno instanti dilectio arbitrii creati potest procedere ex sola fide relinquente indifferentiam ad cohibendum eam dilectionem, et in alio procedere ex visione beata omnino determinante ad illam, et impediente potestatem cohibendi illam. Sicut divinitus poterat in uno instanti fieri ab humanitate subsistenti in proprio supposito, atque adeo indifferenti ad peccandum, et libera libertate contrarietatis, in alio vero fieri ab humanitate subsistenti in supposito divino absque libertate contrarietatis, et indifferentiæ ad peccandum. Quia varietas, et successio durationis temporalis patitur secum varietatem, et successionem principiorum differentium, quorum aliud sit consonum, aliud dissonum indifferentiæ, et libertati arbitrii. Cæterum decretum divinum non potest de libero transire in necessarium, quia ejus duratio est indivisibilis, et tota simul, ejusque principia existunt simultanea, quin ea variare possit, et in uno instanti ab uno, et in alio ab alio procedere, quia ad hujusmodi transitum requiritur divisio, et successio durationis, et principiorum ipsius. Quare in decreto creato non est idem esse, et fuisse; in divino vero idem omnino est, quia eadem semper est duratio, et ubi semel est liberum, semper est liberum; in creato est durationis varietas, et successio, pro qua potest nunc esse necessarium, et non liberum, quod prius fuit liberum.

Ex dictis conficitur instans.

79. Ex dictis conficitur instans, in quo decretum divinum potuit non esse, aliud non esse quærendum, quam instans æternitatis complectens simul omnia instantia successiva temporum absque ulla sui successione, et in eo considerandam esse indifferentiam conjunctam cum determinatione; quemadmodum in unico indivisibili instanti temporis consideratur indifferentia, et determinatio arbitrii, et decreti creati. Quare nunc est liberum decretum creandi mundum, quia tale decretum mensuratur per nunc æternitatis, quod idem, et simul est heri, et hodie, et in quo indifferentia voluntatis divinæ cum ipsius determinatione conjungitur, quin ulla sit differentia primæ electionis ab ejusdem perseverantia, sicut nulla est principiorum ejus varietas, et differentia. Non ita contingit in dilectione Dei elicita ab Angelo viatore, et conservata ab ipso comprehensore, etiamsi eadem numero perseveraret, ut Baiani contendunt; quia duratio est diversa, et pro diversitate durationis variantur principia, quorum ratione in via arbitrium est indifferens ad oppositum, et in patria omnino determinatum, ideoque in via potest esse dilectio meritoria, et libera, quæ in patria non sit libera, nec meritoria. Itemtidem potest ad cæterea Baianorum objecta responderi, concedendo iis principia quæ supponunt, et negando eorum paritatem cum decreto divino ob disparitatem præmissam.

Sententia auctoris prima.

80. Cæterum ut meum de his, quæ Baiani supponunt, judicium aperiam, ea prorsus judico falsa. In primis enim censeo, dilectionem Dei in via esse omnino distinctam a dilectione Dei elicita in patria, etiam Angelica. Primo, quia dilectio patriæ movetur ex pluribus perfectionibus divinis explicite cognitis, quam dilectio viæ, quia visio beata plures divinas perfectiones explicite cognoscit, quam fides. In via enim movemur ad diligendum Deum ex una, vel altera perfectione, quam fides proponit, interdum omnipotentiæ, interdum misericordiæ, interdum justitiæ. In patria vero dilectio Beatorum in eas omnes, et alias plures in via explicite ignotas, et tunc notas explicite simul afficitur. Secundo, quia in via dilectio Dei non identificatur gaudio, sicut in patria, ut exposuimus Disp. C, sect. IX, de Ente supernat. Nec testimonia Augustini oppositum suadent. Nam ut Angeli dicantur perseverare cum beatitudine in amore justitiæ, quem habuerunt in via, opus non est, amorem perseverare eumdem physice, sed moraliter, sicut pater creatus dicitur perseverare semper in eodem amore filii, quamvis physice variet, et interrumpat dilectionis affectus, quibus eum prosequitur, quia semper eis omnibus idem bonum filio convenientius diligitur. Quod etiam de amore, quo Dæmones seipsos diligunt, sentiri potest, quia non sunt eadem, sed varia, et distincta bona, quæ sibi in statu damnationis appetunt ab eis, quæ appetierunt in via.

Secunda.

81. Item censeo, naturam Angelicam esse decretis mutabilem, posseque decernere in uno instanti oppositum ejus, quod prius in alio decrevit. Cujus argumentum non leve est, Angelos malos post dilectionem Dei, atque justitiæ elegisse peccatum, et in prima electione facta non stetisse. De quo Tract. de Angelis ex professo disseruimus, et mentem Angelici Præceptoris expo-

suimus. Ad rem illud certum, quamvis Angelus non possit sua retractare decreta, posse tamen libertate saltem contradictionis illa semel concepta deserere, et cohibere, quin teneatur perpetuo illa conservare. Sicut enim mutationis est capax, ita et capax est varietatis affectuum, virtus enim ipsius limitata est, et ratione limitationis potest in unum, aut duos voluntatis affectus totum suæ virtutis concursum conferre, et exhaurire, ita ut necesse sit eum deserere, et cohibere, ut ad alios affectus possit transire, et animum applicare. Item ratione perfectionis potest voluntatis vim, ad quæ voluerit, porrigere, et sicut potest nunc hæc, nunc illa objecto noscere, ita potest nunc hæc, nunc illa amare. Quod sufficit, ut libertas indifferentiæ Angelo in semel decretis conveniat; quia ad libertatem sufficit ita agere in hoc instanti, ut possit non agere in sequenti. Quo natura Angelica a divina discriminatur, ut a libertate Dei argui non possit ad Angelicam libertatem.

Tertia

82. Demum censeo, damnatos præditos esse libertate indifferentiæ, non solum ad malum, sed etiam ad bonum, quia licet eis deficiat potestas moralis prosequendi amore bonum honestum ob ingentem difficultatem illud prosequendi, ob quam certun est, nunquam illud prosequuturos; tamen eis non deficit potestas physica. Tum quia eis adest vis intrinseca voluntatis prosequutiva boni, et cognitio indifferens ipsius, nec non concursus Dei indifferens, qui sine miraculo eis principiis negari non potest. Ad virtutem autem physicam prosequendi bonum honestum non amplius requiritur, quamvis intrinseca voluntatis, et cognitio indifferens intellectus cum concursu indifferenti Dei. Tum quia etiam damnatos obligant præcepta naturalia affirmativa, et re ipsa peccant transgredientes illa. Peccare autem non possent, si eis deficeret potestas antecedens physica adimplendum illa, quia absque potestate adimplendi præceptum. nullum est transgressionis peccatum. De quo egimus uberius Tract. de Angelis explicantes pœnas Dæmonum. Neque refert, damnatos destitutos esse auxilio gratiæ, quia ad potestatem physicam antecedentem agendi bona aliqua opera moralia naturalia, non est necessarium auxilium gratiæ, ut Disp. VIII statuimus, et ulterius sanciemus inferius. Hæc proposuerim, ut lector advertat, certa omnino non esse, quæ Baiani supponunt, et posse negari cum pluribus Scholasticis. Quamquam, si concedantur, nullius paritatis sunt ad libertatem divinam, ut jam exposuimus.

Consequentia.

83. Addiderim in consequentiam nostræ doctrinæ, si damnatis negetur potestas physica antecedens ad bonum, adhuc concedendam eis esse aliquam libertatem indifferentiæ ad majus, et minus malum, ut peccare possint in eis, quæ eligunt. Nam illud certum, ratumque esse debet, nullum esse peccatum absque indifferentiæ libertate. Imo non peccare, si cum indifferentia ad duos actus inæqualiter malos eligant minus malum relicto majori malo, ideoque ad peccandum, opus esse, majus malum eligere quia cum determinatione, et necessitate eligendi duo mala, culpabilis non est, nec vituperabilis voluntas eligens minus malum, quoniam ad cavendam minorem malitiam non adest moralis libertas, ubi ea caveri non potest, nisi eligatur malitia major, in qua continetur minor, ut ex professo exposuimus Disp. LXXIV, de Ente supernaturali.

SECTIO IX.

Objiciuntur nobis Patres Ecclesiæ usque ad tempora Augustini.

Octavum Baianorum argumentum.

84. Huc usque Baiani suam sententiam arguerunt ex doctrina Augustini. Nunc eam muniunt auctoritate cæterorum Patrum, quorum doctrinam eamdem essse volunt cum doctrina Augustini. Quod et nos volumus, et ultro fatemur. Sed addunt, eametiam esse eamdem cum sua. Quod nos diffitemur, et falsum esse, luculentissimis Patrum testimoniis ostendimus tota Disp. XIV et XV. Nihilominus, ut lectori constet, quam vani, fallacesque sint Baianorum conatus, nolumus prætermittere ea, quæ ex Patribus Ecclesiæ nobis objiciunt. Primoque opponunt testimonia Patrum, qui a tempore Apostolorum ad Augustinum usque floruerunt. Hique sunt Dionysius Areopagita, Clemens Romanus, Irenæus, Tertullianus, Origenes, Hilarius, Epiphanius, Macarius, Basilius, Eusebius, Chyrsostomus, Cyrillus Alexandrinus.

85. Testimonia verbatim non referam; quia tota vis eoram potest breviter revo-

cari ad quatuor phrases, quibus opus liberum explicant. Prima est, quia illud in nostra potestate habemus. Secunda, quia illud facimus, cum volumus, sive si volumus, sive quando volumus. Tertia est, quia illud agimus absque vi, et coactione, sponte, et non inviter. Quarta quia agimus sine necessitate. Nam primo opus esse in nostra potestate, componitur cum necessitate determinationis juxta doctrinam Augustini, ut probat argumentum confectum sect. v. Secundo opus fieri, cum volumus, sive si volumus, solum denotat, esse voluntarium, ut probant testimonia Augustini producta sect. v et vi. Tertio opus fieri sine vi, et coactione, nihil aliud excludit, quam coactionem, et vim contrariam voluntario, et spontaneo, ut ex se videtur manifestum. Quarto, quia necessitas opposita voluntati et libertati sola est necessitas coactionis, non vero determinationis, ut supponunt ex testimoniis Augustini adductis sect. vii.

Solvitur. 86. Verum ex præteritis prompta est solutio, et ex ipsis testimoniis, quæ Baiani objiciunt, nostræ doctrinæ restauratio. Primo enim vidimus Disp. XIV, sect. xiii, xiv et xv, juxta doctrinam Patrum, opus in nostra potestate esse non posse absque indifferentia libertatis. Et sect. v præsentis disputationis expendimus, testimonia, quæ Baiani in oppositum promunt, nihil evincere, et violenta esse. Secundo exposuimus Disp. XV, sect. ii, opus tunc fieri, si volumus, aut cum volumus, quando adest potestas indifferens ad oppositum, et non aliter. Nullius autem esse momenti, quæ in contrarium Baiani congerunt, ostendimus sect. v et vi. Tertio ex professo discussimus Disp. XIV, sect. x, xi et xii, juxta Patrum principa vim, et coactionem oppositam libertati non esse aliam, quam necessitatem indifferentiæ potestatis contrariam, et spontaneum ac voluntarium, cum libero reciprocum non esse aliud, quam opus a voluntate indifferenti ad oppositum elicitum. Quarto, quia tota Disp. XIV et XV, ostensum est, ex doctrina Patrum, et Theologorum ad libertatem indifferentiam requiri, et solam necessitatem indifferentiæ contrariam ab eis ad libertatem asserendam arceri. Quæ autem Baiani ex adverso opponunt, diluimus sect. vi.

87. Itaque concedimus, eos Patres asserere, quæ Baiani volunt; negamus tamen ex eis colligi, quæ ipsi docent, sed potius oppositum. Quod confirmant illustria testimonia, quæ pro indifferentia potestatis ad libertatem necessaria hi Patres tradiderunt. Vide Dionysium Areopagitam, Disp. XIV, n. 69 et 173, et Disp. XV, n. 35; Clementem Romanum, Disp. XIV, n. 67, 85 et 173, et Disp. XV, n. 33 et 34; Irenæum, Disp. XIV, n. 46, 140 et 186, et Disp. XV. n. 38; Tertullianum, Disp. XIV, n. 70, 90, 153, 176, 185; Origenem, Disp. XIV, n. 71 et 86, et Disp. XV, n. 42; Hilarium, Disp. XIV, n. 68 et 126, 139, 177; Epiphanium, Disp. XIV, n. 86, 169 et 179; Macarium, Disp. XIV, n. 77 et 159, et Disp. XV, n. 46; Basilium, Disp. XIV n. 64, 122 et 126, et Disp. XV, n. 48; Eusebium, Disp. XIV, n. 72, 94, 122 et 146, et Disp. XV, n. 45; Chrysostomum, Disp. XIV, n. 62, 87, 113, 125, 134, 135, 156, 180 et 184, et Disp. XV, n. 66 et 57; Cyrillum Alexandrinum, Disp, XIV, n. 61, 83, 81, 148 et 78, et Disp. XV, n. 64, ex quibus manifestam deprehendes mentem horum Patrum nostræ doctrinæ consonam, et Baianæ dissonam.

88. Ad hæc notare est Baianorum cæcitatem, qui non viderunt in pluribus testimoniis eorum, quæ pro sua sententia produnt, expressam indifferentiam potestatis, quam oppugnant. Aiunt, Clementem Romanum, epist. iii scribere, nos esse liberi arbitrii, « quia velle, et nolle habemus in » potestate. » Ubi non vident, potestatem ad opposita indifferentem contineri, cum vel ipsis cæcis patens sit, potestatem volendi, atque nolendi esse indifferentem ad oppositum, Unde vis, et coactio libertati facta exponenda erat facta indifferentiæ potestatis. Item referunt Tertullianum, lib. II contra Marcionem, asserere, « libertatem » arbitrii in utramque partem concessam, » ut bono sponte servando, et malo sponte » vitando sui dominus constanter occurre- » ret. » Quid expressius pro indifferentia arbitrii in utramque partem concessa? Aiunt, mox excludere necessitatem, addens: « Nec boni, nec mali merces jure » pensaretur ei, qui aut bonus, aut malus » necessitate fuisset inventus, non volun- » tate. » Ideo a libertate necessitas indifferentiæ contraria removenda est, qui ex præcedenti indifferentia non potest alia necessitas libertati contraria opponi. Nescio, qua fronte hæc nobis opponuntur. Similiter ex Hilario in Psalm. ii, produnt:

« Nam unicuique nostrum libertatem vitæ, » sensusque permissit, non necessitatem » in alterutrum affigens. » Ergo libertas, in alterutrum est indifferens, in neutram partem necessitate affixa. Quid refert addere : « ut unumquemque ex natura bonum, » malumve lex cogeret ? » Non est manifestum, eam coactionem arcere, quæ indifferentiæ præcedenti adversatur ?

89. Rursus ex Origene in procemio Periarchon inculcant : « Si enim nostri arbi- » trii sumus, instigare fortasse possunt » aliquæ virtutes ad peccatum, et aliæ ju- » vare ad salutem. » Quid in eis cernis præter indifferentiam ad virtutem et vitium ? quid prodest nectere ? « non tamem » necessitate cogimur, vel agere recte, vel male ? » Si arbitrio indifferentia nociva est, cur non erit ipsi violenta necessitas tali indifferentiæ contraria ? Si potestas determinata potest vim, et coactionem pati, nonne etiam poterit potestas indifferens, si contra innatam inclinationem indifferentia privetur ? Promunt ex Macario, Hom. xv : Qui « divinitate inebriati sunt, nulla necessitate » tenentur, sed libera potiuntur potestate, » ut convertantur, et faciant, quod volue- » rint in hoc sæculo. » Quis hanc necessitatem non intelligat oppositam potestati indifferenti sese convertendi, et agendi, quod voluerint, aut potestatem se convertendi, et agendi, quod voluerint, intelligat determinatam ad unum ? et ex Hom. xxii : «Apostolos » non prohibuit gratia, quo minus agerent, » quæ vellent. » Ergo eos gratia reliquit indifferentes ad oppositum. Id renuunt Baiani, quia addit : « Boni, malique capax » est natura nostra, ac potestas adversaria » exhortandi vim habet, non cogendi ; in » reliquo liberum habes arbitrium incli- » nandi, quo volueris. » Quid inde ? etiam his potestas indifferens ad bonum, et malum nativa arbtirio continetur. Quid obest, coactionem excludere. Excludit profecto eam, quæ adimit indifferentiam arbitrio nativam.

90. Præterea opponunt ex Chrysostomo. Hom. lxii ad pop. Antiochen. : « Dæmon » dicit, non est in te situm porrigere ma- » num, sed necessitate quadam, et vi hoc » fit. » Hoc pro nobis est. Alludit Chrysostomus ad illud Ecclesiast. xv. *Apposuit tibi ignem, et aquam, bonum, et malum; ad quod volueris porrige manum.* Quo indifferentiam arbitrii exprimi, vidimus Disp. XV, sect, I. Ergo libertas a Dæmone tibi negatur, quia indifferentia non conceditur. Ergo necessitas, et vis huic libertati opposita non est alia, quam indifferentia potestatis adversaria. Identidem ex serm. xxv, de diversis, tom. V : « Quoniam bona, » atque mala in nostra Deus posuit pote- » state, electionis liberum donavit arbitrium, » et nos invitos non retinet, sed volentes » amplectitur. » Priora verba nihil produnt, nisi indifferentiam libertatis : quare posteriora huic indifferentiæ adversaria accipienda non sunt, cum vis, et coactio etiam potestati indifferenti fieri possit ? Et ex serm. xliii de laudibus Pauli : « Nos vero, qui » semel dominatum nostri adepti sumus, » non in cunctis Deo subditos esse nos pati- » mur : qui si traheret invitos, eriperet » ipse quod contulit, id est, arbitrii potesta- » tem. » Quæ potestate indifferentior, et solutior, quam ea quæ domina sui est, et Deo vocanti resisti ? Ergo vis, quæ arbitrii potestatem eriperet, ea esse debet, quæ interimat indifferentiam arbitrii. Hujusce generis sunt pleraque alia testimonia, quibus Baiani suam sententiam probant.

91. Itaque cæcutientibus oculis scripta Patrum legunt, et solis voculis lectorem eludere volunt. Ubi enim Patres ad statuendam libertatem luculentissime indifferentiam potestatis necessariam asserunt, quid eis juvat, etiam necessitatem, aut vim, sive coactionem abigere ? Nonne est necessitas, et vis etiam indifferentiæ contraria ? Potestas etiam naturali conditione, et inclinatione indifferens, violentiam non patitur, si ac unum tantum inevitabiliter adigatur, et sua naturali potestate privetur ? Ubi autem hæc vis, et necessitas indifferentiæ contraria removeri a Patribus censenda est, nisi ubi ipsa potestatis indifferentia sancitur ? Potestne indifferentia prius asserta cum determinatione, et necessitate ipsi contraria componi ? Vana igitur, et ipsismet Baianis contradicentia sunt omnia, quæ in suæ sententiæ probationem contendunt,

SECTIO X.

Objiciuntur Patres post Augustinum.

Nonum aianorum rgumentum. Ex testioniis Paum. Prium testinonium.

92. Primo Prosper, lib. I, de vita contemplativa, c. III, de Angelis sic cum Augustino dicens : « Divino, justoque judicio actum, ut quæ fuit manendi voluntas, fieret permanendi voluntaria, felixque necessitas; » ubi cum necessitate patriæ conjungit liberam permanendi voluntatem, qualis fuit in via manendi voluntas. Item libro contra Collat, c. XIX, sic definit liberum arbitrium : « Liberum arbitrium est rei sibi placitæ spontaneus appetitus. » Quæ definitio aliud non vindicat ad libertatem, nisi ut rem placitam sponte velit, aut appetat, nulla cujusquam indifferentiæ habita ratione.

esponsio.

93. Respondeo. Prosper nostræ sententiæ assertor est, ut vidimus Disp. XIV, n. 53, et Disp. XV, n. 65 et 66. Nec objecta testimonia contradicunt. Primum quidem, quia voluntatem permanendi in patria cum necessitate conjunctam non asserit esse liberam, sed voluntariam. Nec refert indicare, eam voluntatem esse eamdem cum voluntate viæ. Tum quia potest eadem voluntas in via esse libera, et in patria esse necessaria, et non libera, quia in via procedit a principio indifferenti, præsertim voluntas Angelica, quam ipsi Baiani indifferentem ad oppositum fatentur, cum ejus natura fuerit integra; in patria vero procedere a principio determinato, et necessitato ad agendum, Sicut enim Baianorum opinione voluntas patriæ non est libera eo genere libertatis, quo est in via ; ita in patria potest esse non libera absolute, quamvis in via libera non sit. Tum quia re vera non asserit, utriusque status voluntatem esse eamdem physice, sed tantum moraliter, ut ad Augustinum dicebamus n. 80.

94. Secundum item testimonium momenti non est. Nam frequens est Ecclesiæ Patribus, spontaneum appetitum usurpare eum, qui nulla præcedente necessitate indifferentiæ contraria ex sola voluntatis electione, atque determinatione elicitur, ut fuse expendimus Disp. XIV, sect. X, XI et XII. Quod de Prospero credibilius est juxta Baianorum principia. Nam disserit de libertate arbitrii, quam primus homo habebat in statu naturæ integræ, quam Bajani docent, indifferentem fuisse ad opposita, eumque statum alterius libertatis non esse capacem. Sic enim Prosper eo in capite habet : « Liberum ergo arbitrium, id est, rei sibi placitæ spontaneus appetitus, ubi usum bonorum, quæ acceperat, fastidivit, et vilescentibus sibi felicitatis suæ præsidiis, insanam cupiditatem ad experientiam prævaricationis intendit, totam naturam hominis intemperantiæ suæ brevitate madefacit. » Ubi indubitatum est de prima hominis libertate esse sermonem, quare de homine lapso sic adjicit : « Neque ullo modo idoneus est ad illud bonum eligendum, et concupiscendum, quo se sponte privavit. Quia non sicut potuit Deo non impellente corruere ita potest Deo non erigente consurgere. » Expende, ideo primum hominem tanto bono sponte privatum, quia potuit ab eo non cadere; ut cernas, spontaneum motum accipi a Prospero eum, qui potestati indifferenti cohiberi potuit.

Secundum testimonium.

95. Secundo objicitur Fulgentius, lib. de incarnat. et grat., c. XII, ubi sicut Augustinus, sect. III, eo perducendum esse docet liberum arbitrium per gratiam Christi, « ut peccare deinceps omnino non posset, si non peccaret, donec peccare potuisset. » Nam Augustiniana phrasi adjicit : « Primus homo accepit quidem gratiam, qua posset non peccare, si peccare nollet, nondum tamen tantam acceperat gratiam, qua nec peccare vellet omnino, nec posset. » Ubi verbis utitur Augustini, libertatem patriæ commendantis, eo solum vocis discrimine, quod loco vocabuli *libertatem* ponit *gratiam*. Idem tamen omnino utriusque sensus est.

Responsio

96. Respondeo. Fulgentius a nobis est, ut expendimus Disp. XIV, n. 54, et Disp. XV, n. 67, objectio autem facta ridicula est. Quia pro libertate patriæ testimonium adducitur, in quo nullum libertatis verbum est, et eo solum arguitur, esse, quia adest Beatis gratia impeccabilitatis, quasi idem sit gratia, et impeccabilitas, quod libertas, nec totum Fulgentii testimonium reddant omnia scripta Theologorum, quibus Baiani adversantur. Nec scio, quo pacto hæc Fulgentii verba Augustinianis citatis sect. III, in rem præsentem conveniant? Nam Augustiniana totam vim suam continent, quia Beatus non potens peccare, ut ab omnibus admittitur, adhuc est liber. Fulgen-

tiana vero solum eis consonant, quoad primam tantum partem, in qua nulla est difficultas, nempe Beatum peccare non posse : quoad secundam vero, in qua tota sita est difficultas, Fulgentio silentium est. Unde ergo rem præsentem conficitis ? Hæc vestra sunt argumenta Baiani ? Sed esto, eis demus, quod volunt. Fulgentio eadem solutio, et explicatio, quæ Augustino, sect. III, danda est.

97. Efficacius est argumentum, quod pro nostra sententia ex eo ipso capite conficitur ; nam in eo ubi liberi arbitrii meminit, et ab omni fidei, atque Christiano creditum esse voluit, una cum ipso indifferentiam potestatis indubitabilem sancivit, quasi nullibi posset libertas arbitrii credi, seu admitti, potestate indifferenti non credita, neque admissa ; sic enim adstruit : « Quisquis igitur » Christianæ religionis non vult inaniter, » imo damnabiliter portare vocabulum, » credat firmissime, Deum nostrum primo » homini, quem ad suam imaginem gratuita » bonitate bonum fecit, cui facultatem » quoque suæ cognitionis, ac dilectionis » inseruit, non solum bonæ voluntatis do- » num, quin etiam ad habendam, custo- » diendamque justitiam, integrum, sanum- » que creasse libertatis arbitrium, ut » facultas, atque motus inditæ libertatis, si » juvantem se gratiam Dei non desereret, » præmium vitæ æternæ tribueret Dei bo- » nitas homini : si autem justitiam divinam » contemnens a gratia excidisset, supplicia » retribueret justa peccatori. » Ideo Deus donans homini bonam voluntatem, non illi negavit, sed concessit libertatem meriti, et præmii, demeritique, et supplicii capacem, quia ea facultas collata fuit, qua posset bonam voluntatem, justitiamque deserere. Quare Christus restituens homini ejusmodi libertatem, facultatem quoque indifferentem ad oppositum restituisse credendus est, et aliam esse non posse libertatem per gratiam.

Tertium testimonium.

98. Tertio opponitur venerabilis Beda in lib. var. quæst. de primi hominis libertate sic asserens : « Videndum est, quæ libertas » illius arbitrii fuerit ? Arbitrium certe li- » berum fuit, quandiu suæ potestatis extitit, » ita ut nulla vi cogente, nec Dei, nec dia- » boli, quod vellet bonum, seu malum fa- » ceret. » A libertate arbitrii solam violentiæ necessitatem excludit, deinde sic pergit : « Venit Dominus nos pristino restituens » gradui, reddens arbitrium patris mei li- » berum, sicut prius a vi extranea. » Christus Dominus eo nobis pristinam libertatem restituit quo illam a vi extranea immunem restauravit. Consequenter movens quæstionem de concordia libertatis cum prædestinatione divina, solam illi opponit necessitatem violentiæ : « Si præordinat vitam » bono, et mortem malo, videtur vim infer- » re libero arbitrio. » Ubi interitum libertatis a sola vi, et coactione formidat : « Nam » si necesse est, hunc esse bonum, et illum » malum ; periit ergo liberum arbitrium, » quod necessitate cogitur. » Ergo sola necessitate cogente arbitrium perit, unde colligit : « Non est culpandus ille, qui velit » nolit, peccat, neque laudandus, qui velit » nolit, bene agit, sed laus, et culpa soli co- » genti est imputanda. » Ergo sola necessitas cogens, quæ velimus nolimus operatur suum effectum, tollit libertatis meritum, et culpam. Ut autem cum prædestinatione indemnem salvet libertatem, solam coactionem removet : « Sicut ergo prædestinatio ad » mortem non cogit malos ut pereant, sic » etiam prædestinatio ad vitam non cogit » bonos, ut salventur. » Ergo a sola necessitate coactionis formidanda est ruina libertatis.

Responsio

99. Respondeo. Beda nostræ sententiæ assertor est, ut constat ex Disp. XIV, n. 94, et Disp. XV, n. 71. Ideo vis, et coactio, quam Beda libertati opponit, non est alia, quam necessitas determinationis, contraria indifferentiæ potestatis ; nam ut sæpius notavimus, mos est Patribus, talem necessitatem vim, et coactionem usurpare ex Disp. XIV, sect. X, XI et XII, ubi ejus acceptionis rationem dedimus. Cujus argumentum duplex exhibent ipsa testimonia objecta, quæ Baiani, vel cæci non viderunt, vel fallaces noluerunt. Alterum est, quia primam quæstionem movet de libertate in genere, sed in specie de libertate primi hominis ante peccatum, qualis in eo statu fuit : « Videndum » est, quæ libertas illius arbitrii fuerit ? » Igitur de libertate illius arbitrii, prout extitit ante peccatum, disserit, et inde sermonem promovet ad libertatem, quam Christus restituit post peccatum. At Baianorum dogma est, libertatem illius primi status propriam esse indifferentem ad oppositum. Ergo vis, et coactio tali libertati opposita non est alia, quam necessitas opposita indifferentiæ potestatis. Quod exprimunt ipsa

testimonii verba. Tum quia arbitrium suæ potestatis esse non potest, nisi indifferens sit, et suam possit indifferentiam determinare, ut exposuimus Disp. XIV, sect. XIII, XIV et XV. Tum quia eam vim, et coactionem arcet a libertate arbitrii, quæ non tollat potestatem eligendi, sive bonum, sive malum, prout homo voluerit, quæ ad opposita indifferens est.

100. Alterum est, quia diluens objectionem factam ex præscientia Dei eam solam coactionem removet, quæ necessitatem determinationis antecedentem, et ab arbitrio inevitabilem inducat. Sic enim de malorum præscientia ait : « Coegit nos Deus, ut mali » sibi videremur ab æterno? Absit. Nam » potius nos coegimus eum, ut nos malos » videret. » Similiter de prædestinatione bonorum : « Cum Dominus bonos ad vitam » prædestinavit, ita eos prædestinavit, ut » ipsa sua prædestinatio meritis, et precibus » nostris obtineatur. » Itaque quia nos coegimus Deum ad præscientiam malorum, et nostris actibus obtinuimus prædestinationem bonorum, ideo integra nobis ex tali præscientia, et prædestinatione libertas relinquitur. Atque adeo libertas ideo inviolata est, quia manet ad oppositum indifferens potestas, qua scilicet nos possumus talem præscientiam, et prædestinationem prohibere, sive divertere. Ergo coactio opposita non est alia, quam antecedens determinatio, et necessitas huic indifferentiæ contraria, Nec enim cum ait Beda, nos coegisse Deum ad præscientiam malorum, aliam coactionem voluit, quam determinationem consequentem arbitrii, qua divina præscientia determinatur a nobis, ut mala nostra videat, quod exemplo mox explicat : « Verbi gratia : Si » video jacere aliquem, necesse est, ut ille » jaceat, quem jacere video, aut falsum est, » quod ego eum jacere video. Illa necessitas » a jacente est, an a vidente? utique non » a vidente infertur necessitas, ut jacet, sed » ab ipso, qui se disposuit, ut jaceret. » Scilicet sicut ego videns alium jacere, non eum necessitate determino ad jacendum, sed indifferentem relinquo ad surgendum, et ille potius me determinat, ut eum jacentem videam, et non surgentem; sic de necessitate divinæ præscientiæ cogitandum est, eam scilicet esse solius determinationis, et potius a me, quam ab ipso Deo injectam, perditamque fore libertatem, si necessitas determinationis inevitabilis est id est, quæ, ut ait Beda, sive velimus, sive nolimus ad agendum nos determinat.

Quartum testimonium.

101. Quarto objicitur Damascenus per omnia consentiens Augustino. Quasi ab eo dissentiens nobis probetur, et majus argumentum nostræ doctrinæ consentiendi non sit, quod nulla in re ab Augustino discrepat. Suæ quoque sententiæ suffragari Damascenum, contendunt. Primo, quia liberum arbitrium nihil aliud esse docet, quam voluntatem, cum lib. III fidei, c. XIV, dicat : « Arbitrii porro libertas nihil est aliud, » quam voluntas. » Quam autem voluntatem liberum arbitrium censeat, ibidem explicat : « Enimvero cum voluntatem dici- » mus, non enim coactam, ac necessitate » constrictam, sed liberam dicimus. » Quo solam necessitatem cogentem libertati, et voluntati opponit. Secundo, quia docet, hominem hoc ipso essse liberum, quo rationalis est, lib. II fidei, c. XXVII : « Arbitrii li- » bertas rationi annexa sit, necesse est. Aut » enim rationis particeps homo non erit, » aut si ratione præditus sit, penes eum » quoque actionum arbitrium, et potestas » futura est. » Ergo quotiescumque homo utitur consideratione rationali, movetur libera. Confirmatur, quia non solum docet, hominem, quia rationalem esse liberum, sed etiam ejus motus, qua rationales esse liberos, ita lib. II fidei, c. XXII. Tertio, quia liberum definit, esse quod est in nostra potestate, et id esse in nostra potestate, quod ultronee, et sponte fit. Sic lib. II fidei, c. XXVI. « Ea, quæ fiunt, partim in nostra po- » testate sita sunt, partim minime sita. In » nostra potestate sunt ea, quæ liberum est » nobis facere, vel non facere. « Quod sic ex- » plicat : Hoc est, ea omnia, quæ ultro, vel » sponte facimus. Nec enim ea sponte a no- » bis fieri dicerentur, si actio in arbitrio » nostro minime posita esset. » Ubi liberum, et in potestate positum cum ultroneo, et spontaneo convertit.

102. Quarto, quia illi spontaneo expresse opponit coactum, et invitum, lib. II fidei, c. XXIV : « Quoniam id, quod sponte fit, in » quadam actione positum est, id quo- » que, quod invite fieri censetur, in qua- » dam etiam actione versetur, necesse » est. » Unde libertati sola opponitur vis, et coactio. Quinto, quia sicut coactum opponit spontaneo rationali, ita etiam opponit libero. Nam lib. II fidei, c. XII, ait : « Nec enim virtutis nomen obti-

» nere potest, quod quis per vim, atque in-
» vitus efficit. » Quo etiam advocat illud ex lib. III, c. XIV : « Enimvero cum voluntatem
» dicimus, non eam coactam, aut necessi-
» tate constrictam, sed liberam dicimus. »
Ubi voluntatem liberam contradistinguit a voluntate coacta. Quibus ad oculum ostendi, gloriantur Baiani, si studium contentionis absit, Damascenum nihil aliud de libertate, quam ipsos docere, et oppositum sentire non posse, nisi ab eis, qui suis opinionibus, et sensibus quanquam ratione blandiuntur, et Ecclesiæ Patres obtorto collo in suas præoccupatas sententias trahunt.

Respensio. 103. Respondeo. Solares radii clariores non sunt, quam Damasceni testimonia sunt nostræ sententiæ per omnia consentientia, ut cernere est Disp. XIV, num. 44, 119, 140, 144, 158, 169, et Disp. XV, n. 70. Neque hæc claritas potuit aliis nebulis, quam Baianis obscurari, quarum densitas vel ipsum solem offendere potest. Ut autem hominum calliditatem tibi persuadeas, nota, quot ex unico tantum argumento probationes aggerent, ut multitudine fallant, verbisque, ac vocibus ad speciem argumenta multiplicent. Cum enim omnia ad id unum revocentur, scilicet voluntati liberæ solam a Damasceno opponi coactionem, et violentiam, liberumque, et spontaneum, ac voluntarium reciprocari ; alterum argumentum conficiunt, quia voluntarium convertitur cum libero ; alterum, quia cum illo convertitur spontaneum, alterum, quia libero opponitur coactum, et violentum ; alterum, quia violento, et coacto opponitur liberum. Quæ omnia non alio tendunt, quam ut specie tantum nos eludant, cum non possunt rebus convincere.

104. Itaque respondeo. Vis, et coactio, quam Damascenus opponit libertati, non est alia, quam necessitas inevitabilis determinationis, opposita indifferentiæ potestatis, quippe vis est, et coactio moralis, et non physica opposita spontaneo, et voluntario morali, et non physico. Solitum enim esse Patribus per coactionem, et vim necessitatem indifferentiæ contrariam significare, et per spontaneum, et voluntarium, etiam quod est liberum indifferentiæ libertate, constat ex Disp. XIV, sect. X et XI, rationemque expendimus sect. XII, quia ejusmodi necessitas inevitabiliter determinans violenta est indifferentiæ potestatis solutæ, quam ex sua conditione, et innata inclinatione vindicat voluntas in ordine ad objecta particularia, et determinata moralia, quorum amori virtus, et vitium, laus, et vituperium, præmium, et supplicium annexum est.

Prima probatio. 105. Quod in Damasceno manifestius, quam in aliis Patribus ex eo est, quia præ aliis ipse potestatem indifferentem necessariam ad libertatem asseruit. Id constat ex testimoniis nuper relatis. Igitur si ad libertatem indifferentia necessaria est, nullius coactionis, et vis exclusio potest libertatem asserere, quæ non asserat indifferentiam potestatis. Atqui indifferentiam ad libertatem a Damasceno requiri præter testimonia memorata, vel in ipsis capitibus, quæ objiciuntur, expressum est. Primo quidem, lib. III fidei, c. XIV, probat ex professo Christo Domino præter voluntatem divinam convenire etiam humanam, et hanc arguit ex libertate qua prout homo præditus est, quia arbitrii libertas non potest non esse voluntas : « Secundum naturam adest rationali,
» et intellectivæ vitæ arbitrarius, et liberæ
» potestatis motus. Atqui libera potestas
» nihil aliud est, nisi voluntas. Factum
» igitur verbum caro animata, et intelle-
» ctiva, libere potens factum est, et volun-
» tarium. » Ubi nota duo ; alterum ; ad hoc argumentum non requiri a Damasceno, ut omnis voluntas sit libertas, sed ut omnis libertas sit voluntas, quia non libertas ex voluntate, sed voluntas ex libertate colligitur, quo objectionem dilues ; alterum, libertatem, ex qua voluntatem Christi deprehendit, esse indifferentiæ. Tum quia motum ejus asserit, esse arbitrarium ; arbitrarius autem motus is est, qui a voluntate ex se pro arbitrio fieri, et contineri potest, amor enim necessarius Dei non est Deo, et beatis arbitrarius, licet voluntarius sit. Tum quia ea libertas est propria naturæ integræ, qualis Adamo ante peccatum fuit, quippe erat libertas Christi Domini, de quo Damascenus præmiserat, cap. XIII : « Habere
» omnia quæcumque Adam primus sola
» excepta peccantia. Habere etiam consen-
» tanee duabus naturis duas liberas volun-
» tates naturales. » Libertas autem naturæ integræ, ipsa Baianorum repetita proclamatione, indifferentiam exposcit. Quare a libertate removet non solum « voluntate
» coactam, » sed etiam « necessitate con-
» strictam, » quia non solum coactio, sed etiam necessitas determinationis, quæ pro-

prie constringens est potestatis ad unam tantum partem libertati contrariatur, vel quia ipsa determinationis necessitas coactio est voluntatis suapte inclinatione indifferentiam vindicantis.

106. Secunda probatio ex lib. II fidei, c. XXVII, solum conficit, hominem qua rationalem esse liberum in objecta creata, in quæ rationis expertia libertate carent, et in ea solum, quoad affectus efficaces, et absolutos, et non quoad simplices, et ineffi-caces, quamvis etiam ex intellectuali, et rationali consideratione excitentur. Hanc autem libertatem esse indifferentiæ, indicant ipsa verba objecta, cum « penes eam » actionum arbitrium, et potestatem » constituat; nam potestas arbitraria esse non potest quoad unam tantum actionem, sed quoad plures, inter quas fiat electio. Quare homini qua rationali mox tribuit consilium, et electionem agendorum, « ut quod judi- » cio prælatum fuerit, eligat, et cum ele- » gerit, agat; » continuoque adjicit : « Si » autem hoc ex necessitate adest rationali, » quod ex seipso, et libere potest, non erit » rationale; aut si certe erit, quod ratio- » nale est, dominans erit suarum actionum, » et arbitrio liberum. » Ubi necessitatem determinationis ad unam partem excludit ab electione, et consilio, et consequenter etiam a libertate, et potestate rationali, adscribitque dominium agendi, et non agendi, prout libuerit, quod absque indifferentia esse non potest, ut vidimus Diputat. XIV, sect. XVIII. Consequenter subdit differentiam inter hominem, et rationis expertia, quod « rationis expertia non contra- » dicunt naturali appetitui, sed simul atque » quippiam appetierunt, impetu feruntur » ad prosecutionem. Verum homo, rationa- » lis cum sit, ubi quippiam velit, potestatem » habet refrenare appetitum, aut ipsum » sequi. » Quo homini qua rationali, et libero tribuit diserte potestatem indifferentem sequendi, et refrenandi appetitum, prout a libertatis, et rationis expertibus distinguitur. Idem confirmat. c. XXII, docens motus rationales dirigi ex consilio, quod inter opposita extrema versari vidimus Disp. XIV, sect. XVII, et ibidem Damascenus tradit, dicens : « Consultat enim » quispiam, si juvat rem aggredi, an non : » deinde judicat, quid melius? » Item ex electione proficisci, quam absque indifferentia esse non posse, ibidem ostendimus, sect. XVI, et Damascenus sancit definiens : « Ele- » ctio enim est, duorum propositorum hoc » eligere, et retinere ante alterum. » Quod cum determinatione ad unam tantum partem fieri non posse, cæcus est, qui non cernat.

107. Tertia probatio ex lib. II fidei, c. XXVI, a solis potest cæcis, vel cavillatoribus Baianis opponi, cum nulla sint recentium Scholasticorum scripta, in quibus disertior sit pro libertate indifferentia. Quid enim illa : « In nostra potestate sunt ea, quæ li- » berum est nobis facere, vel non facere? » Quibus potestas indifferens faciendi, vel non faciendi expressa est. Item illa in explicationem subjuncta : « Et omnino ea, » quæ sequitur laus, aut vituperatio, et in » quibus prævaricatio cadit, et lex; et pro- » prie in nobis sunt omnia animæ, de qui- » bus consultamus. Consilium autem eorum » est, quæ adæque susque deque contin- » gunt. Adæque vero contingens est, quod » idem possumus, et ejus oppositum. » Quid enim proi ndifferentia expressius? Vidimus enim, Disp. XIV, sect. XVII, indifferentiam ad consilium requiri, item sect. XX, ad vituperium, et laudem, et sect. XXI, ad legem, et præceptum. Quod et superiora Damasceni verba satis exprimunt, cum ad consilium vendicet contingentiam eorum, quæ æque possunt esse, atque non esse. Rursus exempla adjecta : « Hæc ergo sunt, » quæ in nobis sunt adæque contingentia, » ut moveri, et non moveri, quippiam » agere, et non agere, appetere, et non » appetere, mentiri, et non mentiri, ero- » gare, et non erogare : et quæcumque » sunt ejusmodi, in quibus sunt virtutis, » et vitii opera. Horum enim arbitrii liber- » tatem per se, liberamque potestatem ade- » pti sumus. » Quibus potuit expressius tradi indifferentia potestatis ad libertatem necessaria? Quare ultronea, et spontanea, quæ cum liberis reciprocat Damascenus, ea debent intelligi, quæ morali ultroneitate, et spontaneitate fiunt, ideoque cum indifferentia ad oppositum.

Tertio probatio.

108. A quo non dissentit, c. XXIV, cum asserat, spontaneo annexam esse laudem, et vituperationem : « Spontaneum itaque » omnino laus, aut vituperatio sequitur. » Laus enim et vituperatio solas sequitur actiones ad oppositum indifferentes, ut superius præmisimus. Item quia ibidem Damascenus duas species spontanei distinguit :

alteram, quæ secundum electionem est : alteram, quæ est præter electionem ; primamque tribuit actionibus liberis, secundam vero non liberis ; quare spontaneum cum libero reciprocum intelligit, quod cum electione, et indifferentia ad duas partes contingit. Nam cum de prima spontanei specie toto capite disseruisset, notat ad calcem ipsius : « Neque lateat, quod pueri, et bel- » luæ spontane faciunt, sed non eligentes. » Et quæcumque per iram facimus, non » præconsulti, præmeditatique facimus, » spontanee quidem facimus, sed non se- » cundum electionem, et amicus repente » adest nobis quidem spontanee, sed non » eligentibus, et insperate quis in thesau- » rum incidit, spontanee quidem incidit, » sed non eligens. » En spontaneum agnoscit absque electione, et libertate. Ergo spontaneum liberum censet cum indifferentia ad oppositum elicitum ; nam electionem cum indifferentia ad extrema opposita fieri, constat ex Damasceni definitione præmissa n. 106. Ex quibus conficitur, vim spontaneo oppositam solum esse necessitatem indifferentiæ contrariam. Quod satis perspicue tradit cap. XII, ubi ante verba objecta sic fatur de primo homine : « Fecit eum natura insontem, volun- » tate liberum. Insontem autem dico, non » quod non esset peccati susceptivus, sed » quod in eo, quod secundum naturam, pec- » care situm non esset, sed secundum volun- » tatis delectum : id est potestatem habet, et » manendi, et proficiendi in bono divinæ coo- » peratur gratiæ, idemtidem, et mutari ex » bono, et in malum prolabi, Deo id per- » mittente propter liberam ipsius potesta- » tem. Nam virtus non est, quod violentia » sit factum. » Ecce violentiam opponit potestati indifferenti manendi, et proficiendi in bono, et sese mutandi ex bono in malum, quam Deus homini propter libertatem concessit. Quod ex eo confirmatur, quia disserit de homine ante peccatum, cujus libertas, fatentibus Baianis, sine indifferentia esse non potuit. Quibus ad quartam, et quintam probationem habes, quid respondeas, et in favorem nostræ sententiæ Damascenum Baianis objicias.

SECTIO XI.

Concluditur objectio Patrum.

109. Rursus objicitur Anselmus. Docet enim, solam necessitatem coactionis, quæ nolentem premit, libertati repugnare. Ita lib. II, Cur Deus homo, c. X : « Improprie » dicitur necessitas, ubi nec coactio nulla » est, nec prohibitio ; » scilicet vis cogens nolentem, aut prohibens volentem. Quare c. XVII, de Deo, sic ait : « Nec dicimus, » Deum necessitate facere aliquid, eo quod » in illo sit ulla necessitas, sed quoniam » est in alio, sicut dixi, impotentia quando » dicitur non posse. Omnis quippe necessi- » tas est, aut coactio, aut prohibitio, quæ » duæ necessitates, et convertuntur invi- » cem contrarie, sicut necesse, et impos- » sibile. » Cujus doctrinæ fundamentum præmisit c. X, dicens : « Omnis potestas se- » quitur voluntatem. Cum enim dico, quia » possum loqui, vel ambulare, subauditur, » si volo. Si enim non subintelligitur vo- » luntas, non est potestas, sed necessitas. » Nam cum dico, quia nolens possum trahi, » aut vinci, non est nec mea potestas, sed » necessitas, et potestas alterius. » Ubi non aliam agnoscit necessitatem, quam illam, quæ nolentem cogit, et premit.

110. Ex quo principio colligit, Angelos beatos nunc libere servare justitiam, quia nulla cogente necessitate Deum diligunt : « Idcirco laudandus est Angelus de sua » justitia, et non necessitate, sed libertate » justus est, quia improprie dicitur neces- » sitas, ubi nec coactio ulla est, nec prohi- » bitio. » Secundo deprehendit, Deum libere esse justum, et de justitia laudandum, quia voluntaria illi est necessitas justitiæ. Tertio Christum Dominum libertate, et non necessitate esse justum, quia « voluntate, » et libertate, et a se ipso justus est, et » idcirco laudandus erit. » Quare, c. XVI de potestate Christi servandi vitam suam, docet esse liberam, quamvis nequiverit illam servare, quia non potuit mortem non velle : » Semper habuit potestatem servandi, » quamvis nequiverit, velle servare, ut » nunquam moreretur. Et quoniam hoc a » se ipso habuit, ut scilicet velle non pos- » set, non necessitate, sed libera potestate

» animam suam posuit. » Quibus nihil ad libertatem Christi desiderat, quam quod velle non potest, quia immutabiliter amat præceptum Patris. Unde in fine : « Si ergo » vere erat moriturus, quia hoc ipse sponte, » et immutabiliter voluit, sequitur, illum » non ob aliud non potuisse non mori, nisi » quia immutabili voluntate voluit mori. » Ubi tota moriendi libertas, et servandi vitam potestas refertur in immutabilem voluntatem ; quia ut c. XVIII subdit : « non » intervenit necessitas, ubi operatur vo- » luntas. »

111. Denique ex eodem principio explicat, lib. de libero arbit., cap. II, libertatem Angelici casus : « Quia cum haberet arbi- » trii sui libertatem, non aliqua re cogente, » non aliqua necessitate, sed sponte pecca- » vit. » Quo solam coactionis necessitatem a libertate removet. Consequenter c. V, ideo docet, hominem libere deserere justitiam, quia non potest illam deserere invitus, ac nolens : « Nemo illam deserit, nisi volendo. » Si ergo invitus dicitur nolens, nemo de- » serit illam invitus. Ligari enim potest » homo, et invitus, quia nolens, potest tor- » queri invitus, quia nolens potest occidi : » velle autem non potest invitus, quia non » potest velle, nolens velle. Nam omnis vo- » lens ipsum suum velle vult. » Ubi clarissime prodit, non contradicere libertati necessitatem voluntariam, sed coactionis solam, quæ nolentem et invitum premit.

esponsio. 112. Respondeo. Anselmus veræ, quam tradimus, doctrinæ sectator est egregius, ut constat ex testimoniis ipsius expensis Disp. XIV, n. 45, 56, 57, 58 et 158, et Disp. XV, n. 74; nec objectio facta premit. Nam si Anselmi verba ut sonant, sumenda essent, probaret utique, etiam bruta carere necessitate, libertati contraria, quia nulla vi cogente, moventur in objecta sibi consentanea. Itaque lib. II, *Cur Deus homo*, c. X, accipienda est necessitas comparata ad actiones suapte natura subjectas arbitrio. Coactio vero non solum prout opponitur voluntati, seu volitioni, sed etiam prout opponitur naturali indifferentiæ voluntatis. Nam si coactionem libertati contrariam solum intelligeret, eam, quæ renititur volitioni, non revocaret Anselmus Angelicam libertatem servandi justitiam, propter quam Angeli beati laudabiles sunt, in eam indifferentiam et potestatem deserendi justitiam, quam habuerunt in via, siquidem in patria etiam a coactione voluntatis immunes sunt. In eam autem indifferentiam libertatem Angelicam revocare, his exprimit : « Sic itaque » cum Angelus potuit auferre sibi justitiam » et non abstulit : et facere se non esse jus- » tum, et non fecit, recte asseritur ipse, » sibi dedisse justitiam, et seipsum justum » fecisse. Hoc igitur modo habet a se justi- » tiam, quia creatura eam aliter a se ha- » bere nequit, et idcirco laudandus est de » sua justitia, et non necessitate, sed liber- » tate justus est, quia improprie dicitur ne- » cessitas, ubi nec coactio ulla est, nec pro- » hibitio. » En ad excludendam necessitatem, et coactionem libertati contrariam, quæ nobis ex Anselmo objicitur, præmittit indifferentiam, et potestatem auferendi sibi justitiam, qua Angeli in via prædiți fuerunt et qua sibi eam dedisse dicuntur, quia aliter eam a se obtinere non possunt, nisi quatenus eam possunt sibi impedire. Unde voluntas, quam sequitur potestas libera, non est accipienda alia, nisi ea, quæ ad oppositum indifferens est, ut constat ex illa conditione *si volo*, qua utitur Anselmus, et exposuimus Disp. XV, sect. II.

113. Deus vero de sua justitia laudabilis est, quamvis illam deserere non possit, quia potest indifferenter contradicentia velle voluntate justa, sive enim velit incarnare, sive non, sive parcere, sive punire, justus semper est, ut ipsemet Anselmus explicat in Prosologio, c. X : « Cum punis malos, jus- » tum est, quia illorum meritis convenit, » cum vero parcis malis, justum est, quia » bonitati tuæ condecens est; » et c. XI, sequenti : « Justum igitur est secundum te » juste, et benigne Deus, et cum punis, et » cum parcis. » Itaque justitia, de qua Deum laudabilem prædicat Anselmus, non est habitualis, et innata illa bonitati divinæ, quæ in suimet amore collocata est, sed actualis illa, quæ in amore, et exercitio operum creatorum elucet, quæ cum immutabilitate, et necessitate generica complectitur indifferentiam ad opposita specificam, ut dicebamus n. 6. Idemtidem laudabilitas Christi de sua justitia explicanda est, quamvis omnino non possit illam deserere; libertas autem moriendi cum impotentia servandi vitam sic est accipienda, ut impotentia non sit antecedens, sed consequens ipsam Christi voluntatem. Disserit enim Anselmus de impotentia, quæ oritur ex prædictione divina, et fide passionis Christi, quam disci-

pulus objecerat Anselmo. Hanc autem consequentem esse explicat, lib. *Cur Deus homo*, c. XVIII, ut vidimus n. 21, et Disp. XIV, n. 57, consentienter vis, et coactio, quam opponit libertati Angelicæ, ut caderet a justitia, exponenda est de vi, et coactione morali, quæ sit non solum voluntati renitenti, sed etiam naturali inclinationi, et conditioni indifferentiæ, quam vindicat libertas arbitrii, præsertim Angelica, naturæ integræ propria, quam ipsi Baiani indifferentem esse fatentur. Similiter etiam accipienda est libertas, qua homo non potest invitus, et nolens justitiam deserere, ut ea vis complectatur necessitatem determinationis ad unum, oppositam indifferentiæ volendi contradictorium extremum, quia etiam ejusmodi necessitas cogit unam tantum partem velle, etiamsi nolimus, ut exposuimus n. 69, et Disp. XVI, n. 65. Quo advoco frequentem Patrum usurpationem coactionis, et violentiæ pro necessitate determinante arbitrium ad unum, quam præmisimus Disp. XIV, sect. X, XI et XII.

Sextum testimonium.

114. Præterea opponitur Bernardus lib. de gratia, et libero arbitrio. Primo, quia nullam admittit necessitatem perimentem libertatis, nisi illam coactionis et violentiæ quæ opponitur voluntario, sive voluntati. Verba enim ejus sunt, et frequentia illa : « Ubi necessitas, jam non voluntas. » Rursus: « Est vero quam magis ei congruere arbi- » tror libertatem, quam dicere possumus a » necessitate, eo quod necessarium volun- » tario contrarium esse videatur. Siquidem » quod ex necessitate fit, non jam ex vo- » luntate, et e converso similiter ; » adhuc inferius : « Utrobique voluntas, et ubique » libertas, cedit quippe voluntati necessi- » tas. » Quæ necessitas non potest intelligi solius determinationis, cum hæc etiam amori beatifico competat, quem Bernardus admittit liberum, quia voluntarium, et necessitatem odiosam libertati soli opponat libertati.

115. Secundo, quia voluntatem convertit cum libertate, et voluntarium cum libero, adeo ut, libertas sit inamissibilis, et inseparabilis a voluntate : « Hic ergo talis con- » sensus ob voluntatis inamissibilem liber- » tatem, et rationis, quod semper secum » portat, et ubique indeclinabile judicium, » non incongrue dicitur, ut arbitror, libe- » rum arbitrium. Ipse liber sui propter vo- » luntatem, ipse judex sui propter ratio- » nem : neque enim ad liberum arbitrium, » quantum in se est, pertinet, aut aliquan- » do pertinuit, posse, vel sapere, sed tan- » tum velle : nec potentem facit creaturam, » nec sapientem, sed tantum volentem. Non » ergo si potens, aut sapiens, sed tantum, » si volens esse desierit, liberum arbitrium » desiisse putanda erit. Ubi enim non est » voluntas, nec libertas. » Quod ut magis adhuc explicaret, adjunxit : « Non dico, si » velle bonum, sed si velle omnino, creatu- » ra desierit, fatendum sine contradictione » non jam ex voluntate bonitas, sed ipsa ex » toto voluntas periit, etiam liberum perire » arbitrium in bonum et malum. » En velle voluntatis non potest non esse liberum, nec liberum esse desinere potest, nisi velle perierit. Adhuc expressius : « Vita, sensus, » appetitus, memoria, ingenium, et si quæ » talia sunt, eo ipso subjacent necessitati, » quo non plane subdita sunt voluntati. » Ipsum vero, quia impossibile est de se » ipsa sibi non obedire, etiam impossibile » est, sua privari libertate. Potest quidem » mutari voluntas, sed non nisi in aliam vo- » luntatem, ut nunquam amittat libertа- » tem. Tam ergo non potest privari illa, » quam nec se ipsa, si poterit homo ali- » quando, aut nihil omnino velle, aut velle » aliquid, et non voluntate, poterit et ca- » rere libertate. » Quid disertius pro libertate inseparabili a voluntate? Quare consequenter docet, motum voluntatis hoc ipso, quo voluntatis, seu voluntarius est, esse liberum : « Quod ex voluntate fuit, jam non » ex necessitate, sed voluntarium fuit. Si » autem voluntarium, et liberum. » Et inferius : « Ut nec salus nec damnatio ulla ra- » tione sine præcedenti consensu voluntario » possit haberi, ne qua forte ex parte præ- » scribi videatur libertati arbitrii. » Et alio in loco : « Ex eo potius liberum arbitrium » dicitur, quod sive in bono, sive in malo » æque liberam facit voluntatem, cum nec » bonus quispiam, nec item malus dici de- » beat, nisi volens. » Et initio libri : « Ubi » consensus, ibi voluntas. Porro ubi volun- » tas, ibi libertas. Et hoc est, quod dici puto » liberum arbitrium. » Unde consensum voluntatis ita definit : « Est nutus voluntа- » tis spontaneus. »

116. Tertio, quia libertati solam violentiam, et coactionem opponit. Nam statim initio cum dixisset, consensum voluntarium nos a bestiis discernere, esseque liberum,

rationem sic reddit : « Siquidem non co-
» gitur, non extorquetur. Est quippe vo-
» luntatis, non necessitatis. Nec negat se,
» nec præbet cuiquam, nisi ex voluntate.
» Alioquin si compelli valet invitus, violen-
» tus est, non voluntarius, ubi autem vo-
» luntas non est, nec consensus. Non est
» enim consensus, nisi voluntarius ; » qui-
bus subdit : « Sola ergo voluntas, quoniam
» pro sui ingenita libertate, aut dissentire
» sibi, aut præter se in aliquo consentire,
» nulla vi, nulla cogitur necessitate, non
» immerito justam, vel injustam, beatitu-
» dine, seu miseria dignam, ac capacem
» creaturam constituit. » Ecce ingenita li-
bertas est nulla vi, nulla necessitate cogi.
Quam coactionem, et vim sæpius inculcat
contradicere libertati. Quare contra totam
suam præcedentem de libertate disputatio-
nem, velut contrarium objicit : « Quid ergo?
» Forte dissoluta est tota superior assertio
» de libertate voluntatis ; quia nimirum in-
» venta est cogi potuisse voluntas. Est plane.
» Sed si cogi ab alio potuit, quam a se ipsa.
» Quod si se ipsa coegit compulsa, et com-
» pellens, ubi amittere, ibi recipere visa est,
» libertatem. Vim quippe quam ipsa sibi
» intulit, a se pertulit. Porro quod a se vo-
» luntas pertulit, ex voluntate fuit. Quod
» ex voluntate fuit, jam non ex necessitate,
» sed voluntarium si autem voluntarium,
» et liberum. » Quibus satiatissime decla-
rat Bernardus, libertatem nulla alia perimi
necessitate, nisi ea, quæ violentiæ, et coa-
ctionis sit.

117. Quarto, quia perspicue tradit liber-
tatem a necessitate communem esse Deo,
Angelis, et hominibus tam beatis, quam
damnatis, quamvis interdum potestate ad
oppositum indifferenti careant, ut signifi-
cet, ei libertati, quam Bernardus cum na-
tura congenitam docet, non contradicere
determinationem agendi, sed solam coa-
ctionem, et vim : « Verum libertas a neces-
» sitate æque, et indifferenter Deo, univer-
» sæque, tam malæ, quam bonæ rationali
» convenit creaturæ. Nec peccato, nec mise-
» ria amittitur, vel minuitur, nec major in
» justo est, quam in peccatore, nec plenior
» in Angelo, quam in homine. » Et paulo in-
ferius : « Manet ergo libertas voluntatis,
» ubi etiam fit captivitas mentis, tam plena
» quidem in malis, quam et in bonis, sed
» in bonis ordinatior. Tam integra quoque
» pro suo modo in creatura, quam in crea-
» tore, sed in illo potentior. » Et inferius
eamdem confirmans doctrinam : « Cæterum
» libertas arbitrii, (ut supra liquido appa-
» ruit), cunctis pariter ratione utentibus
» convenit : non minor, quantum in se est,
» in malis, quam in bonis, tam plena in hoc
» sæculo, quam et in futuro. » Et iterum
multo post : « Cur ergo libertas arbitrii de
» ipso, quo condita est, statu aliquatenus
» non mutetur, sed æqualiter semper, quan-
» tum in se est, a cœlis, terris, inferis, pos-
» sideatur, etc. » Quibus illud adjunge :
« Cæterum nec Deus caret libero arbitrio,
» nec diabolus, quoniam quod ille esse non
» potest esse malus, non infirma facit neces-
» sitas, sed firma in bono voluntas, et vo-
» luntaria firmitas : quodque is non valet
» in bonum respirare, non aliena facit vio-
» lenta oppressio, sed sua ipsius in malo
» obstinata voluntas, ac voluntaria obsti-
» natio. » Quibus satis ostendit, libertatem
cum voluntate adeo esse conjunctam, ut eis
omnibus conveniat libertas, quibus compe-
tit voluntas, sive hæc cum indifferentia,
sive cum determinatione velit, sive bonum,
sive malum. Hæc omnia, quæ Bernardus
tradit tractatu de gratia, et libero arbitrio,
confirmat etiam in sermonibus super cantica, præsertim serm. LXXXI, ubi superioribus similia, et interdum eadem, verbisque eisdem docet.

118. Respondeo. Bernardus nostræ sen- Responsio
tentiæ contestator est disertus, ut perhibent testimonia prolata Disp. XIV, n. 55 et 138, et Disp. XV, n. 73. Quod ut liquido constet, ipsos provoco Baianos ad eadem scripta, nec non et testimonia, quæ ipsi advocant in probationem suæ sententiæ. In eis enim testatissimum invenitur, libertatem absque indifferentia ad partes oppositas non consistere. Nam in sermone LXXXI super Cantica, quem morti proximus exaravit, et in quo omnia asserta de libertate in tractatu de gratia, et libero arbitrio recapitulari censent Baiani, sic libertatem describit : « Ar-
» bitrii libertas hæc plane divinum quiddam
» præfulgens in anima, tanquam gemma
» in auro. Ex hac nempe inest illi inter bo-
» num quidem et malum, nec non inter
» vitam et mortem, sed et nihilominus in-
» ter lucem et tenebras, et cognitio judi-
» cii, et optio eligendi. » En libertatis crea-
tæ propria est inter bonum et malum, vi-
tam et mortem, lucem et tenebras discre-
tio, et electio. Rursus de illa ait : « Inter

» ipsa censorius quidem arbiter is animæ » oculus dijudicat, et discernit : sicut arbi- » ter in discernendo, ita in eligendo liber. » Unde et liberum nominatur arbitrium, » quod liceat versari in his pro arbitrio vo- » luntatis. » Hæc sine indifferentia ad op- posita qui fient. Unde sic colligit : « Inde » homo ad promerendum potis. Omne ete- » nim quod feceris bonum, malumve : quod » quidem non fecere liberum sit : merito » ad meritum reputatur. Et ut merito lau- » datur non is tantum, qui potuit facere » mala, et non fecit, sed et qui potuit non » facere bona, et fecit : ita malo non caret » merito tam is, qui potuit non facere mala, » et fecit, quam qui potuit facere bona, et » non fecit. Ubi autem non est libertas, nec » meritum. » Cernis, inde homini inesse moralem potestatem merendi, atque deme- rendi, quia ad opposita indifferens est, po- tensque facere, et non facere tam bona, quam mala.

119. Eadem tradit tractatu de gratia, et libero arbitrio. Nam inter medium et finem, de libertate homini concessa sic scribit : « Soli inter animantia datum est homini » posse peccare ob prærogativam liberi ar- » bitrii. Datum autem non ut perinde pec- » caret, sed ut gloriosior inde appareret, » si non peccaret, cum peccare posset. Quid » namque gloriosius ei esse poterat, quam » si de ipso diceretur, quod scriptura per- » hibet, dicens : Quis est hic, et laudabimus » eum ? Unde ita laudandus? Fecit enim mi- » rabilia in vita Qua? suæ ? Qui potuit trans- » gredi , et non est transgressus : facere » mala, et non fecit. » En differentia, et prærogativa propria liberi arbitrii creati est indifferentia, ut per eam homo laudabi- lis sit, et mereatur, sive bonum agens, sive malum omittens. Quibus initio præmiserat explicans, liberum arbitrium sic dirigi per rationem, ut possit agere juxta illam, et contra illam nulla necessitate imposita de- struente potestatem indifferentem consen- tiendi, et dissentiendi appetitui, et gratiæ divinæ : « Habet sane quocumque se volve- » rit, semper rationem comitem, et quo- » dammodo pedissequam, non quod sem- » per ex ratione, sed quod nunquam absque » ratione moveatur : ita ut multa faciat » per ipsam contra ipsam, hoc est, quasi » per ejus ministerium, contra ejus conci- » lium, sive judicium. » En libertas sic vendicat a ratione instrui, ut sinatur agere contra ipsam rationem, quia si necessitate determinaret ad unam partem, non instrue- ret, sed destrueret illam. Mox enim adjicit : « Est vero ratio data voluntati, ut instruat » illam, non destruat. Destrueret autem si » necessitatem ei ullam imponeret, quo mi- » nus libere pro arbitrio sese volveret, sive » in malum consentiens appetitui, aut ne- » quam spiritui, sive ad bonum gratiam se- » quens. Si inquam horum quodlibet pro- » hibente ratione voluntas non posset, vo- » luntas jam non esset. Ubi quippe necessi- » tas, jam non voluntas. » Ergo destruere- tur voluntas quippe moralis, et libera, si talis imponeretur necessitas, qua determi- naretur ad malum, sive ad bonum, et non relinqueretur indifferens, et volubilis ad utrumlibet pro arbitrio eligendum. Ex quo conficitur, voluntatem, cui Bernardus op- ponit necessitatem, esse moralem, et indif- ferentem ad opposita, necessitatemque illi contrariam esse determinationis ad unum, indifferentiæ inimicam.

120. Quo sensu accipienda sunt testimo- nia subjuncta nobis objecta. Primo illud : « Potest quidem mutari voluntas, sed non » nisi in aliam voluntatem, ut numquam » amittat libertatem. Tam ergo non potest » privari illa, quam nec se ipsa. Si poterit » homo aliquando, aut nihil omnino velle, » aut velle aliquid, et non voluntate, pote- » rit et carere libertate voluntas. » Ubi vo- luntatis moralis asserit esse, posse in aliam voluntatem mutari, ideoque semper velle cum indifferentia ad oppositum, libertate- mque eo esse ab ipsa inseparabilem, quia inseparabilis est mutabilitas, et indifferentia ad aliam voluntatem. Item illud, quod ex præcedenti colligit : « Sola ergo voluntas, » quam pro sui ingenita libertate, aut dis- » sentire sibi, aut præter se in aliquo con- » sentire, nulla vi, nulla cogitur necessitate, » non immerito justam, vel injustam, bea- » titudine, seu miseria dignam, ac capa- » cem creaturam constitait : prout scilicet » justitiæ, injustitiæve consenserit. » Ubi voluntati pro ingenita libertate tribuitur potestas indifferens consentiendi, et dissen- tiendi justitiæ, aut injustitiæ, ideoque im- munitas necessitatis, et violentiæ, quæ ta- lem indifferentiam prohibeat. Nec non illud : « Cum bonum volumus, bona est voluntas, » cum malum, mala est voluntas. Utrobi- » que voluntas, et ubique libertas, cedit si- » quidem voluntati necessitas. Ex hac ergo

» tantum libertate, qua liberum est voluntati se ipsam judicare, vel bonam, si bono vel malam, si malo consenserit, quippe, quæ in neutro, nisi certe volendo, consentire se sensit, liberum arbitrium credimus nominari. » Ubique cum libertate adscribit voluntati indifferentiam ad bonum, et malum. Denique, et illud : « Nunc igitur ex eo potius liberum arbitrium dicitur, quod sive in bono, sive in malo æque facit liberam voluntatem, cum nec bonus quispiam, nec item malus dici debeat, aut esse valeat, nisi volens. Tali jam ratione non incongrue dicetur, ad bonum se, et ad malum habere æqualiter, quod utrobique videlicet par sit ei non quidem in electione facilitas, sed in voluntate libertas. Hac sane (ut dictum est) dignitatis prærogativa rationalem singulariter creaturam conditor insignivit, quod quemadmodum ipse sui juris erat, suæque ipsius voluntatis, non necessitatis erat, quod bonus erat : ita et illa, quæ sui quodammodo juris in hac parte existeret, quatenus non nisi sua voluntate, aut mala fieret, et juste damnaretur, aut bona maneret, et merito salvaretur. Nemo quippe salvatur invitus. » Expende, semper voluntatem, et libertatem cum indifferentia conjungere, nempe eam, quæ ad salutem, et damnationem, meritum, et demeritum, bonitatem, et malitiam moralem confert, indeque ab ea removere coactionem, et vim, ut vis, et coactio intelligatur ea moralis, quæ potestatem suapte natura solutam, et indifferentem ad duo extrema adigit contra nativam inclinationem, determinatque ad unum.

121. Quid plura desideres, ut tibi certo persuadeas, Bernardum nullam agnoscere absque indifferentia libertatem? Tam perspicua enim sunt ejus testimonia, ut sola Baianorum cæcitas non videre, aut solertia posset veritatem tam apertam eludere. Ex quibus prompta est explicatio eorum, quæ nobis objecta sunt. Ad primum quidem respondeo. Cum Bernardus necessitatem voluntati, et necessarium voluntario opponit, voluntatem, et voluntarium accipit pro morali, et capaci meriti, et demeriti, bonitatisque, et malitiæ, ut ex toto contextu evidentissimum est, ideoque voluntatem, et voluntarium ubique cum indifferentia conjungit. Consequenter necessitatem intelligit eam, quæ indifferentiæ contrariatur, et voluntatem determinat ad unum, ut superiora testimonia satis exprimunt, cum una necessitatem releget a libertate, et voluntate, et indifferentiam pro illa adstruat. Ad secundum : ideo voluntatem cum libertate, et voluntarium cum libero reciprocat, quia, ut præmisimus, voluntatem, et voluntarium usurpat sensu morali, et non physico, prout meriti, et demeriti capax est. Qua quidem ratione nos quoque ea reciproca, et convertibilia, nec non ab invicem individua fatemur. Cæterum diffitemur, ea absque indifferentia alicubi a Bernardo admitti, cum toties pro libertate, et voluntate indifferentiam inculcet. Ad tertium : vis, et coactio voluntati, et libertati opposita accipitur a Bernardo necessitas indifferentiæ contraria, cum sæpius ad eam vim, et coactionem removendam præmittat nativam indifferentiæ conditionem arbitrii, cui vis infertur determinatione antecedenti indifferentiam prohibente : quo sensu solitos esse Patres vim, et coactionem usurpare, vidimus Disp. XIV, sect. X, XI et XII. Denique ad quartum : libertas communis asseritur Deo, Angelis, et hominibus tam in via, quam in termino una cum voluntate, quia omnes in utroque statu voluntatis moralis capaces sunt, qua plura exercent laude, et vituperio digna cum indifferentia ad oppositum, ut de omnibus in utroque statu superioribus exposuimus. Nam licet Deus, et Beati necessitate generica determinati sint ad bonum morale, non tamen necessitate specifica, cum plura agant, quæ possunt omittere præter dilectionem beatificam bonitatis divinæ, ad quam Bernardus singulatim, et determinate nullibi docet, voluntatem esse liberam. Pariter a contrario de damnatis, et Dæmonibus in ordine ad malum morale dicendum est, ut exposuimus, sect. VIII.

122. Item adducitur Hugo de sancto Victore. Primo, quia docet voluntatem ideo esse liberam, quia nulla vi, et necessitate movetur sive ad bonum, sive ad malum, significans, solam coactionem, et violentiam et non determinationem antecedentem ad unum violare libertatem. Secundo, quia liberum cum voluntario, et spontaneo convertit, explicatque, ac definit per illud. Sed frustra. Nam Hugonem de sancto Victore apertum esse indifferentiæ pro libertate assertorem, ut nullus recentiorum scriptor disertius indifferentiam libertati necessariam asseruerit, manifestum com-

probant testimonia producta, Disp. XIV, n. 59, et Disp. XV, n. 78, 79 et 80. Ex quibus deprehenditur, vim, et coactionem, quam removet a libertate, esse necessitatem determinationis, indifferentiæ contrariam pro more aliorum Patrum, quem probavimus Disp. XIV, sect. X, XI et XII. Ideoque una cum vi relegat etiam necessitatem, vel quia non sola vis, sed etiam necessitas determinationis ab ipsa differens ad libertatem adstruendam abigenda est, vel quia talis vis non est alia, quam inevitabilis determinatio, seu necessitas ad unum. Consentanei etiam spontaneum, et voluntarium, quod convertit cum libero, intelligit solum morale, et capax meriti, atque demeriti, quod præcitatis testimoniis pronuntiat absque indifferenti potestate esse non posse.

123. Id quod promere est, vel ex ipsis testimoniis, quæ Baiani contendunt. Quid enim aliud conficit illud ex lib. I de sacramentis, parte V, cap. XX : « Voluntatis est » libertas, quoniam potens erat per se moveri, ut ultra iret huc, vel illuc sine coa» ctione, vel adjecta. vel directa? » Nam ea ratione voluntati libertatem adscribit, quia ex se potens est moveri huc, vel illuc cum indifferentia ad motus oppositos. Ideo coactio, quam semovet a libertate, debet esse illa, quæ tali indifferentiæ contrarietur, quare concludit : « Propter hoc erat arbi» trium liberum in illis, quoniam in illis » erat voluntas potens moveri, et ferri suo » appetitu in utrumque. » Quid pro indifferentia ad libertatem necessaria disertius? Idemtidem illud ex c. XXI : « Sed, et ipsa » potestas, et habilitas voluntatis est liber» tas, qua movetur ad utrumque, (scilicet » bonum, et malum) liberum arbitrium di» citur voluntatis. Voluntarie autem mo» veri, et ferri spontaneo appetitu, hoc est, » potestate eligere, et libertate judicare; » in quo constat liberum arbitrium. Et » propter hoc facti sunt liberi arbitrii, ut » voluntario appetitu moverentur, sed se» cundum electionem voluntatis et inclina» tionem desiderii sui sine coactione. » Ubi expende, libertatem definiri habilitatem, et potestatem, qua voluntas movetur ad utrumque, sive bonum, sive malum, quam, manifestum est, ad utrumque indifferentem esse. Item ad motum voluntarium, et spontaneum exigere potestatem electionis, quam esse non posse absque indifferentia ad plura extrema, inter quæ fiat electio, ostendimus Disp. XIV, sect. XVI, unde coactio, quam conficit libertati contrariam, non potest alia intelligi, quam necessitas, et determinatio indifferentiæ solutæ repugnans. Consequenter c. XXII, liberum arbitrium comparat ad futuros eventus, et non ad præsentes, quia præsentes aliter esse non possunt, cum determinate supponantur esse; futuri vero contingentes, et indifferentes sunt ad non esse : « Liberum arbitrium » spectat semper ad futuros eventus, et eos » solum, qui in contingenti consistunt; fu» tura quippe, quæ ex necessitate futura » sunt, liberum arbitrium non consequuntur, » sed constant immobiliter ad unum tan» tum, nec recipiunt utrumlibet contin» gentis. Si igitur liberum arbitrium erat » tunc in illis, non quidem, ut tunc aliud » essent, quam erant, sed potestatem, quam » habebant in eo, quod erant, ut hoc esse » desinerent, et aliud esse inciperent, quod » non erant. » Quid expressius? Vereor ne mea explicatio Hugonem obscuriorem reddat.

Septim testim nium

124. Demum opponitur Richardus de sancto Victore, eisdem phrasibus ad explicandam libertatem utens, quibus Patres superiores. Primo enim arbitrii libertatem homini adscribit in prima sui conditione, quia nulla vi, aut potestate cogi potest. Secundo tradit, libertatem esse penitus immutabilem, et inseparabilem a voluntate. Tertio explicat, libertatem posse componi cum infirmitate contracta per peccatum, quia potest deficere potestas, quin deficiat libertas, quia manet violentiæ, et coactionis immunitas. Quarto, quia reciprocos docet motus voluntarios, spontaneosque, et liberos. Verum Richardum nostræ esse sententiæ, persuadent testimonia adducta Disp. XIV, n. 60 et 93, et Disp. XV, n. 81. Quibus hominem eo liberum docet, quo est ad oppositа indifferens. Unde vis, et coactio libertati repugnans censenda est necessitas, seu determinatio indifferentiam prohibens pro more aliorum Patrum, quos allegavimus Disp. XIV, sect. X, XI et XII. Præsertim cum disserat de primo homine ante peccatum, in quo statu ipsimet Baiani proclamant, indifferentiam esse libertatis propriam. Libertatem autem docet, annexam perpetuo voluntati; sed illi, quæ moralis est, et idonea ad merendum, et demerendum, et non alteri : cæterum ejusmodi vo-

luntatem semper supponit indifferentem, sicut liberam. Componit vero libertatem cum infirmitate contracta per peccatum, quia licet deficiat potestas moralis ad agendum bonum, etiam naturale, et non peccandum, non deficit tamen potestas physica ad nonnulla facile, et alia difficile peragenda, quæ sufficit ad indifferentiam antecedentem, coactionis moralis, sive necessitatis determinantis expertem. Ipse enim explicat, infirmitatem solum tollere potestatem ad magna, et difficilia, quæ robustam exigunt facultatem, perficienda. Sic Tractatu de statu interioris hominis, c. III : « Profecto aliud est, esse liberum, aliud est, » esse robustum. Qui sanus, et robustus est, » multa, et magna facere potest. » Item c. XXX : « Aliud est arbitrii potestas, aliud est » arbitrii libertas. Aliud est enim magna » posse, aliud est liberum esse. Si sanus, et » robustus es, et multa, et magna facere » potes : verumtamen si liber es, ad nihil » cogi potes. » Ubi potestatem arbitrii a libertate sejunctam intelligit facultatem robustam ad multa, et magna prompte, et facile peragenda. Quod mox amplius constabit. Denique motum voluntarium, et spontaneum reciprocum cum libero accipit moralem motum, qui potestatem vendicat indifferentem.

125. Quam indifferentiam, ut alia omittamus, vel ipsa testimonia a Baianis prolata persuadent. Sic illa ejus definitiva sententia tradita Tractatu dé statu interioris hominis, c. XXXIII : « Illud in potestate est, » quod pro arbitrio voluntatis fieri, vel præ» termitti potest. » Ubi ad libertatem potestas requiritur faciendi, vel prætermittendi ad utrumque indifferens. Quocirca violentia, quam mox excludit a libertate, debet esse hanc indifferentiam impediens. Item c. XIII, explicans, libertatem posse cum infirmitate voluntatis conjungi : « Non autem » arbitrium hominis idcirco liberum dici» mus, quia promptum habeat bonum, vel » malum facere, sed quia liberum habet, » bono, vel malo non consentire. » Ubi arbitrium pronuntiat liberum, quia indifferens est, consentire bono, vel malo, quamvis deficiat promptitudo, et facilitas agendi. Quod clarius præmiserat, dicens : « Invito » consensus extorqueri non potest. Potest » enim consentire, vel non consentire inspi» rationi divinæ, similiter et suggestioni » diabolicæ. Utrumque quidem ex potestate, » neutrum opportet ex necessitate. » Ideo homini invito non extorquetur consensus, quia semper manet indifferens ad consentiendum, et non consentiendum, ut vim, et necessitatem perimentem libertatis eam intelligas, quæ huic indifferentiæ repugnat.

126. En quibus tandem conficies, eo Baianos hallucinatos esse, ut Ecclesiæ Patres erroneæ suæ sententiæ patronos asciscerent, quia vim, et coactionem nescierunt distinguere, et eam inferri posse, non solum contra inclinationem elicitam, sed etiam contra innatam, et naturalem arbitrii, qua vendicat, solutum, et indifferens relinqui circa bona creata, particularia, et determinata, judicio indifferenti proposita, ut exposuimus Disp. XIV, sect. XII, et hac usurpatione accipi a Patribus, cum de libertate disserunt; ut ibidem sect. X et XI, probavimus. Cum enim Patres vix umquam a libertate vim, et coactionem arceant, quin libertati indifferentiam adscribant, nulla ratione, nisi a cæcis hominibus potest intelligi, ejus solius coactionis exclusione, et immunitate libertatem constituisse, quæ necessitatem, et determinationem antecedentem, indifferentiæ inimicam secum admittat.

SECTIO XII.

Objiciuntur prisci Scholastici.

Decimum Baianorum argumentum.

127. Postremo in suum patrocinium advocant Baiani Primores Scholasticorum, Magistrum sententiarum, Alexandrum, Guillelmum Parisiensem, Altisiodorensem, sanctum Thomam, Scotum, Bonaventuram, Gandavensem, Richardum, Argentinam. Carthusianum, Marsilium et Gabrielem. Primo, quia fere omnes cum Bernardo libertatem naturalem definiunt per immunitatem a coactione, intelligentes sola coactionis exclusione voluntatem esse liberam. Secundo, quia plerique eorum liberum cum voluntario confundunt, et libertatem a voluntate individuam significant, ut Scotus, Argentinas, Carthusianus, et Marsilius. Tertio, quia libertatem cum necessitate determinante ad unum conjungunt. Nam alii, ut Magister, Guillelmus Parisiensis, Bonaventura, et Richardus, cum Augustino admittunt liberum arbitrium liberius fore in patria, quam in via, ubi nulli potest ser-

vire peccato. Alii vero, ut Alexander, Bonaventura, Richardus, Argentinus, et Marsilius, agentes de merito Christi Domini impotentis peccare, et necessitate operantis semper bene moraliter, asserunt, ad meritum non desiderari libertatem a necessitate inevitabilitatis, et immutabilitatis, sed coactionis, et violentiæ, qua voluntas Christi Domini immunis fuit. Alii denique, ut Alexander, sanctus Thomas, Scotus, Gandavensis, et Gabriel expresse tradunt, liberas esse processionem Spiritus sancti, dilectionem, qua Deus se diligit, nec non eam, qua beati diligunt Deum. Ex quibus sanctus Thomas, et Gabriel exprimunt, eam non solum esse liberam. sed etiam meriti capacem. Unde scribunt Baiani, non sine stupore a se legi nonnullos recentiores, qui ut libertatem a necessitate determinante, sicut ipsi eam intelligunt, libero arbitrio adversus Calvinum vendicent, Magistrum sententiarum, et alios priscorum Theologorum pro se stare, suspicari, et proferre, audent : quasi opus esset armis tam adulterinis, ut Calvinus everteretur, et non falsitas, sed veritas errores destruere deberet.

Respondetur.

128. Respondeo. Omnis Theologorum turba tam prisca, quam nova in nostram conspirat sententiam, ut constat ex ipsorum clarissimis testimoniis productis Disp. XIV, sect. XXIII, XXIV, XXV, XXVI, XXVII et XXVIII, et Disp. XV, sect. XI, XII, XIV, XV, XVI et XVII. Quibus in locis plura adduximus pro indifferentia potestatis, et exclusione determinantis ad liberam necessaria, etiam Theologorum, qui nobis objiciuntur, egregia testimonia. Vide Magistrum Disp. XIV, n. 205, et Disp. XV, n. 142 ; Alexandrum, Disp. XIV, n. 207, et Disp. XV, n. 142 ; Guillelmum Parisiensem, Disp. XIV, n. 208; Altisiodorensem, Disp. XIV, n. 208, et Disp. XV, n. 144 ; divum Thomam, Disp. XIV, n. 48, 49, 191 et 200 usque ad 204, et Disp. XV, n. 95, 111, 140 et 141 ; Scotum, Disp. XIV, n. 224, et Disp. XV, n. 117 et 153 ; Bonaventuram, Disp. XIV, n. 161, et Disp. XV, n. 144 ; Gandavensem, Disp. XIV, n. 208, et Disp. XV, n. 97, 116 et 143 ; Richardum, Disp. XV, n. 97 et 162 ; Argentinam, Disp. XV, n, 162 ; Carthusianum, Disp. XIV, n. 213, et Disp. XV, n. 163 ; Marsilium, Disp. XV, n. 97, 121 et 159, et Gabrielem, Disp. XIV, n. 227, et Disp. XV, n. 118, 119 et 157.

129. Item suffragium ferunt in eis locis, imo interdum in eisdem testimoniis quæ nobis objiciunt Baiani. In primis nos provocant ad mentem Magistri in II, dist. XXV, ubi in limine id habet : « Potestas, et habi- » litas voluntatis, et rationis, quam diximus » esse liberum arbitrium, libera est ad » utrumlibet, quia libere potest moveri ad » hoc, vel ad illud ; » ubi indifferentia satis expressa est. Unde « voluntarie mo- » veri, et spontaneo appetitu ferri ad ea, » quæ bona, vel mala judicat; » quod mox subjicit, et nobis objicitur, non destruit hanc indifferentiam, sed adstruit, quia voluntarium, et spontaneum accipit morale, et indifferens ab bonum, et malum. Ideo continuo libertatem comparat ad futura contingentia, quæ aliter evenire possunt : « Liberum arbitrium ad præsens, vel ad » præteritum non refertur, sed ad futura » contingentia ; » quod magis exprimit subdens : « Nec tamen omnia futura sub » potestate liberi arbitrii veniunt, sed ea » tantum, quæ per liberum arbitrium pos- » sunt fieri, et non fieri. » Quibus nectit : « In his tantum videtur esse liberum arbi- » trium, qui voluntatem mutare, et in con- » traria possunt deflectere : in quorum vide- » licet potestate est eligere bonum, vel ma- » lum, et utrumlibet secundum electionem » facere, vel dimittere. » Quibus non asseri indifferentiam potestatis, sed solam voluntarietatem, et spontaneitatem voluntatis, sive bonum velit, sive malum, ut volunt Baiani, ridiculum est, et ab eis solum, qui omnia Patrum, et Theologorum scripta in suas præoccupatas mentes violentis sensibus trahunt, dici potest, cum nec Philosophi, nec recentiores Theologi aliter indifferentiam pro libertate adstruant, quam desiderantes potestatem ad utrumlibet flexibilem pro illa.

130. Clarius id invenies apud Alexandrum in ipsis testimoniis objectis. Quid enim aliud suadet illud ex II p., q. LXXIII, memb. 2, art. 3 : « Respondeo, quod liberum arbitrium » tripliciter consideratur. Uno modo secun- » dum quod non cogitur, ex hoc modo » dicitur liberum, quia indifferens est boni, » et mali. » Expende, quare non cogitur, et liberum est, nempe quia indifferens est ad bonum, et malum : quod mox iterum repetit : « Illæ auctoritates, quæ concludunt, » quod liberum arbitrium est indifferenter » boni, et mali, intelliguntur de libero arbi-

» trio secundum naturam illam, secundum » quam non cogitur. » Quid aptius, ut credas, coactionem, quam a libertate abigit, esse indifferentiæ contrarium ? Unde art. 4 in Christo, qui peccare non poterat, sic libertatem admittit, ut « fuerit in illo electio, » prout eligere dicitur definire, seu determi- » nare inter aliqua duo. » Quo illi indifferentiam adscribit, non obstante impotentia peccandi. Indeque libertatem naturæ tribuit, et coactionem excludit : « Unde libertas » naturæ, quæ est a coactione, communis » fuit Christo, et aliis hominibus. » Ut deprehendas, coactionem intelligere necessitatem indifferentiæ prius assertæ contrariam. Similiter præmiserat, memb. 1, ut Deo libertatem assereret : « Eligere dicitur dupli- » citer, uno modo dicitur eligere determi- » nare, seu diffinire inter aliqua duo ; et » hoc modo convenit Deo electio. Alio modo » dicitur eligere rem prius ignotam deter- » minare, et quia id importat ignorantiam, » non dicitur de Deo. » Quibus adde clausulam articuli secundi : « Præterea duplex » est facultas voluntatis, et rationis. Est » enim quædam facultas, quæ est determi- » nata ad unum tantum, et ista non conver- » titur cum libero arbitrio. Est alia facultas » voluntaria, quæ se habet ad opposita, et » hæc convertitur cum libero arbitrio. » En solam facultatem ad opposita indifferentem cum libero arbitrio convertit.

131. Rursus ibidem q. LXXIII, art. 3, decernit, Philosophos potuisse pervenire ad notitiam liberi arbitrii, licet non pervenerint ad notitiam meriti procedentis ex gratia, quia poterant nosse potestatem voluntatis indifferentem ad opposita : « Poterant « Philosophi pervenire ad intensionem liberi » arbitrii. Hoc enim nihil aliud est, quam « potestas rationalis ad opposita. » Expende, quo pacto liberum arbitrium per indifferentiam definiat. Deinde q. LXXIV, memb, 2, soli creaturæ rationali, et non irrationali adscribi libertatem, quia « cum non sit » alligata apprehensione facta alicujus tri- » stabilis, vel dilectabilis, coarctatur vis » appetitiva ad sectandum delectabile, vel » fugiendum tristabile ; propterea manet in » rationali natura arbitrii libertas, et ideo » est laudanda, vel vituperanda ex actu » suo. » Unde mox adjicit cum Damasceno : « Homo appetens potestatem habet refre- » nandi appetitum, vel sequendi eum : unde » irrationabilia non sunt libera, nec laudantur, nec vituperantur ; homo vero est » liber, et laudatur, et vituperatur. » Consequenter rejicit a rationis expertibus libertatem, « licet possint appetere, vel non » appetere, quia post cognitionem determi- » natur eorum appetitus ad unam partem. » Ergo libertas vendicat, ut supposita cognitione maneat potestas indifferens ad duas partes oppositas, consentanee subdit : Quæ- » dam est flexibilitas secundum electionem, » et hæc sequitur ad diliberationem rationis, » quando scilicet postquam deliberavit, et » cognovit esse bonum, adhuc in ipso est » converti, vel non converti ad illud bonum : » et hæc flexibilitas pertinet ad libertatem. » Alia est flexibilitas appetitus secundum » mutationem, quia potest mutari ab uno » appetitu ad contrarium appetitum, et hæc » potest esse irrationabilium, sed non per- » tinet ad liberum arbitrium, quia de se » non habet, ut convertatur, vel non con- » vertatur, sed determinat semper alteram » partem. » Quid pro indifferentia ad partes oppositas necessaria ad libertatem disertius ? Demum q. LXXV, memb. 4 : « Eligere » est principalis actus liberi arbitrii. Nam » eligere est primus actus interior ex parte » voluntatis : hoc enim est duobus præjacen- » tibus alterum alteri præoptare, et licet sit » actus voluntatis non obstat, quod non sit » liberum. Est enim liberum arbitrium in » quantum est inter duo. » Ergo necessitas ad unum determinans opponitur electioni, et libertati. En Alexander ipsis in locis, in quibus a Baianis adducitur, assertor est indifferentiæ ad libertatem necessariæ clarissimus.

132. Similia apud Guillelmum Parisiensem invenies inter ea, quæ male, et sinistre intellecta nobis opponuntur. Nam libro de pœnitentia, initio, eo persuadet, libertatem nobis inesse, quia aliter « vana esset omnium » legum institutio, » quæ vendicat indifferentem potestatem agendi, et non agendi, ut ex Patrum doctrina præmisimus Disp. XIV, sect. XXI. Item quia aliter « non esset agendum cum » hominibus de morum suorum emendatione, » sicut cum brutis animalibus, aut lapidi- » bus, cum impossibilitas naturæ premeret ; » nempe quia deficeret potestas ad oppositum indifferens. Deinde rem ex ipsa nostri liberi consensus experentia probans concludit : « Non quæres igitur extra te ipsum, an tui » juris, et tuæ voluntatis sit ? an tibi subdi- » tus sit tuæ voluntatis consensus, ut in

» illud, quod te stimulat, ipsum declinare » possis, si velis, aut ab eodem avertere, si » velis. » Ubi ad libertatem consensus supponit necessariam potestatem indifferentem illum declinandi, et avertendi. Item jus, et dominium sibi subdens consensum, quod desiderare indifferentiam potestatis vidimus Disp. XIV, sect. XVIII. Rursus Tract. de vitiis, et peccatis, circa finem, expresse tradit, non contradicere libertati impossibilitatem, et necessitatem bene agendi, et desistendi a bono, quæ Deo convenit, et beatis, nec necessitatem peccandi, et impossibilitatem non peccandi, quæ convenit actu peccantibus, ex suppositione quod peccant, quia talis necessitas, et impossibilitas est consequens,quam ipsa voluntas potest vitare, et non est, « sicut necessitas virtutis cœle- » stis, aut fati, quam secundum eos, (qui » omnia evenire ex necessitate sensuerunt,) » impossibile est averti, vel impediri. » Quocirca astris cœlestibus negat vim imponendi necessitatem contrariam libertati, quia liberum arbitrium sic præstat consensum voluntarium, ut possit eorum motioni resistere. Si vero ab extrinseco agente moveretur ad volendum, docet, perimendam libertatem, « quia avertere non esset in potestate nostra » cum ipsum avertere sit a motore extrin- » seco. » Quibus satis significat, non esse libertatem, ubi non est consensus ea ratione voluntarius, qua possit averti. Quare mox explicat rationem, quare « ea, et tanta sit » libertas voluntatis , ut nec cogi possit ad » operationem suam propriam, quæ est » velle, vel nolle, neque prohiberi ab ea : » imo necesse est, ut si velit operari opera- » tionem suam, quod operetur eam, quid- » quid ipsam ad hoc moveat, vel impellat. » Nempe quia penes eam residet auctoritas » summa se movendi, et dominium, ac impe- » rium, seu imperiositas suarum voluntа- » tum et actionum, » qua suam indifferentiam,suasque operationes proprias volendi, et nolendi sibi contradicentes determinare potest. Hoc enim imperium, et dominium secum ferre potestatem a necessitate ad unam partem determinare solutam, et ad agendum, et non agendum expeditam, et indifferentem, vidimus Disp. XIV , sect. XVIII.

133. Eadem leges apud alios Scriptores, si antecedentia, et consequentia expenderis. Quippe fere omnes cum vim, et coactionem libertatis meritoriæ, et demeritoriæ opponunt, usurpant eam, prout indifferentiæ propriæ, et nativæ arbitrii contrariatur, illudque impedit connaturali modo indifferenter operandi. Quid enim aliud conficit ratio, quæ nobis objicitur ex Bonaventura in II, dist. XXV, q. v , ut Deus non possit cogere liberum arbitrium « salva proprie- » tate libertatis, quia liberum arbitrium, si » aliquid vult, seipso movente vult. Ex hoc » autem, quod cogitur, si aliquid vult, ser- » viliter vult, et ab alio vult, et non a se. » Quod non est aliud, quam arbitrium ad libertatem vendicare, ut a se, et non ab alio determinetur ad volendum stante judicio indifferenti ad partes oppositas,quod absque indifferentia potestatis ad illas esse non posse, ostendimus Disp. XV, sect. XI. Ideo ibidem docet, « quod Deus possit auferendo » libertatem superinducere coactionem de » immensitate suæ potentiæ. » Tamen si coactio non esset necessitas determinans indifferentiæ contraria, sed determinatio volitionis contraria nolitioni, ut volunt Baiani, neque ablata libertate posset Deus cogere voluntatem,quia nulla potestate potest Deus conjungere volitionem absolutam ejusdem. Item ad ultimum argumentum admittit, posse brutalem appetitum cogi, quamvis non possit appetitus rationalis manente libertate, quia determinatio ad appetendum proveniens ab extrinseco non repugnat naturæ suapte conditione determinatæ ad agendum sicut indifferenti, quamvis utrique repugnet appetere simul duo contradicentia, sive simul velle, et nolle idem objectum. Consentanee præmiserat, virtutem naturalem posse pati violentiam a Deo, sed non voluntatem, « quia virtus naturalis » sic est determinata ad unum , ut non sit » ad oppositum. Voluntas vero vertibilis est » ad utrumque oppositum. » Quibus liquido apparet, Bonaventuram sentire libertatem ex se vendicare indifferentiam , et tunc voluntatem cogi, quando ei naturalis hæc indifferentia impeditur , et determinatio ipsius a se, et ab intrinseco tollitur, et ab extrinseco inducitur.

134. Apud Ricardum in II, dist. XXV, ubi a Baianis allegatur, coactio opposita libertati eodem modo sumitur, quo a Bonaventura, eademque ratione negatur possibilis voluntati, etiam a Deo manente ipsius libertate, secus vero libertate pereunte. Præterea art. 1, q. 1, ad 4, cum objecisset contra libertatem Dei « determinatam esse ejus

» voluntatem ad alterum partem, scilicet » ad bonum, » sic respondet : « Cum dici- » tur, quod in iis, quæ determinata sunt ad » alteram partem, non est liberum arbi- » trium : dico, quod hoc verum est de iis, » quæ ita determinata sunt ad alteram par- » tem, quod effectum, quem faciunt, non » possunt non facere, sic autem voluntas » Dei ad alteram partem non est determi- » nata, quia omnem effectum, quem facit, » potuisset non fecisse, et quem facturus » est, posset non facere. » Ergo censet, li- bertatem excludere determinationem ei in- differentiæ contrariam, qua effectus ita fiat, ut possit non fieri. Deinde art. 3, q. II, considerat presse arbitrium « in quantum » liberum, et in quantum deliberativum ; » et arbitrii in quantum liberi objectum as- serit esse omne ens, secus vero ejus in quantum deliberativum est. « Nullus enim » deliberat de necessariis, eo quod non pos- » sunt aliter se habere secundum Philoso- » phum. » Quod sumpsit ex Bonaventura ibidem, part. II, art. un., q. II. Quapropter cum liberum arbitrium in iis, quæ sunt laudis, et vituperationis, meriti et demeriti capacia, deliberans sit, manifestum est ad libertatem moralem laudis, et vituperii, meriti, et demeriti capacem excludere ne- cessitatem determinationis, qua effectus ali- ter esse non potest. Deinde objicitur in II, Dist. VII, art. 1, q. II, asserens, Angelos post confirmationem in gratia esse liberos, quamvis sint necessitate determinati ad bo- num, quia ea necessitas non est coactionis. Cæterum q. I, ad 2, cum ea necessitate ad- mittit indifferentiam ad plura bona, et dili- gendum determinate unum bonum : « Non » nego tamen, quin voluntas bonorum An- » gelorum possit velle modo unum bonum, » modo aliud in relatione tamen ad sum- » mum bonum. »

135. Denique ut alios præteream, Gabriel in III, dist. XVIII, art. 3, non adducitur ad rem. Quia ipsemet explicat, dub. ult. meri- tum actus beatifici in Christo non constitui ex providentia ordinaria, et communi cæ- teris hominibus, et Beatis, sed extraordi- naria, et propria Christi : « Quia opera » Christi secundum portionem superiorem » accepta sunt a Deo ad retributionem glo- » riæ corporis Christo, et vitæ æternæ no- » bis. Et sic non est de actibus cæterorum » Beatorum. Cujus ratio non est, nisi divi- » na voluntas. » Quare non bene arguitur ex Christo ad reliquos homines, et Beatos, in quibus libertatem, et meritum esse non posse absque indifferentia potestatis, claris- sime tradit Gabriel locis allegatis n. 128, Quod ipsi Baiani admittere debent, cum etiam apud ipsos non sit actus meritorius, nisi sit voluntarius, et elicitus a voluntate. Gabriel tamen in Christo actum beatificum videtur admittere meritorium, etiamsi a solo Deo, et non a voluntate procedat. Dein- de potest negari, adstrui a Gabriele meri- tum absque potestate indifferenti etiam in actu beatifico Christi, siquidem ipse asserit; « Negetur quod actus beatitudinis sit simpli- » citer necessarius, quia sive a Deo imme- » diate, sive elicitus a voluntate, est libere » elicitus, et ita contingens. » Ubi tali actui adscribit libertatem contingentiæ, et indif- ferentiæ ad oppositum, negatque necessi- tatem tali indifferentiæ, et contingentiæ contrariam. Quippe id asserit distinguens duas opiniones. Aliam, quæ in Christo duos actus beatificos fruitionis concedit, unum procedentem a solo Deo, et tendentem in Deum clare visum, alterum « a voluntate » elicitum, qui etiam dicitur beatificus, li- » cet priore, quæ a solo Deo est, sit imper- » fectior, quia non est sicut prior objecti » beatifici in se clare visi. » Aliam, quæ in anima Christi unum tantum admittit actum beatificum, et eum a solo Deo productum. Juxta primam opinionem de solo actu bea- tifico elicito a voluntate, et non tendente in Deum clare visum pronuntiat, esse merito- rium, de illo asserens : « Ille est meritorius, » et de illo intelligendæ sunt conclusiones, » cum de primo præmisisset : « Est imme- » diate a Deo et non est meritorius. » In qua opinione potest voluntati Christi Do- mini tribui potestas cohibendi talem actum quemadmodum ab scriptoribus recentibus tribuitur, cum negant meritum actui cha- ritatis procedenti ex visione beata et illud adscribunt procedenti ex scientia infusa. Juxta opinionem secundam, quæ intellectu difficilior est, sic Gabriel statuit : « Conse- » quens dicitur, quod fuit in potestate vo- » luntatis, quantum ad tendentiam in obje- » ctum, non quantum ad esse elicitum. Nam » voluntas per hunc actum libere, et com- » placenter tendit in objectum beatificum, » licet non libere contradictorie. » Quod verum esse non potest, nisi saltem in po- testate voluntatis constituatur unio actus beatifici producti a solo Deo, licet ipse ac-

tus potestati voluntatis subjectus non sit, quia ab ea unione obtinet voluntas tendere in objectum beatificum. Ideoque in eam unionem potest tribui voluntati indifferentia, quam Gabriel alibi sæpius ad libertatem desiderat.

SECTIO XIII.

Explicatio priscorum Theologorum.

Responsio ad primum

136. Itaque cum apud omnes priscos Theologos, etiam eos, quos Baiani suæ fautores doctrinæ arbitrantur, constantissimum sit, libertatem moralem meriti, et demeriti, laudis, et vituperationis capacem, integram consistere non posse absque potestate indifferenti ad oppositum, prompta, facilisque est explicatio eorum, quæ nobis ex ipsorum scriptis objecta sunt n. 127. Ad primum respondeo. Coactio libertati opposita accipienda est necessitas determinans indifferentiæ arbitrii contraria. Tum quia ipsi loquuntur phrasi communi Bernardi, et reliquorum Patrum, quos in eo sensu coactionem usurpare vidimus Disp. XIV, sect. X, XI et XII. Tum quia ipsi Theologi ad libertatem vendicant indifferentiam, et consequenter vim indifferentiæ illatam, censere debent, illatam libertati. Quando autem aliqui eorum, quos mox allegavimus, more Schalastico pressius coactionem accipiunt, et in ejus immunitate libertatem aliquam admittunt, eam distinguunt a libertate morali, quæ ad virtutem et vitium, meritum et demeritum, laudem et vituperium idonea, et necessaria est.

Ad secundum.

137. Ad secundum : cum voluntatem confundunt cum libertate, et voluntarium, et spontaneum cum libero, voluntatem, et voluntarium intelligunt sensu morali, et non physico, prout confert ad meritum, et demeritum, vituperium, et laudem. Quo pacto potestas indifferens ab eisdem exigitur. Neque insolens est, voluntatem accipi, prout opponitur naturæ, et voluntarium, prout naturali opponitur, eaque ratione voluntatem operari cum indifferentia ad oppositum, et voluntarium esse ad oppositum indifferens. Quod non est a doctrina divi Thomæ alienum. Nam I p., q. XIV, art. 2, asserens, processionem Spiritus sancti esse naturalem, rationem reddit : « Quia voluntas, et natura secundum hoc differunt in causando, quia natura determinata est ad unum : sed voluntas non est determinata ad unum. » Unde mox colligit : « Eorum igitur voluntas principium est, quæ possunt sic vel aliter esse. Eorum autem, quæ non possunt nisi sic esse principium natura est ; » quod aliter repetit ad 3. «Deus naturaliter vult, et amat se ipsum. Sed circa alia a se voluntas Dei se habet ad utrumque. » Ergo voluntas prout distinguitur a natura indifferens est ad opposita. Eamdem doctrinam tradit præclarissimus discipulus Angelici Præceptoris Cajetanus, I. II, q. X, art. 1 : « Causa libera, ut sic non est talis causa, qualis est natura : hæc enim est causa determinata ad unum. Illa vero causat quia vult : ac per hoc est causa libera ad utrumlibet. » Et paulo inferius ait : « Quidquid causat aliquid, qua talis res est, naturaliter causat illud. Quatenus vero electiva est per modum proprium, id est, libere a proposito, ad utrumlibet causalitatem habet, et non naturaliter. Quidquid enim causat, quia vult, libere causat. » Ubi eo distinguit causam liberam, quæ causat quia vult, sicut voluntas ab ea, quæ causat quia est, sicut natura, quod illa operatur indifferens ad opposita, hæc vero determinata ad unum. Similiter S. Thomas I, II, q. VI, art. 2, distinguit voluntarium perfectum ab imperfecto, et perfectum usurpat liberum, et proprium voluntatis rationalis, qua rationalis, et libera est, imperfectum vero necessarium, et non liberum, brutis appetentibus commune : « Perfectum igitur cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem perfectam, prout scilicet apprehenso fine aliquis potest deliberans de five, et de his, quæ sunt ad finem, moveri in finem, vel non moveri. Imperfectam autem rationem finis sequitur voluntarium secundum rationem imperfectam, prout scilicet apprehendens finem non deliberat, sed subito movetur in ipsum. » Et in solut. ad 2 ait : « Ex hoc contingit, quod homo est dominus sui actus, quod habet deliberationem de suis actibus. Ex hoc enim, quod ratio deliberans se habet ad opposita, voluntas in utrumque potest : sed secundum hoc voluntarium non est in brutis animalibus. » Similia docet, q. XXIV de veritate, art. 2. Unde nihil mirum, si interdum nomina voluntatis, et voluntarii, ac spontanei simpli-

citer dicta sumantur pro digniori, et perfectiori significato.

ad tertium

138. Ad tertium : nego, primos Theologos alicubi admittere cum necessitate antecedenti determinante ad unum libertatem, quæ ad meritum, et demeritum, laudem, et vituperationem conferre possit. Qui enim ex illis arbitrium Beatorum in patria liberius, quam in via cum Augustino prædicant, id explicant consentanee ad nostram doctrinam. Alii quidem, quia liberius est a miseria, et servitute peccati, ut id Augustinum intellexisse, exposuimus sect. III. Alii vero, quia liberius, et remotius est ab impedientibus, et retardantibus bonum, nempe a concupiscentia intrinseca, et omni tentatione extrinseca, nec non ab ipsa potestate deflectendi in malum. Alii denique quia pronius, et promptius est ad virtutis bonum, quia cum ad libertatem pertineat voluntarium, pronitas, et promptitudo, quæ reddit opus magis, et perfectius voluntarium, reddit quoque magis liberum. Cum quo tamen componitur indifferentia ad plura determinata bona, quæ determinate cum summo bono conjuncta non sunt, ut expresse fatetur Ricardus n. 134, nec non Bonaventura in II, dist. VII, p. 1, art. 2, q. I, ad 3 : « Rationales potestates sunt ad oppo- » sita; sed non ad omnia opposita, sed ad » aliqua, utpote ad facere aliquid, et non » facere; ad incidere tunicam, et non inci- » dere, ut dicit ipse Philosophus. Et hoc » modo liberum arbitrium confirmatum ad » opposita potest esse. » Similiter Gabriel in II, dist. VII, art. 2, conclus. 4, et dist. X, q. II, versus finem; Marsilius in II, q. XIV, art. 5, col. ult., et alii ex priscis Theologis, qui a Baianis non objiciuntur. Qui vero Christo Domino tribuunt meritum cum necessitate immutabilitatis, et evitabilitatis, quia hæc non opponitur libertati, sicut violentia, et coactio, exponendi sunt de immutabilitate, et evitabilitate generica, qualis est ea, quæ competit Deo, et Beatis ad bene moraliter agendum, non vero specifica, et numerica, quia ad plures species bonorum, et plura operum individua Christus indifferens fuit, sicut Deus, et Beati, in quorum indifferentiam revocant Scholastici libertatem, ut vidimus. At tertium : fateor, plures Scholasticorum præsertim ex Schola Scotica liberas asserere actiones voluntarias, etiam necessarias, ut processionem Spiritus sancti, et dilectionem, qua Deus se diligit, et qua Beati diligunt Deum. Diffiteor tamen eas communiter sic usurpare eo genere libertatis de quo contendimus, nempe eo, quod ad meritum, et demeritum, laudem, et vituperium conferre possit. Quamvis enim S. Thomas, et Gabriel oppositum significent, expendimus, quid de eorum mente sciendum sit. De mente quidem S. Thomæ n. 24, et de Gabrielis mente n. 135.

139. Et quidem Scholasticos distinguere inter libertatem moralem meriti, et demeriti capacem, et libertatem physicam, quæ ad morales effectus inepta est, et in sola immunitate a coactione physica collocatur, ex ipsorum scriptis compertum est. In Schola Scotistarum eam libertatis differentiam fieri, et admitti, examinavimus Disp. XV, n. 153, et seqq. In Schola Thomistarum id etiam esse commune juxta divi Thomæ doctrinam tradunt, et explicant Capreolus, in II, dist. I, q. III, toto art. 1, præsertim conclus. I, et dist. XXV, q. un., art. 3, ad primum Henrici, et in I, dist. IV, q. un., art. 3, ad argumenta Scoti contra IV conclus., et Deza, in II, dist. I, q. III, præsertim art. 3 et 4, et in II, dist. IV, art. 3, notab. III, et art. 4, ad IX, contra IV, conclus., et in II, distinct. XXIV, art. 3, notab. I et III, et dist. XXV, art. 3, notab. IV. In Schola Nominalium id quoque probari, et distingui, ostendunt Ochamus, in I, dist. I, q. VI, et Gabriel, in II, dist. XXV, art. 1, et uterque in I, dist. X, q. II; Joannes Bachonius, in II, dist. XXVI, q. un., art. 4; Gregorius, in I, dist. X, art. 2, post 3 conclus. ; Marsilius, in I, q. XLIV, art. 1, conclus. I, II et III, et in II, art. 2, notab. 3; Almainus, Tract. I moral., c. I, notab. 3. Ex aliis Bonaventura, in II, dist. XXV, p. 2, art. un., q. II ; Richardus, in II, dist. XXV, art. 2, q. II ; Carthusianus, ibidem, q. III; Argentinas, in II, dist. XXV, q. un., art. 1, et Dyonisius Cisterciensis, in II, dist. XXIV, q. un., art. 1, et dist. XXV, q. III, art. 3. Quippe alii distingunt inter libertatem a necessitate, et libertatem a sola coactione : alii inter libertatem contradictionis, et contingentiæ, et libertatem complacentiæ; alii inter arbitrium ut deliberans, et arbitrium, ut liberum ; alii denique inter libertatem, et liberum arbitrium. Docentque, ad primam libertatis speciem pertinere indifferentiam, et capacitatem meriti, et demeriti, ad secundam vero libertatem, quæ cum necessitate determinante

potest componi, verumtamen ad morales effectus virtutis, et vitii, meriti, et demeriti, laudis, et vituperationis inepta est.

140. Itaque in quæstione de voce, an libertas possit cum necessitate determinante consistere, non renuimus, aliquem libertatis modum posse cum ea necessitate conjungi, quæ solam coactionem, et violentiam excludat, cum apud omnes Theologorum Scholas ea usurpatio interdum admittatur, ut sæpius in hac controversia monuimus, et initio præmisimus. Verum in quæstione de re, de qua est tota contentio, an ea libertas, quæ indifferentiam excludat, et necessitatem inevitabilem determinationis antecedentis admittat, capax sit ad meritum, et demeritum, laudem, et vituperium, aliosque morales libertatis effectus, abnuimus, eos absque libertate indifferentiæ posse consistere, in eoque sensu ab Scholasticis, et Patribus ejusmodi libertatem sufficientem tradi; constanterque asserimus, Baianos in eo apertissime hallucinari, et Patrum, ac Theologorum scripta, aut cæcis oculis legere, aut violentis sensibus ad suam erroribus præoccupatam mentem voluisse torquere.

141. Unde maxime notandus, et mirandus est stupor ille, quo Baiani produnt, a se legi recentiores suæ sententiæ adversarios, qui ut libertatem adversus Calvinum tueantur, Magistrum sententiarum, et alios priscos Theologos pro sua indifferentiæ libertate stare autumant. Nam stupidum quidem esse eum stuporem, duo persuadent. Tum quia ex nostris disputationibus compertum est, priscos Theologos nullam veram libertatem, quæ merito, et demerito idonea sit, alicubi admittere, nisi ad utrumlibet indifferentem, et eos, qui a Baianis in suum patrocinium advocantur, ipsis manifeste adversari, arteque sibi familiari violentos sibi servire velle. Tum quia manifesto ostensum est, doctrinæ Calvinianæ de libertate arbitrii nullam aliam sententiam directe contradicere, nisi nostram, Baianamque per omnia illi consentire. Quare verendus est iste Baianorum stupor, ne velint, Recentiorum doctrinam, priscorum Theologorum, et Patrum Ecclesiæ patrocinium spoliare, ut sua, et Calviniana doctrina eorumdem auctoritate suffulta sit. Siquidem post exortam hæresim Calvinianam nullus Catholicorum Scriptorum in aciem cum Calvinianis prodiit, qui nostræ sententiæ armis, et principiis cum illis non conflixerit, Baianique, cum id viderint, Calvinianosque suæ sententiæ armis, et assertis sese tueri, nullum in suis studium scriptis conferunt, quo se a Calvinianis dividant, sed se totos in eos exarmandos, et infamandos contendunt, qui manus cum Calvino, et ejus discipulis conserunt, quippe qui ipsorum Calvinianorum judicio, suæ doctrinæ adversarii, et hostes ex diametro pugnantes censentur.

SECTIO XIV.

Clausula totius Controversia.

142. Ex quatuor præcedentibus disputationibus sanctum, certumque relinquitur, libertatem indifferentiæ esse ad meritum, et demeritum, virtutem, et vitium, laudem, et vituperium omnino necessariam, solamque a coactione immunitatem cum necessitate antecedenti determinante conjunctam ad libertatem moralibus effectibus congruam minime sufficere. Quippe in prima disputatione ostendimus, libertatem hujusmodi non posse cum necessitate antecedenti componi, etiamsi absit coactio. In secunda vero indifferentiam potestatis ad eum requiri. Et utrumque ex Sacris Litteris, Conciliorum sanctionibus, Patrum testimoniis, Theologicis, et Philosophicis argumentis, omniumque fere Scholasticorum suffragiis firmum, verumque confecimus. Rursus in tertia, omnes evasiones præclusimus, quibus Baiani vim, et impetum superiorum argumentorum infringere tentant. Demum in quarta, vanos, et irritos ostendimus conatus omnes, quibus Baiani ex Theologicis rationibus, Augustini, et aliorum Patrum doctrina, Scholasticorumque assertis suam sententiam stabilire contendunt. Collectio prima.

143. Secundo conficitur, oppositam Baianorum sententiam non solum esse temerariam, sed etiam erroneam. Temeraria quidem est, quia contradicit communi Scholarum Catholicarum consensui, quæ tanquam dogma Theologicum libertatem indifferentiæ ad meritum, et demeritum necessariam contra Hæreticos libertatis hostes pronuntiant. Erronea vero, quia directe repugnat tribus sanctionibus Pontificum, damnantibus contra Michaëlem Baium libertatem cum necessitate determinante, modo absit

coactio, et violentia posse consistere; definitionibusque Conciliorum Ecclesiæ, quæ ad statuendam libertatem contra Calvinum, et Lutherum arbitrium sanciunt, manere indifferens ad [oppositum cum quacumque motione Dei; nec non Sacræ Scripturæ testimoniis, quæ una cum indifferentia ad partes oppositas docent libertatem arbitrii juxta communem Interpretum, et Patrum Ecclesiæ expositionem. Quibus accedit, Calvinum, et reliquos libertatis temeratores nihilo ab hac sententia dissentire, cum expresse admittant in voluntate post peccatum immunitatem a violentia et coactione. Quæ omnia ex Disp. XIV et XV, manifesta sunt.

144. Neque refert id, quo se ab hac censura tueri putant Baiani, nempe a se non admitti liberos omnes voluntatis actus necessarios, cum excludant affectus indeliberatos simplices, et inefficaces. Nam eos excludunt eo solum titulo, quod coactionis, et violentiæ omnino expertes non sunt, ut verum sanciant, solam coactionis, et violentiæ exclusionem ad libertatem sufficere; quod Pontifices Ecclesiæ proscribunt, et Ecclesiæ Concilia contra Calvinum, testimoniaque Scripturæ una cum indifferentia libertatem statuentia damnant. Quemadmodum non caveret censuram hæresis Calvinianæ, qui meritum, et demeritum admitteret absque libertate, etiamsi exciperet actus simplices, et inefficaces voluntatis, quod illi perfecte voluntarii, et spontanei non sunt, prout requiritur ad meritum, et demeritum, cum violentia, et coactionis capaces sint. Nam cum ab Ecclesia definitur, meritum, et demeritum non posse sine libertate consistere, sancitur nullum esse posse meritorium, aut demeritorium actum seclusa libertate; similiter cum statuitur, libertatem meriti, et demeriti capacem una cum necessitate determinante, quamvis absit coactio, et violentia, esse non posse, stabilitur, nullum esse voluntatis actum, qui absque indifferentia voluntatis ad partes oppositas, et cum necessitate determinante ad unam tantum partem sit meritorius, aut demeritorius. Nam prioris definitionis finis est, docere, libertatem esse necessariam ad omne meritum, et demeritum; posterioris vero, exclusionem necessitatis determinantis, et indifferentiam potestatis esse necessariam ad libertatem meriti, et demeriti capacem. Quare sicut priori definitioni contradicit, qui aliquod meritum, vel demeritum agnoscit absque libertate, quamvis aliquos tuetur actus absque libertate elicitos, qui non sint meritorii, aut demeritorii: ita posteriori etiam contradicit, qui aliquem actum admittit liberum libertate meritoria, aut demeritoria absque indifferentia voluntatis, et cum necessitate antecedenti determinationis ad unum, quamvis aliquos necessitate determinante elicitos excludat ejusmodi libertate liberos. Quibus accedit juxta Baiana principia immerito negari libertatem affectibus simplicibus, et inefficacibus voluntatis, præsertim cum voluntas eis actu non renititur, ut sæpius arguimus.

Collectio tertia.

145. Tertio confic itur, ruere omnino dogmata, in quæ stabilienda Baiani contendunt, libertatem posse integram servari cum necessitate antecedenti determinationis ad unum, modo abfuerit violentia et coactio, scilicet posse homines peccare destitutos auxilio sufficienti ad non peccandum, item bene moraliter agere cum auxilio gratiæ antecedenter necessitante ad consensum, et tollente indifferentiam proximam ad dissensum. Nam voluntas sic disposita caret omnino potestate indifferenti ad oppositum necessaria ad libertatem malitiæ, et bonitatis moralis capacem. Qui enim destitutus est auxilio sufficienti ad non peccandum, non potest non peccare, et qui necessitate antecedenti determinatus est ad bene agendum, non potest non bene agere. De quo uberius progressu hujus libri.

Collectio quarta.

146. Rursus quarto deprehenditur, Baianos eludere velle sacra testimonia Conciliorum, et Patrum, nec non Scholasticorum omnium, cum interdum scribunt a se non negari arbitrio potestatem indifferentem etiam originale peccatum, sed tantummodo eam indifferentiam esse ad actum liberum meritorium, et demeritorium necessariam. Tum quia non apparet, quomodo eam indifferentiam admittant. Siquidem eam negant ad non agendum bene moraliter, cum prævenitur auxilio gratiæ, et ad non peccandum cum eo auxilio destituitur. Nullus autem est casus, in quo voluntas non sit, aut præventa, aut destituta auxilio gratiæ. Ergo nullus est casus, in quo sit indifferens, et a necessitate ad unam partem determinante immunis. Tum quia Sacri Scriptores, Concilia, et Patres, Scholasticique omnes indifferentiam adscribunt voluntati, ut ei

asserant libertatem, neque alio titulo, aliave ratione eam indifferentem proferunt, nisi quia libera est. Ergo ubi indifferentiam voluntatis adstruunt, eam necessariam ad libertatem supponunt. Expende testimonia a nobis producta, et rem claram invenies. Neque scio, cur Baiani verentur negare arbitrio indifferentiam, scribuntque dispendio fidei negari non posse, nisi libertatis asserendæ ratione, nempe quia detracta indifferenti potestate detrahitur quoque voluntati libertas. Ergo non solum admittenda est indifferentia voluntatis, sed etiam ejus ad libertatem necessitas.

Collectio quinta.

147. Demum conficitur, quam vana, et hallucinationis plena fuerint fundamenta, quibus innixi sunt Baiani; quatuor enim illa sunt principia, quæ tantum abest, ut destruant indifferentiam necessariam ad libertatem, ut illam potius adstruant. Primum est, quia Augustinus, et cæteri Patres docent, eum actum esse liberum, qui constitutus est in potestate voluntatis. Secundum, quia etiam tradunt, eum liberum esse, quem facimus, cum volumus, seu si volumus. Tertium quia omnes unanimiter liberum definiunt actum, qui nulla vi, nullaque coactione elicitur a voluntate. Quartum denique, quia voluntatem cum libertate, et voluntarium, et spontaneum cum libero reciprocant. Nam omnes actus voluntatis, etiamsi necessitate determinante sit elicitus, primo est in potestate voluntatis, secundo fit cum volumus, sive volentibus nobis, tertio nulla vi, aut coactione efficitur, quarto denique voluntarius, et spontaneus est.

148. Verum hæc principia nihil nobis obesse, sed potius prodesse ex instituto ostendimus. Primo quidem indifferentiam ad oppositum desiderari, ut actus voluntatis in nostra potestate sit, evicimus Disp. XIV, sect. XIII, XIV et XV. Secundo eum actum fieri a nobis, cum volumus, sive si volumus, qui ita fit, ut possit non fieri, et absque absoluta indifferentia potestatis eam propositionem conditionalem, proprio, germanoque sensu non esse veram, exposuimus Disp. XV, sect. II. Tertio vim, et coactionem, quæ phrasi communi Patrum a libertate semovetur, non esse aliam, quam necessitatem determinantem indifferentiæ contrariam, stabilivimus Disp. XIV, sect. X, XI et XII. Quod rursus ad hominem arguitur. Quia Baiani scribunt, a se admitti libertatem indifferentiæ, quamvis indifferentia ad libertatem meritoriam, et demeritoriam necessaria non sit, sicut admittitur libertas a miseria, et a peccato, quamvis hæc ad meritum, et demeritum non sit necessaria. Item docent, a Patribus triplicem libertatem distingui, nempe a coactione, et necessitate, a miseria, et a peccato. At libertas indifferentiæ non revocatur ad duas postremas libertatis species. Ergo revocanda est ad primam libertatem, quæ est a coactione, et necessitate. Nam nullibi Patres ejus libertatis meminisse, cum re ipsa arbitrio insit, et principalis sit, incredibile est. Itaque coactionem accipiunt necessitatem indifferentiæ contrariam. Quarto denique voluntatem cum libertate, et voluntarium cum libero confundi, et converti a Patribus, quia voluntas, et voluntarium sumitur moraliter pro frequentiori, et nobiliori significato, quod potestatem indifferentem vendicat, statuimus ibidem, et ubi a Baianis hæ loquutiones objectæ sunt, postremoque sect. præterita n, 137. Ut hinc tandem concludas, Baianos non minus esse temerarios in suis assertis, quam in suis probationibus futiles et vanos.

DISPUTATIO XVIII.

An homo post peccatum contraxerit necessitatem peccandi, seclusa gratia Dei.

Postquam exploratum est, quid sit libertas arbitrii, examinandum est, an ea insit arbitrio post peccatum, seclusa gratia Dei Quod investigari rectius non potest, quam in examen adductis viribus, quæ arbitrio seclusa gratia Dei post peccatum relictæ sunt? An scilicet illæ solum fuerint superstites ad peccandum absque potestate non peccandi? quod erit præsentis disputationis subjectum. An etiam ad boni quidpiam agendum? quod erit assumptum disputationis futuræ. Quamvis enim necessitas peccandi, et impossibilitas boni quidpiam agendi conjunctæ sint, et in eamdem controversiam veniant, disputatione tamen dividimus, quia diversis probationibus subjacent, et tot sunt, quæ a Baianis in utriusque argumentum congeruntur, ut absque molestia lectoris nequeant omnia

indivisa sub una disputatione comprehendi. Quibus Baiani suam de libertate indifferentiæ experte doctrinam confirmare nituntur, nosque e contra illam ulterius avertere contendimus.

SECTIO I.

Explicatur controversia, et Baii, Baianorumque sententia.

nitti-
imo.

1. Præmitto primo, necessitatem peccandi intelligi inevitabilem peccandi determinationem, quoties arbitrium advertente ratione ad bonum, et malum operatur. Itaque advertente ratione ad bonum, et malum necessitas peccandi fert secum duo, et potestatem peccandi, et impotentiam abstinendi a peccato. Nam si una cum potestate peccandi adesset potestas non peccandi, adesset omnino peccandi necessitas. Quare huic necessitati opponitur non peccandi potestas. Quocirca qui necessitatem peccandi homini lapso seclusa gratia Dei adscribunt, consequenter potestatem abstinendi a peccato negant.

ndo.

2. Secundo præmitto, potestatem non peccandi huic necessitati oppositam duplicem esse posse. Aliam antecedentem, quæ contineat vires sufficientes ad non peccandum, licet ob ingentem non peccandi difficultatem non sit destituta a peccato. Aliam consequentem quæ non solum viribus ad non peccandum sufficientibus prædita sit, verum etiam eas interdum exerceat, exerciturave sit a peccato recedens. Priori potestati opponitur impotentia, et necessitas physica peccandi; posteriori vero solum potentia, et necessitas moralis in ingenti difficultate moraliter insuperabile consistens. Ad priorem potestatem sufficiunt principia sufficientia seorsim ab efficacia, ad posteriorem vero non solum sufficientia, sed etiam efficacia necessaria sunt. Quemadmodum Scholastici docent, posse voluntatem communibus auxiliis gravi tentationi resistere, totamque legem implere potestate antecedenti, et sufficienti, quia alioquin cedens tentationi, et legem non implens homo non peccaret; verum id non posse potestate consequenti, et efficaci absque speciali auxilio Dei.

tio.

3. Præmitto tertio, arbitrium potestate antecedenti posse non peccare contra præceptum negativum, quod semper instat, aut per puram omissionem actus prohibiti, aut per actum positivum illi contrarium. Qui actus potest esse interdum malus, interdum bonus, interdum indifferens, si possibilis est actus indifferens in individuo. Similiter etiam pura omissio potest esse aut mala, aut indifferens, aut etiam bona juxta nostra principia jacta Disp. LX, de Ente supernaturali. Rursus actus bonus resistens peccato potest esse tum supernaturalis, et conferens in vitam æternam, tum naturalis, et inutilis ad meritum vitæ æternæ. Quod etiam potest contingere puræ omissioni bonæ, quam meritoriam esse posse vitæ æternæ, ibidem ex instituto probavimus.

Quarto.

4. Præmitto quarto, arbitrium posse uni peccato repugnare per aliud absque auxilio gratiæ, v. g. abstinere a peccato incontinentiæ ex affectu avaritiæ, aut vanæ gloriæ. Nam affectus turpes possunt esse contrarii, et ad nullum eorum auxilium gratiæ necessarium est. Item non posse peccato resistere cum merito vitæ æternæ absque speciali auxilio gratiæ, quia de fide est contra Pelagium nullum meritum vitæ æternæ haberi posse absque speciali auxilio gratiæ.

Quinto.

5. Denique præmitto, auxilium gratiæ ad non peccandum necessarium posse considerari duplex. Aliud intrinsece supernaturale pertinens ad cogitationes, et affectiones honestas intrinsece supernaturales, aut aliud genus qualitatis, quæ arbitrium juvare possit ad resistendum peccato, et sit ordinis supernaturalis supra omne debitum, et exigentiam naturæ non solum quoad modum, sed etiam quoad substantiam. Aliud intrinsece naturale pertinens ad cogitationes, et affectiones honestas intrinsece naturales, aut aliam qualitatis speciem, quæ ex naturali providentia Dei debeatur, aut disponatur a Deo.

Sententia Baii et Baianorum.

6. Igitur Michaëlis Baii, et Baianorum sententia est; Naturam humanam post lapsum incurrisse omnimodam necessitatem peccandi, qua non possit seclusa gratia Dei moraliter agere, nisi peccatum, nec a peccato abstinere, nisi peccando. Necessitatem autem istam adstruunt omnino antecedentem oppositam potestati physicæ, et antecedenti non peccandi, sive per puram omissionem, sive per actionem positivam, quæ peccatum non sit. Gratiam vero auxiliantem necessariam ad non peccandum volunt debere esse intrinsece supernaturalem, eamque pertinentem ad fidem, et charitatem in-

fusam. Quare ante fidem omnes homines destitutos asserunt auxilio necessario ad non peccandum, ideoque omnes infideles de facto obnoxios esse necessitati peccandi, quin potestate antecedenti possint abstinere a peccato urgente tentatione, aut præcepto aliquo, sive naturali, sive humano, sive divino. Item addunt, eodem auxilio ad non peccandum carere fideles, et justos, qui reipsa peccant, tum quia in statu naturæ lapsæ nullum auxilium gratiæ admittunt sufficiens, quod non sit efficax , tum quia omne auxilium gratiæ indistinctum docent ab actu charitatis efficaci, et incompossibili cum peccato.

7. Cum autem sibi objiciant, libertatem ad peccandum requiri etiam secundum doctrinam Augustini, quam in his assertis sectari putant; sic respondent. Primo dicunt, ad peccandum sufficere libertatem indifferentiæ, qua quodlibet peccatum determinate, et in particulari excusare potest arbitrium, quamvis id non possit absque alio peccato; quoniam necessitas peccandi peccato originali inducta non est specifica, sed generica, qualis competit damnatis ad peccandum, et beatis ad non peccandum et bene moraliter agendum; nec non Christo Domino, et ipsi Deo. Igitur quemadmodum in damnatis est libertas sufficiens ad non peccandum una cum necessitate generica peccandi, et in beatis et Christo Domino, ac Deo ad bene moraliter agendum, quamvis necessitate generica nequeant non semper bene moraliter agere, quia in specie, et in individuo possunt in oppositum flectere voluntatem ad aliud opus ejusdem generis : ita in homine lapso potest inveniri libertas a peccando sufficiens cum necessitate generica peccandi, quia potest peccatum , quod perpetrat , cavere , sive quoad speciem , sive quoad individuum committendo aliud peccatum illi oppositum.

8. Addunt tamen secundo, præcedentem solutionem dari Scriptoribus recentibus juxta ipsorum principia vendicantia ad libertatem aliquam indifferentiam. Cæterum eam non esse doctrinæ Augustini conformem, qui nullibi ad libertatem indifferentiam desiderat, sed solam voluntatem , et immunitatem a coactione. Ad quam immunitatem rursus vendicant, ut actus nullo metu, aut cupiditate urgente fiat : nam si impellente timore mali, aut cupiditate boni temporalis fiat actus, non erit a coactione liber, cum talis timor, et cupiditas arbitrio dominetur, et illud cogat ea vi, cui resistere non valet. Quare cum omne peccatum hominis lapsi, aut ex timore mali; aut ex desiderio boni temporalis committatur, decernunt, nullum post lapsum fieri peccatum cum libertate etiam a coactione. Tandemque decernunt, libertatem ad solum primum peccatum in statu innocentiæ commissum esse necessariam , quod est pure peccatum, non vero ad peccata post lapsum commissa, quæ non solum sunt peccata sed etiam pœna peccati.

9. Cum vero rursus insistant, ab Augustino etiam ad peccata hominis lapsi libertatem desiderari. Respondent, eam libertatem non esse aliam, quam illam primam status innocentiæ libertatem, qua primum peccatum fuit ab omni coactione, et necessitate determinante liberum, et in eo tanquam in radice, et causa cætera peccata illi necessitate nexa, libera sunt, utraque libertate coactionis, et indifferentiæ. Aliter etiam respondent, Augustinum velle etiam peccata hominis lapsi libertate indifferentiæ , qua caveri possint, perpetrari : verum eam libertatem esse, quæ obtinetur per gratiam supernaturalem Dei fidelibus, et justis assistentem, non vero infidelibus , et aliis remotis a fide, et charitate Dei. Quare omnia peccata infidelium relinquunt etiam juxta hanc solutionem non libera alia libertate, quam prima : nec non omnia fidelium, et justorum peccata, quæ reipsa perpetrantur. Quia juxta Baianorum principia præsente gratia ad non peccandum necessaria nullum committitur peccatum, quia omnis gratia hominis lapsi est efficax et indistincta ab affectu efficaci charitatis. Atque adeo omnes, qui peccant, reipsa carent auxilio gratiæ necessario ad non peccandum , et consequenter libertate non peccandi constituta per gratiam.

10. Hæc sunt asserta, sive monstra, quæ in hac re proferunt Baiani, et Augustino adscribunt, eique aperte contradicere occinunt omnes Catholicos Scriptores , qui oppositum docent, quod vel mentem Augustini assequuti non sunt , vel suis philosophicis cogitationibus magis, quam clarissimis Augustini documentis fidunt. Ut hinc cernas, in quæ barathra præcipites ruant homines, qui omnis Philosophiæ , atque Theologiæ scholasticæ expertes Sanctorum scripta intelligere volunt, et sibi ea pene-

trare solum vocis sonum sequentes persuadent in eis fidei arcanis, quæ exactam, et instructam S. Theologiæ, et omnis Philosophiæ notitiam desiderant.

11. Item cernes, hanc controversiam a nobis suscipi alio sensu diverso ab eo, quo communiter Scholastici intelligunt eam, qua inquiritur, an ad non peccandum, et resistendum tentationi necessaria sit gratia specialis Dei? Tum quia in ea non est controversia de potestate antecedenti, et sufficienti, sicut in hac præsenti; sed de sola potestate efficaci, et consequenti. Tum quia non contenditur de gratia intrinsece naturali, sive sit supernaturalis extrinsece, et quoad modum, sive non; quemadmodum nunc cum Baianis contendimus. Demum quia inter Scholasticos peccato et tentationi absque peccato resistitur, ubi eliciatur actus virtutis moralis contrarius ex motivo honestatis creatæ, quod ad actum moraliter bonum omnis malitiæ expertem sufficit: in hac vero controversia Baiani volunt peccatum, et tentationem non vinci absque peccato, nisi ex actu, et motivo charitatis, omnemque alium actum ex motivo solius bonitatis, et honestatis creatæ esse culpabilem, et vitiosum, ut ex mente Baii, et Baianorum exposuimus Disp. XIII, et exponemus disputatione sequenti.

SECTIO II.

Sententia contraria stabilitur, et ex sanctionibus Pontificum contra Baium editis probatur.

12. Vera tamen, communisque Scholasticorum, et nostra sententia est, hominem post lapsum non esse obnoxium necessitati physicæ et antecedenti peccandi, sed seclusa etiam gratia Dei, cum advertit ratio ad bonum, et malum morale, posse potestate physica, et antecedenti abstinere a quocumque peccato determinato, et particulari, sive per puram omissionem, sive per actum indifferentem, sive per naturalem virtutis actum, quin incurrat aliud peccatum. Secundo, esto gratia specialis Dei necessaria sit ad non peccandum, eam sufficere intrinsece naturalem, quin intrinsece, supernaturalis sit, si res per se, et juxta naturæ leges consideratur. Tertio, licet gratia intrinsece supernaturalis necessaria sit, eam non desiderari, quæ ad solam fidem, et charitatem Theologicam infusam pertineat. Quibus ex diametro repugnat hæc sententia præcedenti Baianorum, quoad tres præcipuas partes illius; quamvis sola prima est princeps nostræ controversiæ subjectum, quæ in improbandam necessitatem antecedentem peccandi potissime dirigitur.

13. Primaque probatio sese offert ex proscriptione, qua Pontifices Ecclesiæ Pius V, Gregorius XIII, et Urbanus VIII, damnant tres propositiones sequentes Michaëlis Baii. Quarum prima est XXVIII Bullæ: «Liberum » arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio, non » nisi ad peccandum valet. » Quæ est ipsissima Baianorum doctrina, et in Bulla Pontificum proscripta; ei contradicens nostra definita tanquam vera. Secunda est XXIX Bullæ: « Pelagianus est error dicere, quod » liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum. » Ergo damnabile est, quod Baiani docent, arbitrium post lapsum absque gratia Dei nullum posse vitare peccatum. Prima probatio.

14. Baiani sibi objiciunt secundam propositionem prætermittentes primam. Respondentque, eam a Pontificibus esse interdictam propter solam censuram, et non propter doctrinam, ut etiam censuit Pater Vasquez. Sed facile refellitur responsio. Primo, quia etiam damnatur a Pontificibus prima propositio nullam continens censuram, et eamdem doctrinam secundæ. Ergo non solum censura, sed etiam doctrina damnata est. Cur enim primam propositionem excerperent Pontifices ex operibus Baii, et insererent Bullæ, nisi vellent ejus doctrinam proscribere, etiam assertam absque censura. Secundo, quia Baiani ejusdem criminis rei sunt. Quia non solum asserunt, arbitrium absque gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valere, nullumque peccatum vitari posse, sed etiam repetitis censuris clamant, oppositum esse Pelagianum errorem. Tertio, quia, ut præmisimus Disp. I, sect. IV, contra Gabrielem Vasquez, omnes Baii propositiones in Bulla comprehensæ notantur propter doctrinam eo sensu, quo ab earum auctore sunt assertæ.

15. Nec refert, quod Vasquez excogitavit contra primam impugnationem. Nimirum eam absque censura assertam prohiberi ab Ecclesia, quia Michaël Baius desiderabat ad non peccandum adjutorium gratiæ indistinctum a charitate, quod merito damna-

bile est. Nam id in primis Baianos non vindicat, cum ipsi etiam censeant, auxilium gratiæ ad non peccandum requisitum esse a charitate indistinctum. Præterea ad rem non est, quia, ubi ea propositio traditur a Baio, nulla est ejusmodi gratiæ assertio; quare ea ibi non notatur propter qualitatem gratiæ, sed propter ejus necessitatem. Neque enim insolens est Pontificibus, et Conciliis Ecclesiæ damnare tanquam errores distinctos doctrinam, et modum, seu principium, quo illam Hæretici tuentur. Sed de hac Gabrielis Vasquez expositione et impugnatione vide scripta fusius Disp. XIII, n. 20, et seqq.

16. Tertia propositio est LXVIII Bullæ : « Homo peccat etiam damnabiliter in eo, » quod necessario facit. » Ergo peccare, et damnari non potest homo propter opera, ad quæ facienda necessitas ipsi invecta est. Baiani, cum quibus confligimus, in hanc propositionem incidunt, et eam bifariam explicant, ut damnationem evadant. Imprimis eam intelligi de necessitate peccandi, quæ nullam relinquat indifferentiam ad oppositum, etiam peccatum. At ipsos eam necessitatem peccandi asserere post lapsum, quæ solum generica sit, et admittat indifferentiam ad vitanda peccata specifica, et individua per alia peccata illis opposita. Quæ sufficit ad libertatem damnabiliter peccandi, cum homines, et Angeli damnati damnabiliter peccent cum ejusmodi necessitate peccandi, quamvis ratione status novas pœnas non mereantur. Hæc tamen solutio facile contemnitur. Primo, quia ea propositio proscribitur a Bulla in eo sensu, in quo ab ejus auctore Michaële Baio asseritur. At Michaël Baius necessitatem peccandi non asseruit alio sensu, quam Baiani. Nam diserte tradit Opusculo de libero arbitrio, c. X, circa finem, hominem seclusa gratia Dei non ea necessitate peccare, et tentationi succumbere, ut non possit peccato, et tentationi resistere, aliud committens peccatum, aliique tentationi, et cupiditati cedens ex eodem fundamento, Augustinique testimonio, quo moventur Baiani.

17. Audi ipsum : « Quapropter dicendum » non est, quod is, qui Dei auxilio destitutus » tentatione aliqua pulsatur, semper in illud peccati genus inducatur, ad quod tentatione provocatur, quia fieri potest, ut » contrariis cupiditatibus agitetur, quæ simul consistere non possunt. Sed tamen » quisquis tentatur ad peccandum, is necessario in aliquam tentationem inducitur, ac subjicitur peccati dominio, nisi a » Domino protegatur. » Quibus ex doctrina Augustini subdit : « Quapropter docet Augustinus, de Civitate Dei, lib. XXI, c. XVI » vitia non veraciter vinci, nisi vera delectatione justitiæ, licet aliquando sint apertissima vitia, quæ aliis vitiis vincuntur » occultis, quæque putantur esse virtutes, » in quibus regnat superbia, et quædam sibi » placendi altitudo ruinosa. Tunc itaque » victa vitia deputanda sunt, inquit, cum » Dei amore vincuntur. Nam a quocumque » vitia sic vincuntur, is in nullam male cupiditatis tentationem inducitur; quod proprie tentationem superare est. Sed qui » malam unam tentationem alia forsitan » deteriori comprimit, is non est dicendus » tentationem illam vicisse, sed mutasse, » sicut nec servitutem evasisse dicendus est, » qui mutavit dominum : sed quem ex servo » contingit fieri liberum. » Lege nunc Baianorum scripta, et luce clarius cernes, nihilo discipulos a Magistro in eo, in quo ab Ecclesia damnatur, dissentire.

18. Secundo solutio respuitur, quia licet interdum peccatum peccato, et cupiditas cupiditate contraria vinci possit, id tamen semper non potest, nec occurrit possibile, quamvis arbitrium reipsa peccet. Nam arbitrium reipsa peccat, quoties advertens ad malum, et bonum morale relicto bono prosequitur amore malum. Sæpius autem contingit, sic proponi malum incontinentiæ cum bono morali ipsi opposito, ut non proponatur bonum aliquod temporale tali malo contrarium, nec urgeat cupiditas, aut tentatio contraria, sed sola tentatione, et cupiditate incontinentiæ pulsetur. Tunc autem peccat damnabiliter in eo, quod omninoda necessitate omnis indifferentiæ experte facit; nam tunc non potest abstinere a peccato incontinentiæ amore boni moralis, qui absente gratia impossibilis est, nec amore alterius commodi temporalis, quod tunc non proponitur, nec omissione pura, quæ a Baianis impossibilis asseritur. Non est autem alio modo possibilis indifferentia ad oppositum. Secundo, quia inter duo peccata contraria sæpius continget arbitrium eligere minus grave, et turpe. Indifferentia autem actus inæquales non sufficit ad libertatem damnabilem, nisi electio fiat extremi gravioris, et turpioris, ut exposuimus de

Ente supernaturali Disp. LXXIV, et progressu exponemus. Demum quia ipsi Baiani profitentur prædictam indifferentiam juxta doctrinam Augustini, et suam non esse ad peccandum necessariam, nec quidpiam conferre. Ergo absque illa sentiunt, posse peccatum damnabile necessitate commissum admitti.

19. Aliter respondent, eam propositionem LXVIII Baii intelligi de necessitate, quæ nullam liberam determinationem supponit. Nam necessitas, quæ nascitur ex hypothesi liberæ determinationis, sufficit ad peccandum, qualis est ea necessitas, qua Dæmones, et damnati peccant, et in ordine boni moralis ea, qua Deus immutabiliter vult, quod semel decrevit. Ejusmodi autem esse necessitatem peccandi, quam ipsi homini lapso adscribunt, quia oritur ex prima determinatione libera, qua Adamus peccavit, et in eo omnes peccavimus. Sed futilis est responsio. Tum quia Michaël Baius non asserit necessitatem peccandi invectam naturæ humanæ, nisi ex suppositione liberæ determinationis, qua Adamus peccavit; nam ante illam in statu innocentiæ nullam admittit necessitatem peccandi, sed omnimodam libertatem abstinendi a peccato etiam absque dono gratiæ, ut lib. I, exposuimus. Ergo cum ea propositio damnetur ab Ecclesia in eo sensu, in quo a Michaële Baio asserta fuit, damnatur etiam necessitas peccandi damnabiliter ex hypothesi primæ determinationis liberæ Adami profecta. Tum quia Concilia, et Patres Ecclesiæ volunt etiam post illam primam liberam determinationem Adami manere inextinctam libertatem peccandi ab illa prima distinctam, ut progressu arguemus. Ad necessitatem vero, qua Dæmones, et damnati peccant, et qua Deus perseverat in suis decretis, satisfecimus Disp. præterita, sect VIII.

20. Rursus nonnulli ex nuperis Baianistis occurrunt; ideo eam propositionem esse damnabilem, quia continet arbitrium peccare damnabiliter omni affectu turpi necessitate elicito, etiamsi simplex, et inefficax sit. At ipsos negare peccatum damnabile affectibus simplicibus, et inefficacibus. Sed hallucinantur. Primo, quia ea propositio non continet doctrinam universalem, quæ asserat arbitrium peccare damnabiliter affectibus honestis simplicibus, et inefficacibus, qui necessitate insunt; sed in aliquibus tantum, quæ homo necessitate perpetrat. Itaque damnationis scopus, et sensus eo tantum dirigitur, ut removeat damnabile peccatum ab omni eo, quod homo necessario facit, quia necessitas repugnat cum libertate requisita ad peccandum. Tum quia Michaël Baius non adscribit malitiam damnabilem, et imputabilem affectibus simplicibus, et inefficacibus. Nam licet motus necessarios concupiscentiæ asserat prohibitos, et malos contra præceptum *Non concupisces;* tamen negat, eos imputari ad culpam, ut puniantur, et damnentur, ut constat ex propositione LXXVI : « Motus pravi con-» cupiscentiæ sunt pro statu hominis vitiati » prohibiti præcepto: *Non concupisces.* Unde » homo eos sentiens, et non consentiens » transgreditur præceptum : *Non concupi-» sces*, quamvis transgressio in peccatum » non deputetur. » Ubi cernis, motus pravos concupiscentiæ nobis nolentibus insurgentes, licet vitiosi, et prohibiti sint, non imputari ad damnationem, et culpam. Quod fuse tradit ipse Baius, l. de peccato originis, c. XVI et XVII, ut suo loco propalabimus.

21. Si quis autem contra hanc nostram probationem objiciat, ex ea non solum Baianos, sed plures etiam illustres Scholasticos damnari, qui docent, non posse arbitrium sine auxilio gratiæ ulli etiam levi tentationi resistere, quia nullum committitur peccatum, quin aliquia saltem levi tentatione, et cupiditate boni delectabilis pulsetur arbitrium. Respondeo. Sæpius monui Disp. XIII, et sect. etiam præcedenti notavi, latum esse inter Baianam, et præfatam Scholasticorum sententiam discrimen. Nam Baiani omnem potestatem antecedentem, et sufficientem abstinendi a peccato negant arbitrio sine auxilio gratiæ : Scholastici vero adscribunt illi potestatem antecedentem et sufficientem, et physicam libertatem, solamque consequentem, et efficacem potestatem adimunt, et ad solam istam potestatem gratiam auxiliantem requirunt ob moralem necessitatem peccandi, et ingentem difficultatem non peccandi. Item quia Baiani ad non peccandum desiderant necessitate antecedente necessariam gratiam intrinsece supernaturalem; Scholastici vero necessitate consequenti gratiam intrinsece naturalem. Quod alibi ex ipsorum Scholasticorum testimoniis comprobavimus.

SECTIO III.

Alia probatio ex Sanctione Tridentina de libero arbitrio non extincto contra Calvinum.

Secunda probatio.

22. Secunda probatio conficitur ex Concilio Tridentino, sess. VI, can. V, sic decernente : « Si quis liberum hominis arbitrium » post Adæ peccatum amissum, et extinctum » esse dixerit, anathema sit. » Quod etiam sanxerat, c. I, declarans, homines peccato Adæ contraxisse servitutem peccati, quin ab ea per vim naturæ, aut legis liberari possent ; « tametsi in eis liberum arbitrium » minime extinctum esset, viribus licet atte» nuatum, et inclinatum. » At si naturæ humanæ ex peccato Adæ injecta esset necessitas peccandi, liberum arbitrium peccato Adæ esset extinctum. Nam nulla superesset homini libertas secluso beneficio gratiæ divinæ, neque ad bonum, neque ad malum. Ad bonum quidem, quia seclusa gratia negatur a Baianis omnis potestas boni, quocirca etiam libertas boni ultro ab eis conceditur extincta. Ad malum vero ; quia asseritur invecta omnimoda necessitas peccandi, quæ peccandi libertati repugnat. Ergo omnis esset amissa et extincta libertas. Etenim Calvinus, qui liberum arbitrium peccato Adæ extinctum docuit, et anathemate superiori Concilii Tridentini percellitur, noluit, extinctam esse voluntatem, ut ipsemet explicat in Antidoto contra cap. I, sess. VI Tridentini, apud Ricardum art. 7, pag. 235 : « Neque tamen interea negamus, » quin maneat homini voluntas, sed mala. » Nam lapsus Adæ non sustulit voluntatem, » sed ex libera servam fecit, ut non modo » ad peccandum sit proclivis, sed peccato » obnoxia. » Nam etiam post peccatum admittit Calvinus posse hominem velle malum, et nolle bonum, quod sine voluntate, seu facultate volendi impossibile est. Itaque ideo liberum arbitrium extinctum censet, quia periit potestas boni agendi, et mali cavendi, solaque relicta est servitus, obnoxietas, et necessitas peccandi. Ideo, lib. II adversus Pighium, Baianorum argumento utitur : « Libertas, et servitus inter se pu» gnant, ut qui alterum dixerit, alterum » neget. Proinde si serva est hominis vo» luntas, libera simul nisi imporprie dici » non potest. » En quo pacto interitum libertatis intelligat, et suadeat, quia ex peccato Adæ servitus, et necessitas peccandi subsequuta est.

Confirmatur.

23. Confirmatur. Baiani profitentur, ex peccato Adæ nullam homini superstitem fuisse libertatem, nisi ad peccandum. Cum autem hanc peccandi libertatem cum necessitate peccandi conjunctam urgent in eis præsertim hominibus, qui a fide remoti sunt nullam juxta doctrinam Augustini, et suam tandem libertatem admittunt, nisi eam, quæ in radice, et causa primæ determinationis liberæ Adami præcessit ut præmisimus n. 9. At Calvinus docens interiisse post peccatum Adæ libertatum ad peccandum, minime negat peccatis hominis lapsi libertatem extrinsecam naturæ humanæ ex prima determinatione libera peccandi descendentem ab Adamo ; nam in eo ante peccatum integram fatetur libertatem, qua posset Adamus se, et posteros a peccato, et servitute peccati tueri, et in solam Adami determinationem liberam revocat totam ruinam libertatis posterorum, ut pluribus ejus testimoniis illustrari posset, quæ pervia sunt apud omnes, cui cum Calvino confligunt. Neque alio sensu Tridentinum definit, liberum arbitrium post Adæ peccatum mansisse inextinctum, quam eo, quo omnes Catholici et Calviniani intelligunt, nempe adhuc post Adæ peccatum relictum esse libertatis usum seorsim ab usu libertatis Adami distinctum. Qua ratione ipse Calvinus Patres sibi contradicentes intellexit in Antidoto ad caput. I sess. VI Tridentini. apud Ruardum pag. 235. « Cum libertatem minime extinctam esse » contendunt, hoc sane intelligunt, aliquid » restare facultatis voluntati humanæ ad » bonum eligendum. Ubi enim non est in» teritus, illic saltem aliqua est vitæ portio. » Tollunt deinde omnem ambiguitatem, » cum attenuatum dicunt, et inclinatum. » Itaque argumentum præstat Calvinus, quia ad eos usus Tridentinum docet, arbitrium mansisse liberum, ad quos decernit mansisse « viribus attenuatum, et inclinatum. » At post Adæ peccatum non mansit viribus attenuatum, et inclinatum ad usum primæ determinationis liberæ, qua Adamus peccavit, quia eum nulla præcessit infirmitas, et inclinatio ; sed ad alios usus unicuique homini proprios ab illo primo originali, et radicali libertatis Adami distinctos. Ergo libertas inextincta, quam definit Concilium, in-

telligenda ad usus liberos ab illo primo Adami separabiles et distinctos. Ideoque qui nullam post Adæ peccatum peccandi libertatem agnoscunt, nisi primam illam originalem, et radicalem Adami, Concilio contradicunt, et consentiunt Calvino.

ursus firma- tur.

24. Rursus confirmatur. Libertas, quam Calvinus extinctam profitetur, est libertas indifferentiæ, qua voluntas in utramque partem se flectere possit, ut ipsemet explicat lib. de Justificatione, c. II, apud Ruardum, art. 7, pag. 231. « Quotus, quæso, quisque » est, qui dum assignari homini liberum » arbitrium audit, non statim concipit illum » esse et mentis suæ, et voluntatis domi- » num, qui flectere se in utramque partem » a se ipso possit? » At potestas indifferens ad non peccandum, quæ erat in statu innocentiæ ante lapsum, non admittitur a Baianis perseverans post lapsum. Ergo libertas, quam Calvinus asserit extinctam, non admittitur a Baianis inextincta. Neque refert indifferentia ad plura peccata. Tum quia juxta doctrinam Baianorum hæc indifferentia ad libertatem non confert. Tum quia ea non competit arbitrio, quoties peccat, ut arguebamus n. 18. Præterea, quia ea indifferentia non est ad non peccandum, præsertim si ad abstinendum a peccato leviori, committendum est necessario peccatum gravius, in quo levioris malitia eminenter continetur, ut ibidem notabamus ex Disp. LXXIV, de Ente supernaturali. Demum quia Calvinus eamdem indifferentiam admittit, cum solam adstruat necessitatem peccandi, quam habent Dæmones, et damnati, et qualem Deus habet ad bonum agendum, quæ solum est generica, et non specifica, ut mox constabit ex verbis ipsius Calvini.

25. Si autem velint Baiani, superesse libertatem a coactione, Calvinus eam ingenue fatetur superstitem; imo ex ea componit potestatem peccandi cum necessitate indifferentiæ contraria. Notandaque sunt ejus verba apud Ruardum, art. 7, pag. 237, quæ prolixius forsan, quam alicui fas esse videbitur, proponam, ut ejus consensionem per omnia cum Baianis aperiam : « Volun- » tatem autem necessitate in malum trahi, » vel duci, quamvis libertate abdicata, » offendit eos, qui inter necessitatem, et » coactionem distinguere nesciunt. At si » quis interroget eos, an non Deus necessa- » rio bonus sit? An non diabolus necessario » malus? Quid respondeant? Sic enim con- » nexa est Dei bonitas cum divinitate, ut » non magis necessarium sit, ipsum esse » Deum, quam bonum, Diabolus autem per » lapsum sic a boni communione alienatus » est, ut nihil quam male agere possit. Quod » si quis sacrilegus obganniat, Deo parum » laudis ex sua bonitate deberi, ad quam » servandam cogatur. Cui non erit prompta » responsio : Immensa ejus bonitate fieri, » ne male agere possit, non violenta impul- » sione? Ergo si liberam Dei voluntatem in » bene agendo non impedit, quod necesse » est illum bene agere; si diabolus, qui non » nisi male agere potest, voluntate tamen » peccat; quis hominem ideo minus volun- » tarie peccare dicet, quod si peccandi ne- » cessitati obnoxius? Hanc necessitatem » cum ubique prædicet Augustinus, dum » etiam invidiose Cœlestii cavillo urgetur, » ne tum quidem asserere dubitavit in hæc » verba : Per libertatem factum est, ut esset » homo cum peccato : Sed jam pœnalis vi- » tiositas subsequuta ex libertate fecit ne- » cessitatem. At quoties incidit ejus rei » mentio, non dubitat in hunc modum loqui » de necessaria peccati servitute. Hæc igi- » tur distinctionis summa observetur : Ho- » minem, ut vitiatus est ex lapsu, volentem » quidem peccare, non invitum nec coa- » ctum, affectione animi propensissima, non » violenta coactione, propriæ libidinis mo- » tu, non extranea coactione, qua tamen » est naturæ pravitate non posse nisi ad » malum moveri, et agi. Quod si verum est, » peccandi certe necessitate subjacere, non » obscure exprimitur. » Quid in his cernes, quod non sit menti, et verbis Baianorum consentiens? Primo immunitatem a coactione cum necessitate peccandi conjunctam. Secundo, eadem Baianorum argumenta ex servitute peccati, et Augustini doctrina, nec non ex divina, et diabolica necessitate confecta. Tertio, necessitatem solum genericam et non specificam peccandi, qualis est Dæmoni ad malum, et Deo ad bonum. Quarto denique, libertatem status innocentiæ, cujus libera determinatio servitutem, et necessitatem peccandi invexit, et in qua tanquam in radice, et causa libera sunt peccata post eam commissa.

Iterum confirmatur.

26. Demum confirmatur. Tridentinum non solum decernit liberum arbitrium peccato Adæ non esse amissum, et extinctum, sed etiam fuisse solum « viribus attenua-

» tum, et inclinatum. » Quod Arausicanum secundum, can. VIII, definit « infirmatum, et » læsum. » At si nulla relinquitur potestas ad non peccandum, jactura peccati Adæ in ejus posteris non erit sola virium attenuatio, et inclinatio, infirmitas, et læsio, sed omnis vitæ, et sanitatis interitus, et amissio, ut Calvinus n. 23 adductus ex ipsa sanctione Tridentina sibi contraria arguit. Nam arbitrii extinctio asserta a Calvino non est physica quoad physicam arbitrii, et voluntatis entitatem, ut ipse exposuit n. 22; sed moralis quoad vitæ moralis potestatem, et motus, ut etiam exposuit n. 23. Potestas autem ad solum peccatum relicta, non est ad vitæ, sed mortis moralis motus. Item virium attenuatio supponit superstitem aliqualem saltem physicam, et antecedentem virium facultatem, et partem, sive ad bonum aliquod agendum, sive ad malum saltem cavendum, siquidem aliud supponitur extingui, aliud attenuari; inclinatio vero solam fert proclivitatem ad malum, non vero omnimodam necessitatem, cui resisti non possit. Quare Calvinus huic decreto Tridentini contradicens omnem ad bonum agendum, et malum excusandum facultatem arbitrio relicta negat, necessitatemque, et non solam inclinationem peccandi asserit, ut pariter asserunt Baiani. Ergo aliqua potestas saltem physica et antecedens, quamvis non moralis, et consequens superstes arbitrio asserenda est, solaque inclinatio, et non physica, et antecedens necessitas admittenda, ut doctrina Catholicorum fit consentanea Tridentino, et dissentanea Calvino.

27. Hinc etiam Calvinus cum Baianis colligit omnia opera moralia infidelium, et quæcumque alia relicta sine fide, et charitate Theologica, et infusa esse vere, et proprie peccata. Quia sine fide, et charitate Dei non est auxilium gratiæ, et quidquid sine auxilio gratiæ sit, peccatum est, et in eo homo necessitate peccat. Quod suo loco ex testimoniis Calvini, et discipulorum ejus manifestum erit. Item Calvinus Baianis consentit in adscribenda contraria sententia solis philosophicis cogitationibus ex Ethnica philosophia, et non ex doctrina Scripturarum, et Augustini haustis. Itaque Baiani conveniunt cum Calvino primo in asserenda necessitate peccandi : Secundo in ea probanda ex servitute peccati, ex impossibilitate boni agendi, et ex unica Augustini doctrina, eisdemque prorsus testimoniis ipsius : Tertio, in consequentia inde deducta peccatorum infidelium : Quarto, in improperanda contraria sententia tanquam pure philosophica, et Ethnica, et Pelagiana. Quæ omnia videri possunt apud fragmenta Calvini, quæ refert Ruardus, de libero arbitrio, art. 8, pag. 231 et seqq. ut, vel ex hac sola consensione Baianorum sententiam verearis Calvinianam.

SECTIO IV.

Idem probatur ex doctrina Augustini.

Doctrin Augusti

28. Ne Baiani ex doctrina Augustini se tueantur, et exultent, ut Calvinus etiam ex ipsa sese tueri putat et exultat, operæ pretium est testimonia proferre, quæ Baianorum doctrinam Augustianæ repugnantem evincant. Primo, quia nihil solemnius Augustino est, quam nullum esse peccatum, quod a voluntate omnino caveri non potest. Ita sæpius, lib. III de libero arbitrio cum Manichæis disputans. Nam c. I, probat, motum, quo voluntas inferiora diligit, esse culpabilem, quia sic voluntarius est, ut ab animo cohiberi possit : « Qui motus, si culpæ » deputatur, voluntarius est, et in potestate » voluntatis : in eoque similis est illi motui » quo deorsum versus lapis fertur, quod » sicut iste proprius est lapidis, sic ille » animi. Verumtamen in eo dissimilis, » quod in potestate non habet lapis cohi- » bere motum, quo fertur inferius : animus » vero dum non vult, non ita movetur, ut » superioribus desertis inferiora deligat, et » ideo lapidi naturalis est ille motus, animæ vero iste voluntarius. » Ideo voluntas culpabili motu ad inferiora graditur, quia non movetur sicut lapis deorsum, ut suum motum cohiberi non possit, unde colligit : « Propterea quid opus est quærere, unde » iste motus existat, cum eum non nisi ani- » mi, et voluntarium, atque in nostra posi- » tum potestate, et ob hoc culpabilem esse » fatemur, ut eo motu improbato, atque » cohibito voluntatem nostram ad fruen- » dum sempiterno bono, ab amore tempo- » ralium convertamus. » Itaque ideo motus voluntatis ad temporalia bona culpabilem esse fatetur, quia ita voluntatis, et in potestate animi situs est, ut eum improbare, atque cohibere possit, quibus mox subjicit : « Motus, quo huc, atque illuc voluntas con-

» vertitur, nisi esset voluntarius, atque in » nostra positus potestate, neque laudandus » cum ad superiora, neque culpandus homo » esset cum ad inferiora detorquet, quasi » quemdam cardinem voluntatis. » En motus voluntatis non esset culpandus, cum ad inferiora, nec laudandus, cum ad superiora convertitur, nisi esset, quasi cardo voluntarius vertibilis, et indifferens ad oppositum. Quod rursus confirmat Augustinus, c. II, III et IV, seqq. ostendens, ex præscientia Dei nullam tali motui culpabili injici necessitatem antecedentem, et inevitabilem, qua caveri, et vitari non possit, sed solam consequentem, et vitabilem, ut ex professo exposuimus Disp. XVI, n. 52 et seqq. Unde obiter deprehendes, qua veritate, seu potius vanitate proferant Baiani, nullibi Augustinum ad libertatem culpabilem. sive laudabilem vendicare indifferentiam ad oppositum, et miraculi instar sibi fore, si alicubi id vel leviter indicaverit.

29. Eadem sæpius in ea cum Manichæis disputatione inculcat, et c. XVIII, summatim omnia complectens sic claudit : « Reminis- » cere superiorum, quæ a nobis tam multa » de peccato, et voluntate libera dicta sunt. » Sed si laboriosum omnia mandare memo- » riæ, hoc brevissimum tene. Quæcumque » ista causa est voluntatis, si non ei potest » resisti, sine peccato ei ceditur. Si autem » potest, non ei cedatur, et non peccabitur. » An forte fallit incautum? Ergo caveat, ne » fallatur. At tanta fallacia est, ut caveri » omnino non possit? Si ita est, nulla pec- » cata sunt. Quis enim peccat in eo, quod » nullo modo caveri potest? » En quasi compendio tota Augustini de libertate ad peccatum necessaria eo revocatur doctrina, ut teneamus constanter, nullum esse peccatum, si caveri non potest, aut si causa aliqua præcessit volendi turpia, cui a voluntate resisti non possit. Eadem docet, lib. de duabus animabus, c. XII : « Peccati reum » teneri quemquam, quia non fecit, quod » facere non potuit, summæ iniquitatis est, » et infamiæ. Quamobrem illæ animæ quid- » quid faciunt, si libero ad faciendum, et » non faciendum motu animi carent, si de- » nique his abstinendi ab opere potestas » nulla conceditur, peccato earum teneri » non possumus. » Audis summæ iniquitatis et insaniæ esse, reum criminis habere aliquem, quod fecerit id, quod vitare non potuit, et a quo abstinendi potestas nulla concessa est. Similiter, lib. I Actorum cum Felice Manichæo, c. III : « Esse liberum ar- » bitrium, et inde peccare quemquam si ve- » lit, non peccare si nolit, non solum in » divinis Scripturis, quas non intelligitis, » sed etiam in verbis ipsius Manichæi pro- » bo. » Quod liberum arbitrium comprehendere etiam, ut est modo in posteris Adæ, indubitabile est. Ergo aut in illis non est arbitrium liberum, aut est potestas non peccandi, si nolit.

30. Eamdem doctrinam non solum in scriptis contra Manichæos, sed etiam in aliis tradit. Nam lib. de nat. et grat. c. LXV, probat cum Hieronymo : « Liberi arbitrii » nos condidit Deus, neque ad virtutem, » neque ad vitium necessitate trahimur. » Ubi negat aperte, eos, qui libero arbitrio præditi sunt, necessitate peccare. Idemtidem lib. V de Civitate, c. X : « Manifestum est, » voluntates nostras, quibus recte, vel per- » peram vivitur, sub necessitate non esse.» Ergo qui perperam vivunt, sub necessitate peccandi non sunt. Quam necessitatem excludere antecedentem, et inevitabilem determinationem peccandi, et ejus immunitatem includere indifferentiam ad non peccandum exposuimus Disp. XVI, num. 57 et seqq. Ad hæc lib. de vera Relig., c. XIV, sic ait : « Usque adeo peccatum voluntarium est » malum, ut nullo modo sit peccatum, si » non sit voluntarium.» Ubi per voluntarium non aliud, quam liberum intelligi, quod est perfecte voluntarium, et arbitrii proprium, manifestum est, et ipsi fatentur Baiani. Liberum autem esse non posse peccatum, nisi potestate ad oppositum indifferenti fiat, quatuor præcedentibus disputationibus evictum est. Ergo peccatum fieri non potest, nisi potestate cavendi, seu non faciendi arbitrium præditum sit. Quo respicit definitio peccati, lib. de duab. animab. cap. X, ab Augustino tradita : « Voluntas retinendi, vel » consequendi, quod justitia vetat, et unde » liberum est abstinere. » Quæ ad peccatum desiderat libertatem, seu potestatem abstinendi ab opere vetito, seu peccato.

Triplici solutione ab hoc argumento se teneri tentant Baiani. Prima solutio refellitur : Primo.

31. Ut ab hoc argumento ex tot Augustini testimoniis confecto se tueantur Baiani, triplici solutione se muniunt. Prima est, recte componi cum necessitate peccandi, quam ipsi docent homini auxilio gratiæ destituto inesse, libertatem, seu potestatem cavendi peccatum ; quia nullum in particulari committitur peccatum, quod alio pec-

cato vitari non possit. Nam necessitas peccandi injecta naturæ lapsæ non est specifica, et individua, sed tantum generica. Verum hæc solutio solida non est. Primo, quia ipsimet Baiani tradunt, non esse conformem doctrinæ Augustini, et suæ, sed recentiorum dumtaxat, quia nullibi Augustinus ad libertatem, et potestatem peccandi exigit indifferentiam non peccandi, quam recentiores desiderant. Ideoque hanc solutionem ipsimet contemnunt, et profitentur, jam non ex sua, et Augustini sententia, sed ex sola recentiorum sibi adversantium doctrina adhiberi. Secundo, quia sæpius potest homo peccare, et reipsa peccat, quin alio peccato possit abstinere a peccando, videlicet cum illi proponuntur duo tantum bona opposita; alterum honestum, et conforme legi Dei, alterum turpe, et legi Dei difforme, hæc enim sola ad peccandum proposito ex parte intellectus sufficiens est, et non est necessaria duorum bonorum temporalium, et turpium sibi adversantium repræsentatio, neque duarum cupiditatum, et tentationum contradicentium impulsio, nec re ipsa id perpetuo peccantibus contingit, ut arguebamus n. 18. Ergo potest esse peccatum, quin alio peccato caveri possit. Nam ut per aliud peccatum caveatur, occurrere debet bonum temporale oppositum bono temporali peccati cavendi, ex quo aliud moveatur peccatum, duplexque cupiditas, et tentatio ad duo illa bona temporalia incitans voluntatem.

Secundo.

Tertio. 32. Tertio, quia vel duo peccata sibi contraria, quorum alterum altero vitabile est, sunt æqualis malitiæ, vel inæqualis? Si æqualis malitiæ sunt, sola indifferentia ad illa extrema cum necessitate alterum ex illis eligendi non sufficit ad libertatem peccandi, ut ex professo ostendimus Disp. LXXIV, de Ente supern. Quia æstimatione morali non est libertas abstinendi a malitia proposita, cum utraque malitia morali æstimatione eadem sit, et non magis electione unius, quam alterius a malitia recedatur, et in quacumque illarum alterius malitia contineatur, perindeque sit, ac si ad unum tantum extremum potestas, et determinatio adsit, ut pluribus exemplis, et argumentis ostendimus ibidem. Si inæqualis malitiæ sunt; nullum erit peccatum electio levioris peccati, quia inter duo mala eligere minus malum, cum alterum eorum necessitate eligendum est, maxime est conforme rationi, et a quocumque, cui illa mala impendent, maxime æstimabile, et nulla ratione injuriosum. Quis enim non æstimet, aut queratur, quod imminente, aut morte ipsius, aut incendio domus, deseram cavere domus incendium, quod eum caveam a morte incendii? Ergo qui inter duos amores temporales mutuo contrarios, quorum alter necessitate eligendus est, eligit minus turpem, cavet peccatum absque peccato, atque adeo potest abstinere a peccato absque necessitate peccandi.

Quarto. 33. Quarto, quia juxta phrasim Augustini cavere peccatum, et abstinere a peccato, non est a peccato, alterius peccati perpetratione recedere, sed omnino peccato carere, quia id non est cavere servitutem, sed mutare, potestatem unius domini in alterius potestatem transferre. Sic Augustinus l. XXI, de Civitate, c. XXVI, et lib. de continent. c. XIII, de gratia, et lib. arbit. c. II, et alibi sæpe docet, peccatum vere non vinci alio peccato, nec tentationi resistere, qui alteri tentationi succumbit. Ideo cum ad superandas tentationes et cavenda peccata ex doctrina Augustini auxilium gratiæ requiritur, nullus Theologus, nec ullus Baianorum tale auxilium intelligit desiderari, cum unum peccatum alio peccato cavetur, et una tentatio alia tentatione superatur, quia vero, et Augustini sensu ea non esse abstinentia a peccato, et tentationis victoria. Ergo cum toties Augustinus docet, peccatum esse non posse, nisi adsit potestas cavendi peccatum, seu abstinendi a peccato, talis potestas debet intelligi immunis a necessitate omninoda peccati, et non adstricta ad aliud committendum peccatum.

Quinto. Quinto, quia peccata commissa contra præcepta affirmativa diligendi Deum, et (Baianorum opinione) referendi omnes actiones humanas in ipsum Deum, tanquam in finem, non possunt caveri aliis peccatis contrariis. Nam ea peccata caveri non possunt, nisi adimpleantur ejusmodi præcepta; dum enim præcepta non impleantur, peccatur, et non cavetur peccatum contra illa. Ejusmodi autem præcepta adimpleri non possunt cum peccato eorum violationi contrario; nam dilectio Dei, et relatio cujusvis actionis in ultimum finem componi non potest cum aliquo peccato. Ergo peccata eis præceptis affirmativis contraria non possunt vitari aliis peccatis. Quid autem Baiani huic argumento respondeant, et quam vane, progressu disputationis videbimus. Demum solutio re-

fellitur : quia eam doctrinam tradit Augustinus contra necessitatem peccandi, quam Manichæi volebant inesse homini ex commixtione substantiæ malæ, seu animæ suapte institutione determinatæ ad solum peccandum, et non agendum bonum. At hæc necessitas a Manichæis asserta non erit specifica, et individualis, sed generica, qualis ex peccato Adæ asseritur a Baianis invecta naturæ lapsæ. Nam ad suam tuendam sententiam non indigebant Manichæi alia necessitate peccandi orta ex aliqua substantia hominis, quam ea. quæ ex peccato Adæ tribuitur naturæ lapsæ ; eo enim ipso talis substantia, seu anima esset naturaliter mala eo modo, quo Manichæi contendebant. Neque occurrente duplici cupiditate temporali contraria negarent, posse animam natura malam, quam vellet eligere. Ergo potestas cavendi poccatum objecta ab Augustino huic necessitati contraria intelligi debet, quæ vitare potest peccatum absque necessitate peccandi. Alias nihil argumentum contra Manichæos concluderet. Relinquitur igitur ex doctrina Augustini certum nunquam admitti posse peccatum absque potestate abstinendi a peccato, quæ immunis sit a necessitate aliud committendi peccatum.

ecunda olutio.

34. Secunda solutio est, Augustinum in testimoniis superioribus, in quibus ad peccatum vendicat potestatem vitandi peccatum, non agere de peccatis post lapsum a natura vitiata commissis, sed de primo tantum peccato Adæ, et aliis quibusque, quæ ex prima institutione naturæ ab homine prout a Deo primum conditus est, procedunt. Nam disserit contra Manichæos, qui non ex vitio naturæ, sed ex prima ejus institutione tribuebant homini necessitatem peccandi: qua ratione Baiani ingenue fatentur, non posse homini necessitatem peccandi inesse, sed liberrimam potestatem abstinendi a peccato. Item quia ipse Augustinus explicat, cum peccatum liberum, et voluntarium definit, solum comprehendere primum Adæ peccatum, quod est peccatum tantum, non vero peccata posterorum, quæ sunt simul peccatum, et pœna peccati. Nam lib. I. Retract., c. XV, cum meminisset definitionis, qua dixit, peccatum esse non posse, nisi voluntarium, sic exponit : « Quod propter- » ea dictum est, ut hac definitione volens » a nolente discerneretur, et sic ad illos » referretur intentio; qui primo in paradiso » fuerunt humano generi origo mali, nullo » cogente peccando, hoc est, libera volun- » tate peccando, quia, et scientes contra » præceptum fecerunt, et ille tentator suasit » ut hoc fieret, non coegit. » Et apertissime paulo post de peccati definitione, quæ requirit, ut sit « liberum abstinere, » sic subjungit : « Propterea vera est, quia id defi- » nitum est, quod tantummodo peccatum » est, non quod est etiam pœna peccati. » Rursus lib. oper. imperfect., fol. 28, cum Pelagiani objecissent eamdem definitionem, et potestatem abstinendi a peccato in ea contentam sic respondet : « Ipse est Adam, » quem nostra illa definitio, quæ tibi pla- » cuit, intuebatur, cum dicerem : Peccatum » est voluntas retinendi, vel consequendi, » quod justitia vetat, et unde liberum est » abstinere. Adam quippe omnino quando » peccavit, nihil in se habebat mali, quo » nolens urgeretur ad operandum malum » et propter quod diceret : *Non quod volo,* » *facio bonum* : *sed quod nolo malum hoc* » *ago.* Ac per hoc id egit, quod justitia » vetat, et unde illi liberum fuerat abstinere. » Num autem ea definitio competat peccatis post lapsum commissis ? mox declarat negans. « Nunc ei, qui dicit, quod nolo malum » hoc ago, abstinere inde liberum non est. » Ac per hoc tria ista discernas, et scias aliud » esse peccatum aliud pœnam peccati, aliud » utrumque. » Itaque tria distinguit peccatum tantum, peccatum et pœnam peccati, et pœnam tantum. Peccatum tantum intelligit amorem objecti prohibiti cum scientia, et advertentia plena, nullaque cupiditate concupiscentiæ cogente elicitum ; qualis fuit amor primorum parentum peccantium ; peccatum et pœnam peccati, amorem objecti vetiti, sive cum ignorantia, sive cum impossibilitate præceptum adimplendi, sive cum dominante concupiscentia a voluntate procedentem, qualis est omnis amor vitiosus hominis lapsi : pœnam vero tantum, malum quodcumque seorsim ab amore prohibito homini ex peccato Adæ contingens, qualis est mors corporea, et ignorantia, quam homo ex peccato contraxit. Igitur Augustinus ad solum primum genus peccati definitionibus objectis a nobis comprehendit, cætera vero ab eis, et a libertate, et voluntario excludit.

Augustino injuriosa est : Primo.

35. Hæc solutio Augustino injuriosa est, et a veritate prorsus aliena. Nam Augustino adscribit errorem Calvini a Concilio

Tridentino damnatum, nempe peccata post lapsum commissa non esse libera, et liberum arbitrium prævaricatione. Adæ adeo fuisse extinctum, ut nec ad peccandum libertas remanserit : nam ante peccatum eam libertatem, qua peccatum possit caveri, admitti a Calvino, testatissimum ipsi est, et constat ex sectione præterita, ubi doctrinam a Baianis Augustino adscriptam fuisse errorem ipsissimum Calvini, satis exposuimus. Secundo, quia Augustino injuriosum est, ejus sententiam contradicere communi totius Ecclesiæ, et cæterorum Patrum, ac omnium Theologorum Catholicorum doctrinæ. Contradiceret autem aperte, si vera esset Baianorum expositio. Nam Disp. XIV et XV., ex professo demonstratum est, doctrinam esse totius Ecclesiæ, et omnium Patrum, et Theologorum peccata etiam post lapsum commissa esse hommi libera, et ea libertate, quæ vendicat indifferentiam ad cavendum illa, ut recolenti testimonia Patrum, et Theologorum in eis disputationibus producta manifestum constabit. Tertio, quia eam doctrinam, et definitionem peccati non solum admittit Augustinus in iis, quæ contra Manichæos scripsit, sed etiam in aliis, nempe lib. de nat. et grat., c. LXV et LXVII; lib. V de Civitate, c. X ; lib de vera Relig. c. XIV, ut constat ex n. 30, et lib. de perfectione justitiæ, c. I. et seqq., et aliis in locis indefinite eam de omni vero, et proprio peccato tradens, ideoque solum ab ea excludens peccata, quæ improprie peccata sunt, ut mox exponemus. Quare non solum naturæ primum institutæ, sed etiam peccato vitiatæ, quam in aliis scriptis supponit, eam cavendi peccati libertatem adscribit.

Secundo.

Quarto.

36. Quarto, quia etiam in Manich. scriptis supponit naturam ignorantiæ, et cupiditati concupiscentiæ obnoxiam qualem supponebant Manichæi, quamvis ejusmodi mala, et incentiva peccandi non essent orta ex peccato, sed ex ipsa conditione naturæ. Atque adeo disputabat cum illis in ea hypothesi in qua nunc sunt causa necessitatis peccandi. Nihilominus tamen eam necessitatem Manichæis negabat, et improbabat ex libertate necessaria ad peccandum. Ergo etiam ad peccata, quæ fiunt a natura concupiscentiæ, et ignorantiæ, difficultatique bene operandi subjecta vendicat Augustinus libertatem, seu potestatem cavendi. Nam inter Manichæos, et Augustinum nullum erat discrimen quoad mala infestantia naturam, et eam inducentia ad peccandum, sed solum quoad originem eorum, volentibus Manichæis, originem esse commixtionem substantiæ naturaliter malæ, Augustino vero, solum originale peccatum. Disputatio tamen Augustini cum Manichæis non fuit asserere originale peccatum, sed evertere necessitatem peccandi ; et adstruere libertatem non peccandi ; sive ea mala ex primordiis naturalibus, sive ex originali peccato inessent naturæ. Quare in utraque hypothesi, seu suppositione removet necessitatem peccandi et probat libertatem abstinendi a peccato. Id testatur diserte Augustinus, lib. de bono Persever., c. XII. Sic se ipsum exponens : » Sicut autem nunc, ut ostenderem gratiam » non secundum merita nostra dari, secun» dum utrumque sensum hoc defendere ma» lui : et secundum nostrum scilicet, qui » obstrictos originali peccato parvulus dici» mus, et secundum Pelagianorum sensum, » qui originale negant esse peccatum : ita » et in III. lib. de lib. arb. secundum utrum» que sensum restiti Manichæis, sive sup» plicia, sive primordia naturæ sint igno» rantia, et difficultas, sine quibus nullus » hominum nascitur. » En sole clarius, doctrinam de libertate ab Augustino, in lib. III de lib. arb., assertam sentiri ab ipso veram, sive supponatur, sive non originale peccatum, sive concupiscentia et ignorantia difficultasque recte agendi ex originali peccato, sive ex alio capite naturam inficiant, rationemque mox reddit : « Quia contra quos mea dirigebatur inten» tio, sic mihi visi sunt refellendi, ut sive » pœna esset peccati originalis in parvulis, » quod veritas habet, sive non esset, quod » nonnulli errantes opinantur, nullo modo « tamen Manichæorum error inducit, dua» rum naturarum, boni scilicet, et mali per» mixtio crederetur. » Nempe quia sive concupiscentia, et ignorantia, difficultasque bene operandi essent pœna originalis peccati, sive primordia naturalia, poterat disputatio concludere ex conditione naturæ ferentis secum ejusmodi passiones, nullam inducí necessitatem peccandi, et malitiam naturalem, sed extraneam, quia cum eis componitur libertas non peccandi,

Objecti a Baian vana.

37. Ideo etiam lib. I, Retract., c. IX, docet, non referendum in Deum peccatum ex concupiscentia, et difficultate bene agendi, cui omnes nascimur obnoxii, profectum,

quamvis ejusmodi defectus sint naturales, et seorsim a peccato inhærentes, neque docuisse lib. III, de libero arb. quia sive supponatur, sive non originale peccatum, persistit semper libertas, qua peccatum caveri potest, in eo libro asserta : « Quam mise-» riam » (difficultatem recti, et ignorantiam veri ex concupiscentia profectam) « Pela-» giani nolunt ex justa damnatione descen-» dere, negantes originale peccatum. Quam-» vis ignorantia, et difficultas, etiamsi es-» sent hominis primordia naturalia, nec » sic culpandus Deus, sed laudandus esset, » sicut in lib. III de lib. arb. disputavi-» mus. » Itaque perpetuo censet, veram esse doctrinam de libertate vitandi peccatum traditam contra Manichæos in lib. III de lib. arb. etiam ex suppositione quod adsint ignorantia, et difficultas concupiscentiæ, quibus nunc nascimur subjecti, et sive illæ sint pœna peccati, sive non. Quia ratione libertatis, qua peccata possumus cavere, probat Augustinus, ea non esse referenda in Deum in quacumque hypothesi, qua origo eorum malorum statuatur, ut ex professo expendimus Disp. IX, sect. VII.

38. Neque premunt a Baianis objecta n. 34. Nam peccata, quæ a libero, et voluntario excludit Augustinus, et peccatum, pœnamque peccati usurpat, non sunt proprie, et formaliter, ac simpliciter peccata, sed improprie, et materialiter, ac secundum quid ; nempe ea, quæ per ignorantiam invincibilem, et nobis nolentibus, ac non valentibus vitare contingunt. Id, quod, exsertissime exposuit, lib. III de lib. arb., c. XIX. Nam cum c. XVIII, tradidi-set, peccatum esse non posse, quod caveri non potest, continuo sibi objicit peccata ignorantiæ, et infirmitatis, quæ caveri non possunt. Sed ea respondet non esse tantum peccata, sed etiam pœnam peccati : « Sed hæc omnia » hominum sunt ex illa mortis damnatione » venientium. » Cum autem rursus urgeat : « Si Adam, et Eva peccaverunt, quid nos » miseri fecimus, ut cum ignorantiæ cæci-» tate nasceremur? » Id est, cur nobis ignorantiæ peccata, quæ a nobis vitari non possunt, deputanda sunt ad culpam? His querelis mox satisfacit : « Non tibi deputatur » ad culpam, quod invitus ignoras, sed » quod negligis quærere, quod ignoras. Ista » propria tua peccata sunt. » Quasi diceret, ignorantiæ invincibilis, et involuntariæ peccata non esse proprie peccata, sed peccata solum ignorantiæ vincibilis, et voluntariæ, quia hæc solum, et non illa vitari possunt, et ad culpam imputari. Quare « propria peccata » accipienda sunt, ut distinguuntur ab impropriis, quod mox exponit, addens : « Nam illud, quod igno-» rans quisque non recte facit, et quod » recte volens facere non potest, ideo di-» cuntur peccata, quia de peccato illo libe-» ræ voluntatis (primi hominis) originem » ducunt. Nam sicut linguam dicimus non » solum membrum, quod movemus in ore, » dum loquimur, sed etiam illud, quod » ejus membri motum consequitur, id est, » formam, tenoremque verborum, secun-» dum quem modum dicitur alia lingua » græca, alia latina : sic non solum pecca-» tum illud dicimus, quod proprie vocatur » peccatum, libera enim voluntate, et ab » sciente committitur ; sed etiam quod jam » de hujus supplicio consequatur, necesse » est. » En peccata, quæ sunt simul pœna peccati, et caveri non possunt, non imputantur ad culpam, nec sunt proprie peccata, sed tantum analogice, et improprie, quia de peccato veniunt, sicut loquutio linguæ non est proprie lingua, sed analogice, et improprie, quia motum lingue consequitur.

39. Id etiam satis exprimit Augustinus, lib. I. Retract., c. XIII, exponens peccata. quibus convenit peccati voluntarii definitio : « Peccatum quippe illud intelligendum est, » quod tantummodo peccatum est, non » quod est etiam pœna peccati. Quamvis, » et illa, quæ non immerito non voluntaria » peccata dicuntur, quia vel a nescientibus, » vel a coactis perpetrantur, non omnino » possunt sine voluntate committi; quoniam, » et ille, qui peccat ignorans, voluntarie » utique peccat, quod cum faciendum non » sit, putat esse faciendum. » Ubi plura ad rem consideratione digna sunt. Primo ea solum, quæ sunt peccata simpliciter, et non secundum quid, et cum addito, qualia peccata tantum, et non peccata et simul pœna peccati, definitione voluntarii peccati comprehendi. Secundo ea, quæ involuntaria peccata dicuntur, et sunt pœna peccati, et a nescientibus, et non valentibus vitare, perpetrantur, *immerito* dici peccata, quippe quia immerito usurpatur peccatum, quod improprie peccatum est. Tertio etiam ea in eo, quod peccata dicuntur; nempe materialiter, quia circa materiam peccati versantur, tueri Augustinum, esse voluntaria, et

libera, quia materiam saltem cognoscunt, et vitare possunt, ut peccato semper servet indemnem voluntarii, et liberi rationem, quare tandem concludit : « Non itaque fal- » sum est, quod dixi, usque adeo peccatum » voluntarium malum est, ut nullo modo » sit peccatum, si non sit voluntarium. » Itaque constanter censet, definitionem peccati voluntarii complecti omnia peccata, quæ merito, et proprie sunt peccata, videlicet quæ a voluntate caveri possunt, et ideo peccata tantum, sive simpliciter dicuntur, et solum excludit ea, quæ immerito, et improprie peccata sunt, quia vitari non possunt, et ideo peccata cum addito, et secundum quid nempe peccata, et pœna peccati dicuntur, videlicet quæ ex ignorantia invincibili, et infirmitate, seu impotentia inevitabili perpetrantur. Quippe etiam in statu naturæ lapsæ sunt peccata, quæ cum scientia, et pleno voluntatis consensu fiunt, et a voluntate caveri possunt, et ea dicuntur ab Augustino peccata tantum, sive proprie, et simpliciter peccata; alia item quæ caveri non possunt, quia ex ignorantia invicibili, et concupiscentia inevitabili absque plena advertentia, consensuque fiunt, et ideo vitari non possunt, ideoque sunt materialiter tantum, et improprie peccata, et ab Augustino cum addito, et secundum quid peccata et pœna peccati vocantur : rursus sunt alia mala, quæ tantum sunt pœna peccati, ut mors, et afflictiones corporeæ. Quare tria illa, quæ Augustinus distinguit, possunt in statu naturæ lapsæ inveniri, et distingui. Vide hæc fusius exposita Disp. IX, sect. VII.

40. Unde nihil refert, definitionem peccati, « unde liberum est abstinere, » Augustinum, lib. I, oper. imperf. fol. 37, et lib. I. Retract. c. XV, exposuisse de primo Adami peccato. Quia non fuit animus excludere peccata omnia naturæ lapsæ, quia etiam ea, quæ proprie peccata sunt in statu naturæ lapsæ, sub ea definitione comprehenduntur; nam ea etiam peccata tantum sunt, et non solum peccata, et pœna peccati. Ratio igitur duplex fuit : altera, quia adversus Manichæos, cum quibus confligens eam definitionem tradidit, intentio erat excludere, originem mali esse ipsam naturam prout a Deo conditam, et solam adstruere voluntatem, et libertatem arbitrii; quod in primo Adami peccato monstrandum erat, cum illud solum præcesserit natura, prout a Deo condita fuit, et nullo peccato vitiata. Altera, quia manifestior erat in Adami peccato ea libertatis potentis a peccato abstinere conditio, quare cum addit : « Nunc ei, qui » dicit : Quod nolo malum, hoc ago, absti- » nere inde liberum non est; » non complectitur peccata naturæ lapsæ, quæ proprie peccata sunt, et plene consentiente arbitrio fiunt, sed motus inordinatos concupiscentiæ, qui cohiberi non possunt, et improprie peccata sunt. Priorem rationem ipse reddit : « Hic peccatum definitum est, quod » tantummodo peccatum est, non quod » etiam pœna peccati. De hoc quippe agen- » dum fuit, quando mali origo quærebatur, » quale commissum est a primo homine » ante omnes homines malum. »

41. Secunda ratio, et totus discursus constat ex iis, quæ mox adjicit. Nam cum distinxisset illa tria, « aliud esse peccatum, » aliud pœna peccati, aliud utrumque, id » est, ita peccatum est, ut ipsum sit etiam » pœna peccati, » continuo nectit : « Intel- » ligis, quid horum trium pertineat ad » illam definitionem, ubi voluntas est agen- » di, quod justitia vetat, et unde liberum » est abstinere. Peccatum namque isto mo- » do definitum est, non pœna peccati, non » utrumque. » Ubi peccatum tantum, a quo liberum est abstinere, voce peccati simpliciter usurpat, et alia ab ea peccati voce excludit, ut præ se ferunt postrema verba : « Peccatum namque isto modo definitum » est, non pœna peccati, non utrumque : » distinguens peccatum a pœna peccati, et ab eo, quod utrumque est, nempe peccatum, et simul pœna peccati. Quocirca ea, quæ in natura lapsa proprie, et simpliciter sunt peccata, supponit Augustinus ad illam definitionem pertinere. Quod mox explicat exemplis trium generum peccati adductis : « Horum sane trium generum si requiran- » tur exempla, primi generis in Adam sine » ullo modo quæstionis occurrit. Multa « quippe sunt, quæ agunt homines, mala, » a quibus eis liberum est abstinere, sed » nulli tam liberum est, quam illi fuit, qui » Deo suo, a quo erat conditus rectus, » nullo prorsus vitio depravatus adstabat. » Secundi autem generis, ubi tantummodo » est pœna peccati, exemplum in eo malo » est, quod quisque ex nulla parte agit, sed » tantummodo patitur; velut cum pro suo » scelere, qui peccavit, occiditur, sive alia » corporis pœna quacumque cruciatur. Tertii

» vero generis, ubi peccatum ipsum est et pœ-
» na peccati, potest intelligi in eo, qui dicit :
» Quod nolo malum, hoc ago; ad hoc per-
» tinent etiam omnia, quæ per ignorantiam
» eum aguntur, mala non putantur, vel
» etiam putantur bona. » Ubi expende primo, ideo peccatum Adami adduci exemplum primi generis peccati, quod est peccatum tantum, quia in eo « sine ullo modo quæ-
» stionis occurrit » ratio propria peccati, et libertas abstinendi ab illo. Secundo, præter Adami peccatum annumerare ei primo generi » multa peccata, » quæ etiam in natura lapsa « agunt homines, a quibus libe-
» rum eis est abstinere. » Tertio, ad tertium genus peccati, quod est simul pœna peccati, non referre peccata, quæ plene consentientes concupiscentiæ committimus, sed peccata solum, quæ ex ignorantia invincibili, et concupiscentia inevitabili, sive motus inevitabiles concupiscentiæ irrepunt; ut alia, quæ ab Scholasticis evitabilia, et proprie peccata censentur, intelligas ab hoc tertio genere relegare, et ad primum peccati evitabilis genus revocare, ideoque etiam plura lapsorum hominum peccata sub doctrina peccati liberi, et voluntarii complecti.

42. Et quidem Augustinum adversus Manichæos disputantem libertatem abstinendi a peccato non solum primo Adami peccato, sed etiam nostris post lapsum commissis adscribere confirmat illud, quod Disp. II contra Fortunatum, tanquam certum adscribit : « Potest unusquisque nostrum mediocri
» consideratione invenire, verum esse, quod
» dico. Hodie namque in nostris actionibus
» antequam consuetudine aliqua implice-
» mur liberum habemus arbitrium faciendi
» aliquid, vel non faciendi. Cum autem ista
» libertate fecerimus aliquid, et facti ipsius
» tenuerit animam perniciosa dulcedo, et
» voluptas, eadem ipsa consuetudine sic
» implicatur, ut postea vincere non possit,
» quod sibi ipsa peccando fabricata est. »
Ergo hodie etiam post lapsum antequam præcedat inveterata consuetudo peccandi, plura a nobis fiunt peccata cum libertate abstinendi ab illis. Demum rationem comprehendendi solum Adami peccatum sub definitione peccati, a quo nobis liberum est abstinere; non potuisse Augustino esse concupiscentiam urgentem ad peccandum, ex eo liquet, quia ut superius præmisimus Augustinus adversus Manichæos libertatem asseruit etiam in hypothesi, quod concupiscentia non esset pœna peccati, sed affectio naturalis pertinens ad primordia hominis, ut supponebant Manichæi. Ergo ratione concupiscentiæ non poterat Augustinus primum Adæ peccatum magis, quam posterorum ejus sub ea definitione comprehendere; neque etiam supposita concupiscentia contendebat, Adæ peccatum esse liberum libertate, qua posset voluntas abstinere ab illo.

43. Cum Juliano vero confligens in lib. Oper. imperf. et aliis contra ipsum scriptis, id non supponit, sed potius oppositum, quia totus conflictus erat de statuendo originali peccato, quod Julianus negabat, Augustinus vero ex duplici præcipue capite probabat. Tum quia Adamus absque concupiscentiæ, et ignorantiæ malis, quibus ejus posteri subjacemus, conditus fuit, et solum originale peccatum potuit nos eadem felicitate privare : tum quia motus inordinati concupiscentiæ, et ignorantiæ actus interdum in Sacris Litteris dicuntur peccata; id autem alia ratione dici non possunt, nisi quia effectus sunt peccati, seu, ut ait Augustinus supra, quia « de primo illo peccato veniunt; » cum ejusmodi actus, liberi non sint, et evitabiles a nobis. Quia vero Julianus hanc probationem urgebat ex definitione peccati ab ipso Augustino tradita contra Manichæos, ideo recurrit ad expositionem peccati tantum, et peccati, quod est simul pœna peccati, sive peccati, quod est proprie, et simpliciter peccatum, et peccati, quod est improprie, et analogice, et secundum quid peccatum, ut sub ea definitione comprehendat peccatum proprie, quale fuit Adami, et sunt plurima posterorum, et ab ea secludat improprie peccata, quales sunt concupiscentiæ, et ignorantiæ, opera a nobis inevitabilia, quæ solum possunt in Sacris Litteris dici peccata, quia sunt effectus, et pœna peccati. Quæ sola acceptio, sive usurpatio peccati analogica, et impropria sufficiebat Augustino, ut assumptum originalis peccati concluderet. Unde Baiani frustra fatigantur, et nos fatigant in coacervandis testimoniis Augustini ex conflictu cum Juliano, ut iterum progressu exponemus, et superius etiam Disp. IX exposuimus.

SECTIO V.

Roboratur ulterius præcedens probatio

Tertia solutio

44. Denique tertia solutio est, Augustinum etiam peccata post lapsum commissa postulare libertatem abstinendi ab illis; verum eam non esse naturalem, sed supernaturalem provenientem ex auxilio gratiæ. Nam lib. de Perf. Justitiæ, c. II et seqq., et lib. de nat. et Grat., c. LXVII, cum admisisset Pelagianis peccatum esse non posse, nisi vitari possit, continuo adjungit, eam potestatem non esse a nobis, sed a gratia auxiliante Dei. Quod alibi sæpius adversus ipsos Pelagianos inculcat. Quia vero Baiani gratiam auxiliantem Dei solis fidelibus dispensari docent, ideo juxta hanc solutionem ab ea generali libertatis ad peccandum necessariæ doctrina segregant infidelium peccata, quibus non assistit gratia divina.

Revincitur.

45. Hæc solutio facile revincitur. Primo, quia Augustinus non solum asserit, peccata esse libera et caveri posse, sed etiam eam libertatem, et postestatem cavendi esse necessariam, ut peccata sint : « Quis enim » peccat in eo, quod caveri non potest? » Item « : Usque adeo voluntarium est pec» catum, ut nullum sit peccatum, nisi sit » voluntarium. » At infidelium peccatis non deficit quidquid est necessarium ad rationem peccati, alias vere non essent peccata, Ergo eis non deficit libertas, et potestas cavendi illa. Non per gratiam, cum ea infidelibus non provideatur, ut Baiani docent. Ergo cavere possunt peccata per facultatem naturæ. Secundo quia Augustinus non disserit de solis peccatis committendis, sed etiam de peccatis reipsa commissis, cum ea docet caveri posse, ut etiam peccata reipsa commissa ab homine fideli, credamus, caveri ab eo potuisse. At peccata reipsa a fidelibus commissa non potuerunt caveri per gratiam juxta Baiani principia; nam etiam fidelibus reipsa peccantibus deficit gratia ad non peccandum necessaria. Quia eis gratia non adfuit efficax, si enim efficax esset, non peccaret : neque inefficax, et sufficiens; nam in statu naturæ lapsæ nullam admittunt gratiam sufficientem, quæ reipsa efficax non sit. Ergo etiam fideles reipsa peccantes destituti sunt, sicut infideles, auxilio gratiæ necesario ad non peccandum. Ergo si possunt abstinere a peccato, non erit ea potestas per vires gratia, sed naturæ.

46. Tertio, quia Baiani doctrinam generalem Augustini de libertate ad peccandum necessaria gratis, et voluntarie limitant ad sola fidelium peccata, solum ut sua dogmata non arguantur falsitatis. Nam doctrina Augustini communis est omni peccato, et omnem comprehendit peccantem; quin aliquem exipiat, ut testimonia ipsius exprimunt. Rationes item, quibus illam probat ex communi hominum conceptione, ex præceptis, et exhortationibus, ex vituperio, et laude, meritoque, et demerito, quæ frequentes sunt lib. III. de lib. arb. et in aliis contra Manichæos scriptis, proculdubio complectuntur omne genus peccati, hominumque peccantium. Itaque etiam infidelibus remotis a gratia adscribenda est potestas abstinendi a peccato, aut asserenda gratia illis communis, aut neganda necessitas peccandi. Denique quia possunt fieri absque gratia plures virtutum naturalium actus, ut Disp. seq. statuemus. Per eos autem virtutum actus possunt vitari peccata eis contraria, ut per se manifestum est.

47. Neque obest, interdum ab Augustino requiri gratiam ad non peccandum. Tum quia disserit de abstinentia a peccato salutari et conferente ad consequutionem justitiæ et gloriæ, ut ostendemus sect. IX. Nos autem disserimus de abstinentia a peccato, quæ salutaris non sit, nec conferens ad consequutionem justitiæ et gloriæ. Tum quia Augustinus disserit de cavendo peccato per totam seriem vitæ contra Pelagianos, qui volebant hominem posse viribus naturæ vitam innocenteem et omnis peccati expertem transigere. Nos autem id non contendimus, sed posse hominem in uno, aut altero eventu, cum determinate, et in particulari occurit committendum peccatum, ab illo abstinere, etiamsi necessarium sit in aliquo eventu totius vitæ, in peccatum incidere : nam id nobis sufficit, ut removeatur necessitas peccandi a Baianis asserta. Quæ uberius sanciemus progressu. Neque etiam refert, a nobis doceri Disp. XX, de Ente supernaturali, auxilia gratiæ esse infidelibus communia, ut eis per sola adscribatur potestas vitandi peccata. Nam, ut ibidem exposuimus, auxilia gratiæ non dispensantur

infidelibus ex natura rei, et conditione libertatis naturalis, sed ex elevatione gratuita ad statum supernaturalem, et lege consequenti extrinseca conjungendi potestatem supernaturalem cum naturali, et cogitationes, et affectiones honestas supernaturales, cum naturalibus, ut opus, quod alias ederet arbitrium naturale faciens, quod in se est, edat supernaturale. Quare assertio nostra supponit potestatem naturalem, ut eam comitentur auxilia supernaturalia, et ea absente cessat ratio dispensandi illa, ut colliges, si asserta nostra in ea disputatione recolueris.

oratur
batio
estimo-
Augus-
ini.

48. His confecta est prima probatio ex libertate ad peccatum necesaria, quæ juxta Augustini doctrinam debet esse cum potestate abstinendi a peccato conjuncta. Nunc secunda occurrit ex testimoniis, quæ negant ex peccato Adæ periisse liberum voluntatis arbitrium. Nam si ex peccato Adæ contrahunt homines necessitatem peccandi, periisse videtur libertas arbitrii. Tum quia libertas ex doctrina Augustini, et aliorum Patrum, quam Disp. XIV et XV. tradidimus, postulat indifferentiam ad extrema opposita, atque adeo ad peccandum, et non peccandum. Tum quia liberum arbitrium peccato non extinctum eo sensu exponere debemus apud Augustinum, quo adversetur Calvino asserenti peccato Adæ fuisse extinctum. At si nulla superstes esset potestas ad non peccandum, extincta esset omnino libertas eo sensu, quo Calvinus extinctam asseruit, ut vidimus sect. II.

49. Ad assumptum probandum ex pluribus unum illud testimonium sufficit ex lib. I ad Bonifacium cap II : « Quis autem nostrum » dicat, quod primi hominis peccato perierit » liberum arbitrium de humano genere ? » Libertas quidem periit per peccatum, sed » illa quæ in paradiso fuit, habendi plenam » cum immortalitate justitiam, propter quod » natura humana divina indiget gratia, » dicente Domino : Si vos filius liberaverit » tunc vere liberi eritis, utique liberi ad » bene, justeque vivendum. Nam liberum » arbitrium usque adeo in peccatore non » periit, ut per illud peccent maxime » omnes , qui cum delectatione peccant, et » amore peccati hoc eis placet, quod eis » libet. » Ubi expende, Augustinum eo sensu negare peccato Adæ periisse liberum arbitrium, quo Pelagiani ei imponebant ejusmodi assertum. At Pelagiani sic imponebant ab Augustino doceri, peccato Adæ liberum arbitrium periisse, ut nulla homini destituto gratia Dei nec ad peccandum libertas, sed omnimoda necessitas remanserit. Ergo sentit Augustinus post Adæ peccatum relictam esse naturæ humanæ libertatem oppositam necessitati peccandi. Quare, c. III, Pelagionorum imposturam sic repellit : « In malo liberum habet arbi- » trium, cui delectationem malitiæ, vel » occultus, vel manifestus deceptor inse- » ruit, vel sibi ipse persuasit. Non itaque » sicut dicunt, nos quidem dicere, et iste » audet insuper scribere, omnes in pecca- » tum veluti inviti carnis suæ necessitate » coguntur, sed si jam in ea ætate sunt, » ut proprie mentis utantur arbitrio, et in » peccato sua voluntate retinentur, et a » peccato in peccatum sua voluntate præ- » cipitantur. Sed hæc voluntas, quæ libera » est in malis, ideo libera in bonis est, quia » liberata non est. » En Pelagianis negat, quod ipsi falso imponunt, homines propriæ mentis compotes carnis suæ necessitate, et non voluntate libera peccare. Ubi voluntas ad peccandum libera intelligenda est potens abstinere a peccato, prout opponitur necessitati peccandi, quam objiciebant Pelagiani. Nam ea necessitas plane erat opposita indifferentiæ ad non peccandum, est non voluntarietati, et spontaneitati peccandi ; neque enim ex necessitate gratiæ ad bonum ab Augustino assertæ poterant Pelagiani objicere arbitrium nolens peccare, sive, nolle vel velle simul conjungere. Quare nec vis , et coactio a Baianis objecta alia est, quam necessitas inevitabilis ad peccandum determinans, quam velit nolit, inesse arbitrio, necesse sit, ut communem esse usurpationem Patrum ostendimus Disp. XIV, sect. X, XI et XII. Item nota, eo modo voluntatem asserere liberam in malis sine gratia, quo in bonis asserit liberam per gratiam. In bonis autem sic libera est per gratiam, ut excludat necessitatem repugnantem potestati non agendi bona, et dissentiendi gratiæ. Ergo in malis sic asseritur libera, ut excludat necessitatem peccandi oppositam indifferentiæ non peccandi.

50. Confirmatur : Augustinus explicans libertatem, quæ periit peccato Adæ, exprimit, eam solam fuisse, « quæ in paradiso » fuit habendi plenam cum immortalitate » justitiam : » item libertatem a servitute peccati, in quam modo restituimur per

Christum, ut præter has libertates aliam relinquat superstitem, quæ peccato Adæ non perierit. Ea autem alia esse non potest, quam libertas naturalis indifferens ad non peccandum, quæ ex ipsa iustitutione naturæ homini debita est seorsim ab omni dono supernaturali, et beneficio creationi superaddito, et ab enumeratis libertatibus differens est. Nam illæ supernaturales sunt, et ex beneficio superaddito creationi naturæ homini conveniunt; hæc autem naturalis est et absque tali beneficio inerat ante peccatum Adamo, ut Disp. VIII, sect. XXI, præmisimus. Ergo quamvis aliæ perierint hæc inextincta mansit.

51. Postrema probatio ex fulciendis disputatione futura præformatur. In ea enim ostendemus ex doctrina Augustini, seculsa gratia Dei inesse homini potestatem agendi aliqua bona opera naturalia inutilia ad vitam æternam, et eam esse etiam infidelibus communem. Per ea autem opera potest homo vitare peccata occurrentia illis contraria. Confirmatur : quia ex doctrina Augustini nulla testimonia possunt contradicere nostræ, nisi quæ ex conflictu cum Pelagianis promuntur vendicantia ad bene agendum, et non peccandum necessariam gratiam Dei, ut Baianorum argumenta liquido ostendunt. At hæc indemnem relinquunt libertatem abstinendi a peccato, quam nos sine gratia Dei adscribimus arbitrio. Nam conflictus Augustini cum Pelagio solum fuit de opere bono, et abstinentia a peccato conferente in justificationem, et vitam æternam, ut sanciemus sect. IX. At abstinentia a peccato, quæ a nobis sine gratia Dei tribuitur arbitrio, non est conferens in justificationem, et vitam æternam, sed in perfectionem, et honestatem naturalem, præmiaque a Deo, ut auctore naturæ, dispensabilia. Ergo omnia Augustini testimonia indemnem relinquunt libertatem abstinendi a peccato, de qua nos contendimus. Scio, hanc distinctionem operum irrideri a Baianis. Sed quam vane, vidimus Disp. VIII, sect. XVI, et rursus decursu videbimus.

SECTIO VI.

Probatio ex doctrina aliorum Patrum.

52. Nullo validius argumento probatur, nostram doctrinam esse Augustino conformem, quam demonstrando, eam esse consentaneam doctrinæ cæteroum Patrum; nam ipse sæpius repetit in scriptis contra Pelagianos, sua dogmata esse priscis Patribus, et totius Ecclesiæ consensui conformia. Idem autem manifesto colligitur ex principiis doctrinæ Patrum, quæ de libertate indifferentiæ Disp. XIV, præmisimus. Primo quidem quia peccatum debet esse in potestate voluntatis constitutum. At juxta doctrinam Patrum non potest esse peccatum in potestate voluntatis constitutum, nisi adsit potestas ad illud cavendum indifferens, ut constat ex sect. XIII, XIV et XV. Secundo, quia peccatum fit ex electione arbitrii. Sic autem fieri non potest absque potestate indifferenti ad oppositum, ut constat ex sect. XVI. Tertio, quia peccatum est actus deliberationis et consilii. At hujusmodi actus vendicat indifferentiam ad oppositum, ut constat ex sect. XVII. Quarto, quia peccatum est actus dominii, et juris arbitrii. Jus autem, et dominium arbitrii non exercetur in actum, quem cohibere non potest, ut constat ex sect. XVIII. Quinto, quia moralis bonitas, et malitia actionum non consistit cum necessitate determinante ad unum extremum absque indifferentia ad oppositum, ut constat ex sect. XIX. Sexto, quia peccatum est actio demeritoria, et vituperabilis. Demeritum autem, et vituperium non convenit actioni, quæ vitari non potest, ut constat ex sect. XX. Demum quia peccatum est materia reprehensionis, et legis. Lex autem, et reprehensio non cadit in actum, quem cavere non possumus, ut constat ex sect. XXI. Hæc omnia principia Disp. XIV, ex professo fulcivimus testimoniis Patrum, et libertatem indifferentiæ, qua possit arbitrium abstinere a peccato, necessariam esse ad peccandum, manifeste conficiunt. Quibus adjungemus pleraque testimonia, quæ id confirment, et ostendant nostram doctrinam perpetuo fuisse a primo nascentis Ecclesiæ exordio Patribus constantem.

53. Clemens Romanus, lib. III Recog., pag. 4, refert Petrum Apostolum cum Simone Mago pro libero arbitrio sic disserentem : « Dic quomodo Deus judicat secun- » dum veritatem unumquemque pro acti- » buis suis, si agere aliquid in potestate » non habuit? Hoc si teneatur, convulsa » sunt omnia: frustra erit studium sectandi » meliora. Sed et Judices frustra legibus » præsunt, et puniunt eos, qui male agunt; Clemen Roman

» non enim in sua potestate habuerunt, ut » non peccarent. » Ergo ex mente Petri, teste Clemente, non possunt subire judicium pœnæ, qui necessitate peccant, absque potestate expedita, et indifferenti non peccandi. Quibus adjunge ex lib. I, pag. 3, alia, quæ eos, qui Evangelium non receperunt, Petrus admonet; « Sit autem in vestra » potestate vel recipere, quæ annunciamus, » vel spernere. Nos enim, quod expedire » novimus, tacere non possumus, quia no- » bis, si taceamus, damnum est : vobis au- » tem, si non recipiatis, pernicies ; » quibus Clemens subdit : « Perferunt ad vos » divina mandata, ita ut omnes, qui au- » diunt, sequi possint. » Tamen vix unus, aut alter sequutus est, referente ibidem ipso Clemente. Ergo etiam destituti fide, et spernentes illam poterant cavere infidelitatis peccatum. Multo igitur certius credendum est, cavere etiam posse peccata contra legem naturalem commissa.

ysius pagita.

54. Item Dionysius Areopagita, de divin. nomin., c. IV, objicit : « Sed dicet quispiam » infirmitati supplicium non deberi, respon » det autem : Si non suppeteret potestas, » recte se haberet, honestaque esset oratio. » Sin a bono potestas proficiscitur, quod » dat, ut divina scripta tradunt, unicuique » omnino ea, quæ illi accommodata sunt, » laudanda non est status ex bono, atque » bonis suis deflexio, depravatio, declina- » tio, et prolapsio. » En infirmitas excusaret supplicium, si non adesset data a Deo potestas cavendi peccatum, quia vero hæc semper peccantibus expedita, et prompta est, ideo eis supplicium debetur. Quibus adjunge ex lib. de Cœlesti Hierarchia, cap. IX : « Respondendum est, errorem, quo aliæ » nationes in eos, qui Dii non sunt deflexe- » rint, rectis Angelorum præfecturis non » esse tribuendum, sed illis, qui proclivi- » tate sua de recta ad Deum ferente via de- » flexerint amore sui, et contumacia. » Ubi eis nationibus, quæ verum Deum non colunt, adscribit potestatem expeditam sectandi, et deferendi viam veritatis naturalem, ut propterea ipsorum culpæ, nempe contumaciæ, atque inordinato sui amori, et non providentiæ divinæ tribuat errorem, in quo versantur.

linus.

55. Justinus, Apologia II pro Christianis, post medium : « Nisi homines arbitratu suo » possunt turpia fugere, honesta sectari, » extra culpam erunt, quidquid agant. » Quid disertius ? quibus accedunt ea, quæ ad Gentiles, q. IX, scribit : « In nostra potestate » est esse castos, aut scortatores. Ad agen- » dum dedit nobis Deus vires : sed eas sub- » jecit potestati propositi. Accepimus enim » a Deo faciendi, et non faciendi potesta- » tem. » Expende, admonere gentiles fidei expertes in nostra potestate indifferenti ad agendum, et non agendum esse peccata ex viribus una cum libero arbitrio acceptis a Deo. Eodem respicit Irenæus, lib. IV, adversus Hæreses, cap. LXXII : « Omnes ho- » mines ejusdem sunt naturæ potentes re- » tinere, et operari bonum, et potentes » rursus admittere id, et non facere. » Communi omnium hominum naturæ tribuit facultatem operandi bonum, et amittendi illud per peccatum, quia natura in omnibus eadem est.

Irenæus.

56. Tertullianus, lib. II adversus Marcionem, cap. VI : « Neque boni, neque mali » merces jure pensaretur ei, qui aut bonus, » aut malus necessitate fuisset inventus, non » voluntate. In hoc et lex constituta est non » excludens, sed probans libertatem de ob- » sequio sponte præstando, vel transgres- » sione sponte committenda. Ita in utrum- » que exitum libertas patuit arbitrii. » Quamvis sermo sit de libertate primi hominis ad peccandum, et non peccandum indifferenti, expendendæ sunt rationes, quibus eam probat, hominibus etiam lapsis communes. Altera, quia non potest jure cuiquam pensari supplicium, si necessitate esset malus. Altera, quia lex, et præceptum non potest imponi ei, qui transgressionem cavere non potest.

Tertullianus.

57. Clemens Alexandrinus, lib. I Stromat., fol. 65 : « Nec laudes, nec vituperationes, » nec honores, nec supplicia justa sunt, si » anima non habet liberam potestatem, et » appetendi, et aggrediendi. Liberari enim » a mala, et delectabili electione, et ante » omnia non assentiri phantasiis fallaci- » bus, situm est in nostra potestate. » Quæ doctrina ad Gentiles dirigitur, et omnes homines comprehendit, excluditque peccata supplicio, et vituperatione digna, si non adsit potestas libera cavendi illa ; ideoque in nostra potestate constituit, dissentire cuivis delectabili concupiscentiæ, et fallaci phantasiæ. Rursus lib. II, prope med. : « In » nostra quidem certe est potestate parere » præceptis. Quoniam nisi voluerimus, eri- » mus participes iræ, et voluptati nos ipsos

Clemens Alexandrinus.

» dedentes peccabimus. » Ideo peccantes et iræ participes erimus, quoniam nolumus parere præceptis, cum possimus ; quia seclusa potestate ratio non erit peccandi, et subeundi pœnam, et iram Dei.

Lactantius. 58. Lactantius, lib. IV Divinar. Institut., c. XIV : « Doctor itaque virtutis etiam hanc » excusationem debuit hominibus auferre, » ne quis, quod peccat, necessitati potius » adscribat, quam culpæ suæ. » Ubi liquido Eusebius. statuit, necessitatem excusare a culpa. Eusebius, de præparat. Evangel., lib. VI, cap. V, de lege naturali disserens : « Sic Deus » per legem, reciam ostendit viam, per » potestatem vero liberam effecit, ut in ipsa » esset, virtutis præmia sine vi aliqua eli- » gere, cum possit etiam contraria mala. » Ita si proprio motu naturalem despexerit » legem, fons vitiorum sponte, non aliunde, » nec ulla necessitate, sed libera voluntate, » atque judicio facta est. Eligentis igitur » culpa est, Deus vero inculpabilis est. » Ergo in omnibus, quos Deus instruit per legem naturalem, origo peccati non est aliqua necessitas, sed libertas, qua legem implere possunt. Nam si necessitas esset, non posset vituperari, neque damnari peccatum, ut ipsemet testatur, c. IX : « Non dicimus, » quia proditor Judas præsciebatur, necesse » fuisse, ipsum prodere ; si sic enim esset, » non vituperaretur ab his, qui proditurum » præviderunt. Vituperatur autem nimirum, » quia potuisset etiam non prodere. » Quæ ratio communis est omni peccato, ut excludat necessitatem, qua fiat.

Athanasius 59. Athanasius, orat. contra Idola, prope init. : « Vires suas occupat mens, iisque ad » eas, quas commenta est, voluptates abu- » titur, ideo quod libera sit, et sui arbitrii. » Potest enim, ut ad bona se inclinare, ita » bona quoque aversari. » Etiam eis, qui idola colunt, mentem adscribit titulo libertatis naturalis, qua possint, cum voluerint, voluptates, aut bona aversari, et sectari. Consentienter negat vires naturales arbitrii humani solum ad peccandum valere. Ita Tract. de Christi adventu adversus Apollinarium, ante med. affirmantem, a natura humana vitari non posse peccatum : « Sed » dicite mihi, si non peccare ex violentia » sit ; anne ergo peccare secundum naturam » fiet ? Quod si ita est, statueritis Conditorem (quod blasphemum est) peccati esse » opificem. Ergo certum est, in non peccando » naturam adesse. » At non adesset natura in non peccando, seu non peccare non esset secundum naturam, si vires naturales ipsius non conferrent ad non peccandum, sed solum ad peccandum. Huc etiam advoco illud Athanasii testimonium, quod sexta Synodus Constantinopolit. Act. VIII, post med. refert, ac probat : « Quando Adam in principio » formavit Deus, numquid congenitum ei » dedit peccatum ? Quid ergo jam opus erat » mandati ? Quomodo ergo eum condem- » navit peccantem ? » Nam ratio removendi necessitatem peccandi in Adamo, removet etiam in poteris quoad propria ipsorum peccata, nempe quia alias post Adæ peccatum frustranea essent mandata, et injusta supplicia, siquidem possent posteri Adæ necessitate excusari, sicut posset Adamus.

60. Hilarius in Psalm. LXIII, illa verba : Hilariu *Quia propter te sustinui opprobrium,* exponens : « Ne in naturis quidem hominum » inest necessitas aliqua peccati. » Disserit quidem de lapsis hominibus, et eis omnem negat necessitatem peccandi. Rursus illa verba Psalm. CXVIII : *Quoniam mandata tua elegi*, sic expendit : « Aliis gloriam sæculi » eligentibus, aliis venerationem elemen- » torum, ac dæmonum capessentibus, » sanctus iste mandata Dei elegit. Elegit » autem non naturali necessitate, sed vo- » luntate pietatis. Quia unicuique ad id, » quod volet, via est proposita vivendi, et » appetendi, atque agendi permissa liber- » tas, et ob id aut pœna, aut præmio unius- » cujusque afficietur electio. » Quia necessitate eligendi soluta est voluntas, et ejus electioni via vivendi, sive honesta, sive turpis proposita, « ob id aut pœna, aut præmio » uniuscujusque afficietur electio. » Ergo ad præmium, et pœnam rejicienda est necessitas, et indifferentia ad oppositum concedenda. Rursus id Psalm. II : « *Tunc lo-* » *quetur ad eos in ira sua,* » sic explicat : » Unicuique nostrum libertatem vitæ, sen- » sumque permisit, non necessitatem in » alterutrum affigens. Quid enim honoris, » ac præmii, bonitatis necessitas merere- » tur ? » Argue a contrario. Nam si necessitas deturbat a nostris operibus bonitatem moralem, meritum, honorem, et præmium, pariter quoque moralem malitiam, demeritum, vituperationem, et supplicium.

61. Ad rem pulchre Optatus Milevitanus, Optat Milevi contra Parmenianum, lib. VII, prope init. : « Quod de voluntate potest ab homine fieri, » hoc meruit prohiberi. Quidquid necessi-

» tas peccat, non potest magnis viribus ac-
» cusari. Denique voluntas habet pœnam,
» necessitas veniam. Homicida scelus, dum
» nemo cogit, potest et facere, potest et
» non facere. Adulterium mœchus, dum
» deforis nemo compellit, potest admittere,
» potest et non admittere, et cætera hujus-
» modi, in quibus liberum habetur arbi-
» trium.» Voluntatem intelligit libertatem, et coactionem, necessitatem determinantem ad unum, ut contextus ipse præ se fert, et doctrina generalis est complectens omnia peccata naturæ lapsæ. Ergo si lapsi homines necessitate peccarent, non possent a peccato prohiberi, nec de peccato accusari, veniaque potius, quam pœna digni essent, quotquot contra legem naturalem delinquerent.

illus andr.

62. Cyrillus Alexandrinus, lib. II in Joannem, c. LIV, illa verba : *Dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem*, sic exponit : « Liberum arbitrium homini his verbis os-
» tendit, qui ad alterutrum secundum ani-
» mi sui motum potest proficisci. Sic enim
» juste laudem, si bene agimus, et contra-
» ria, si mala committimus, inveniemus. » Ergo ubi residet liberum arbitrium, potestas est ad alterutrum indifferens, quia aliter, qui mala committunt, non possunt vituperationi subjacere, sicut nec laudi, qui egerint bona. Ubi expende verba Joannis, quæ Cyrillus expendit, comprehendere præcipue Gentiles, qui diligunt magis tenebras, quam lucem, atque adeo illis etiam asserere insitam libertatem ad alterutrum indifferentem. Clarius, et aptius Cyrillus Hierosolymitanus, catech. IV, de statu hominis : Si « enim ex necessitate scortareris, cujus gra-
» tia Deus Epiphanius parasset ? » Quasi injusta esset gehennæ pœna, si necessitas scortandi adesset, quia cum illa non posset scortatio esse peccatum.

illus oso m.

pha- is.

63. Epiphanius, hæresi XVI, aptissime : » Propterea quod possit peccare, et non pec-
» care, ab alio peccatorum supplicia su-
» mantur, alius vero laudem referat recte
» factorum. » Expende causalem *propterea*, ut credas, pœnam habere locum non posse, ubi deficit potestas indifferens peccandi, et non peccandi. Præclarius, hæresi XXIV : «In
» eo, quod omnis homo potest facere ma-
» lum, et potest non facere, cum quidem
» fecerit, est malum. » Audis, in quo situm sit malum, sive peccatum, nempe in eo, quod fiat cum potestate non faciendi illud : item eam potestatem omni homini inesse, nec aliter esse posse omnibus communem potestatem peccandi.

Hieronym

64. Hieronymus, lib. III contra Pelagianos, post med. : « Hoc est, quod tibi a prin-
» cipio dixeram, in nostra esse positum po-
» testate, vel peccare, vel non peccare, vel
» ad bonum, vel ad malum extendere ma-
» num, ut liberum servetur arbitrium, sed
» hoc pro modo, et tempore fragilitatis hu-
» manæ. » En non servatur liberum hominis arbitrium, etiamsi natura fragile absque potestate non peccandi. Item, Epist. CXLVII ad Damasum, col. 3 : « Dedit eis liberum
» arbitrium, dedit mentis propriæ liberta-
» tem, et ut viveret unusquisque non ex
» imperio Dei, sed obsequio suo, id est,
» non ex necessitate, sed ex voluntate, ut
» virtus haberet locum, et a cæteris ani-
» mantibus distaremus. » Ergo liberum arbitrium, quo omnis homo naturaliter distat a cæteris animantibus vendicat, ut virtutem non impediat peccandi necessitas. Epist. CL ad Heldibiam, q. X : « Deus æquali cun-
» ctos sorte generavit, et dedit arbitrii liber-
» tatem, ut faciat unusquisque, quod vult,
» sive bonum, sive malum. » Ad sortem creationis cunctis hominibus æqualem pertinet libertas, et potestas faciendi pro arbitrio, sive bonum, sive malum, Demum Hieronymi est, lib. II, contra Jovinianum, illud, quod Augustinus probat, lib. de Nat. et Grat., c. LXV : « Neque ad virtutes, neque
» ad vitia necessitate trahimur. » Quod ingenue a cunctis hominibus removet necessitatem ad peccandum, sicut ad bene agendum.

Chrysost.

65. Chrysostomus, tom. I serm., in verba Isaiæ I. *Si volueritis, et audieritis me*, sic expendit : « Si vivendi recte, an secus libertas
» adempta nobis fuisset, nec bonus unquam
» cæleste munus digne perciperet, nec ma-
» lus supplicium competens inveniret. » Ergo ut malus digne subeat supplicium, liber esse debet ad cavendum peccatum, sicut bonus ad deferendam virtutem, ut præmium consequatur. Quod etiam tradit hom. XXII, in Genesim, col. 2 : « Nonne manifestum est,
» sua quemvis voluntate, vel malitiam, vel
» virtutem eligere ? Nam nisi ita esset, et
» naturæ nostræ pravitas insita esset, neque
» illos puniri, neque istos virtutum retri-
» butiones accipere, oportebat. » Itaque non potest esse necessaria, et insita homini pravitas, sicut nec virtus, ut justa sit puni-

Gaudent. Brixianus. tio peccantis. Item suffragatur Gaudentius Brixianus, Tract. III in Exodum, sive serm. III de manducat. Agni paschalis, post med. « Libertatem diximus arbitrii, quia voluerunt utique Judæi facere, quod fecerunt, et utique si voluissent, non fecissent. » Rursus Tract. de Machabæis comparat libertatem, qua primi Parentes violarunt præceptum abstinentiæ cum libertate, qua Machabæi illud impleverunt : « Manducavit » homo, quia voluit, mandatum non custodivit, quia noluit, morte mulctatur, quia » mandatum servare potuit, et non studuit. » Igitur si unius arbusculi fructus temere » a Protoplastis degustatus mortem generi » adquisivit humano, potuit, et Machabæis » tum sub lege positis interitum parare » mandati divini transgressio, quibus nunc » honorem, et gloriam præcepti ejus custodia comparavit. » Ergo Judæis adhuc sub lege positis, et peccantibus non erat peccandi necessitas, quam contendunt Baiani, sed indifferens ad non peccandum potestas, qualis fuit Adamo peccanti.

Nemesius Emissenus. 66. Nemesius Episcopus Emissenus, de natura hominis, ubi agit de animæ facultatibus c. XL, (alias Nyssenus, de Philosophia, lib. VII, c. II). « In nostra potestate est situm, aut dedere se malis temperationibus, aut reluctari, et vincere. At plerique » malam temperationem, ut perturbationum causam excusantes, necessitati, non » suæ ipsorum voluntati vitium adscribunt. » En negat concupiscentiæ vim necessitandi ad peccandum, et omnibus tribuit potestatem reluctandi motioni illius.

Pamphilus. Pamphilus Martyr. in apolog. pro Origene, in sect. III, quæ incipit : « Qui de nato, » ex persona Origenis scribit : « Non nos necessitati esse subjectos, ut omnimodo, etiamsi » nolimus, mala agere cogamur. Si enim » nostri arbitrii sumus, impugnare fortasse » nos possunt aliquæ virtutes ad peccatum : » non tamen necessitate cogimur agere » male. » Expende, titulo arbitrii liberi nos subjectos non esse necessitati peccandi, eademque ratione omnes homines etiam in-

Macharius. fideles ab ea necessitate liberandos. Macharius senior Ægyptius, hom. XIII, inter med. et finem : « Neque enim homo profunde » malus, et se ipsum vas efficiens diaboli, » per quem totus orbis damnatus est, peccato necessitate quadam adhæret; sed » liberum habet arbitrium. » Quantumvis profunda sit malitia hominis, ratione libertatis abigenda est peccandi necessitas.

SECTIO VII.

In eamdem probationem plura testimonia Patrum.

67. Superioribus accedit Prosper, contra Coll., c. XXXVIII : « Liberum arbitrium naturaliter homini inditum manet in natura : sed qualitate, et conditione mutata » per mediatorem Dei, et hominum Christum Jesum, qui ipsam voluntatem ab eo » quod perverse volebat, avertit, et in id, » quod et bonum esset, velle convertit, ut » delectatione affecta, fide mundata, spe » erecta, charitate accensa, liberalem susciperet servitutem, et servilem amitteret » libertatem. » Itaque etiam post lapsum manet in natura humana libertas naturalis. Quæ sane nulla esset, si non esset saltem ad non peccandum indifferens, et quamvis ratione contracti peccati servilis sit, libertas tamen est, et non necessitas, qualis prorsus esset, si etiam ad non peccandum fuisset adempta facultas. Ideo ab ea distinguit libertatem supernaturalem ad fidem, et charitatem infusam, quam peccato perdidimus, et Christi merito restauramus. Similiter lib. I de vocat. gentium, c. VIII: « Liberum arbitrium, nec tunc quidem perdidit, » quando diabolo voluntate se dedit, a quo » judicium voluntatis depravatum est, non » ablatum. » Si autem perdita, et ablata esset potestas non peccandi, et inducta omnimoda peccandi necessitas, perdita, et ablata esset omnis libertas, ut arguebamus sect. II. Ideo Prosper admittit relictam superstitem facultatem ad plura opera bona naturalia, quæ naturam honestant, et decenter ornant, quamvis ad vitam æternam non conferant, ut vidimus Disp. VIII, sect. XVI, rationemque reddit, lib. contra Collat., c. XXVI : « Naturæ quippe humanæ, cujus » creator est Deus, etiam post prævaricationem manet substantia, forma, vita, » sensus, et ratio, cæteraque corporis, atque animi bona, quæ etiam malis, vitiosisque non desunt; sed non in illis veri » boni perceptio est, quæ mortalem vitam » honestare possunt, æternam autem conferre non possunt? » Nimirum quia etiam post prævaricationem manent animi bona

naturalia, viresque naturales, quibus natura opera edat honesta, rationique naturali conformia; quæ tamen a veri boni perceptione deficiunt, ac solam vitam naturalem, et temporalem honestant, supernaturalem autem, et æternam non conferunt.

amascenus. 68. Damascenus, lib. de I, Institut. c. x : « Natura, quæ ratione utitur, naturali cupiditati tum succumbere potest, tum non » succumbere, sed eam vincere. Itaque declarat natura, quæ cum vitæ cupiditate » per se ducatur, tamen rationi obtemperat. » En autem omnibus hominibus communis, sola ratione naturali duce, non est adstricta succumbere cupiditati concupiscentiæ, sed indifferens, et potens dissentire illi, et non peccare. Item Dial. contra Manichæos, circa med. :« Qui anima, quæ » tyrannide oppressa est, poterit, quin pec» cet? Ac proinde culpa non erit. » Scribit contra animam necessitate malam, qualem constituebant Manichæi, et censet, cum ea necessitate culpam esse non posse.

Marcus eremita. 69. Marcus Heremita, lib. de Baptismo, inter med. et fin. : « Quare tibi persuadeat » ille ipse primus homo, se non fuisse mutationis expertem, neque ad vitium par» ticulariter convertibilem, neque necessi» tate naturæ, sed beneplacito voluntatis » transgressum esse mandatum, quemad» modum ille parere poterat oppugnationi » satanæ, habebat autem potestatem; sic, » et nos. » Ergo persuaderi debent Baiani, nostram, sicut primorum Parentum libertatem necessitate peccandi esse expeditam, quia utraque non est ad solum vitium adstricta, sed etiam ad bonum, et resistentiam mali convertibilis. Rursus ibidem : « Cum sciat Scriptura in nostra facultate » positum esse, ut hæc agamus, necne, » propterea non Satanam, neque peccatum » Adæ, sed nos increpat. » Quia adhuc post Adæ peccatum, et oppugnationem concupiscentiæ, atque Satanæ in nostra potestate positum est illi resistere, ideo Scriptura jure increpat peccata nostra, immerito increpatura, si necessitate ageremus illa.

rnardus. 70. Bernardus, serm. LXXXI in Cant., a medio : « Nescio, quo pravo, et miro modo » ipsa sibi voluntas, peccato quidem in deterius mutata, necessitatem faciat, ut ne» cessitas cum voluntaria sit, excusare non » valeat voluntatem, neque voluntas cum » sit illecta excludere necessitatem. » Itaque necessitas non potest excusare a peccato, nisi involuntaria nobis sit, et inevitabilis a nobis, qualis est peccato Adami injecta naturæ. Quare mox subdit : « Malo » non caret merito tam is, qui potuit non » facere mala, et fecit, quam qui potuit fa» cere bona, et non fecit. » Itaque malum meritum vendicat libertatem ad oppositum indifferentem expeditam a necessitate, vel mali agendi, vel deserendi boni. Quod pulchre tradidit, Tract. de lib. arb., col. 2 : « Quod si liberum non esse cognoscitur, » quo pacto ei vel bonum, vel malum im» putatur? Excusat nempe utrumque ne» cessitas. » Ubi ergo adest necessitas amandi, seu agendi mali, excusata est omnis imputatio malitiæ. Quibus mox subdit : « Cum triplex sit nobis proposita libertas, » a peccato, a miseria, a necessitate; hanc » ultimo loco positam contulit nobis in con» ditione naturæ, in primam restauramur » a gratia, media nobis reservatur in pa» tria. » Expende, libertatem a necessitate, non solum Adamo, sed etiam nobis concessam una cum natura rationali, a qua inseparabilis est, et per gratiam non illam, sed a peccato libertatem reparari. Ideoque mox addit, illam non fuisse cum peccato extinctam, sed in lapsis etiam hominibus manere; si autem peccato inducta esset necessitas peccandi, et deserendi boni, quænam esset a necessitate libertas? Tamque certum est Bernardo, potestatam peccandi nulli hominum inesse posse absque potestate non peccandi, ut pronuntiet eo solum homini etiam lapso relictam potestatem peccandi, ut gloriam non peccandi, cum peccare posset, obtineat : « Datum homini » pose peccare, non ut proinde peccaret, » sed ut gloriosior inde appareret, si non » peccaret, cum peccare posset. » Quibus paucis interjectis nectit : « Neque tamen » fuit culpa dantis, sed abutentis, qui » ipsam videlicet facultatem convertit in » usum peccandi, quam acceperat ad glo» riam non peccandi. » Bernardus autem toto eo Tractatu de lib. arb. disserit de libertate peccandi, prout est communis omnibus lapsis hominibus. Ergo eam censet individuam a potestate non peccandi, et ad usum et gloriam non peccandi concessam. Quod videant Baiani, quomodo cohæreat cum necessitate peccandi.

Ennodius. 71. Ennodius Ticinensis ad Constantium apud Turrianum pro Epistolis Pontificum, lib. IV, prope finem, his aureis verbis

Baium, Baianosque insectatur : « Inventus » est homo, qui servos Christi sub hac oc- » casione cribraret, asserens de arbitrii » libertate, homini in una tantum parte » quæ deterior est, eligendi datam esse » licentiam. O schismaticam propositio- » nem, quæ juxta Apocalypsim scriptas » habet in fronte blasphemias! Quæ ista » libertas est, si valet, edisserat, ubi hoc » solum datur velle, quod puniat? Aut » quare electionem nominet, ubi unam » tantum partem asserit esse concessam? » Audis, schismaticam propositionem secum ferentem blasphemias homini in unam tantum partem, et eam deteriorem, scilicet ad solum peccandum datam esse naturalem facultatem. Quia cum hujusmodi necessitate nulla potest esse libertas, nec peccandi facultas. Quod cecinisse videtur Prudentius, lib. II adversus Symmachum, sect. III :

Prudentius

> Imo nocens, quicumque volens, quod non [licet, audet.
> Alterutrum quia velle suum est.

Ergo innocens habendus est, quicumque illicita velit, dum alterutrum velle suum non est, sive dum in sua potestate non est alterutrum extremum indifferenter velle.

Anselmus.

72. Anselmus, lib. de Concor. Prædestinat. cum libert., c. I : « Quod si quæratur » de peccato ipsius voluntatis, cum peccat » volendo, utrum sit necessitate? Respon- » dendum est, quia sicut non vult necessi- » tate : ita non est peccatum voluntatis ne- » cessitate. » Itaque omnes, qui voluntate peccant, nullam habent necessitatem peccandi. Hanc autem necessitatem mox explicat, debere esse antecedentem, et inevitabilem; nam consequenti, et evitabili necessitate peccare potest : « Tamen verum est, » quia si vult homo peccare, necesse est, » eum peccare, sed ea necessitate, quam » supra dixi nihil cogere, aut prohibere. » Tandemque concludit : « Non est culpa Dei, » qui creavit in homine cum libertate ar- » bitrii voluntatem, et contulit ei justitiam, » ut nihil, nisi juste vellet, sed culpa est » hominis, qui justitiam deseruit, quam » servare potuit. » Quod etiam de homine lapso scribit. Ergo culpa hominis non est deserere justitiam lege naturali præscriptam, nisi eam servare possit.

Theodoret.

73. Theodoretus, lib V de Providentia, prope finem : « Neque Deus cum sit opti- » mus, et justissimus ab iis pœnas exigeret, » qui ex lege vitam vivere adamarunt, si » necessitate aliqua deliquissent. » Ergo injustus est Deus pœnas exigens ab eis, qui necessitate delinquunt. Item ad rem aptissime illa verba ad Rom. VII : *Quod enim operor, non intelligo ;* sic exponit : « Illa non » volo, et odi, non necessitatem, sed imbe- » cillitatem significant : non enim necessi- » tate, aut vi aliqua impulsi peccamus, sed » a voluptate deliniti ea facimus, quæ ut » scelerata, et flagitiosa abhorremus. » Ubi Baiani millies inculcant necessitatem peccandi, ibi Theodoretus eam excludit, solamque imbecillitatem naturæ agnoscit, et peccatum in solam voluntatem consentientem appetitui, cum posset dissentire, revocat.

Anastasius

74. Anastasius Nicænus, quæstionibus in scrip. versus fin. col. antepenult. ex Basilio in homil. « Quod Deum non sit autor malo- » rum, ait : Quod proprie malum est, nem- » pe peccatum, ex libero arbitrio dictum » est, cum in nostra potestate sit situm, » vel a vitio abstinere, vel esse malos. » Considera, peccatum proprie esse non posse, nisi in nostra libera potestate sit, ab eo abstinere. Hugo Cardinalis illa verba Ecclesiast. XV. *Reliquit eum in manu consilii sui*, quæ ostendimus Disp. XV, sect. I, comprehendere etiam hominem lapsum, ita vertit: « In potestate, seu libertate arbitrii, ut pos- » set peccare, et non peccare, si vellet. » Ergo homo lapsus relictus est cum potestate peccandi, et non peccandi, si velit. Laurentius Justinianus, lib. de Contemp. Mundi, c. VIII : « Præstitit quippe Dominus liberam » boni, vel mali eligendi facultatem, qua » mediante improbus merito condignum » habeat de mali perpetratione supplicium. » Ubi plane supponit absque libera inter bonum, vel malum eligendi facultate non posse hominem de peccato puniri.

Hugo, cardinalis

Laurent. Justinian.

Richard Victorinus

75. Demum Richardus Victorinus disserens de homine lapso, Tract. I, de statu interior. homin., p. 1, c. XV : « Non autem « arbitrium hominis idcirco liberum dici- » mus, quia promptum habeat bonum vel » malum facere : sed quia liberum habet » bono, vel malo non consentire. Posse » quidem facere malum, est infirmitatis; » posse facere bonum, est potestatis; neu- » trum autem (facere) libertatis. » Tam propria igitur est libertatis etiam hominis lapsi posse non peccare, seu non consentire

malo, ut proprius ejus actus non tam sit, aut facere bonum, aut malum, quam utrumque cohibere, continuoque adjicit : « Potest » enim consentire, vel non consentire aspi- » rationi divinæ; similiter et suggestioni » diabolicæ, utrumque quidem ex libertate, » neutrum autem ex necessitate, » quibus præmissis concludit : « Potestatem itaque » promerendi peccando amittere potuit. » Libertatem vere arbitrii, sicut nunquam » non habuit, si nunquam non habebit; » quia nunquam qualicumque peccato, vel » pœna amitti, vel minui poterit. Amisit » itaque potestatem, non libertatem. Sed » qualem (inquis) potestatem? Audi qua- » lem accepit, et intelliges, qualem amisit. » *Omnia* (inquit) *subjecisti sub pedibus* » *ejus.* » Quibus diserte statuit, solam esse perditam peccato Adæ libertatem promerendi, et subjiciendi sibi appetitum, et cætera creata, superstitemque relictam libertatem, qua non peccare, et dissentire suggestioni concupiscentiæ possit. Quibus annumera Moguntinos Patres, c. II : « Nos » peccata nulla impulsi necessitate, sed » malitia, et vitio nostro perpetramus. »

untini tres.

76. Hæc lectori sat sunt, ut perspiciat clarissimum, necessitatem peccandi post lapsum invectam naturæ humanæ in eis omnibus, qui re ipsa peccant, quam mordicus Baiani tuentur, contrariam esse doctrinæ Patrum, quam plurimis aliis testimoniis promptum erat locupletare, sed fastidio pepercimus. Scio, Baianos eis respondere posse eadem, quæ testimoniis Augustianis respondent. Sed nullus etiam non sciet, eas responsiones esse frivolas, et vanas, et a nobis sufficientissime labefactatas, principiaque, quibus ad earum impugnationem usi simus, esse cæterorum etiam Patrum doctrinæ communia.

SECTIO VIII.

Rationes Theologicæ pro eadem doctrina.

ima tio.

77. Prima, et potissima est ea, in qua Augustinus, et cæteri Patres cum omnibus Scholasticis nituntur. Ad peccandum necessaria est libertas arbitrii demeritoria, et vituperabilis, ut contra Calvinum, et alios Hæreticos definitum est ab Ecclesia. Cum necessitate peccandi non potest esse ejusmodi libertas, ut per quatuor disputationes præcedentes demonstravimus, attendentes, ad libertatem indifferentiam necessitati contrariam requiri, et solam voluntarietatem et immunitatem a coactione non sufficere. Ergo implicat, naturam humanam ex Adami peccato potestatem peccandi cum necessitate contrahere. Consequentia est optima. Solutiones, quas huic argumento adhibent Baiani, vidimus sect, IV et V, et satis, superque refellimus. Prima est, cum necessitate peccandi, manere libertatem indifferentiæ ad non peccandum, in specie, et in individuo, per aliud peccatum contrarium. Quam repulimus a n. 31 ad 34. Secunda est, libertatem ad peccandum non requiri in statu naturæ lapsæ, sed solum in statu naturæ integræ, et innocentis. Quam rejecimus a n. 35 ad 44. Tertia est, eam libertatem non requiri naturalem per solas vires arbitrii, sed per vires gratiæ. Quam labefecimus, a n. 44 ad 48.

78. Confirmatur : quia rationes, quibus Augustinus, et cæteri Patres probant libertatem abstinendi a peccato ante peccatum Adæ, probant eamdem post Adæ peccatum, nimirum præcepta, cohortationes, objurgationes, vituperationes, atque supplicia, quæ locum habere non possunt, si aliquod hominum genus, sublata benefaciendi libertate, peccandi necessitate prematur. At ex disciplina Christiana certum est, etiam post Adæ peccatum stimulos istos recte cuivis hominum generi admoveri. Falsum est igitur, quemquam vel ante, vel post fidem, peccandi necessitate teneri. Item confirmatur; quia hæc etiam urgent ad impletionem liberam præceptorum, quæ affirmativa dicuntur, ideoque violationem illorum cuivis hominum generi culpabilem, et vituperabilem evincunt. At violatio ista caveri non potest, nisi bonis operibus absque peccato, quia præcepta affirmativa præscribunt opera moraliter bona, malitiæ moralis expertia, præsertim, præceptum diligendi Deum, et in eum referendi quæcumque moraliter agimus, quod omnes homines in omni morali operatione obligare, profitentur Baiani. Ergo possibile est hominibus aliqua moraliter agere absque peccato. Confirmatio.

79. Hæc sibi objiciunt Baiani. Ad primamque confirmationis objectionem respondent, eam ex Ethnica Philosophia, et Pelagiana disciplina potius, quam ex Catholica, et Augustiniana doctrina fieri, quia solis Ethnicis Philosophis, et Pelagianis Hæreti- Objectio.

cis familiare est, ad ejusmodi præcepta, cohortationes, objurgationes, vituperationes, et supplicia esse necessariam indifferentiam ad bonum, et malum, quia in eorum solum Schola bonum admittitur opus, quod non sit ex fide, et charitate profectum. Cæterum cum in Catholica, et Augustini doctrina oppositum sit sanctissimum, libertas ad peccandum necessaria admittenda est absque ejusmodi indifferentia, et cum necessitate peccandi componenda ab eis, qui a fide , et charitate alieni sunt. Vel quia cum necessitate confusa peccandi cohæret indifferentia ad plura peccata sibi contraria, quorum alterum altero vitari, et superari potest. Vel quia nulla ejusmodi indifferentia necessaria est ad libertatem, sed sufficit immunitas a coactione, et actionum omnium humanarum voluntarietas. Quod ex eo probant sibi certissimum, quia ejusmodi leges naturales , objurgationes , et vituperationes premunt etiam damnatos, quibus tamen nulla benefaciendi facultas , et omnimoda peccandi necessitas inest. Ad secundam confirmationem similiter respondent, etiam damnatos præceptis affirmativis obligari, quamvis nullius boni operis agendi facultate prædiți sint. Nimirum quia sive sit possibilis pura omissio actus præcepti, sive non, voluntas creata semper operatur, aut omittit operari ex aliquo fine, et bono sibi proposito, sive creato, sive increato. Cum autem qui auxilio gratiæ destituti sunt, ex fine, et bono increato operari nequeant, necessum esse , omittere, aut operari ex fine et bono creato, atque adeo sive diligant Deum, sive omittant diligere, referre dilectionem, aut omissionem in finem, et bonum creatum. At multiplex est finis, et bonum creatum , ex quo possuut sive omittere, sive diligere. Ergo etiam in eis præceptis manet indifferentia, et libertas ad peccandum sufficiens cum necessitate peccandi, cum maneat indifferens electio finis, et boni creati, ex quo voluntas possit, sive omissionem sive actum præceptum decernere.

Solvitur. 80. In hac solutione plura involvuntur. Eis tamen facile ex præteritis occurremus. Inprimis calumniæ, quibus Baiani nostram doctrinam, et objectionem infamant, spiritum Calvinianum, quo Calvinus Catholicorum doctrinam, et libertatem Ethnicam, et Pelagianam criminatur, ut præmisimus n. 27. Et quidem immerito utrique : nam Philosophia naturalis, et Theologica supernaturalis in eadem asserta, et argumenta sæpe conveniunt, cum plurima nostræ fidei dogmata rationi etiam naturali maxime conformia sint, inter quæ unum præcipue est, libertatem meritoriam, et demeritoriam laudabilem, et vituperabilem esse non posse. absque potestate ad oppositum indifferenti, et eam ex ratione præcepti, cohortationis, objurgationis , vituperationis, et supplicii arguere, ut non solum Scholastici recentiores, sed etiam Augustinus, et cæteri Patres Sacris Scripturis inhærentes, frequenter arguunt, sicut eorum testimonia præteritis sectionibus, ut uberius Disp. XIV et XV, a nobis producta manifestissime persuadent. Secundo, indifferentiam ad vitandum unum peccatum per aliud, et non aliter, minime sufficere ad libertatem, quam ex præceptis, et aliis capitibus enumeratis Patres colligunt, demonstravimus a n. 31 ad 34. Præsertim cum ex disciplina Christiana, et naturali ratione admonere possimus quemquam hominum, non solum ut in specie, et individuo abstineat ab hoc, vel illo determinato peccato, sed etiam in genere ab omni peccato, et eum objurgare, et vituperare, quod aliquo, cum in particulari materia moraliter operatur, se obstringat peccato; ad legem enim naturalem etiam pertinet illud *Declina a malo, et fac bonum* , quod in genere , omne prohibet peccatum. Quare ejusmodi rationes, aut nullam indifferentiam, aut etiam genericam ad omne in materia particulari cavendum peccatum conficiunt. Rursus ad ejusmodi libertatem non sufficere solam immunitatem a coactione absque aliqua indifferentia ad oppositum, ut ex sua , et Augustini doctrina Baiani respondent, satis exploratum est per quatuor integras disputationes præcedentes. Demum nullam esse redargutionem ex necessitate peccandi damnatorum confectam, constat ex Disp. præterita, sect. VIII, et uberius constabit sect. XI.

81. Unde etiam evanescunt , quæ ad elevandam secundam confirmationem promunt, præsertim cum in præceptis affirmativis, nec doctrina voluntarietatis, nec indifferentiæ locum habeat. Nam Baiani proclamant ad ea implenda, tam infidelibus, quam etiam fidelibus reipsa delinquentibus auxilia gratiæ necessaria deficere. Ergo omissio actuum præceptorum non est a voluntate , sive pure omittente, sive omissionem importante, sed a defectu extrinseco auxilio-

rum gratiæ, quæ ad actus præceptos necessaria sunt; nam ejusmodi defectus independenter a voluntate inducit necessario defectum, et omissionem actus, sicut defectus cognitionis necessariæ ad amorem objecti inducit defectum amoris. Ergo sicut deficiente cognitione defectus amoris non est ab intrinseco voluntatis, sed ab extrinseco defectu cognitionis, ita deficiente auxilio gratiæ necessario ad actum præceptum, omissio actus præcepti non erit ex virtute intrinseca arbitrii, sed ex carentia extrinseca auxilii. Ut autem talis omissio voluntaria sit, debet esse a principio intrinseco voluntatis, ut indubitatum est. Ergo omissio actus præcepti contraria adimpletioni præcepti, in qua violatio formaliter consistit, non potest esse libera, quia sit voluntaria.

82. Quare nihil refert indifferentia ad plura bona creata, ex quibus talis omissio potest amari. Quia ex quocumque ametur, non potest voluntas imperare, et referre omissionem in finem, cum non possit ex amore talis finis proficisci, sed ex solo auxilii gratiæ defectu. Ut autem omissio referatur in finem, debet esse voluntaria, et ex amore finis profecta. Præterea quia hæc indifferentia frustra a Baianis confingitur, ut vitari possit peccatum præcepto affirmativo Deum super omnia creata diligendi, et in eum omnia opera referendi contrarium. Nam peccata contra hujusmodi præcepta vitari non possunt, nisi adimpletis præceptis dum enim præcepta non adimplentur, violantur. Si autem hujusmodi præcepta adimplentur, necessum est existere actum dilectionis Dei super omnia, nec non actum referentem in Deum quidquid in eo instanti moraliter agimus. At cum his actibus repugnat aliquis amor vitiosus objecti creati, in quod aut dilectio Dei, aut relatio Deum referatur. Implicat enim hæc duo conjungi, amari Deum super omnia bona creata, et amare bonum creatum supra Deum, nec non referre in Deum quidquid in hoc instanti moraliter agimus, et moraliter agere amorem objecti creati irreferibilem in Deum, et relatum intrinsece in solam creaturam. Hallucinantur igitur Baiani, dum libertatem abstinendi a peccato violante hujusmodi affirmativa præcepta contendunt componere cum necessitate peccandi.

83. Secunda ratio Theologica sit, Potestas abstinendi ab omni peccato in uno instanti determinato erat naturalis homini in statu naturæ integræ, ante peccatum, debitaque naturali hominis constitutioni, qua rationalis est, seorsim ab omni auxilio gratiæ, et beneficio naturæ superaddito creationi, ut pluribus confecimus Disp. VIII, a sect. XIII ad XVI. At peccato Adæ ablata non est potestas naturalis debita homini, qua rationali, ex sola constitutione naturæ seorsim ab omni auxilio gratiæ, et beneficio superaddito creationi. Ergo post Adæ peccatum manet in quocumque homine potestas abstinendi ab omni peccato in unoquoque instanti determinato, in quo moraliter operatur. Consequentia est legitima. Major Disp. VIII, sufficienter probata. Minor probatur, quia homini ob Adæ peccatum ablata non sunt cætera bona naturalia debita naturali ipsius constitutioni seorsim ab omni beneficio gratuito creationi superaddito; omnia enim bona, quæ Sacræ Litteræ, Ecclesiæ Patres, et Theologi Scholastici docent ratione peccati adempta, ut justitiam infusam, merita conferentia in vitam æternam, auxilia habitualia, et actualia gratiæ Theologicæ, obedientiam appetitus sensitivi, immortalitatem, et alia ejusmodi, erant supernaturalia, et indebita creationi hominis, sine quibus potuit a Deo condi, ut toto libro præcedenti in genere, et in specie comprobavimus, et ab eorum ordine potestatem moraliter operandi sine peccato exclusimus, sicut vim intellectivam, sensitivam, et alias facultates naturales. Ergo sicut aliæ facultates naturales superstites fuerunt post peccatum, ita etiam fuit superstes potestas moraliter agendi sine peccato.

84. Confirmatur, quia post peccatum remanserunt integra omnia principia, quibus adæquate constituebatur ante peccatum potestas abstinendi a peccato homini naturalis. Nam illa erant natura ipsius voluntatis radicaliter indifferens ad peccandum, et non peccandum, cognitio intellectus proponens malitiam objecti, et honestatem illi contrariam, et concursus generalis Dei, paratus ad utrumque extremum: his enim solis constitutis, et secluso quovis alio intelligitur illa facultas naturalis, quæ nullo indigebat auxilio gratiæ superaddito naturæ, ut nunc supponimus. At hæc principia in statu naturæ lapsæ non desunt. Ergo nec potestas physica, et antecedens abstinendi a peccato constituta ex illis. Explicatur: his

Confirmatio.

principiis ante peccatum erat possibilis usus libertatis abstinendi a peccato pertinens ad ordinem naturalem. Ergo eisdem permanentibus post peccatum etiam erit possibilis, quemadmodum sunt possibiles actus aliarum facultatum naturalium, solum quia permanent eadem principia, quibus erant possibiles ante peccatum.

Objectio. 85. Dicent Baiani, post peccatum esse impedimentum concupiscentiæ inducentis ad peccandum, quod non erat ante peccatum, et superandum est ad non peccandum, et absque auxilio gratiæ superari non potest. Redarguuntur. Primo, quia ea potestas naturalis abstinendi a peccato debita constitutioni naturæ conveniret homini in puris naturalibus constituto, ut probant nostra argumenta Disp. VIII confecta. At in puris naturalibus homo conderetur obnoxius concupiscentiæ, sicut modo est, ut ostendimus Disp. IX. Ergo concupiscentia superveniens in statu naturæ lapsæ non tollit potestatem physicam, et antecedentem abstinendi a peccato, sed solam moralem, et consequentem, quæ in facilitate abstinendi a peccato consistit. Secundo, quia concupiscentia non fert secum necessitatem peccandi, sed solam inclinationem superabilem potestate naturali hominis, ut arguemus n. 87. Ergo ea non reddit impossibilem, sed tantum difficilem abstinentiam a peccato.

Tertia ratio. 86. Tertia ratio. In statu naturæ lapsæ, affectus turpes simplices, et inefficaces peccandi nullum continent peccatum ob necessitatem, qua fiunt, quamvis sint spontanei, et voluntarii, et ratione originalis peccati inducta sit necessitas habendi illos, et ablata potestas cohibendi. Ergo nec in affectibus absolutis, et efficacibus erit peccatum, si eadem necessitate fiunt. Nec refert, affectum absolutum, et efficacem moveri ex judicio indifferenti boni, et mali : quia etiam affectus simplices possunt ex eo moveri, et cum eo persistere, sicut persistebant necessitate cum eo, in illo, qui clamabat : *Non quod volo bonum, hoc ago ; sed quod nolo malum, hoc facio.* Velle enim illud, et nolle, quæ simul afficiebant voluntatem, non erant affectus efficaces, et absoluti, sed inefficaces, et simplices. Tamen simul erant cum notione boni, et mali. Quare idem Apostolus, ad Rom. VI, admonet : *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus.* Nempe quia etiam advertente ratione affectus ex concupiscentia excitati necessitate existunt, et quamvis possimus non consentire illis, non possumus non illos sentire, et ideo non prohibet Paulus, ut non sint, sed ut non regnent. Quod sic ponderat Augustinus, Tract. XLI in Joannem : « Non ait, non sit : sed non » regnet. Quamdiu vivis, peccatum necesse » esse in membris tuis, saltem illi regnum » auferatur ; non fiat, quod jubet. » Et Gregorius, lib. XXI Moral., cap. II : « Peccatum » in humano corpore non esse, sed regnare » prohibuit, quia in carne corruptibili non » esse non potest, sed non regnare potest. » Prohiberet autem, eos affectus non esse, si cum advertentia rationis, et judicio indifferenti non essent omnino necessarii. Quare propter eamdem rationem eorum consensus prohiberi non potest in eis, in quibus consensus, sicut sensus necessitate existit, et poterit a consensu malitia propria, sicut a sensu necessitate relegari. Neque item refert, affectus simplices interdum nobis nolentibus existere, ac proinde omnino voluntarios non esse. Quia etiam consensus eorum si inevitabilis est, potest eodem pacto nobis inefficaciter nolentibus esse, quia potest voluntas velle ea necessitate solvi, et eo affectu, quo consensum, etiam sensum cohiberet, si posset, ut Disputatione præterita sæpius expendimus. Præterea quia cum consensus necessitate sequitur eos affectus, voluntas non est in eis invita ; si enim spontanee fertur amore efficaci in objectum, a fortiori etiam simplici, et inefficaci feretur.

Quarta rati 87. Quarta ratio. Tota necessitas peccandi secluso auxilio gratiæ revocatur a Baianis in vim concupiscentiæ, quæ ante peccatum non instigabat ad peccandum. At hæc discriminis ratio nulla est. Tum quia ante peccatum non solum erat potestas cohibendi appetitus sensitivi motus, sed etiam eis resistendi semel permissis, sive ex suppositione, quod permitterentur excitari et excitare. Ad quod in eo statu non erat necessarium auxilium specialis gratiæ superadditum beneficio creationis, ut præmisimus Disp. VIII. Ergo etiam in statu naturæ lapsæ, in quo ejusmodi motus necessitate excitantur, erit potestas eis renitendi, secluso speciali auxilio gratiæ. Nam tales motus ex suppositione, quod permitterentur, non minus in eo statu, quam in isto retardarent dissensum, nec in istos voluntas est minoris virtutis naturalis,

quam in illo secluso impedimento concupiscentiæ. Ergo si in illo statu poterat voluntas etiam in sensu composito eorum motuum superare resistentiam ipsorum, etiam poterit in isto, in quo non est resistentia major. Præsertim si supponamus eosdem prorsus esse motus sensitivos ante, et post peccatum commissum, ut poterat contingere, quia post eorum motuum consensum poterant iidem motus perseverare una cum ipso consensu, ante consensum quidem liberi, et evitabiles, post consensum vero necessarii, et inevitabiles. Tamen tunc iidem motus non magis moverent, aut cogerent voluntatem in secundo instanti, in quo erant inevitabiles, quam in primo. Ergo si in primo motioni eorum poterat ab arbitrio resisti, etiam poterit in secundo, cum nulla sit motionis eorum inæqualitas. Tunc quia in statu puræ naturæ esset rebellio concupiscentiæ, ut Disp. IX probatum reliquimus. Tamen in eo non deficeret naturæ potestas resistendi, secluso auxilio gratiæ Theologicæ, ut probant omnia nostra argumenta Disp. VIII confecta. Ergo sola concupiscentiæ rebellio non sufficit inducere necessitatem peccandi.

88. A priori ratio est, quia vis concupiscentiæ solum est movendi, et inclinandi voluntatem ad consensum peccati, absque connexione intrinseca cum illo, siquidem auxilio gratiæ potest ab ea separari consensus. At sola inclinatio, et motio, non connexa intrinsece cum consensu, non potest reddere impossibilem, sed solum difficilem dissensum, qui alias seclusa ea motione, et inclinatione esset possibilis. Alioqui non posset arbitrio supervenire difficultas aliqua agendi ex inclinatione ad unam partem, absque impossibilitate alterius. Quod per se videtur absurdum, et inauditum Patribus, et Theologis, distinguentibus sæpissime difficultatem ab impossibilitate agendi, quæ physica, et antecedens sit, indigens nova virtute ad illam superandam. Explicatur; motio concupiscentiæ ad consensum unius peccati non solum retrahit voluntatem a dissensu contrario honesto, sed etiam turpi. Tamen non tollit potestatem voluntatis ad dissensum turpem. Ergo nec ad dissensum honestum. Nec satisfacies, si dicas, ad dissensum turpem præcedere inclinationem alterius cupiditatis contrariæ, qua compensatur inclinatio ad consensum contrarium etiam turpem. Quia etiam si voluntas non sollicitetur cupiditate contraria inclinante ad dissensum turpem, potest consensum ex turpi dissensu cohibere. Nec enim necessum est, ut quoties voluntas cupiditate unius objecti turpis pellicitur ad ejus consensum, adsit simul cupiditas alterius objecti turpis contrarii pelliciens ad dissensum. Cum enim passiones animæ æquales in omnibus non sint, contingere potest, passionem inclinantem vehementer ad unum objectum, conjungi cum levissima, aut fere nulla inclinatione ad contrarium. Tamen adhuc in eo eventu adest potestas physica, et antecedens, ad dissensum turpem ex amore talis objecti. Ergo vehemens inclinatio voluntatis ad unam partem, non tollit potestatem, quæ seclusa ea inclinatione, erat ad aliam. Explicatur rursus : delectatio infusa gratiæ circa objectum honestum potest adeo intendi et augeri, ut superet delectationem, et inclinationem concupiscentiæ ad objectum turpe; quod poterat contingere Adamo in statu naturæ integræ, ut vehementius moveretur delectatione infusa gratiæ ad consensum honestum, quam in statu naturæ lapsæ movetur cupiditate concupiscentiæ ad consensum turpem. Tamen ea gratiæ inclinatio ad honestum consensum, non tolleret in statu naturæ integræ potestatem physicam, ad dissensum contrarium. Ergo nec inclinatio concupiscentiæ, in statu naturæ lapsæ, tollet potestatem ad dissensum honestum contrarium quæ semota concupiscentia, inerat voluntati. Siquidem difficultas, et resistentia superanda, in statu naturæ lapsæ, ad dissensum honestum non est major, sed minor, quam superanda, in statu naturæ integræ, ad dissensum turpem.

89. Confirmatur; si sola vis concupiscentiæ induceret necessitatem peccandi, posset Deus esse auctor peccati. Nam concupiscentia est homini naturalis, et absque peccato præcedenti, ex sola institutione naturæ potest ei inesse, inessetque, si homo in statu puritatis, et non gratiæ conderetur, ut ex instituto monstravimus Disput. IX. Tunc autem Deus, condens naturam concupiscentiæ obnoxiam, esset auctor peccati. Nam esset autor naturæ necessitate connexæ cum peccato : « Quod enim est causa causæ, etiam » est causa causati necessario per talem » causam, » ut fert commune proloquium. Ideo Augustinus, Manichæis asserentibus Deum esse auctorem peccati, quia auctor est

Confirmatio.

naturæ cupiditatibus concupiscentiæ obnoxiæ, ut Deum liberet a causalitate peccati, totus incumbit, probando, una cum concupiscentia, tribuere Deum potestatem illi resistendi, ut vidimus Disp. IX, n. 75. et seqq. supponens quidem, Deum non posse aliter vindicari a causalitate peccati, nisi ablata necessitate peccandi, et posita potestate abstinendi a peccato. Ergo vis concupiscentiæ tanta non est, ut afferat secum necessitatem naturalem peccandi, et auferat naturalem potestatem, non peccandi. Roboratur ulterius ; quia Baiani necessitatem peccandi, seclusa gratia Dei, non solum tribuunt naturæ ex peccato Adæ, sed etiam ex ipsa conditione, et infirmitate naturæ, cum non solum in statu naturæ lapsæ, sed etiam integræ, desiderent auxilium gratiæ Theologicæ, ad abstinendum a peccato, doceantque etiam in eo statu nullum suis viribus naturalibus agere posse opus, quod non sit peccatum, quia blasphemant opera bona naturalia, et sola supernaturalia volunt esse bona, ut vidimus Disp. VIII, sect. x. Quare seclusa gratia, in omni statu naturam humanam prædicant cum peccato connexam. At gratia creationi indebita potest a Deo negari. Ergo natura condi, omnino connexa cum peccato. Tunc autem in Deum condentem naturam retunderetur peccatum. Nam nulla alia ratione ex Manichæorum sententia et eorum, qui astris cœlestibus adscribunt vim necessitandi voluntatem ad peccandum, colligunt Patres, Deum fore opificem peccati, nisi quia esset conditor naturæ, et agentium inducentium necessitatem peccandi, ut arguimus ex Patrum doctrina Disp. VIII, sect. xxv. Ergo in statu etiam naturæ lapsæ esset auctor peccati, siquidem ea necessitas oriretur ex sola conditione naturæ, et abstractione gratiæ, quæ Deo volontariæ sunt, et a Deo directe procedunt.

Quinta ratio.

90. Quinta ratio. Etiam inter infideles excusabilior est, qui gravissima impulsus tentatione, quam qui levi tentatione motus, perjurat ; item qui peccatum ex specie, et individuo levius, v. g. mendacium, quam qui gravius, v. g. perjurium perpetrat. At hæc, Baianorum opinione, non essent vera. Primum quidem, quia levi tentatione pulsatus, æque est impotens illi resistere, ac gravissima tentatione impulsus, et tanta inest illi, quanta huic necessitas pejerandi. Nulla autem potest esse excusatio major, quam impotentia, et necessitas. Qui enim unica catena vinctus tenetur, æque excusabilis est, ac qui duplici vinctus est. Nec Baiani se expedient, si dicant, facilius posse ad aliud peccatum contrarium diverti eum, qui levi tentatione instigatur. Nam potest contingere, ut illi non proponatur aliud objectum contrarium perjurio, quam honestum, ad quod, per Baianos. infidelis diverti non potest. Item si occurrat objectum turpe contrarium, potest contingere, ut gravioris turpitudinis sit, quam perjurium, et illud aliud, in quod alius vehementi instigatur tentatione potest converti. Imputabile autem ad majorem malitiam esse non potest, quod ad gravius committendum peccatum non se convertit. Rursus quia alius poterat simul duplici gravi tentatione contraria sollicitari, et pari facilitate, ac levi tentatione motus, a perjurio, alterius peccati perpetratione abstinere. Ex quibus etiam secundum absurdum persuadetur. Nam minus peccat, qui inter duo peccata inæqualia, quorum alterum necessitate eligendum est, eligit minus malum, quam qui eligit majus. At potest contingere, ut eligenti perjurium, simul cum illo non occurrat aliud peccatum levius, sed gravius ; eligenti vero mendacium, occurrat levius. Ergo minus peccabit, qui perjurium, quam qui mendacium, eligit. Quod mihi adeo certum est, ut in eo eventu non solum minus, verum etiam nullum peccatum censeam perjurium, secus vero mendacium, ut ex professo ostendi Disput. LXXIV, de Ente supernaturali. His similia plura alia absurda, poterant ex Baianorum opinione deprehendi. Sed ea lectoris discursui relinquo, ut finem imponamus impugnationi Baianæ.

Sexta rat

91. Sexta tamen ratio prætereunda non est, quæ Baianorum inconsequentiam arguit adscribentium solis infidelibus, et non fidelibus necessitatem peccandi, cum etiam fideles, reipsa peccantes, comprehendat eadem ratio necessitatis, quæ eam infidelibus adscribit, nempe defectus gratiæ, necessariæ ad non peccandum. Nam per vos nullus hominum potest abstinere a peccato, absque auxilio gratiæ. At etiam fideles, qui reipsa transgrediuntur præceptum, destituti sunt auxilio gratiæ, ad illud implendum. Nam per vos, in statu naturæ lapsæ, nullum est auxilium gratiæ, quod non sit efficax, et auxilium pure sufficiens, chimæricum, et monstrosum est. At in eis, qui reipsa vio-

lant præceptum, non fuit aliquod auxilium efficax ad illud adimplendum, nam cum auxilio efficaci ad præceptum adimplendum non potest per vos, etiam quoad entitatem auxilii, componi violatio præcepti. Ergo reipsa in eis nullum præcessit auxilium. Ergo reipsa præcessit necessitas violandi præceptum, siquidem per vos nullum est medium inter adimpletionem, et violationem præcepti, etiamsi adsit impotentia illud adimplendi.

92. Quibus accedunt duæ aliæ rationes, quæ radicitus evertunt doctrinam Baianam, et ex progressu stabiliendis præformantur. Septima igitur est, quia natura humana, etiam post lapsum, potest agere plures virtutum actus naturales solis viribus naturæ, absque auxilio gratiæ Theologicæ. Ergo a fortiori, poterit abstinere peccato, siquidem virtutum actus malitiæ moralis expertes sunt. Antecedens disputatione ventura fulciemus. Octava, et postrema est, quia etiam gentiles capaces sunt agere plura bona ordinis naturæ, sterilia in vitam æternam, quin eis aliquo deturpentur peccato. Ergo nullum est hominum genus, quod ex peccato Adæ, necessitatem peccandi contraxerit, etiam secluso auxilio gratiæ. Rursus quamvis gratiæ auxilium, ad non peccandum necessarium sit, Gentiles non esse propterea necessitati peccandi obnoxios constat ex nostra Disp. XX, de Ente supernaturali, in qua sancivimus, auxilia supernaturalis gratiæ, omnibus hominibus, etiam remotis a fide, esse communia, quod ulterius confirmabimus Disp. XX.

93. Demum licet per se esset verum, quod Baiani contendunt, nullum opus morale fieri posse absque peccato, dum non refertur in Deum, et elicitur ex charitate, in quo unice ad tuendam suam sententiam nituntur; posset adhuc, saltem per accidens, multiplex opus edi, expers peccati, si fiat ex opinione invincibiliter erronea, quod nulla est obligatio referendi in Deum omnia opera quæ agimus. Nam homo peccare non potest, nisi velit malum sibi propositum, et operetur contra propriam conscientiam, et rationem dictantem, opus esse prohibitum, ut inter moralia est principium primo verum. At qui judicat, non esse malum, sed potius bonum moraliter, subvenire egenti, propter solam honestatem creatam officii misericordiæ, quamvis non dirigitur in bonitatem divinam, re vera nullum vult malum sibi propositum; cum ex parte objecti nulla proponatur malitia, sed bonitas moralis, neque operatur contra propriam conscientiam, et dictamen rationis, cum nulla adsit scientia dictans, tale opus esse prohibitum, et malum; sed potius contraria, dictans esse præceptum, et moraliter bonum. Ergo reipsa operatur absque peccato. Nam posse hominem amore prosequi, et opere implere officia misericordiæ, et aliarum virtutum moralium propter honestatem creatam ipsorum, absque auxilio gratiæ, ultro fatentur Baiani, quia adhuc ejusmodi opera contendunt esse moraliter mala, atque vitiosa, quod eorum amor sistat in creatura, et non transeat in Deum. A qua malitia purgatur ejusmodi amor, ex opinione contraria, judicante, non teneri hominem omnes suos affectus, et actiones actu in Deum referre.

94. Si autem opponant, ignorantiam, et errorem invincibilem, non excusare hominem a culpa. Imprimis erroneam esse hanc Baianorum assertionem, præmisimus Disp. X, sect. III et seqq. Deinde aliud est operari ex ignorantia pure negativa juris naturalis, aliud ex opinione probabili, licet erronea sit; imo etiam probabiliori, quam sit opposita, plura enim falsa esse posse multo probabiliora veris, certissimum est. Quando enim homo operatur ex opinione probabili, et longe probabiliori, quam sit opposita, negari non potest, agere juxta dictamen prudentiæ; nam cum homini veritas moralis evidenter explorata non est, nec ad ejus evidentiam pervenire non potest, adestque necessitas eligendi alterutram partem contradictionis, conforme quidem prudentiæ est, illam eligere quæ verior, et probabilior, pluribusque rationis, et auctoritatis fundamentis verior, et probabilior proponitur. At potest homini proponi verior, et probabilior opinio, quæ asserit, non peccare hominem, incumbentem officiis virtutum moralium, propter solam honestatem creatam ipsorum, etiamsi actu ea non dirigat in Deum, siquidem hæc pars est conformior omnibus principiis Theologicis, et omnium Theologorum suffragiis. Ergo operans cum hoc dictamine, nullius peccati reus haberi potest. In quam rem vide plura a nobis proposita Disp. X, sect. III et IV.

95. Huc usque argumenta contendimus contra primam, et principem partem sententiæ Baianæ, quæ necessitatem peccandi adscribit naturæ lapsæ, secluso auxilio gra-

tiæ. Nunc restant impugnandæ aliæ duæ; quarum altera vendicat ad non peccandum necessariam gratiam entitate supernaturalem, et excludit sufficientem gratiam entitate naturalem; altera graiiam entitate supernaturalem ejus qualitatis, et speciei desiderat, ut ad fidem, et charitatem Theologicam pertineat, quin seelusa fide, et charitate Theologica possit arbitrium absque peccato cavere peccatum. Hæc asserta ex eo nunc improbantur, quia possibiles sunt virtutum actus moraliter boni, et malitiæ expertes entitate naturales, ut ostendemus disp. seq. At ad actus entitate naturales, non potest esse necessarium auxilium, entitate supernaturale, ut sæpius ostendimus, Disp. CXIV, de Ente supernaturali. Auxilium item entitate supernaturale, non limitatur ad fidei, et charitatis Theologicæ actus, sed plura dona ab eis actibus differentia, possunt esse auxilia gratiæ entitate supernaturalia, ut ex professo exponemus Disp. XXIV.

SECTIO IX.

Baianorum argumentis solvendis præmittuntur nonnulla.

Præmittitur primo.

96. Statuenda semel sunt principia, quæ ad solutionem argumentorum contrariæ sententiæ, sæpius sunt repetenda. Inprimis præmitto, aliud esse posse hominem lapsum abstinere a peccato per se, et ex natura rei, absque consortio gratiæ, aliud id posse etiam ex lege, et providentia nunc præsenti. Nam ut Disp. XX, de Ente supern. copiose statuimus, licet possit homo suis viribus per se, et ex natura rei, plures virtutum actus elicere, absque consortio gratiæ, ex lege tamen, et providentia nunc præsenti id non posse absque consortio gratiæ, quia lege supernaturali Dei nunc sancitum est, ut nunquam homo conferat secum concursum ad eliciendum virtutis actum, sine fructu salutari, et supernaturali, sive quin simul is conatus edat actum salutarem, et supernaturalem, ideoque semper præveniatur auxiliis supernaturalibus, ad actus supernaturales, quoties adsunt auxilia naturalia, ad virtutum actus naturales necessaria: ita licet possit homo per se, et ex natura rei, suis viribus abstinere a peccato, sine peccato; ex lege tamen, et providentia supernaturali Dei, potest id reipsa esse impossibile, absque consortio gratiæ, quia lege supernaturali providentiæ præsentis statutum est, ut una cum auxiliis naturalibus, retrahentibus voluntatem a peccando, concurrant perpetuo simul auxilia supernaturalia, ut abstinentia a peccato moraliter bona et honesta, salutaris sit in vitam æternam, et cum arbitrium hominis egerit, quod in se est ad eum fructum salutarem edendum, non frustretur ejus conatus fructu salutis. Quod locum habere, non solum quando voluntas abstinet a peccato, per actum positivum moraliter bonum, sed etiam per puram omissionem, quia talis omissio potest esse moraliter bona, et meritoria, multis probavimus Disp. LXX, de Ente super.; quæ asserta iterum nunc non probo quia ex professo ea ex Sacris Litteris, testimoniis Patrum, et rationibus Theologicis, quod sat, superque sit, in præcitatis disputationibus sancivimus.

97. Unde possunt hæc duo componi, arbitrium suis solis viribus, absque consortio gratiæ agens, non posse nunc, juxta leges præsentis providentiæ, quidquam edere, quod non sit peccatum, per se tamen, et ex natura rei posse plura agere, et abstinere a peccato absque perpetratione peccati. Quia licet id possit per se, et ex natura rei, ex lege tamen, et providentia Dei, numquam solis suis viribus, absque consortio gratiæ, relinquitur a Deo, ad usus libertatis honestos, et bonos, sed solum ad turpes, et malos, ideoque nunc reipsa solis suis viribus, absque concursu gratiæ, nihil agit, nisi peccatum; præsertim in sententia Baianorum, quæ Augustini etiam esse censetur, respuente actus indifferentes in individuo. Itaque cum ea lege, et providentia nunc præsenti, componitur, falsam esse Baianorum doctrinam, de qua nunc confligimus; quia eorum doctrina per se, et ex natura rei adstruit potestatem hominis lapsi ad solum peccandum valere, et nec a peccato abstinere, nec opus, quod non sit peccatum, suis viribus absque auxilio gratiæ seorsim ab extrinseca constitutione Dei agere posse.

98. Præmitto secundo, omnem Augustini conflictum cum Pelagianis, de necessitate gratiæ ad bona opera moralia, et abstinentiam a peccato, directe incubuisse in abstinentiam a peccato, et opera bona salutaria in vitam æternam, asserenda solis viribus gratiæ possibilia, et impossibilia solis viribus naturæ. Solemnissimum enim Pelagianorum

Secun

dogma fuit, ex sanctionibus Conciliorum, et scriptis Patrum, Theologorumque omnium notissimum, gratiam non esse necessariam ad meritum vitæ æternæ, neque ad ullum opus salutare eorum, quæ in Sacris Litteris continentur, sed naturam ad ea peragenda solis suis viribus sufficere. Quare interdum Concilia, et Patres, opera, ad quæ gratia necessaria est, notanter significant cum adjectione *prout oportet*, eam qualitatem meriti, et utilitatis exprimente, ut exposuimus Disp. VIII, sect. XVI. Neque refert, sæpius Augustinum, et alios Patres absque tali adjectione, bona opera, et abstinentiam a peccato, negare possibila solis viribus naturæ, absque auxilio gratiæ. Tum quia supponebant disputationis subjectum eo modo, quo a Pelagianis asserebatur, qui meritum, et utilitatem conferentem in vitam æternam non dividebant a bonitate, et honestate operum, quæ solis naturæ viribus adscribebant. Tum quia licet opera supernaturalia, et salutaria à naturalibus et non salutaribus differentia sint, reipsa tamen exequutione, et actione arbitrii moraliter sunt indivisa, quia ut nuper monebamus, ex lege providentiæ supernaturalis nunc præsentis, non potest arbitrium supernaturalia, et salutaria a non salutaribus, et supernaturalibus sua actione, et concursu dividere; atque adeo ubi usus liberi arbitrii moraliter bonus supponitur, supponunt quoque Patres cum Augustino, cum auxilio gratiæ editum, quia reipsa in eo intervenit concursus salutaris, et meritorius conferens in justificationem, et vitam æternam. Quapropter Theologi, qui distingunt consideratione metaphysica opera bona, et malitiæ expertia, salutaria, et non salutaria in vitam æternam, et illa absque auxilio gratiæ impossibilia fatentur, quamvis hæc per se, et ex natura rei soli facultati naturæ absque auxilio gratiæ possibilia tribuant, nihil contra doctrinam Augustini, et aliorum Patrum, de necessitate gratiæ contra Pelagium assertam, pronuntiant, siquidem gratiæ necessitatem ad opera, de quibus cum Pelagio fuit disputatio, fide Catholica certissimam profitentur. Qua de re vide præmissa Disp. VIII, sect. XVI, et alia subjicienda Disp., seq., sect. VI.

99. Præmitto tertio, aliam esse libertatem abstinendi a peccato, aliam libertatem a servitute peccati : item aliam necessitatem peccandi, aliam servitutem peccati. Differt quidem libertas abstinendi a peccato a libertate, quæ est a captivitate peccati, quia alia ab alia separabilis est. Nam in Deo, Christo, Beatis, et pueris baptizatis est libertas a captivitate peccati. Tamen in eis non est libertas abstinendi a peccato, quia eis non est liberum peccare, nec est ulla potestas peccandi, quam secum affert potestas abstinendi a peccato. Item peccatoribus fidelibus, qui se ad justificationem disponunt, adest libertas abstinendi a peccato, quin adsit libertas a captivitate peccati. Justis etiam in via, inest plena, et perfecta libertas abstinendi a peccato, et non inest plena, et perfecta libertas a captivitate peccati, ut mox exponemus. A priori explicatur discrimen : quia libertas abstinendi a peccato importat potestatem indifferentem peccandi, et non peccandi, sive vendicat cavere peccatum, quod perpetrare potest, et cum illud potest perpetrare. Libertas vero a captivitate peccati vendicat defectum peccati, et cujusvis effectus, et juris inducti per peccatum, ita ut nulla culpa, neque pœna peccati dominetur. Nam eo ipso, quod homo concipiatur immunis a culpa, et pœna peccati, jureque offensionis, et punitionis divinæ inducti per peccatum, apprehenditur omnino liber a servitute peccati, sicut ei obnoxius, dum peccato, aut pœnæ peccati, subjectus concipitur. Hæc autem extrema, cum quibus libertas abstinendi a peccato, et libertas a captivitate peccati comparantur, longe diversa sunt. Ergo etiam libertates ipsæ, sunt longe diversæ.

100. Hinc etiam servitus peccati diversa est a necessitate peccandi. Tum quia potest esse servitus peccati, quin adsit peccandi necessitas. Pueri namque, et amentes adulti, nondum baptizati, servi sunt peccati, et carent necessitate peccandi, cum nullum possint ex defectu rationis, et mentis committere peccatum. Item fidelis peccator, dum se præparat ad justificationem, et nondum illam obtinet, sub peccati servitute tenetur, et a peccandi necessitate liber est, cum absque peccato eliciat actus, quibus ad justificationem disponitur. Tum quia servitus peccati opponitur libertati diversæ, ab ea, cui opponitur peccandi necessitas. Nam peccandi necessitas soli opponitur libertati abstinendi a peccato; servitus vero peccati, libertati filiorum Dei. Quas duas libertates vidimus esse diversas. Item a priori, quia necessitas peccandi, est potestas determinata

ad peccandum, cum impotentia abstinendi a peccato; servitus vero peccati est subjectio, qua homo tenetur sub jure, et potestate peccati commissi, quoad reatum culpæ, et pœnæ, cum impotentia liberandi se ab illo, et quidquam agendi, conferens ad libertatem contrariam, et statum justitiæ, et adoptionis divinæ, quem peccato amisit. Cum quo componitur posse plura agere, quæ non conferant, neque ad remissionem peccati, neque ad justificationem, qua a servitute peccati liberetur, ideoque a novo peccato abstinere, et naturales virtutum actus agere, inutiles ad extrahendum hominem, a servitute peccati, et traducendum eum in pristinum gratiæ, et libertatis propriæ filiorum Dei statum. Itaque necessitas peccandi comparatur cum solis peccatis committendis, servitus vero cum peccatis commissis, et impotentia abstinendi ab aliis committendis eo libertatis usu, qui conferat ad justificationem, et libertatem propriam filiorum Dei. Eo namque ipso, quod homo apprehendatur obnoxius peccato commisso, et pœnæ ipsius cum impotentia vindicandi se ab eo stata, et reparandi damna inducta per peccatum, concipitur integre servus peccati, et vicissim ab ea servitute liber censetur, ubi a peccato liberatur, et in potestatem reparandi damna peccati restituitur. Id autem totum recte concipitur quamvis adsit potestas cavendi nova peccata, et agendi aliqua bona opera naturalia, inutilia in libertatem a peccato, et reparationem justitiæ, et adoptionis per peccatum amissæ; nam peccato amissa solum sunt bona supernaturalia, indebita homini qua rationali; potestas autem cavendi nova peccata, et agendi aliqua bona opera naturalia, inter naturalia bona homini qua rationali debita numeratur, ut præteritis statuimus. Ergo servitus peccati apprehenditur integra absque necessitate peccandi.

Colligitur primo.

101. Unde manifesto colligitur, Baianos non recte arguere necessitatem peccandi, ex servitute peccati, neque necessitatem gratiæ, ad libertatam abstinendi a peccato, ex necessitate gratiæ, ad libertatem a captivitate peccati; frustraque congerere testimonia Augustini, quæ ad eam libertatem, auxilium gratiæ necessarium desiderant. Quandoquidem discrepat servitus peccati, a necessitate peccandi, et libertas ab ejus servitute, a libertate abstinendi a peccato. Neque refert, Augustinum confligentem cum Juliano, ad libertatem a servitute peccati contentam in Sacris Litteris, vendicare necessariam non solum remissionem præteritorum peccatorum, sed etiam potestatem abstinendi a futuris committendis concessam per gratiam Christi; ideoque ad utramque hominem indigere liberatore Christo. Nam Augustinus plane ad eam libertatem postulat, illam potestatem cavendi peccata futura, et agendi futura opera bona, quam Julianus, negabat ad eam pertinere, et Christo liberatore egere; nempe eam, quæ justificatorum propria est, et amissa peccato, conferens in hominis sanctitatem, et salutem, quia ad istam etiam non esse necessariam gratiam liberatricem Christi, tuebatur Julianus. At nos ultro fatemur, ejusmodi potestatem esse supernaturalem, et indigentem auxilio gratiæ pertinereque ad libertatem a captivitate peccati, qui per peccatum amissa fuit, et propria est eorum, qui in libertatem filiorum Dei adscribuntur. Præter eam tamem asserimus, inesse homini potestatem physicam, et antecedentem, cavendi plura peccata, et aliqua bona agendi, sine fructu salutis, prorsus naturalem, et debitam homini qua rationalis est. Quod ex dictis satis constat, et amplius ex dicendis constabit.

102. Colliges secundo, Baianos falsissime, et fallacissime imponere Suario, Proleg. I, c. 1, Libertatem a peccati captivitate, consistere in sola remissione peccati commissi, et non pertinere ad illam, ullam potestatem quidquam in posterum agendi atque cavendi, ac proinde Suarii sententiam, nihilo differe a sententia Juliani, quam Augustinus impugnat. Nam Suarius, n. 3, sic eam libertatem definit : « Carentia culpæ, et » remissio pœnæ dici potest libertas quæ- » dam a peccato, seu peccati servitute juxta » illud Rom. VI. *Cum servi essetis peccati,* » *liberi fuistis justitiæ, nunc autem liberati* » *a peccato, servi autem facti Deo, habetis* » *fructum in sanctificationem.* » Quibus libertatem a servitute peccati, non solum constituit in remissione culpæ, sed etiam in remissione pœnæ. Ad remissionem autem pœnæ pertinet, potestas ferendi fructum in sanctificationem, ut colligit ex Paulo, quia talis potestas in pœnam peccati adempta fuit homini, et ex sola gratia Redemptoris restituta. Item ibidem asserit cum Augustino, lib. XIV de Civitate, c. XV, Adamum peccando amisisse libertatem subjectionis

expertem, quam concupivit, « quia, et » peccati, et pœnæ, et miseriæ servus » factus est, et contraxit concupiscentiæ » inordinationem, et pugnam fomitis, quæ » servitus quædam pœnalis est. » Ubi revocat in servitutem peccati, non solum reatum culpæ, sed etiam pœnæ, et inordinationem concupiscentiæ, et fomitis pugnam, cujus oppositum contendebat contra Augustinum Julianus. Ergo temere a Baianis imponitur Suario sententia Juliani.

103. Tertio colliges, falso Baianos totam servitutem peccati revocat in vim concupiscentiæ, destitutam auxilio gratiæ. Tum quia homo conditus in statu puræ naturæ esset obnoxius concupiscentiæ, destitutusque auxilio gratiæ, ut præmisimus L. 1. Tamen non esset servituti peccati subjectus, cum nullum præcessisset peccatum, talem servitutem inducens. Ergo vis concupiscentiæ destituta auxilio gratiæ, non est servitus peccati. Si autem homini sic condito superveniret peccatum, contraheret servitutem peccati, quin accederet nova vis concupiscentiæ. Itaque servitus de novo superveniens, alia esset a concupiscentiæ inclinatione ipsam præcedenti et comitanti. Item Angeli peccando servi fiunt peccati. Tamen in eis nulla est concupiscentiæ instigatio. Quare licet de facto vis, et pugna concupiscentiæ pertineat ad integritatem servitutis peccati, quia de facto jure peccati, concupiscentia invecta est in naturam humanam; tamen in ea non est collocanda formalis ratio servitutis, et essentiæ, sed in reatu culpæ, et pœnæ, sive in jure inducto per peccatum ad offensionem, et punitionem divinam, cum impotentia liberandi se ab illa, et restituendi se in bona per peccatum amissa. Quia vero inter pœnas et miserias peccati, gravissima omnium est, rebellio concupiscentiæ, et potestatis salutaris resistendi illi, amissio, ideo ab Augustino, et aliis Patribus per hanc omnium notissimam, et molestissimam pœnam servitus peccati sæpius exprimitur.

104. Item colliges, hominem etiam justificatum, et sanctum, non esse in via omnino, et plene liberum a servitute peccati. Quia adhuc post justificationem, obnoxius est aliquibus pœnis temporalibus peccati, ut rebellioni concupiscentiæ, cruciatibus corporeis, et mortalitati. Quandiu enim durat vis, et jus peccati ad puniendum hominem, non potest intelligi ablata omnino servitus, et subjectio per peccatum inducta. Quare in hac vita etiam sanctissimis quibusque competit, quod ait Apostolus, Rom. VII : *Igitur ego ipse mente servio legi Dei, carne autem legi peccati.* Continuoque habent, unde ad Deum clament : *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Ut enim ait Augustinus, Tract. XLI in Joannem : « Qua » ex parte servimus Deo, liberi sumus : ex » qua parte servimus legi peccati, adhuc » servi sumus. Prima ergo libertas est ca» rere criminibus, sed ista inchoata est non » perfecta libertas. Tunc autem erit plena » libertas, quando erit perfecta sanitas, » ac totius boni consummatio victo omni ex » parte peccato. » Quia tunc erimus expertes omnis mali, et pœnæ peccati. Quare ad hanc servitutem peccati, cui etiam justi obnoxii sunt, non est necessaria aliqua necessitas etiam venialiter peccandi, sed sufficit ipsa rebellio concupiscentiæ impediens, et retardans virtutum actus, qua essent justi immunes, si reipsa non contraxissent peccatum, et in quam Apostoli voces desiderantis perfectam libertatem, et deplorantis servitutem peccati, diriguntur.

Præmittitur quarto.

105. Præmitto quarto, aliam esse necessitatem peccandi, sine auxilio gratiæ, in toto decursu vitæ, aliam necessitatem peccandi in quocumque instanti, et opere, in quo exercetur libertas. Nam possunt esse vires ad cavendum peccatum in uno, aut altero instanti, et opere morali, quin adsint ad cavendum omnino peccatum, in omnibus instantibus, et operibus moralibus totius vitæ. Quod etiam in sententia Baianorum, desiderante auxilium gratiæ ad quodcumque peccatum cavendum, sententiendum est. Nam auxilium gratiæ, quod tribuit potestatem ad unum opus virtutis, et cavendum unum peccatum, non tribuit potestatem ad omnia virtutum opera agenda, omniaque cavenda peccata : alioqui homo unum cavens peccatum, et agens virtutis opus, caveret omnia peccata, et ageret omnia virtutum opera, cum in eorum sententia potestas gratiæ auxiliantis, cum efficacia est semper conjuncta. Unde ex gratia necessaria ad vivendum sine peccato, et vitam innocentem agendum, non arguitur legitime necessaria gratia ad unum, aut alterum cavendum peccatum in uno, aut altero instanti, et opere morali determinato, siquidem major virtus ad illud, quam ad

istud opus requiritur. Præsertim cum in toto vitæ decursu urgeant plura præcepta affirmativa, præscribentia actus positivos fidei, spei et charitatis, aliarumque virtutum salutares, et supernaturales, qui, juxta fidem Catholicam, absque auxilio gratiæ, fieri nequeunt. Igitur cum præsens controversia nostra cum Baianis, non sit de potestate abstinendi a peccato per totum decursum vitæ, sed in uno, aut altero instanti, et opere morali determinato, quia Baiani in nullo volunt posse hominem suam libertatem exercere absque peccato, solis viribus naturæ, relinquendum est, ad præsentem controversiam non conferre argumenta, et testimonia, quæ gratiam Dei persuadent necessariam, ad omnia cavenda peccata, omniaque præcepta implenda, totamque vitæ periodum transigendam innocentem, et expertem peccati.

SECTIO X.

Michaëlis Baii, et Baianorum argumenta.

Primum Baii argumentum

106. Primo arguit Baius. Frequens Augustini assertum est, liberum arbitrium, sine Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valere, nostrum nihil nisi peccatum esse. Ita lib. de spiritu, et littera, c. III; lib III, contra duas Epist. Pelagian.; lib. I Retract, c. XV; Serm. X de verbis Apostoli.; Epist. LXXXIX, q. II; Epist. CVI ad Paulinum. Quod admittit, et repetit Cœlestinus Pontifex, c. X, referens idem pronuntiatum ex Carthaginensi, et Milevitano Conciliis. Quibus Baiani addunt canonem XXII Concilii Arausicani: « Nemo habet de suo, nisi mendacium, et peccatum. » Ergo seclusa gratia Dei, inest homini necessitas peccandi.

Solvitur.

107. Respondeo. Eodem argumento, eisdemque Augustini testimoniis utitur Calvinus de Justificatione, c. II, apud Ruardum, de libero arbitrio, art. 7, pag. 231, ad probandum, peccato Adæ extinctum esse liberum arbitrium, quia injecta est necessitas peccandi, et ablata potestas non peccandi, et boni quidpiam agendi. Prætereo plura, quæ a Scriptoribus recentibus excogitata sunt, ad exponenda hæc testimonia, et componenda cum assertione fronte contradictoria, quam Pontifices Ecclesiæ in Bulla contra Baium definiunt, damnantes ejus propositionem XXVIII: « Liberum arbitrium, » sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet, » et videri possunt Disp. XIII, n. 20 et seqq. Facilius, et vero proximius ego doctrinam Augustini, Cœlestini Pontificis, Conciliorumque Carthaginensis, Milevitani, et Arausicani cum nostra, et Pontificum proscribentium Baium compono ex præmissis n. 96. Nempe Baium, et Baianos negare arbitrio potestatem abstinendi a peccato sine auxilio gratiæ non solum juxta legem, et providentiam supernaturalem nunc præsentem, sed etiam juxta naturam ipsius arbitrii, et providentiam naturalem sibi debitam; Augustinum vero, et alios Patres eam negare solum juxta præsentem providentiam, et legem supernaturalem Dei, qua stabilitum est, ut arbitrium non relinquatur agere suis solis viribus absque auxilio gratiæ, nisi peccatum, ad aliosque libertatis usus honestos, et bono perpetuo præveniatur auxiliis gratiæ, quin naturales a supernaturalibus et salutaribus dividantur, ut arbitrium agens, quod in se est in edendum salutis fructum, non frustretur, ob defectum auxilii divini, effectu salutari. Vide, quæ præmisimus n. 96, et quæ fusius sanximus Disp. XX de Ente supern.

Secu Bai argu

108. Secundo arguunt Baiani. Homo lapsus contraxit servitutem peccati. Ergo etiam necessitatem peccandi. Nam libertas abstinendi a peccato non componitur cum servitute peccati. Qui enim servus est, liber esse non potest. Sic arguit Augustinus, lib, de Spiritu et Littera, c. XXX: « Ut quid » ergo miseri homines de libero arbitrio » audent superbire, antequam liberentur, » aut de suis viribus, si jam liberati sunt? » Nec attendunt, in ipso nomine liberi » arbitrii, utique libertatem sonare; ubi » autem spiritu Domini, ibi libertas. Si » ergo servi sunt peccati, quid se jactant » de libero arbitrio? A quo enim qui devictus est, huic et servus addictus est. » Si autem liberati sunt, quid se jactant de » opere proprio? » Itaque servus peccati non potest esse liber, nisi a servitute liberetur per Christum, ac proinde, ut in libertatem aliquam respiret, indiget gratia Christi, qua a cupiditatibus, et compedibus, quibus vinctus est, solvatur. Quod repetit, lib. III contra duas Epist. Pelagian., c. VIII; lib. II de Nupt., c. III et VIII; in Enchirid., c. XXX, et aliis sexcentis suorum scriptorum locis. Quia vero Julianus respondebat,

arbitrium ab hac servitute liberari, et in pristinam libertatem restitui sola remissione peccati commissi, ad quam fatebatur necessariam gratiam Christi, et misericordiam Dei, ideoque eam non esse necessariam ad libertatem abstinendi a committendis peccatis, quia ad servitutem peccati non pertinet impotentia cavendi suis viribus peccata futura : acriter in eum Augustinus invehitur, lib. I Oper. Imperf., fol. 163 : « Ex isto hæretico sensu, quo » dicitis, non fieri per gratiam liberatio- » nem a peccato, nisi cum de præterito » accipitur venia : non autem etiam ne » dominetur peccatum, cum quisque a con- » cupiscentia sua trahitur in ejus assen- » sum, etiam Sanctorum orationibus con- » tradicitis. Ut quid enim Deo dicitur : Ne » nos inferas in tentationem; si ut hoc » non fiat, in liberi arbitrii nostri est po- » testate? Ut quid dicit Apostolus; Ora- » mus autem ad Deum, ne quid faciatis » mali, si Dominus non liberat a peccatis, » nisi dando veniam præteritis? » Quod ibidem pluribus aliis fuse confirmat. Unde Baiani sic argumentum instaurant. Homo non potest liberari a servitute peccati suis viribus sine gratia Dei, et meritis Christi. Ad libertatem autem, seu liberationem istam a servitute peccati pertinet non solum remissio peccati præteriti, sed etiam potestas cavendi futuri. Ergo sine gratia Dei, et meritis Christi non potest homo lapsus ullum peccatum cavere.

tur. 109. Respondeo. Hoc est ipsissimum argumentum Calvini, quo probat, libertatem extinctam per peccatum, ut videre est apud Ruardum, art. 7, p. 236 : « Libertas, et ser- » vitus inter se pugnant, ut qui alterum di- » xerit, alterum neget. Proinde si serva est » hominis voluntas, libera simul, nisi im- » proprie dici non potest. » En vestrum argumentum, Baiani. Audite vestram quoque ex eisdem Augustini testimoniis probationem apud eumdem Ruard., p. 231 : « In » primis Augustinus, qui non dubitat ser- » vum appellare, alicubi succenset quidem » adversus eos, qui liberum negant arbi- » trium, sed præcipuam dicit rationem; » cum ait : Tantum ne audeat quisquam sic » negare voluntatis arbitrium, ut velit ex- » cusare peccatum. At certe alibi fatetur, » sine spiritu non esse liberum hominis vo- » luntatem, cum cupiditatibus vincientibus, » ac vincentibus subdita sit. Item victam » vitio, in quod cecidit voluntate, cœpisse » carere libertate naturam. Item hominem » libero arbitrio male usum, et se, et arbi- » trium suum perdidisse. Item liberum ar- » bitrium captivatum. Similes sententias » habet, lib. III contra duas Epist. Pelag., » et l. I, c. III, et l. III, c. VII, de verbis » Apostoli, serm. III, et c. XXX de Spiritu » et littera, postquam ostendit liberum ar- » bitrium constitui per gratiam, acriter in » eos invehitur, qui sibi illud arrogant sine » gratia. Ut quid, inquit, miseri homines » de libero arbitrio audent superbire, ante- » quam liberentur, aut de suis viribus, si » jam liberati sunt? Nec intelligunt in ipso » nomine arbitrii utique libertatem sonare, » ubi autem spiritus Domini, ibi libertas. » Si ergo servi sunt peccati, quid se jactant » de libero arbitrio? A quo enim quis de- » victus est, huic et servus addictus est. Si » autem liberati sunt, quid se jactant, velut » de opere proprio? An ita liberati sunt, » ut nec servi ejus esse velint, qui dicit : » Sine me nihil potestis facere? Et alio loco » jocose eludere videtur hujus vocis usum, » cum dicit; liberum quidem esse arbi- » trium, sed non liberatum : liberum qui- » dem justitiæ, sed servum peccati. » Cernat nunc lector, quo differat a Baiana ex doctrina Augustini probatio a probatione Calviniana.

110. Ubi nota, Calvinum ex doctrina Augustini non solum velle extinctam esse post peccatum liberi arbitrii rem, sed etiam vocem arbitrii liberi extinguendam, *servumque* potius, quam *liberum* nunc dicendum arbitrium. Ideoque continuo concludit : « Itaque » si quis vocis hujus usum non prava in- » telligentia, sibi permittat, per me quidem » non vexabitur ob eam rem, sed quia sine » ingenti periculo non posse retineri cen- » seo, magno contra Ecclesiæ bono futurum, » si aboleatur, neque ipse usurpare velim, » et alios, si me consultunt, abstinere opta- » rem. » A quo non longe absunt Baiani, qui vocem *servi* arbitrii sæpius inculcant, et usurpant, acriterque invehuntur in nescio quem scriptorem, quem referunt reprehendere Calvinum, quod novam vocem *servi* arbitrii Patribus inusitatam invehere contenderit, objicientes, Augustino fuisse usitatam, et frequentem, quamvis non eo sensu, quo Calvino est. Sed optarem, ut Baiani discrimen exponerent, si servitus arbitrii libertati naturali abstinendi a peccato con-

traria sit. Quod in eorum scriptis desidero, et in nostris, et omnibus Catholicis contra Calvinum editis manifestum est; nempe Calvinum vocare servum arbitrium sensu excludente libertatem naturalem abstinendi a peccato, sicut Baiani volunt, et usurpant, Augustinum vero sensu excludente libertatem a peccato supernaturalem, et a libertate naturali differentem, ut sect. præterita exposuimus.

111. Itaque argumenti Calviniani, atque Baiani solutio est, servitutem peccati non esse connexam cum necessitate peccandi, posseque cum libertate rationali abstinendi a peccato recte componi, ut n. 99 et seq. præmisimus. Quemadmodum enim servitus justitiæ, in quam a servitute peccati transferimur per gratiam, non fert secum necessitatem sectandi justitiam, nec aufert libertatem naturalem deserendi illam; ita servitus peccati, quam Adæ prævaricatione incurrimus, non adducit secum necessitatem peccandi, nec adimit libertatem naturalem abstinendi a peccato. Neque juvat, quod Baiani addunt, Augustinum contra Julianum contendere, libertatem contrariam servituti peccati non solum consistere in remissione peccati commissi, sed etiam in potestate abstinendi a peccato committendo, et ad utrumque necessariam esse Christi liberatoris gratiam. Quoniam hæc potestas alia est ab ea, quam asserit Scholasticorum doctrina, nempe supernaturalis illa est, quæ gratiæ justificanti, aut elevationi naturæ in ordinem supernaturalem annexa est, et per peccatum deperdita, conferens in salutem, et fructus ferens supernaturalis justitiæ. Quod Paulus expressit, ad Rom. IV : *Cum servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ; nunc autem liberati a peccato, servi autem facti Deo habetis fructum in sanctificationem.* Ubi servituti peccati opponit libertatem justitiæ, qua homo servus factus Deo, fructus edit sanctificationis, et justitiæ salutaris proprios, conferentes in vitam æternam. Augustinus autem, qui eo Pauli testimonio contra Julianum utitur, eodem prorsus sensu, quo Paulus loquitur, et libertatem, servituti peccati contrariam, eodem intelligit, et cum servitute justitiæ supernaturalis reciprocat. At libertas abstinendi a peccato a nobis, et omnibus Scholasticis asserta, non est hujusmodi, quia ea non adstruitur potens ferre fructus sanctificationis, et justitiæ supernaturalis conferentes in salutem, et vitam æternam, nec cum servitute justitiæ, de qua Paulus disserit, connexa est.

112. Eo quidem sensu Augustinum contra Julianum, et alios Pelagianos libertatem servituti peccati contrariam usurpare, multa persuadent. Primo, quia Julianus, et cæteri Pelagiani, eo sensu volebant libertatem abstinendi a peccato, et bona moralia agendi non indigere liberatrice gratia Christi, siquidem contendebant, solam libertatem naturalem, suis viribus sufficere ad ferendum fructus justitiæ salutares in vitam æternam, et obsequia præstanda conferentia in illam. Augustinus autem vendicat gratiam necessariam ad libertatem, quam adstruebat Julianus cum aliis Pelagianis. Ergo proculdubio libertatem intelligebat salutarem, et fœcundam ad edendos fructus conferentes in salutem, et vitam æternam. Quæ præmisimus n. 97. Secundo, quia libertas a servitute peccati, in quam per gratiam restituimur, non est alia, docente passim Augustino, quam illa, quæ per peccatum amissa est. Hæc autem non est libertas naturalis, sed supernaturalis conferens in salutem, ut arguebamus n. 83.

113. Rursus tertio, quia id exprimit Augustinus, in ipso conflictu cum Juliano. Nam lib. I Oper. Imperfect. contra Julianum, post verba nobis objecta n. 108 cum Julianus clamaret, eum contradicentia proponere, arbitrium scilicet esse liberum, et non liberum, hoc ipso, quo volebat esse liberum, et tamen a peccato liberandum, sic ei respondet, fol. 124 : « Liberos dici» mus ad facienda opera pietatis eos, qui» bus dicit Apostolus : *Nunc autem liberati* » *a peccato, servi autem facti Deo, habetis* » *fructum vestrum in sanctificatione.* Hunc » in sanctificatione fructum, qui fructus » proculdubio charitas est, atque opera ejus » nullo modo habere possumus a nobis. » Quibus diserte tradit libertatem servituti peccati oppositam, quæ indiget gratia Dei, esse eam, cujus fructus sunt charitas, et pietatis, ac ipsius charitatis opera, quæ phrasi Augustini, et Pauli sunt salutaria, et conferentia in vitam æternam. Consentanee præmiserat, fol. 123 : « Alia est re» missio peccatorum in eis, quæ mala facta » sunt, alia charitas, quæ facit liberum ad » ea, quæ bona facienda sunt. Utroque » modo liberat Christus, quia et iniquita» tem ignoscendo aufert, et inspirando tri» buit charitatem. » En duplicem liberta-

tem opponit servituti peccati, et utramque per Christum comparatam ; aliam, qua aufertur iniquitas ; aliam, qua tribuitur charitas cum operibus pietatis ad charitatem pertinentibus. Eodem sensu loquitur, fol. 162 : « Ab hac ergo servitute ille liberat, » qui non solum dat præcepta per legem, » verum etiam donat per spiritum charita- » tem, cujus delectatione vincatur delecta- » tio peccati. » Ergo ad libertatem a servitute peccati, quam Deus confert, sola pertinet potestas charitatis per Spiritum sanctum infusæ, quæ salutaris sit, et conferens in vitam æternam.

114. Demum, quia libertatem a servitute peccati individuam asserit a servitute justitiæ, qua *servi facti Deo habemus fructum in sanctificatione*, ut ait Apostolus Rom. VI. Sic Augustinus, in Enchirid., c. XXX : « Ad juste » faciendum liber non erit, nisi a peccato » liberatus, esse justitiæ cœperit servus. » Paucisque interjectis : « Tunc ergo effici- » mur vere liberi, cum Deus non fingit, id » est, format et creat non ut homines, » quod jam fecit, sed ut boni homines si- » mus. » Ubi plane hanc libertatem revocat in gratiam justificantem, qua supra conditionem naturalem formamur in adoptionem supernaturalem filiorum Dei, ut opera edamus tanta filiatione digna. Quo respicit, tract. XXI in Joannem : « Hæc spes nostra » est, fratres, ut a libero liberemur, et libe- » rando servos nos faciat : servi enim era- » mus cupiditatis ; liberati servi efficimur » charitatis. » Continuoque declarat, quomodo charitas illa liberans servitutem Dei faciat : « Non dicat Christianus, liber sum, » in libertatem vocatus sum, faciam, quod » volo, nemo me prohibeat a voluntate, si » liber sum : sed si ista voluntate peccatum » facis, servus es peccati. Noli ergo liber- » tate abuti ad libere peccandum, sed utere » ad non peccandum. Erit enim voluntas » tua libera, si fuerit pia, eris liber, si fue- » ris servus ; liber peccati, servus justitiæ : » nunc autem liberati a peccato, servi au- » tem facti Deo habetis fructum in sancti- » ficatione. » Ubi duo expende : alterum, servitutem Dei, atque justitiæ non tollere libertatem peccandi, et deserendi justitiam, atque adeo nec servitutem peccati tollere libertatem non peccandi, et quidquam boni contrarium peccat agendi : alterum, servitutem justitiæ esse libertatem, qua edimus opera pietatis, et charitatis fructusque sanctitatis salutares in vitam æternam.

115. Eodem conferunt alia plura, quæ libertatem istam adscribunt charitati, et adoptioni filiorum Dei. Sic serm. X in append. : « Servum te fecit cupiditas, liberum « charitas ; » et lib. I Oper. Imperf., fol. 123 : « Charitas facit liberum ad ea, quæ » bene facienda sunt ; » et lib. II, de Pec- » cat. meritis, c. VI : « Ab execrandæ domi- » nationis servitute liberantur, quibus Do- » minus Jesus eum recipientibus dedit po- » testatem, filios Dei fieri. Ab ista liberandi » fuerant, quibus dicit : Si vos filius libera- » verit, tunc vere liberi eritis. » Ergo libertas a servitute peccati est potestas, qua homines liberari possunt fieri filii Dei, et heredes vitæ æternæ. Similiter lib. II Oper. Imperf. contra Julianum, fol. 216 : « Nunc » non est in potestate filiorum hominis a » malo liberari, nisi gratia Dei det pote- » statem, filios Dei fieri. » Claudat Fulgentius Augustini discipulus, lib. de Incarnat. et grat., cap. XIX, sic hanc libertatem explicans : « Hæc libertas, quæ non ex hu- » mano arbitrio nascitur, sed gratuita Dei » miseratione confertur, a bona voluntate » sumit exordium, et per fructum sanctifi- » cationis in vita æterna plenum sortitur » effectum. » Ergo libertas a peccato nobis ex Dei misericordia concessa vendicat potestatem edendi actiones salutares, et fructus sanctificationis conferentes in vitam æternam.

116. Itaque libertas a servitute peccati, quamvis negativum sonet, fatemur non consistere in sola remissione peccati commissi, sed importare juxta Augustini, et Sacrarum Litterarum doctrinam etiam potestatem positivam ulterius cavendi peccata futura, et plura bona opera agendi ; at non qualemcumque sed supernaturalem, et indebitam homini, non solum qua peccatori, sed etiam qua homini, et rationali, charitatis infusæ, et filiationis adoptivæ Dei propriam, qualis fuit Adamo ante peccatum supra naturæ conditionem concessa, et per peccatum deperdita, voluntatemque exerens in usus, et actus honestos, salutares, et proficuos in sanctificationem infusam, et vitam æternam. At ejusmodi libertas, longe diversa est ab ea, quam communis Scholasticorum doctrina asserit, superstitem fuisse post peccatum, quia ea adstruitur ab omnibus naturalis, et homini, qua rationali prorsus debita, et citra charitatem infusam,

et filiationem adoptivam Dei insita, inutilisque ad ferendum fructus salutares, et conducentes in vitam æternam, solumque conferens ad decorem, et honestatem naturæ rationalis, prout rationalis est, bonaque naturalia adipiscenda, quæ a Deo prout Auctore naturæ dispensabilia sunt. Igitur necessitas divinæ gratiæ non bene arguitur ex illa libertate ad istam. Omnes namque Scholastici ultro fatentur de fide certissimam necessitatem gratiæ ad libertatem a servitute peccati, etiam quoad potestatem in futurum agendi; præter illam tamen tribuunt naturæ rationali, qua rationalis est, aliam libertatem, et potestatem ab ea differentem ad cavenda peccata, et bene moraliter exercenda officia virtutum, inextinctam peccato, quam Baiani suo argumento illæsam relinquunt.

SECTIO XI.

Alia Baianorum argumenta.

Tertium Baianor. argument.

117. Tertio arguunt Baiani, ex dominatu concupiscentiæ, et tyrannide Diaboli in liberum arbitrium. Nam homo suis viribus excutere non potest dominarum concupiscentiæ. Dum autem illi subjectus est, non potest non peccare, nec liber esse ad abstinendum a peccato. Hoc est enim dominari alteri, illum habere in sua potestate, ut faciat, quidquid Dominus imperaverit. Ita Augustinus in Epist. LXXXIX ad Hilarium : » Ipsa quippe (voluntas bona) fideliter orat, » et dicit : Itinera mea dirige secundum ver- » dum tuum, et ne dominetur mihi omnis » iniquitas. Quomodo enim libera est, cui » dominatur iniquitas ? ut ei autem non » dominetur, vide ab illa quis innocetur ? » Ubi phrasi Scripturarum voce iniquitatis concupiscentiam intelligit, et ab ejus dominatu docet, hominem absque auxilio gratiæ liberari non posse, nec sub illo liberum esse posse. Quem dominatum tradit etiam serm. XII, de verbis Apostoli, c. I et II, et in Enchirid., c. CVI, cujus vim exprimit, lib. II Oper. Imperf., fol, 140 : « Ista concupi- » scentia, quæ non potest nisi esse in carne » mortali, in eis regnat, qui desideriis ejus » ad mala perpetranda consentiunt, et ab ea, » quoscumque illexerit, victis pertrahuntur » majori impetu, cum lege prohibentur, si » gratia non juvantur. » Et lib. VI contra Julianum, c. XXIII, de hominibus concupiscentiæ adhuc subjeciis, et non liberatis ab ejus dominio per gratiam ait : « Ego puta- » bam dici ista non posse, nisi de iis, quos » ita haberet carnis concupiscentia subju- » gatos, ut facerent, quidquid illa com- » pelleret. » Ergo dum homo premitur jugo concupiscentiæ, et auxilio gratiæ destitutus est, non potest non facere, quidquid illa imperaverit.

118. Hinc etiam diabolus terrenarum cupiditatum auctor hominum velut mancipium ad arbitrium suum regit, nisi auxilio gratiæ ab ejus potestate eruatur. Ita Augustinus, Epist. CVII ad Vitalem : Responde, » quomodo ad declinandum a malo, et fa- » ciendum bonum liberum habeamus arbi- « trium, quando erat sub potestate tenebra- » rum ? Unde nos si, quemadmodum » dicat Apostolus. Deus eruit, ipse utique » illud liberum fecit. » Et paulo post : « Princeps iste rector tenebrarum regit eos » ad arbitrium suum. Quid ergo operatur » hæc potestas in filiis dissidentiæ, nisi » opera sua mala, et inprimis maximeque » ipsam dissidentiam, et infidelitatem, qua » sunt inimici fidei, per quam scit, eos posse » sanari, posse perfectissime liberos, quod » ei vehementer invidit, in æternitate re- » gnare. » Quam Dæmonum potestatem a nobis insuperabilem sine auxilio Dei tradit pluribus aliis in locis, ut in Psalm. XXVI, XXXIV, LXVII et LXXVII ; lib, LXXXIII, qq., q. LXXIX ; lib. III de Civitate, c, X ; lib. VI, c. IX ; lib. VII, c. XXXIII ; lib. VIII, c. XXII ; Epist. CVII ; et tib. III de libero arbitrio, cap. X.

Solvitur

119. Respondeo. Neque concupiscentia, neque diabolus dominari nobis potest, nisi consentientibus nobis. At in nostra potestate est non consentire, atque adeo etiam ejusmodi dominatum excutere. Quod per se, et ex natura rei præstare potest arbitrium suis viribus sine fructu salutis, ex lege tamen Dei, et providentia supernaturali nunc præsenti id non potest sine auxilio gratiæ, quia dissensus concupiscentiæ, et Dæmonis honestus, et moraliter bonus de facto non editur, nisi salutaris, et supernaturalis, aut cum salutari, et supernaturali individue conjunctus.

120. Dominatum concupiscentiæ etiam post peccatum Adæ a nostro libero consensu pendere, exprimit Apostolus, Rom. VI. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut*

obediatis concupiscentiis ejus. Nam prohibens obedire concupiscentiæ, et admonens auferre illi dominationem, et regnum, liquido significat, concupiscentiæ dominatum, et regnum a nostro libero consensu, nostraque potestate libera pondere. Quod sic ponderat Augustinus, Tract. XLI in Joannem : « Non » ait,non sit : sed non regnet.Quamdiu vivis, » peccatum necesse est, esse in membris » tuis, saltem illi regnum auferatur, non » fiat quod jubet. » Et Gregorius, lib. XXI Moral., c. II : « Peccatum in humano cor- » pore non esse, sed regnare prohibuit, » quia in carne corruptibilis non esse non » potest, sed non regnare potest. » Similiter exponunt Paulum plures alii Patres. Ergo quamvis in nostra potestate non sit, ut concupiscentiæ appetitiones non pulsent, in ea situm est, ut non dammentur, et regnent; quia licet non possimus prohibere sensum earum,possumus cohibere consensum, in quo regnum et dominatio concupiscentiæ consistit, ut tradit Augustinus, lib. II Oper. Imperf., fol. 149 : « Ista » concupiscentia in èis regnat,qui desideriis » ejus ad mala perpetranda consentiunt. » Itaque regnum ejus dissolvitur in eis, qui ei ad mala perpetranda dissentiunt. Quod etiam cecinit Prudentius in Hamartigenia contra Marcionitas, paulo post med.:

subjectos si velit artus
Imperio quassare gravi, jussisque serveris
Dedere regnanti Domino, vis nulla resistit.

121. At in nostra potestate situm esse, concupiscentiæ non consentire, ideoque regnum, et dominatum adimere, præter testimonia proxime adducta, confirmat illud Clementis Alexandrini, lib. I. Stromat., circa med. : « Liberari a mala, et delectabili » electione, et ante omnia non assentiri fal- » lacibus phantasiis, et visis, situm est in » nostra potestate. » Item Nemesius de Nat. hominis, c. XL, sive Nyssenus de Philosophia, lib. VII, c. II : « In nostra potestate » est situm, aut dedere se malis temperatio- » nibus, aut reluctari, et vincere. At pleri- » que malam temperationem, ut perturba- » tionum causam, excusantes, necessitati, » non suæ ipsorum voluntati vitium adscri- » bunt. » Rectius Damascemus,lib. de prim. inst., c. X : « Natura, quæ ratione utitur, » naturali cupiditati tum succumbere po- » test, tum non succumbere, sed eam vin- » cere. Itaque declarat natura, quæ cum » vitæ cupiditate per se ducatur, tamen ra- » tioni obtemperat. Multi enim rationem » ducem sequuti summa voluntate cibi, » somnique,atque reliquorum appetitionem, » cum naturam rationis arbitrio subjecis- » sent, nec ei paruissent, neglexerunt. » Aliisque missis Prudentius ubi supra :

Nemo habitun naturæ, aut irritamina, pec- [cans
Corporis accuset, facile est frænare rebelles
Affectus carnis, nimiosque retundere pulsus.

122. Rursus per se, et ex natura rei posse hominem dissentire concupiscentiæ non solum auxilio gratiæ, sed etiam viribus naturæ, ex eo arguitur. Primo quia testimonia Patrum præmissa,comprehendunt omne hominum genus absque discrimine, ut omnes, etiam gentes, possint concupiscentiæ dissentire : præsertim cum Patres libertati arbitrii, et rationis naturalis ductui, eam potestatem adscribant. At Baianorum opinione Gentes remotæ a fide, expertes sunt gratiæ auxiliantis, et in aliorum sententia, gratia supernaturalis eis tribuitur, quia potestas naturalis supponitur. Secundo, quia si non esset naturalis dissentiendi potestas, non esset potestas peccandi per consensum, cum Patres non agnoscant peccatum, quod caveri non possit, ut vidimus. Tertio, quia vis concupiscentiæ non est determinans, sed tantum inclinans, et movens ad consensum, difficilemque solum, et non impossibilem reddens dissensum, ut arguebamus n. 87, et seqq. Quarto, quia alias, tantum determinaret vehemens concupiscentia, quantum levis, et remissa, et non esset excusabilior, qui ex vehementi, et ardenti impulsu concupiscentiæ peccaret ex frigida, et levi, ut arguebamus n. 90. Denique, quia si destitutis auxilio gratiæ, non inesset potestas naturalis dissentiendi, consensus peccati non esset revocandus in vim concupiscentiæ, sed in solam imbecillitatem, et impotentiam dissentiendi, siquidem etiamsi non adesset concupiscentiæ motio, et inclinatio, esset necessarius consensus peccati ; nam ubi impossibilis est dissensus ex solo defectu gratiæ, necessarius est ex eodem capite consensus. Alia solutio.

123. Neque obest, Augustinum auxilium gratiæ requirere, ut homo a dominatu concupiscentiæ liberetur. Nam hæc libertas

intelligenda est, sicut libertas a servitute peccati, ut non sit qualiscumque potestas dissentiendi, etiam sine fructu salutis, sed salutaris, et meritoria, propriaque filiorum Dei, ut sectione præterita exposuimus. Eodem enim modo loquitur Augustinus de libertate a dominio peccati, ac de libertate a dominio concupiscentiæ. Ideoque Tridentinum, sess. v, can. v, et Moguntinum c. vi, decernunt cum Augustino, lib. I. de Peccator. Merit. et Remiss. cap. ult. concupiscentiam in renatis per baptismum relinqui ad agonem, et meritum, ut filii Dei per ejus victoriam justitiam in baptismo acquisitam, et gloriam in patria fruendam meritis augeant. Item quia Augustinus loquitur juxta providentiam, et legem Dei supernaturalem nunc præsentem, juxta quam de facto nulla est concupiscentiæ victoria, et resistentia, quæ non sit salutaris, et proficua, atque adeo indigens auxilio gratiæ ex consortio individuo usus honesti libertatis naturalis cum salutari, et supernaturali, ut præmisimus n. 96, ex Disp. XX de Ente supernat.

124. Eadem de potestate, et tyrannide Dæmonis in liberum arbitrium dicenda sunt. Nam ejus vires et imperium nullius momenti esse, nisi illi nos libero subjiciamur consensu, frequentia sunt Patrum asserta. Tertullianus, in exhort. ad castit., prope init.: « Ita Diaboli opus unum est tentare, quod » in te est, an velis. At ubi voluisti, sequi- » tur, ut te sibi subigat, non operatus in te » voluntatem, sed nactus possessionem vo- » luntatis. » Ambrosius, lib. I de Jacob, c. III: « Voluntarium sibi servum Diabolus » auctionatur, neminem jugo servitutis ad- » strictum possidet, nisi se prius peccatorum » ære vendiderit. » Nazianzenus, sent. LII: « Quid nos omnibus in rebus miserum ho- » stem accusamus, atque noxas nostras » adscribimus, cum ipsis sceclerata nostra » vivendi ratione, potestatem demus? » Olympiodorus illud Ecclesiast., c. X: *Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris*, sic exponit: « Spiritus potestatem habentis est diabolus » princeps mundi hujus, et Dominus filio- » rum inobedientiæ, qui nulla coacti ne- » cessitate, sed electione liberæ voluntatis, » sese ultro subjecerunt illius dominationi. » atque tyrannidi, » Ergo nulla esset dominatio, atque tyrannis dæmonis, nisi inobedientiæ filii, nulla pressi necessitate, sed libera sua electione, illi se ultro sudjicerent.

125. Quare in nostra potestate est, ejus modi tyrannidem, et dominationem excutere, quia in nobis est illi dissentire, atque vincere. Augustinus in Psalm. XCI, col. 2: » Satanas non cogit invitum: in tua pote- » state est consentire, aut non consentire.» Anselmus. Dialog. de libert., c. V: « Volun- » tas non nisi sua vincitur potestate: quare » nullatenus potest tentatio vincere rectam » voluntatem. Et cum dicitur, improprie » dicitur. Non enim aliud intelligitur, quam » quia voluntas potest se subjicere tenta- » tioni. » Damascenus, lib. II fidei cap. IV, de Dæmonibus ait: « Suggerere quidem » homini permissi sunt, cogere autem ali- » quem non possunt. In nostra enim pote- » state est, non admittere eorum sugge- » stionem. » Cyrillus Hierosolymit., catechesi 4, tit. de statu hominis: « Subjicit tibi » Dæmon scortationis cogitationes, si velis, » probas, si nolis, improbas. « Chrysostomus, Homil. XXIII in Genes. « Neque Dia- » bolum ipsum quis tantum putet, ut pro- » hibere quempiam possit, quo minus in » viam, quæ ad virtutem ducit, eat. Sup- » plantat quidem, et decipit socordiores; » non cogit autem, nec prohibet; id quod » rerum experientia docet. » Macharius Se- » nior, Homil. XXV: « Illa libertas, quæ est » in facultate hominis, sita est in eo, ut » diabolo resistere possit. » Ambrosius in Psal, LXVIII. serm. 11. vers 3: « In nobis est, » ut aut subjiciatur adversarius, aut re- » sultet. » Unde concludit: « Possumus ergo » in hac vita triumphum de adversariis ha- » bere perpetuum. » Claudat Prudentius sic canens in Hamartigenia contra Marcionitas post medium:

Sed tantum turbare potest, et fallere quantum
Nos volumus, qui decrepio suggesta leoni
Armamenta damus, fugit fera futile frendens,
Humani generis ni per suffragia gliscat.

126. Rationem reddit Augustin., ser. CXCVII, de Tempore. « Latrare potest, sollicitare po- » test, mordere omnino non potest, nisi volen- » tem; non enim cogendo, sed suadendo nocet, » nec extorquet a nobis consensum, sed » petit. » Et Tract. XII in Joannem, post med. « Non enim cogendi potentiam diabo- » lus habebat, sed persuadendi versutiam. » Si non consentires, nihil invexerat diabo-

» lus. Consensio tua, o homo, te perduxit » ad mortem. » Unde conficitur, non solum cum auxilio gratiæ, sed etiam cum viribus naturalibus, posse hominem dæmoni reluctari. Nam vis illius solum est suadens, sollicitans, et movens, et non determinans, nec cogens. Homo autem potest suis viribus resistere virtuti solum suadenti, et moventi, et non determinanti, neque cogenti, quia talis virtus supponit possibilem resistentiam, et dissensum; nam si dissensus esset impossibilis, non solum suaderet, et moveret, sed etiam determinaret, et cogeret, siquidem tentatio dæmonis redderet impossibilem dissensum, et necessarium consensum, connexaque esset necessario cum illo. Cum igitur dæmon tentare possit, non solum fideles, sed etiam infideles, et eos, qui auxilio gratiæ supernaturalis desistuti sunt, manifestum colligitur, etiam eos potestate resistendi dæmoni præditos esse.

Confirmatio.

127. Confirmatur; quia si ejusmodi potestate carerent, non esset majus periculum consentiendi gravissimæ dæmonis tentationi, quam levissimæ: imo etiam si nulla prorsus ingruat tentatio, idem prorsus periculum erit, quod in tentatione gravissima. Nam in eis, qui a gratia supernaturali alieni sunt, tam impossibile et levi tentationi dissentire, quam gravi; siquidem nulli absque auxilio gratiæ resistere, est possibile. Ergo tam necessarium erit consentire uni, quam alteri. Quod esse absurdum deprehenditur ex Matth. XXIV, ubi Christus de suprema tentatione ait: *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro.* Ubi manifeste supponit, cum graviori tentationi gravius periculum peccandi et frequentius quoque peccatum adesse, quam cum leviori. Item Augustinus, lib. XX de Civitate, c. VIII: « Quod si permitteretur » in tam longo tempore, et tanta infirmi» tate multorum, plurimos tales, quales » Deus id perpeti non vult. et fideles dejice» ret, et ne crederent, impediret. Quod ne » faceret, alligatus est. » Ubi Augustinus alludit ad Apocalyp. XX, in quo Satanas refertur ligatus usque ad postrema tempora, ne nunc gravissimis homines impetat tentationibus, quibus tunc impetet, ne vi earum homines perdat. Ergo gravioribus tentationibus majus inest cadendi periculum, quam levioribus.

128. Quare propter eamdem rationem majoris laudis, et coronæ est, graviorem, quam leviorem dæmonis tentationem superare, ut ibidem Augustinus supponit, dicens: « In quorum sane, qui tunc futuri » sunt, Sanctorum, atque fidelium compa» ratione, quid sumus? Quando quidem ad » illos probandos, tantus solvetur inimicus » cum quo nos ligato tantis periculis dimi» camus. » Id autem verum non erit, si nulla inest nobis potestas superandi tentationem, nisi ex auxilio gratiæ Baianæ. Nam si leviter et graviter tentatus destituti sunt auxilio gratiæ, neuter poterit tentationem superare; si vero auxilio gratiæ prævenți sunt, uterque pari facilitate superabit; siquidem utriusque gratia est necessario connexa cum victoria tentationis, et repugnans consensui illius. Item propter eamdem rationem, gravior est culpa illius, qui nulla, quam qui aliqua dæmonis tentatione impulsus peccat; ut notat Damascenus in Dial. contra Manichæos, prope med.: « Majori » excusatione, et venia dignus habetur, qui » alterius suasu, quam qui de industria » peccavit. » Id autem esset falsum, si esset necessaria gratia supernaturalis ad non peccandum, quia uterque peccans destitutus est auxilio gratiæ, Baianorum opinione. Cum defectu autem gratiæ tam difficile, imo et impossibile est abstinere a peccato uni, quam alteri, ut arguebamus n. 90. Ergo dæmonum tentatio argumentum est resistentiæ possibilis, non solum auxilio gratiæ, sed etiam facultate naturæ.

129. Augustinus vero vendicat necessariam gratiam Christi, ut homo a tyrannide, et potestate dæmonis eruatur. Quia disserit de libertate salutari, et conferente in vitam æternam, quam Pelagiani solis viribus naturæ haberi posse contra Augustinum contendebant. Nos autem hujusmodi libertatem nolumus solis naturæ viribus comparari, sed de fide certum credimus, absque auxilio gratiæ Christi obtineri non posse; sed aliam pure naturalem, et sterilem in vitam æternam, nulloque salutis fructu caventem peccata, in quæ dæmonis tentatio impellit, et agentem opera moraliter bona, a quibus ipsa avertit. Nullo tamen facto discrimine docet absolute Augustinus, nullam dæmonis, seu tentationis victoriam haberi posse, nisi per Christum; quia de facto juxta legem supernaturalem providentiæ nunc præsentis victoria honesta naturalis, et per se ste-

rilis individua est a supernaturali, et salutari, moraliterque altera cum altera eadem est, ut sæpius inculcavimus, et probatum reliquimus ex Disp. XX, de Ente supern. Si enim necessario adest victoria salutaris, et conferens in vitam æternam, ad quam secundum fidem catholicam necessaria est gratia auxilians Christi, ubicumque adest victoria honesta et rationalis, recte profertur, nunquam sine auxilio gratiæ Christi obtineri posse ullam dæmonis, et tentationis victoriam, quæ honesta, et rationalis sit.

Quartum. Baianor argumentum.

130. Quarto arguunt Baiani. Quia Augustinus diserte docet, invectam esse peccato primi hominis necessitatem peccandi. Ita lib. I Oper. Imperf., fol. 155 : « Multum » erras, qui vel necessitatem nullam putas » esse peccandi, vel cum non intelligis il- » lius peccati esse pœnam, quod nulla ne- » cessitate commissum est. Si enim neces- » sitas nulla peccandi est, ut omittam vim » mali ejus, quod originaliter trahitur, hoc » enim nullum esse vos vultis : quid patie- » batur, quæso, qui secundum vestrum sen- » sum tanta mole malæ consuetudinis pre- » mebatur, ut diceret : *Non quod volo, facio* » *bonum, sed quod nolo malum, hoc ago?* » Peccandi necessitatem non solum asserit, sed etiam probat. Similiter contra Cœlestium, lib. de Perf. Justitiæ, c. IV : « Re- » spondetur, per arbitrii libertatem factum » est, ut esset homo cum peccato, sed jam » pœnalis vitiositas subsequuta ex libertate » fecit necessitatem : unde ad Deum fides » clamat : De necessitatibus meis educ me. » Moxque rationem reddit : « Victa enim vi- » tio, in quod cecidit voluntate, caruit li- » bertate natura. » Ergo vitio originali naturæ inducta est peccandi necessitas, et ablata libertas abstinendi a peccato. Argumentum confirmant : quia Julianus in conflictu cum Augustino sæpius inculcat, ab Augustino libertatem negari, quia asseritur necessitas peccandi, et sola conceditur potestas agendi malum, et non bonum, quæ cum libertate nequit consistere. Ita lib. I Oper. Imperf., fol. 122, 122, 132 et 140. Cui argumento non insisteret Julianus, nisi Augustinus asseveraret, homini lapso peccandi necessitatem inesse, et abesse potestatem abstinendi a peccato.

Confirmatio.

131. Respondeo. Calvinus apud Ruardum art. 7, p. 237, eodem argumento se munit, ut libertatem necessitate peccandi extinctam esse doceat : « Hanc necessitatem cum » ubique prædicet Augustinus, dum etiam » invidiose Cœlestii cavillo urgeretur, lib. » de per. Just., ne tum quidem assere dubi- » tavit in hæc verba : Per libertatem fa- » ctum est, ut esset homo cum peccato, sed » jam pœnalis vitiositas subsequuta ex li- » bertate fecit necessitatem. Ac quoties in- » cidit eis rei mentio, non dubitat in hunc » modum loqui de necessaria peccati servi- » tute. Quod si verum est, peccandi certe » necessitati subjacere non obscure expri- » mitur. » Cernant Baiani, quantum accedant Calvino, et ab illo recedere non posse, nisi suis argumentis respondeant, quod Calvino ab omnibus Catholicis respondetur.

olvitur argumentum.

132. Itaque bifariam Augustinum explico. Primo, ex peccato Adæ non tribuere homini necessitatem peccandi peccato proprie dicto, sed improprie, et analogice, quemadmodum opera ex ignorantia invincibili profecta, et motus inordinati inevitabilis concupiscentiæ peccata dicuntur, quatenus sunt materialiter contra legem, et peccati pœnæ sunt. Unde ortum duxit solemnis Augustino divisio peccati in peccatum tantum, et in peccatum et pœnam peccati simul. In qua divisione ea, quæ Augustinus recenset, peccata, et simul pœnas peccati, excluditque esse peccata tantum, nolle comprehendere sub propria ratione, et definitione peccati, sed impropria, et analogica, vidimus n. 38 et seqq. et fusius exposuimus Disp. IX, sect. VII. Igitur de hoc genere peccati, necessitatisque peccandi disserere Augustinum, lib. I Oper. Imp., fol. 155, cum asserit necessitatem peccandi, manifestum evincunt, quæ verbis objectis continuo subjicit : « Deinde cogitare » te existimo, quid appetendum, quid vi- » tandum sit in agenda vita, quanto labore » discatur. Qui autem nesciunt, ipsam boni » appetendi, malique vitandi ignorantiam » patiuntur peccandi necessitatem. Necesse » est enim, ut peccet, qui nesciendo, quid » facere debeat, quid non debeat facere, » facit. » Ubi peccata necessitate commissa revocat in ea, quæ ex ignorantia invincibili committuntur. Similiter fol. 159 : « Ne- » cesse est ut peccet, a quo ignorantur ju- » stitia. »

133. Rursus fol. 156, cum arguisset ad hominem dari posse aliquam necessitatem peccandi, quia fatebantur Pelagiani, eos,

qui malo inolitæ consuetudinis premuntur, aliqua peccandi necessitate teneri, concludit eamdem necessitatem induci posse ex originali peccato, malisque concupiscentiæ, et ignorantiæ inde provenientibus, in hunc modum : « Cur ergo non creditis, tantum » saltem valuisse illud primi hominis inef- » fabiliter grande peccatum, ut eo vitia- » retur humana universa natura, quantum » valet nunc in homine uno, secunda na- » tiva? Sic enim a doctis appellari consue- » tudinem nos commemorandos putasti. » Cum igitur et illa fateamur in hominibus » esse peccata, quæ committuntur non ne- » cessitate, sed voluntate, quæ tantummodo » peccata sunt, unde ab eis liberum est » abstinere. Et peccatis de ignorantiæ, vel » affectionum necessitate venientibus, quæ » jam non solum peccata, verum etiam » pœnæ sunt peccatorum, plenum sit genus » hominum, quomodo dicitis, definitioni- » bus nostris peccatum nec in moribus in- » veniri?» Ubi primum considera, non alia peccata ab Augustino confici ex peccandi necessitate profecta, quam ea, quæ ex ignorantia invincibili, et concupiscentia inevitabili procedunt, quæ proprie peccata non sunt, sed analogice, et improprie, ut superioribus vidimus. Deinde ea non recensere inter peccata, quæ solum peccata sunt, et voluntate committuntur, sed inter ea, quæ peccata dicuntur, quia peccati pœnæ sunt, quibus improprie, et analogice tantum rationem peccati convenire ex mente ipsius Augustini, locis proxime citatis demonstravimus. Demum eo solum genere malitiæ ea censere peccata, quo a Pelagianis peccata censebantur, quæ ex necessitate, mala consuetudine procedunt, nempe malitia sola ipsius consuetudinis, quæ vitari potuit, et in qua sola culpabilia, et mala sunt, non vero malitia nova distincta ab ea, qua mala consuetudo inducta fuit. At præter hoc genus peccati, quod peccatum, et simul pœna peccati usurpatur ab Augustino, agnoscit aliud genus peccati, quod tantummodo peccatum est, et a voluntate caveri potest, malitiamque induit novam, et distinctam ab originali peccato, quia cum scientia, et libertate plena committitur, ut ibidem ostendimus, et verba proxime relata supponunt. Ergo juxta mentem Augustini fiunt etiam post lapsum plura peccata absque necessitate peccandi.

134. Ratio est, quia ad conflictum Augustini cum Pelagio opus non erat, ut opera ignorantiæ invincibilis, et desideria inordinata concupiscentiæ inevitabilis essent proprie, et vere peccata, sed sat erat, ut improprie, et analogice peccata censerentur in alio prævio peccato, cujus veræ pœnæ sunt. Nam tota disputatio eo solum dirigebatur, ut probaret Augustinus, inesse nobis originale peccatum, quia ignorantia, et concupiscentia supplicia sunt peccati, et non alterius, nisi originalis inficientis totam naturam. Quod ex eo arguit, quia in Sacris Litteris motus concupiscentiæ inevitabiles, et ignorantiæ invincibilis actus dicuntur peccata. Peccata autem dici non possunt proprie, quia vitari non possunt, sed improprie tantum, quia pœnæ sunt, et effectus peccati, quemadmodum usurpamus linguam; non solum membrum corporis, quod sonos vocum edit, sed etiam effectum ejus, nempe loquutionem, et sermonem, qua ratione aliam dicimus linguam græcam, aliam latinam; quo exemplo rem præsentem exponit Augustinus, lib. III de libero arb., c. XIX, ut præmisimus n. 38, et uberius Disp. IX, sect. VII.

135. De hac ipsa necessitate peccandi intelligendus est Augustinus, lib. de Perf. just., c. IV. Tum quia eam refert in vitiositatem pœnalem; « sed jam pœnalis vitio- » sitas subsequuta, ex libertate fecit neces- » sitatem. » Pœnalis enim vitiositas, necessitatem faciens, non est alia, quam pœnalis impotentia cavendi ignorantiæ errata, et concupiscentiæ desideria, quæ in Sacris Litteris interdum peccata dicuntur, quia pœnæ peccati sunt. Tum quia id mox explicat Augustinus subdens necessitates, a quibus ad Deum clamamus liberari : « Unde ad » Deum fides clamat : De necessitatibus » meis educ me. Sub quibus positi, vel non » possumus, quod volumus intelligere, vel » quod intellexerimus, volumus, nec vale- » mus implere. » Ubi necessitates nostris viribus inevitabiles refert esse eas, quæ vel ex defectu intelligentiæ, vel ex defectu potentiæ proveniunt.

136. Secundo, hanc necessitatem peccati, quam Augustinus tribuit naturæ lapsæ, et a qua, absque gratia salvatoris, liberari non potest, exponere possumus esse eam, quæ opponitur libertati peccati, quam ipsemet censet hominem comparare per liberatorem Christum. Quam non esse naturalem arbitrii libertatem a nobis assertam, sed su-

pernaturalem, et salutarem conferentem in vitam æternam, exposuimus satis sect. præt. Quare post verba objecta ex lib. de Perf. Just., subdit Augustinus : « Nam et ipsa li-
» bertas credentibus a liberatore promitti-
» tur : Si vos, inquit, filius liberaverit, tunc
» vere liberi eritis. Victa enim vitio, in
» quod cecidit, voluntate, caruit libertate
» natura. Hinc alia Scriptura dicit : A quo
» enim quis devictus est, huic et servus ad-
» dictus est. Sicut ergo non est opus sanis
» medicus, sed male habentibus, ita non est
» opus liberis liberator, sed servis, ut eis
» dicat gratulatio libertatis. Salvasti de
» necessitatibus animam meam. Ipsa enim
» sanitas est vera libertas, quæ non periis-
» set, si bona permansisset voluntas. Quia
» vero peccavit voluntas, sequuta est pec-
» cantem peccatum habendi dura necessi-
» tas, donec tota sanetur infirmitas, et ac-
» cipiatur tanta libertas, in qua sicut ne-
» cesse est, permaneat beata vivendi volun-
» tas: ita sit etiam bene vivendi, et nunquam
» peccandi voluntaria, felixque necessitas. »
Ex quibus manifeste deprehenditur, necessitatem, quam Augustinus asserit factam ex libertate non esse aliam, quam servitutem peccati, et libertatem illi contrariam, quam refert in merita Christi esse eamdem cum libertate a servitute peccati. At satis ostendimus ad secundum argumentum discrimen hujus libertatis, et servitutis a libertate, et necessitate, de quibus nostra dissertatio est.

137. Quibus addi potest alia expositio scriptoribus recentibus frequens, nempe Augustinum non admittere necessitatem peccandi in quocumque instanti, et opere morali determinato, sed in toto decursu vitæ absque auxilio gratiæ. Quia hæc potestas adscribebatur a Pelagianis soli facultati naturæ; et re vera absque auxilio gratiæ tanta facultas homini lapso convenire non potest, quamvis in uno, vel altero opere, et instanti morali determinato possit suis viribus abstinere a peccato, quia ab uno ad alterum non est argumentum legitimum, ut præmisimus n. 105.

Solvitur confirmatio.

138. Hinc ad confirmationem constat solutio. Primo Augustinum solam admittere necessitatem ad ea peccata, quæ improprie, et analogice peccata sunt, quia pœnæ sunt, et effectus peccati. Quibus sane frustra a Juliano objicitur libertas, quia ejusmodi peccata absque libertate possunt contingere, et assumptum Augustini contra Julianum concludere. Secundo, eam necessitatem esse servitutem peccati, ad cujus libertatem contra Julianum, et alios Pelagianos gratiam liberatricem juxta fidem catholicam Augustinus contendit. Tertio, eam admittere Augustinum solam comparatione totius cursus vitæ, non vero omnium instantium, et operum moralium, quæ homini in singulis moraliter operandi eventibus occurrunt. Quæ omnia sunt extra præsentem controversiam, cum a nobis quoque cum Augustino admittantur, quin nostræ, et communi Scholasticorum nunc assertæ doctrinæ contradicentia sint, ut ex præteritis deprehenditur.

139. Quinto arguunt Baiani. Nullum opus moraliter bonum potest fieri ab homine lapso solis viribus naturæ absque auxilio gratiæ, ut ex pluribus capitibus doctrinæ Augustinianæ conficere tentant. At ubi nulla est potestas agendi bonum opus morale, omnimoda est necessitas agendi malum, atque adeo peccandi, quia in genere moris medium non est inter opera bona, et mala. Ergo absque auxilio gratiæ inest homini lapso necessitas peccandi. Quod confirmant; quia Gentes a fide remotæ, et gratiæ Christianæ expertes, nullum agunt, nec agere possunt opus morale, quod vitiosum, et peccatum non sit; quia id dogma Augustinianum esse contendunt. Si autem naturæ lapsæ auxilio gratiæ destitutæ competeret potestas abstinendi a peccato possent gentiles moraliter plura agere, quin peccarent. Ergo homini lapso nulla competit moralis potestas, quæ non sit peccandi.

Quin Baian gumen

140. Respondeo. Etiam hoc argumentum cum sua confirmatione objiciunt Calviniani ad suam de extincta post lapsum libertate persuadendam sententiam, ut proponemus progressu. Deinde assumptum est falsum, et ab Ecclesia damnatum, contrariumque Sacrarum Litterarum, et Patrum doctrinæ. De quo erit proxima disputatio, in qua Baianorum objecta expendemus, et refellemus. In sequenti vero gentilium potestatem antecedentem ad plura opera bona moralia, doctrinæ Augustinianæ, et Sacrarum Litterarum, aliorumque Patrum statuemus conformem. Quo argumenti confirmatio nulla est. Prætereo, quod totius argumenti doctrinam evertit, dari posse actus morales in individuo indifferentes, ad quos nulla gratia necessaria nec gentilium potestas negari potest.

Solv

Quia hæc sententia non est Theologis omnibus communis, et non expedit nunc in ea nos implicari.

141. Demum arguunt; quia cum necessitate peccandi, potest esse proprie peccatum. Tum quia damnati vera, propriaque peccata committunt cum omnimoda necessitate peccandi, et absque ulla potestate boni cujuspiam operis agendi. Tum quia cum omnimoda necessitate bene agendi Deo competit bonitas moralis, atque laudabilis : eadem autem est ratio de malitia, ac de bonitate morali, ut ei opponatur necessitas. At nulla ratio potest obstare necessitati peccandi hominis lapsi, nisi oppositio necessitatis cum libertate requisita ad peccandum. Ergo nulla est ratio ejusmodi necessitatem negandi.

142. Respondeo. Eodem argumento utitur Calvinus ad suam de extincta libertate post lapsum assertionem, ut manifesto, et locupleti testimonio præmisimus num. 25. Deinde assumptum argumenti nego. Nec illud evincit necessitas peccandi damnatorum. Nam damnatis non inesse antecedentem, et physicam, sed consequentem solam, et moralem, verius existimo, ut attigi Disp. præt., n. 82, et uberius sancivi Tract. de Angelis cum Scoto, in II, dist. VII, q. unic., art. 3, ante solut. argum.; Bassole, ibidem, q. I, art. 3; Durando, q. II, n. 12; Valentia, tom. I, Disput. IV, q. XV, pun. 2 sub finem, et aliis. Quod Damascenus supponit in Dialog. contra Manichæos inter med. et fin. probans, Deum nulli creaturæ rationali etiam in futuro sæculo auctorem esse mali, sed unamquamque sua propria libertate malam esse, quia ex concursu parato Dei poterat vitare malum, et agere bonum illi contrarium. Expende verba : « Deus, quod suarum » partium est, dat, ut bene simus : at nos, » quod in potestate nostra situm est, nempe » ut data bona conservemus, vel facimus, » vel negligimus. Quin Deus diabolo quo- » que semper bona præbet : verum ille » accipere recusat. Atque in futuro ævo » Deus omnibus bona fundit : at unusquis- » que prout capacem sese reddidit, boni » particeps efficitur. » Ergo Deus suo concursu omnibus adest, nullisque in præsenti sæculo hominibus, neque in futuro dæmonibus, atque damnatis deficit, ut bonum operentur, si velint. Quod de bonis operibus naturalibus intelligendum est, quia dona, et bona supernaturalia, cum indebita sint, et gratiosa, damnatis denegari, concors est Theologorum sententia.

143. Si vero Deus deneget damnatis suum concursum, et principia necessaria ad bonum quidpiam etiam naturale agendum, ut plerique Theologorum autumant, dicendum est, damnatos non peccare in eis actibus, quos omnimoda necessitate absque indifferentia ad oppositum eliciunt, sed eos esse pure pœnales, ut nunc sunt concupiscentiæ motus, et ignorantiæ invincibilis actus, qui improprie, et analogice peccata dicuntur, quia sunt transgressiones materiales præceptorum, et effectus, pœnæque peccati. Qui vero cum potestate indifferenti ad oppositum perpetrantur, peccata vera, et propria esse possunt, si relictis aliis minus gravibus eligantur. Nam si electio fiat inter actus turpes omnino æquales, aut inæquales eorum, qui minus turpes sunt, nullum interesse proprie peccatum, constat ex superioribus, et ex Disp. nostra LXXIV de Ente supernat.

144. Similiter ad bonitatem moralem Dei respondeo. Nempe Deum non esse moraliter, sed naturaliter tantum bonum amore sui, et alio quovis affectu, quem deponere non potuit, quia deficit libertas necessaria ad bonitatem moralem. Itaque moralem ejus bonitatem in actu secundo, et usu solum inveniri in amore creaturarum, quem ita habet, ut deponere possit affectu contrario. Cui libertati non obstare necessariam ipsius immutabilitatem, exposuimus contra Baianos Disputat. XVII, sect. VIII. Qua autem ratione inter affectus contradicentes Deo possibiles consideretur inæqualitas necessaria ad electionem moralem, atque laudabilem, prolixæ disputationis est, quam exposuimus Tract. de Volunt. Dei.

DISPUTATIO XIX

AN HOMINI LAPSO ADSIT POTESTAS NATURALIS ANTECEDENS AD AGENDUM QUIDPIAM MORALITER BONUM ABSQUE AUXILIO GRATIÆ?

Hæc disputatio præcedenti appendix est, nec non prorsus eadem, si actus indifferentes in individuo rejiciantur, ut Baiani rejiciunt, et nos ultro nunc rejectos damus. Item annexa est potestati naturali hominis

integri, quam Disp. VIII, a sect. x. ad xxvii, expendimus ab auxilio gratiæ independentem. Quare recolenda sunt, quæ in ea ex professo sancivimus, ne semel posita cum molestia lectoris repetamus. Quibus positis hæc disputatio brevior erit, quam ejus gravitas doctrinæ, et prolixa Baianorum scripta vindicare videntur.

SECTIO I.

Statuitur sententia contra Baium definita ab Ecclesia.

Opinio Baii.

1. Michaël Baius voluit homini lapso nullam post peccatum inesse potestatem, ad aliquem actum edendum moraliter bonum absque auxilio gratiæ supernaturalis. Quam potestatem negat non solum consequentem, et efficacem, sed etiam antecedentem, et sufficientem solis viribus naturæ. Auxiliumque gratiæ necessarium affirmat, non solum naturale, sed etiam supernaturale, et ad charitatem, et fidem infusam Theologicam spectans : quemadmodum potestatem abstinendi a peccato negare, et gratiam necessariam ad illam asserere, exposuimus Disp. præced. sect. I, et Disp. VIII, sect. XIII. Itaque consequenter explodit communem distinctionem virtutis, et actus moraliter in naturalem, et supernaturalem, quia nulla virtus, nullusque actus moraliter bonus est possibilis homini lapso, qui supernaturalis non sit, et indigens auxilio supernaturali gratiæ. Duobus in genere fundamentis nititur. Primo, quia certa, et explorata Augustini doctrina est in omnibus contra Pelagianos scriptis asserta, nullam virtutem, nullumque opus moraliter bonum fieri posse ab homine lapso sola facultate naturæ, sine auxilio gratiæ, ejusque vires naturales solum ad peccandum valere. Secundo, quia nullus est virtutis actus qui charitatis non sit, aut ex charitate elicitus. Charitetis autem actus ejus excellentiæ est, et superet facultatem naturæ, et vendicet auxilium gratiæ. Hæc omnia de mente Baii constabunt disputationis decursu. Eis per omnia subscribunt Baiani, et copiosioribus longe, quam Baius probationibus insistunt, et acrioribus censuris, et aculeis doctrinam contrariam, præcipueque divisionem virtutis naturalis, et supernaturalis pungunt, et mordent.

2. Discrimen tamen inter Baium, et Baianos est. Nam Baius ante peccatum admittit potestatem naturalem ad virtutum actus solis viribus naturæ absque auxilio gratiæ eliciendos, negans omnino virtutem supernaturalem, et gratiam Theologicam ad aliud genus actuum, quam pure naturalium, quia debita omnino sunt constitutioni naturæ omnia principia necessaria ad actus meritorios vitæ æternæ agendos, quæ a Baio homini naturalia, et a Theologis supernaturalia, et gratiosa dicuntur. Cæterum asserit, hanc potestatem peccatum esse omnino extinctam, ideoque eam non posse homini lapso absque auxilio gratiæ superaddito redire. Baiani vero non solum post peccatum, verum etiam ante illud inficiantur possibiles actus virtutum entitate naturales, et vires connaturales homini ad quidpiam boni etiam naturale agendum. Quam rursus potestatem titulo peccati volunt homini lapso adeo convenire non posse, ut etiamsi ante peccatum conveniret adhuc per peccatum esset extincta. Itaque tam Baius, quam Baiani in utroque statu negant differentiam actuum virtutis naturalium, et supernaturalium, quia Baiani in neutro agnoscunt actus entitate naturales facultate naturæ possibiles, sed solos supernaturales : Baius vero ante peccatum solos tuetur possibiles actus entitate naturales; et nullos supernaturales, post peccatum vero solos supernaturales, et nullos naturales. Quod discrimen constat ex Disp. IV et V.

3. Contraria est communis Scholasticorum, et totius Ecclesiæ sententia. Quæ duas complectitur partes. Prima est, homini ex naturali conditione naturæ rationalis ante peccatum competere vires, principiaque sibi naturalia, et debita ad virtutum actus eliciendos pure naturales, et steriles in vitam æternam; ex beneficio vero gratiæ superaddito creationi concessa fuisse dona supernaturalia, et principia infusa, et indebita, quæ proprie, et Theologice sunt, et dicuntur dona, et auxilia gratiæ ad actus meritorios vitæ æternæ entitate supernaturales agendos ab actibus entitate naturalibus prorsus distinctos. Secunda est, post peccatum relictam esse naturæ rationali idemnem potestatem physicam, et antecedentem ad actus moraliter bonos naturales. quæ ante peccatum ex sola naturali conditione hominis competebat; adempta vero fuisse potestatem supernaturalem, et auxilia indebita consti-

tutioni naturæ ad actus salutares, et supernaturales edendos, ideoque nova, et majori gratia homini lapso, quam innocenti ex meritis Christi eam facultatem, et vires restitui debere. Priorem partem ex professo sanximus, Disp. VIII, a sect. X ad XXVII. Posterior nunc sancienda est, quoad virtutem naturalem antecedentem, et physicam, actuum honestorum naturalium elicitivam secluso auxilio gratiæ, non solum ad charitatem, et fidem pertinente, sed etiam ad aliud quodvis virtutis genus, entitate supernaturali, et naturali constitutioni rationalis naturæ indebito. Itaque nostra, et vera sententia nunc contra Baium, et Baianos duo statuit. Alterum, hominem lapsum posse sine auxilio gratiæ supernaturali plures virtutum actus potestate physica, et antecedenti elicere, qui salutares, et meritorii non sint. Alterum, in utroque statu naturæ admittendam esse distinctionem actuum virtutis naturalium, et supernaturalium. Quod a nobis probatum erit in statu naturæ lapsæ, ubi probaverimus possibiles absque auxilio gratiæ actus entitate naturales; cum ab omnibus utriusque partis assertoribus aliud genus actuum supernaturalium, et salutarium solis gratiæ supernaturalis viribus possibilium contra Pelagianos certum de fide supponatur.

4. Neque huic sententiæ dissentiunt, Baianæque consentiunt Gabriel Vasquez, Ludovicus de Torres, Mæratius, et alii Scholastici, qui in communi Scholasticorum controversia, de necessitate gratiæ ad bona opera moralia, asserunt etiam ad actus virtutum naturalium esse necessariam gratiam auxiliantem Dei. Nam ut sæpius monuimus Disp. XIII, et ostendimus n. 15, nolunt hi auctores, necessitatem istam esse antecedentem, et pertinentem ad sufficientiam voluntatis, sed solum consequentem, et spectantem ad solam efficaciam, solum enim in eis, qui reipsa virtutum actus operantur, asserunt pertinere ad gratiam Dei cogitationem congruam, et efficacem, non vero inefficacem, et incongruam reddentem arbitrio posse, in eis, qui reipsa non operantur. Baiani vero cum Baio profitentur, hanc necessitatem gratiæ esse omnino antecedentem, ut nec sufficientia haberi possit absque gratia auxiliante Dei. Itaque ab his Theologis ejusmodi gratia non desideratur entitate supernaturalis, et pertinens ad fidem, et charitatem infusam Theologicam, sicut a Baio, et Baianis exigitur, sed gratia, et cogitatio, atque affectio honesta ordinis naturalis sufficiens docetur. Quare ab eis etiam admittitur communis divisio actuum virtutis in naturales, et supernaturales, quæ a Baianis negatur. Ac tandem virtuosi, et moraliter boni prædicantur præter charitatis actum, actus etiam virtutum moralium, qui ex fine, et motivo intrinseco creato eliciuntur, differentes specie ab actu charitatis, qui ex fine, et motivo intrinseco bonitatis increatæ elicitur. Quem actum solum, Baiani cum Baio moraliter bonum et virtuosum agnoscunt.

Primum fundament. sententiæ communis.

5. Nostra sententia primum nititur sanctionibus Pontificum Ecclesiæ, quæ contrariam Baianorum sententiam proscribunt. Nam inter propositiones in Bulla contra Baium damnatas sunt sequentes. In primis XXXVII : « Amor naturalis, qui ex viribus » naturæ exoritur, ex sola philosophia, per » elationem præsumptionis humanæ, cum » injuria crucis Christi defenditur a non- » nullis doctoribus. » Item XXXVIII : « Cum » Pelagio sentiunt, qui boni aliquid natu- » ralis, id est, quod ex naturæ solis viribus » ortum ducit, agnoscit. » Rursus LXVI : « Non nisi Pelagiano errore admitti potest » usus aliquis bonus liberi arbitrii, sive » non malus, et gratiæ Dei injuriam facit, » qui ita sentit, et docet. » Quibus aliæ plures consentiunt, ut XXIII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI, et aliæ. Ergo propositiones eis contradicentes, quæ nostræ sunt, et affirmant, usum aliquem bonum naturalem liberi arbitrii ex solis viribus naturæ haberi posse, ex sanctione Pontificum sunt admittendæ veræ. Nam ubi definitur falsa aliqua propositio, sancitur vera contradictoria illius.

Evasio Baianorum vana.

6. Recurrunt Baiani ad familiarem sibi, et aliquibus Theologis solutionem, nempe has propositiones non damnari propter doctrinam, sed propter censuram, qua oppositas infamant. Baianis tamen hæc solutio non favet. Primo, quia ipsi acerbioribus censuris, quam Baius doctrinam oppositam mordent, ut constat ex Disp. II, sect. I. Secundo, quia, ut præmisimus Disp. I, sect. IV, nulla est propositio contenta in Bulla contra Baium, quæ non proscribatur ratione doctrinæ. Neque re quidem vera opus erat Vasquio, et aliis Theologis ad suam de necessitate gratiæ sententiam indemnem tuendam, in hanc solutionem confugere, siquidem eorum doctrina longe

differens est a Baiana in Bulla damnata, ut n. 4, et alibi sæpius admonuimus. De quo vide, quæ præmisimus Disp. XIII, n. 13 et seqq. Tertio, quia damnantur in Bulla aliæ propositiones continentes eamdem doctrinam sine ulla censura, ut XXVIII. « Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adju» torio non nisi ad peccandum valet; » et XXXIX : « Omnis amor creaturæ rationalis, » aut vitiosa est cupiditas, qua mundus » diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut » laudabilis illa charitas, qua per Spiritum » sanctum in corde diffusa, Deus amatur. » Ubi nullus amor creaturæ rationalis admittitur moraliter bonus possibilis nisi supernaturalis, et infusus, ex charitateque elicitus. Denique quia in materia præsenti, ubi removetur censura Pelagianæ doctrinæ, statuitur vera propositio negans necessitatem gratiæ ad bonum opus morale. Nam hæc necessitas neque a Baio, et Baianis, neque ab ullo Theologo aliunde arguitur, quam ex testimoniis Conciliorum et Patrum, quæ contra Pelagium lata sunt, ut videre est apud scripta Baii, Baianorumque, ac Theologorum. Ergo ubi Pontifices decernunt, non esse Pelagianum negare necessitatem gratiæ ad aliquod bonum opus morale, decernunt, nullum esse fundamentum id oppugnandi, atque adeo esse verum.

7. Dicet quispiam, doctrinam in eis propositionibus damnatam, non esse necessitatem gratiæ, sed charitatis necessitatem, ut aliquod opus sit moraliter bonum; siquidem Baius eo censet, gratiam esse necessariam ad omne opus bonum morale, quo charitas necessaria est ad illud, et nullum agnoscit opus moraliter bonum, quod charitatis non sit, ut constat ex Disp. XIII, sect. II, et seqq., et constabit amplius Disp. XXI et XXII; sed contra. Nam hæc duo asserta distincta sunt; aliud, gratiam supernaturalem esse necessariam ad omne opus bonum; aliud nullum esse opus bonum, quod non sit charitatis actus, et opus; quamvis alterum ab altero pendeat et ab assertore arguatur. Item Baius ea tanquam distincta tradit; nam gratiæ necessitatem ad omne opus bonum non solum probat, quia nullum est bonum opus, quod charitatis non sit, sed etiam quia ubi admittatur opus bonum a charitate distinctum, adhuc ad illud eliciendum, admittenda est necessaria gratia, quia Sacræ Paginæ et Augustini testimonia conficiunt, nullam post peccatum relictam arbitrio potestatem ad quidpiam boni agendum, sed solum ad peccandum. Quare Pontifices Ecclesiæ in Bulla contra Baium non solum excerpunt ex operibus Baii, et damnant propositiones continentes, solius charitatis opera esse moralitera, bon sed etiam continentes, ad quodvis opus bonum etiam naturale, esse necessariam gratiam, sive non esse possibile opus bonum naturale, sed solum modo supernaturale, et elicitum ex gratia. Itaque Pontifices non solum proscribunt doctrinam Antecedentis, sed etiam seorsim ab illa, doctrinam Consequentis : alias enim sufficeret recolere, et proscribere solas propositiones de necessitate charitatis ad opus moraliter bonum, quin etiam seorsim eas, quæ gratiæ necessitatem continent, proponerent atque damnarent. Quemadmodum in Calvino non solum damnant, nullam adesse libertatem nostris operibus bonis, sed etiam principium, ex quo illud consequens arguunt, nempe gratiam auxiliantem ejus esse efficaciæ, cui resisti, et dissentiri non possit. Quare non solum contradiceret Conciliis, qui libertatem negaret bonis operibus, sed etiam qui asserens eis libertatem adesse, negaret, non posse gratiæ dissentiri, atque resisti; et alterum cum altero componeret. Cujus rei plura alia sunt apud Concilia exempla, in quibus Antecedens, et Consequens seorsim proscribuntur. Ergo similiter proscribunt Pontifices contra Baium necessitatem gratiæ supernaturalis ad omne opus bonum seorsim a necessitate charitatis. Itaque eis contradicit non solum qui asserit nullum esse opus bonum a charitate non elicitum, sed etiam qui admittens opera bona non elicita a charitate negat esse aliqua possibilia, quæ sint naturalia, et elicita viribus naturæ sine auxilio gratiæ.

SECTIO II.

Sententia contra Baium definita probatur ex Sacris Litteris et Conciliis.

8. In eamdem probationem advoco testimonia Sacra, quæ ex professo expendimus Disp. VIII, sect. XIV et XV, ad probandum, homini innocenti, ex sola conditione naturæ rationalis, competere facultatem naturalem elicitivam boni operis, seorsim ab

Secund
senten
comm
fundan
tum

auxilio gratiæ supernaturali, indebito creationi naturæ. Nam ea Testimonia, ut ibi expendimus, continent ejusmodi facultatem, et libertatem homini naturalem independentem a gratia. Aliunde comprehendunt hominem, non solum in statu innocentiæ, sed etiam naturæ lapsæ. Ergo etiam in statu naturæ lapsæ adscribunt homini Sacra Testimonia facultatem, et libertatem naturalem boni operis elicitivam, independentem a gratia supernaturali indebita creationi. Consequentia est legitima. Major propositio constat manifesta ex scriptis Disp. VIII, sect. XIV et XV. Minor probatu facilis est, testimonia recolendo. Primum est illud Rom. I : *Revelatur enim ira Dei de cœlo, super omnem impietatem et injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent, quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit ; invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus, et divinitas, ita ut sint inexcusabiles.* Hic sermo manifeste dirigitur ad homines lapsos, quippe ad eos, qui sua impietate provocant iram Dei, et veritatem ejus in injustitia detinent, et non colentes, neque diligentes Deum inexcusabiles facti sunt. Ergo naturalis amor justitiæ, et Dei facultate naturæ possibilis, quem in hoc testimonio contineri ostendimus Disp. VIII, a n. 164 ad 168, communis est hominibus lapsis.

9. Secundum est illud Rom. II : *Cum gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex..... testimonium reddente illis conscientia ipsorum.* Ubi ambigi non potest, disserere Paulum de lapsis hominibus. Ergo si in hoc eloquio comprehenduntur opera bona naturalia ex solis principiis naturæ elicita, ut vidimus a n. 168 ad 172, ejusmodi opera possibilia sunt hominibus lapsis. Tertium testimonium est illud Eccles. XV : *Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit mandata, et præcepta sua. Si volueris mandata servare, conservabunt te, et in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam, et ignem : ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita, et mors, bonum, et malum ; quod placuerit ei, dabitur illi.* Ubi testari Deum libertatem hominis naturalem, suis viribus tam boni, quam mali operis activam, expendimus a n. 183 ad 192. Rursus in eo complecti etiam libertatem lapsis hominibus communem ostendimus Disp. XV, sect. I. Ergo lapsis hominibus convenit libertas suis viribus activa boni operis, et mali.

10. Postremum est illud Gen. I : *Faciamus hominem ad imaginem, et similitudinem nostram, et præsit piscibus maris, et volatilibus cœli, et bestiis, universæque terræ.* Item illud Ecclesiast. XVII : *Deus creavit de terra hominem, et secundum imaginem suam fecit illum ;... et secundum se vestivit eum virtute, et dedit illi potestatem eorum, quæ sunt super terram.* Hanc imaginem homini sua creatione impressam exprimere solam facultatem rationalem, et liberam, appetitivam, et electivam boni seorsim a donis supernaturalibus ipsi creationi indebitis, exposuimus cum pluribus interpretibus et Patribus Ecclesiæ, a n. 173 ad 183. Item eam imaginem significari adhuc residentem in homine lapso, persuadent testimonia Patrum, et rationes ex Sacro Textu depromptæ. Nam rationem imaginis adscribunt Interpretes, et Patres ibidem adducti, homini qua rationali, et libero, et ex sua naturali perfectione cæteris animantibus præcellenti seorsim ab omni dono supernaturali. At etiam post peccatum manet homo rationalis, et liber, et sua perfectione naturali cæteris animantibus præcellens, seorsim a dono supernaturali. Ergo etiam post peccatum manet in eo ratio imaginis Dei, exprimens facultatem naturalem, appetitivam, et electivam boni.

Tertium sententiæ communis fundamentum.

11. Alia probatio sumitur ex Conciliis Ecclesiæ Arausicano II, Africano, Tridentino, et Moguntino, quorum testimonia protulimus, et expendimus in eadem Disp. VIII, n. 193 usque ad n. 210. Quia dum definiunt gratiam necessariam ad opera bona moralia, notanter, et non absque consilio adjiciunt, esse necessariam, ut ea faciant, « prout oportet ad salutem, ad » vitam æternam, ad justificationem, » aut quid simile. Qua phrasi supponere Concilia, posse sub eo genere operum bonorum fieri alia, quæ non sint conferentia ad vitam æternam, justificationem, et salutem ; ideoque non desiderari necessariam ad illa gratiam supernaturalem Dei, multis ibidem confecimus. At opera, quæ definitiones, Conciliorum complectuntur, pertinent ad statum naturæ lapsæ. Tum quia ea sunt

actus dilectionis Dei, pœnitentiæ, et similes, quibus peccator ad suam justificationem disponitur. Tum quia sunt opera, quæ negabant fieri auxilio gratiæ Pelagiani, contra quos Concilia eam gratiæ necessitatem definiunt : nulli autem Theologo dubium fuit, Pelagianos disserere de operibus bonis naturæ lapsæ, eisque etiam necessitatem gratiæ negare. Ergo hujusmodi definitiones Conciliorum, supponunt possibilia bona opera moralia, quæ non sint salutaria, nec vendicantia necessariam gratiam auxiliantem Dei. In cujus argumenti confirmationem adduximus Augustinum, Fulgentium, Prosperum, Cœlestinum Papam, et Gennadium, qui pluribus testimoniis, quibus necessitatem gratiæ contra Pelagianos decernunt, eamdem phrasim usurpant, disserentes de operibus bonis hominis lapsi. Ergo etiam Ecclesiæ Patres supponunt possibilia opera naturalia, quæ sterilia sunt in vitam æternam, et nullam vendicant supernaturalem gratiam. Solutionem, quam huic argumento excogitarunt Baiani, ibidem a n. 103 ad 210 refellimus.

12. Confirmatur ex Tridentino, sess. v, c. 1, can. v, definiente contra Calvinum non esse post peccatum extinctam libertam arbitrii creati. Nam, ut expendimus Disp. præt., sect. III, noluit Calvinus, extinctam esse voluntatem, sed ejus potestatem, et facultatem ad quidpiam boni agendum, ut nulla remaneat libertas ad bonum, sed omnimoda necessitas ad malum; quod a n. 22 usque ad 27, Calvini testimoniis illustravimus. Ergo Tridentium damnans extinctam arbitrii libertatem, decernit superstitem potestatem electivam tam boni, quam mali, siquidem talis potestas definitur non extincta, sed manens. Considera, quæ Calvinus in Antidoto contra Tridentinum, c. 1 sessionis v, Patribus Tridentinis opponit, et refert Ruardus, art. 7, pag. 235 : « Cum » libertatem minime extinctam esse con- » tendunt, hoc sane intelligunt, aliquid » restare facultatis voluntati humanæ ad » bonum eligendum. Ubi non est interitus, » illic saltem aliqua est vitæ portio. Tollunt » deinde omnem ambiguitatem, cum atte- » nuatum dicunt, et inclinatum. Ergo si » illis credimus, debilitavit nos peccatum » originale, ut voluntatis nostræ vitium » non prævitas sit, sed infirmitas : atque » hoc posterius ubique Scriptura docet. Ut » innumera testimonia omittam. Paulus » cum de natura humani generis concio- » natur, non infirmitatis damnat liberum » arbitrium, sed omnes esse inutiles pro- » nuntiat, aversos a Deo, et tyrannidi pec- » cati addictos, ita ut idoneos esse neget, » ad quidquam boni cogitandum. Neque » tamen interea negamus, quin maneat » homini voluntas, sed mala. Nam lapsus » Adæ non sustulit voluntatem. » Nullus rectius, quam ipse Calvinus exponere potuit mentem Tridentinorum Patrum suæ doctrinæ de libertate extincta contrariam. At eos intelligit, ut velint superstitem fuisse aliquam facultatem naturalem electivam boni, et non solius electivam mali. Ergo cum Patres Tridentini sanciunt non extinctam post peccatum libertatem arbitrii, volunt, mansisse aliquam facultatem naturalem indifferentem ad bonum, et non adstrictam, et determinatam ad solum malum.

13. Consentanee Calvinus, omnibus Scriptoribus Catholicis, apud eumdem Ruardum supra pag. 233, sic detrahit : « Inter » Scriptores Christianæ professionis, tamet- » si nemo extitit, qui non agnosceret, et » sanitatem rationis in homine graviter ex » peccato vulneratam, et voluntatem pravis » cupiditatibus implicatam, multi tamen » eorum philosophis plus æquo accesserunt » et hoc consilio vires humanas extulisse » mihi videntur, ne si impotentiam diserte » essent confessi, primum philosophorum » cachinnos, quibus cum tunc certamen ha- » bebant, excuterent : deinde carni, suapte » sponte nimis ad bonum torpendi, novam » desidiæ occasionem præberent. Ergo ne » quidam communi hominum judicio ab- » surdum traderent, scripturæ doctrinam, » cum philosophiæ dogmatibus, dimidia ex » parte conciliare studuerunt. » Itaque Scriptoribus Catholicis, quos sibi adversarios profitetur, id objicit Calvinus, scilicet admittere potestatem naturalem boni, quam philosophi gentiles gratiæ supernaturalis ignorantes, et sola ducti naturali ratione adscribunt homini, nolleque omnimodam boni impotentiam negare, et ut philosophiam cum sacra doctrina prædicante necessitantem gratiæ concilient, partem dimidiam operum, nempe supernaturalium et salutarium, auxilio gratiæ adscribere. Ergo cum libertate arbitrii extincta docet Calvinus extinctam naturalem potestatem boni, etiam eam, quæ a Philosophis agnita fuit. Quocirca cum Catholici Calvino adversan-

tes profitentur libertatem non extinctam, eam saltem potestatem homini post peccatum superfuisse intelligunt.

14. Ideo solemne Calvino fuit dogma Baianum, de impossibilitate cujusvis operis boni absque gratia pertinente ad fidem. Ita lib. III Just., c. XIV : « Imprimis quando naturalibus dotibus censendi (homines) sunt, » a vertice capitis ad plantam usque pedis » scintilla boni non reperietur. » Quod per sex paragraphos probat ex iisdem locis Scripturæ et Augustini, quibus Baius et Baiani. Ibidem § 4 : « Est male dictum, nec » modo nullius ad justitiam pretii, sed » certi in damnationem meriti, quidquid » cogitat, meditatur, perficit homo ante » quam Deo per fidem reconcilietur. » Item § 5 : Ut natura conditi sumus, citius ex lapide oleum, quam ex nobis opus bonum » exprimetur. » Rursus ibidem : « Omni justitia usque ad minimam particulam hominem spoliamus, donec sola misericordia » in spem vitæ æternæ regeneratus fuerit.» Præterea lib. II. Inst. c. III, § 2. « Gravi » telo confoditur ejus ingenium, cum omnes, quæ inde prodeunt cogitationes, ut » stultæ, frivolæ, insanæ, perversæ irridentur. » Quibus satis aperitur, sententiam Calvinianam de libertate extincta post peccatum nihilo a Baiana dissidere.

SECTIO III.

Recoluntur testimonia Patrum superius producta, quæ eamdem probationem conficiunt.

15. Præter testimonia Patrum, qui phrasi, *sicut oportet*, utuntur, plurima alia produximus Disp. VIII, sect. XVII, XVIII, XIX et XX, quæ vires naturales hominis innocentis ad bonum sufficientes persuaderent. Quia tamen plura eorum, easdem etiam homini lapso sine discrimine communes tradunt, oportet nunc breviter illa recolere referendo tantum sententias, ne molesta verborum repetitione Lectorem fatigemus. Clemens Romanus, n. 211, habet Abrahamum « ex ipsa naturæ facultate ante fidem co» gnitione naturali » rationis ductum a Deo « viam veritatis capessivisse, et sæcu» lum sprevisse. » Amor autem veritatis, atque justitiæ ex ipsa naturæ facultate, et lumine naturali rationis ante fidem conceptus naturalis est, et non entitate supernaturalis. Irenæus, n. 212 : « Quia omnes » homines ejusdem sunt naturæ, » pronuntiat, « omnes esse potentes retinere, et ope» rari bonum » referens in naturam rationalem hominis operandi bonum potestatem. Item « quod homo natura liber sit, » colligit « suæ potestatis esse ad hoc quod possit eligere bona, vel contraria. » Tertullianus, n. 213, docet « legem naturalem » ante scriptam, sicut intelligebatur natu» raliter, » hoc est, lumine naturali absque instructione scripta, ita a Patribus custoditam naturaliter, hoc est, affectu naturali sequuto naturalem notionem, quo eos Patres naturalis justitia legis præcedebat.

16. Eusebius, n. 214 : « Quia unicuique » rationali animæ liberum arbitrium a na» tura inest ; » colligit, « bonum id esse » ad eligenda bona creatum, » ideoque « quando male agit » solam esse culpandam voluntatem, et non naturam, « cum ei » virtus ad eligenda bona insit, et insitam » legem volens contempserit. » Macharius Senior tradit « ipsam naturam non solum » ad vitium, sed etiam ad bonum, et ho» nestum aptam esse inclinare, ideoque ex se capacem esse tum boni, tum mali. » Aptitudo autem, et capacitas naturalis ad bonum honestum, nequit esse sine facultate naturali prosequendi illud. Athanasius, n. 215 : « Virtutem, quæ in nobis est, men» tem tantum requirere humanam, quia » proculdubio naturalis animæ puritas fons » est, et origo virtutum. » Item « mentem » hominis, ideo quod libera sit, et sui juris, » posse, ut ad bona se inclinare, ita bona » quoque aversari. » Ubi expende titulum libertatis naturalis, quo solo menti humanæ vires adscribit proprias, ad bona æque sectanta, ac aversanda. Rursus «certum esse » in non peccando naturam adesse. » Quod non esset verum, si vires naturales hominis non conferrent ad non peccandum, et bonum agendum, sed ad peccandum solum.

17. Basilius, n. 216, tanquam certum supponit, « ad omnia nos, quæ descripta » nobis a Deo præcepta sunt consequenda, » naturales etiam ab ipso facultates acce» pisse. » Item asserit, ideo hominem peccantem esse malum, « quia habet insitam » sibi potestatem, aut Deum sequendi, aut » a bono discedendi. » Insita autem naturæ rationali potestas naturalis est. Rursus « esse apud nos ipsas virtutes secundum na-

» turam, ad quas habendas affinitas animæ » ex ipsa natura nobis inest.» Præterea « intellectualem creaturam, natura utentem » libera, posse ad utrumlibet inclinari, ad » electionem scilicet boni, et pejoris. » Ergo suapte natura, facultateque libera naturali ad bonum indifferens est et inclinari potest. Consequenter « nostræ naturæ in- » clinationem ad utraque peræque pro- » pendere ; et ceu contingit in stratera » plerumque ad id, quod bonum est, defle- » ctere. » Quæ naturæ inclinatio, atque propensio ad utrumque æquabilis nequit intelligi absque facultate naturali prosequendi bonum.

18. Nazianzenus, n. 217, admonet « te » rationem tibi insitam, moventem, ac vir- » tutis igniculum per arbitrii libertatem » exsuscitantem, tantum tibi virtutis habi- » tum comparare posse, ut jam ad vitium » ferri propemodum nequeas. » Quare in laudem parentis mortui, commendat ante fidem, ex sola institutione naturæ, virtutes ab eo moraliter naturales, comparatas, ac præcipue justitiam usque adeo incorruptam, « ut quamvis in magnis Reip. » muneribus, administrationibusque versa- » tus, ne teruncio quidem facultates suas » auxerit. » Quod de aliis permultis a fidei illustratione remotis asseverat, scilicet plures eorum « solo Christiani nomine carere, » cum rem ipsam habeant, et morum ho- » nestate ad Christianos pertineant. » Rationem reddit, « quia ob arbitrii libertatem » sic quidem conditi sumus, ut virtutis, et » vitii capaces existamus. » Scilicet quia sola naturalis facultas libertatis fert secum capacitatem, et vires ad virtutes naturales, et vitia.

19. Nyssenus, n. 218, in constructionem naturæ, et libertatem naturalem refert potestatem hominis ad bonum, qua « tan- » quam ex cella quadam penuaria ex natura » bonum promamus.» Item Nemesius, n. 219, eamdem omnino docet facultatem consultandi, et sectandi bonum, nec non verum dicendi, et mentiendi, temperateque et intemperate vivendi. Ergo ut naturalis est facultas consultandi, mentiendi, et intemperate vivendi : ita naturalis erit facultas bonum sectandi, verum dicendi, et temperate vivendi. Hieronymus, n. 220, perspicuum tradit « natura omnibus Dei inesse » notitiam, seminaque justitiæ, reliqua- » rumque virtutum, quibus multi absque » fide sapienter, et sancte aliqua faciunt. » Item eosdem fuisse « justitiæ amatores non » minus, quam sapientiæ. » Chrysostomus, n. 221 : « Secundum naturam esse nobis » virtutem, præter naturam malitiam, non » aliter quam bona, et adversa valetudo. » Quomodo autem secundum naturam est virtus, si naturalis non est, sed supra naturam ? Præter naturam malitia, si ejus inclinatio, et facultas solum ad peccandum valet ? Sicut bona valetudo conformis naturæ virtus, si vires ad illam consequendam naturales son sunt, sed supernaturales ?

20. Cyrillus Alexandrinus n. 222, omnibus hominibus, etiam gentilibus tribuit sufficientiam, et aptitudinem naturalem ad bonum, id probans ex Paulo Rom. II : «Gen- » tium quippe Deus est, et per insitas leges » bene commonstratur, quas omnium cor- » dibus insculpsit Opifex. » Unde colligit, legem non habentes sibi ipsi legem esse » insitis ad hoc instructionibus pervenien- « tes ; natura enim per se ipsam discendo, » factore annuente, recipit omnis boni » scientiam. » Theodoretus, n. 223 : Deum « non esse fabricatum naturam, quæ nihil » boni ex se, sed solum vitium parere pos- » set. » Cassiodorus ibidem nullum hominem « excusare se posse, quod amare non » possit » justitiam, et Deum sicut interdum excusare se potest quod non possit « vigi- » lare, jejunare, aut laborare, » quia vires naturales deficiunt. Possent autem homines præsertim gentiles destituti auxilio gratiæ, se excusare, quod non possuut Deum, et justitiam diligere, sicut quod non possunt interdum vigilare, jejunare, aut laborare, quia vires naturales deficiunt. Gregorius, n. 224, Judæos nativitate peccatores « natu- » raliter bonos conditos» pronuntiat, quia in creatione contulit Deus naturam suapte virtute, et conditione naturali bonam. Quod componi non potest cum sola facultate naturali peccandi, sine naturali virtute agendi bonum.

21. Damascenus, n. 225, asserit, affectus legi, et rationi conformes esse naturales ; et probat, tum « quia homo qua rationis par- » ticeps rationem ducem in appetendo se- » quitur ; » tum quia homo « natura Dei » servus est, ejusque legibus subjectus. » Eamdem alibi facultatem boni, homini naturalem conficit, quia rationalis est : «Quor- » sum enim ratione utetur, si ad bonum li- » bertate careat ? » Alibi « naturales esse

» virtutes, et naturaliter, et æque omnibus » inesse, etsi non omnes æque operemur ea » quæ sunt naturæ : nam ex eo, quod se- » cundum naturam, in id, quod præter na- » turam, per transgressionem labimur. » Guigo Carthusianus, n. 226, dilectionem Dei vocat « naturalem animæ pulchritudi- » nem, et perfectionem. » Laurentius Justinianus ibidem, «cor nostrum hortum natura- » liter quippe fœcundum, et ad suscipiendum » sponsum idoneum, bene semper natu- » raliter tendens ad bonum. » Vincentius Lirinensis Hæreticorum assertum censet, talem hominis esse naturam, « quæ proprio » quodam motu, et necessariæ cujusdam » voluntatis impulsu nihil aliud possit, ni- » hil aliud velle, nisi peccare.» Quibus annumera plurima asserta sancti Thomæ, Bonaventuræ, Scoti, et Gabrielis cum Occhamo, quæ recitavimus n. 227, 228, 229, et aperte demonstrant, sententiam nostram esse omnibus Theologis dogmaticam.

22. Neque mens Augustini contrariæ nobis censenda est, quod tota in scriptis Pelagianorum incumbat in statuendam necessitatem gratiæ ad quidpiam boni agendum. Nam, ut expendimus ibidem n. 230. Augustinus pluribus in locis profitetur suam hac de re doctrinam esse in omnibus aliorum Patrum sententiæ conformem : vidimus autem alios Patres pro nostra stare doctrina. Item quia Augustinus in scriptis contra Pelagianos solum disserit de operibus bonis conferentibus in vitam æternam, quæ Pelagiani soli naturæ absque auxilio gratiæ adscribebant. Cum igitur procul ab ejus disputatione fuerit naturæ vires ad opera bona sterilia in vitam æternam, de quibus nunc disserimus expendere, præsertim supponens, ut vidimus Disp. XX, de Ente supern., opera salutaria a non salutaribus, supernaturalia a naturalibus, nunc ex lege præsentis providentiæ esse individua, et unico naturæ conatui necessario annexa, mirum videri non debet, in eis scriptis tum temporis facultatem naturæ ad opera bona pure naturalia, et præmii temporalis, ac naturalis meritoria, silentio præteriisse ; siquidem eorum constitutio, et assertio erat extra rem sua cum Pelagianis disputatione susceptam, eisque forsan occasio foret scandali, atque erroris, si non valerent alia ab aliis opera discernere, præsertim cum dissertio ad solam metaphysicam considerationem pertineret, et non ad moralem, et dogmaticam, in quam incumbebat disputatio, quandoquidem supponebat, ubi quidpiam boni moralis intercedit, semper adesse opus salutare, eoque indigens auxilio gratiæ, quod opera naturalia bona a supernaturalibus, et sterilia a fœcundis nostra libertate et conatu inseparabilia sint, ideoque moraliter eadem. Pro quo vide etiam, quæ expendimus n. 231.

23. Præterea quia in aliis scriptis, et interdum in eis etiam, quibus Pelagianos contrivit, vires naturæ ad sectandam virtutem sufficientes expressit. Nam n. 233, perhibet desertionem virtutis non fore nunc homini lapso culpabilem, si ad sectandam virtutem, naturalis impotentia adesset. Item n. 234, bonitatem virtutum, qua vitia privant, pertinere ad integritatem naturæ, imo esse ipsam naturæ integritatem. Quod Manichæis objicit, supponentibus concupiscentiam, et ignorantiam homini naturalem, ut probet naturam suapte conditione non esse malam, et sola ferentem vitia, atque peccata. Ergo etiam supposita concupiscentia, et ignorantia, adhuc natura sibi asciscit naturalem bonitatem virtutum, fœcunditatemque edendi virtutum fructum. Similiter num. 235, ideo vitium esse contra naturam, quia privat bonitate virtutum consentanea naturæ, et pertinente ad naturalem ejus integritatem, et statum. Quod confirmat n. 236 et 237, asserens moralem virtutum bonitatem ita esse naturæ rationali naturalem, sicut est homini naturalis visus, et auditus, nec non sanitas, et bona valetudo, et ideo « ani- » morum quæcumque sunt vitia, natura- » lium esse privationes bonorum. » Quæ vera esse non possunt, si omnis bonitas virtutis est supernaturalis et facultate naturæ impossibilis etiam post peccatum ; siquidem etiam post peccatum vitia, et peccata humana, contra naturam sunt, et privant bonitate virtutem differenti ab ea, qua primum privaverit peccatum, ne dicamus peccata post lapsum commissa nullam malitiam a prima diversam continere.

24. Rursus n. 238, de Judæis perfidis scribit « vim eis inesse naturæ, qua anima ra- » tionalis legitimum aliquid, et sentit, et » facit. » Opus autem legitimum non est peccatum, sed opus moraliter bonum legibus naturæ conforme. Item « nullo modo » culpandam, imo vero et laudandam pa- » tientiam esse eam, qua quis non habens » charitatem in aliquo schismate constitu-

» tus, ne Christum neget, patitur tribula-» tiones, angustias, famem, et cætera. » Per Baianos autem patientia schismatici non est ex gratia supernaturali, cum destitutus sit habitu fidei, et charitatis, quibus solis annexa est supernaturalis gratia. Insuper n. 239, arguit omnem animam peccatricem facultate naturali edere posse bonum pœnitendi affectum, ut probet contra Manichæos, nullam esse suapte natura ad peccandum solum adstrictam, cum etiam post peccatum retineat facultatem naturalem sufficientem ad affectum bonum. Præterea n. 240, vires naturales animæ voluntatemque, et alias facultates dari homini a Deo, etiam qua Auctore naturæ, ut amore prosequamur, et opere perficiamus bonum. Qui finis Deo qua Auctori naturæ esset impossibilis, si naturæ deficerent vires sufficientes naturales ad bonum. Ad hæc num. 241, distinguit bona, « quæ ad Deum pertinent, quæ sine Deo, » aut inchoare, aut peragere non possu-» mus, » et bona, quæ « de bono naturæ » oriuntur, quæ ad præsentem vitam perti-» nent, » et ab operibus malis distincta sunt, et hæc, ut expendimus n. 242, non solum materialiter, sive ex materia sola, sed etiam formaliter, et ex motivo, atque fine bona asserit. Ergo præter bona salutaria pertinentia ad Deum, et auxilio gratiæ elicita, sunt alia moraliter bona, pertinentia solum ad vitam præsentem, et finem naturalem, quæ « de bono naturæ oriuntur, » sive sola facultate naturæ cum solo concursu generali Dei. Et num. 243, admittit in eo, qui nondum audivit Evangelium, modestiam, temperantiam, aliasque virtutes morales, ex odio malitiæ contrariæ partas. In eo autem Baiani nullam agnoscunt auxiliantem gratiam Dei. Demum n. 244, 245 et 246, Polemoni gentili adscribit opera moraliter bona, pertinentia ad honestatem vitæ, « et » valitura ad futuræ vitæ immortalitatem, » si Deum abjectis superstitionibus gentium » pie coleret. » Quæ, Baianorum opinione, non poterant esse elicita auxilio gratiæ, nec vera, et nostra, quam ibidem expendimus, nisi elicita simul essent auxilio naturæ.

25. Quibus adde, Augustinum, Disp. præter., sect. IV et V, tribuere naturæ lapsæ potestatem abstinendi a peccato sive agendi moraliter sine peccato. At opinione Baianorum, et Augustini non est medium inter opus morale malum, et bonum. Ergo si potest facultate naturæ agere opus non malum, poterit proculdubio bonum. Item Augustinum, ut monstrabimus Disp. futura, admittere inter gentiles remotos a fide, et Baianorum opinione, auxiliorum gratiæ expertes aliqua opera moraliter bona. Præterea Baianos ipsos docere, Augustinum fateri, virtutem eo sensu esse naturalem, quo sit præscripta ex lege, ratione, et ordine naturali. Actus autem ex lege, ratione, et ordine naturali præscriptus non potest non contineri intra vires sufficientes naturæ, ut arguemus progressu. Demum ab Augustino tradi omnia principia Theologica, ex quibus manifeste deprehenditur facultas naturalis, bene moraliter agendi, in homine lapso, ut decursu Disputationis cernes, cum rationes Theologicas conficiemus.

26. Mentem Augustini confirmant ejus discipuli Fulgentius, et Prosper per omnia Augustino conformes. Fulgentius, num. 247, arbitrii libertati, quam retinet inextinctam homo lapsus, qua intellectualis creatura est, annexam docet « cognoscendi ac diligendi » Deum facultatem. » Item n. 248, probat, « illos, qui fidei gratiam non recipiunt, illa, » quæ ad honestatem morum, et vitæ so-» cietatem pertinent, naturali quadam lege » servare, » quamvis eis operibus alioqui bonis nullus eorum justificatus sit; quod repetit n. 249. Rursus n. 250, distinguit justitiam legis a justitia fidei, quia illa ante fidem erat naturalis, et humana, hæc vero supernaturalis, et divina, sive quia « justi-» tia, quæ ex lege est, est ab homine, ju-» stitia vero, quæ est ex fide, non est nisi » ex Deo, » sive quia illa « non potest ope-» ranti salutem acquirere, » sicut potest justitia fidei.

27. Prosper vero n. 251, supponit « actio-» nes rectas, et bona studia justitiæ, et ho-» nestatis legibus conformia, » quæ tamen « æternæ beatitudinis promissum non ha-» bent, » sed « solam mercedem tempora-» lem acquirunt, et præsentem vitam de-» center exornant. » Item n. 252, docet Deum juvare omnes homines ad opera bona per sola auxilia naturæ, atque adeo ad bona opera naturalia. Rursus n. 253 et 254, bonam voluntatem, et virtutem esse homini naturalem : Et n. 255, « post vulnera pri-» ma multa homini superesse opera lauda-» bilia, et ex probitatis amore profecta, » quamvis inutilia ad salutem, et vitam æternam. Rationem reddit n. 256, quia etiam

« post prævaricationem manet naturæ humanæ ratio, cæteraque animi bona, quæ » mortalem vitam honestare possunt, æternum autem conferre non possunt. »

28. His Patrum testimoniis, quæ ex Disp. VIII, recitavimus, accedunt plura alia, quæ Disp. præt. protulimus sect. VI et VII ad dissuadendam, post lapsum, necessitatem naturalem peccandi, et persuadendam naturalem facultatem abstinendi a peccato. Nam ubi Patres testantur, posse hominem suapte facultate naturali abstinere a peccato, sive operari sine peccato, exprimunt etiam posse bene moraliter operari; nam Baianorum opinione, et communi Theologorum, moralique, et frequenti consideratione Patrum, medium non est inter operari bonum, et malum, atque adeo seclusa operatione mala, relinquunt possibilem viribus naturæ operationem bonam. Præsertim cum vera sit sententia, quam docuimus Disp. LXX, de Ente supern. in ipsa omissione mali reperiri posse bonitatem moralem, laudabilem, et meritoriam.

29. Pro luce, et complemento eorum, quæ ex Patribus Ecclesiæ recensuimus, et solutione eorum, quæ his objici possunt, recolendum est id, quod sæpius monuimus ex Disp. XX, de Ente supernat. scilicet non excludi interventionem, et necessitatem gratiæ supernaturalis ab operibus moraliter bonis, quod ea sufficientiæ naturæ adscribamus. Quia ex lege, et providentia supernaturali nunc præsenti, nulla opera moraliter bona fiunt naturalia, et ex viribus, et principiis naturæ elicita, quæ a supernaturalibus individua non sint, et moraliter indistincta, continuoque præveniunt cogitationes, et affectiones supernaturales, auxiliaque supernaturalia omnem operationem moraliter bonam, etiam entitate naturalem, ut simul cum naturali edatur operatio bona supernaturalis, ne conatus generosus naturæ frustretur effectu salutis, et arbitrio agenti, quod in se est, desit ex parte Dei auxilium gratiæ, quod actionem bonam naturæ edat salutarem, et non relinquat sterilem in vitam æternam.

SECTIO IV.

In eamdem probationem veniunt rationes Theologicæ confectæ pro viribus naturalibus hominis innocentis sufficientibus ad bonum.

Quintum sententiæ communis fundamentum.

30. Non solum contestationes Patrum, sed etiam rationes Theologicas, quas Disput. VIII, a sect. XXI ad XXVI, pro sufficientia naturali hominis innocentis contendimus, pro facultate naturali sufficienti hominis lapsi nunc expendimus. Prima est, quia homo lapsus manet liber libertate naturali, naturæ rationalis creatæ propria; siquidem in eum concurrunt testimonia Sacræ Paginæ, et argumenta, quæ Patres et Theologi ex laude, et vituperio, merito, et demerito, legibus, et præceptis, judicio indifferenti, et experimentis, aliisque capitibus ad probandam hominis libertatem conficiunt. At hæc libertas naturæ rationalis creatæ propria, debet esse indifferens ad bonum. Tum quia argumenta libertatis, aut nihil probant, aut probant potestatem indifferentem ad bonum. Tum quia Patrum testimonia ejusmodi libertati potestatem indifferentem ad bonum adscribunt. Ergo homo lapsus manet facultate naturali indifferens ad bonum. Hujus argumenti vim expendimus, et principia illustravimus Disp. VIII, sect. XXI.

Prima ratio

Secunda.

31. Secunda est, quia homo lapsus manet rationalis. Rationalis autem manere non potest, absque potestate sufficienti prosequutiva boni rationalis, atque honesti. Tum quia facultati cognoscitivæ boni annexa est, et inseparabilis facultas appetitiva, et prosequutiva ejusdem. Tum quia creatura rationalis, prout rationalis, dirigibilis est per rationem, ne ratio naturalis frustranea ipsi sit, et ad actiones naturæ impossibiles directione utatur. Ergo homo lapsus manet potens suis viribus actiones rationales, et honestas elicere. Robur hujus argumenti, et assumptum ipsius disertis testimoniis Patrum, et perspicuis rationibus sancivimus sect. XXII.

Tertia.

32. Tertia est, quia Deus, qua Auctor naturæ, condit naturam lapsam, sicut innocentem, ut virtutem colat, et obsequia sibi grata exhibeat, cum alio fine nequeat illi rationem naturalem, et voluntatem conferre, concursumque ad alios fines operandi,

quam honestos parare. At hic finis non potest intendi a Deo, qua Auctore naturæ, nisi possint principia naturalia, quæ ab Auctore naturæ disponuntur, actus edere virtuosos, et moraliter bonos, quia non potest Deus, ut Auctor naturæ intendere finem impossibilem obtineri mediis, quæ ab ipso, ut Auctore naturæ providentur : auxilia autem supernaturalia gratiæ, non sunt media dispensabilia a Deo, ut Auctore naturæ, sed ut Auctore supernaturali. Ergo virtutum actus possibiles sunt viribus, et principiis naturæ. Hoc argumentum Sacræ Paginæ, et sanctorum Patrum testimoniis munivimus, et a Baianorum solutionibus vindicavimus sect. XXIII.

Quarta. 33. Quarta, et efficax probatio est, quia lex naturalis præcipit, et consulit, non solum homini innocenti, sed etiam lapso opera moraliter bona, quamvis nulla adsit providentia supernaturalis indebita naturæ, quæ homini lapso, sicut innocenti negari potest a Deo. At nulla lex potest præcipere, neque consulere opera impossibilia. Ergo etiamsi nulla adsit providentia supernaturalis disponens auxilia supernaturalia gratiæ, possibilia sunt homini lapso opera moraliter bona. Consequentia est legitima. Major, et Minor constant ex sectione XXIV, ubi etiam Baianorum responsiones contrivimus.

Quinta. 34. Postrema est, quia si natura lapsa suis viribus non posset opera edere moraliter bona, sed solum mala, excusabilis esset malitia peccatorum, quæ fiunt ab homine lapso, superaddita malitiæ primi peccati. Nam si natura innocens creata non posset suapte conditione, et facultate aliud operari, quam peccatum, non esset culpabilis, et vituperabilis propter opera mala, quæ necessitate ageret, ut multis Patrum assertis illustravimus sect. XXV. Ergo si post primum peccatum manet impotens agere opus bonum, et necessitate agit malum, quin illud possit cavere, nulla malitia erit illi culpabilis, et vituperabilis præter malitiam primi peccati. Nam post primum peccatum manet paris conditionis cum ea, quam adscribunt Manichæi, et alii Hæretici naturæ prima conditione malæ, et necessitate determinatæ ad peccandum. Ergo si huic naturæ nulla posset verti vitio, nec culpæ malitia, neque nostræ lapsæ alia poterit verti vitio, et culpæ malitia, nisi malitia primi peccati. Siquidem ratio impossibilitatis ad bonum, et necessitatis ad malum par, et eadem prorsus est. Vide de hac probatione, quæ adduximus sect. XXV.

SECTIO V.

Idem probant rationes Theologicæ confectæ pro facultate naturali hominis lapsi sufficienti ad non peccandum, et plures aliæ.

35. Idem conficiunt ea, quæ sancivimus superiori Disputat. pro facultate naturali hominis lapsi sufficienti ad cavendum peccatum, præsertim rationes Theologicæ objectæ sect. VIII. Unde primum arguo. Potest homo lapsus, absque auxilio gratiæ operari sine peccato. Ergo etiam bene moraliter. Antecedens fuit subjectum totius Disputationis præteritæ. Consequentia est optima juxta Baiana, et communia Theologorum principia excludentia actus morales indifferentes medios inter malos, et bonos. Aliæ rat nes. Prima

36. Secundo, quia homo lapsus, seclusa gratia, potest violare non solum præcepta, et consilia negativa, sed etiam affirmativa. Præcepta autem, et consilia affirmativa violare non potest seclusa gratia, nisi seclusa gratia, valeat elicere virtutum actus positive præceptos. Nam eorum violatio est libera, et demeritoria, vituperabilis, et reprehensibilis. Libera autem, et demeritoria, vituperabilis, et reprehensibilis esse non potest, nisi possit talem violationem cavere. At violatio præcepti affirmativi caveri non potest, nisi opere impleatur actus virtutis præceptus ; dum enim is actus opere non impletur, violatum, et non observatum censetur præceptum, seu consilium præscribens illius. Ergo ut violari possit seclusa gratia tale præceptum, seu consilium, debet esse possibilis, seclusa gratia, actus præcepto, seu consilio præscriptus. Vide hoc argumentum, et occupatam solutionem Baianorum n. 78, 79 et 82. Secund

37. Tertio, quia naturæ rationali, ante peccatum, competunt, absque auxilio gratiæ superaddito creationi, vires sufficientes ad bonum ut ponimus ex Disp. VIII. Ergo etiam post peccatum. Nam peccato adempta non est facultas naturalis ad bonum, sicut aliæ facultates naturales ademptæ non sunt, sed supernaturales solum. Confirmatur, quia post peccatum manent eadem principia, quibus ante peccatum constituebatur Tertia.

potestas sufficiens ad bonum, nempe voluntatis facultas, cognitio indifferens, et concursus paratus Dei. Hoc argumentum expendimus n. 83, 84 et 85.

uarta. 38. Quarto, quia inter naturam innocentem, et lapsam, aliud discrimen non est, ut innocenti potius, quam lapsæ adsit potestas sufficiens ad bonum, nisi vis concupiscentiæ retardans virtutis usum post peccatum, in quam Baiani totam revocant impossibilitatem naturalem virtutis. At vis concupiscentiæ non sufficit adimere naturæ lapsæ potestatem naturalem, competentem innocenti naturæ. Tum quia natura innocens, etiam post permissos motus concupiscentiæ retardantes usum virtutis, poterat suis viribus exercere virtutem. Tum quia vis concupiscentiæ non est determinans, sed tantum inclinans voluntatem ad actum virtuti oppositum. Inclinatio autem non determinans, sed movens ad actum virtuti oppositum non reddit impossibilem, sed tantum difficilem virtutis usum, alias seclusa ea inclinatione, et motione possibilem. De quo vide n. 87 et 88. Confirmatur, quia, si sola vis concupiscentiæ auferret potestatem sufficientem colendi virtutem, disertio virtutis revocaretur in Deum, in quem revocatur creatio naturæ, cui annexa est naturaliter concupiscentia. De quo vide n. 89.

Quinta. 39. Quibus adde quinto, quia etiam post peccatum naturales sunt homini affectus simplices, et inefficaces honesti, qui necessitate oriuntur ex sola propositione honestatis, sicut turpes, ex sola propositione delectabilitatis. Nam sicut natura prout sensitiva, et appetitiva inclinat in bonum delectabile, et hanc inclinationem exerit in affectus simplices, et inefficaces talis boni, ita prout rationalis, et volitiva, inclinat in bonum honestum sibi conveniens, et hanc inclinationem exerit in affectus simplices, et inefficaces honestatis. Item quia Adamus, ante peccatum afficiebatur naturaliter in bonum honestum obedientiæ, et poterat una cum affectione supernaturali talis honestatis, affectione etiam naturali moveri, ad prosequutionem, et amorem efficacem illius, peccanteque Adamo poterat talis affectio naturalis permanere, quia componitur affectio simplex, et inefficax objecti honesti cum amore efficaci objecti turpis, et semper in peccante componitur, quia peccans resistit motioni divinæ ad objectum honestum, quæ in ejusmodi affectione honesta simplici, et inefficaci potissimum consistit. De quo plura scripsimus Disp. CIII, sect. VI, de Ente supern. Ergo etiam potest esse naturalis homini amor, et affectus efficax honestatis. Quia affectio inefficax honesta movet, et inclinat naturaliter ad affectum honestum absolutum, et efficacem, sicut turpis ad turpem. Movere autem, et inclinare non potest naturaliter ad affectum naturaliter impossibilem.

40. Sexto admittunt Baiani, posse hominem lapsum, solis viribus naturæ, amore prosequi officia virtutum misericordiæ, temperantiæ, justitiæ, et aliarum moralium ex motivo intrinseco solius honestatis creatæ, nempe quia ea conformia sunt rationi, et convenientia naturæ rationali, prout rationali, et quia honestum est, ea sic amari, et exequutioni mandari secluso motivo intrinseco, et fine bonitatis divinæ. At ejusmodi actus sunt moraliter boni. Ergo viribus naturæ fieri possunt actus moraliter boni. Consequutio negari non potest. Major eo a Baianis datur, quia nullus ab eis admittitur actus moraliter bonus, cujus motivum, et finis intrinsecus non sit bonitas increata Dei, quia omnis amor creaturæ, sistens in ipsa creatura, est vitiosus, et turpis, cum non respiciat finem intrinsecum, quem debet respicere. Minor ex professo statuenda est Disp. XXII. Confirmatur, quia si qua ratione ejusmodi affectus non sunt moraliter boni, sed mali, maxime, quia non referuntur in Deum, tanquam in finem. At hæc ratio nulla est. Tum quia licet intrinsece non referantur in Deum, tamen extrinsece referibiles sunt in ipsum. Si autem essent vitiosi, et mali moraliter, non possent in eum referri, sicut mendacium, et perjurium referri nequeunt. Quare eorum malitia non erit intrinseca, sed extrinseca ex defectu relationis extrinsecæ. Malitia autem extrinseca, contingens ex defectu relationis in finem bonum, componitur cum bonitate morali intrinseca, sicut contingens ex relatione extrinseca in finem malum, ut copiose disseruimus Disp. L., de Ente supern. Tum quia potest ejusmodi actus non dirigi in Deum cum ignorantia invincibili obligationis dirigendi. Hæc autem ignorantia invincibilis sufficit purgare actum malitia non dirigendi, ut vidimus Disp. X, sect. III, et seqq. Explicatur, quia affectus voluntatis non est moraliter bonus, aut malus, quia velit objectum reipsa bonum, aut malum, Sexta.

sed solum in apprehensione intellectus; quare potest esse affectus malus, volens objectum reipsa bonum, si apprehendatur malum, et affectus bonus, volens objectum reipsa malum, si apprehendatur bonum. At potest ex ignorantia invincibili, et cum opinione probabili apprehendi moraliter bona eleemosyna relata in solum finem subveniendi necessitati proximi, prout rationi, et naturæ rationali conformem, quamvis non referatur in Deum. Ergo affectus sic volens eleemosynam erit moraliter bonus, quamvis non referatur in Deum. Vide hanc probationem Disp. præt. n. 93 et 94.

Septima. 41. Septimo, quia omnis natura fertur inclinatione sibi innata ex principiis intrinsecis ipsius in bonum sibi conveniens. Ergo etiam natura rationalis, prout rationalis, ferri potest inclinatione elicita propria ipsius sibi naturali, et ex principiis sibi debitis competenti, in bonum sibi, prout rationali, conveniens. At appetitio elicita a natura rationali tendens in bonum sibi, prout rationali conveniens, est moraliter bona, cum mala esse non possit; nam omnis affectus malus est disconveniens naturæ rationali, prout rationali. Ergo ex principiis naturæ rationali debitis, et connaturalibus elici potest affectus moraliter bonus, etiam post peccatum. Nam sicut peccatum non tollit inclinationem innatam naturæ in bona sibi physice convenientia, ita nec inclinationem elicitam naturalem, in bona sibi convenientia moraliter, cum natura manseritrationalis.

Octava. 42. Octavo, quia gentiles Baianorum sententia remoti ab omni auxilio gratiæ, possunt agere plura opera moraliter bona, ut sanciemus Disp. seq. Nec obest, opinione nostra capaces esse auxiliorum gratiæ. Quia capacitas auxiliorum gratiæ opinione nostra supponit auxilia naturalia gentilibus deberi sufficientia ad actiones moraliter bonas naturales; nam auxilia supernaturalia eo solum titulo disponuntur a Deo gentilibus, ut arbitrium agens, quod in se est in actionem moraliter bonam naturalem, ob merita Christi, et statum elevationis in finem supernaturalem, actionem edat conferentem in eum finem, quin ex parte Dei desit auxilium tali actioni necessarium. Demum, quia esto ad actum moraliter bonum necessaria sit dilectio Dei, et relatio operis in Deum, potest esse naturalis, et viribus sufficientibus naturæ possibilis talis dilectio, et relatio, ut statuemus Disp. XXI.

SECTIO VI.

Baii et Baianorum argumenta referuntur, et repelluntur.

Primum Baii et Baianorum argumentum. 43. Baius et Baiani omnia sua argumenta ex assertis Augustinianis construunt, quibus per omnia suam doctrinam esse conformem, et contrariam omnino Pelagianam, contendunt et prædicant. Primo, quia vera, et Augustini doctrina est, hominem post peccatum incurrisse necessitatem peccandi. Si autem post peccatum superesset homini potestas naturalis, quidquam boni moralis agendi absque auxilio gratiæ, non incurrisset necessitatem peccandi. Respondeo. Assumptum hujus argumenti fuit subjectum totius Disputationis præteritæ, in qua ejus falsitas examinata est.

Secundum. 44. Secundo, quia Augustino celebratissimum est dogma, nullum esse opus bonum, quod non sit ex fide, et ante fidem omnia infidelium opera esse peccata, et virtutes esse vitia. At fides, solis viribus naturæ, absque auxilio gratiæ haberi non potest. Respondeo. Hujus argumenti principium, neque verum, neque Augustinianum est. De quo erit tota Disputatio ventura.

Tertium. 45. Tertio, quia ex doctrina Augustiniana nullum est opus bonum, quod non sit ex charitate Theologica, et dilectione Dei profectum, imo quod non sit ejus charitatis actus, et opus, cum nullum sit opus moraliter bonum carens fine sibi debito, qui est Deus. At charitatis actus, et dilectio Dei non potest fieri solis viribus naturæ absque auxilio gratiæ. Respondeo. Dilectio Dei potest esse naturalis, et potestate antecedenti naturæ absque auxilio gratiæ possibilis, ut sanciemus Disp. XXI, ex professo. Secundo potest esse virtutis opus, quod non sit charitatis Theologicæ actus, neque ex charitate profectum, ut ex instituto stabiliemus Disp. XXII.

Quartum. 46. Quarto, ad rem proximius arguunt, quia solemnia, et frequentia sunt Augustini, et Conciliorum, ac Pontificum Ecclesiæ, doctrinam Pelagianam proscribentium pronuntiata, quæ in genere definiunt, nullum opus moraliter bonum esse posse, ad quod non sit necessarium auxilium gratiæ; a quibus recensendis abstineo, quia pervia sunt, et innegabilia. His autem generalibus

pronuntiatis contradicit asserens, plura esse posse opera moraliter bona, ad quæ non est necessarium auxilium gratiæ. Confirmatur, quia sic definiunt hanc necessitatem gratiæ Augustinus, et cæteri Patres confligentes cum Pelagio, Conciliaque Ecclesiæ Pelagium anathemate ferientia, ut simul statuant liberum arbitrium suis viribus non nisi ad peccandum valere. Si autem valeret suis viribus absque auxilio gratiæ ad aliqua opera moraliter bona, falsa esset hæc Augustini, et Patrum, Conciliorumque doctrina. Rursus confirmatur, quia opera virtutis heroica, ut victoria gravis tentationis, dilectio efficax Dei, et totius legis observantia referuntur in auxilium gratiæ, et negantur possibilia viribus solis naturæ. At Augustini, et cæterorum Patrum, Conciliorumque eloquia, eodem modo ad omnia moraliter bona, ac ad hæc heroica opera necessitatem gratiæ definiunt, quin ulla sit in eorum scriptis differentia. Ergo nulla opera moraliter bona admittenda sunt solis naturæ viribus possibilia, aut etiam heroica illis possibilia impune possunt adscribi.

Refelluntur

47. Respondeo. Augustinus et Concilia Ecclesiæ cum cæteris Patribus definiunt necessitatem gratiæ ad opera bona moralia cum limitatione *prout oportet* ad salutem, justificationem, et vitam æternam, aut quid simile; quare sub ea definitione non comprehenduntur opera naturalia, quæ asseruntur in utilia ad hos fines supernaturales. Sic intelligendas definitiones Ecclesiæ de necessitate gratiæ ad bonum quidpiam agendum contra Pelagianos latas, duo argumenta demonstrant. Alterum, Pelagianos et Semipelagianos negare necessitatem gratiæ determinate ad opera conferentia ad finem supernaturalem, cum adscribant vim merendi vitam æternam, et impetrandi fidem, et justificationem, et disponendi hominem ad illam operibus elicitis absque gratia sola facultate naturæ. Ergo necessitas gratiæ ab Ecclesia contra Pelagianos et Semipelagianos definita intelligenda est ad ea opera salutaria, ad quæ gratiæ hostes talem necessitatem negarunt. Alterum est, quia Concilia, et Patres Ecclesiæ, cum decernunt gratiam ad bene agendum necessariam, frequenter utuntur phrasi *sicut oportet*, aut aliis adjectionibus denotantibus qualitatem salutarem operum, pro qua talem necessitatem definiunt. Quod ex professo ostendimus Disp. VIII, sect. XVI, pluribus testimoniis Concilii Arausicani, Africani, Tridentini et Moguntini, nec non Fulgentii, Prosperi, Augustini, Gennadii, et Cœlestini Papæ.

48. Quibus plura ex eisdem, et aliis in eamdem rem adjici possunt. Expende ex Augustino sequentia. Primo, q. II ad Simplicianum, hanc gratiæ necessitatem ad fidem sic asserit: «Nisi vocando præcedat misericordia Dei, nec credere quisquam potest, ut ex hoc incipiat justificari, et accipiat facultatem bene operandi. » Unde concludit: » Ergo ante omne meritum est gratia.» Ubi exprimit, a se gratiam ad opus meritorium requiri, bonumque opus indigens gratia, cum merito reciprocari, ideoque quod prius vocaverat « bene operari » postea vocat « meritum. » Quibus subdit: « Unde admonemur, nec ipsis operibus misericordiæ » quemquam oportere gloriari, et extolli, » quod eis, quasi suis Deum promeruerit » quandoquidem ipsam misericordiam ille » præstitit, qui misericordiam præstabit, » cui misericors fuerit. » En opera misericordiæ humanæ, quæ necessario prævenientur gratia, et misericordia divina, intelligit illa, quibus promeremur Deum. Continuoque repetit: « Quod si eam (misericordiam) credendo se meruisse, quis jactitat, » noverit, eum sibi præstitisse, ut crederet, » qui miseretur inspirando fidem. » Ergo inspirationem præviam ad solum opus meritorium desiderat. Ubi advertere est, meritum, quod operibus bonis indigentibus auxilio gratiæ Augustinus adscribit, non esse determinate condignum, neque determinate congruum, sed ab utroque præscindens. Tum quia sufficit quælibet meriti, et impetrationis ratio, ut gratiam auxiliantem desideret. Tum quia Pelagiani, et Semipelagiani meritum sic præscindens, et indeterminatum tribuerunt operibus bonis naturalibus. De quo vide scripta a nobis Disp. XV et seqq. de Ente supern.

49. Rursus id diserte tradit Augustinus, lib. IV contra Julianum. c. III. Nam cum Julianus assereret, fieri ab infidelibus opera sterilia, et infructuosa vitæ æternæ, sic eum Augustinus alloquitur: «Quoniam saltem concedis opera infidelium, quæ tibi » eorum videntur bona, non tamen eos ad » salutem sempiternam, regnumque perducere: scito, nos illud bonum hominem » dicere, illam voluntatem bonam, illud » opus bonum sine Dei gratia, quæ datur

» per unum mediatorem Dei, et hominum, » nemini posse conferri, per quod solum » homo potest ad æternum Dei donum, re- » gnumque perduci. » Quid disertius, ut constet, Augustinum contra Julianum, et cæteros Pelagianos, ea solum opera censere bona, et indigentia auxilio gratiæ, quæ ad regnum cœlorum possunt perducere? Denique lib. de Spiritu et lit., c. XXVIII, cum de Gentilibus, et Judæis dixisset : « Nam et » ipsi homines erant, et vis illa naturæ » inerat eis, qua legitimum aliquid anima » rationalis, et sentit, et facit ; » subjungit : « Sed pietas, quæ in aliam vitam transfert » beatam et æternam, legem habet imma- » culatam convertentem animas, ut ex illo » lumine renoventur, fiatque in eis, *signa- » tum est super nos lumen vultus tui Do- » mine.* » Quibus satis distinguit pietatis opera, quæ ex lumine supernaturali fiunt, ab operibus legitimis et bonis, quæ fiunt ex lumine naturali rationis, in eo, quod illa in aliam vitam transferant beatam, et æternam, in quam hæc hominem perducere nequeunt. His, et similibus plena sunt scripta Augustini contra Pelagianus, lucùlentissime exprimentia, auxilium gratiæ ad sola opera conferentia in vitam æternam solo merito, sive titulo talis conditionis vendicari.

50. Item Prosper, ad Capit. Gallor., respons. VIII : » Cum ducentis quatuordecim » sacerdotibus, quorum constitutionem, con- » tra inimicos gratiæ Dei, totus mundus » amplexus est, veraci professione, quem- » admodum ipsorum habet sermo, dica- » mus, gratiam Dei per Jesum Christum » Dominum non solum ad cognoscendam » verum etiam ad faciendam justitiam nos » per actus singulos adjuvare, ita ut nihil » sanctæ, veræque pietatis sine illa ha- » bere, cogitare, aut agere valeamus. » Ubi non solum prædictam limitationem adhibet illis verbis ; « ita ut nihil sanctæ, » veræque pietatis sine illa habere, cogitare, » aut agere valeamus, » sed etiam ab Africanis Patribus ita fuisse intellectam, et sancitam definitionem de necessitate gratiæ satis declarat. Item Fulgentius, lib. de Incarn. et Grat., c. XIX; apertius id tradit : « Libertas, quæ non ex humano arbitrio » nascitur, sed gratuita Dei miseratione » confertur, a bona voluntate sumit exor- » dium, et per fructum sanctificationis » in vita æterna plenum sui sortitur effe- » ctum. » Quibus manifeste significat, libertatem, et facultatem bonæ voluntatis collatam per gratiam Dei esse illam, quæ fructum sanctificationis edens in vitam æternam plenum suum sortitur effectum. Vide expressiora alia Prosperi, et Fulgentii testimonia, Disp. VIII, CXCVIII et CXCIX.

51. His adde Petrum Diaconum, qui, lib. de Incarnat. et Grat.. c. VI, decernit, « per » gratiam dari homini ea cogitare, et desi- » derare, quæ pertinent ad vitam æternam : » et concludit : « Sine hac igitur gratia potest » quidem cogitare, et desiderare humana, » non autem potest cogitare, aut velle, seu » desiderare divina. » Ubi « humana » naturalia, et « divina » supernaturalia, et ad vitam æternam pertinentia significat. Consentanee, c. VII, disserit de « bono velle, quod per- » tinet ad vitam æternam. » Eodem sensu scribit Anselmus, lib. de Concord., pag. 3 : « Liberum arbitrium naturale sine adjutorio » gratiæ nihil valet ad salutem. » Paucisque interjectis subnectit : « Corda humana sine » studio sponte quasi germinant cogitationes, » et voluntates nihil utiles saluti, aut etiam » noxias : illas vero, sine quibus ad salutem » animæ non proficimus, nequaquam sine » generis sui semine, et laboriosa cultura » concipiunt, et germinant. » De quibus intelligit illud Pauli : *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Similiter Isidorus, lib. II sent., c. V : « Omnia bona a Deo » nobis gratia præveniente donantur, nam » nihil boni operis dedimus, per quod confes- » sionem fidei mereremur. » Expende rationem, ob quam omnia opera bona procedunt ex gratia, quia nullum potest esse fidei meritorium, nisi donatum a Deo auxilio gratiæ, ut excludat meritum fidei ab operibus naturæ. Quibus omnibus manifesto constat necessitatem gratiæ ad bona opera semper in Ecclesia intellectam fuisse, cum ea qualitate. et conditione operum, quæ ad salutem prodesse possunt. Nam quamvis plerumque asserta Conciliorum, et Patrum eam qualitatem, et conditionem operum cum limitatione prædicta non exprimant, exponenda sunt cum illa, facto argumento ex iis, quæ plerumque ut vidimus, aliis in locis expresserunt.

52. Hanc expositionem admittunt, et tradunt communiter Theologi cum sancto Thoma, q. XXIV de Veritate, art. 14, respons. ad argum., et I, II, q. CIX, art. 1.

ad 1, et in II, distinctione XXVIII,et Joann. XV, sect. I ; Cajetanus, et Conradus, I, II. q. CIX, art. 2, dub. 3 ; Sotus, lib. I de Nat. et Grat., c. XXI ; Vega, de Justificat. q. XII; et cæteri Scholastici communiter. Nec non omnes, qui cum Calvino, et Luthero confligunt ; Ruardus, art. 7 de Justificat., § *Et quia articulus* ; Roffensis, art. 36, § *Augustinus plane* ; Hosius in Confess., c. XXXVII : Driedo, lib. I de Grat. et lib. arb., Tract.II, c. II, p. 2 ; Stapletonius, lib. II de Corrup. nat., c. XII et XIII, et plures alii. Unde arbitraria, et commentitia censenda non est, ut temere a Baianis censetur, ea expositio Conciliorum, et Patrum, in quam communis Theologorum consensus præsertim cum hæreticis concertantium incubuit.

Objectio. 53. Sed huic expositioni objicitur prima Confirmatio argumenti ; nimirum sic definiri necessitatem gratiæ in genere ad omne opus bonum morale ab Augustino,Conciliis, et Patribus Ecclesiæ, ut asserant arbitrium suis viribus absque auxilio gratiæ non nisi ad peccandum valere. Nam si præter opera bona salutaria essent alia bona opera sterilia in vitam æternam solis viribus arbitrii absque auxilio gratiæ possibilia, non valeret arbitrium suis viribus absque auxilio gratiæ ad solum peccandum, sed etiam ad bonum agendum, cum opera bona naturalia non sint peccata. Huic objectioni plura respondent Pater Suarez lib. I. de Grat. c. XXI,et alii, quæ mihi non arrident. Promptior et verior mihi solutio est ex doctrina, quam copiose sancivi Disp. XX, de Ente supern. Nempe arbitrium nunc ex lege providentiæ supernaturalis solis suis viribus non relinqui ad aliud agendum, quam peccatum, nam licet eis possit per se etiam opera bona naturalia in lucem edere, nunquam tamen ad ea agenda disponitur, quin simul ad supernaturalia, et salutaria quoque agenda disponatur, atque adeo semper ad boni quidpiam edendum, auxiliis supernaturalibus præveniatur, ut nullus ab eo præstetur conatus in bonum, qui salutaris non sit ; ideoque ex tali lege necessarium jam sit ad omne bonum agendum auxilium supernaturale gratiæ, quia opus bonum naturale a supernaturali, individuum jam est, et alterum alteri moraliter indentificatum. Hujus plurima, et præclara argumenta, et testimonia exhibuimus, ubi supra. Ex quo etiam, principi argumento responderi potest, ad omnia bona opera moralia ex lege Dei gratiam requiri, quia nulla sine fructu salutis eduntur siquidem etiam naturalia nequeunt humana libertate, et actione a supernaturalibus dividi, quæ per se vendicant necessarium auxilium gratiæ. Itaque etiam de facto arbitrium auxilio gratiæ destitutum solum ad peccandum valet, quoniam ad opera bona etiam naturalia auxiliis gratiæ præmunitur, et ad sola peccata suis viribus sine auxilio gratiæ operari sinitur.

Respondetur. 54. Hinc etiam ad secundam confirmationem respondeo. Ad opera heroica naturalia æque, ac ad cætera omnia competit homini lapso potestas physica antecedens, et sufficiens naturalis secluso auxilio gratiæ, et seclusa providentia supernaturali nunc præsenti, licet potestas moralis, et efficax ad omnia æqualis non sit, ob inæqualem difficultatem agendi, inæqualemque consensum arbitrii. Si autem stemus legibus providentiæ præsentis, æqualis est necessitas auxilii gratiæ ad omnia opera etiam naturalia, sive heroica, sive facilia, quia lex supernaturalis Dei de non edendo opere bono absque fructu salutis, omnia pariter comprehendit. Itaque nullum quantumvis heroicum opus naturali lege præscriptum per se vendicat auxilium supernaturale gratiæ a Patribus contra Pelagianos contentum, quia hoc, ut vidimus Disp. CV. de Ente supern. entitate supernaturale est, et auxilium entitate supernaturale non potest esse necessarium per se ad ullum opus entitate naturale, de quo ex professo disseruimus Disp. CXIV, de Ente super. Ex lege vero supernaturali extrinseca Dei, et consortio individuo operis supernaturalis , omnia, etiam minima opera bona naturalia vendicant auxilium gratiæ, quia nullum editur inutile saluti ; utile autem saluti opus absque auxilio gratiæ edi non potest.

SECTIO VII.

Alia Baianorum argumenta objiciuntur, et explicantur.

Quintum Baianorum argumentum. 55. Quinto arguunt. Augustinus creberrime docet, post peccatum amissam esse libertatem, et perditum liberum arbitrium. Ita lib. de Perf. Just., c. IV ; in Enchiridion, c. XXX et XXXI ; lib. de Correct. et Grat., c. XII ; lib. XIV de Civitate, c. XI ; lib. I ad

Bonifacium, c. II, et lib. II. c. XV, et aliis in locis. At non est amissa libertas ad peccandum. Ergo amissa est libertas ad bene moraliter agendum.

Solvitur. 56. Respondeo. Primo, ubi Augustinus asserit, non esse amissam libertatem ad peccandum, supponit relictam esse aliquam potestatem abstinendi a peccato, et bene agendi ; quoniam libertas ad peccandum esse non potest in homine lapso absque potestate abstinendi a peccato, et consequenter bene agendi, cum inter bonam operationem, et malam nullum medium agnoscant Baiani, præsertim si potestas non peccandi, sit contra præcepta affirmativa. De quo satis diximus Disp. præt. Secundo etiam testatur Augustinus aliis in locis, homini post peccatum mansisse libertatem, et liberum arbitrium, ut vidimus D. præced. Quare testimonia præ se ferentia contradictionem componenda sunt. Compositio autem Baiana de libertate amissa ad bene agendum, et relicta ad solum peccandum admittenda non est. Tum, quia Calviniana est, cum Calviniani asserentes extinctam omnino libertatem, non aliud velint reipsa, quam Baiani, ut vidimus Disp. superiori, sect. III, X et XI. Tum quia libertas ad peccandum non potest esse absque potestate indifferenti ad non peccandum, ut ibidem ostendimus sect. IV et seqq. et consequenter etiam ad bene moraliter agendum, cum arbitrium moraliter agens non possit omninio abstinere a peccato, quin bene moraliter agat, ut ipsimet Baiani fatentur.

57. Rectius igitur hæc testimonia Augustini componit communis Theologorum doctrina, nempe amissam esse libertatem supernaturalem ad actus salutares in vitam æternam, relictam vero fuisse libertatem naturalem, ad actus in æternam felicitatem steriles, et ad bona tantum naturalia, a Deo ut Auctore naturæ dispensabilia idoneos. Hanc expositionem præter consequentiam, et probationem nostræ doctrinæ, quæ sat nunc erat, duo persuadent. Alterum, eam Augustinum diserte testari in locis, ubi præcipua testimonia nobis objiciuntur ex lib. I ad Bonifacium, c. II et III, ut expendimus Disp. præt., n. 47 et 50 ; ex quibus ad alia fieri argumentum potest. Alterum, libertatem amissam esse eamdem cum ea, quæ nobis restituitur per Christum. At hanc libertatem ex doctrina Augustini non esse naturalem, quam non tribuimus viribus naturæ, sed supernaturalem, et salutarem in vitam æternam, ostendimus Disp. præced. a n. 111 ad 117.

Sextum. 58. Sexto arguunt. Ab Augustino status humani generis quadruplex distinguitur, ante legem, sub lege, sub gratia, et in pace. Eaque inter hos status differentia traditur quod in duobus primis ante legem, et sub lege arbitrium sub peccati concupiscentia sic captivum jacet, ut legem justitiæ implere non possit, quia ante legem nullo resistente concupiscentia ducit ad peccandum, sub lege vero quamvis ob timorem pœnæ, et notitiam justitiæ renitatur voluntas, tandem a concupiscentia vincitur : at in duobus postremis valet justitiam implere, sub gratia quidem vincens virtute charitatis resistentiam concupiscentiæ, in pace vero justitiam absque pugna concupiscentiæ exequens. Ante gratiam igitur nulla est potestas implendi justitiam, et bene moraliter agendi. Sic Augustinus, lib. LXXXIII qq., q. LXVI, de his statibus disserens : « Ex quo » comprehendimus, quatuor esse differen» tias etiam in uno homine, quibus grada» tim peractis, in vita æterna manebitur. » Prima est actio ante legem, secunda sub » lege, tertia sub gratia, quarta in pace. » Ante legem actio est, cum peccatum igno» ramus, et sequimur carnales concupiscen» tias. Sub lege est actio, cum jam prohi» bemur a peccato, et tamen consuetudine » victi peccamus, quoniam nos nondum ad» juvat fides. Tertia actio est, quando jam » firmissime credimus liberatori nostro, nec » meritis nostris aliquid tribuimus, sed » ejus misericordiam diligendo jam non » vincimur delectatione consuetudinis ma» læ, cum ad peccatum nos ducere nititur.» Remque brevius colligens sic claudit : « In » prima ergo actione, quæ est ante legem, » nulla pugna est cum voluptatibus hujus » sæculi : In secunda, quæ sub lege est, » pugnamus, sed vincimur : In tertia pu» gnamus, et vincimus : In quarta non pu» gnamus, sed perfecta, et æterna pace re» quiescimus. » Ergo ante gratiam nulla est actio moraliter bona, neque concupiscentiæ victoria. Eadem repetit Augustinus, Comment in Epist. ad Galat., vers. 17, c. v. in Exposit. proposit. Epist. ad Rom. n. 13 ; in Enchirid. cap. CXVIII ; in Psalm. XXXV ; in Psal. LXVI, et alibi sæpius.

Respondetur. 59. Respondeo. Ante legem et sub lege fuerunt plures homines, qui operati sunt

virtutum actus moraliter bonos laudabiles, et gratos apud Deum, ut ante legem Noe et Job, et sub lege Abrahamus, Jacobus, et David. Itaque sensus Augustini eis in locis esse non potest ante Christi adventum, a quo incipit status gratiæ, nulla fuisse opera moraliter bona, sed ante prævisa merita Christi, quæ nobis, et antiquis Patribus impetrarunt a Deo auxilia gratiæ, hominem videri captivum servitute concupiscentiæ, et peccati, quia absque gratia Christi ab ea liberari non potest. Cæterum id doctrinæ nostræ non officit, quia cum necessitate gratiæ ad libertatem a servitute peccati, recte cohæret libertas naturalis, independens a gratia ad agendum aliqua opera moraliter bona, inutilia in finem supernaturalem, quia libertas a servitute peccati comparata per Christum est supernaturalis, et altioris ordinis, quam ea, de qua nunc disserimus, ut exposuimus satis Disp. præter. a num. 109 ad 117. Scopus itaque Augustini est, neque ante legem, neque post legem absque gratia posse hominem a servitute peccati liberari.

60. Sic passim lib. LXXXIII qq., q. LXVI : « Legem, quamvis a peccando prohibeat, » non tamen sic dicit (Apostolus) datam, ut » liberaret a peccato, sed ut demonstraret » peccatum, cui serviens anima debet se ad » gratiam liberatoris convertere, ut a pec» cato liberetur. Ubi ergo non est gratia » liberatoris, auget peccandi desiderium » prohibitio peccatorum. Quod quidem ad » hoc utile est, ut sentiat anima, se ipsam » non sibi sufficere ad extrahendum se de » servitute peccati. » Quibus præmissis subjungit : « Ex quo comprehendimus, qua» tuor esse differentias, » et cætera, quæ argumentum opponit. Mens igitur Augustini est gratiam necessariam esse, nec naturam, nec legem sufficere, ut liberemur a servitute peccati. Rationemque reddit, quia ante legem peccatum nativitate contraximus, quamvis esset hominibus occultum ; per legem vero apparuit quidem peccatum, sed non fuit ablatum, imo homini imputari cœpit cognitione peccati, quod ante legem non imputabatur, quia erat ipsi ignotum : « Si ergo ait Apostolus, ut appareat pecca» tum per legem, manifestum est, quod su» perius ideo dicebat mortuum, et non de» putari, quia non apparebat, antequam » lege prohibente ostenderetur. » Quare de tertio statu hominis constituti sub gratia sic aggreditur disserere : « Imploret ergo » auxilium, qui sic positus est, et noverit, » suum fuisse, quod cecidit, non suum esse, » quod surgit. Jam ergo liberatus agno» scens gratiam liberatoris sui dicit : *Miser* » *ego homo, quis me liberabit de corpore* » *mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Chri*« *stum Dominum nostrum.* » En totus sermo tendit in statuendum necessariam liberatoris gratiam, ut homo extrahatur a servitute peccati. Continuoque subnectit : « Et incipiunt jam verba dici hominis sub » gratia constituti in actione, quam tertiam » demonstravimus, quæ habet quidem relu» ctantem mortalitatem carnis, sed non » vincentem, atque captivantem ad consen» sionem peccandi. Sic enim dicit : Igitur » ipse ego mente servio legi Dei, carne au» tem legi peccati. Nulla ergo condemnatio » est nunc his, qui sunt in Christo Jesu. » Lex enim spiritus vitæ in Christo Jesu, li» beravit me a lege peccati, et mortis. Quod » impossibile erat legi. » Itaque tota Augustini contentio est, libertatem a servitute peccati, quæ impossibilis erat naturæ, et legi, possibilem fuisse Salvatoris gratiæ.

61. Igitur cum ostensum superioribus jam sit, necessitatem gratiæ ad libertatem servitute peccati recte componi cum libertate naturali ad bene moraliter agendum absque fructu salutis, quia illa libertas a servitute peccati altior est, et supernaturalis ; conficitur, doctrinam Augustini argumento objectam indemnem relinquere assertionem nostram. Nec refert, ante gratiam hominem asseri victum concupiscentia ad peccandum, et præter peccatum nullum agere opus moraliter bonum. Tum quia ut præteritis præmisimus, ex lege Dei nunc præsenti supra ordinem naturæ lata omnia opera bona etiam naturalia præveniuntur auxilio gratiæ, et nunquam elicitur opus moraliter bonum, quin conatus naturæ, ad salutem proficiat, ideoque extra gratiam de facto nullum relinquitur opus morale, quod non sit peccatum. Tum etiam quia Augustinus ante legem peccatum concupiscentiæ non agnoscit formaliter, sed materialiter tantum malum, quia malitia concupiscendi sistens in ipsa concupiscentia ante legem *non concupisces*, prohibentem concupiscere non erat hominibus nota, sed ignota, ideoque non imputabatur ad prævaricationem, et culpam, ut multis ex professo ostendit in ea quæst. LXVI. Quare cum eo material-

peccato erat compossibilis formalis honestas voluntatis, quia affectus potest esse formaliter honestus, quamvis afficiatur in objectum turpe, et illicitum, si proponatur licitum, et honestum, quia malitia, et bonitas moralis affectus, non desumitur ex bonitate, et malitia objecti, prout est reipsa in objecto, sed prout apprehensione proponitur, siquidem etiam charitatis affectus, qui non potest non esse formaliter bonus, potest interdum ferri in objectum prohibitum, si proponatur honestum, et præceptum, conferensque in divinam gloriam. Posse enim ignorantiam invincibilem purgare affectum a malitia, et bonitatem moralem conferre, vidimus Disp. X, sect. III et IV.

62. Ex præteritis solutionem deprehendes aliis argumentis Baianorum, et explicationem testimoniis Augustini, quibus in eorum comprobationem paginas implent, et lectorem obruunt, quin ullam præteritis vim augeant. Scilicet argumentum ex eo confectum, quod lex tantum abest, ut ad peccata vitanda prosit, ut potius ad gravius delinquendum incitet, nisi gratia infirmitatem hominis opituletur. Item aliud, quia nulla pugna concupiscentiæ, nullaque tentatio vincitur, nisi gratia adfuerit : imo quia nullum peccatum absque alio peccato superari potest. Aliud quia omne opus, quod hominibus gratia destitutis apparet bonum, et splendidum, reipsa est malum, et turpe apud Deum. Rursus quia non est opus moraliter bonum, si fiat timore pœnæ, et non amore justitiæ; amore autem justitiæ fieri non potest, nisi ex spiritu charitatis, et gratiæ. Aliaque his similia. Quæ ex duplici principio satis superioribus inculcato absque negotio diluuntur. Alterum est, Augustinum nullibi gratiam desiderare ad opus moraliter bonum, nisi illud salutare sit, et conferens in vitam æternam. Alterum, licet per se, et ex natura rei possibile sit opus moraliter bonum absque auxilio gratiæ sterile, et inutile in finem supernaturalem, reipsa tamen de facto ex lege providentiæ supernaturalis nunc præsentis, nunquam fieri posse, quin auxilium gratiæ opituletur, quia ejusmodi opus individuum est ab opere salutari, et supernaturali; quod per se gratiam auxiliantem desiderat. His enim principiis positis recte componitur cum nostra sententia nullam esse posse observantiam legis moraliter bonam, nullam tentationis victoriam sine peccato, nullum opus vere, et apud Deum bonum, et laudabile, nullum amorem justitiæ, nisi præcedente auxilio gratiæ, et eo non præcedente esse malam observantiam legis, et tentationis victoriam, et omnem aliam operationem moralem. Quoniam licet per se, et ex natura rei possibilis sit legis observantia, tentationis victoria, amor justitiæ, et operatio vere bona moraliter, sola potestate antecedenti naturæ, absque consortio, et concursu gratiæ supernaturalis; de facto tamen ex lege supernaturali Dei, talis concursus necessarius est, quia ex tali lege nullus conatus honestus naturæ potest exhiberi non salutaris, et divisus ab opere salutari, et supernaturali; et ad solum peccatum sinitur suis solis viribus potens proxime operari arbitrium.

SECTIO VIII.

Gratia ad actus bonos necessaria non est entitate supernaturalis, et pertinens ad fidem, et charitatem Theologicam.

63. Hucusque explosimus necessariam ad bene moraliter operandum necessitate antecedenti gratiam auxiliantem Dei, spectatis rebus per se, et seclusis legibus providentiæ supernaturalis nunc præsentis. Jam quamvis aliqua gratia esset ad virtutis actum necessaria, ea in specie explodenda est, quæ a Baianis exigitur. Quippe illi volunt, eam esse debere entitate supernaturalem, et ad fidem, et charitatem infusam Theologicam pertinentem. Quod breviter rejicitur ex alibi scriptis et scribendis.

64. Eam quidem ad omnem virtutis actum possibilem, non esse necessariam intrinsece supernaturalem, inde probatur. Quia Disp. VIII, a sect. X ad XXVII, ostendimus naturæ rationali seorsim a peccato, esse possibiles virtutum actus, entitate naturales. At ad ejusmodi actus, post peccatum eliciendos, necessaria esse non potest gratia entitate supernaturalis; quia nullus actus entitate naturalis, potest vendicare necessarium principium entitate supernaturale, ut sæpius ostendimus tom. I de Ente supern., et tom. V, Disp. CXIV. Nam actus vendicans necessarium principium entitate supernaturale, non continetur intra vires sufficientes naturæ, et superat omnia principia connaturalia, et possibilia naturæ, quod sufficit, ut entitas; et excellentia talis actus ad ordi-

nem rerum entitate supernaturalium pertineat. Ergo possibiles sunt virtutum actus, ad quos gratia entitate supernaturalis necessaria non sit. Explicatur et confirmatur. Ante peccatum erant possibiles plures virtutum actus, ex solis cogitationibus, et affectionibus honestis naturalibus cum facultate intrinseca voluntatis, et concursu generali Dei. At post peccatum possunt ejusmodi cogitationes et affectiones honestæ, entitate naturales, cum facultate intrinseca voluntatis, et concursu generali Dei manere. Ergo post peccatum, possunt manere omnia principia, quæ complent sufficientiam naturæ ad actus virtutum, entitate naturales. Manentibus autem principiis, constituentibus sufficientiam naturæ ad virtutum actus, non potest natura non esse sufficiens ad illos, nec illi possunt impossibiles manere. Ergo post peccatum possibiles esse possunt, potestate antecedenti, et sufficienti, virtutum actus entitate naturales, ante peccatum possibiles.

Objectio Baianorum refellitur.

65. Dicent Baiani, ea principia post peccatum manere impedita ex resistentia concupiscentiæ, quæ superari non potest; nisi vires augeantur, et entitate superiores addantur. Id tamen facile refellitur. Primo, quia Disp. VIII, probavimus, possibiles esse virtutum actus entitate naturales homini constituto in suo statu naturali seorsim a peccato. At homo in suo statu naturali constitutus, non excludit rebellionem concupiscentiæ, quia seorsim a peccato homini connaturalis est, ut ostendimus Disp. IX. Ergo cum rebellione concupiscentiæ possibiles erant, ante peccatum, actus virtutum entitate naturales. Secundo, quia resistentia concupiscentiæ tanta non est, ut vinci non possit auxiliis entitate naturalibus. Nam ea consistit in propensione, qua appetitus sensitivus fertur in objectum delectabile turpe. Quæ propensio non necessitat, sed tantum movet, et inclinat voluntatem ad consensum, siquidem existente gratia, cum ea propensione appetitus componitur voluntatis dissensus. At auxiliis entitate naturalibus potest hæc propensio superari; nam eo possunt intendi a Deo cogitationes, et affectiones honestæ entitate naturales, ut sua intensione moveant tantum voluntatem ad objectum honestum, quantum movent cogitationes, et affectiones turpes, ex motibus concupiscentiæ consurgentes, cum possit esse æqualis, et major intensio cogitationum, et affectionum honestarum, quam turpium. Ergo Deo sic intendente cogitationes, et affectiones honestas naturales, potest voluntas æque facilis, et propensa manere ad consensum honestum, ac est ad turpem. Tunc autem ad resistendum inclinationi turpi per consensum honestum, non est necessaria virtus supernaturalis, sicut necessaria non est ad resistendum inclinationi honestæ per consensum turpem. Ergo absque auxilio intrinsece supernaturali, potest voluntas per auxilia entitate naturalia, resistere inclinationi concupiscentiæ. Tertio a priori; quia inclinatio concupiscentiæ, non connexa cum consensu turpi voluntatis, tantum reddit difficilem, non vero impossibilem consensum honestum, ut arguimus Disp. præt. n. 88 et 89. Ergo quamvis non augeantur a Deo cogitationes, et affectiones honestæ, possunt, cum rebellione concupiscentiæ, manere possibiles virtutum actus entitate naturales.

66. Præterea quamvis auxilia gratiæ, intrinsece supernaturalia, necessaria sint, post peccatum, ad virtutum actus, ea pertinere non debere ad actus fidei, et charitatis Theologicæ, tribus argumentis, alibi fusius roborandis, conficitur. Primo, quia ad omnem fidei, et charitatis actum necessarium est auxilium gratiæ. At auxilium gratiæ ad omnem actum fidei, et charitatis necessarium non potest esse actus fidei, et charitatis, alias esset infinita auxiliorum gratiæ processio. Ergo potest esse auxilium gratiæ, quod non sit neque fidei, neque charitatis infusæ actus. Secundo, quia omnia auxilia gratiæ revocantur ad cogitationes, et affectiones honestas supernaturales, ut vidimus Disp. CII, CIII et CIV, de Ente supern. At præter cogitationes, et affectiones honestas pertinentes ad fidem, et charitatem, sunt possibiles aliæ entitate supernaturales, quæ pertineant ad virtutem spei Theologicæ, et alias virtutes morales a fide, et charitate differentes, ut suo loco ostendemus. Ergo præter auxilia gratiæ, pertinentia ad fidem, et charitatem Theologicam, possibilia sunt alia auxilia, entitate supernaturalia, quæ ad actus spei Theologicæ, et virtutum moralium sufficiant, et concurrant. Tertio, quia auxilia gratiæ sunt communia gentilibus remotis a fide, ut ex professo ostendimus Disp. XX, de Ente supern. sect. XVI et seqq. et rursus ostendemus Disp. seq. Gentilibus autem remotis a

fide, non sunt communes actus fidei Theologicæ. Ergo auxilia gratiæ, non sunt necessario actus fidei Theologicæ. Hæc progressu fusius stabilienda sunt, et a Baianorum argumentis vindicanda.

SECTIO IX.

Differentia actuum salutarium, et non salutarium explicatur.

67. Itaque, nunc ponimus ex dictis differentiam actuum bonorum salutarium, et non salutarium; sed in quo ea consistat solum explicamus. Dari enim actus bonos salutares in vitam æternam ex Sacris Scripturis, Conciliis, et Patribus de fide certum est, et Baiani supponunt. Præterea etiam esse possibiles actus bonos non salutares, ex ipsis Scripturis Sacris, Conciliis, et Patribus, rationibusque Theologicis nostra conficit Disputatio. Nam actus bonus solis naturæ viribus absque auxilio gratiæ possibilis, salutaris esse non potest, cum Sacra Testimonia, Concilia, et Patres adversus Pelagianos docent, actus conferentes in vitam æternam non posse solis naturæ viribus absque auxilio gratiæ fieri. Ergo cum ostenderimus, actus esse bonos, qui per se non vendicant auxilium gratiæ, et sola facultate naturæ fieri possunt, manifestum convincitur, etiam dari actus moraliter nos, qui salutares non sint. Quænam autem sint capita, ex quibus eorum differentia desumitur, nunc indagamus. Nam Baiani, quia eorum differentiam ignorant, blasphemant.

Prima differentia.

68. Prima et potissima, ex qua omnes aliæ differentiæ originem habent, ea est, quod actus salutares sunt entitate supernaturales, actus vero non salutares entitate naturales. Esse plures actus salutares entitate supernaturales, nunc jam omnes Theologi supponunt, et plerique eorum ad fidem pertinere docent; alii erroneum, alii temerarium oppositum pronuntiant. Si vero aliqui actus salutares entitate supernaturales admittendi sunt, omnes salutares actus ejus generis esse, Baiani ultro fatentur, et nos absque inconsequentia manifesta negari non posse, probavimus Disp. XLIV de Ente supern. Itaque supernaturalitas entitativa actuum omnium salutarium, nunc a nobis cum Baianis supponitur. Naturalitas vero actuum non salutarium, et solis viribus naturæ absque auxilio gratiæ possibilium a nemine negatur, nec negari potest.

Secunda.

69. Hinc secunda eorum differentia in genere est, quod actus salutares ordine transcendenti connectuntur, sive immediate, sive mediate cum gratia sanctificante; cujus ordinis, et connexionis expertes sunt actus non salutares. Nam Disp. IV, de Ente supern. ostendimus, supernaturalitatem intrinsecam omnium donorum entitate supernaturalium ex hoc ordine, et connexione definiri et desumi. Ubi qualis is ordo, et connexio sit, exposuimus. Tertia item est in genere, quod actus entitate supernaturales superant omne debitum, et exigentiam naturæ, quoad existentiam, et possibilitatem eorum, principiaque, quibus fieri possunt; cujus excellentiæ immunes sunt actus non salutares. Nam omnia entia entitate supernaturalia, sic comparari cum natura, ut ejus debitum, et exigentiam omnino excellant, naturalia vero ejus exigentiæ, et debito quoad existentiam, aut possibilitatem annexa sint, vidimus Disp. V, de Ente supern.

Tertia.

Quarta.

70. Rursus magis in specie est quarta differentia, quod actus boni salutares dirigi per se non possint, nisi ex cognitione intrinsece supernaturali, alii vero ex cognitione intrinsece naturali. Affectum enim salutarem intrinsece supernaturalem non posse moveri per se ex cognitione naturali, sed supernaturali, statuimus Disp. XLIX et LXII de Ente supern. Affectum vero naturalem non posse vendicare cognitionem supernaturalem, præmisimus D. XLVIII et CXIV.

Quinta.

Insuper differunt quinto, quod actus salutares vendicant per se principium efficiens intrinsece supernaturale superadditum naturæ, sive habituale, sive actuale; quod actus steriles in vitam æternam non exigunt. Actus enim entitate supernaturales postulare causam efficientem supernaturalem, ostendit existentia, et infusio virtutum supernaturalium, quam præmisimus Disp. CXX de Ente supern. Nam eo titulo virtutes supernaturales infunduntur animo cum gratia justificante, ut conferant naturæ vim efficientem, quæ ipsi deficit naturalis.

Sexta.

Sexto, differunt, quod actus salutares pendent per se ab auxiliis gratiæ actualis, differentibus a virtutibus infusis, et moventibus concursu formali arbitrium ad agendum, intrinsece quidem supernaturalibus, a quibus independentes sunt actus inutiles in

salutem. Sancimus enim Disp. CV, auxilia actualia gratiæ a Patribus contra Pelagianos asserta ad actus salutares necessaria, esse intrinsece supernaturalia. Demum eo distinguuntur, quod actus salutares per se ante justificationem impetratorio, et congruo possunt disponere ad illam, et post justificationem possunt merito condigno illam augere, et coronam gloriæ promereri. Hos enim effectus non posse actibus naturalibus quantumvis bonis convenire, copiose illustravimus a Disp. XV ad Disp. XX. Posse autem eos competere omnibus virtutum actibus intrinsece supernaturalibus, statuimus Disp. XC et Disp. CXXXII, sect. XXXI et seqq.

Septima.

71. Alii rursus volunt, eo etiam distingui, quod actus salutares moventur ex objecto formali intrinsece supernaturali; alios vero ex objecto formali intrinsece naturali. Verum hoc discrimen necessarium non esse, nec reipsa intercedere, constat ex Disp. XLV de Ente supern., ubi ex professo monstravimus, actus supernaturales ex objecto formali naturali, et naturales ex objecto formali supernaturali, moveri posse. Item alii eo discriminant hos actus, quod natura nequit in actus salutares concursum immediatum etiam partialem conferre, sed totam rationem immediatam agendi esse virtutem supernaturalem; in actus vero non salutares naturam conferre totam virtutem, et concursum efficientem. Hanc tamen differentiam nullatenus extare, sed posse, et necessarium esse, naturam exhibere concursum immediatum partialem in actus salutares entitate supernaturales, totamque agendi rationem non esse virtutem infusam, et supernaturalem, multis, et ingentibus argumentis confecimus Disp. XXX de Ente supern.

Aliud discrimen juxta quosdam.

72. Hinc est, non esse experimento aliquo, aliove argumento discerni ab homine actum bonum misericordiæ, justitiæ, aut alterius virtutis salutarem a non salutari. Nam cum uterque possit circa idem objectum formale, et materiale versari, et uterque immediate pari modo ab arbitrio procedat, nullo discrimine apparenti, neque ex parte objecti externi, neque ex parte concursus interni, nullum intellectui humano vestigium objicitur, ex quo arguere possit, actum salutarem misericordiæ, potius quam non salutarem adesse. Inde etiam est, concurrente arbitrio ad actum bonum naturalem simul fieri etiam supernaturalem. Nam ex parte arbitrii eodem modo præstatur concursus ad utrumque, quin ejus conatus ad edendum actum misericordiæ naturalem circa objectum proprium alius sit ab eo, quem confert ad edendum supernaturalem. Agente autem arbitrio, quod in se est, ad actum salutarem, et supernaturalem, non potest ex defectu auxilii, et concursus divini deficere actus salutaris, et supernaturalis; quocirca credendum est, arbitrium proxime dispositum cogitationibus, et affectionibus honestis naturalibus ad actum misericordiæ naturalem præveniri a Deo simul cogitationibus, et affectionibus supernaturalibus, quæ sunt auxilia gratiæ divinæ, ut arbitrium conferens concursum ad actum naturalem una cum illo edat circa idem objectum actum etiam salutarem, et supernaturalem, ne hujus defectus in solum defectum auxilii divini revocetur contra eloquia sacra, et testimonia Patrum, quæ docent, nunquam Deum deesse conantibus, et intendentibus quantum est ex se in opera salutis. De quo copiosa fuit Disp. XX nostra de Ente supern.

73. Itaque considerare est arbitrium agens circa objectum honestum quasi duplex principium rationale; alterum naturale ex propria, et nativa conditione naturæ rationalis; alterum supernaturale ex conditione sibi extranea, et supernaturali elevationis in statum amicitiæ, et filiationis, participationisque divinæ, et huic duplici conditioni arbitrii, correspondere duplex genus actionum honestarum unicuique proprium. Nam arbitrium, qua rationale est, sive ratione naturali dirigibile vendicat edere posse actiones rationi naturali conformes. Qua vero elevatum est ad amicitiam, et adoptionem, participationemque divinam per gratiam exigit operationes talis status proprias, amicoque, et filio Dei, consorteque naturæ divinæ dignas. Quare gratia justificans consideratur, ceu quædam natura supernaturalis, quam sectantur tanquam facultates, et potentiæ virtutes infusæ, ut eis mediis operetur actus dignitati, in quam elevat naturam, consentaneos, ut exposuimus Disp. ult., sect. V et seqq. de Ente supern. Unde in homine elevato in finem supernaturalem per gratiam considerabilis est, quasi duplex natura, et radix duplicis generis operationum naturalium, et supernaturalium circa eadem objecta, et motiva virtutum. Quem-

admodum enim in eodem homine sensus externus, et internus, nec non intellectus immediate intuentur idem objectum sensibile, tanquam objectum formale apprehensionibus diversis, et unicuique facultati propriis; item anima separata, et Angelus inferior, ac superior, nec non Deus immediate cognoscunt eadem objecta naturalia cum maximo discrimine cognitionum : ita pariter arbitrium qua principium naturale, et qua supernaturale, seu elevatum per gratiam potest edere circa eadem objecta formalia, et materialia virtutum affectus genere, et specie differentes, unicuique statui, et conditioni arbitrii consentaneos, et proprios. Hæc mirum non est blasphemari, et ignoraria Baianis, quio mnis Philosophiæ, et Scholasticæ Theologiæ ignorantes sunt, et de ignorantia gloriantur.

DISPUTATIO XX.

AN FIDELES POSSINT QUIDPIAM BONI MORALITER AGERE; AN EORUM OPERA NECESSARIO SINT PECCATA?

Hæc disputatio duobus præcedentibus affinis est. Baiani enim suam de necessitate peccandi, et impossibilitate bene agendi post lapsum, sententiam comprobant ex necessitate, et impossibilitate, quam infidelibus inesse, prolixis ex doctrina Augustini probationibus contendunt. Nos e contra oppositum ex potestate naturali antecedenti, et sufficienti ad opera bona moralia etiam infidelibus communi confirmabimus.

SECTIO I.

Baii et Baianorum sententia est ab Ecclesia proscripta, et solis Hæreticis nostri temporis probata.

Assertum Baii.

1. Celebre est Michaelis Baii, et sequatium ejus assertum, omnia infidelium opera esse peccata, et virtutes, quantumvis splendidæ, et generosæ appareant, esse vitia. Quod non solum docent, ita reipsa contingere, verum etiam spectatis viribus naturalibus eorum, aliter contingere non potuisse, quia deficit illis potestas antecedens, et sufficiens ad bonum aliquod opus agendum, et omnimoda adest necessitas peccandi. Quare docent, nullo validius argumento constare, quid possit natura lapsa, suis viribus relicta, et auxilio gratiæ destituta, quam ex captivitate peccati, qua infideles tenentur, et impotentia bene moraliter agendi, quæ in eis relucet, quod fidei infusæ, et opitulationis gratiæ omnino expertes sint. In quod persuadendum promunt ex doctrina Augustini multiplicia, et varii generis argumenta.

Sententia contraria ab Ecclesia Pontificii definita

2. Contraria sententia est communis Scholasticorum doctrina, et a Pontificibus Ecclesiæ definita in Bulla edita contra Baium. Nam in ea proscribunt propositionem XXVI : « Omnia opera infidelium sunt » peccata, et Philosophorum virtutes sunt » vitia; » quam Baius tradit lib. II de virtutibus impiorum, c. V et VI, et eisdem argumentis, et Augustini testimoniis munit, quibus recentes Baianistæ muniunt. In qua damnatione recurrere non est ad solutionem de censura tantum proscripta, et non doctrina. Nam ea propositio absque ulla censura profertur damnata.

Solutio a Baianis excogitata.

3. Scribunt Baiani, in Bulla Pontifices, « nonnullas sententias (in ea inser- » tas) aliquo pacto sustineri posse in rigore, » et proprio verborum sensu ab assertori- » bus intento. » Nam ut indicarent, non omnes articulos falsitatis esse damnatos, salutarem clausulam adjecerunt : « Quam- » quam nonnullæ aliquo pacto sustineri » possent, in rigore, et proprio verborum » sensu ab assertoribus intento, » nulla comatis distinctione interposita inter verba « possent, » et immediate sequentia « in » rigore, et proprio verborum sensu ab as- » sertoribus intento, » ut hæc postrema verba ad defensionem nonnullarum sententiarum referri vellent, et non ad damnationem sequentem, « hæreticas, erroneas, etc., » scandalosas, et in pias aures offensionem » immitentes damnamus, etc. » Quare Pontificum Bullam adulteratam esse proferunt ab iis, qui commatis interpunctione verba » sustineri possent, » dividunt a sequentibus « in rigore, et proprio verborum sensu » ab assertoribus intento. » Si quæ autem sententia in rigore, et proprio verborum sensu vera est, et sustineri potest, maxime quæ ab Augustino disertissime est tradita, et sæpius inculcata. Itaque non est a Pontificibus interdicta propter ejus falsitatem,

sed pro bono pacis, propter scandalum, quod Theologis parum in doctrina Augustini versatis novitas ejus faciebat. Si enim Baianorum scripta in comprobationem suæ sententiæ essent Apostolicæ sedi proposita, et Theologis perspecta, non esset (aiunt) Augustini sententia prohibita.

Solutio hæc vana.

4. Hæc solutio nondum in scirpo quærit, et levi innititur scipioni. Primo, quia hoc pacto nulla est Baiana sententia Bullæ inserta, quæ non possit impune defendi tanquam vera. Nulla enim est determinate definita hæretica, aut erronea notata, et sic de qualibet posset, qui vellet, et illam tueretur, respondere, eam esse, quæ in rigore, et proprio verborum sensu sustineri potest, et non propter falsitatem doctrinæ, sed propter recentium Theologorum scandalum pro bono pacis fuisse circumscriptam. Quare Disp. I, sect. IV, præmisimus, omnes fuisse propter falsitatem doctrinæ damnatas. Secundo, quia lectio Bullæ referens verba « in » rigore, et proprio verborum sensu ab » assertoribus intento » ad defensionem, et non ad damnationem sententiarum est omnino falsa, et a Baianis recentibus conficta, ut vidimus Disp. I, n. 9 et 10, ab ipsisque adulterata est Bulla, qui commatis interpunctionem inter verba « sustineri possent,» et sequentia « in rigore, et proprio verbo- » rum sensu » deleverunt. Nam prima Bulla impressa anno 1579, in Camera Apostolica cum ea commatis interpunctione edita fuit; apud me enim extat exemplar Bullæ, quæ a Cardinali Toleto Lovanium delata fuit promulganda, et Michaëli Baio, et sequacibus intimanda, quod una cum opusculis ipsius Baii a Toleto fuit asservatum, et in eo invenitur expressa, et clara commatis interjectio dividens defensionem sententiarum a proprio, et rigoroso verborum sensu ab assertoribus intento, et ejusmodi sensum cum Pontificum proscriptione conjungens. Tertio, quia post scripta Baianorum examinata Romæ, et alia ab ipsis in sui defensionem coram Urbano VIII, et Cardinalibus Congregationis fidei proposita anno præsenti 1644, dum hæc scribimus, damnati sunt Baiani in eis, quæ pro Baio, et commatis litura scripserunt et detulerunt, et approbante Pontifice, et sacra Congregatione fidei, recens Bulla fuit edita cum ea interpunctione, et divisione, primis exemplaribus Bullæ Pii V, et Gregorii XIII, per omnia conformis.

5. Igitur jam hæc solutio omnino evanuit, et recurrere deinceps non est, neque ad commatis interpunctionem, neque ad scripta Baii et Baianorum nondum visa, nec examinata ab Ecclesia, neque ad inauditam partem, quibus huc usque Baiani se muniebant; siquidem auditis Baianis, et perspectis, et discussis omnibus Augustini testimoniis productis ab ipsis causa tota in defensionem nostram, et totius Scholasticæ doctrinæ judicata est. Et quidem ridicula erat Baianorum præsumptio, ab ipsis solis et non ab aliis illustribus Theologis, et Scriptoribus Scholasticis tam præcedentibus, quam sequentibus Baium, exploratam esse Augustini de necessitate gratiæ doctrinam, cum nihil ex ea promant, quod ipsi Scholastici Theologi prius non protulerint, et sibi objecerint, et exposuerint. Copia quidem testimoniorum in eis tanta non est; sed tanta ab eis est prætermissa, quamvis sibi perspecta, et promptissima, tum quia molestiæ vitandæ consuluerunt, tum quia ad vim argumenti unicum Augustini testimonium sufficiebat, quin tot alia eodem spectantia conglomerarentur. Imo ideo crederis, a Pontificibus notari in Bulla, « nonnullas sententias ali- » quo pacto sustineri posse, » non tamen « in rigore, et proprio verborum sensu ab » assertoribus intento, » quia similes propositiones constabat inveniri apud Augustinum, et alios Patres, non tamen in eo sensu, in quo a Michaele Baio assertæ sunt, sed in eo, in quo communiter a Theologis accipiuntur, ac proinde in sensu Baiano a Pontificibus damnantur.

Lutherana et Calviniana Baianor. doctrina.

6. Certius quidem est, hanc Baianam doctrinam esse Lutheranam et Calvinianam, quam Augustinianam; ex quo aliter eam impetimus. Nam eam constanter tradunt Lutherus et Calvinus cum suis sequacibus, eisdem prorsus fundamentis, quibus in eam moventur Baiani, ex quorum scriptis, potius, quam ex Augustinianis decerpta videntur pronuntiata, et argumenta, quibus Baiani eam tradunt, atque commendant. Lutherus, in Epist. ad Galat., c. IV : « Opera extra fidem facta, ut maxime in » speciem sancta videantur, sub peccato, » et maledicto sunt. » Idem in Genes., c. VIII : « Si igitur hoc quasi somnium vitæ, » et externam hanc larvam consideres, » pulcherrimum factum est, sed coram Deo » est fœda idololatria. » Calvinus, lib. III, Inst. c. XIV, § 4 : « Est maledictum (opus

» infidelium) nec modo nullius ad justitiam » pretii; sed certi in damnationem meriti, » quidquid cogitat, meditatur, perficit ho- » mo, antequam Deo per fidem reconcilie- » tur. » Idem § 3. « Constituit igitur (Au- » gustinus) omnes Fabricios, Scipiones, » Catones in illis suis præclaris facinoribus » hoc peccasse, quod cum fidei luce care- » rent, non ad eum finem ipsa retulerunt, » ad quem referre debuerunt. » Idem in Antid. Trid. sess. VI, in c. VII : « Sine qua » (fide) quæ videntur bona opera, in pec- » cata vertuntur. » Ibidem : « Ideo peccant » infideles, quidquid agant, quod facta » sua non ad legitimum finem referunt. » Ubi eisdem locis Augustini utitur, quibus Baiani. Idem lib. III Inst., c. XIV. § 3 : « Quia ergo scopum non recipiunt, quem » Dei sapientia præscribit, tametsi officium » bonum videtur quod agunt, fine tamen » perverso peccatum est. » Quod toto fere capite probat. Quibus perspicuum apparet, non esse aliam Lutheri, atque Calvini, et Michaëlis Baii, atque Baianorum mentem.

7. Idem docent eorum Asseclæ. Chemnitius in Exa. Trid. in sess. VI, can. I et VII : « Infidelium opera, non inter vere bona » opera, sed inter peccata recensenda sunt.» Bucerus, I ad Rom., c. XIV, vers. 23 : « Quod » fide caret, non modo ingratum, sed et » abominabile est coram Deo. » Chamierus, lib. IV, c, VI, n. 1 : « Quidquid fit abs- » que fide peccatum est. » Quod probat toto illo capite, et seqq. ex iisdem fere locis Augustini et Scripturæ, quibus Baiani Idem c. X, n. 2 : « Ut alia omnia deessent, » certe nihil agit infidelis propter Deum; » atqui hic finis si desit, nihil est, quod » possit bene fieri. » Ibidem : « Infidelium » voluntas eo ipso, quo destituitur chari- » tate, mala est. » Item ibidem, n. 25 : « Non est necesse, aliquem operari propter » diabolum, ut peccet, sed sufficit omnino » non operari propter Deum. » Petrus Martyr, in Epist. ad Rom., c. II, vers. 14 : « Præclara eorum opera (infidelium) licet » quoad ipsos peccata essent; tamen ex sua » natura, vel genere, cum accederent ad » illa, quæ Deus in lege præcepit, damnari » non poterant humano judicio : coram Deo » tamen prava ea fuisse, ideo non est du- » bium, quod ad congruum finem minime » referrentur. » Quid plura, ut manifestum cernas, Baianorum assertum esse per omnia Lutheranum et Calvinianum?

SECTIO II.

Sententiæ Baianæ contradicunt Sacræ Litteræ.

Primo D. Paulo.

8. Posse infideles potestate antecedenti, et sufficienti quidquam boni moralis operari, Sacræ Litteræ contestantur. Imprimis illud Rom. I : *Revelatur enim ira Dei de cœlo super omnem impietatem hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent, quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit; invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus, et Divinitas, ita ut sint inexcusabiles.* Hic est Paulo sermo de infidelibus, ut est communis Patrum et Interpretum sensus. Primo, quia dirigitur ad eos, qui Deum verum non colunt. Secundo ad eos, qui absque Evangelii doctrina, et fide per creaturas visibiles non ascendunt in notionem, et adorationem divinitatis, et virtutis sempiternæ. Quales sunt soli infideles destituti illustratione fidei, et instructi lumine naturali, quo veritatem Dei, et justitiam adorationis, et dilectionis ipsius assequi possunt.

9. Rursus supponit Paulus, eos potuisse non solum notione, sed etiam affectu prosequi justitiam, veritatem et adorationem Dei. Tum quia eos impietatis, et injustitiæ accusat, ita ut sint inexcusabiles, quod verum Deum non colant, et veram justitiam non sectentur. Si autem eis esset impossibilis talis cultus, atque justitia, jure possent excusari, et immerito possent accusari, quod deseruerint amorem justitiæ et veri Dei cultum : nulla enim est major excusationis ratio, quam impossibilitas. Tum quia Paulus eos addicit iræ, atque vindictæ divinæ, quod cultu, et amore non prosequantur verum Deum, quem ex visibilibus creaturis, notione manifesta assequi possunt. Nulla autem ratione iræ, atque vindictæ divinæ obnoxius est, quod deserat justitiam, et religionem veri Dei, qui nullis viribus valet eam exercere : quis enim jure puniat, et vindicet id, quod homini impossibile fuit caveri? Ergo manifesto supponit Paulus, posse Gentiles potestate antecedenti, et sufficienti verum Deum colere, justitiamque exercere.

10. At hæc potestas non potest non eis adesse ex viribus, et principiis naturæ. Tum ad hominem ex Baianorum doctrina, qui eos alienos prorsus ab auxiliis gratiæ esse proclamant. Tum quia amor cultus, atque justitiæ infidelibus possibilis arguitur a Paulo ex notione naturali Dei, quam ex visibilibus creaturis haurire possunt. Amor autem ex notione naturali, possibilis, non potest esse supernaturalis, sed naturalis, quia amorem supernaturalem necessario præcedit cognitio supernaturalis, ut ostendimus Disp. XLIX et LXII de Ente supern. Ergo ex viribus, et principiis naturæ inest Gentilibus potestas antecedens, et sufficiens ad amorem moraliter bonum religionis, atque justitiæ, quem deserere, imputabile ipsis sit ad culpam impietatis, et injustitiæ.

11. Confirmatur discursus testimonio Ambrosii sic expendentis præcedens eloquium Pauli : « Sicut enim in illo, qui credit, justitia Dei revelatur, ita in eo, qui non credit, impietas, et injustitia revelatur. Ex ipsa enim cœli fabrica iratus illi « videtur Deus. Idcirco enim tam pulchra astra condidit, ut ex his quantus, et quam admirabilis est creator eorum possit agnosci, et solus adorari. Per naturalem ergo legem reum facit genus humanum. Potuerunt enim id per legem naturæ apprehendere fabrica mundi testificante, Auctorem solum Deum diligendum, quod Moyses litteris tradidit. Sed impii facti non colendo creatorem, et injustitia in eis apparet, dum videntes dissimulant a veritate non fatentes unum Deum, quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. » En Ambrosius duo manifesta ex Pauli testimonio prodit. Alterum, eo comprehendi non solum fidelem, « qui credit, et justitiam Dei revelat, » sed etiam infidelem, « qui non credit, et revelat impietatem et injustitiam. » Alterum, ejusmodi infidelem ideo reum impietatis, et injustitiæ fieri, quia notione naturali hausta ex fabrica creaturarum « potuit apprehendere Auctorem solum Deum diligendum, et lege naturali » obligatur ad ejusmodi dilectionem, et amorem justitiæ. Atqui notio naturalis non potest movere, nec naturalis lex obligare ad affectum supernaturalem, sed naturalem, ut alibi demonstratum a nobis est. Ergo infideli homini possibilis est amor Dei, atque justitiæ intrinsece naturalis.

12. Quo etiam respicit Prosper, lib. I, de Vocat. Gent., c. v, scribens : « Secundum Scripturam credimus, et piissime confitemur, quod nunquam universitati hominum divinæ providentiæ cura defuerit. Quæ licet exceptum sibi populum specialibus ad pietatem direxerit institutis, nulli tamen nationi hominum, bonitatis suæ dona subtraxit, ut propheticas voces, et præcepta legalia convincerentur in elementorum obsequiis ac testimoniis accepisse. Unde et inexcusabiles facti sunt, qui Deos sibi dona fecerunt, et quæ creata erant ad utendum, venerati sunt ad colendum. » Audis Prosperum prædicare cum Paulo inexcusabiles infideles, qui creaturis deferunt cultum creatoris, quod providentia Dei eis disposuerit in elementorum, et aliarum creaturarum contestatione naturali, sufficientia ad verum Dei atque justitiæ cultum, ad quem promovent electum fidelium populum propheticæ voces, et eloquia Scripturarum; quippe qua possint infideles, sicut fideles ab idolorum veneratione recedere, et sese in veri Dei adorationem, et dilectionem convertere.

13. Duo huic probationi objici possunt. Primum, ex communi Theologorum doctrina non posse dilectionem Dei super omnia creata, neque ullum justitiæ affectum superatis ingentibus difficultatibus absque auxilio gratiæ fieri. At testimonio Pauli proponi infidelibus dilectionem veri Dei super omnia creata, et justitiæ cultum superatis ingentibus difficultatibus exercendum, cum eos omnes provocent ad idolorum religionem avita suorum professio, parentum, et totius nationis voces, suarumque passsionum naturalium licentia, quas contemnere ingentis eis difficultatis est. Secundum, nos ex hoc Pauli testimonio Disp. XX, de Ente supernat. collegisse auxilia gratiæ infidelibus communia. Ergo perperam nunc arguimus ex eo vires naturales absque auxilio gratiæ sufficientes ad veri Dei, atque justitiæ amorem et cultum. Objectiones

14. Ad primum respondeo. Communis, Theologorum doctrina non adstruit necessariam gratiam auxiliantem Dei ad potestatem antecedentem et sufficientem, sed ad efficacem, et consequentem solam dilectionis Dei super omnia, et amoris heroici, atque difficilis justitiæ, ut sæpius notavimus. Nos autem nunc contra Baianos solam potestatem antecedentem, et sufficientem, Solvuntur.

non vero efficacem, et consequentem, ab auxilio gratiæ independentem contendimus; quia absque potestate antecedenti, et sufficienti non poterat eis ad culpam, et pœnam imputari desertio amoris Dei, veræque religionis, atque justitiæ. Adde, non esse constantem omnium Theologorum sententiam, necessarium esse auxilium gratiæ ad amorem naturalem Dei super omnia, non diuturnum, et brevem; sed plures, gravesque Theologos Priscorum, et Recentium tueri, potestate etiam efficaci, et consequenti posse haberi brevi tempore dilectionem naturalem Dei absque auxilio gratiæ; quibus nos adhæsimus Disp. CXIV de Ente supernat., sect. XVI.

15. Ad secundum respondeo. Primo, hæc nostra probatio torquetur ad hominem contra Baianos, qui tenacissime profitentur, auxilia gratiæ non posse infidelibus esse communia. Unde potestas colendi Deum, atque justitiam, quæ ex Pauli attestatione manifesto colligitur, non potest ab eis asseri ab auxilio gratiæ dependens, sed omnino independens, atque adeo naturalis solum et non supernaturalis. Secundo, nulla probatio earum, quas Disp. XX, de Ente supernaturali confecimus pro gratia auxiliante Gentilium, quidquam convincit, nisi supponendo, quod in hac præsenti controversia contendimus, nempe eis adesse facultatem antecedentem, et naturalem ad virtutis cultum, et bonitatis moralis exercitium; nam totus ejus Disputationis scopus eo collimat, ut auxilia gratiæ supernaturalia ad virtutum actus supernaturales necessaria, ex lege supernaturali providentiæ nunc præsentis disponantur a Deo omnibus hominibus, quibus adsunt principia, sive auxilia naturalia proxime sufficientia ad virtutum actus naturales, ut conatus naturæ ad amorem naturalem virtutis non deseratur a Deo, quin fructum edat salutarem consortio auxilii supernaturalis arbitrio agenti, quod in se est, provisi a Deo. Quare una cum auxilio supernaturali ex hoc Pauli testimonio probavimus ibi auxilia naturalia Gentibus ad verum Dei, atque justitiæ cultum sufficientia. Itaque etiam Intepretes Pauli interdum hoc testimonium exponunt de violatione legi supernaturalis, interdum solum de violatione legis naturalis, infidelibus imputabili.

16. Eadem est mens Pauli, Actor. XVI, ubi cum præmisisset, Deum dimisisse gentes, ut ingrederentur vias suas, adjicit: *Non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens de cœlo, dans pluvias, et tempora fructifera, implens cibo, et lætitia corda nostra*, Ubi *testimonium*, quod suimet Deus Gentibus reliquit, interius monens corda nostra, veritatemque suæ Divinitatis, et obligationem nostræ adorationis, ei dilectionis confirmans, est naturalis ratio assequens ex creaturis veritatem, et beneficentiam creatoris dictansque nobis, et omnibus hominibus debitum obsequium colendi, et diligendi Deum; quæ cum naturalis sit, ad solum provocat affectum naturalem, et facultate naturali possibilem. Quo etiam pertinet illud Act. XVII: *Definiens statuta tempora, et terminos habitationis eorum, quærere Deum, si forte attrectent eum, aut inveniant.* Ubi ex dispositione naturali temporum, et rerum, proponitur Gentibus a fide alienis possibile, non solum quærere Deum, sed et eum attrectare, atque invenire.

17. Utrumque testimonium commentatur Prosper, lib. II, de Vocat. Gentium, cap. IV' dicens: « Legimus enim in Actibus Aposto- » lorum XIV, Paulum, et Barnabam Lycao- » niis dicere de Deo, qui in præteritis ge- » nerationibus dimisit omnes gentes ingredi » vias sues. Equidem non sine testimonio » semetipsum reliquit, benefaciens de cælo, » dans pluvias, et tempora fructifera. » Quod testimonium sui Gentibus a Deo dispositum explicans concludit: « Cœlum ergo, » cunctaque cœlestia, mare, et terra, omnia- » que, quæ in eis sunt, consono speciei suæ, » ordinationisque concentu, protestabantur » gloriam Dei, et prædicatione perpetua ma- » jestatem sui loquebantur Auctoris. Et ta- » men maximus numerus hominum, qui vias » voluntatis suæ ambulare permissus est, » non intellexit, nec sequutus hanc legem » est, et odor vitæ, qui spirabat ad vitam, fac- » tus est ei odor mortis ad mortem, ut etiam » in illis visibilibus testimoniis diceretur, » quod litterra occideret, spiritus autem vi- » vificaret. » Itaque Gentes viis suæ voluntatis dimissas non reliquit Deus sine testimonio, et lumine veritatis, utique naturali ex creaturis cœlestibus, et terrestribus parte, quod eis prodesset ad actiones probas exercendas, et pravas cavendas. Quia vero eis naturalibus supernaturales et salutares annexæ sunt, ideo ad odorem vitæ, et spiritum vivificantem pertinere significat Prosper, ut expendimus D. XX, de Ente supernat. n. 76.

18. His accedit illud etiam Pauli Rom. II : *Gloria autem, et honor et pax, omni operanti bonum ; Judæo primum et Græco.* Ubi manifesto supponit, Gentilem posse operari bonum, quod honorem, pacem, et aliqualem gloriam mereatur. Disserit autem Paulus de Gentilibus adeo a fidei, et Evangelii luce remotis, *qui nunquam gehennæ, aut resurrectionis nomen audierunt.* Ergo gentes infideles non sunt ea necessitate ad peccandum adstricti, ut bonum operari non possunt. Audi Chrysostomum in Matth, homil. XXXVII, colum. penult : « Qui ante Christum obierunt, atque ideo » ipsum non cognoverunt, si ab idolorum » cultu recesserunt, ac Deum solum adora- » verunt, si præterea honeste vitam peregerunt, æterna bona, et beatitudinem adi- » piscentur. Paulum audi : » *Gloria, inquit et pax omni operanti bonum, Judæo, et Gentili.* Quibus plane supponit, infideles idolorum cultores potuisse ab idololatria recedere, et honestatem vitæ juxta legem, et rationem naturalem colere, cum eis fides Christi non affulserit. Nec refert, Paulum, et Chrysostomum eis polliceri gloriam æternam. Quia ea non promittitur bonis operibus naturalibus seorsim a supernaturalibus, sed conjunctis cum illis, quia nullus hominum potest, juxta providentiam nunc præsentem, affectus moraliter bonos naturales a supernaturalibus dividere, quod cogitationibus, et affectionibus honestis naturalibus ex naturali lumine, et creaturarum visibilium concursu excitatis inferuntur a Deo continuo illustrationes, et affectiones supernaturales, quibus una cum affectu honesto naturali, ex auxiliis naturalibus elicito, arbitrium agens, quod in se est, edit simul etiam supernaturalem, et salutarem conferentem in gloriam æternam, ut copiose illustravimus Disp. XX, de Ente supernat.

Secundo verbis Christi

19. Eodem conferunt verba Christi, Matth. V. *Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis ? Nonne et Ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est.* Hortatur Christus discipulos, ut non qualemcumque probitatem, Ethnicis quoque communem sectentur, sed singularem, et disciplinæ Christianæ propriam, qua non solum amicos, et fratres, sed etiam inimicos diligant, æmulantes Patris cœlestis charitatem, et perfectionem, *qui solem suum oriri facit super bonos, et malos.* Ergo Ethnicis tribuit aliquam probam dilectionem. Nam si de improba dilectione Ethnicorum ex fine pravo vitiata loqueretur, non esset efficax argumentum Christi ; tum quia ab improba dilectione ad probam non esset aptum argumentum ; tum quia improba dilectio pravo fine infecta nullius mercedis digna est, etiamsi inimicis exhibeatur. Ergo supponit, Ethnicos dilectione moraliter bona amicos, et fratres diligere.

SECTIO III.

Ad eamdem probationem expenditur illud Pauli Rom. II. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt.

Baii Propositio.

20. Huc venit propos. XXIII Michaëlis Baii proscripta a Pontificibus Ecclesiæ : « Cum » Pelagio sentiunt, qui testimonium Apo- » stoli ad Rom. II. *Gentes, quæ legem non « habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt :* « intelligunt de Gentibus fidei gratiam non » habentibus.» De cujus propositionis vero, germanoque sensu vide, quæ præmisimus Disp. III, sect. II. Itaque Baiani cum Baio ultro fatentur, si hoc Pauli effatum intelligatur de Gentibus infidelibus suam de necessitante peccandi, et impotentia antecedenti quidquam boni moralis agendi infidelibus adscripta, sententiam omnino explodi, cum Apostolus eis adscribat opera legi conformia facere naturaliter, sive ex ductu naturali rationis, et ipsorum opinione, infideles gratiæ auxiliantis divinæ expertes prorsus sint. Ideo eam Pauli expositionem detestantur, et Pelagianam omnino pronuntiant. Pontifices vero Ecclesiæ cernentes, eam de Infidelibus etiam interpretationem esse Patribus Ecclesiæ, et aliis Interpretibus frequentem, decernunt, eam posse absque dispendio Catholicæ doctrinæ contra Pelagianos ab Ecclesia definitæ defendi. Igitur nolunt, hunc Pauli sensum esse unice verum, et oppositum de solis gentibus ad fidem conversis falsum, sed eum esse probabilem, et omnino Catholicum, et ad dogmata Theologica explicanda idoneum, atque adeo ea expositione ut posse Theologos ad explodendam doctrinam erroneam Baianorum, et Baii, quam ipsi Pontifices damnant de infidelium necessitate pec-

candi, et omnimoda impotentia antecedenti boni cujuspiam operandi.

Cur damnantur Baïani?

21. Hoc quidem interpretamentum de Gentibus etiam infidelibus non esse unice probandum, et in Bulla Pontificum definitum, aliudque de Gentibus fidelibus non esse improbandum, nec a Pontificibus contra Baium rejectum, ex eo constat, quod de Gentibus solum fidelibus intelligant Paulum Augustinus, de Spirit. et Litt., cap. XXVI et XXVII; Prosper contra Collat., c. XXII; Fulgentius, de Incarn. et Grat., c. XXV; Beda, Anselmus, D. Thomas, Toletus, Salmeron, et alii plures Interpretes; quos Patres, et Scriptores Catholicos credibile non est a Pontificibus Ecclesiæ damnari. Damnantur autem Baiani, quia sic suo sensui adhærent ut alium Pelagianum, et omnino improbandum tueantur. Quod Augustinus, et alii Patres, ac Interpretes nullibi tradunt, sed interdum expositioni de gentibus etiam infidelibus favent, et eam probam, probabilemque esse, significant, ut progressu ostendemus.

22. Neque obest, Fulgentium supra asserere, solos eos, « qui gratiæ contradicunt, » nempe Pelagianos exponere Paulum de Gentibus etiam infidelibus. Nec item Prosperum, contra Collat., c. XXII, hanc expositionem censere « superbissimi sensus no- « vitatem. » Nam trifariam potest sic intelligi Paulus. Primo ut velit, Gentes etiam infideles opera bona legi conformia agere facultate naturali adjuta auxilio gratiæ, ut plerique volunt. Secundo, agere ejusmodi opera facultate naturali absque gratia, prorsus sterilia, et inutilia in salutem, ut communis est Theologorum sententia. Tertio, ea facere cum aliquo merito, et impetratione salutari. Prima, et secunda interpretatio prorsus est aliena a semipelagianorum errore, et Catholicis Scriptoribus familiaris. Tertia est prorsus Pelagiana, et eo tantum sensu a Fulgentio, et Prospero rejecta. Nam Pelagiani eo sensu objiciebant testimonium Pauli, ut opera solis naturæ viribus absque auxilio gratiæ elicita eis adscribant, ut nos illustravimus Disp. XX, de Ente supern. aut ea, quæ sola facultate naturali absque auxilio gratiæ fiunt, nullius meriti, et impetrationis vigorem in salutem conferre doceant. Itaque Fulgentius, et Prosper Pelagianos non mordent, quod Paulum de Gentibus etiam infidelibus accipiant, sed quod eorum opera sola facultate naturæ elicita meritoria, seu impetratoria salutis profiteantur.

Mentem Pauli interpretantur Patres: 1° Hieronymus,

23. Ut autem præsenti instituto satisfaciamus, et nostræ doctrinæ assertum persuadeamus, sufficit contra Baianos ostendere, Paulum eo in loco non solum complecti Gentes credulas, sed etiam incredulas; siquidem Baianis testatissimum est, incredulas Gentes gratiæ auxiliantis divinæ omnino esse expertes. Unde innegabile consectarium est, opera legis moraliter bona ab eis elicita, independentia esse ab auxiliis gratiæ, et sola egere facultate naturæ. Itaque tandem eorum opera, solis naturæ viribus elicita, non esse necessitate peccata. Igitur Apostolum eo eloquio comprehendisse Gentes etiam infideles, assertor est Hieronymus ad caput XXIV Isaiæ, dicens : « Audiant Judæi, qui se solos legem acce- » pisse gloriantur, quod universæ primum » Gentes, totusque orbis naturalem accepe- » rit legem. De qua Apostolus loquitur : » *Cum enim Gentes, quæ legem non ha-* » *bent, etc.* » Ubi liquido satis exprimit, Apostolum, Rom. II, de lege disserere naturali, de universisque gentibus, quæ eam acceperunt, sive credentes fuerint, sive non. Disertius Matth. XXII, illa verba : *Ite ergo ad exitus viarum*, sic expendens : « Genti- » lium populus non erat in viis, sed in exi- » tibus viarum. » Ubi aperte significat, sermonem sibi esse de Gentibus peregrinis a fide, qui extra Ecclesiam degunt. De quibus mox quæstionem movet : « Quomodo » in his, qui foris erant inter malos, et boni » aliqui sunt reperti? » Et respondet : « Hunc » locum plenius tractat Apostolus ad Ro- » manos, quod Gentes naturaliter facientes » ea, quæ legis sunt, condemnent Judæos, » qui scriptam legem non fecerint. » Et addit : « Inter ipsos quoque Ethnicos est » diversitas infinita, cum sciamus, quos- » dam esse proclives ad vitia, et ruentes » ad mala, alios ob honestatem morum » virtutibus delitos. » Quid præclarius, ut Paulus disserat de Gentibus a fide extraneis, et probitatis, ac virtutis opera colentibus? Audi ipsum Hieronymum, Epist. ad Algas., qu. VIII : « Naturalem legem scriptam in » cordibus nostris, Apostolus docet : *Cum* » *enim Gentes, quæ legem non habent,* » *naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt :* » *isti legem non habentes, ipsi sibi sunt* » *lex* : qui indicant opus legis scriptum in » cordibus suis, testimonium perhibente

» illis conscientia. Ista lex, quæ in corde » scribitur, omnes continet nationes, et » nullus hominum est, qui hanc legem ne- » sciat. Unde omnis mundus sub peccato, » et universi homines prævaricatores legis » sunt. » En Hieronymus in exponendis Sacris Scripturis. « Doctor eximius » ab Ecclesia commendatus nullum hominum, nullamque nationem excipit, quam lex naturalis, et Apostoli sermo non contineat, atque adeo etiam Gentes remotas a fide.

2° Tertullianus.

24. Similiter Tertullianus, lib. de Coron. Milit., c. VI : « Quæres igitur Dei legem » habens communem hanc in publico mun- » di, in naturalibus tabulis, ad quas et » Apostolus solet provocare, ut cum ad Ro- » manos, natura facere dicens nationes ea, » quæ sunt legis, et legem naturalem sug- » gerit, et naturam legalem. » Ubi per nationes indefinite sermone Pauli contentas complectitur etiam fidei expertes, quibus etiam in publico mundi lex naturalis insculpta est; alioqui testimonio Pauli non recte probaret omnem mundi nationem lege naturali ad bene agendum provocari. Rursus Ambrosius, lib. V, Epist. XLI, verba illa ejusdem testimonii, *ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis*, sic exponit de lege naturali cordibus omnium hominum inscripta : « Quæ non aliqua percipitur lectione, » sed profluo quodam naturæ fonte, in sin- » gulis exprimitur, et humanis ingeniis » hauritur. » Ad omnes, et singulos homines porrigit sermonem, quin ullum excipat. Similia, lib. de Fuga sæculi, c. III, ubi legem eo Pauli eloquio contentam sic explicat : « Lex autem gemina est, naturalis, et scri- » pta. Naturalis in corde, scripta in tabu- » lis. Omnes ergo sub lege, sed naturali. » Sed non est omnium, ut unusquisque sibi » sit lex. Ille autem sibi lex est, qui facit » sponte, quæ legis sunt, et in corde suo » scriptum opus legis ostendit. Primum na- » tura ipsa boni operis magistra est. Scis, » non furandum, et furaris, non adulteran- » dum, et adulteras. » Quibus mox subdit : « Lex autem quid operatur, nisi ut omnis » mundus fieret subditus Deo, quia non so- » lum Hebræo lata est, verum etiam adve- » nam vocavit, quæ non exclusit prosely- » tum. Sed quia lex os omnium potuit ob- » struere, non potuit mentem convertere, » ideo ultimum remedium, etc. » Quibus luculenter exprimit Paulum, sicut suo sermone legem naturalem omnibus hominibus communem comprehendit, ita etiam sub eis, qui ea, quæ legis sunt, faciunt, omnes homines, quibus natura magistra est, sive credentes, sive non credentes comprehendisse.

3° Ambrosius.

25. Eamdem mentem tribuit Paulo Auctor Comment. qui adscribuntur Ambrosio, exponens illa verba proxime anteriora : *Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt;* et sic adjungens : « Igitur qui sine lege pec- » cat, peribit, et qui sine lege legem servat, » justificabitur. Justitiam naturaliter ser- » vans, custos legis est. Si enim justo non » est lex posita, sed injustis, qui non pec- » cat, amicus legis est. Huic sola deest » fides, per quam fiat perfectus, quia nihil » illi proderit apud Deum abstinere a con- » trariis, nisi fidem in Deum acceperit, ut » sit justus per utramque, quia illa tempo- » ris justitia est, hæc æternitatis. » Ubi Gentili, cui deest fides, adscribit ex doctrina Pauli justitiam naturaliter servatam, quæ ad solam confert retributionem temporalem, et non æternam, collatura ad æternam, si fides accesserit, sine qua impossibile et justificari, et placere Deo. Similiter Cyprianus, lib. III ad Quir., c. IX.

4° Origenes.

26. Eamdem mentem Pauli exprimit Origenes, lib. II in Epist. ad Rom., ubi elucidans priora illa Paulini testimonii verba : *Gloria, et honor, et pax omni operanti bonum, Judæo primum, et Græco,* subjungit : « Quod » ut ego capere possum de Judæis, et Gen- » tilibus dicit utrisque nondum credenti- » bus. » Postquam autem de Judæis præmisit, de Gentilibus subinde sic addit : « Sed » et Græcus, id est, Gentilis, qui cum legem » non habeat, ipse sibi est lex, ostendens » opus legis in corde suo, et naturali ratio- » ne motus (sicut videmus nonnullos in » Gentibus) vel justitiam teneat, vel casti- » tatem, vel prudentiam, temperantiam, » modestiamque custodiat; iste licet a vita » alienus videatur æterna, quia non credit » Christo, et intrare non possit in regnum » cœlorum, quia renatus non est ex aqua, » et Spiritu sancto, videtur per ea, quæ di- » cuntur ab Apostolo, bonorum operum » gloriam, et honorem, et pacem perdere » penitus non posse. » Quibus plane commentatur Paulum de Gentili fide destituto, et operibus legis ex naturali ratione elicitis. Quibus meritum gloriæ, et honoris adscribit, vel quia temporalem tantum mercedem, aut ab æterna præscindentem intelligit, vel

etiam æternam, quia una cum naturali lumine rationis, adest etiam illustratio supernaturalis, qua simul cum affectu justitiæ naturali supernaturalis quoque, et salutaris a naturali individuus edatur, ut sæpius annotavimus ex nostra Disp. XX de Ente supern.

5° Chrysostomus.

27. Concinit Chrysostomus, hom. v in Rom. II, eadem Apostoli verba expendens: » Per naturæ autem verbum naturales in» telligit cogitationes, ac ratiocinationes. » Quibus subdit : « Ostendent opus legis scri» ptum in cordibus suis, simul attestante » ipsorum conscientia, sufficit enim loco » legis conscientia, et cogitatio, » utique naturalis, quam præmiserat. Unde subjungit : « Per hæc rursus ostendit, Deum sic » hominem finxisse, ut possit per se virtu» tem intelligere, ac vitium declinare. » Ergo Paulus de Gentibus disserit ratione et cogitatione naturali utentibus, sive fide illustrati sint, sive non. Quo pacto Chrysostomum accepit Theophilactus, et eum

6° Cyrillus Alexandrinus.

sectatur. Cyrillus Alexandrinus, lib. III contra Julianum, circa finem, præsenti testimonio probat, omnes nationes etiam barbaras posse vitæ probitatem colere, Deo eas per legem naturalem provocante : « Gen» tium quippe Deus est, et per insitas leges » bene commonstratur, quas omnium cor» dibus insculpsit Opifex; » paucisque interjectis : « Jam si quid est Judæorum dum» taxat, et non etiam Gentium fuit Deus, » et conditor, quomodo legem non haben» tes sibi ipsi sunt lex? Insitis ad hoc in» structionibus pervenientes, natura enim » per se ipsam discendo, factore annuente » recipit omnis boni scientiam. » Ergo Gentes etiam infideles, comprehensæ sunt testimonio Pauli, cum eas etiam insitis instructionibus per se ipsam natura doceat. Eodemque sensu exponit Paulum OEcumenius. Quibus etiam consentiunt Theodoretus, Anselmus, divus Thomas in hunc locum, nec non Auctor Imperfecti in Matth., hom. VIII, et plures alii, qui interdum expositione de Gentibus fidelibus, interdum de infidelibus utuntur. Qua etiam ratione Paulum exponunt Cajetanus, Sotus et Catherinus, nec non Stapletonius, lib. II de Justificat., c. XIV, pronuntians, hanc esse communem Patrum maxime Græcorum sententiam. Qua igitur fronte Baiani scribunt, eam expositionem Pauli de Gentibus infidelibus, quam probant tot, ac tam illustres Patres, et Scripturæ Interpretes, tam Latini quam Græci, tam prisci, quam novi, esse tantum Pelagianam? Qua item fide eam solis recentibus scriptoribus arrogant?

7° Augustinus

28. Nec Augustinus rejicit hanc elucidationem Pauli, esto aliam de Gentibus fide divina illustratis potiorem ducat. Eam enim probat, lib. II de serm. Domini in monte, c. XV, docens : « Nullam esse animam, » quamvis perversam, quæ tamen ullo » modo ratiocinari potest, in cujus con» scientia non loquatur Deus. Quis enim » scribit in cordibus hominum naturalem » legem, nisi Deus? De qua lege Apostolus » ait : *Cum enim Gentes, quæ legem non* » *habent, etc.* » Ubi Pauli testimonium accommodat omni animæ, quæ ratione, et lege naturali ducitur, per quam Deus omnem hominem alloquitur, et hortatur ad bonum. In eamdem incumbit, lib. VI contra Julianum, c. III, disserens de Gentilibus alienis a fide, qui propter opera virtutum moralium mitius punientur, quam alii, qui eam contempserunt : « Ad hoc eos in die » judicii cogitationes suæ defendent, ut » tolerabilius puniantur, quia naturaliter, » quæ legis sunt, utcumque fecerunt, scri» ptum habentes in cordibus opus legis » hactenus, ut aliis non facerent, quod per» peti nollent, hoc tamen peccantes, quod » homines sine fide non ad eum finem ista » opera retulerunt, ad quem referre debue» runt. » Quibus supponit præsentis testimonii verba, etiam Gentilibus peregrinis a fide in opera legi naturali conformia incumbentibus convenire, quamvis legis opera ab eis elicita ob defectum relationis in Deum non sint ore pleno dicenda virtuosa, et bona; de quo infra.

29. Quin eo ipso in loco, in quo aliam expositionem adstruit, hanc, quam nunc ab improbabilitate vindicamus, non improbandam supponit. Nempe, lib. de spirit. et litt., c. XXVII, ubi ex instituto exponens præsens testimonium sic de Gentibus incredulis præmittit : « In numero eorum etiam impio» rum, nec Deum verum veraciter, justeque » colentium, quædam tamen facta vel legi» mus, vel novimus, vel audivimus, quæ » secundum justitiæ regulam non solum » vituperare non possumus, verum etiam » merito, recteque laudamus. » Ubi clarissime supponit, in eis Gentibus opera laudabilia, et bona, ut progressu illustrabimus, quibus post pauca subdit : « Verumtamen

» quia non usque adeo in anima humana » imago Dei, terrenorum affectuum labe » detrita est, ut nulla in ea, velut linea- » menta extrema remanserint. Unde me- » rito dici possit, etiam in ipsa impietate » vitæ suæ facere aliqua legis, vel sapere, » si hoc est, quod dictum est, quia Gentes, » quæ legem non habent, hoc est, legem » Dei, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt: » et quia hujusmodi homines ipsi sibi sunt » lex, et scriptum opus legis in cordibus » suis, id est, non omnino deletum est, » quod ibi per imaginem Dei, cum crearen- » tur, impressum est. » Ubi licet proposi- tam expositionem absolute non adferat, sed sub conditione, ejus tamen probabilitatem adstruit, cum eam non respuat, et juxta eam exponat imaginem Dei homini in crea- tione impressam, et adhuc ea admissa tuea- tur opera bona salutaria Gentilium fieri auxilio gratiæ sanante, et reparante natu- ram, ut mox subjicit: « Nam sicut ipsa » imago Dei renovatur in mente credentium » per testamentum novum, quam non peni- » tus impietas aboleverat; nam remanserat » utique id, quod anima hominis, nisi ra- » tionalis esse non potest, ibi (id est in » mente non credentium) lex Dei non ex » omni parte deleta per injustitiam perfecto » scribitur renovata per gratiam. » Expen- de postrema verba; quæ nobis tribuentibus Gentili opera bona absque gratia elicita, non contradicunt, quia Augustinus eo pro- dit sub conditione Pelagiana, qua bona Gentilium opera salutaria asserebantur. De quo uberius progressu.

Prosper. 30. Eodem modo loquitur Prosper, lib. contra Collat., c. XXII. Nam cum asseruisset, Paulum, Rom. II, agere de Gentibus, « qui » cum essent longe, facti sunt prope cre- » dentes in eum, » subjicit: « Si autem » (quod magis vult hic disputator intel- » ligi), de illis ista dicuntur, qui alieni a » gratia Christiana, quædam ad similitu- » dinem legalium mandatorum, proprio » judicio sanciebant, quis ambigat, hanc » sapientiam humano generi ad temporalis » vitæ utilitatem ex naturæ a Deo conditæ » superesse reliquiis? Si enim nec ad ista » terrena ordinanda rationalis animi vige- » ret ingenium, non vitiata esset, sed ex- » tincta natura. Quæ tamen etiamsi cunctis » mortalium eruditionum polleat disciplı- » nis, justificari ex se non potest. » Itaque tuetur Prosper, admitti posse interpretatio- nem de Gentibus alienis a fide, quin Pela- giano, aut Semipelagiano faveatur errori; quia licet in eis aliqua admittantur opera moraliter bona, ne omnino extincta post peccatum adstruatur rationalis natura, ea tamen non possunt ad justificationem et salutem supernaturalem, ut Pelagiani vo- lunt, sed ad temporalem, et naturalem tan- tum utilitatem conferre, ut Catholici volunt Scriptores.

Consectaria 31. Ex quibus omnibus primo deprehen- ditur Baianorum temeritas, secundo vanitas, tertio nostræ doctrinæ veritas. Temeritas inde conficitur, quia Pelagianam infamant eam expositionem, quam vidimus esse Pa- tribus Latinis, et Græcis, catholicisque Theologis, et Interpretibus communem, et ab Augustino, et Prospero cum indemnitate hæresis Pelagianæ defensam. Colligitur va- nitas, quia Baiani eo nituntur, quod ejus- modi expositione utantur Pelagiani ad sua dogmata adstruenda, et ab Augustino, Prospero, et Fulgentio reprehendantur. Nam, ut vidimus, Pelagianorum error non arguitur, quod Paulum de Gentibus fide carentibus intelligant, sed quod simul Paulo tribuant, vires testari naturales, qui- bus solis sine gratia opera perficiant cum merito, et impetratione salutis. Potest au- tem Paulus exponi de Gentibus incredulis, quin opera sola facultate naturæ elicita salutaria asserantur, vel quia opera bona etiam Gentilium auxilio gratiæ fiunt, ut significat Augustinus, vel quia sine auxilio gratiæ edita, ad solam mercedem tempora- lem, et naturalem, non vero supernatu- ralem, et æternam idonea sunt, ut Prosper exponit. Demum veritas nostræ sententiæ confirmatur, quia Baiani ultro fatentur, ejusmodi Gentiles esse auxiliorum gratiæ expertes; Paulus vero juxta expositionem propositam testatur, eos opera agere legi naturali conformia, et moraliter bona. Ergo agunt opera moraliter bona absque auxilio gratiæ, atque adeo necessitate antecedenti naturali non peccant.

Occurritur objectioni. 32. Neque officit, nos Disp. XX, de Ente supern., ejusmodi gentes statuisse gratiæ auxiliantis capaces. Quia ejus solum gra- tiæ, seu cogitationis, et affectionis super- naturalis capaces asseruimus, quæ cogita- tionibus, et affectionibus honestis natura- libus ministerio creaturarum, et naturali lumine rationis excitatis annexa sit, et actum virtutis edat supernaturalem circa

objecta virtutum naturalia, cum ex cogitatione, et affectione honesta naturali, naturalis virtutis actus edendus est, ut arbitrium agens, quod in se est, gratia divina non deserat. Ergo ejusmodi capacitas divinæ gratiæ Gentibus infidelibus a nobis adscripta supponit facultatem naturalem arbitrii per auxilia naturalia dispositam, ac promptam ad agendum virtutum actus naturales. Quod absonum non est ab illis verbis Pauli, *naturaliter, quæ legis sunt, faciunt*. Nam licet vox *naturaliter* admittat sensum naturæ adjutæ per gratiam, ut nos cum Augustino, et aliis illustravimus Disp. XX, de Ente supern. n. 60 et 63. Capere etiam potest sensum naturæ sola ductæ cogitatione, et lege naturali, ut exponunt Patres pro hac expositione adducti et alii producti Disp. VIII, n. 172. Ergo non solum ad hominem contra Baianos negantes infidelibus auxilia gratiæ, sed etiam absolute, et asserta etiam gratiæ infidelibus communi, arguitur ex testimonio Pauli potestas naturalis Gentilium infidelium ad bona opera moralia.

Verus sensus apostoli eruitur ex contextu sermonis.

33. Tandem sensus de Gentibus nondum credentibus, eruitur verus, ex ipsis verbis, et contextu sermonis Apostoli. Primo, quia comprehendit indefinite Gentes, quæ legem non habent, utique scriptam, et Mosaicam, et Evangelicam. Infideles autem Gentes sunt, quæ talem legem non habent. Secundo, quia de iis Gentibus disserit, quæ solam legem habent in cordibus scriptam, et quæ ipsi sibi sunt lex per solius testimonium conscientiæ, ut exprimunt verba : *Ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum.* Infideles autem sunt, qui lege destituti externa, solam internam, et naturalem sibi ducem habent. Tertio, quia ejusmodi testimonium prodidit Paulus, ut judicium Dei damnans eos, qui sine lege scripta peccant, et pereunt, justum prædicaret; nempe quia licet contra legem in tabulis scriptam delinquere non possint, possunt contra legem naturalem scriptam in cordibus delinquere; præmiserat enim : *Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt, et quicumque in lege peccaverunt, per legem judicabuntur.* Ut autem hoc judicium censeretur justum, subjungit duplicem propositionem causalem : alteram, *Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur.* Qua ostendit juste puniri eos, qui lege scripta instructi sunt, quia non eis sufficit ad indemnitatem, et justificationem, lex solum audita, et non custodita. Alteram, *Cum enim Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ipsi sibi sunt lex*; qua prodit rationem, ob quam qui lege scripta destituti sunt, subire possunt judicium Dei, quia ductu legis naturalis, et conscientiæ propriæ non carent. At infideles sunt, qui absque instructione legis scriptæ, lege naturali, et scientia naturalis rationis ducuntur. Ergo infideles sunt potissimum ejus propositionis subjectum. Hic sensus recte cum Pauli scopo, et sermone cohæret. Ex quo simul deprehenditur, opera legis, quæ naturaliter legem non habentes faciunt, esse ea, quæ ex dictamine, et luce legis naturalis fiunt, atque adeo esse naturalia, et non supernaturalia, quæ ex sola illustratione supernaturali fieri possunt.

Objicitur primo.

34. His tamen objici plura possunt. Primo, Paulum disserere de Gentibus, quæ facientes legem justificantur, quales esse non possunt infideles, qui absque fide justificari non possunt. Verbis enim præsentibus præmiserat Paulus : *Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur;* quibus continuo subjungit : *Cum enim Gentes, quæ legem non habent*, etc. Ergo de iis facientibus legem loquitur, qui legis custodia justificantur. Secundo, Paulum agere de Gentibus, quæ operantes bonum, gloriam æternam adquirunt; nam ea verba, *Gentes, quæ legem non habent*, etc. inducit ad probandum illa præcedentia, *Gloria, et honor omni operanti bonum, Judæo primum, et Græco.* Gentes autem, quæ apud Deum gloriam, et honorem merentur, non sunt nisi fideles. Tertio, sermonem Paulo esse de custodia totius legis; nam facere, quæ lex præscribit, non dicitur, qui unam tantum, aut alteram legem servat. Tota autem lex servari non potest ab infidelibus, sed fidelibus, quibus solis dispensatur a Deo gratia, ad custodiam totius legis necessaria.

Secundo

Tertio.

Solvitur Objectio prima.

35. Hæc tamen facile depulsantur. Ad primum respondeo. Primo, Paulus prioribus illis verbis, *factores legis justificabuntur*, non disserit de iis, de quibus sermo illi est posterioribus, *Cum enim Gentes, quæ legem non habent*, etc. ac proinde hæc posteriora non comprehendunt eos, qui per opera legis

justificantur. Priora enim illa ad solos Judæos pertinent, qui auditores legis externæ erant, posteriora vero ad Gentes, quæ destitutæ lege externa, per solam internam diriguntur, ut prioribus verbis judicium Judæorum, per posteriora vero judicium Gentium commendaret justum, ut exposuimus n. 33. Quare posteriora non concludunt facientes ea, quæ legis sunt, justificari, sed ostendere legem in suis cordibus scriptam, sicut enuntiant priora. Secundo non justificantur factores legis, nisi totam legem opere exequantur. De Gentibus autem non pronuntiat Paulus totam legem servare, sed aliqua tantum legis, ut mox exponemus. Tertio, etiam Gentiles observantes totam legem justificabuntur, quia una cum virtutum actibus naturalibus, præsertim cum dilectione efficaci Dei, quæ etiam pertinet ad legem naturalem exercentur virtutum actus supernaturales a naturalibus individui, quibus potest justificatio impetrari. Ideoque custodiæ etiam legis naturalis annexa est justificatio Gentilium, quamvis eam non impetrent actus naturales, nempe quia naturalibus conjuncti sunt supernaturales, custodientes legem naturalem, et ad justificationem Gentium, quæ non audierunt legem supernaturalem, sufficientes. Qua de re exspatiati sumus, Disp. XX de Ente supern.

ecunda. 36. Ad secundum plerique exponunt, Paulum tantum velle omni operanti bonum Deum retribuere mercedem præscindentem ab æterna, et temporali, supernaturali, et naturali; quia etiam opera bona naturalia, apud Deum mercede naturali digna sunt, sicut supplicio mala. Rectius tamen respondeo. Sicut omni fideli operanti bonum non decernitur gloria æterna, nisi sub conditione, quod sit justus, et in justitia perseveret; ita nec infideli, nisi sub conditione, quod ab idolorum cultu recedat, et fidelis, ac justus fiat, ut exponit Chrysostomus adductus n. 18. Itaque etiam infidelibus agentibus opera bona naturalia, promittitur gloria, quamvis eam non promereantur, nec ad eam aliqua ratione conferant opera bona naturalia, quia nequeunt operari bonum etiam naturaliter, quin simul supernaturaliter operentur, prævenienti continuo, et indivisim auxiliis supernaturalibus, cum præveniuntur naturalibus, ut sæpius inculcavimus. Ergo etiam infideles, quoties operantur bonum, possunt simultaneo consensu, ad salutem, et gloriam æternam promoveri, virtute operis boni, si cætera requisita operi bono superaddita adsint, sub quorum conditione, omni operanti bonum gloriam, et honorem, pacemque æternam, et supernaturalem pollicetur Apostolus.

Tertia. 37. Ad tertium respondeo. Primo, Paulus Gentibus non tribuit custodiam totius legis, sed indefinite loquitur in materia contingenti, *ea, quæ sunt legis, facere*. Quod verum est, si aliqua legis præcepta exequantur, quamvis alia violent. Secundo, etiam infideles possunt potestate antecedenti, et sufficienti omnia legis præcepta servare, quia licet auxilium efficax, ad servandum totam legem, pertineat ad gratiam Dei, et solis justis, atque fidelibus dispensetur, sufficiens tamen omnibus, quos lex naturalis obligat, debet esse commune. Præterea etiam efficax infidelibus adimplentibus legem naturalem diligendi Deum, provideri potest; quia una cum dilectione naturali, supernaturalis etiam adest, cui annectitur justificatio, et totius legis adimpletio.

SECTIO IV.

Sententia Baiana refutatur ex doctrina Patrum.

Bifariam ex doctrina Patrum sententia Baiana falsitatis argnitur. 38. Bifariam ex doctrina Patrum, sententia Baianorum falsitatis arguitur. Primo, quia in genere docent homini suapte natura solum qua libero, et rationali convenire facultatem antecedentem, et sufficientem prosequutivam boni moralis, et rationalis; nam infideles, etiam qua homines, libertate naturali, et rationalitate præditi sunt. Cujus generis testimonia elapsis Disputationibus plura, et illustria produximus, et expendimus. Secundo, quia in specie de infidelibus pronuntiant, lege, et ratione naturali ductos, posse virtutem colere et interdum plures eorum coluisse. Cujus generis testimonia nunc producemus et expendemus. Animadvertenda tamen sunt duo, quæ sæpius admonuimus. Alterum, juxta Baianorum principia ea testimonia Patrum, quæ infidelibus opera bona moralia tribuunt, tum destruere necessitatem absolutam peccandi, quam Baini infidelibus adscribunt, tum adstruere potestatem

antecedentem, et sufficientem, naturalem agendi bene moraliter, absque auxilio gratiæ. Nam cum potestate absoluta agendi bona opera moralia, non componitur absoluta necessitas peccandi, neque cum remotione auxiliorum gratiæ, quorum infideles expertes a Baianis asseruntur, potestas componitur, quæ supernaturalis sit, et ab auxiliis gratiæ dependens. Alterum eamdem potestatem naturalem ex ejusmodi testimoniis confici, quamvis infideles auxiliorum gratiæ capaces sint; quia eis auxilia gratiæ non providentur alia, quam ea, quæ auxiliis naturalibus annexa sunt, nec alio titulo, quam ut agentes auxiliis naturalibus naturales virtutum actus, non eis deficiat ex parte Dei, ut etiam supernaturales, et salutares edant. Itaque providentia dispensans infidelibus auxilia gratiæ asseri non potest, nisi supponatur potestas naturalis sufficiens ad veræ virtutis actus, ut ex Disp. XX de Ente supern. ad fastidium usque prænotavimus.

Testimonium. Patrum.

39. Nazianzenus, orat. XIX in laudem parentis mortui, colum. 4, commendat ante fidem ex sola institutione naturæ, virtutes ejus morales naturales, prudentiam, temperantiam, ac præcipue justitiam, usque adeo incorruptam, « ut quamvis in » magnis Reipublicæ muneribus, adminis- » strationibusque versatus, ne teruncio qui- » dem facultates suas auxerit. » Quod de aliis permultis a fidei illustratione remotis sic præmiserat : « Quemadmodum ex nostris » plerique nobiscum non sunt, quos scilicet » a communi corpore flagitiosa vitæ ratio » separat : sic contra permulti exterorum » a nobis stant, quicumque nimirum fidem » moribus antevertunt, ac solo Christiani » nomine carent, cum rem ipsam habeant; » quo in numero meus quoque Pater erat, » ramus quidem alienus, cæterum morum » honestate ad nos propendens. » En diserte adstruit eas virtutes morales infidelibus communes, quæ non re, sed nomine tantum a Christianis virtutibus differunt. Quod verum esse non posset, si objecto, et motivo formali, ac fine veræ virtuti necessario discreparent, soloque materiali objecto ac officio virtutis convenirent, cum juxta doctrinam Augustini, lib. IV contra Julianum, c. III, et omnis moralis Philosophiæ, non officiis, sed finibus, hoc est, non objectis materialibus, sed formalibus virtutes distinguantur a vitiis.

40. Accedit Hieronymus, qui ad illud Galat. I. *Ut revelaret filium suum in me*, sic habet : « Perspicuum sit, natura omnibus » Dei inesse notitiam, et habere in se semina » sæpientiæ, et justitiæ, reliquarumque » virtutum. Unde multi absque fide, et » Evangelio Christi vel sapienter faciunt » aliqua, vel sancte, ut parentibus obse- » quantur, » etc. Unde de his infidelibus colligit : « Magis judicio obnoxios fieri, eo » quod habentes in se principia virtutum, » et Dei semina non credunt in eo, sine quo » esse non possunt. » Expende, « multos abs- » que fide sapienter, » et « sancte aliqua fa- » cere. » Nam qui sola virtutum officia, absque amore virtutis et fine debito prosequuntur, non ea « sapienter, et sancte, » sed insipienter et vitiose exequuntur. Item infideles magis inde obnoxios fieri judicio Dei, cum in Deum non credunt, quod habeant in se principia virtutum, et semina; nam si in se non haberent potestatem antecedentem ad veras, sed falsas, et vitiosas virtutes, non possent jure ex hac potestate magis de vera virtute deserta accusari, atque puniri. Quibus adde, quæ ad Demetriadem scribit : « Multos Philosophorum audivimus, et legi- » mus, et vidimus ipsos castos, patientes, » benignos, modestos, liberales, abstinentes, » justitiæ amatores, non minus quam sa- » pientiæ. » Ubi de veris virtutibus agere ostendit illud, quo pronuntiatum claudit « justitiæ amatores non minus, quam sa- » pientiæ, » cum probat, Philosophos ex amore justitiæ, et non alicujus commodi temporalis virtutes coluisse. Quod rursus confirmant ea, quæ n. 23, ex Hieronymi scriptis in Matth. XXII, protulimus, quibus docet infideles a Paulo, Rom. II, commendari, facientes opera bona moralia legi naturali conformia, et inter eos reperiri aliquos moraliter bonos, ob honestatem morum virtutibus deditos, qui alios Ethnicos, nec non Judæos condemnent. Quod alienum est ab eis, qui solis virtutum officiis ex flagitioso fine, et amore vitioso incumbunt.

41. Consonat Chrysostomus, I Cor. IX, hom. XXII, in morali : « Qui vult bonus » fieri, ei nihil est impedimento, etsi ex » pessimorum numero antea fuerit. Atque » etiam id nobis opportunius accidit, quod » secundum naturam est nobis virtus, præ- » ter naturam malitia, non aliter, quam » bona, et adversa valetudo. » Quomodo pessimis, et infidelibus nihil impedimento

est, ut boni fiant; si nec gratia eis adest, nec vires naturæ sufficiunt, ut boni sint ? Quod enim majus impedimentum, quam physica, et antecedens impotentia? Expende item rationem, et deprehendes, esse nullam, si vera virtus supra vires naturales sufficientes Gentilium asseratur. Quomodo enim secundum naturam est virtus, si naturalis non est, sed supra naturam ? Præter naturam malitia, si ejus inclinatio, et facultas solum ad peccandum valet ? Sicut bona valetudo conformis naturæ virtus, si vires ad illam consequendam deficiunt? Item, Homil. VII in Joann., ad illud, *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, sic de illuminationis gratia, qua omnem hominem allicit ad bonum, pronuntiat : « Gratia in omnes diffusa est : non Judæum, » non Græcum, non Barbarum, non Scytham, » non liberum, non servum excipit, aut de- » dignatur : omnibus eadem est, omnibus » se facilem exhibet, omnes pari honore ad- » vocat. » Nullum excipit, nec Græcum, nec Barbarum, nec Scytham, quem Deus ad bonum sua illuminatione non provocet. Barbaros autem, et infideles provocat illuminatione gratiæ conjuncta lumini, et rationi naturali pariter moventi ad bonum. Vide ex Chrysostomo alia n. 18 et 27.

42. Damascenus, lib. III de fide, c. XIV ; « Naturales sunt virtutes, et naturaliter, et » æque in omnibus insunt, etsi non omnes » æque operentur ea, quæ sunt naturæ; » nam ex eo, quod secundum naturam, in » id, quod præter naturam, per transgres- » sionem lapsi sumus. » Considera virtutes omnibus naturales, et æque omnibus inhærentes absque discrimine Gentilium, eo quod secundum naturam sint. Guillelmus Abbas, lib. de Amore, pag. 139 : «Philosophi mundi » hujus olim justitiam coluerunt, et affectu » amoris, et effectu operis in tantum, ut » diceretur ab eis : Oderunt peccare bonæ » virtutis amore, » Philosophorum nomine Gentiles infideles intelligit. Ergo infideles amore virtutis oderunt peccatum, et justitiam coluerunt.

43. Clemens Alexandrinus, lib. VI Stromat., fol. penult. : « Providentia unicui- » que distribuit pro meritis ea, quæ con- » veniunt. Merito ergo Judæis quidem lex, » Græcis autem data est Philosophia usque » ad adventum (Christi Domini). Hinc autem » est universa, ac generalis vocatio ad pecu- » liarem populum justitiæ, per eam, quæ » est ex fide, doctrinam, per unum cogente » Dominum eo, qui est unus solus Deus » amborum, Græcorum scilicet, et Barba- » rorum, vel potius totius humani generis.» Græcis igitur, atque Barbaris, et toti humano generi generalis vocatio ad justitiam provisa est per naturales cogitationes Philosophiæ, quæ ex rebus naturalibus hauriri possunt, ideoque per eas possunt justitiam colere, et insertis cogitationibus, et affectionibus supernaturalibus ad fidem, et justificationem pervenire. Similiter, orat. exhort. ad Gentes : « Audite qui estis longe, qui prope; » nullis cælatum est verbum, lux est com- » munis, omnibus illucescit hominibus. » Eos, qui longe sunt, intelligit infideles. Ergo eis etiam illucescit lux, qua possint ad justitiam colendam perduci.

44. Athanasius, Disp. contra Arium in Niceno Concilio, colum. 5, expendens Pauli testimonium Rom. I, quod nos expendimus n. 8 et seqq. ut accuset eos, qui Filii divinitatem negant, sic arguit : « Adsit nobis ille » celeberrimus Paulus, et veritati testimo- » nium perhibebit. Invisibilia ejus, inquit, » ex creatione mundi, operibusque intel- » lecta perspiciuntur, et æterna ejus pote- » stas, et Deitas, quo fit, ut illi sint inexcu- » sabiles, quod ubi cognovissent Deum, non » ut Deum honoraverunt, et gratias ege- » runt. » Ergo possunt infideles ex sola naturali mundialis machinæ colere, et glorificare Deum. Quibus subjicit : « Nonne » beatus Paulus accusat eos, qui in corpore » apparente Deo, Dei Filio, non agnoverunt » æternam ejus Deitatem omnia gubernan- » tem ? Ex magnitudine enim, et pulchritu- » dine rerum conditarum congruenter » oportet artificem æstimari, et gratias illi » haberi. » Scilicet quia rerum conditarum sed magnitudo, et pulchritudo sufficit infidelibus, ut artificem venerentur, et obsequiis ipsi gratis, pro acceptis beneficiis gratos sese tanto benefactori exhibeant. Similiter arguit, orat. II contra Arianos, juxta princip. : « Jure Paulus incusat Græcos, quod » congruentiam inter se partium, ordinem- » que rerum naturæ contemplantes, nihil » cogitaverint de naturæ ratione, sive verbo. » Res enim conditæ conditorem ostendunt » ut per eum verum Deum intelligant. » Incusatio autem esset frigida, si Græci infideles non possent naturali visibilium creaturarum auxilio, auctorem colere, atque diligere, cum prompta sit excusatio, impo-

tentia colendi, et diligendi.

45. Quibus annumera nostræ doctrinæ assertores alios Patres, quos in expositionem Pauli advocavimus duabus elapsis sectionibus. Nam Ambrosius, n. 11, diserte de infidelibus asserit, per naturalem legem reos fieri, si justitiam non colant, et verum Deum non diligant, quia ductu legis naturalis, et sola rerum creatarum notione potuerunt ad ejusmodi cultum et dilectionem pervenire. Eadem ex Ambrosii scriptis reperies n. 24. Tertullianus n. 24 docet, omnes nationes teste Apostolo provocari ad opera legi conformia per legem ipsam naturalem. Auctor Comment. qui adscribuntur Ambrosio, testatur n. 25, etiam eos, qui fide destituti sunt, servare justitiam naturalem, quæ ad æternitatis præmia non confert ob defectum fidei. Origenes n. 26 tribuit Gentilibus non credentibus virtutes morales, quibus ad gloriam pervenirent, si fide imbuerentur. Cyrillus Alexandrinus n. 27, prodit, Gentes incredulas natura per scipsam discente, et insitis instructionibus naturæ pervenire ad legis naturalis observantiam. Denique ejusdem veritatis testes sunt Theophilactus, Theodoretus, OEcumenius, Auctor Imperf., in Matth. Anselmus, et divus Thomas relati n. 27, et quotquot testimonia Pauli ex Rom., I et II, superioribus producta exponunt de Gentibus infidelibus, operibusque bonis ex sola naturali illustratione possibilibus, ut non semel expendimus.

SECTIO V.

Improbatur etiam ex doctrina Augustini.

Prima Augustini improbatio

46. Præteritis accedit doctrina Augustini, quidquid Baiani clamitent, Augustinum pro se luce clariorem stare. Prætereo ex num. 28, Augustinum omni animæ ratione utenti tribuere opera legi naturali conformia, Paulumque Roman. II, bona infidelium opera comprehendisse. Sed non prætereo verba, quæ n. 29, ex libro de Spiritu, et litt., c. XXII, produximus : « In numero » eorum etiam impiorum nec Deum verum » veraciter, justeque colentium, quædam » facta vel legimus, vel novimus, vel audi» vimus, quæ secundum justitiæ regulam » non solum vituperare non possumus, » verum etiam merito, justeque laudamus». Quibus, impiis adscribit facta aliqua secundum justitiæ regulam merito laudabilia, qualia non sunt peccata, sed opera moraliter bona. Quamvis ea frequentia non sint, sed perrara, utcontinuo annotat : « Quam» quam si discutiatur, quo fine fiant, vix » inveniuntur, quæ justitiæ debitam laudem, » defensionemque mereantur. » Ex quibus duo conficio. Primo, omnia infidelium opera non esse peccata, cum aliqua licet rara inveniantur reipsa elicita moraliter. Secundo, frequentem eis esse potestatem antecedentem, et sufficientem ad ejusmodi opera, licet eam raro exerceant ; nam ut possunt aliqua, possunt multiplicia ejus generis agere, cum principia agendi eorum rara non sint, sed frequentia.

Duplex r sponsio B ianorum

47. His bifariam respondent Baiani. Primo, Augustinum eo in loco non admittere opera aliqua infidelium ex objecto formali et fine, sed ex officio tantum, et materiali objecto moraliter bona, quia plura sunt opera ex officio tantum virtutis, et materiali objecto legi conformia, ut obedire parentibus, alienum restituere, quæ etiam in infidelibus docet Augustinus bona, simulque non esse facta bene, quia ex fine vitioso fiunt; ejusmodi que esse opera bona in eo testimonio comprehendi. Secundo, ea opera bona non concedere Augustinum absolute, sub conditione, et permissione, ut explicet adhuc eis concessis, verum esse assertum princeps, de quo ibi contendit, quemadmodum admitti, seu permitti solet inter disputandum antecedens etiam falsum, ut consequentia ostendetur nulla. Quippe Augustinus ibi ex professo, totisque viribus contendit in hoc Testamenti veteris, ac novi discrimen esse positum, quod « lex ibi in » tabulis, hic in cordibus scribatur, ut quod » ibi forinsecus terret, hic delectet intrinse» cus. » Cui doctrinæ objiciebatur testimonium Apostoli, Rom. II : *Gentes naturaliter ea, quæ sunt legis, facere, habentes opus legis scriptum in cordibus suis.* At respondet primo absolute, et ex proprio sensu, tale testimonium non intelligi de Gentibus infidelibus, sed fidelibus. Secundo, sub conditione, etiam admisso Pelagianorum sensu, de Gentibus infidelibus, adhuc stare verum discrimen positum, quia cum illa opera perrara sint, satis indicatur, non omnino delectum esse ex animo, quod ibi vi creationis impressum erat, et proinde adhuc in cordibus istarum Gentium per gratiam novi

Testamenti esse scribendum, quod non omnino vitiorum vetustate deletum est. Sic enim Augustinus hanc doctrinam aggreditur : « Si autem hi, qui naturaliter, quæ » legis sunt, faciunt, nondum sunt habendi » in numero eorum, quos Christi justificat » gratia ; sed in eorum potius, quorum » etiam impiorum, nec Deum verum veraci- » ter, justeque colentium quædam tamen » facta, etc. » En Augustinus sub conditione, et sola permissione loquitur. Quibus similiter subjicit : « Verumtamen quia non usque » adeo imago Dei terrenorum affectuum » labe detrita est, ut nulla in ea, velut linea- » menta extrema remanserint, unde merito » dici possit, etiam in ipsa impietate vitæ » suæ, facere aliqua legis, vel sapere ; si » hoc est, quod dictum est, quia Gentes, quæ » legem non habent, etc. etiamsi illa diffe- » rentia non perturbabitur, qua distat a ve- » teri Testamento novum. » Quibus satis apparet Augustini assertum de operibus bonis infidelium non esse absolutum, sed conditionale, et solum permissum, et Pelagianis gratis datum, ut discrimen veteris Testamenti a novo, adhuc sub tali concessione explicet non turbari.

Prima solutio vana. Primo.

48. Sed hæ solutiones ad evasionem potius, quam ad veram sinceramque Augustini explicationem excogitatæ sunt. Prima quidem, quæ Baianis rectior, et menti Augustinianæ consonantior est, facile refellitur. Primo quidem, quia esto opus ex objecto tantum naturali conforme legi, possit absolute, et phrasi Augustiniana dici bonum, neutiquam tamen potest commendari « se- » cundum justitiæ regulam » factum, « et » merito, recteque laudabile ; » qualia Augustinus pronuntiat, esse opera ab infidelibus interdum elicita. Quia secundum regulas justitiæ, justamque, et rectam laudem operibus debitam, non solum ex objecto materiali, sed etiam præcipue ex objecto formali opus debet esse bonum, cum regula justitiæ metiatur bonitatem præcipue ex objecto formali, rectaque, ac debita laus non solum Dei, sed etiam hominum sapientium ad intentionem potius finis, quam ad materiæ usum attendat. Quod enim absolute, vzreque peccatum est, nequit absolute, et vere dici secundum justitiæ regulam factum, meritoque, ac recte laudabile. Quis enim asserat secundum regulam justitiæ audire sacrum, meritoque, ac recte laudabilem esse, qui sacro assistit animo solum vitioso meretricem videndi, et ad affectum lascivum alliciendi ? Confirmatur ; nam Augustinus rejiciens frequentia impiis esse opera etiam ex fine bona, non alia ratione ea excludit, nisi quia « si discutiatur, quo fine » fiant, vix inveniuntur, quæ justitiæ debi- » tam laudem, defensionemque mereantur ; » significans plane ea, quæ justitiæ debitam laudem merentur, esse etiam ex fine, et objecto farmali bona. Ergo cum asserit, ab eis fieri aliqua (licet raro) secundum justitiæ regulam rectam, debitamque laudem merentia profecto supponit ea esse etiam ex objecto formali, et fine bona.

Secundo.

49. Secundo, quia Augustinus ejusmodi opera docet adhuc in Gentibus fieri a natura renovata per gratiam, ut produnt verba subjuncta : « Nam sicut ipsa imago Dei re- » novatur in mente credentium per Testa- » mentum novum, quam non penitus im- » pietas aboleverat ; nam remanserat utique » id, quod anima hominis, nisi rationalis » esse non potest, sic ibi (id est in mente » non credentium) lex Dei non ex omni » parte deleta per injustitiam, profecto scri- » bitur renovata per gratiam. » Ut autem fiat peccatum, et opus ex objecto tantum materiali bonum, non indiget natura renovari per gratiam. Tertio, quia Augustinus limitatione subjuncta docet ea opera esse in impiis rara. Rara autem non sunt opera ex objecto tantum materiali bona.

Tertio.

Quarto.

50. Quarto, quia ea opera sic peccatis venialibus componit, et opponit : « Sicut enim » non impediunt a vita æterna justum quæ- » dam peccata venialia, sine quibus hæc vita » non ducitur : sic ad salutem æternam nihil » prosunt impio, aliqua opera bona, sine » quibus difficillime vita cujuslibet pessimi » hominis ducitur. » Frivola autem esset ista collatio, si opera essent materialiter tantum bona, formaliter vero peccata, et mala. Nam id Augustinus profert, ut ostendat, ejusmodi opera, « si a gratia Christi » alieni sunt illi, de quibus agitur, (nempe » impii), parum, aut nihil eis prodesse in » die, qua judicabit Deus occulta homi- » num. » Ut autem eis ad salutem æternam non prodesse persuaderet, promptius erat dicere, ea esse absolute peccata, et potius mala, quam bona. Ergo ideo ad vitam æternam non conferre prodit, quia si ex gratia non fiunt, et supernaturalia non sunt, sed pure naturalia, ut Pelagiani contendebant, salutaria esse non possunt, quamvis mora-

liter bona sint, cum omne opus bonum salutare ex auxilio gratiæ fieri debeat. Quam mentem etiam præsignificavit Augustinus anterioribus illis verbis quibus voluit legem hominibus inscriptam non esse externam, sed internam, sive impressam per gratiam, qua homo ducitur ad justificationem, et salutem, sive insitam per naturam, qua ad æternam salutem moveri non potest : « Nec » istam inscriptionem, quæ justificatio est, » poterat efficere in Judæis lex in tabulis » scripta. Nam et ipsi homines erant, et vis » illa naturæ inerat eis, qua legitimum ali» quid anima rationalis et sentit, et facit. » Sed pietas, quæ in aliam vitam transfert » beatam, et æternam, legem habet imma» culatam convertentem animas. » Ubi legi naturali, vi sola naturæ sculptæ tribuit movere rationalem animam, ut opus aliquod legitimum, sive legi conforme faciat, non vero tale, quale ad veram pietatem, et justificationem, ac salutem sufficiat, quod soli legi gratiæ internæ datum est. Demum solutio respuitur quia Augustinus admittit opera bona impiorum eo sensu, quo a Pelagianis objiciebantur. Pelagiani autem ea non solum objiciebant bona ex objecto materiali, sed etiam ex formali. Ergo Augustinus etiam ex objecto formali bona concedit.

51. Itaque mens Augustini super quæstione mota de sensu Apostoli, Rom. II : *Gentes, quæ legem non habent*, etc. Primo quidem supponit verum, non solum fideles, sed etiam infideles agere opera moraliter bona. Deinde decernit, adhuc Paulum eo in loco non comprehendere opera bona infidelium, sed tantum fidelium, et horum quidem non omnium etiam Judæorum, sed solum Christianorum, et ad novum Testamentum pertinentium. Rursus si opera infidelium continentur sub testimonio Pauli admittenda esse elicita auxilio gratiæ, quia non sufficit impietas ipsorum delere imaginem naturalem Dei, qua animus prout rationalis capax est gratiæ, et illustrationis supernaturalis divinæ, disponique idonea, ut bonis operibus justificationem consequatur. Tandem si infideles relegantur a gratia auxiliante Dei, opera ipsorum bona non esse adstruenda conferentia in salutem æternam sed fructu salutis vacua. Quibus tuetur continenti filo discrimen novi, et veteris Testamenti, tota Disputatione contentum; et mens Augustini a Baianis, et aliis obscurata, redditur omnino perspicua.

52. Unde secunda etiam solutio evanescit. Nam Augustinus solum concedit sub conditione opera infidelium bona comprehendi testimonio Pauli, non vero ea fieri ab infidelibus bona; conditionales enim voces, loquens de infidelibus, semper apponit testimonio Pauli, non vero operibus bonis. Duo namque continebat Pelagianorum objectio : alterum, ab infidelibus lege naturali directis fieri opera moraliter bona : alterum ejusmodi opera contineri testimonio Pauli dicentis : *Gentes, quæ legis sunt, naturaliter facere.* Primum quidem Augustinus non respuit, sed absolute concedit, et tota Disputatione supponit, quamvis cum ea limitatione, ut rara, et non frequentia sint. Secundum absolute negat, quia Paulum intelligit de fidelibus novi Testamenti, et Christianis. Permittens tamen sub conditione, opera infidelium absolute concessa bona, objectum esse sermonis Apostoli, asserit, ea admittenda elicita per gratiam, cum salutaria sint, aut neganda salutaria, et proficua in vitam æternam, si infideles gratiæ divinæ expertes habeantur. Cujus argumenta plura sunt. Secunda solutio item vana.

53. Primo, quia si opera bona impiorum sub conditione tantum Pelagianis concederet, non erat, cur ea solum rara, et non frequentia traderet, cum Pelagiani ea impiis frequentia tribuerent. Secundo, quia voces conditionales solum apponit impiis, quia pertinent ad Gentes, quas Apostoli testimonium Rom. II, complectitur, non vero eorum operibus bonis; imo horum operum propositiones absolute semper, et non conditionales sunt. Nam c. XXVII, sub conditione profert : « Si autem hi, qui na» turaliter, quæ legis sunt, faciunt, non» dum sunt habendi in numero eorum, quos » Christi justificat gratia. » Asolute vero, et sine conditione : « Quorum etiam impiorum » quædam facta vel legimus, vel novimus, » quæ secundum justitiæ regulam merito, » recteque laudamus. » Item c. XXVIII, absque conditione, et absoluta est propositio : « Non usque adeo in anima humana imago » Dei terrenorum affectuum labe detrita est, » ut nulla in ea velut lineamenta extrema » remanserint, unde merito dici possit, » etiam in ipsa impietate vitæ suæ, facere » aliqua legis, vel sapere. » Conditionalis vero solum ea, quæ continuo subjicitur : « Si hoc est, quod dictum est, quia Gentes, » quæ legem non habent, naturaliter, quæ Primo. Secundo.

» legis sunt, faciunt. » Rursus absolutus est illorum verborum sensus, quæ inferius subdit : « Sicut non impediunt a vita æterna » justum quædam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur : sic ad salutem » æternam nihil prosunt impio aliqua bona » opera, sine quibus difficillime vita cujus- » libet pessimi hominis invenitur. » Ergo bonorum operum pronuntiata absoluta semper, et non conditionata sunt.

Tertio.

54. Tertio, quia absolutæ sunt, et non conditionales rationes, quas in eorum operum probationem adducit ; ut illa : « Quia » non usque adeo in anima humana, imago » Dei terrenorum affectuum labe detrita est, » ut nulla in ea velut lineamenta extrema » remanserint. » Item illa : « Hoc enim in » corde fidelium scribitur per renovationem, » quod non omnino deletum est per vetustatem. Nam sicut ipsa imago Dei renovatur » in mente credentium, quam non penitus » impictas aboleverat ; nam remanserat uti- » que id, quod anima hominis, nisi rationalis esse non potest : ita etiam ibi lex » Dei, non ex omni parte deleta per injusti- » tiam, profecto scribitur renovata per gratiam. » Nec non illa mox subjecta : « Nam » et ipsi homines erant, et vis illa naturæ » inerat eis, qua legitimum aliquid anima » rationalis et sentit, et facit. » Unde sic arguo. Qui admittit absolute verum Antecedens, etiam absolute verum admittit Consequens, quod legitime censet inferri ex tali Antecedenti. Augustinus autem absolute veras admittit propositiones antecedentes, ex quibus arguit legitima illatione bona opera impiorum. Ergo etiam admittit absolute vera bona impiorum opera. Quarto denique, quia etiamsi absolute sentiat ab impiis fieri opera moraliter bona, consistit vera differentia veteris, et novi Testamenti, quam sua Disputatione contendit. Nam ea opera, si ad salutem prosunt, etiam ab impiis fieri possunt auxilio gratiæ internæ. Si vero tale auxilium eis extraneum est, ea opera ad salutem non proficiunt, quod eis significat verbis : « Etiam sic, illa differentia non per- » turbatur, qua distat a veteri Testamento » novum ; » rationemque subjungit : « quia » etiam ibi (in mente impiorum) lex Dei » non ex omni parte deleta per injustitiam » profecto scribitur renovata per gratiam ; » cui etiam addit : « A cujus gratia si alieni » sunt illi, de quibus agimus, quid eis pro- » derunt in die, qua Deus judicabit occulta » hominum, nisi forte ut mitius puniantur? »

Quarto.

Secunda Augustini improbatio.

55. Secundam Baianæ doctrinæ improbationem Augustinus exhibet illustri testimonio Epist. CXXX, ante med. : « Xeno- » crates Polemonem, ut scribitis, et nos ex » illius litteris recordamur, de fruge tempe- » rantiæ disputando, non solum ebriosum, » verum etiam tunc ebrium ad mores alios » repente convertit. Quamquam ergo ille, » sicut prudenter, et veraciter intellexistis, » non Deo fuerit acquisitus, sed tantum a » dominatu luxuriæ liberatus ; tamen nec » id ipsum, quod melius in eo factum est, » humano operi tribuerim, sed divino. Ip- » sius namque corporis, quod est infimum » nostrum, si qua bona sunt, sicut forma, » et vires, et salus, et si quid ejusmodi est, » non sunt, nisi ex Deo creatore et perfe- » ctore naturæ : quanto magis animi bona » donare nullus alius potest ! Quid enim superbius, vel ingratius cogitare potest humana vecordia, si putaverit, cum carne » pulchrum faciat Deus hominem, animo » castum ab homine fieri ? Hoc in libro Sapientiæ sic scriptum est : *Cum scirem,* » inquit, *quia nemo potest esse continens,* » *nisi Deus det.* » Ex quibus continuo colligit : « Polemo ergo, si ex luxurioso continens factus ita sciret, cujus esset hoc » donum, et eum abjectis superstitionibus » Gentium pie coleret, non solum continens, sed etiam veraciter sapiens, et salubriter religiosus existeret, quod ei non » tantum ad præsentis vitæ honestatem, verum et ad futuræ immortalitatem valeret. » En Polemonem Gentilem virtute continentiæ præditum, quæ accedente fide et justificatione ei ad immortalitatem vitæ valeret.

Quinque expendenda- Primo.

56. Ut autem præcidas solutionem, qua Baiani intelligunt, Augustinum de opere materiali tantum continentiæ, quod bonum quidem est, munusque divinum, etiam cum homo illo male utitur non referens in Deum, et eo ipso peccans, expende sequentia. Primo quidem, Augustinum non solum disserere de continentia externa, sed etiam interna, sive de affectu continentiæ, cum eam usurpet animi, et non corporis bonum, atque donum. Affectus autem continentiæ bonus non potest esse solum materialiter, et non formaliter bonus, sicut esse potest opus externum. Nam affectus internus non potest non intrinsece respicere aliquem finem, et

objectum formale. Si autem finis intrinsecus, et formalis est temporalis, et turpis, talis affectus non potest esse eo sensu bonus, quo referibilis sit in Deum, et usui bono sit subjectus. Affectus enim ex fine intrinseco, et objecto suo formali turpis, non potest in Deum referri, nec bono alicui usui servire, cum intrinsece sit turpis, et malus. Si vero finis intrinsecus, et formalis, supra objectum materiale bonum, est honestus, et bonus, non potest non talis affectus esse formaliter bonus, cum ex objecto materiali, et formali bonus sit. Quo discrepat opus bonum internum ab externo, quod internum intrinsece respicit motivum formale, et finem; externum vero nulli fini, et motivo determinato intrinsece affigitur, sed indifferens est, ut in turpem, et honestum finem referatur, quamvis ex se bonum sit, legique divinæ, et naturali conforme. Quare Augustinus usurpans opera bona, qua ex fine, et usu operantis sunt vitiosa, et mala, disserit tantum de operibus externis bonis, non vero internis. Præcedenti autem loco sermo illi est de continentia interna, quæ est animi bonum, atque donum. Ergo sermo est de continentia non solum materialiter, sed etiam formaliter bona.

Secundo. 57. Secundo de ea continentia disputat, quæ continetur eo Sap. VIII, testimonio: *Cum scirem; quia nemo potest esse continens, nisi Deus det;* at omnium Interpretum et ipsius Augustini expositione, ejusmodi testimonium continentiam complectitur formaliter virtuosam, et bonam, cum ipse Augustinus, et alii Patres confligentes cum Pelagio, sequacesque Theologi eo testimonio utantur, ut probent continentiam formalem animi, esse nobis auxilio internæ gratiæ donatam a Deo. Continentia enim tantum materialis ex fine temporali, et vitioso potest esse ab homine, absque ullo auxilio gratiæ

Tertio. internæ. Tertio, quia ait Augustinus, eam continentiam valere Polemoni ad honestatem vitæ. Valere autem ad vitæ honestatem non potest continentia, quæ non ex honestate ipsa continentiæ, sed ex fine pravo, et temporali comparata est. Quod confirmat Disputatio, qua Xenocrates Polemonem ad continentiam convertit, quæ illi non motivum aliquod temporale, et turpe, sed honestatem ipsam continentiæ proposuit, et in continentiam adduxit. Affectus autem continentiæ ex honestate ipsius virtutis conceptus non solum ex materia, sed etiam ex forma honestus est, cum species, et forma virtutis ex objecto, et motivo formali bonitatem, et perfectionem suam hauriat.

Quarto. Quarto, quia testatur Augustinus, eam continentiam valituram ad vitæ futuræ immortalitatem, si Polemo Deum coleret. Continentia autem solum materialiter, et non formaliter bona, non potest etiam fidelibus, et justis ad vitæ futuræ immortalitatem valere.

Quinto. 58. Demum quia Augustinus eam continentiam animi internam, non humano operi tribuit, sed Divino, animique donum nuncupat donatum a Deo, eam in Dei operationem, et gratiam referens. Continentia vero animi respiciens finem temporalem, et turpem tribui potest humano operi, quin Divino, animique bonum non est, nec gratiæ divinæ donum, cum homo possit eam comparare affectu intrinsece malo, cujus Deus per gratiam, nec per causalitatem naturalem Autor sit. Quare non refert, eam continentiam comparare Augustinum cum forma, viribus, et salute, aliisque corporis bonis, quæ ad Deum, qua Autorem naturæ pertinent, quia Deus etiam ut Autor naturæ non potest sibi proprium arrogare opus intrinsece malum, qualis potest esse affectus continentiæ respiciens intrinsece finem temporalem, et malum, sicut potest arrogare plura corporis bona. Præterea quia eam collationem proponit Augustinus arguens a minori ad majus, ut significant illa verba: « Quan» to magis, animi bona donare nullus alius » potest? » Item sequentia: « Quid enim » superbius, vel ingratius cogitare potest » humana vecordia, si putaverit, cum carne » pulchrum faciat Deus hominem, animo » castum ab homine fieri? » Quare eam continentiam censet bonum longe altius, operationeque divina dignius, pulchritudinemque animi celsiorem, quam sunt omnia corporis ornamenta, et bona. Quis autem nisi stupidus censeat affectum internum continentiæ intrinsece turpem, ex fine intrinseco, esse animo majorem pulchritudinem, majusque bonum, quam sunt corporis salus, vires, venustas, et alia hujusmodi bona? eamque potiori titulo vendicare operationem, gratiamque divinam?

SECTIO VI.

Ulterior improbatio sententiæ Baianæ ex doctrina Augustini.

Tertia Augustini improbatio.

59. Tertio, præteritis necte, quod lib. I de peccat. mer. et remiss., c. XXII, adducit, ut probet, gratiam fidei sine meritis dari : « Unde enim sit, ut homo ab ineunte pue- » ritia modestior, temperantior, ex magna » parte libidinum victor, qui oderit avari- » tiam, luxuriam detestetur, atque ad vir- » tutes cæteras profectior consurgat, et ta- » men eo loco sit, ubi ei prædicari gratia » Christiana non possit. Alius autem libi- » dinibus deditus, flagitiis, et facinoribus » coopertus ita gubernetur, ut audiat, cre- » dat, baptizetur, etc. ubi duo isti tam di- » versa merita contraxerunt? Non dico, ut » iste credat, ille non credat, quod est pro- » priæ voluntatis, sed ut iste audiat, ille » non audiat, hoc enim non est in hominis » potestate. » Ubi plane ante gratiam fidei admittit opera moraliter bona. Nam in eo, qui nundum audivit Evangelium agnoscit modestiam, temperantiam, cæterasque virtutes ex odio avaritiæ, luxuriæ, cæterorumque vitiorum partas, quod denotat, virtutes non solum materialiter, sed etiam formaliter ex motivo honestatis acquisitas. Quippe scopus Augustini erat, gratiam fidei bonis meritis humanis, et naturalibus non annecti probatio vero, quia ei, in quo bona merita naturalia præcedunt, non datur, cum sæpe detur ei, in quo mala merita præcurrunt. Si autem ea opera non essent formaliter bona, probatio ex antithesi, et contrarietate operum, et meritorum confecta prorsus esset nulla ; quia indubitabile erat, gratiam fidei non annecti eis operibus, quæ specie solum, et non veritate sunt bona, sed peccata, neque Pelagiani, cum quibus Augustinus disputabat, ejusmodi operibus adjungebant gratiam fidei, sed re vera moraliter bonis, licet pure naturalibus. Ergo cum Augustinus arguit, adhuc eis suppositis, et interdum reipsa præcedentibus, non vinculari fidem, opera proculdubio bona, quæ omnis malitiæ expertia sint, intelligendus est assumere, ne vanum, et prorsus ineptum tanti Doctoris, et acerrimi dissertatoris reddamus argumentum.

Quarta

60. Quarto Baiana sententia revincitur ex lib. de Patientia, c. XXVI, ubi de Schismatico, et Hæretico sic scribit : « Si quis autem » non habens charitatem, quæ pertinet ad » unitatem spiritus, et vinculum pacis, quo » Catholica Ecclesia congregata connecti- » tur, in aliquo schismate constitutus, ne » Christum neget, patitur tribulationes, an- » gustias, famem, nuditatem, persecutio- » nem, pericula, carceres, vincula, tormen- » ta, gladium, vel flammas, vel bestias, vel » ipsam crucem timore gehennarum, et » ignis æterni : nullo modo ista culpanda, » imo vero et hæc laudanda patientia est. » En in homine carente fide patientiam admittit « nullo modo » culpandam, imo vero et laudandam. Patientia vero infecta peccato, et fine vitioso, aliquo modo esset culpanda, et non omnino laudanda. Rursus c. XXVII, decernit hanc patientiam esse donum Dei auxilio gratiæ internæ comparatum : « Negandum non est. etiam hoc esse donum Dei. » Sola autem opera moraliter bona, et malitiæ expertia sunt dona Dei auxilio gratiæ internæ comparata.

Augustini improbatio

Evasio Baianorum refellitur.

61. Nec audiendi sunt Baiani, qui volunt, hujusmodi patientiam asseri ab Augustino « laudandam, » et bonam, solum ex officio, et materia virtutis, non vero ex fine, et forma ipsius, « donumque » divinum nuncupari, solum quia intercedit gratia protectionis externæ, non vero gratia auxilii interni, cum ex solo timore pœnarum æternarum, et non ex amore charitatis pœnas toleret temporales. Primo, quia Augustinus sic eam prædicat « laudandam, ut nullo » modo culpanda » sit. Si autem ex fine, et forma esset vitiosa, aliquo modo esset culpanda, imo magis esset culpanda, quam laudanda, cum in opere morali, potior sit species, et forma ex fine desumpta, quam sola ipsius materia. Præsertim cum Augustinus non solum disserat de passione externa, sed etiam de affectu patiendi, et fidei interno, qui, ut arguebamus n. 56, non potest non esse intrinsece, nisi aut omnino bonus , aut omnino malus , quidquid sit de opere externo. Secundo, quia manifesta hallucinatio est , negare Augustinum eam patientiam tribuere soli gratiæ protectionis externæ, et non auxilio gratiæ internæ. Ambigi enim non potest, Augustinum disserere de eo auxilio gratiæ, quod ad omnia pietatis opera adversus Pelagianos contendit; nam eodem modo eisdemque prorsus rationibus probat gratiam

necessariam ad eam patientiam, quibus gratiam ad fidem, et charitatem probat. Sicut igitur fides, et charitas dona sunt Dei auxilio gratiæ internæ; ita et patientia in hoc loco donum Dei asseritur ab Augustino, eodem internæ gratiæ auxilio.

62. Sic enim immediate præmiserat : « Unde nequaquam dubitante pietate, sicut » charitas sancte amantium, ita patientia » pie tolerantium Dei donum est. Neque » enim Scriptura fallit, aut fallitur, quæ » non solum in veteribus libris habet hujus » rei testimonia, cum Deo dicitur : *Pa*» *tientia mea tu es, et ab ipso est patientia* » *mea* ; et ubi alius Propheta dicit, accipere » nos spiritum fortitudinis, verum etiam in » Apostolicis litteris legitur : *quia vobis* » *datum est pro Christo, non solum ut cre*» *datis in eum, sed ut etiam patiamini pro* » *eo*. Non ergo quasi de proprio faciat animum elatum, quod sibi audit esse donatum. Eodem modo patientiam, quo charitatem, et fidem, paribusque Sacræ paginæ testimoniis auxilio gratiæ donatam ostendit, quibus continuo subjungit, huic patientiæ donatæ a Deo annumerandam quoque esse Schismatici patientiam, ut nostri argumenti verba exprimunt. Quod ut magis explicet, proponit c. XXVII : « Sed merito » quæri potest, utrum ista patientia donum » Dei sit, an viribus tribuenda sit voluntatis humanæ, qua quisque ab Ecclesia separatus non pro errore, qui eum separavit, sed pro veritate sacramenti, seu verbi, quæ apud eum remansit, timore pœnarum æternarum pœnas patitur temporales? » Quibus de hac patientia eamdem gratiæ questionem movet, quæ de fide, et charitate, aliisque pietatis operibus cum Pelagianis aliis in scriptis inita ab ipso est. Ne autem Pelagianorum errori faveat, sic decernit: « Cavendum est, ne forte si donum Dei esse » negaverimus, cogamur fateri sine adjutorio et munere Dei in voluntate hominis » esse posse aliquid boni. Neque enim hoc » non est bonum, ut credat æterno supplicio se esse puniendum, si negaverit Christum, ut pro ista fide qualecumque supplicium perferat humanum. Proinde sicut » negandum non est, etiam hoc esse donum » ita intelligendum est, alia esse Dei dona » filiorum Jerusalem : alia vero, quæ possunt accipere etiam filii concubinarum, » quibus Judæi carnales, et Schismatici, » vel Hæretici comparantur. » Sentit igitur ut ab errore Pelagiano, negante necessarium auxilium gratiæ internæ ad opus moraliter bonum recedatur, talem patientiam admittendam esse ejusmodi auxilio donatam a Deo, quia ea bona moraliter est, quamvis ex timore pœnarum æternarum profecta sit nec adeo sit perfecta, ac est patientia filiorum Jerusalem, quæ ex amore charitatis pœnas sustinet temporales. Quo evanescit ratio, qua Baiani relegant ab hac patientia auxilium gratiæ internæ, quod ex timore gehennæ tormenta subeat. Quia etiam ex timore pœnarum potest esse moraliter bona, quamvis ejus bonitas par non sit bonitati patientiæ, quæ ex dilectione charitatis crucem subit: quidquid contra Tridentinum et Augustinum aliter sentiant Baiani; de quo alibi certandum est.

Quinta Augustini improbatio

63. Quinto doctrinam nostram obsignat Augustinus, lib. I, de Grat. Christi, c. XXIV, ubi verba illa Esther. XV : *Convertitque Deus cor Regis in mansuetudinem*, de Assuero Gentili, et Idolatra in omnem furorem effuso dicta adducit ad probandam gratiam interni auxilii Dei : « Vellem ergo; diceret iste » (Pelagius) nobis utrum Rex ille ad Deum » jam cucurrerat; utrum et ab eo se regi » cupiverat, suamque voluntatem ex ejus » voluntate suspenderat, et ei jugiter inhærendo unus cum illo spiritus factus erat, » utrum se totum Deo tradiderat? etc Puto, » non desipere; sed insanire hominem, » quisquis de illo Rege, qualis tunc erat, » hæc senserit; et tamen convertit Deus, et » transtulit indignationem ejus in lenitatem. Quis autem non videat, multo majus » esse, indignationem a contrario in lenitatem convertere, atque transferre, quam » cor neutra affectione præoccupatum, sed » inter utramque medium in aliquod declinare? » Ex quibus mox subinfert : « Legant ergo, et intelligant, intueantur, at» que fateantur, non lege, atque doctrina » insonante forinsecus, sed interna, atque » occulta, mirabili, ac ineffabili potestate » operari Deum in cordibus hominum, non » solum veras revelationes, sed etiam bonas » voluntates. Desinat itaque jam Pelagius, » et scipsum, et alios fallere contra Dei » gratiam disputando. » Ex quibus sic arguo. Opus gratiæ internæ ab Augustino contra Pelagium requisitæ est moraliter bonum, expersque malitiæ. Nam ad sola opera moraliter bona malitiæ expertia Augustinus contra Pelagium auxiliorum gratiæ inter-

næ necessarium contendit. Conversio Assueri Gentilis testimonio Augustini fuit opus gratiæ internæ contra Pelagium requisitæ, siquidem ex illo arguit operationem internæ gratiæ. Ergo testimonio Augustini, in homine Gentili admittendum est opus moraliter bonum.

Refellitur Baianorum objectio.

64. Hoc testimonium sibi objiciunt Baiani et negant, Assueri conversionem fuisse opus omni ex parte bonum, sed materialiter tantum, quatenus fuit aversio a majori malo; ideoque nec fuisse opus internæ gratiæ, sed providentiæ naturalis, miris, et occultissimis modis similes quotidie affectuum reciprocationes, etiam in perditissimis hominibus operantis; facile enim est, cor humanum ex uno affectu temporali, in alium contrarium etiam temporalem converti. Itaque Augustini argumentum volunt esse a minori ad majus; nam si Deus potest terrena corda affectibus terrenis, quo voluerit inclinare, a fortiori poterit corda fidelium affectibus cœlestibus et operatione interna gratiæ infusæ quo voluerit, convertere. Qui arguendi modus insolitus Augustino non est. Sic enim lib. de Grat. et lib. arb. c. XX, cum instantissimo toto libro divinæ gratiæ vim ad mutanda corda, potestatemque commendasset, tandem ad operationem illam generalis providentiæ delabitur, qua voluntates terrenas regit, unumque peccatum etiam altero, velut pœna, plectit : « Quæ scriptura, » si diligenter inspiciatur, ostendit, non so» lum bonas hominum voluntates, quas » ipse facit ex malis, etc., verum etiam » illas, quæ conservant sæculi creaturam, » ita esse in Dei potestate, ut eas, quo vo» luerit, quando voluerit, faciat inclinari, » vel ad beneficia quibusdam præstanda, » vel ad pœnas quibusdam ingerendas, si» cut ipse judicat, occultissimo quidem ju» dicio, sed sine ulla dubitatione justissimo. » Nam invenimus, aliqua peccata etiam » pœnas esse aliorum peccatorum : » Deo videlicet occultissimis modis operante. Sub qua providentia constituit etiam istam Assueri conversionem.

65. Sed quidquid recalcitrent Baiani, ambigi non potest, Augustinum adscribere conversionem istam tanquam opus integre bonum, veræ gratiæ internæ Dei, ad bona opera moralia adversus Pelagium requisitæ, quæ totius conflictus Augustini cum Pelagio subjectum est. Nam ante eam gratiam volebat Pelagius præcedere, profecta ex sola instructione externæ legis plura eximia opera bona moralia, quibus homo currebat ad Deum, et unus cum ipso spiritus fiebat, eisque meritis gratiam Augustinianam internam posteriorem subjiciebat. Quod Augustinus ex Assueri conversione explodit; præmiserat enim ex Pelagio : « Arbitrii libertate » qui bene utitur, ita se, inquit, totum tra» dit Deo, ut ponat cor suum in manu Dei, » ut illud, quo voluerit Deus, ipse declinet. » Sed hoc tam magnum adjutorium, sicut » iste desipit, tunc meremur, cum sine ullo » adjutorio, non nisi de arbitrii libertate » currimus, ab eo nos regi cupimus, volun» tatem nostram ex ejus voluntate suspen» dimus, eisque adhærendo jugiter, unus » cum illo efficimur spiritus ut his præce» dentibus meritis sic ejus gratiam conse» quamur, ut cor nostrum, quo voluerit, » ipse declinet. » Ubi desipiet, qui dixerit, non esse Augustini sermonem de gratia auxiliante interna, quam ad omnia bona moralia opera necessariam, tota ejus cum Pelagio dissertatio probandam suscepit.

66. Igitur hoc Pelagii assertum primo sic rejicit : « Quomodo est ergo gratia, si » non gratis datur? Quomodo est gratia, » si ex debito redditur? » Secundo, quia ea gratia interna pluribus datur, quin ejusmodi merita, ex arbitrii libertate absque adjutorio gratiæ comparata, præcedant, ut Assuero Regi, qui tali gratiæ auxilio conversus fuit ab indignatione in lenitatem, quin vere dici possit, ab ullo homine, nisi insano, quod prius « Rex ille ad Deum jam » cucurrerat, et ab eo se regi cupiverat, » suamque voluntatem ex ejus voluntate » suspenderat, et ei jugiter inhærendo unus » cum illo spiritus factus erat, seque totum » Deo tradiderat, et cor suum in manu Dei » posuerat. » Unde si major gratia, qua cor perditissimi, et infidelis hominis, vehementi affectione præoccupatum, Deus in suum obsequium convertit, nullis præcurrentibus meritis providetur a Deo, a fortiori minor gratia, qua corda fidelium, et justorum nullis affectionibus contrariis obnoxia, quo voluerit, declinat, nullis meritis præeuntibus arguitur a Deo disponi. Itaque argumentum non est a minori ad majus, ut Baiani pronuntiant, sed a majori ad minus, ut diserta illa Augustini verba. « Quis autem » non videat, multo majus esse indignatio» nem a contrario in lenitatem convertere, » etc. » Quia non erat disputatio de effica-

cia, et potestate gratiæ internæ, ut hallucinantur Baiani, sed de gratuita absque meritis præviis dispensatione illius, et argumentum Augustini a majori gratia absque meritis provisa, ad minorem absque meritis providendam, non solum efficax, sed etiam convincens fuit. Nulla autem ratione convinceret, si a gratia naturali ad supernaturalem, et a gratia bonis operibus inepta, ad gratiam bonis operibus commodam, et necessariam argueret. Quare optime concludit : « Deum in cordibus homi-» num operari bonas voluntates, interna, » atque occulta, mirabili, ac ineffabili pote-» state; » quia gratia sic operans non est in humana merita, sed in occultum, et gratuitum Dei beneplacitum revocanda.

67. Quare ad rem non est, potestas mira Dei punientis, atque permittentis peccata in vindictam aliorum peccatorum, et interdum in beneficium justorum, quæ ex lib. de Grat. et lib. arbit. c. XX et XXI objicitur. Quoniam in loco a nobis objecto non est Augustino disceptatio, de potestate inclinandi corda humana, quo voluerit, sed de gratuita, et liberali largitate dispensandi auxilia gratiæ, quibus homini dominatur, quin ulla ejus gratiæ merita humana præcurrant. Cujus oppositum adstruit adesse providentiæ, qua punit, et permittit peccata. Illic enim ejus providentiæ rationem verbis objectis continuo subjungit : « Nam » invenimus, aliqua peccata etiam pœnas » esse aliorum peccatorum. » Hic vero contendit, dona gratiæ, atque merita, non esse præcedentium meritorum præmia, illic cavet : « Quis non ista judicia divina contre-» miscat, quibus agit Deus in cordibus » etiam malorum hominum, quidquid vult, » reddens eis tamen secundum merita eo-» rum? » Hic vero repetitis clamoribus inculcat, gratiam secundum merita non reddi : « Quomodo est ergo gratia, si non gratis » datur? » Iterum : « Quomodo est gratia, » si ex debito redditur? » Iterum : « Quo-» modo verum dicit Apostolus. Non ex no-» bis, sed Dei donum est, non ex operibus, » ne forte quis extollatur? » Item : « Si » autem gratia, inquit, jam non ex operi-» bus, alioquin gratia, jam non est gratia. » Rursus iterum : « Quomodo, inquam, hoc » verum est, si opera tanta præcedunt, quæ » nobis adipiscendæ gratiæ meritum fa-» ciant, quo nobis non donetur gratuita, » sed reddatur ex debitõ? » Cernis, quanta sit inter utramque Disputationem Augustini, et providentiam Dei distantia? Nec refert, inter opera providentiæ permittentis, et punientis peccata meminisse Augustinum eventus Assueri, qui Esther. XV refertur, et a nobis cum Augustino objicitur. Quia in eam providentiam non refert conversionem Assueri, sed præcedentem ejus indignationem, et furorem, tanquam peccatum quod Deus permiserit, ut magis eluceret conversionis gratia. Nam ut ipsimet Baiani fatentur, Assueri conversio potius fuit beneficium, quam supplicium.

Sexta Augustini improbatio.

68. Rursus sexto, serm. LII de Temp., triplicem charitatem distinguit : « Charitas » alia est Divina, alia est humana, alia est » humana licita, alia illicita. » Deinde charitatem humanam licitam Paganis, et infidelibus adscribit : « Licitam ergo chari-» tatem habete, humana est, sed ut dixi, » licita est. Non solum autem ita licita est, » ut concedatur, sed ita licita est, ut si de-» fuerit, reprehendatur. Liceat vobis hu-» mana charitate diligere conjuges, dili-» gere filios, diligere amicos vestros. Omnia » enim ista nomina habent necessitudinis » vinculum, et gluten quodammodo chari-» tatis. Sed videtis, istam charitatem esse » posse et impiorum, id est, Paganorum, » Judæorum, Hæreticorum. Quis enim eo-» rum non amat uxorem, filios, fratres, » vicinos, affines, amicos, etc. Hæc ergo » humana est. »

69. At hæc charitas, etiam sine relatione in Deum, moraliter bona est. Primo, quia hæc charitas, non est solum obsequium externum, sed etiam amor internus, qui non potest non moveri intrinsece ex aliquo objecto formali, et fine sibi intrinseco. Si autem finis intrinsecus talis amoris interni est vitiosus, et turpis, non potest amor esse licitus, et irreprehensibilis, quamvis obsequium externum sit irreprehensibile, et licitum; nam talis amor ex fine sibi intrinseco vitiosus est, et irreferibilis in Deum. Si vero finis intrinsecus ejus amoris est honestus, et moraliter bonus, non potest non talis amor esse omni ex parte intrinsece bonus, cum non solum ex objecto materiali, sed etiam ex formali, et fine intrinseco moraliter bonus sit. Ergo humana charitas, aut licita non est, aut est omnino moraliter bona. Secundo, quia Augustinus in hac trimembri charitatis divisione, charitatem humanam licitam accipit sejunctam a rela-

tione in Deum; nam conjuncta cum tali relatione, non est charitas humana, sed divina, cum talis relatio ad charitatem divinam pertineat, et hominis charitatem elevet ad charitatem Dei. Quod Augustinus circa finem exponit : « Clamemus ergo, et » bene vivamus. Amate filios vestros, amate » conjunges vestras, etsi sæculariter. Nam » secundum carnem amare debetis, ut secundum Deum illis consulatis, et non in » eis nisi Christum diligatis, et oderitis in » vestris, si Christum habere noluerint. » Ipsa enim est charitas illa divina. » Ergo charitas humana, ut est membrum talis divisionis sejunctum a charitate divina, sumitur ab Augustino sejuncta a relatione in Deum. Si autem sic sejuncta, esset moraliter mala, atque vitiosa, non esset sic sejuncta irreprehensibilis, et licita, quia, prout est vitiosa, et moraliter mala, illicita, et reprehensibilis est. Tertio, quia talis charitas humana, est compossibilis cum divina, et per illam referibilis in Deum, hortante Augustino : « Tamen quando et hu» manitus diligis uxorem, sed plus dilige » Christum. Non dico, ut non diligas Pa» trem, non dico, ut non diligas filios, sed » plus dilige Christum. » Charitas autem divina non imperat, nec refert in Deum dilectionem, quam non supponit moraliter bonam, et gratam Deo, non solum ex objecto materiali, sed etiam ex formali sibi intrinseco. Nam si motivum formale sibi intrinsecum est temporale, et turpe, talis dilectio nequit a charitate divina in Deum referri. Igitur supponi debet ex objecto formali, et materiali, intrinsece bona.

SECTIO VII.

Etiam discipuli Augustini Fulgentius, Prosper et Orosius refragantur Baianis.

Fulgentii testimonia.

70. Mentem Augustini probant discipulorum testimonia. Fulgentius, de Incarn. et Grat., c. XVII, sic habet : « Ergo et Gentibus Deus pœnitentiam ad vitam dedit, » Act. XI. Nempe cum ipse Salvator noster, » propriæ vocis imperio, humanam convertit voluntatem, dicens : *Pœnitemini, et credite Evangelio.* Claret tamen, quia » ut homo in Deum credere incipiat, a Deo » accipit pœnitentiam ad vitam, ita ut omnino credere non possit, nisi pœnitentiam » dono Dei miserantis acceperit. » En pœnitentia prævia providetur Gentibus medium ad suscipiendum fidem, quæ eatenus in potestate Gentium constituta est, quatenus suorum scelerum pœnitentes in justificationem, et fidem perveniant. Ergo ante fidem præcedit pœnitentia, qua disponantur infideles ad fidem. Item, c. XXV, docet, esse ante fidem opera moraliter bona, quæ non sunt apud Deum æterna gloriæ mercede digna. Probat enim, « quod etiam illi, » qui fidei gratiam non recipiunt, illa, quæ » ad honestatem morum, et vitæ societatem » pertinent, naturali quadam lege servant. » Reprobat autem eis operibus aliquos eorum justificatos esse; quod Abraham, Rom. IV, solum ex fide, et non ex operibus legis, sive naturalis, sive scriptæ, etiamsi moraliter bonis, justificatus asseritur, quia sola opera ex gratia elicita ad justificationem conferre possunt.

71. Item c. XXVI : « Quomodo hi (scilicet, » qui sine gratia fidei, et charitate Deum » cognoverunt) potuerunt justi esse apud » Deum, qui sic in suis moribus, atque » operibus voluntatis aliquid servant, ut » hoc ad finem Christianæ fidei, charitatis» que non referant? Quibus aliqua quidem » bona, quæ ad societatis humanæ pertinent » æquitatem, in eis possunt, sed quia non » charitate Dei fiunt, prodesse non pos» sunt. » En ante gratiam fidei admittit aliqua opera bona, in quibus nihil ad bonitatem, sed solum ad justificationem, et meritum vitæ æternæ desiderat, siquidem adjuncta charitate, et justificatione profutura supponit.

72. Rursus c. XXVII, distinguit justitiam legis a justitia fidei, quia illa erat humana, seu naturalis, hæc vero supernaturalis, et divina. Quippe de illa ait : « Potest esse » naturaliter in corde Judæorum, et in corde » Gentilium, quæ tamen sine fide Christi » non justificat sectatores suos. Hæc utique » fuit in Paulo, quando fuit incredulus, se» cundum æmulationem persequens Eccle» siam Dei, et secundum justitiam, quæ ex » lege est conversatus sine querela. » Cernis justitiam legis naturalem in corde Judæorum, atque Gentilium inutilem ad justificandum sine fide, sine qua per se nulla potest justitia esse supernaturalis, et ex auxilio gratiæ, quod iterum colligit ex Paulo ad Philip. III. « Quis non his verbis Apostolicis » videat, justitiam, quæ ex lege est, esse ab

» homine, justitiam vero, quæ est ex fide, » non esse, nisi ex Deo? » Id est, illam solis viribus humanis, istam vero non sine viribus divinis comparari, et infra : « Quid » ergo prodest Paulo sine cognitione Christi » illam, quæ in lege factorum est, servare » justitiam. » Cum justitiam usurpat, et cum fide Christi profuturam, perspicue significat, non malam, sed moraliter fuisse bonam. Itaque claudit : « Illuminationis » gratiam per spiritum fidei propterea largitur, ut quod Deo placitum est, fides per » charitatem operetur. Quæ quamdiu in » homine non est, quidquid sine lege fidei » per legem naturalem scriptum remansit » in homine, operantem nullatenus salvat, » quia neminem Deus sine fide justificat, » nec potest operanti salutem acquirere, » quia sine fide impossibile est placere Deo. » Nemo ego naturali legi conetur assignare » legem, quam Deus non condendo naturam, sed donando gratiam in corde Gentium adscribit. Hæc est enim lex, non » qua homo societatis humanæ vinculum » etiam sine fide custodit, etc. » Opera soli legi naturali conformia sine fide Christi supponit, et ad salutem inutilia prædicat, non quia mala, sed quia sine fide Christi, et auxilio gratiæ elicita. Ergo supponit bona. Nam si mala essent, non esset necessarius tam cautus, et repetitus recursus ad absentiam fidei, et gratiæ Christianæ, ut eorum vanitatem ad salutem crederemus.

Prosperi testimonium.

73. Accedit Prosper, lib. II de Vocat. Gent., c. IX : « Ad considerationem revertamur » differentiarum, quibus divinæ gratiæ » opera, ac dona variata sunt. Cur secretissima voluntate noluerit super omnes » generationes, aut super omnes homines » æquales donorum suorum esse mensuras? » Siquidem aliter eos juverit, quod ad cognoscendum se cœli, et terræ testimoniis » conveniebat. Aliter illos, quibus non solum elementorum famulatu, sed etiam » doctrina legis, et Prophetarum oraculis, » miraculorum signis, et Angelorum cooperationibus consulebat. Et multo magis » aliter misericordiam suam universis hominibus declaraverit, quando Filius Dei » factus est filius hominis. » En homines sunt, quos Deus juvat ad opera suæ gratiæ (utique bona) per solam gratiam naturæ, seu solius creationis, nempe per cogitationes, quas elementa ministrant, atque adeo ad opera naturalia. Hi autem sunt Gentiles carentes fide. Nam « super omnes generationes, et super omnes homines in omnibus temporibus » testatur diffusam aliquam speciem gratiæ, qua ad bene agendum homines juventur, quamvis inæqualis fuit mensura, et varia differentia ipsius. Judæos quidem ministerio legis, et Prophetarum, et frequentibus Angelorum oraculis, Christianos vero exemplis, et præceptis Christi. Ergo infideles, qui his subsidiis destituti sunt, intelligi debent illi, quos aliter juvit, et ad sui cultum, et obsequium «cœli, » et terræ testimoniis, et elementorum famulatu convenit.» Vide, quæ in eamdem comprobationem adduxerimus ex Prospero n. 17. In qua doctrina tradenda totus est lib. I de Vocat. Gent., cap. XIX, XX et XXI, et lib. II, c. X, XIII, XXIII, XXV, usque ad XXX.

74. Quare c. XXXI, sic incipit : « Elaboratum est, quantum Dominus adjuvit, ut » non solum in novissimis diebus, sed etiam » in cunctis retro sæculis probaretur, gratiam Dei omnibus hominibus adfuisse, » providentia quidem pari, et bonitate generali, sed multimodo opere, diversaque » mensura, quoniam sive occulte, sive manifeste, ipse est, ut Apostolus ait I, Timoth. IV : *Salvator omnium hominum, maxime fidelium.* » Totus Prosperi labor contentus asseritur in probandum gratiam semper, ac cunctis sæculis, non solum in lege Evangelica, et scripta, sed etiam in lege naturali omnibus hominibus, tam fidelibus quam infidelibus adfuisse, ut eo providentiæ genere posset vere prædicari Deus salvator omnium hominum, licet maxime fidelium, propter specialia auxilia gratiæ, quæ præ infidelibus illis disposuit. Quare expendens superius Apostoli testimonium : *Salvator omnium hominum maxime fidelium*, subjungit : « Dicendo enim, qui est Salvator omnium hominum, confirmavit, bonitatem Dei super universos homines esse » generalem. Adjiciendo autem, maxime » fidelium, ostendit, esse partem generis » humani, quæ merito fidei divinitus inspirata ad summam, atque æternam salutem specialibus beneficiis provehatur. » Itaque ideo Deum Apostolus « omnium hominum, maxime fidelium Salvatorem » prædicat, quia « universos homines » divina bonitas aliquibus semper subsidiis promovet ad amorem justitiæ, licet fideles specialioribus, et supernaturalioribus provehat. Similia ad cap. Gallorum VIII, illa expende :

« Omnium hominum cura est Deo ; nemo » est, quem non aut Evangelica prædicatio, » aut legis testificatio, aut ipsa etiam na- » tura conveniat. Sed infidelitatem homi- » num ipsis adscribamus hominibus. » Ergo nullus est hominum, etiam infidelis, quem saltem natura non conveniat ad bona agenda, et cavenda peccata, ideoque infidelitas non potestatis defectui, sed libertatis vitio adscribenda.

Orosii stimonia.

75. Ejusdem doctrinæ disertissimus assertor est Paulus Orosius Augustino coævus,et ipsius defensor acerrimus in Apolog. de libertate longe ante medium : « Mea semper » hæc est fidelis, atque indubitata senten- » tia, Deum adjutorium suum, non solum » in corpore suo, quod est Ecclesia, cui » specialia ob credentium fidem gratiæ suæ » dona largitur, verum etiam universis in » mundo Gentibus propter longanimem sui, » æternamque clementiam subministrare, » non ut tu asseris cum discipulo tuo Cœle- » stio, cui jam apud Africanam Synodum » occulta illa impiorum dogmatum natura » contusa est, in solo naturali bono, et in » libero arbitrio generaliter universis unam » gratiam contributam, sed speciatim quo- » tidie per tempora, per dies, per momen- » ta, per atomos cunctis, et singulis mini- » strare. » Et paulo inferius : « Itaque cum » videas, hominibus ignaris tantam Diaboli » incubuisse nequitiam in disperdendum, » nullam hinc credis Dei in custodiendo » gratiam præfuisse ? » En manifestum adjutorium gratiæ ad bona opera requisitum, non solis credentibus Deus in corpore suo, quod est Ecclesia, verum etiam universis Gentibus infidelibus extra illam propter longanimem sui clementiam quotidie largitur; neque minor est divina bonitas in protegendo suis auxiliis Paganos, quam diabolica nequitia, quæ infideles Barbaros misere oppugnat, solet esse in disperdendo.

76. Neque refert, his testimoniis, non tam probari potestatem naturalem infidelium ad opera moraliter bona naturalia; quam supernaturalem ad supernaturalia, siquidem gratia auxilians Dei, quæ his Patrum attestationibus continetur, ad opera providetur supernaturalia, et non naturalia. Nam ex gratia auxiliante, et potestate supernaturali bene agendi infidelium conficiuntur duo adversus Baianos manifesta. Alterum, procul ab infidelibus abesse necessitatem peccandi in omnibus, quæ moraliter agunt, siquidem prompta eis est facultas abstinendi a peccato, et in obsequia virtutum incumbendi. Alterum, eis non deficere potestatem naturalem boni operis moralis, quæ aliis hominibus inest. Nam gratia auxilians supernaturalis eis providetur ministerio communi creaturarum, quæ excitant cogitationes et affectiones honestas naturales, quibus una cum auxiliis supernaturalibus, sive supernaturalibus cogitationibus, et affectionibus, quæ ex lege Dei naturalibus inferuntur, possunt virtutum actus naturales, sicut supernaturales elicere, siquidem præsentia eis sunt auxilia naturalia ad actus virtutum naturales, sicut supernaturalia ad supernaturales.

SECTIO VIII.

Rationes Theologicæ contra necessitatem peccandi Infidelium.

77. Necessitatem peccandi infidelium improbant omnes Theologicæ rationes, quas expendimus Disp. XVIII, sect. VIII, contra necessitatem peccandi naturæ lapsæ suis viribus relictæ ; nam Baiani ea solum ratione infidelibus necessitatem peccandi adscribunt quod in eis natura gratiæ divinæ expers est, et suis tantum viribus relicta. Eamdem etiam rejiciunt rationes productæ Disp. XIX, sect. IV et V, ad probandum, homini lapso auxiliis gratiæ destituto competere potestatem naturalem antecedentem ad actus virtutum naturales, siquidem infidelibus integra est, et communis libertas, et potestas, ratioque naturalis ab auxiliis supernaturalibus sejuncta, quæ aliis hominibus convenit, nec Baiani eis adimunt talem potestatem alio titulo, quam naturali cæteris hominibus communi. Quas omnes qui expenderit, evidentissimum cernet, quam ab omni ratione alienum sit hoc Baianorum assertum.

Hanc necessitatem improbant rationes supra allatæ.

78. Inter alia illud argumentum recole, quod lex naturalis diligendi Deum subministrat. Nam ejus obligatio convincit potestatem antecedentem et sufficientem diligendi Deum, et referendi in eum virtutum officia. Qua præciditur unica defensio Baianæ doctrinæ, quæ in eo unice nititur, quod nulla actio potest esse moraliter bona, nisi referatur in Deum, et infidelibus impossibilis est ejusmodi relatio. Nam obligatio legis

Argumentum inter alia recolendum.

naturalis consistere non potest cum impossibilitate operis præcepti. Item recole ignorantiam invincibilem hujus obligationis referendi opera in Deum, quæ excusare potest malitiam ab ejus defectu derivatam. In ejusque confirmationem expende bonitatem, et malitiam moralem affectus interni non desumi ex bonitate, et malitia objecti reipsa existenti, sed solum ab intellectu apprehensa, posseque opus externum apprehendi moraliter bonum, etiamsi actu non sit relatum in Deum. De quo argumento vide Disp. XVIII, n. 93 et 94, et Disp. XIX, n. 40. Nec oblivioni danda ea ratio, quæ ex ipsis Baianis principiis desumitur. Quippe Baiani admittunt, posse voluntatem prosequi amore virtutum officia propter honestatem creatam ipsorum, et convenientiam cum natura rationali, quin ex objecto sibi intrinseco, nec materiali, nec formali possit in affectum resultare malitia, ideoque talis affectus ex se intrinsece referibilis sit in Deum. Id autem consistere non potest absque bonitate morali affectui intrinseca, ut expendimus præteritis locis. Illud etiam a posteriori, et absurdo refricandum est, quod objecimus Disp. XVIII, n. 90. Nempe etiam inter infideles excusabiliorem esse eum, qui gravissima impulsus tentatione, quam qui levi tentatione motus perjurat : item qui peccatum ex specie, et individuo levius v. g. mendacium, quam qui gravius v. g. perjurium perpetrat. Hæc autem vera esse non posse cum Baianorum opinione, et necessitate peccandi, ibidem ostendimus.

Aliud argumentum.

79. Ad hæc. Potest infidelibus, ante notitiam fidei, proponi a ministro Evangelico, nec non ab alio Gentili, aut seclusо ministerio humano, ex sola ratione naturali, aut media lectione libri, aut meditatione creaturarum, aut alio medio ratio motiva diligendi Deum, et justitiam virtutum moralium. Tunc autem ei præsentia erunt auxilia sufficientia ad diligendum Deum, et virtutum moralium justitiam. Ergo ante notitiam fidei adesse potest infidelibus potestas sufficiens diligendi Deum, et virtutum moralium justitiam. Consequentia est optima. De Majori quis dubitet? Minor probatur, quia fidelibus, providentur iis mediis auxilia necessaria, et sufficientia ad dilectionem Dei, et justitiæ virtutum. Non est autem ratio, cur eadem providentia infidelibus negetur, cum media ordinaria providentiæ etiam eis præsentia sint. Addo, necessario connexa cum auxiliis internis sufficientibus ad ejusmodi virtutum actus. Nam eis mediis necessario excitantur cogitationes, et affectiones simplices, et indeliberatæ bonitatis divinæ. et virtutum moralium. At præter cogitationes, et affectiones bonitatis divinæ, et virtutum moralium ad amorem absolutum, et deliberatum ejus bonitatis, sola requiritur humanæ voluntatis, et libertatis determinatio, quæ potest ab infidelibus, sicut a fidelibus pro arbitrio præstari.

Confirmatur.

80. Confirmatur. Fideles plerumque possunt potestate sufficienti deligere Deum, et honestatem virtutum, quin actu diligant; neque enim potestas sufficiens fidelium cum actuali dilectione justitiæ increatæ, et creatæ annexa est; alias nunquam eis imputari posset omissio talis dilectionis, siquidem imputabilis non est, cum deficit potestas sufficiens ad illam, nec possibilis per te omissio, cum talis potestas adest. At fidelibus prætermittentibus talem dilectionem, cum possunt eam habere, non adsunt alia auxilia, quam cogitationes, et affectiones justitiæ, sive increatæ, sive creatæ, quæ ante fidem possunt infidelibus adesse. Ergo ante fidem potest infidelibus adesse potestas sufficiens ad dilectionem justitiæ, sive increatæ, sive creatæ.

Explicatur.

81. Explicatur. Si Minister evangelicus præsentiens Christianam religionem difficilem fore infideli, nisi prius a vitiis legi naturali et Deo Autori naturæ contrariis ad virtutes oppositas traducatur, velit ante notitiam fidei suasionibus a ratione naturali petitis infidelem ad dilectionem Dei, atque virtutum convertere, ut ea dilectione disponatur ad admittendam nostram religionem, et fidem : sane eis suasionibus evangelicis poterit infidelis ad fidem disponi. Quis enim credet tale medium supervacaneum fore, ejusmodique suasiones prorsus inutiles ad infidelium conversionem, cum ordinariæ, et frequentes sint ministris Evangelicis incumbentibus in illam? Ergo etiam cum absque Ministro Evangelico eadem motiva proponantur ab alio infideli, aut ratione naturali lectione libri, meditatione creaturarum, aut alio quovis modo poterit infidelis in ejusmodi dilectionem Dei, aut virtutum moralium induci. Quid namque refert, easdem rationes motivas hoc, vel illo instrumento proponi, ut voluntas in earum amorem inducatur? « Divina enim providentia, » ait Prosper, de vocat. Gent., lib. I, c. v, « licet

» exceptum sibi populum specialibus ad » pietatem direxerit institutis, nulli tamen » nationi hominum bonitatis suæ dona sub- » traxit, ut propheticas voces, et præcepta » Evangelica in elementorum obsequiis, ac » testimoniis non acceperint; » vel ut lib. II, c. XIV, ait : « Quod in Israël per consti- » tutionem legis et Prophetica eloquia ge- » rebatur, hoc in universis nationibus totius » creaturæ testimonia, et bonitatis Dei mi- » racula semper egerunt. » Substituit igitur Deus in exterioribus creaturis, et ministerio naturæ institutionem Evangelicam; vel ut subdit Prosper supra, c. V : « Testimonium » Dei, et æternæ legis tabulas, ut in pagi- » nis elementorum, ac voluminibus tempo- » rum communis, et publica divinæ institu- » tionis doctrina legeretur. » Igitur aut nulli ministerio externo, moralia ad bene agendum auxilia conjuncta sunt, aut ea etiam infidelibus disponuntur absque in- structione hominum, per visibilium creatu- rarum ministeria.

82. Accedit Angelorum custodia. Singulis namque Gentibus præfecti sunt Angeli cu- stodes, quibus cura moralium actionum ipso- rum demandata est. Ita communis sententia patrum et Scholasticorum apud expositores sancti Thomæ, 1 p., q. CXII. At si non pos- sent infideles actionibus moraliter bonis exerceri, per illustrationes internas ab An- gelis menti ipsorum subministratas, inuti- lis prorsus esset Angelorum solicitudo. An- gelorum etiam Gentibus communem præ- fecturam continet illud Cantici Deuter. XXXII. *Constituit terminos populorum juxta numerum Angelorum Dei*, ut legunt septuaginta, Nova- tianus, lib. de Trinitate; Ruffinus in expos- sit. Symboli; Gregorius, Homil. XXXIV in Evang., et Chrysostomus, Colos. I, Hom. III, colum. 4. Accedit Hieronymus, Mich. VI, prope init. « Montes non alios significa- » ri, puto, quam Angelos, quibus rerum » humanarum commissa est procuratio, » Deuteronomii Cantico in id ipsum con- » gruente : Cum divideret Excelsus Gentes; » cum disseminaret filios Adam, constituit » terminos terræ, secundum numerum An- » gelorum Dei. Hi sunt administratorii Spi- » ritus missi in ministerium propter eos, » qui hæreditatem salutis possessuri sunt. » Gregorius, lib. XVII, Moral., c. VIII, ante med. docet, « certa Angelorum ministeria » dispensandi singulis quibusque Gentibus » esse prælata. » Idem colligitur ex c. X. Danielis, ubi non solum populi fidelis, sed etiam Persarum Princeps, atque præfectus Angelus legitur. Quid autem prodesset Gen- tibus Angelica administratio, si nullus vir- tutis actus, aut justitiæ fructus edi pos- set?

83. Totum discursum continet Dionysius Areopagita, de cœlest. Hierach., c. IV, ubi primum sic statuit : « Theologia Hierar- » chiam nostram (id est subordinationem, » atque gubernationem hominum) Angelis » attribuit, cum populi Judæorum princi- » pem Michaelem appellet, aliosque aliarum » nationum. Statuit enim Altissimus ter- » minos Gentium secundum numerum An- » gelorum Dei. » En Angelis commissa est cura, et administratio Gentium. Hanc au- tem destinari, ut eas a suis erroribus, et sceleribus revocarent, et in verum Dei cul- tum, justitiæque amorem adducerent, mox adjicit : « Quod si quærat aliquis, cur po- « pulus Judæorum ad divinas illustrationes » solus efferretur, et excitaretur? Respon- » dendum est, errorem, quo aliæ nationes » in eos, qui Dii non sunt, deflexerint, re- » ctis Angelorum præfecturis non esse tri- » buendum, sed illis ipsis, qui proclivatate » sua de recta ad Deum ferente via deflexe- » rint amore sui, et contumacia, etc. » Qui- bus idololatriæ scelera, et veri cultus Dei, at- que justitiæ desertionem vitio, et contuma- ciæ Gentium adscribit, quia Angelorum præfecturâ auxilia, et media eis suggessit sufficientia, quibus suum errorem possent deserere, et veritatis viam ferentem in Deum adire.

84. Quæ auxilia continuo exprimit esse illustrationes mentis, ejusmodi fini con- gruentes, et sufficientes : « Nec eorum, quæ » providentur libertate divini radii illustra- » tionis, quæ a providentia manat, vel » obruuntur, vel obscurantur; sed oculo- » rum mentis dissimilitudo facit, ut ef- » fluens paternæ benignitatis lucis largitio » vel omnino communicari, capique non » possit, etc. » Itaque infidelium peccata non impediunt, sed obscurant, et inervant lucem, et vim illustrationum. Quibus divina providentia, medio Angelorum ministerio, Gentes provehit ad justitiæ, et honestatis amorem, et cultum. Eorumque auxiliorum copiam, et sufficientiam rursus tradit : « Præsertim cum aliis Gentibus, ex quibus » nos quoque ad immensum, copiosumque » divinæ lucis profundum, quod omnibus

» ultro se communicandum offert, emersi-
» mus, non alieni Dii præfuerint, sed unum
» principium omnium, et ad illud Angeli,
» cui unicuique rationi præfecti erant, se-
» quaces deducerent. Considerandus est
» Melchisedech. » Quæ omnia ex fine, in quem dirigitur Angelorum custodia, confirmat ad finem : « Una quidem de omnibus
» Altissimi providentia, omnes homines sa-
» lutis causa Angelis suis ad se deducendos
» distribuerit. » Nempe quia salutis causa divina providentia Angelos nationibus, et hominibus etiam infidelibus, et Barbaris præfecit, ad quam assequendam bona virtutum opera, verique Dei cultus, et amor suis conatibus procurant. Tandemque concludit: « Omnes Angelos, qui singulis Gentibus
» præsint, ad illud ipsum principium, ut
» proprium, eos, qui ultro, ac sponte se-
» quantur, deducere. » Quomodo autem Angeli Gentes infideles deducerent ad Deum, si nullum veræ virtutis opus, nullum Dei cultum, et amorem possent elicere? Ergo ex prima nascentis Ecclesiæ doctrina sanctum est, Barbaris, et infidelibus hominibus possibilia esse veræ virtutis, atque justitiæ opera.

Tertium argumentum.

85. Aliud argumentum ex communi Theologorum dogmate conficitur, quo sanciunt, omnibus hominibus etiam infidelibus possibilem esse saltem remote salutem, et sola ipsorum culpa ab ea deficere. Nam in hominum carentium fide potestate etiam remota salus esse non potest, nec ulla ejus assequendæ via, nisi in eorum potestate sit, aliqua opera moraliter bona, saltem legi naturali conformia perficere, quibus aliquo pacto ex lege Dei annexa sit gratia, sive antecedens, sive consequens ad salutem necessaria, et eorum operum desertio causa sit, ut ad illam non perveniant. Nec enim alia ratione potest eis esse culpabilis salutis defectus, eorumque vitio solum, et non divinæ providentiæ tribui, nisi quia vitio, et culpa ipsorum bona opera ipsis possibilia deserta sunt, quibus salutis viam adire possent. Quare constans est Theologorum doctrina, ideo jure infideles ab æterna salute arceri, quia legem naturalem, quam servare poterant violarunt, et divinæ providentiæ paratæ ad eis elargiendum auxilia gratiæ obstruxerunt viam.

86. Huc advoco doctrinam divi Thomæ ad Rom. x, lect. III, de Barbaris, qui nutriuntur in sylvis; et propter invincibilem ignorantiam excusantur a peccato infidelitatis : « Si qui tamen eorum fecissent, quod
» in se est, Dominus eis secundum suam
» misericordiam providisset, mittendo eis
» prædicatorem fidei, sicut Petrum Cornelio,
» Act. x, et Paulum Macedonibus, Act. XVI.
» Sed tamen hoc ipsum, quod aliqui faciunt,
» quod in se est, convertendo se, scilicet ad
» Deum, ex Deo est movente corda ipsorum
» ad bonum. » Rursus de Veritate, q. XIV, art. 11, ad 1. « Si aliquis nutritus in sylvis,
» ductum naturalis rationis sequeretur in
» appetitu boni, et fuga mali : certissime
» tenendum est, quod ei Deus vel per inter-
» nam inspirationem revelaret ea, quæ sunt
» credenda, vel aliquem fidei prædicatorem
» ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad
» Cornelium, Act. x. » Et in sequenti solutione ad 2 : « Si nos fecerimus, quod in
» nobis est, ut scilicet ductum rationis na-
» turalis sequamur, Deus non deficiet nobis
» ab eo, quod nobis necessarium est. »
Quibus similia tradit, de veritate, q. XXIV, quæ est de libero arbitrio, art. 1, ad 2, et clarius in II, sentent. dist. XXVIII, q. unic., art. 4, ad 4; quibus consequenter de puero perveniente ad usum rationis, « si se ipsum
» ordinaverit ad debitum finem, » loquitur, I, II, q. LXXXIX, art. 6, corp. Quibus plane supponit Angelicus præceptor, posse hominem ante notitiam fidei, ductum rationis naturalis sequendo, bona moraliter opera agere, quibus ex lege providentiæ divinæ ad notitiam fidei necessariam ad salutem perveniat.

87. Quam doctrinam sequuntur cæteri Scholastici præsertim divus Bonaventura, in III sent., distinct. XXV, art. 10, q. II; Albertus in II, dist. XXVIII, art. 1, ad 4; Alexander, III p., q. LXIX, memb. III, art. 3, prope finem, et memb. V, art. 2, § 1, corp., et ad 1, et art. 3, corp.; sed præcipue in solut. ad 6 argument., et II p., q. CXXIX, memb. VIII, § 1; Ægidius, in II, dist. XXVIII, q. I, art. 3, fine; Raynerius, variis in locis repetens sententias divi Thomæ supra positas; Paludanus in III, dist. XXV, q. I, in med.; Capreolus, in II, distinct. XL, art. 3, versus finem; Cajetanus, I, II, q. CIX, art. 6, § *Neque obstat*; Conradus ibidem; Durandus, in III, dist. XXV, q. I, n. 9, et lib. I, dist. XXXIX, q. III, fine; Ricardus, in III, dist. XXV, art. 3, q. II, ad 2 et 3, et aliis multis in locis; Henricus, quod lib. V, q. XX, post med.; Gabriel, in II, dist. XLI, q. unic.,

art. 3, dub. 1 et 3, n. 7; et in II, dist. XXII, q. II, art. 3; et dist. XXVII, q. unic., art. 2, conclusio. IV; Dionysius Carth., in II, dist. XXVIII, q. II, post med.; Argentinus, in II, dist. XXVII, q. unic., art. 3, post med.; Marsilius, in I, q. XX, fine, et aliis in locis; Gerson., p. 1, Alphabeto XXIV, in regula moral., litt. M, et Alphabeto LXI, litt. G, Tract. de vita spirituali, lect. I; Major, in II, dist. XXVIII, q. I, ad 27 object. § *Ad formam argumenti*; Abulensis in Matth. c. XIX, q. CLXXXI, ad 3, et ad 4, et Matth., c. XXI, q. CCXI; Michaël de Bononia, in II, dist. XXIX, q. unic. fine; Alter Conradus, Tract. VII de contractibus, q. c, conclus. II, post med.; et in IV, argument.; Adrianus, quodlib. IV, q. I, paulo post med., § *Sciendum autem*; et quodlib. III, q. I, ante med., et quodlib. VII, q. I; Roffensis, art. 36 contra Lutherum, inter princip. et med. articuli, § *Verbosus*, post med.; Driedo, lib. de Concordia, lib. arb. cum prædestin., p. 2, c. III, prope med. § *Verum hic sciendum*, defendens communem sententiam, ut piam et probabilem. Similiter Ruardus, art. 7 de lib. arb., circa med., § *Doctores autem*, fol. 348, et seq. Sed asseverando ex propria sententia loquuntur Castro, de lege pœnali, lib. II, c. XIV, colum. 5 et 6; Joannes de Medina, codice de pœnit., Tract. I, q. II, § *Nunc ad motiva*; Vega, lib. VI in Trident., c. XVII et XX; et lib. XIII, c. XII, colum. ult. (quamvis in dicto c. XX, plusquam cæteri Auctores, excedat refutans supernaturalitatem auxilii prævenientis Barbaros); Victoria, relect. ultima de pervenientibus ad usum rationis prope finem, p. 3, post propos. III, n. 14; Cano, relect. de Sacramentis in genere, p. 2, versus med.; Soto, lib. I de Natura et Gratia, c. XXI, prope init., et lib. II, c. XII, fine, et IV sent., dist. I, q. II, art. 3, circa med.; et dist. V, q. un., art. 2, post med., § *Hic primum omnium*; et in Epist. Rom., c. I, ad illud: *Ita ut sint inexcusabiles*; et c. X, ad illud: *Numquid non audierunt*; Corduba, in quæstionario lib. II de ignorantia, q. IV, præsertim a colum. 9, § *Secundo dico*; et in seqq. et q. V, ad 4, argum.; Viguerius, instit. c. X, § 4, in princ. ante vers. 1, colum. 2; Delphinus, lib. IV de lib. arb., circa med. tractans; *Quid sit hominem facere, quod in se est*, conclus. p. I, CLXI; et fusius, lib. V de Justificat., post med., in q. *Possintne, qui Evangelii prædicationem numquam audierunt, salutem consequi?* Cartagena, de prædest. discursu VIII, prope med., § *Respondendum igitur;* Trigosus, I, p., q. XVIII, art. 8, dub. 5, circa secundum argumentum, dub. 2, post med.; Barthol. Medina, I, II, q. LXXVI, art. 2, ad ultim.; et q. LXXXIX, art. 6, ad 2, Capreoli; et q. CIX, art. 6, colum. penult.; Bannez, II, II, q. X, art. 1, in med. dum respondet ad 4 et I p. q. XXIII, art. 3, dub. 3, conclus. I et II; Aragon, II, II, q. II, art. 3, ad 2; et q. X, art. 4, in argum. II et solutionibus illius; Zumel, I, II, q. LXXXIX, art. 6, Disp. II, in II p., dicto 4, § *Sed observa valde;* et Disp. III, p. 2; et Disp. IV, præsertim dicto 4, quod melius declarat in q. CXIII, art. 4, Disp. II, conclus. IV et V; Navarrus, I p., q. XIX, controvers. XXIII, pagina 457; Didacus Alvarez, Disp. LVI et LVII; et Disput. CXII, num. 7, post conclus. III.

88. Qui omnes unanimi consensu adscribunt infidelibus potestatem ad bona opera moralia legi naturali conformia, quibus præcepta legis naturalis adimplere possint, et ad supernaturalia, notitiamque fidei aliqua ratione disponi, quamvis non omnes uno modo id tueantur. Alii enim una cum potestate naturali supernaturalem quoque auxiliis gratiæ innixam infidelibus tribuunt, ut ea ratione dispositionem ad justificationem, et notitiam supernaturalem fidei non solis viribus naturæ, sed auxiliis supernaturalibus gratiæ tribuant. Alii vero negantes auxilia gratiæ infidelibus communia solam sufficientiam naturalem ad bonas virtutum naturalium actiones tuentur. Quorum alii in eis naturalibus virtutum operibus omnino bonis vim positive dispositivam ad dona supernaturalia agnoscunt. Alii vero rectius vim solam prohibentium peccatorum remotivam. Ex quibus rursus alii legem supernaturalem adjungunt, quia infallibiliter remotioni obstantium dona supernaturalia annectantur. Alii vero ejusmodi legem infallibilem aspernantur, et soli divinæ providentiæ et misericordiæ dispensationem gratiæ relinquunt. De quibus placitis, et nobis verosimiliori asserto vide scripta a Disp. XVII ad XX inclusive, de Ente supernat.

89. Ex quibus deprehendes, quam malignus fuerit Baianorum animus, qui sententiam de bonis operibus infidelium solis Societatis Scriptoribus adjudicant, ut liberius possint in eam debacchari. Siquidem

ca sententia in schola Thomistica et Scotica, aliisque Catholicis universim ab omnibus Theologis defenditur, ut salutem infidelium possibilem, et eorum damnationem justam tucantur.

Quartum argumentum.

90. Demum sententia Baiana arguitur vanitatis, quia vanis prorsus his fundamentis innititur. Primo, quia nullus est veræ virtutis actus, qui non sit charitatis divinæ opus, quod infidelibus auxiliorum gratiæ expertibus impossibile est. Secundo, quia ante fidem nullum esse potest opus moraliter bonum, cum omnis gratia ad opus moraliter bonum necessaria pertineat ad fidem, et juxta Apostolum omne, quod non est ex fide, peccatum sit. Primum enim fundamentum esse prorsus inane, et falsum, ex eo persuadetur. Primo, quia Disputatione sequenti videbimus possibilem esse infidelibus potestate antecedenti, et sufficienti dilectionem naturalem Dei. Secundo, quia Disp. XXII, ostendemus præter charitatis actus, esse integre moraliter bonos virtutum moralium actus, quin intrinsece moveantur ex bonitate divina, sed ex honestate creata, nec extrinsece actu referantur in Deum. Tertio, quia Disp. XX, de Ente supernat. copiose sancivimus, infideles esse participes auxiliorum gratiæ, quibus possint justitiam colere, et Deum, ut Auctorem naturæ amore etiam supernaturali diligere. Secundum fundamentum falsitatis arguitur. Primo omnibus, quæ in hac Disp. objecimus. Secundo, quia ante fidem bona moraliter est ipsa voluntas fidei, quæ non potest ex fide proficisci, cum necessaria, et antecedens semper sit ad fidem actualem admittendam. Tertio, quia sect. x, stabiliemus, auxilia divinæ gratiæ non esse adstricta fidei strictæ Theologicæ, sed alia multiplicis differentiæ esse possibilia, quæ ad illustrationes, et affectiones supernaturales aliarum virtutum intellectualium, et moralium pertineant.

SECTIO IX.

Objicitur et diluitur argumentum a Baianis confectum ex fide necessaria ad omne opus moraliter bonum.

91. Plura congerunt Baiani in suæ sententiæ tutelam. Prætereo, quæ ex necessitate peccandi, et impossibilitate bene moraliter agendi naturæ lapsæ suis viribus relictæ in genere contendunt, quia ea duabus elapsis Disputationibus depulsavimus. Nunc solum ea, quæ in specie ex infidelium statu promunt, opponemus et diluemus. Primumque ac potissimum formant ex necessitate fidei ad omne opus moraliter bonum. Cum enim infideles destituti omnino sint auxilio fidei, si illud ad quodvis bonum opus requisitum est, recte conficiunt, eos etiam esse omni bono opere destitutos. Necessitatem autem probant ex Paulo et Augustino..

Testimonia Pauli objecta

92. Nam Pauli scitissimum testimonium est illud Rom. XIV : *Omne, quod non est ex fide, peccatum est.* Item illud Hebræorum, XI. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Ergo opera, quæ ex fide non procedunt, qualia sunt infidelium omnia, non possunt esse moraliter bona, neque Deo placentia, sive grata. Hæc collectio est Augustino frequentissima.

Item Augustini.

93. Ita Tract. LXXXVI in Joannem : « Quid enim est boni operis ante fidem, » cum dicat Apostolus : *Omne, quod non* » *est ex fide, peccatum est?* » Item Epist. CV ad Sixtum : « Opera bone fiunt ab homine, » fides autem fit in homine, sine qua illa a » nullo fiunt homine. *Omne* enim, *quod* » *non est ex fide, peccatum est.* » Et in lib. de Gestis Pelagii, c. XIV : « Quantumlibet » opera infidelium prædicentur, ejusdem » Apostoli sententiam veram novimus, et » invictam : *Omne, quod non est ex fide,* » *peccatum est* : cum ipsa sit initium, unde » bona opera incipiunt. » Quo argumento utitur etiam Epist. CVII ad Vitalem, lib. de Gratia Christi, c. XXVI ; lib. III ad Bonifacium, c. V ; lib. I de Nupt. et Concupis., c. III ; lib. IV contra Julianum, c. III, et in omnibus scriptis contra Pelagium frequentissime.

94. Idemtidem arguit Augustinus, lib. IV contra Julianum, c. III, ex testimonio Hebræorum, II, et utrumque conjungens negandis bonis operibus, et virtutibus infidelium invictum esse conficit : « Nam testi- » monium illud, quod ex Apostolo posui : » *Omne, quod non est ex fide, peccatum* » *est* ; sicut tibi visum est, accepisti, et ex- » posuisti, non ut sapit, sed ut sapis. De » cibis enim Apostolus loquebatur : verum » cum dixisset : Qui autem discernit, si » manducaverit, damnatus est, quia non ex » fide, hanc peccati speciem, de qua ageba-

» tur, generali voluit probare sententia, » mox inferens : Omne enim, quod non est » ex fide, peccatum est. Sed ut hoc tibi de » cibis tantum intelligendum esse concedam : quid de alio dicturus es testimonio, » quod idemtidem posui, nec inde aliquid » disputasti, quia non invenisti, quomodo » in tuam posses detorquere sententiam, » quod ad Hebræos scriptum est : *Sine fide* » *enim impossibile est placere Deo*? Nempe » ut hoc diceretur de tota vita hominis, » agebatur, in qua justus ex fide vivit, et » tamen cum sine fide impossibile sit placere » Deo, tibi virtutes sine fide sic placent, ut » eas veras prædices, eisque bonos esse » homines, et rursus quasi te pœnituerit » laudis earum, steriles pronuntiare non » dubites. » En duplici testimonio Pauli a Baianis objecto Julianum stringit, ut fateatur, infidelibus nullum opus moraliter bonum, nullam virtutem veram esse posse, quia fide carent, sine qua nullum opus, quod peccatum non sit, et placeat Deo fieri potest, simulque rejicit interpretationes Scholasticorum, quibus se muniebat Julianus.

esponde-tur. 95. Respondeo. Plures Ecclesiæ Patres, et Pauli interpretes testimonia objecta Pauli aliter, quam Augustinus, exponunt. Nam primum Rom. XIV, communi sensu intelligunt de solo dictamine conscientiæ. Quod lata significatione fides dicitur, quia illi auscultare, et obedire tenetur, qui moraliter operatur, peccatumque censetur, non solum quidquid contra illud, sed etiam quidquid illo prætermisso, et contempto agitur. Secundum vero Hebræorum II, non de opere, sed de persona Deo grata accipiunt, ut nulla sine fide justa, et sancta, amicaque jure videatur. De quo vide Pauli interpretes, præsertim recentiores Justinianum et Cornelium, qui alios referunt. Sed quidquid de hoc sit, illud apud omnes certum, Paulo esse sermonem de operibus, quæ ad justificationem, et vitam æternam conferunt, in quæ tribuenda fidei Augustinus advocat ea testimonia Pauli. Quippe Pelagiani, cum quibus de bonis operibus, et virtutibus infidelium decertat, solas arbitrii vires, absque auxilio gratiæ sufficientes profitebantur, ut opera fierent, quæ veram justificationem, et vitam æternam conferrent, et ut id evincerent, ad bona infidelium opera. virtutesque, quæ absque auxilio gratiæ, et fidei hominem ad veram justitiam, felicitatemque æternam promovebant, et perducebant, Augustinum provocabant. Augustinus vero, ut eos revinceret, ejusmodi opera removet ab infidelibus, quibus nullum gratiæ, et fidei divinæ auxilium adesse, Pelagiani ipsi supponebant. At nos cum cæteris Scholasticis oppositum Pelagianis dogma profitemur. Nam opera moraliter bona, quæ soli facultati naturæ infidelium possibilia adscribimus, nullius pretii, atque momenti ad justificationem, et æternam salutem esse fatemur; quæ vero ad hunc finem proficua censemus, etiam in infidelibus auxilio gratiæ tribuenda, constantissime asserimus. Unde neque Pauli, neque Augustini testimonia doctrinæ nostræ obesse possunt.

96. Et quidem Augustinum eo solum sensu vere Theologico, atque Christiano opera moraliter bona, verasque virtutes infidelibus negare, indubitatum est. Tum quia eo solum sensu bona opera, et virtutes negat facultati naturæ, et auxilio gratiæ tribuit, ubicumque de necessitate gratiæ cum Pelagianis confligit, ut duabus præteritis disputationibus satis vidimus. Tum quia in specie eo sensu initus fuit de bonis operibus, et virtutibus infidelium conflictus cum Juliano, cum quo hac de re ex professo exactam disputationem suscepit, lib. IV, cap. III, contra ipsum exarato. Nam de virtutibus infidelium sic habet : « Si ad consequendam veram beati- » tudinem, quam nobis fides per Christum » promittit, nihil prosunt homini virtutes, » non sunt veræ virtutes; » et postea referens definitionem virtutis ex Cicer. lib. II, de Invention. « Virtus est habitus naturæ » modo, et rationi consentaneus, » subjungit : « Sed quid sit consentaneum libe- » randæ, ac beatificandæ naturæ mortalium, » nescierunt : » consequenter cum præmisisset : « Per quod enim vera justitia, per » hoc etiam regnum Dei. Deus namque » ipse, quod absit, erit injustus, si ad ejus » regnum verus non admittitur justus, cum » et ipsum ejus regnum justitia sit; » concludit : « Porro si veram justitiam non ha- » bent impii, profecto nec alias virtutes » comites ejus et socias. » Quia vera justitia non est, quæ ad regnum cælorum non perducit, ideo non admittit veras esse virtutes, quæ justitiæ comites sunt, nisi quæ vitam æternam conferre possunt. Ideo Juliano cum cæteris Pelagianis exprobrat justitiam veram infidelibus adscribere, quibus sine fide vita æterna impossibilis est :

« Absit autem, ut sit justus vere, nisi vivat » ex fide, justus enim ex fide vivit. Quis » porro eorum, qui se Christianos haberi » volunt, nisi soli Pelagiani, aut in ipsis » etiam forte tu solus, justum dixerit infi- » delem, justum dixerit impium, justum » dixerit Diabolo mancipatum? »

97. Similiter non fert bona opera infidelibus adscribi, nisi ea possint ad æternam salutem conferre : « Quoniam concedis, » opera infidelium, quæ tibi videntur bona, » non tamen eos ad salutem æternam per- » ducere; scito, nos illum bonum hominem » dicere, illam voluntatem bonam, illud » opus bonum sine gratia Dei, quæ per » unum mediatorem datur, nemini posse » conferri, per quod solum homo potest ad » æternum Dei donum, regnumque per- » duci. » Idemtidem renuit concedere virtutes steriles, et opera bona sterilia, quæ fructum vitæ æternæ ferre non possint, qualia Julianus aliqua infidelibus tribuebat : « Quapropter dici non potest, quantum te » ista fallat opinio, qua dixisti, omnes vir- » tutes affectus esse, per quos aut fructuose, » aut steriliter boni sumus. Fieri enim non » potest, ut steriliter boni simus : sed boni » non sumus, quidquid steriliter sumus. » Arbor enim bona bonos fructus facit. » Absit autem, ut Deus bonus, a quo secu- » ris paratur arboribus non facientibus » fructum bonum, excidat, et in ignem » mittat arbores bonas. Nullo modo igitur » homines sunt steriliter boni; sed qui boni » non sunt, possunt esse alii minus, alii » magis mali. » Quibus diserte Augustinus explicat, nullam a se haberi virtutem veram, nullam actionem bonam, nullum hominem bonum absque fructu salutis; atque adeo sola usurpatione Theologica, atque Christiana accipere virtutes veras, operaque bona, quæ refert in auxilium gratiæ, et fidei, nempe sola illa, quæ in assequutionem æternæ salutis conducunt.

Insurgunt Baiani.

98. Sed hinc sibi plaudentes insurgunt Baiani, et arguunt, nostram sententiam a Pelagiana, quam Augustinus impugnat, non differre. Nam nos quoque infidelibus damus opera naturalia sterilia in vitam æternam, quæ Pelagiani dabant, et Augustinus quasi chimærica et fictitia rejicit. Cæterum hæc redargutio inanis est, et ignorantiæ plena. Quod ut aperiam, sciendum est, duplicis generis opera tribui infidelibus a Pelagianis bona solis viribus naturæ elicita, duplicisque generis virtutes veras pure naturales. Uno modo cum homo incumbit virtutis officio propter honestatem ipsius virtutis, et ex fine honesto ipsius interdum creato, et interdum increato. Alio modo cum incumbit virtutis officio ex fine pure temporali, et vitioso propter solum commodum, aut lucrum temporale, quin agendo intendat in ullam honestatem, aut convenientiam creatam cum natura rationali, aut lege naturali, sive divina. Hanc esse Juliani sententiam, et in quam explodendam eo in loco totus Augustini cum Juliano conflictus dirigitur, sect. seq. evidentissimum aperiemus.

Refelluntur.

99. Opera igitur priori modo bona non erant opinione Juliani, et aliorum Pelagianorum sterilia, sed fœcunda in vitam æternam, etiamsi edita absque auxilio gratiæ solis viribus naturæ. Quid enim Pelagianis solemnius, quam bonos virtutum actus sola naturæ facultate elicitos meritorios, seu impetratorios esse vitæ æternæ? Quinam autem virtutum actus huic merito, et impetrationi aptiores, quam qui ex solo honestatis motivo fiunt? Opera solius posterioris generis asserebat Julianus sterilia, ac simul virtuosa, et bona, quod materia esset bona, finis vero non solum extrinsecus, sed etiam intrinsecus esset temporalis, et ingratus Deo. His assertis Pelagianis nostra sententia omnino adversaria est. Nam priora opera, si absque auxilio gratiæ fiunt, nullo modo admittit saluti assequendæ proficua, quia sanctissimum nobis est, nulla esse salutaria opera, quæ auxilio gratiæ non indigeant. Opera vero posteriora nullo modo admittimus moraliter bona, quia ad bonitatem moralem non sufficit sola bonitas officii, sed etiam finis intrinseci, sive sola bonitas objecti materialis, sed etiam formalis, ut omnibus Scholasticis celebratissimum est. Ergo Julianus eas solum virtutes steriles prædicat, quæ soli officio virtutis incumbunt, et cum fine intrinseco temporali, et turpi componuntur; eas vero fructibus salutaribus fœcundas, quæ ex fine honesto, et amore virtutis suos actus eliciunt, et utrasque infidelibus solisque naturæ viribus adscribit. A quibus nostra, et communis Scholasticorum doctrina toto cœlo aberrat.

Insistunt.

100. Verum adhuc insistes, Augustinum virtutes eo ipso, quod steriles sint in vitam æternam, a verarum choro virtutum deturbare; nos vero veras ex fine intrinseco honesto virtutes, ac simul steriles admittere,

et infidelibus tribuere, nempe naturales solis naturæ viribus partas. Respondeo. Augustinus phrasi solum Theologica, atque Christiana virtutes veras, et opera moraliter bona usurpat, ea videlicet, quæ apud Paulum, et Sacros Scriptores reperiuntur : ejusmodi autem virtutes, et opera ad vitam æternam conferunt. Nos vero usurpatione philosophica, et Gentili virtutes veras, et opera bona infidelibus tribuimus, quæ bonitatem cum sterilitate vitæ æternæ conjungunt, quod eorum radix, ac semen non sit gratia, quæ sola fructus in vitam æternam salutares edere potest. Præterea Augustinus respuit virtutes steriles eo sensu, quo Julianus eas steriles prædicabat, nempe omnis meriti etiam naturalis apud Deum expertes, et solum ejus apud homines capaces, quod ex fine temporali, et non honesto moverentur. Nos autem nullas admittimus virtutes veras, quæ apud Deum meritoriæ non sint saltem felicitatis naturalis etiam æternæ, siquidem etiam naturales virtutes, ex fine honesto virtutis operatrices ad eam felicitatem a Deo impetrandam conferre possunt, ut exposuimus Disp. VIII, sect. VII. Quod a virtutibus sterilibus Juliani, quæ finem temporalem, et turpem admittunt, alienum est. Demum ideo Augustinus virtutes omnino steriles rejicit, quia in ea existimatione est, quam nos fuso calamo illustravimus Disp. XX, de Ente supernat. quod nec virtutes naturales] ex fine honesto virtutis operari quidquam possunt, quin fructus simul salutis comparetur, quia actus honestus naturalis a supernaturali individuus est, et nequit arbitrium in honestum amorem conatum conferre, quin auxilio gratiæ præveniatur, ut simul cum merito naturali supernaturale quoque edat. Quod Julianus negabat.

Rursus insistunt.

101. Sed insuper insistunt Baiani, Augustinum ex testimonio Pauli Rom. XIV, non solum contendere opera bona fieri auxilio gratiæ et fidei, verum etiam omnia, quæ ex illo non fiunt, esse peccata, et mala, *omne enim, quod non est ex fide, peccatum est.* Atque adeo nulla infidelibus relinqui opera, quæ sint malitiæ expertia, sola facultate naturæ elicita. Respondeo. Hæc objectio diluenda est ex doctrina sæpius inculcata, qua diluimus Disp. XVIII, sect. X, illud frequens Augustini, et aliorum Patrum assertum, quod arbitrium sine auxilio gratiæ non nisi ad peccandum valet. Nimirum quia arbitrium quidquid suis solis viribus relictum agit, peccatum est, quoniam ad agendum etiam opera naturalia bona, suis solis viribus non relinquitur, sed continuo, et perpetuo auxiliis gratiæ prævenitur, ut numquam sola opera bona naturalia edat, quin eis supernaturalia misceantur, conjunctis inseparabili vinculo auxiliis supernaturalibus cum naturalibus, ut individuo conatu, et opere arbitrium actum virtutis naturalem, et supernaturalem eliciat. Quare verum est, quidquid arbitrium agit nullo præcedente auxilio gratiæ peccatum esse, quia nec opus naturale bonum efficitur, quin auxilium gratiæ, ex lege Dei sic disponente præcurrat.

SECTIO X.

Urgetur argumentum præcedens, et quænam sit fides, ex qua bona opera salutaria procedunt, exponitur.

Urgetur argumentum.

102. Ex præmissis objicies. Nullus per nos potest agere opus bonum naturale, quin possit supernaturale, et salutare in vitam æternam. At infideles nequeunt agere opus aliquod supernaturale, et salutare in vitam æternam. Ergo nec opus bonum naturale. Consequentia est optima. Major a nobis supponitur. Minor ex Apostolo, et Augustino probatur. Nam uterque docet, omnis operis salutaris principium esse fidem. Infideles autem omni fide destituti sunt. Respondeo. Fides ad omne opus salutare necessaria, non est fides stricta, sed lata. Infideles autem solius fidei strictæ, non vero latæ incapaces sunt. De hoc argumento copiose disseruimus Disp. LXIII, de Ente supernat. ex qua excerpam ea, quæ præsenti objectioni explicandæ necessaria sunt, cum eorum plurima in rem præsentem natissima sint. Itaque tribus pronuntiatis clauditur tota solutio. Alterum, fidem apud Sacros Scriptores, et Ecclesiæ Patres non solum usurpari strictam, sed etiam latam. Alterum, fidem ad opera supernaturalia, et salutaria necessariam, non esse strictam, sed latam. Tertium, infideles fidei latæ esse participes.

Diluitur 1° Auctoritate.

103. Ut primum explicem; fidem strictam voco assensum objecti propter testimonium Dei propositum ab Ecclesia ministerio externo, et vocali hominum, qualem habent

fideles regulariter fidem Theologicam ex auditu concipientes. Fidem latam vero aliam quamcumque cognitionem supernaturalem honesti, partam ex testimonio externo creaturarum irrationalium, aut ex inspiratione interna Dei, quam Deus, ceu vocem inserit auditui mentis, erudiens in interiori schola hominem absque voce extrinsecus sonante, ut frequenter docet Augustinus; propterea-que cum ipso « vocationem divinam » usurpant Theologi, quod æmuletur vocem externam ministrorum Ecclesiæ, quæ in auditum externum fidelium testimonium defert, cui stricta fides assentitur. Igitur nostri operis nunc est ostendere, apud Sacros Scriptores et Ecclesiæ Patres non solum assensum Theologicum objecti propter testimonium Dei ab Ecclesia propositum, sed aliam etiam quamcumque cognitionem supernaturalem infusam a Deo, aut immediate per se ipsum, aut medio ministerio creaturarum vocari fidem.

104. Testetur hanc veritatem primus Christus Dominus, Matth. VI : *Si ergo fœnum agri, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modicæ fidei?* En Christus Dominus vocat fidem certitudinem providentiæ divinæ comparatam ex testimonio creaturarum irrationalium, quibus diligens assistit providentia Dei; et arguit modicæ fidei eos, qui tanto argumento non fidunt certo curæ paternæ Dei, quæ hominibus omnia necessaria largissime disponit. Accedit Paulus Rom., X, ubi præmittens fidem ex auditu concipi, *ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei*, probat nihilominus omnibus hominibus tam Gentilibus, quam Judæis sufficienter proponi verbum Dei, quod credant, quin ullus excusari queat de fide non accepta, quod non audierit : *Numquid non audierunt? et quidem in omnem terram exivit sonus eorum.* Videlicet quia voces creaturarum irrationalium testantium magnitudinem, bonitatem, et providentiam Dei ab omnibus audiuntur. Ita intelligunt Augustinus, Arnobius, Cassiodorus, et alii Patres in Psalm. XVIII, e quo ea verba Paulus desumpsit.

105. Audiamus Chrysostomum, homil. IX ad populum Antiochen., sic de Cœlestibus corporibus disserentem : « Vocem non ha-» bent, ipsis non est lingua; quomodo igitur » narrant? Per ipsum aspectum. Cum enim » videris pulchritudinem, magnitudinem, » celsitudinem per tantum temporis perma-» nere, tanquam vocem audiens, et ad » aspectum discens adoras eum, qui tam » pulchrum, et admirabile corpus creavit. » Tacet cœlum, sed ipsius aspectus vocem » tuba clariorem emittit per oculos; non » per aures non docens. » Et post pauca claudit : « Scytha, et Barbarus, et Indus, et » Ægyptius, et omnis homo super terram » incedens, hanc vocem audiet; non enim » per aures, sed per oculos in mentem inci-» dit nostram. » Quare consequenter illud *fides ex auditu* non de auditu carnis, sed mentis intelligit Clemens Alexandrinus, lib. II Stromat., ex sententia Epicharmi dicentis : « Mens videt, mens audit, cætera » surda, et cœca sunt. » Cujus auditus mentis meminerunt Aristoteles. Problemate XXXIII, sect. II; Plutarchus, lib. II, de fortitudine Alex.; Tertullianus, lib. de anima c. VIII, et Theodoretus, lib. I de curand. græc. affect. Ideo Chrysostomus ea verba Pauli sic expendit : « Non simpliciter » auditum dixit, quod humana verba audire » oporteat, et credere; sed sublimis est hic » auditus; est enim auditus per verbum » Dei. Deo siquidem tam loquenti, quam » mirabiliter operanti æque credere, et » obedire oportet. » Itaque fides, qua Deo credimus, auditus, quo Dei verba capimus, non solum Deo loquenti, sed etiam operanti creaturas, quæ suo aspectu nos provocant in amorem, et gratitudinem Dei, exhiberi potest. Ac tandem fides merito nuncupatur cognitio Dei, et beneficiorum ipsius, quæ absque voce sonante, visis tantum creaturis menti nostræ inseritur, ut in Conditoris laudes, et amorem assurgamus. Deinde eadem mens Pauli illustris est Act. XIV, ubi exhortans Licaonios ad fidem veri Dei, sic eos alloquitur : *Nos mortales sumus similes vobis, homines annuntiantes vobis, ab his vanis converti ad Deum, qui fecit cœlum, et terram, mare, et omnia, quæ in eis sunt, qui in præteritis generationibus dimisit Gentes ingredi vias suas; et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens de cœlo, dans pluvias, et tempora fructifera, implens cibo, et lætitia corda nostra.* Ubi Paulus ad fidem veri Dei non proponit Licaoniis aliud testimonium, quam id, quod exhibent creaturæ, et præteritas generationes adorantes alios Deos, et a vera fide declinantes inexcusabiles prædicat, quod testimonio veri Dei, quod cœli, et pluviæ, tempora fructifera, et providentia

quotidiana universi reddunt, assensum fidei non præbuerint. Quo testimonio utitur eleganter Athanasius, orat. contra Idola inter medium, et finem, fusa, et accurata deductione deprehendens, ad deturbandum Idolorum cultum, et persuadendam fidem veri Dei validius omnibus testimonium irrationales creaturas conferre.

106. Irrefragabile argumentum exhibet Cornelius, Act. x, quod sic oppono. Cornelius ante auditum Evangelium, ante fidem strictam, Ecclesiæ ministerio conceptam, credebat Deo, et agebat plura opera salutaria ex fide infusa. Non ex fide stricta, ut per se manifestum est. Ergo ex fide lata, quæ a fide stricta, quam postea Petro instruente obtinuit, differret. Minor et Consequentia constant. Major probatur ex Sacro Textu. Nam ante strictam fidem orationes, et opera misericordiæ Cornelii referuntur accepta Deo, ut eis mereretur Evangelium audire, et strictam fidem concipere, ut ad illa verba *orationes tuæ, et eleemosynæ tuæ ascenderunt in conspectu Dei*, docent communiter Ecclesiæ Patres. Nullum autem opus salutare, et acceptum Deo esse potest, ad quidquam supernaturale impetrandum, nisi ex fide profectum, ut ex Paulo, et Augustino cum Baianis supponimus. Totum assumptum luculenter illustrat Augustinus, lib. I ad Simplic., q. II, prope init. « Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo incipit Deo credere, vel interna, vel externa monitione motus ad fidem. Sed interest quibus articulis temporum; vel celebratione Sacramentorum gratia plenior, et evidentior infundatur. Non enim Catechumeni non credunt, aut vero Cornelius non credebat Deo, cum eleemosynis, et orationibus dignum se præberet, cui Angelus mitteretur : sed nullo modo ista operaretur, nisi antea credidisset. Nullo autem modo credidisset, nisi vel secretis per visa mentis, aut spiritus admonitionibus vocaretur. » Quid uberior sermo meus aptius toti rei dixerit? En plane Augustinus tradit, Cornelium ante Angelum sibi missum, et Evangelium propositum credidisse Deo, meruisseque ab illo per fidem, ut Angelus mitteretur, quia interna monitione, et illustratione ad orationes, et eleemosynas movebatur, quæ deficiente admonitione externa (quæ ad fidem strictam exigitur) sufficit ad fidem infusam, quia non determinate admonitio externa, sed vel externa sensus, vel interna mentis ad credendum sat est.

107. Similiter Gregorius, Homil. XIX in Ezechielem circa medium : « Cornelius Centurio, cujus eleemosynæ ante baptismum Angelo attestante laudatæ sunt, non operibus venit ad fidem, sed fide venit ad opera; si enim vere, et ante baptismum non crediderat, quid orabat? vel quomodo hunc omnipotens Deus exaudierat? Neque enim poterat bona agere, nisi antea credidisset : scriptum namque est : *sine fide impossibile est placere Deo.* » Cernis, Cornelium sine fide non potuisse orationes, et eleemosynas salutares agere; ideoque ante baptismum, et instructionem Petri vera, et infusa fide credidisse Deo. Hæc Gregorii verba refert Beda, Act. x, et sententiam probat. Item Chrysostomus in Matth., c. XVII, Homil. LVIII, ante medium ibi; « Cornelius sua fide gratiam spiritus invitavit. » Quod refert, et sequitur Magister in III, distinct. XXV, a medio. Igitur Cornelius ante fidem strictam, fide salutari gaudebat. Claudat probationem istam Hieronymus ad Galat. III, juxta princip. cujus egregia hæc sunt. « Sciebat Paulus, et Cornelium Centurionem spiritum ex operibus legis accepisse, sed non ex operibus legis, quam nesciebat, (videlicet Judaïca). Si autem a contrario dicitur; ergo sine auditione fidei accipi spiritus potest? Nos respondebimus, accepisse quidem eum spiritum, sed ex auditu fidei, et naturali lege, qua loquitur in cordibus nostris, bona quæque facienda, et mala vitanda, per quam dudum quoque Abraham, et Mosem et cæteros sanctos justificatos retulimus. » Ecce sine auditione fidei strictæ spiritum fidei Cornelius accepit ex lege naturali, quo fidei spiritu et veteres Patres justitiam adepti sunt.

108. In eamdem doctrinam adduco Catechismum Pii V, paulo ante expositionem Symboli : « Fides autem, quamquam late pateat, et magnitudine, ac dignitate differt, (est enim sic in Sacris Litteris : *Modicæ fidei quare dubitasti?* et, *Magna est fides tua*, et, *Adauge nobis fidem*) : tamen est idem genere, et diversis fidei gradibus eadem definitionis vis, et ratio convenit. » Igitur fides in Sacris Litteris late patet, et una non est specie, sed genere; atque ita recte potest in fidem latam, et strictam, perfectam, et imperfectam distribui. A quo

non absonat Chrysostomus, apud divum Thomam in Catena, Marci IX, illa verba Parentis dæmoniaci : *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam*, sic expendens : « Sed » si crediderat, dicens, credo, quomodo » subdit; Adjuva incredulitatem meam? » Dicamus igitur; quoniam multiplex est » fides, introductoria scilicet, et perfecta. » Hic autem incipiens credere, Salvatorem » deprecabatur, ut apponeret reliquum ad » suam virtutem. » Itaque fides multiplex est, introductoria scilicet, et perfecta : illa, quæ motivo innititur creato, ideoque interdum nutat; hæc vero, quæ motivo innititur divino, ideoque constans, et firma est, ut habet Gregorius, lib. XXII Moral. c. XIV, post med. alias c. XXI, et Beda, Mar. IX. Ergo Pater Dæmoniaci credebat, quia Christo assensum tanquam homini præcellentis sanctitatis præstabat; at quia simul tanquam Deo non exhibebat, quod majus quid, et difficilius erat, ideo auxilium ad altioris fidei perfectionem desiderabat. Tandem obsignet Hieronymus ad Galat. I, verba illa : *ut revelaret filium suum in me*, sic ponderans : « Non est autem ipsum, ut revelaret filium » suum in me, quod si diceret, ut revelaret » filium suum mihi : Cui enim quid revelatur, huic et illud potest revelari, quod » ante in eo non erat : in quo vero revelatur, illud revelatur, quod prius fuit in eo, » et postea revelatum est. Ex quo perspicuum sit, natura omnibus Dei inesse » notitiam, nec quemquam sine Christo » nasci, et habere in se semina sapientiæ, » et justitiæ, reliquarumque virtutum. » Unde multi absque fide, et Evangelio » Christi, vel sapienter faciunt aliqua, vel » sancte. » Unde colligit : « Magis judicio » obnoxios fieri, eo quod habentes in se » principia virtutum, et Dei semina, non » credunt in eo, sine quo esse non possunt. » In quibus duo considera : alterum, ad revelationem, cui fides assentitur, sufficere lucem ipsam, quam naturæ principia ferunt : alterum, omnes homines reos esse infidelitatis, quod ea luce non credunt in Deum. Etenim ista de fide stricta vera esse non possunt. Atque adeo vera sunt, quia de fide lata sunt accipienda, ea scilicet notitia supernaturali, quæ principiis, atque sapientiæ naturæ ex providentia supernaturali annexa est juxta ea, quæ Disp. XX, de Ente supern. stabilivimus.

2ª Ratione

109. Accedit ratio Theologica. Nullus fit actus salutaris, et supernaturalis, qui non sit ex fide, ut ex Paulo, et Augustino Baiani supponunt, et nos ex professo ostendimus Disp. LXIII, de Ente supern. At plures fiunt, qui non sint ex fide stricta, ut probant omnia, quæ pro bonis operibus infidelium adduximus, et exactius ostendunt, quæ mox adjiciemus in probationem secundi principii solutionis nostræ. Ergo præter fidem strictam alia fides admittenda est, quæ salutarium actuum principium sit. Hæc autem alia esse non potest, quam exposita n. 103. Ergo. Illustratur : Apud Ecclesiæ Patres non solum usurpatur charitas infusa stricte, qua Deum diligimus propter se, sed etiam late, qua diligimus propter se omnem honestatem, ac justitiam etiam creatam, ut Disp. seq. monstrabimus. Igitur pariter dare est fidem infusam strictam, quæ innititur testimonio externo Dei, et fidem latam, quæ vel ex testimonio interno Dei, vel externo creaturarum movetur. Par namque est utriusque ratio, et pari modo de fide infusa, ac de infusa charitate Sacræ Litteræ, et Ecclesiæ Patres loquuntur.

110. Jam secundum principium nostræ solutionis, nimirum fidem strictam non esse ad omne opus salutare necessariam, probatu facile est. Vidimus enim præter fidem strictam dari fidem infusam late acceptam, quæ sit actuum salutarium principium. Confirmatur ex operibus Cornelii, quæ ante strictam fidem salutaria fuerunt, ut ostendimus n. 106 et 107, probatque Gregorius, homil. IX in Ezechielem, col. 3 : « Neque » fides sine operibus, neque opera adjuvant » sine fide, nisi opera fortasse pro fide per- » cipienda fiant. Sicut Cornelius ante pro » bonis operibus meruit audiri, quam fidelis existeret. Qua ex re colligitur, quia » bona opera pro fide percipienda faciebat. » Nam cui ab Angelo dicitur : *Orationes* » *tuæ, et eleemosynæ tuæ ascenderunt in* » *conspectu Dei*, et mox pro eadem ascen- » sione præcipitur, ut ad Simonem mittat, » qui ei veniens prædicare debeat, constat, » quia hoc petiit, unde meruit exaudiri. » Vide posse fieri opera salutaria ante fidem acceptam pro percipienda fide, et ea fecisse Cornelium ante fidem meritoria fidei. Item Bernardus, serm. LXXVIII in cant., prope finem : « Cornelius eleemosynis, et oratio- » nibus suis Domino quidem eas sibi inspi- » rante promeruit pervenire ad fidem. »

Inspiratione igitur Dei egit Cornelius ante fidem opera, quæ promererentur fidem.

Secundo. 111. Secunda colligitur ex Disp. XX, de Ente supern. Etenim ostendimus, nullum fieri virtutis acquisitæ actum, quem auxilium gratiæ supernaturale non præveniat, ut simul cum illo voluntas actum supernaturalem circa idem objectum eliciat. At ante fidem strictam possunt plures actus virtutum naturalium, ut per se manifestum est. Ergo etiam actus virtutum supernaturalium. Confirmatur, ut in eadem Disput. a sect. XII vidimus, Deus auxilia supernaturalia gratiæ infidelibus quoque dispensat, quibus queunt simul cum actibus naturalibus actus etiam supernaturales efficere, et salutares. At fides stricta ab infidelibus remota est. Ergo fides stricta non est ad actus salutares, atque supernaturales necessaria.

Tertio. 112. Tertia colligitur ex Disp. XLIX, de Ente supern. ubi statuimus, actum piæ affectionis necessarium ad assensum fidei strictæ esse supernaturalem. At hic affectus necessario antecedens assensum fidei strictæ, non procedit ex fide stricta. Ergo aliquis affectus supernaturalis potest esse, qui non procedat ex fide stricta; atque adeo etiam alii actus virtutum moralium supernaturalium similiter esse possunt. Confirmatur: non solum fides, sed etiam desiderium fidei est salutare, et supernaturale, ideoque indigens auxilio supernaturali gratiæ, ut frequens est apud Concilia, et Patres Ecclesiæ, qui cum Semipelagianis decertarunt, et Disp. XIV, sect. I, de Ente supern. illustravimus. Desiderium autem fidei ex fide non est. Ergo omnis affectus salutaris non est ex fide. Quo pertinet illud, quod Titus Bostrorum Episcopus ad ea verba Lucæ XIV, *Compelle intrare,* dixit: « Donum fidei a » Deo non sine precibus obtineri solet. » Quo diserte preces antecedentes fidem strictam, impetratorias docet.

Quarto. 113. Quarta ex variis Patrum testimoniis depromitur, quæ ante fidem strictam ministerio Ecclesiæ propositam plures actus elicitos ex gratia Dei, et impetratorios agnoscunt. Clemens, lib. I Recognit., in principio, sic refert suæ ad fidem vocationis exordia: « Inerat mihi comes optima, quæ » me quiescere non sinebat, immortalitatis » cupido. Ut enim post rerum exitus docuit, » et gratia omnipotentis ostendit, ea me » animi intentio ad inquisitionem veritatis, » et agnitionem veræ lucis adduxit. » Clemens igitur accipiens ex gratia Dei veram immortalitatem vitæ, impetravit lucem fidei, quæ in illam feliciter perduceret. Item Petrus apud Clementem, lib. IV Recognit. in Gentibus, quibus nondum erat prædicatum Evangelium, sic divinam providentiam gratiæ proponit: « Occulta Dei virtute, quem » debeant diligere, prius etiam quam do- » ceantur, agnoscant. Videtis enim eos, » quasi bonos servos desiderare eum, quem » sibi sperant, adventum sui Domini nun- » tiare: Desiderium ergo audiendi verbi » Dei, et voluntatem ejus faciendi, ex Deo » habent, et hoc est initium doni Dei, quod » Gentibus datur, ut possint per hoc doctri- » nam recipere veritatis. » Attende, Gentes adhuc infideles occulta Dei virtute illustrari, ut veritatis prædicatorem agnoscant, donoque divino adventum ejus desiderare, ut eo merito doctrinam fidei recipiant. Luculenter Nazianzenus, orat. XIX in laudem Parentis mortui, col. 4, post laudatam ejus prudentiam, temperantiam, ejusque adeo justitiam, « ut quamvis in magnis Reipublicæ mune- » ribus, administrationibusque versatus, ne » teruncio quidem facultates suas auxerit, » subdit: « Pro his rebus fidem quoque, ni » fallor, præmii loco retulit. » En actus virtutum moralium ante fidem meritorios fidei, ac per consequens supernaturales, ut nunc supponimus ex Disp. XLIV de Ente supernat., quibus superius præmiserat: « Quemadmodum ex nostris plerique nobis- » cum non sunt, quos scilicet a communi » corpore flagitiosæ vitæ ratio separat; sic » contra permulti exterorum a nobis stant, » quicumque nimirum fidem moribus ante- » vertunt, ac solo Christiani nomine carent, » cum rem ipsam habeant; quo in numero » meus quoque Pater erat, ramus quidem » alienus, cæterum morum honestate ad » nos propendens. » Considera, permultos Gentilium antevertere fidem moribus salutaribus, nihilo differentibus a moribus Christianis, ac proinde meritoriis donorum supernaturalium, quales testimonio superiori retulit Nazianzenus sui Parentis mores.

Accedit Augustinus. 114. Accedit Augustinus, lib. I Confess. c. VI: « Cœlum, et terra, et omnia, quæ in » eis sunt, ecce undique mihi dicunt, ut te » amem, nec cessant dicere omnibus, ut » sint inexcusabiles. » Solæ voces igitur cœli, et terræ, aliarumque creaturarum irrationalium, quamvis Evangelica præco-

nia deficiant, quæ ad fidem strictam necessaria sunt, reddunt amorem Dei omnibus hominibus, et Gentibus prorsus inexcusabilem. Ut autem scires, de amore Dei salutari, et ex gratia interna elicito esse sermonem, subnectit Augustinus : « Altius » autem tu misereberis, cui misertus fueris, » et misericordiam præstabis, cui misericors fueris, alioquin cœlum, et terra surdis, loquentur laudes tuas. » Nimirum quia ut hæc voces creaturarum excitantes ex se solam notionem naturalem Dei, amorem, eliciant salutarem, et supernaturalem, præsto adest providentia supernaturalis, et misericordia Dei, qua illis adjungit illustrationes supernaturales occultas, et internas, quibus is amor Dei salutaris, et supernaturalis efficiatur; sicut eamdem etiam adjungi necesse est, cum Evangelicæ voces aures hominum pulsant, ut sæpe tradit Augustinus contra Pelagium, solam doctrinam externam fidei absque gratia interna Dei ad actus salutares non sufficere. In eamdem rem multa sunt apud Augustini discipulum Prosperum in libris de vocat. Gentium, quorum plura dedimus Disp. XX de Ente supern., sect. XIV. Accipe nunc ex lib. II duo testimonia. Primum, c. V : « Quis ambi- » gat, eos, qui de quibuscumque nationibus, » quibuslibet temporibus Deo placere po- » tuerunt, spiritu gratiæ fuisse directos, » quæ etsi parcior antea, atque occultior fue- » rit, nullis tamen sæculis se negavit virtute » una, quantitate diversa, opere multi- » formi. » Jam ergo ambigere nefas est, quibuscumque nationibus, etiam infidelium, quibuslibet temporibus, etiam ante notitiam strictæ fidei, et revelationis divinæ adesse præsentem spiritum gratiæ Dei, ut opitulante gratia Dei, eis salutariter agere commune sit : licet infidelibus hæc gratia parcior, et occultior quam fidelibus dispensetur; illis sola instruente natura, istis vero abunde præterea instruente Ecclesia, prædicatione verbi Dei, lectione Sacrorum Voluminum, administratione Sacramentorum, eruditione Doctorum, Christi Domini, et Sanctorum miraculis, et exemplis, in quibus elucet opus multiforme, et quantitas diversa gratiæ, cujus Prosper meminit.

115. Secundum testimonium est, c. XX : « Denique si ad ipsa mundi exordia recur- » ramus, inveniemus, omnium Sanctorum, » qui diluvium præcesserunt, Dei spiritum » fuisse rectorem. Propter quod et filii Dei » nominati sunt. Genes. VI. Quoniam, ut » ait Apostolus, *quicumque spiritu Dei agun-* » *tur, hi sunt filii Dei.* » Ante legem Evangelicam, et scriptam, cum hominibus sola affulgebat lex naturæ, plures existiterunt Sancti, qui solo acti spiritu interno gratiæ salutariter agebant, quin ad omnia eorum opera salutaria, propositio externa verbi Dei, quæ ad fidem strictam, et Theologicam requiritur, eis præluceret. Possunt igitur absque fide Theologica prælucente, actus fieri salutares, et supernaturales. Alius Augustini discipulus Fulgentius subscribat. Qui lib. de Incarnat. et Grat., c. XVII, docet, pœnitentiam Gentibus, priusquam fidem prædicandam, adeoque ante fidem pœnitentiam salutarem donari, ut mens peccatorum maculis expedita, luce fidei illustrari queat : « Ergo et *Gentibus Deus pœnitentiam ad* » *vitam dedit*, Actor. II, nempe cum ipse » salvator noster, propriæ vocis imperio » humanam convertit voluntatem dicens : » *Pœnitemini, et credite Evangelio.* Claret » tamen, quia ut homo in Deum credere » incipiat, a Dei accipit pœnitentiam ad » vitam, ita ut omnino credere non possit, » nisi pœnitentiam dono Dei miserantis » acceperit. » Igitur potest esse salutaris pœnitentia, priusquam homo in Deum credere incipiat, atque adeo quin ex fide stricta talis pœnitentia dirigatur. Claudat illustre testimonium Clementis Romani, lib. VII constit. Apost., c. XXXIV. « Abraham enim » progenitorem nostrum viam veritatis ex » ipsa naturæ facultate capessentem, cum » ei appareres, tanquam dux deduxisti; » eumque, quid tandem esset hoc sæculum, » docuisti, ac fidem ejus antegressa est » cognitio, cognitioni vero consequens fuit » fides, fidem autem insequuta est pactio. » Quid manifestius? Ecce Abrahamus ante fidem Theologicam, et strictam ex cognitione supernaturali, quam Deus notitiæ naturalium inserebat, viam salutis capessivit. Fides igitur stricta ad omnes actus salutares principium necessarium non est.

116. Postrema probatio ex rationibus Theologicis componitur. Prima est, ut fiant actus supernaturales virtutum moralium, sufficit cognitio proponens honestatem objecti, et si vis, etiam cognitio practica dictans existentiam actus. At neutra harum cognitionum spectat ad fidem Theologicam. Ergo quin præcurrat cognitio fidei Theologicæ, possunt fieri actus supernaturales virtutum

Aliæ rationes theologicæ. Prima.

moralium Consequentia est aperta. Minor probatur. Cognitio practica dictans existentiam actus, præter quam quod non est necessaria ad illum, ut vidimus Disp. LXII, sect. II de Ente supern. solum pertinet ad prudentiam, ut omnes Theologi fatentur. Cognitio vero proponens honestatem objecti, non potest ad fidem Theologicam attinere, nisi honestas objecti, ut a Deo revelata proponatur. At honestas objectiva virtutum moralium non semper proponitur revelata a Deo; tum quia alias raro fierent actus supernaturales virtutum moralium, præsertim a rusticis hominibus, si eam sub revelatione divina proponi necesse est; tum quia re vera non sunt revelata a Deo objecta formalia specifica omnium virtutum moralium. Ubinam enim revelatum est objectum formale misericordiæ, fortitudinis, et justitiæ? In genere quidem revelatum est a Deo, honestum esse diligendum, turpe fugiendum, at in specie misericordiam ex hac honestate, fortitudinem ex illa, et alias virtutes ex aliis honestatibus formaliter moveri nullibi a Deo revelatum est. Confirmatur. Ignoret quis, imo arbitretur, objecta formalia virtutum moralium non esse revelata a Deo. Non poterit is virtutum moralium actus salutares efficere? non poterit atteri de peccatis, et sacramento justificari, operibusque misericordiæ, justitiæ, religionis, et obedientiæ vitam æternam promereri? Sane poterit. Tamen in objecta formalia virtutum non fertur, ut revelata a Deo. Ergo frustra exigitur cognitio, quæ ex revelatione divina moveatur, ut virtutum moralium actus salutares, et supernaturales sint. Iterum confirmatur. Proponat Prædicator Evangelicus honestatem misericordiæ conformem rationi, veniæ peccatorum congruentem, et aptam ad promerendum gloriam, quin eam enuntiet revelatam a Deo, efficiaturque auditor in opera misericordiæ propter honestatem propriam hujus virtutis, quin revelationis divinæ recordetur: poterit is affectus fieri salutaris, et supernaturalis. Tamen fiet absque cognitione fidei Theologicæ. Ergo.

Secunda. 117. Secunda ratio. Possunt actus naturales, et supernaturales moveri ex eodem objecto formali naturali, ut Disput. XXV de Ente supern. statutum est; quare ante propositam revelationem divinam potest Deus multiplici genere illustrationum, proponere honestatem virtutum, et interiori vocatione movere voluntatem ad earum actus; imo nihil Deo revelante poterat Deus elevare naturam, ad plures virtutum actus efficiendos, mediis illustrationibus internis, quæ voluntatem dirigerent. Necessariæ igitur non sunt cognitiones strictæ fidei ad illos. Confirmatur. Sunt plures cognitiones prudentiæ infusæ, quæ proponunt honestas actiones externas virtutum moralium, ut Disp. LXII, n. 3 de Ente supern. dicebamus. Hæ sufficiunt ad amorem liberum supernaturalem earum, ut ibidem declaratum est. Ut quid igitur necessariæ erunt cognitiones elicitæ a fide Theologica? Tertia a paritate; sicut fides dicitur principium bonorum operum, ita charitas etiam apud Ecclesiæ Patres eorumdem principium est, ut Baianis solemne est. Tamen charitas Theologica, et stricta, quæ afficitur in bonitatem divinam, non est necessaria, sed charitas late accepta sufficit, scilicet affectio sancta, et supernaturalis cujuscumque honestatis moralis, ut actus salutares eliciti a peccatore demonstrant, ut Disp. XXII, exponemus. Igitur similiter sufficiet fides lata, quin stricta, et Theologica necessaria sit. Unde ad Pauli, et Augustini objecta testimonia requirentia fidem ad opera salutaria satisfieri potest.

118. Restat nunc tertium nostræ solutionis principium statuere nempe infideles carentes stricta fide, non esse fidei latæ expertes. Sed hunc laborem excusat nostra hac de re Disput. XX de Ente supernat. ubi in hoc campo latissime exspatiati sumus; nec non tota probatio præsentis asserti. Quæ vero contra objici possunt, diluimus Disp. XX de Ente supernat. sect. XXI. Quare Augustinus arguens ex absentia fidei abesse infidelibus virtutes veras, et opera bona moralia, intelligendus est arguere ad hominem contra Pelagianos, qui ut conficerent absque auxilio gratiæ solis viribus naturæ haberi posse virtutum opera, provocabant ad opera bona infidelium, supponentes, eas esse ab omni fide supernaturali, et infusa tam stricta, quam lata remotas, a Deoque solis suis viribus relictas. Nec voluit Augustinus, lib. IV, contra Julianum c. III, ad hanc solutionem recurrere. Tum quia infidelium opera ex fine necessario bona censuit esse rara. Tum quia aliis in locis ea solutione usus est, tribuens infidelibus auxilia internæ gratiæ, ut vidimus sect. V et VI. Nec eam omnino prætermisit, sed attigit in ipso con-

flictu cum Juliano proponens ei satius fore veras virtutes, quas in gente remota a fide prædicabant, auxilio divinæ gratiæ donatas, quam sola facultate naturæ partas admittere; dicens : « Quanto satius, si te impios » ita laudare delectat, ut non audiens dicentem Scripturam : *Qui dicit, impium justum* » *esse, maledictus erit in populo, et odibilis* » *in Gentibus*, etiam virtutibus veris eos » prædices abundare. Quanto, inquam, » satius, hæc ipsa in eis dona Dei esse fatereris. » Iterum mox inculcat : « Quanto » ergo tolerabilius illas, quas dicis in impiis » esse virtutes, divino muneri potius, quam » eorum tribueres tantummodo voluntati, » licet ipsi hoc nesciant, donec, si ex illo » sunt prædestinatorum numero, accipiant » spiritum, qui ex Deo est, ut sciant, quæ a » Deo donata sunt eis. » Quibus procul non abest infidelibus tribuere auxilia gratiæ, ad fidem fuse acceptam pertinentia, quibus veras comparent virtutes, si veræ illis adscribendæ sunt, liquidoque demonstrat, certius esse, eas virtutes in auxilium gratiæ revocandas, quam eas ab hominibus fide destitutis removendas.

SECTIO XI.

Aliud Baianorum argumentum ex fine, in quem opera bona referri debent.

Secundum Baianorum argumentum.

119. Secundo, arguunt Baiani ex fine ad bonitatem operis necessario. Nullum opus potest esse moraliter bonum, nisi referatur in Deum, qui sicut est necessario principium, ita et esse debet finis omnis operationis bonæ, ideoque omnis affectus sistens, et hærens in creatura vitiosus est, quippe carens fine sibi debito, temporalisque, et terrenus ex bono temporali, et terreno, quod amat, quale est omne creatum bonum. At infideles neque referunt, neque referre possunt sua opera in Deum, quia ad hanc relationem necessaria est charitas infusa Dei, aut saltem gratia auxilians supernaturalis, cujus non sunt infideles participes. Ergo nequeunt in eis esse ulla opera moraliter bona.

Confirmant ex August.

120. Hunc discursum volunt esse Augustini pluribus in locis, et præsertim, lib. I de Nupt., cap. III, ubi controversia cum Juliano de pudicitia conjugali ab infidelium pudicitia exordium sumpsit, et quæstionem sic proponit : « Verum eo peccare dicendi » sunt (infideles) quod dono Dei male utan» tur, non id referentes ad cultum ejus, a » quo acceperunt ? » Ita ut tota difficultas controversiæ in eo sita fuerit, ut ipsa sola, et nuda finis propositi absentia sufficiat, ut sit opus malum? Quam quæstionem statim dirimit Augustinus affirmative, et de pudicitia infidelium quæstionem propositam sic concludit : « Absit ergo pudicum veraciter » dici, qui non propter Deum verum fidem » connubii servat uxori. » Quam controversiam repetens, lib. IV contra Julianum, cap. III, totius solutionis cardinem tangit præcisissime : « Quia eum non ad suum » referuntur Auctorem dona Dei, hoc ipso » male his utentes efficiuntur injusti. » Ubi expendunt illud « hoc ipso, » quo ceu Philosophus, vel Theologus in pulvere Scholastico tritus, brevi, et formali, præcisaque voce ultimas quæstionis fibras præcidit asserens, « hoc ipso, » quo opera non referuntur in Deum, esse peccata. Quam rationem in ea controversia ubique scrupulosissime observat, et radices totius disceptionis quærens sic concludit : « Cum itaque facit » homo aliquid ubi peccare non videtur, si » non propter hoc facit, propter quod fa» cere debet, peccare convincitur. » Hunc autem finem debitum, Deum esse, cum docuisset pluribus, rursum instantius, et eadem præcisissima loquutionis cura adjicit : « Quidquid autem boni fit ab homine, et » non propter hoc, propter quod fieri debere » vera sapientia præcipit, etsi officio videa» tur bonum, ipsa non recta fine peccatum » est. » Qua doctrina Gentes illas, quæ sine fide naturaliter ea, quæ erant legis, fecisse videbantur, etiam Romanas, quæ cæteris præcelluerunt, decernit, fuisse, « hoc pec» cantes, quod sine fide non ad eum finem » ista opera retulerunt, ad quem referre » debuerunt. » Ac tandem in eadem præcisa, et negativa exprimendi phrasi perseverans, disputationem totam conficit asserens, « eum, » qui non facit opera bona, intentione fidei » bonæ, hoc est, fidei, quæ per dilectionem » operatur, plenum esse nigredine peccatorum. » Quam doctrinam inculcat, Tract XXV, in Joannem, lib. de fide, et operibus, c. VII : lib. ad Honoratum, c. XII ; serm. XVIII, de divers., c. IV, et aliis in locis. Ergo ex Augustini doctrina sanctum est, infideles ex sola, et pura, præcisaque

absentia finis debiti, nempe Dei, in omnibus, quæ agunt, peccare.

esponde- r ad ar- ument.

121. Respondeo. Hoc argumentum, cui Baiani cum suo Baio unice fidunt, momenti non est. Primo, major est falsa. Nam ut opus sit moraliter bonum, non est necessaria formalis et actualis relatio in Deum, sed sufficit virtualis, quæ continetur in ipso honestatis affectu suapte natura tendente, et referibili in Deum. Tum quia alias nullus esset possibilis virtutis affectus, qui non esset elicitus a charitate, et cæteri omnes essent vitiosi, et turpes, quod est erroneum, et contra omnem doctrinam Sacrarum Litterarum, Conciliorum, Patrum et Theologorum, quæ plurium aliarum virtutum actus bonos meritorios, et laudabiles admittit, et prædicat. Tum quia ab ipsis Baianis admittuntur in peccatoribus fidelibus plures actus moraliter boni, etiam in statu peccati, qui formali, et actuali intensione non referuntur in Deum; nam alias peccatorem eo charitatis affectu extraherent ab statu peccati, siquidem Baianorum doctrina, aut nihil probat, aut probat, eam relationem esse debere efficacem, et incompossibilem cum amore vitioso creaturæ. Qua de re ex professo disserendum nobis est cum Baianis Disp. XXII. Secundo, etiam minor est veritati contraria. Tum quia infidelibus est possibilis potestate antecedenti naturali, et absque auxilio gratiæ dilectio Dei, qua possint sua opera in Deum dirigere, ut Disp. seq. fulciemus. Tum quia infideles etiam sunt participes auxiliorum gratiæ, quibus possint etiam absque fide stricta suas actiones in Deum revocare, ut fuse ostendimus Disp. XX. de Ente supernat. et Disp. LXIII, sect. IV. Si enim nulla potestate possent in Deum sua opera dirigere, omissio dirigendi non esset culpabilis, neque posset inficere malitia, opera alias dirigibilia in Deum. Identidem posset excusare ignorantia invincibilis talis obligationis, quæ non solum infidelibus, sed etiam fidelibus est possibilis etiam cum dictamine probabili, et prudenti contrariæ opinionis. Impotentia autem et ignorantia invincibilis possunt hominem ab omni reatu culpæ liberare, ut superioribus ex doctrina Patrum, et ratione naturali, et Theologica sæpius arguimus.

esponde- r ad Au- gustin.

122. Ad Augustinum respondeo. Esto ejus testimonia probent, ad virtutis actum necessariam esse actualem, et formalem relationem in Deum, nullum objicitur, quod proponat, eam esse infidelibus impossibilem. eisque neget potestatem referendi, sed factum, de quo non est nobis concertatio, qui solum contendimus, eis esse possibilia opera moraliter bona, quidquid sit, an de facto ea agant? Oppositum videtur ex doctrina Augustini convinci. Nam infideles reos facit peccati, quod sua opera non referant in Deum. Reatum autem peccati inducere non potest omissio, et absentia ejus, quod nobis omnino impossibile est potestate etiam antecedenti, et sufficienti. Negat quidem factum, quia rara in eis sunt opera moraliter bona, ut ex ejus doctrina præmisimus n. 46. Quippe in eis difficilimus est honestatis amor, quos plurima avocant ab honesto et provocant ad turpe, rara vero in virtutis cultum incitant. In eis enim est urgens concupiscentia, carnis libido ardens, excellentiæ cupido ingens, bonorum temporalium amor frequens, ratio nebulis obscura, probitatis cogitatio, et affectio remissa, absunt exempla et documenta virtutis, eloquia sacra, sacramenta, et multiplicia subsidia, quæ fideles auxiliis gratiæ continuis fovent, et ad virtutis obsequia pelliciunt, solaque, et nuda auxilia, quæ visibilium, et irrationalium creaturarum ministerio nectuntur, eis providentur. Quare semper prævalet in eis honestatis amori temporalis, et terrenus amor, quia communibus auxiliis ingentis difficultatis est, tot, tantaque impedimenta superare. Ideo Augustinus veras virtutes numquam infidelibus negavit impossibiles, sed existentes, Romanis quidem, quia finis operandi honesta, et egregia facinora, fuit laudis, et excellentiæ gloria, Epicuræis voluptas, Stoicis suimet complacentia, et gloriatio, aliaque id genus temporalia bona a veræ virtutis honestate aliena. De quo uberior erit sermo Disp. XXII.

123. Deinde Augustini testimonia non probant, ad moralem operis bonitatem, necessariam esse actualem, et formalem relationem in Deum, sed vel actualem, vel virtualem, qua aliquo modo in Deum tamquam in ultimum finem dirigantur, et omnem finem vitiosum, et turpem excludant. Ad hanc autem relationem sufficit, opera fieri ex quocumque fine proximo honesto suapte natura tendente in Deum, tamquam in ultimum finem, et repugnante fini intrinseco vitioso, et turpi, qualis est omnis finis

cujuscumque virtutis, etiam moralis a charitate distinctæ, ut ex professo statuemus Dispt. XXII. Neque Augustinus contra Julianum alium finem ad bonitatem operis contendit, nisi honestum, vitioso, et turpi contrarium, sive is sit creatus, sive increatus, quia omnis affectus respiciens finem intrinsecum honestum, vitioso, et turpi contrarium suapte natura tendit in Deum, tamquam in ultimum finem,et in eum dirigibilis est. Cujus manifestum argumentum est, controversiam cum Juliano, de relatione operum in finem bonum ad bonitatem eorum necessaria, initam ex eo fuisse, quod Julianus contenderet, sufficere ad illam solum officium virtutis bonum, absque ullo fine bono, sive, ut Scholastici loquuntur, solum sufficere objectum materiale bonum, etiamsi objectum formale non sit bonum, imo posse virtutem, et opus moraliter bonum consistere cum fine, et objecto formali temporali, et terreno, vitiosoque et turpi.

124. Julianum quidem voluisse, opera esse virtuosa, et bona, solum quia circa materiam virtutis versantur, quamvis fine intrinseco, et formali virtutis careant, et ex solo commodo, et lucro temporali fiant perspicue tradit Augustinus, Juliano, lib. IV, c. III, sequentia adscribens, et objiciens : « Tu vero tam male accipis, quod » ait Apostolus : Nam qui in agone contendit, ab omnibus continens est,ut continentiam tam magnam virtutem, de qua scriptum est,quod nemo esse potest continens, » nisi Deus det, etiam choraulas, et hujusmodi turpes, infamesque personas habere » contendas ; » videlicet quia sæpius ex aliis pravis cupiditatibus se continent. Moxque adjicit : « Sed ut gravissimam faceres » injuriam Scipionibus, continentiam, quam » in eis tanto eloquio prædicasti, dedisti et » histrionibus. » Nempe quia in his etiam officium continentiæ reperitur, quamvis amor, et finis honestatis ipsius desideretur. Aliisque interpositis opponit : « An placet » tibi veras virtutes avarorum esse dicamus, » cum lucrorum vias prudenter excogitant, » cum pro adquirenda pecunia sæva, atque » aspera multa fortiter tolerant, cum varias » cupiditates, quibus sumptuose vivitur, » temperanter, sobrieque castigant, cum » abstinent ab alieno, et de suo sæpe amisso contemnunt, quod videtur ad justitiam » pertinere, ne jurgiis et judiciis plura » consumant ? »

125. Ne autem doctrinam imposuisse calumnietur Julianus, continuo sic refert : « Unde, ne tibi videar calumniari, ipsa tua » verba jam ponam. Cunctarum, inquis, » origo virtutum in rationabili animo sita » est, et affectus omnes, per quos aut fructuose, aut steriliter boni sumus, in subjecto sunt mentis nostræ prudentia, justitia, temperantia, fortitudo. Horum igitur » affectuum vis cum insit omnibus naturaliter, inquis, non tamen ad unum finem » in omnibus properat, sed pro judicio voluntatis, cujus nutui serviunt, aut ad » æterna, aut ad temporalia diriguntur. » Quod cum sint, non in eo, quod sunt, non » in eo, quod agunt, sed in eo solum variant, quod merentur. Nec nominis sui » igitur, inquis, possunt, nec generis sustinere dispendium, sed solius, quod appetierunt, præmii, aut amplitudine ditantur, » aut exilitate frustrantur. » En Julianus solis officiis, et non finibus virtutes discernit a vitiis, siquidem quidquid fines varient, et interdum illi temporales, et turpes sint, contendit nullum eas, « nec generis, nec » nominis sustinere dispendium, » eamque solum differentiam, finem temporalem, et honestum inducere, quod temporalis præmio solum temporali merendo, honestus vero præmio æterno idoneus sit, quin propterea virtuti aliqua perfectio,aut veræ virtutis usurpatio detrahatur. Quare ex mente Juliani concludit : « Ergo virtutes istæ tali » fine turpes, atque deformes, et ideo nullo » modo germanæ, veræque virtutes, tibi » tamen ita veræ videntur, et pulchræ, ut » nec nominis sui possint, nec generis sustinere dispendium, sed solius, quod appeti- » verunt, præmii exilitate frustrentur, id » est, terrenorum commodorum fructu, non » cœlestium præmiorum. » Ecce cum fine turpi veras virtutes ex solo officio virtutis Julianus componit.Ideo Augustinus ex professo docet, virtutes non officiis, sed finibus discernendas esse a vitiis, ut progressu videbimus.

126. Quod etiam ex ipsis testimoniis Augustini objectis deprehendes. Nam, lib. I de Nupt., conclusionem de fide connubii propter Deum servanda uxori,ad veram pudicitiam necessaria, ex eo antecedenti deducit : « Cum faciunt hæc homines sine fide, quæ » videntur ad conjugalem pudicitiam pertinere, sive hominibus placere quærentes, » vel sibi, vel aliis, sive in his rebus, quas

» vitiose concupiscunt, humanas molestias » devitantes, sive Dæmonibus servientes, » non peccata coercentur, sed aliis peccatis » alia peccata vincuntur. » Quo præmisso immediate infert: « Absit ergo pudicum ve- » raciter dici, qui non propter Deum verum » fidem connubii servat uxori. » Itaque eatenus propter Deum fidem connubii servandam uxori, ad veram pudicitiam colligit, quatenus vera pudicitia consistere non potest in sola fide servata uxori, cum fine aliquo mere temporali, et turpi, quem infideles respicere in antecedenti præmiserat. Quod illustrat ejusdem asserti probatio, cujus lib. IV contra Julianum, c. III, sic meminit: « Ego dixi pudicum non veraciter dici, qui » non propter Deum veram fidem connubii » servat uxori. Unde autem id ostenderem » paulo post adhibui, quod mihi visum est » grande documentum. Cum enim virtus » sit, inquam, pudicitia, cui vitium contra- » rium est impudicitia, omnesque virtutes, » etiam quæ per corpus operantur, in animo » habitent, quomodo vera ratione pudicum » corpus asseritur, quando a vero Deo ipse » animus fornicatur? » Expende, « grande » documentum, » seu argumentum esse ad probandum, veram pudicitiam esse non posse, nisi fides connubii servetur propter Deum, quod in animo fornicante vera pudicitia esse non possit, cum pudicitiæ virtus non corpori, sed animo insit. Nimirum quando per affectum ipsum, quo fides servatur uxori, animus fornicatur a Deo, quia finem intendit vitiosum, et turpem boni creati, cui Deo contempto animus adhæret. Nam ea fornicatio non est intelligenda sola plurium Deorum adoratio, ut volunt Baiani, cum infideles esse possint, qui unum; et verum Deum adorent, sed violatio fidei debitæ Deo, et adhæsio creaturæ præ Deo, quæ in omni gravi peccato reperitur, et communi phrasi Scripturæ, et Patrum, « fornica- » tio » dicitur, ut Augustinus mox significat, adjiciens: « Deinde ne quisquam nostrum » negaret, animum infidelium fornicari, » adhibui testimonium Psal. LXXII, ubi le- » gitur « *Ecce enim, qui longe se faciunt a te,* » *peribunt, perdidisti omnem, qui fornicatur* » *abs te.* » Quod communi interpretatione intelligitur de omni homine graviter peccante, qui suo peccato longe recedit a Deo, et creaturis proxime adhæret. Neque accipienda est adhæsio creaturæ per alios affectus peccati; nam ea ratione etiam in peccatore fideli non posset vera pudicitia inveniri, siquidem ejus animus per alios affectus fornicarius est. Ergo eo solum veram pudicitiam excludit ab animo infidelium etiam servantium fidem uxori, quia ipsemet affectus animi fidem servans, et officium virtutis pudicitiæ respiciens, sic deserit finem Deum, ut finem intendat creatum vitiosum, et turpem, quare non ex sola absentia relationis formalis, et actualis in Deum, sed etiam ex positiva intensione finis vitiosi, et turpis denegat infidelibus veram pudicitiæ virtutem.

127. Idem arguitur ex pronuntiatis objectis ex lib. IV contra Julianum, c. III. Nam solus defectus relationis in Deum non sufficit hominem constituere « injustum, et ple- » num nigredine peccatorum, » ut primo, et ultimo testimonio contendunt Baiani. Homo enim injustus, et plenus nigredine peccatorum denotat peccatum grave, justitiæ, et gratiæ divinæ repugnans. Sola autem absentia relationis in Deum in homine incumbente officio virtutis non potest esse peccatum grave justitiæ repugnans; nam homines vere justi plura committunt venialia peccata, quæ non referuntur in Deum, nec referibilia sunt, quin ex eo præcicissimo defectu « efficiantur injusti, et pleni nigre- » dine peccatorum. » Ergo is relationis defectus accipiendus non est sejunctus a relatione in finem graviter vitiosum, et malum, ex qua tanta malitia derivetur, et cum qua contendebat Julianus, ut præmisimus, componi posse operis bonitatem, et virtutem. Quare cætera testimonia eo solum tendunt, ut probent ad bonitatem operis et veritatem virtutis desiderari necessariam intentionem alicujus finis boni, quin exprimatur, eum esse debere expresse, et actualiter solum Deum, quia ipsæ virtutum specificæ bonitates, sunt fines boni, et non sunt formalissime Deus. Ideoque non singulari, sed plurali voce inculcat sæpius in ea Disput., « non » officiis, sed finibus discernendas esse vir- » tutes a vitiis; » significans diserte, non esse unicum, sed multiplicem finem proximum virtutum, ne alias unica, sed multiplex asseratur virtus. Nam multiplicitas, et varietas virtutum, ut omnis fert Theologia, et Philosophia, et Augustinus contra Julianum contendit, non sumitur ex solis officiis, et materialibus objectis, sed ex finibus, et objectis formalibus ipsarum, ex quibus, docente Augustino contra Julianum, earum

bonitas haurienda est. De quibus omnibus uberior erit sermo Disp. XXII, cum sanciemus, plures esse virtutes specie a charitate differentes, pluresque bonos eorum fines.

Alia confirmatio argumenti Baianorum

128. Ex his dilues alia plura, quæ in confirmationem præteriti argumenti ex doctrina Augustini objiciunt Baiani. Primo, virtutes Romanorum, qui aliis Gentibus in moralibus virtutibus colendis præcelluerunt, non fuisse veras, quia sua opera non retulerunt in Deum, quamvis plerique eorum interdum solam honestatem virtutis intenderunt. Secundo, virtutes Stoicorum fucatas fuisse, etiamsi virtutem coluerunt, tamquam finem propter se solam expetibilem. Tertio, omnem amorem creatum, aut esse charitatem infusam, aut cupiditatem vitiosam, quin medius aliquis sit inter hos affectus amor. At si qui infidelium veris virtutibus ornati fuerunt, maxime Romani, et Stoici, qui in earum cultu, atque doctrina præ aliis floruerunt, certumque omnino est, absque fide non potuisse charitate infusa ad quippiam agendum moveri. Ergo nullus infidelium veris virtutibus præditus fuit, nec alio affectu, quam vitiosa cupiditate quidquam egit.

Respondetur.

129. His igitur consentienter respondeo. Primo Romanarum, et Stoicarum virtutum falsitas non arguit impossibilitatem, de qua contendimus, sed solum factum, de quo disputationem continemus. Deinde non denegat Augustinus virtutes veras, ex defectu solius relationis formalis, et actualis in Deum, sed etiam virtualis, quia sua opera non agebant ex fine honesto, sed temporali, et vano. Quod ex professo celebrat lib. V de Civitate Dei, c. XII : « Veteres, primique » Romani, quantum eorum docet, et com- » mendat historia, etc., laudis avidi, pe- » cuniæ liberales erant, gloriam ingentem, » divitias honestas volebant : hanc arden- » tissime dilexerant, propter hanc vivere » voluerunt, pro hac et mori non dubitave- » runt. Cæteras cupiditates hujus unius in- » genti cupiditate presserunt. Ipsam deni- » que patriam, quoniam servire videbatur » inglorium, dominari vero, atque impe- » rare gloriosum, prius omni studio libe- » ram, deinde dominam esse cupiverunt. » Et ibidem paulo inferius : « Ista ergo lau- » dis aviditas, et cupido gloriæ, multa illa » miranda fecit, laudabilia scilicet, atque » gloriosa secundum hominum existima- » tionem. » Pluribusque in eamdem cogitationem adjectis colligit : « Unde intelligi » potest, quem finem volebant esse virtutis, » et honoris, et quo eam referebant, qui » boni erant, ad honorem scilicet. » Aliaque plurima subdit eidem argumento conformia; eademque repetit lib. V, c. XV. Ex quibus manifestum est, veteres Gentiles, atque Romanos in eum solum scopum, sectando virtutem, intendisse, ut gloriam apud homines compararent, in eoque totum eorum finem fuisse temporalem, et vanum.

130. Si vero aliqui eorum contempta aliorum laude honestatem virtutis adamarunt, finis eorum fuit vana suimet complacentia, et adulatio superba, ut Augustinus exprimit, lib. V de Civit., c. XX : « Nec illi se ab » ista defendunt fœditate, qui eam aliena » spernunt judicia, velut gloriæ con- » temptores, sibi sapientes videntur, et sibi » placent. Nam eorum virtus, si tamen ulla » est, alio modo quodam humanæ subditur » laudi. Neque enim ipse, qui sibi placet, » homo non est. Qui autem vera pietate in » Deum, quem diligit, credit, et sperat, » plus intendit in ea, in quibus sibi displi- » cet, quam in ea, si qua in illo sunt, qui » non tam ipsi, quam veritati, id est, Deo » placent. » Quo respicit illud, quod docet, lib. XIX de Civit., c. XVI : « Superari vitia » apertissima vitiis quibusdam occultis, quæ » putantur esse virtutes, in quibus regnat » superbia, et quædam sibi placendi alti- » tudo ruinosa. » Eu alienas laudes spernebant, ut laudi proprie, et adulationi se darent toti, et in se ipsis superbe gloriarentur soli.

131. Alii vero, qui virtutem propter se solam expetere videbantur, expetendamque docebant, eo vitio superbiæ laborabant quod virtutem tamquam ultimum finem se sola beantem homines, et in alium finem irreferibilem colebant. In quos et illud Augustini, lib. XXI de Civitate, c. XXV : « Licet » a quibusdam tunc veræ, et honestæ pu- » tentur esse virtutes, cum ad se ipsas refe- » runtur, nec propter aliud expetuntur, » etiam tunc instatæ, aut superbæ sunt, et » ideo non virtutes, sed vitia judicanda » sunt. » Nimirum quia excludunt altiorem alium finem, in quem referri possint, nempe Deum, cui omnes virtutes servire debent. Quo respicit Augustinus, lib. IV contra Julianum, c. III, non solum rejiciens a choro

verarum virtutum eas, quæ commodis temporalibus serviunt, sed etiam eas, quæ nulli alteri etiam Deo servire ferunt: « Proinde » virtutes, quæ carnalibus delectationibus, » vel quibuscumque commodis temporali- » bus serviunt, veræ prorsus esse non pos- » sunt. Quæ autem nulli rei servire volunt, » nec ipsæ veræ sunt. » Nam omnis vera virtus Deo servire debet, et in Deum tamquam ultimum finem esse referibilis, quia nulla se sola sine Deo hominem beare potest, quia solus Deus, et nulla virtus creata est summum hominis bonum. Ideo Scholastici præscribentes virtutibus fines intrinsecos honestos creatos, simul docent eas esse dirigibiles extrinsece in Deum, tamquam in ultimum finem, nullaque ratione hanc extrinsecam relationem excludere, sed potius suapte natura ad sui integram perfectionem deposcere.

Non omenti objectio anorum tra hanc trinam

132. Nec momenti est, quod huic doctrinæ objiciunt Baiani, eum nempe affectum, qui intrinsece respicit solum finem creatum in eo sistere, atque hærere ultimo, nec altius assurgere in Deum, ideoque creaturam finem ultimum constituere. Nam recte componitur, affectum creatum formaliter, et expresse ferri in bonum creatum, et virtualiter, et implicite in Deum, quia sic in bonum creatum afficitur, ut ferat, et suapte conditione poscat per alium affectum dirigi, et imperari in altiorem finem, cui servire potest. Quod negare solum possunt, qui ignorant prima Theologiæ principia de actibus imperantibus, et imperatis, et de relatione intrinseca, et extrinseca affectuum in finem. Quare virtutis affectus non respicit creaturam tanquam ultimum finem, quia non excludit, sed admittit ulteriorem relationem in Deum, quam affectus vitiosus ferre non potest, nec in Stoicorum, et veterum Philosophorum sententia vanus suæ virtutis affectus.

Nec quod djiciunt

133. Neque majoris momenti est, quod adjiciunt, eum, qui movetur intrinsece ex fine honesto creato, quia consentaneus est rationi, seu naturæ rationali creatæ, colere, seu adorare rationem naturalem, et naturam rationalem tanquam Dominam, et Reginam, nullius parentem imperio, et legi, ceu primam honestatis regulam, et normam, ideoque illam respicere, tamquam finem ultimum *Cui*, esto non sit ultimus finis, *Qui*. Tum quia honestas, quæ per affectum virtutis respicitur tamquam consentanea rationi, et naturæ rationali præscindit a ratione, et natura rationali creata, et increata, quia sufficit convenientia cum ratione, et natura rationali, creatæ, et increatæ communi, honestatem virtutis constituere. Quo non excluditur ratio, et natura rationalis divina a directione, et regula moralium actionum, siquidem etiam in conformitate cum illa reperitur eadem honestas, quæ in conformitate cum ratione, et natura rationali creata proponitur, et talis conformitas ferens virtutis affectum non vendicat rationem, et naturam rationalem creatam prout creata est, differens a divina, sed prout est ratio, et natura rationalis communis divinæ. Tum quia licet actiones humanæ alliciant voluntatem prout conformes legibus, et rationibus divinis, adhuc eorum bonitas, et honestas sic spectata manet creata, differensque ab increata, et divina, cum talis ipsarum conformitas non sit adæquate distincta ab ipsis actionibus creatis, sed eas importet in recto. Itaque voluntas eam intendens respicit finem creatum differentem a divino. Quæ omnia latius expendenda sunt Disp. XXII, cum de virtutibus moralibus, et aliis a charitate differentibus disseremus.

134. At illud vero, quod improbat, amorem creatum medium inter charitatem infusam, et cupiditatem vitiosam consentienter etiam respondeo. Primo possibilem esse dilectionem naturalem Dei diversam a supernaturali, et infusa, ut stabiliemus Disp. seq. Secundo esse possibiles plures virtutum moralium affectus a vitiosa cupiditate, et charitate infusa differentes, ut sanciemus Disp. XXII. Rursus infideles esse capaces charitatis infusæ, et auxilia gratiæ ipsis esse communia, ut expendimus Disp. XX et LXV, de Ente supern. Augustinus vero oppositum insinuans sic explicandus est, ut *charitatis* voce intelligat omnem affectum virtutis infusum, eoque vinculo conjunctum, et individuum ab omni virtutis acquisitæ, et naturalis amore, ut naturalis absque supernaturali nunquam existat, ideoque moraliter unus, et idem æstimetur uterque. Inter affectum autem virtutis sic spectatum, et cupiditatem vitiosam nullus est amor moralis, qui medius sit ab utroque extremo distinctus.

SECTIO XII.

Objiciuntur, et explicantur Ambrosius, Hieronymus, Prosper et Fulgentius.

Objicitur 1° Ambrosius

135. Non solum Augustinum, sed alios etiam Patres ante ipsum contendunt Baiani, suam doctrinam in Scripturis traditam observasse, et in scriptis suis expressisse. Inprimis quia Ambrosius in Psal. I, scribit: « Virtutes sine fide folia sunt: videntur vi- » rere, sed prodesse non possunt: agitantur » vento, quia non habent fundamentum. » Quanti Gentiles habent misericordiam, » habent sobrietatem, sed fructum non ha- » bent, quia fidem non habent. » Ubi virtutes sine fide steriles tradens, eas non veras, sed fucatas ostendit, quoniam teste Augustino supra n. 97, nulla vera virtus sterilis est.

Respondetur

136. Respondeo. Virtutes sine fide non asserit Ambrosius esse vitia, sed fructum non ferre condignum vitæ æternæ, nempe quia sine fide non potest quis in statu justificationis necessario ad meriti condignitatem constitui. Cum quo componitur, esse virtutes veras, quamvis sine fide steriles, quia fidei, et justificationi conjunctæ fructum ferre possunt. Virtutes vero steriles, quas Augustinus contra Julianum improbat, illæ sunt quæ etiam fidei conjunctæ nullius fructus sunt, quales erant virtutes, quas Julianus usurpabat steriles, nempe eas, quæ ex fine temporali, et vitioso solis virtutum officiis incumbebant, ut exposuimus n. 99, et 124, et 125. Porro virtutes, quas sine fide folia nuncupat Ambrosius, sunt virtutes morales fidelibus, et infidelibus communes, inter quas numerat eam Marthæ virtutem, qua Domino ministravit, proculdubio bonam. In ligno enim sapientiæ considerat mystice fructus, et folia, fructusque virtutibus mysticis, quæ vacant fidei, et contemplationi internæ; folia vero moralibus virtutibus, quæ in actione externa occupantur, comparat, mysticas moralibus eo præferens, quod morales sine mysticis, ceu folia cito decidunt, et perseverantes non sunt, ut fructum ferre possint mysticæ vero se ipsis foventur, ut perseverent, et fructus edant. Quare nec fidem intelligit stricte, sed late, prout omnem virtutem mysticam contemplationi deditam comprehendit. Audi Ambrosium: « Novit » ergo sapientia, quibus quando dare de- » beat: quæ nec folium amittit ligni sui, » et ideo qui fructus sit sapientiæ, quod fo- » lium, consideremus. Fructus interior est; » folium, quo fructus vel a sole torrenti, » vel a frigore defenditur. In mysticis fru- » ctus est, in moralibus folium. » Quibus continuo subnectit verba a Baianis objecta, eisque subjicit: « Præstare autem mystica » moralibus, etiam ipse Dominus docet in » Evangelio suo, dicens de Maria, quæ se- » dens secus pedes Domini audiebat verbum » illius, cum Martha circa ministerium fe- » stinaret, et quereretur, quod soror eam » propria circa mensæ ministerium non ju- » varet: *Martha, Martha, Maria optimam* » *partem sibi elegit, quæ non auferetur illi.* » Si quæ Christo ministrabat ad mensam, » non conferebatur ei, quæ verbum cupie- » bat audire, quem operantem studioso co- » gnitionis æternæ conferre poterimus? » Itaque utrasque virtutes externis, et internis deditas, morales et mysticas bonas commendat, sed has illis præstantiores laudat. Unde tantum abest, nobis adversari Ambrosium, ut potius virtutibus infidelium suffragetur, siquidem eas in choro earum moralium virtutum reponit, in quo sunt fidelium virtutes, et illa Marthæ fuit, quæ in Christi administratione externa fuit occupata. Vide quæ ex Ambrosio adduximus n. 11, in favorem nostræ sententiæ.

2° Hyeronymus.

137. Item opponitur Hieronymus. Primo, Epist. IV, asserens: « Illi Philosophi » sæculi vitium vitio, peccatumque peccato » medicantur. Nos amore virtutum vitia » superamus. » Secundo, lib. II in Epist. ad Galat. initio vers. XI, c. III: « Faciamus » et nos aliquid simile huic, quod dicitur: » Justus ex fide vivit, et dicamus: Castus » ex fide vivit; sapiens ex fide vivit; fortis » ex fide vivit; et a cæteris virtutum parti- » bus vicinam sententiam proferamus ad- » versus eos, qui in Christum non credentes » fortes, et sapientes, temperantes se putant » esse, vel justos, ut sciant, nullum absque » Christo vivere, sine quo omnis virtus in » vitio est. » Ergo virtus eorum, qui in Christum non credunt, et ex fide non vivunt, vitiosa est.

Respondetur.

138. Respondeo. Primum testimonium non arguit impossibilitatem, sed factum; cum quo componitur, potuisse etiam Philosophos amore virtutis vitia superare. Deinde factum

illis adscribit, quia frequens est oppositum : tamen in pluribus eorum, licet rarum admittit, ut ex ipso Hieronymo retulimus n. 23 et 40. Secundum vero non rejicit ab infidelibus virtutes, sed docet eas illis non inesse sine Christo, hoc est, sine fide lata, seu illustratione infusa donata per Christum; nam licet virtutes naturales sine illa possint acquiri, re ipsa tamen ex lege Dei non acquiruntur sine ipsa, quia virtutes supernaturales naturalibus annexæ sunt etiam in infidelibus, ut sæpius admonuimus ex Disp. XX de Ente supernat. Quare ex doctrina Hieronymi ibidem tradita ostendimus, n. 40 et 108, tum « multos absque » fide, et Evangelio Christi vel sapienter » facere aliqua, vel sancte; » tum eis inesse fidem latam donatam per Christum, ex qua possint veras exercere virtutes.

Prosper. 139. Tertio, congerunt plura Prosperi pronuntiata Augustinianis conformia. Quibus decernit, Gentilium virtutes non esse veras, sed potius vitiosas, ut l. 1 de Vocat. Gentium, c. VII, easque sola virtutum similitudine decipere, cum re ipsa vitia sint, atque peccata, ut lib. contra Collat. c. XXVIII et XXIX, et lib. III de vita contemplativa, c. I Ad quæ primo, respondeo. Prosper solum factum definit, quin impossibilitatem veras virtutes habendi adstruat. Nam ideo eis veras virtutes negat, quia dum « multi » eorum justitiæ, temperantiæ, continen- » tiæ, et benevolentiæ sectatores sunt, in » his studiis non Deo, sed diabolo serviunt,» ut ait, lib. contra Collat. c. XXVIII, aut « quia » ad eum, qui est fons omnium bonorum, » referre noluerunt, » ut habet lib. III de vita contemplativa. c. I; quibus potius supponit, potuisse, si vellent, veris virtutibus gaudere, officia virtutum, quæ exercebant, non in finem vitiosum, et turpem, sed in honestum, et Deum referendo. Et quidem eorum virtutes non declinasse in vitia solum ex defectu relationis in Deum, ut volunt Baiani, sed ex directione positiva in finem vitiosum, et turpem, ex eo constat, quod, lib. III de vita contempl., c. I, infidelium virtutes pronuntiet « vitia, quæ suos » operiaros condemnant, inflatosque præci- » pitant, atque a finibus æternæ salutis eli- » minant. » Sola autem absentia relationis in Deum non fert secum tantam malitiam, ut operantem condemnet, et a finibus æternæ salutis eliminet. Nam justi venialiter peccantes non referunt in Deum, nec referre possunt opera venialiter mala. Tamen non merentur propterea damnari, et a finibus æternæ vitæ eliminari. Itaque de solo facto, et non de jure, seu potestate infidelium sermo est Prospero in eis locis. De potestate enim satis multa in suffragium nostræ sententiæ tulit Prosper supra n. 73 et 74.

esponde- tur.

140. Deinde respondeo. Virtutes veras, quas Prosper solis viribus naturæ elicitas infidelibus extraneas prædicat, sunt illæ, quæ phrasi Theologica, et Christiana veræ sunt, nempe quæ gratiæ divinæ, aut vitæ æternæ consequendæ prodesse possunt, non vero illæ, quæ ad muneris juvare nequeunt, quales sunt virtutes pure naturales sola facultate naturæ consequibiles. Quippe decertabat cum Semipelagianis, qui eo sensu veras virtutes seu virtutum semina soli adscribebant naturæ, quo scilicet gratiæ promerendæ essent idoneæ, ut liquido proponit, lib. contra Collat., c. XXVIII et XXIX : « Qui ergo dicit sine ullo opere gratiæ na- » turaliter omni animæ semina inesse vir- » tutum, quid laborat ostendere nisi de istis » seminibus quædam germina præceden- » tium Dei gratiam pullulare meritorum? » Quare his rejectis concludit : « Ergo omnia » quæ ad vitam, et pietatem pertinent, non » per naturam, quæ vitiata est, habemus : » sed per gratiam, qua natura reparatur, » accepimus. » En Prosperi disputatio solas virtutes complectitur meritorias gratiæ, et ad vitam, et pietatem pertinentes, quas infidelibus facultate naturæ acquisitas, ut volebant Pelagiani, communes explodit. Neque refert, eas probare vitiosas ex eo quod « peccatum est, quod ex fide non est. » Nam fidem accipit late omnem illustrationem supernaturalem auxiliantis gratiæ, quam Pelagiani proponebant esse ab infidelibus alienam; quidquid autem ex gratia auxiliante non est, sed ab arbitrio suis solis viribus relicto de facto juxta præsentem providentiam, vitiosum est; quoniam ex lege Dei virtutes etiam naturales, et bona opera naturalia, auxiliis gratiæ præcurrentibus comparantur, quod naturalia supernaturalibus annexa, et individua sunt, quemadmodum Augustinum exposuimus, quia Prosperi doctrina per omnia Augustiniana est.

4° Fulgentius

141. Demum producitur Fulgentius, lib, de Incarn. et Gratia, c. XV, quia illud Apostoli, Rom. II : *Gentes quæ legem non habent*

ea, quæ legis sunt, naturaliter faciunt, renuit intelligi de infidelibus, sed de Gentibus fidelibus; et oppositam expositionem asserit esse solis Pelagianis gratiæ contradicentibus propriam. Si enim sentiret, infidelibus esse communia opera bona moralia, non erat, cur eam Pauli sententiam de Gentibus infidelibus acceptam respueret. Respondeo. Fulgentius ideo Pauli eloquium Gentes infideles comprehendere negat, quia censet, in eo non esse sermonem de quibuscumque operibus legis moraliter bonis, sed de illis, quæ ad justificationem sufficiunt juxta illud, quod Apostolus præmiserat : *Factores legis justificabuntur*. Justificari autem homo sine fide nullis operibus quantumvis bonis potest, quia *sine fide impossibile est placere Deo*. Quo Pelagianis contradicebat volentibus, posse infideles suis operibus pure naturalibus absque ulla fide infusa, sive lata, sive stricta justificari. Nos autem, qui infidelibus damus bona opera moralia tam naturalia, quam supernaturalia, nolumus eos posse sine ulla prorsus fide justificari.

Respondetur.

142. Hanc esse Fulgentii mentem satis exprimit concludens : « Cum ergo Apostolus » de his Gentibus loquens, qui naturaliter » ea, quæ legis sunt, facientes ostendunt » opus legis scriptum in cordibus suis, de » his se loqui testetur, qui justificantur, » Abraham autem patrem nostrum non ex » operibus, sed ex fide justificatum esse » commemoret, quis audeat illas in hoc loco » Gentes accipere, quas constat non esse » justificatas ex fide, cum ipse testetur Apo- » stolus : Quia *omne, quod non est ex fide,* » *peccatum est*. Et quia *sine fide impossi-* » *bile est placere Deo*? » Quibus mox subdit : « Apostolus autem de his, qui justifi- » cantur, se loqui, monstravit, cum de » Gentibus naturaliter, quæ legis sunt, fa- » cientibus, et opus legis in suo corde ha- » bentibus disputaret, ille sensus est veritati » conveniens, quod Gentes in eodem loco » accipiuntur, quas Deus fidei dono justifi- » cat. » Quis jam dubitet, Fulgentium ea solum opera moraliter bona a Gentibus infidelibus relegare, quæ hominem justificare valeant, quia sine ulla prorsus fide justificatio impossibilis est?

DISPUTATIO XXI.

AN DILECTIO DEI ENTITATE NATURALIS SOLA FACULTATE ANTECEDENTI NATURÆ SIT POSSIBILIS NATURÆ LAPSÆ?

Ex præteritis exploratum est, totam Baianam doctrinam de necessitate peccandi naturæ lapsæ, et impotentia antecedenti quidpiam boni moralis agendi, duobus cardinibus inniti. Alter est, dilectionem Dei nulla facultate antecedenti naturæ absque auxilio gratiæ esse possibilem, sed eam necessario esse entitate supernaturalem, et ad charitatem infusam omnino pertinere. Alter, nullum esse virtutis actum, seu amorem creatum bonum præter dilectionem Dei, et charitatem infusam. Quæ duo expendenda, et explodenda nunc sunt. Primum in hac Disp. Secundum vero in seq. Quibus tota machina Baianæ doctrinæ a suis cardinibus prorsus ruet.

SECTIO I.

Baiana sententia explicatur, et a Pontificibus Ecclesiæ proscripta præmittitur.

1. Ut Baianam sententiam explicem, tria ex communi Scholasticorum doctrina præmitto. Primum, quot modis dilectio Dei sumatur? Secundo, quomodo ea *naturalis* esse possit, et in disputationem veniat? Tertio, qua ratione nunc disseratur possibilis? Vocum enim ambiguitate sublata disputatio erit perspicua.

2. Dilectio Dei primo dividitur in dilectionem concupiscentiæ, qua Deus amatur, ut bonum nostrum, seu propter bonitatem summam nobis convenientem, et in dilectionem benevolentiæ, qua amatur, ut est in se bonus, seu propter se, seorsim a respectu, et convenientia nostri. Secundo, dividitur uterque amor in amorem Dei, ut Auctoris naturæ, quo diligitur, prout ex operibus naturæ bonus cognoscitur; et in amorem Dei, ut Auctoris gratiæ, quo diligitur, prout ex operibus gratiæ excedentibus naturam bonus proponitur. Tertio, in amo-

Quot modis dilectio Dei sumatur?

rem perfectum et imperfectum. Quia vero multiplex est perfectio et imperfectio, quæ in amore Dei considerari potest; interdum perfectus dicitur, quia est efficax, et connexus cum aliqua adimpletione præcepti, et evitatione alicujus peccati; imperfectus vero, quia omnino inefficax est, et sistit in sola complacentia bonitatis divinæ, quin connectatur cum observantia alicujus præcepti, sed potius cum omni legis violatione componatur. Interdum perfectus dicitur, quia inducit adimpletionem omnis præcepti, et nullam alicujus violationem gravem admittit; imperfectus vero, quia non excludit omne peccatum grave, quamvis aliquibus committendis repugnet, et aliquibus præceptis observandis insistat. Interdum perfetus censetur, quia levibus etiam peccatis committendis resistit; imperfectus vero, quia levia admittit, quamvis gravia omnino removeat. Denique perfectus nuncupatur, quia non solum præcepta, sed etiam consilia exequitur, et in omnem virtutis, et justitiæ perfectionem, et gloriam Deo comparandam intendit; imperfectus vero, quia consilia, et perfectionem sanctitatis contemnit, quamvis nullam Dei offensam etiam levem fieri sinat.

Quomodo amor Dei naturalis esse possit?

3. Secundo, amor Dei primo dicitur *naturalis*, prout a supernaturali distinguitur, quia solis viribus, et principiis naturæ debitis absque auxilio gratiæ fieri potest. Quia vero auxilia gratiæ alia sunt quoad substantiam, alia quoad modum supernaturalia, amor Dei secundo dicitur *naturalis*, prout a supernaturali, non solum quoad substantiam sed etiam quoad modum secernitur. Tertio, *naturalis* usurpatur prout opponitur libero, quia per modum naturæ necessitate elicitur. Quarto, *naturalis* accipitur, prout violento contrariatur, quia nulli naturæ inclinationi resistit. Quia vero potest non resistere bifariam; vel quia juxta naturæ in ipsum propendentis inclinationem est, vel quia est præter ejus inclinationem, quin sit contra illam; ideo hoc sensu *naturalis* potest usurpari positive et negative.

Qua ratione nunc possibilis.

4. Rursus tertio dilectio Dei consideratur *possibilis* naturæ lapsæ. Tum potestate antecedenti, et sufficienti solum, quæ omnia principia necessaria ad amorem Dei eliciendum complectitur, quamvis cum ejus existentia connexa non sit, sed ab ea separabilis ex defectu solo concursus arbitrii, qui non præstatur, vel ob impedimenta, et difficultatem agendi, vel ob solum beneplacitum ipsius. Tum potestate consequenti, et efficaci, quæ non solum principia necessaria, et sufficientia comprehendit, sed etiam efficacia, et congrua cum actu ipsius amoris connexa, et ab eo individua, quia ejusmodi sunt, ut ea absolute existentia præcesserit consensus conditionatus arbitrii infallibiliter futurus sub conditione, quod ea principia existant, ut explicant Societatis Theologi; vel quia principiis, quæ sufficientiam arbitrii constituunt, et pertinent ad ejus actum primum, adjungitur aliqua motio necessaria ad actum, et cum actu intrinsece connexa, quæ ad actum primum non pertineat, sed ad actum secundum, quia ejus munus non est complere potentiam, et vires augere, sed eas jam completas, et sufficientes ad agendum determinare. Ut explicant Prædeterminatistæ.

Statuitur disputatio cum Baianis

5. His præmissis Disputatio imprimis non est cum Baianis de amore concupiscentiæ Dei. Quia eum admittunt solis naturæ viribus possibilem naturæ lapsæ, quod eum censeant vitiosum, et turpem; de quo disseremus Disp. seq. Sed de solo amore benevolentiæ sive perfecto, sive imperfecto, sive Dei, ut Auctoris naturæ, sive ut largitoris gratiæ; quia nullum ferunt entitate naturalem, nec facultate naturæ possibilem. Deinde non est controversia de tali amore naturali, prout opponitur necessario, aut violento, sed solum prout opponitur quoad substantiam supernaturali, quia censent implicare amorem benevolentiæ Dei, qui entitate, et substantia supernaturalis non sit, et principiis, seu auxiliis entitate naturalibus fieri valeat, quin adjungantur entitate supernaturalia, tam habitualia, quam actualia. Demum non est disceptatio de potestate consequenti, et efficaci, sed de sola antecedenti, et sufficienti. Quare nostra controversia distat ab ea, quæ communiter inter Scholasticos de necessitate gratiæ ad diligendum Deum, quæ supponens potestate antecedenti possibilem dilectionem Dei entitate naturalem, rursus inquirit, an vel ob excellentiam actus, vel ob ejus difficultatem auxilia efficacia ipsius sint perpetuo gratiosa, quod communi cursu providentiæ disposita, et occurrentia numquam sortitura sint effectum quamvis possint, si velit arbitrium, atque ideo necessitas divinæ gratiæ non disseritur antecedens, sed consequens.

6. Itaque celebratissimum dogma Baianorum est, nullum Dei amorem haberi posse in natura lapsa sola facultate antecedenti naturæ, sed ad potestatem sufficientem arbitrii esse necessarium habitum infusum charitatis, aut aliud principium substituens virtutum ipsius, auxiliumque actualis gratiæ entitate supernaturale, et indebitum creationi naturæ, ideoque omnem Dei amorem naturæ lapsæ possibilem, esse entitate supernaturalem. Ludibrioque et irrisione dignam, omninoque chimæricam censent distinctionem Scholasticis frequentem amoris Dei in naturalem, quo Deus diligitur, ut Auctor naturæ, et in gratuitum, et supernaturalem, quo diligitur, ut beatificator, seu largitor gratiæ.

Illorum Sententia in Bulla proscripta.

7. Ego reor, sententiam esse a Pontificibus Ecclesiæ id Bulla contra Baium proscriptam. Nam inter propositiones damnatas Baii est propositio XXXIV : « Distinctio » illa duplici amoris, naturalis videlicet quo » Deus amatur, ut Auctor naturæ, et gra» tuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, » vana est, et commentitia. » Item propositio XXXVII : « Amor naturalis, qui ex viribus » naturæ exoritur ex sola Philosophia per » elationem præsumptionis humanæ cum » injuria crucis Christi defenditur a non» nullis doctoribus. » Rursus propositio XXXIX : « Omnis amor creaturæ rationalis » aut vitiosa est cupiditas, qua mundus dili» gitur, aut laudabilis illa charitas, qua per » Spiritum sanctum in corde diffusa Deus » amatur. »

Præciditur Solutio P. Vasquez.

8. Ex quibus præciditur primo solutio Patris Vasquez, et Baianorum occurrentium, hanc doctrinam damnari in Baio propter solam censuram immodestam contrariæ sententiæ, quia Disputat. I, sect. IV, præmisimus in genere nullam esse in Bulla propositionem, quæ non damnetur propter doctrinam. Item Baiani hac solutione tueri se non possunt, cum acerbius, et immodestius, quam Baius oppositam, et communem Scholasticorum doctrinam injuriis lacessant, et mordeant. Rursus in proposit. XXXIX, continetur ea doctrina, quin ulla adjiciatur censura. Nihilominus tamen ea propositio excerpitur et proscribitur in Bulla. Nec audiendi sunt Pater Vasquez et Pater Torres, qui negant eam propositionem intelligendam de amore naturali Dei, sed de amore naturali virtutis, et honestatis moralis. Nam ea propositio excerpta est ex lib. de Charitate, c. V, cujus capitis inscriptio est : « Quod nihil eis patrocinetur, qui aliquam » Dei dilectionem soli tribuunt libero ho» minis arbitrio. » Ubi totus sermo est de dilectione Dei, et de excludenda charitate acquisita, et dilectione naturali, ut persuadet hæc conclusio : « Igitur charitas acqui» sita, sine Scriptura Sacra, generalibus » Conciliis, et traditione Veterum asseritur. » Quibus deinde subjicit : « Juxta mundi hu» jus sapientiam sub nomine Philosophiæ » elationi nostræ persuadet humana præ» sumptio, ut crucis Christi doctrinam sub» vertat, et Scripturas Sacras negligenter » attendat. Igitur sub prætextu Philosophiæ » naturalis circa ea, quæ Dei sunt, nullus » est agnoscendus dilectionis motus, qui de » libero consurgat arbitrio. » Ergo indubitabile est, ea propositione directe negari amorem naturalem Dei, et ejus sensum ab Assertore intentum a Pontificibus damnari.

Item Solutio L. Torres.

9. Secundo, præciditur solutio Ludovici de Torres asserentis, ideo Baium negantem distinctionem duplicis amoris Dei a Pontificibus notari, quia negabat possibilem amorem gratuitum, et supernaturalem Dei, non vero naturalem. Manifestum enim est ex proposit. XXXVII præmissa, ab eo rejici amorem naturalem Dei, et ex proposit. XXXIX, ab eo asseri amorem supernaturalem charitatis infusæ. Præterea Disput. VIII, n. 161, evidentissimum ostendimus testimoniis productis ex scriptis Baii, ideo ei differentiæ contradicere, quia impossibilis est in natura lapsa amor Dei etiam ut Creatoris, qui sit entitate naturalis, et non sit ex supernaturali auxilio gratiæ et pertinens ad charitatem infusam. Cujus mentis non leve argumentum est, Baianos totis viribus insectari amorem Dei naturalem, in ejusque asserti probationem adducere Augustini testimonia, quibus Baius utitur, ad ejusmodi amoris Dei distinctionem refellendam.

10. Suam existimationem ex duabus conjecturis arguit Torres. Prima est, quia Baius contendebat, amorem Dei esse connaturalem, ac debitum naturæ integræ, ut constat ex lib. I. Secunda est, quia plures Theologi impune defendunt, nullum esse amorem Dei, etiam ut Auctoris naturæ, ad quem non sit necessaria gratia, quin Pontificum damnationi credantur obnoxii. Sed hæc momenti non sunt. Nam, ut sæpius admo-

nuimus, doctrina Baii extrema fuit in statu naturæ integræ, atque lapsæ, quippe nimis efferens naturam integram, et nimis deprimens lapsam. Quare dona, quæ ante peccatum naturæ debita, et connaturalia asseruit, post peccatum prorsus indebita, et supernaturalia fassus est, et vires omnino abstulit naturæ lapsæ ad honestum sectandum etiam naturale, quas naturæ integræ debitas adscripsit, etiam cum merito vitæ æternæ, ut colligere est ex propositionibus Baii de utroque statu excerptis, et expensis lib. præcedenti, et præsenti. Ergo in doctrina Baii infirmum argumentum est ab uno statu ad alium. Theologi vero desiderantes gratiam ad amorem Dei, liberantur a censura Pontificum contra Baium lata; quia illi necessitatem gratiæ solum consequentem, et quoad efficaciam contendunt; Baius vero etiam antecedentem, et quoad sufficientiam. Quare Theologi una cum necessitate gratiæ, possibilem asserunt amorem Dei entitate naturalem, ab infusæ charitatis amore specie differentem, quem Baius profitetur impossibilem.

11. Porro distinctionem amoris Dei in naturalem, et supernaturalem tradunt sanctus Thomas, I p,, q. LX, art. 3 et 5; et q. LXII, art. 2; et I, II, q. CIX, art. 3; et II, II, q. XXXVI, art. 2; Altisiodorensis, lib. II. Sum., Tract. I, c. IV; Alensis, in II p., q. XCI, mem. I, ad 7; et q. XXXI, mem. II; Ricardus, in II, dist. XXVIII, art. 1, q. I; Bonaventura, in II, dist. III, art. 3, q. 1, ad 3; Ariminensis, in II, dist. XXXIX, q. I, art. 2; Abulensis, in cap. XIX Matthæi, q. CXVII; Sotus, lib. I de Nat. et Grat., c. XXII; Canus, relect. de Pœnit. p. 5; Cajetanus, Conradus, Medina, aliique Interpretes sancti Thomæ, I, II, q. CIX, art. 3, quin ullus Theologorum recentium eam distinctionem improbaverit præter Gabrielem Vasquez, et Baianos. Quare communis Scholasticorum sententia habenda est, quæ amorem benevolentiæ Dei docet facultate antecedenti naturæ possibilem intrinsece naturalem. Quod Baiani non negant sed supponunt; et ex Hæreticis Melanchthon in Apolog., art. 2 de peccato originali id Catholicis adscribit: « Tribuunt interim humanæ naturæ inte» gras vires ad diligendum Deum super om» nia. » Et tit. de Justificat.: « Affingunt, » quod ratio sine Spiritu sancto possit dili» gere Deum super omnia. »

SECTIO II.

Ex Sacris Litteris et Conciliis ostenditur possibilis facultate antecedenti naturæ amor naturalis Dei.

12. Igitur communis Scholasticorum sententia jam a Pontificibus Ecclesiæ definita persuadetur ex Sacris Testimoniis, quibus in genere præteritis Disputationibus probavimus possibiles naturales virtutum actus etiam in statu naturæ lapsæ, et in specie Disp. VIII, sect. XIII, possibilem amorem naturalem Dei in statu naturæ integræ. In primis enim Apostolus, Rom. I, pronuntians inexcusabiles Gentes, quæ noscentes ex visibilibus creaturis Deum, non sicut Deum glorificaverunt, significat facultate naturæ esse possibilem aliquem pietatis actum, quo colatur Deus. Ergo et esse possibilem amorem naturalem Dei. Antecedens ostendimus Disputat. anteriori, sect. II. Consequentia probatur. Tum quia actus glorificandi Deum, vel quærendi, et volendi gloriam Deo, qui in eo Pauli eloquio continetur est actus amoris Dei, per quem solum Deo volumus gloriam. Tum quia Ambrosius Apostolum expendens, eum actum Gentibus possibilem exprimit: « Ideirco enim tam pulchra astra » condidit, ut ex his, quantus, et quam ad» mirabilis est creator eorum, possit agnosci, » et solus adorari. Per naturalem ergo legem » reum facit genus humanum. Potuerunt » enim id per legem naturæ apprehendere » fabrica mundi testificante, Auctorem so» lum Deum diligendum. » Ergo aut nullum pietatis actum, aut maxime dilectionem Dei, ut Auctoris fabricæ mundialis ex ductu legis naturalis, et notione naturali creaturarum possibilem prodit Apostolus. Tum quia Prosper, lib. I de Vocat. Gent., c. V, Paulum respiciens scribit: « Nulli nationi ho» minum bonitatis suæ dona subtraxit, ut » propheticas voces, et præcepta legalia » convincerentur in elementorum obsequiis, » ac testimoniis accepisse. Unde et inexcu» sabiles facti sunt, qui Deos sibi dona fece» runt, et quæ creata erant ad utendum, » venerati sunt ad colendum. » Nimirum ideo infideles reos arguit, quia instructi vocibus elementorum, et luce naturali rationis cultum et amorem, quem creatori de-

Prima Probatio.

ferre debuerant, creaturæ detulerunt. Quæ ad hominem magis Baianos stringunt: quippe docent infideles auxiliis gratiæ esse destitutos. Paulus autem disserit de cultu, et amore veri Dei ab infidelibus deserto, ut concors est omnium Patrum, et Interpretum sensus. Ergo de amore Dei sola facultate naturæ absque auxiliis gratiæ possibili.

13. Eodem respicit Paulus, Actor. XXIV, præmittens Deum dimisisse Gentes, ut ingrederentur vias suas, et adjiciens : *Non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens de cœlo, dans pluvias, et tempora fructifera, implens cibo, et lætitia corda nostra.* Ubi *testimonium*, quod suimet Deus Gentibus reliquit, interius monens corda nostra, veritatemque suæ divinitatis, et obligationem nostræ adorationis, et dilectionis confirmans, est naturalis ratio assequens ex creaturis veritatem, et beneficentiam creatoris, dictansque nobis, et omnibus hominibus debitum obsequium colendi, et diligendi Deum, quæ, cum naturalis sit, ad solum provocat affectum naturalem, et facultate naturali possibilem. Quo etiam pertinet illud Actor. XXVII : *Definiens statuta tempora, et terminos habitationis eorum quærere Deum, si forte attrectent eum, aut inveniant.* Ubi ex dispositione naturali temporum, et rerum proponitur Gentilibus a fide alienis possibile, non solum quærere Deum, sed eum attrectare, et invenire. Utrumque testimonium commentatur Prosper, lib. II de Vocat. Gent., c. IV, verbatim productus Disp. præterit. n. 17, et ex utroque arguit impietatis Gentes, quæ vias voluntatis suæ ingressæ sunt, spernentes amare bonitatem, et adorare majestatem, « quam cuncta cœlestia, mare, et terra, omniaque quæ in eis sunt, consono » speciei suæ, ordinationisque concentu pro« testabantur, et prædicatione perpetua lo» quebantur. » Ubi amorem Dei naturalem possibilem exprimit : tum quia eum possibilem infidelibus alienis a gratia (Baianorum opinione) adscribit ; tum quia cum ex visibilium creaturarum testimonio et lumine naturali possibilem prædicat.

14. In eamdem probationem advocari potest illud Rom. II : *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt.* Nam cum primum legis mandatum sit diligere Deum, et Baianorum opinione, nullum sit aliud opus moraliter bonum, nisi dilectio Dei, aut eam dilectionem complectens, inter ea legis, quæ Gentes naturaliter faciunt, comprehendi debet dilectio Dei, aut saltem potestas diligendi Deum. At Disp. VIII, sect. XIV, a n. 168, probavimus, ea fieri facultate naturali. Ergo dilectio Dei fieri potest sola facultate rali.natu Confirmatur ex Disp. præterita, sect. XIII, ubi ostendimus, Gentes facientes, quæ legis sunt, intelligi debere etiam infideles; atque adeo etiam infidelibus esse possibilem dilectionem Dei, quæ pertinet ad primum mandatum legis. At infidelibus dilectio Dei possibilis esse non potest, quin ea contineatur in sola facultate naturæ. Tum quia Baianorum judicio infideles non sunt participes auxiliorum gratiæ : tum quia auxilia gratiæ solum ea sunt infidelibus communia, quæ annexa sunt auxiliis naturæ, sive cogitationibus, et affectionibus honestis naturalibus, et circa objecta virtutum materialia, et formalia ipsarum, ut copiose exposuimus, et illustravimus Disp. XX, de Ente supern. Ergo dilectio Dei possibilis est solis auxiliis, sive cogitationibus, et affectionibus naturalibus.

Secunda Probatio

15. Secunda probatio confirmatur ex Conciliis. Nam Disp. VIII, sect. XVI, ostendimus, Concilia Ecclesiæ, quæ definiunt, gratiam necessariam ad diligendum Deum cum ea adjectione «prout oportet ad salu» tem, » aut quid simile, significare possibilem esse dilectionem Dei, quæ non conferat ad salutem absque necessitate gratiæ, quia alias ea adjectio esset frustranea, et studium ejus notationis prorsus inutile. At Concilia Ecclesiæ utuntur ea phrasi, et adjectione inter alios virtutum actus etiam cum definiunt gratiam necessariam ad diligendum Deum in statu naturæ lapsæ. Ergo possibilis est dilectio Dei non conferens ad salutem absque auxilio necessario gratiæ etiam in statu naturæ lapsæ. Minor constat ex Concilio Arausicano II, c. XXV, sic decernente : « Nullus diligere Deum sicut opor» tuit, aut credere in Deum, aut operari » propter Deum, quod bonum est, potest, » nisi gratia eum, aut misericordia divina » prævenerit. » Item ex Tridentino, sess. VI, can. III : « Si quis dixerit sine præveniente » Spiritus sancti inspiratione, atque ejus » adjutorio hominem credere, sperare, di» ligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, » ut ei justificationis gratia conferatur ana» thema sit. » Quibus liquido constat non solum ad alios virtutum actus, sed etiam ad dilectionem Dei, Concilia Ecclesiæ cum ad-

jectione, et phrasi *sicut oportet* necessitatem gratiæ definire.

Confirmatio.

16. Confirmatur ad hominem. Baianorum opinione nullus est virtutis actus, nisi interveniat dilectio Dei, aut distinctus omnino a dilectio Dei. At ex doctrina Conciliorum, et Patrum confligentium cum Pelagio ea phrasis *sicut oportet* denotat plures esse virtutum actus entitate naturales, ut arguimus Disp. VIII, sect. XVI. Ergo etiam denotat dilectionem Dei esse possibilem, quæ naturalis sit, et non salutaris, ac supernaturalis. Hujus probationis momentum, et eorum, quæ Baiani contra objiciunt, explicationem vide Disp. VIII, sect. XVI, ubi pro actu dilectionis divinæ, et aliarum virtutum quoad substantiam naturali possibili in statu naturæ integræ eam uberius expendimus.

SECTIO III.

Amor naturalis Dei ex doctrina Augustini.

Tertia probatio ex Augustini doctrina sumitur primo:

17. Tertiam probationem exhibent testimonia Patrum. Ac inprimis, quæ ex scriptis Augustini, et discipulorum ejus promi possunt. Primo quidem, quia ex. doctrina Augustini inest homini naturalis inclinatio, et innatus appetitus in amorem Dei. Innatus autem appetitus inesse homini non potest in amorem entitate supernaturalem, sed naturalem, et facultate naturæ possibilem, ut ex professo ostendimus, Disp. IX, de Ente supern. Assumptum probatur ex illo libri I, Confess., c. I: « Fecisti nos ad te, et inquie» tum est cor nostrum, donec requiescat in » te. » Hæc enim inquietudo ex ipsa naturæ rationalis conditione, seu creatione nascitur, qua sicut non potuit ad amandum solas creaturas, sed Deum creari, ita nec potest in ullius rei creatæ amore conquiescere; non magis, ac lapis extra centrum suum. Semper enim ulterius urgetur pondere suo, tanquam cui deest finis, et centrum quod ejus naturæ quietandæ præstitum est, sicut lapis donec perveniat ad centrum in quod pondere naturali fertur. Quo respicit Epist. CXIX, c. X: « Multa quidem per » corpus delectant, sed non est in eis re» quies diuturna, et propterea magis sordi» dant animam, et aggravant potius, ut » sincerum ejus pondus, quo in superna » fertur, impediant. » Ideo in amore bonomur corporalium non quiescit anima, quia ea bona impediunt pondus naturale quo in Deum diligendum fertur. Ideo cum ad hæc inferiora diligenda declinat, vis illi infertur contra naturalem inclinationem et ordinationem, qua in suprema movetur. Unde, lib. I, de serm. in Monte, c. XII: « Omnes » naturæ in ordine suo, gradibus suis pul» chræ sunt, sed de superioribus, in quibus » rationalis animus ordinatus est, ad infe» riora non est declinandum. Nec quisquam » hoc facere cogitur, et ideo si fecerit, sine » justa defensione punitur. Non enim hoc » committit invitus. » En locus naturalis animæ, quem ordo naturalis, tanquam centrum ipsius præstituit, supernus est, atque Deus; ideoque invita, seu violenta est, cum a divinis et supernis amandis ad hæc inferna declinat.

Secundo.

18. Secundo, quia juxta Augustini principia naturæ rationalis est, seu naturale illi, adhærere per dilectionem Deo. Ita, sent, CXXXIX, apud Prosp., ex lib. II, de Civit., c. XVII: « Non itaque esset vitium recedere » a Deo, nisi naturæ, cujus hoc vitium est, » potius competeret esse cum Deo. » Quid autem est naturæ competere, esse per dilectionem cum Deo, nisi hoc ei esse naturale? Qua autem ratione dilectio vendicans fieri activitate naturæ, potest esse naturæ rationali naturalis, nisi eidem rationalis activitas sit naturalis? Quod exemplo oculorum, et aurium magis expressit, lib. XII de Civit., c. I: « Sicut cum vitium oculorum dicitur cæci» tas, id ostendit, quod ad naturam oculo» rum pertinet visus: et cum vitium aurium » dicitur surditas, ad earum naturam per» tinere monstratur auditus: ita cum vi» tium creaturæ rationalis dicitur, quod » non adhæret Deo, hinc aperte declaratur, » ejus naturæ, ut Deo adhærcat, convenire.» Similiter, lib. XXII, c. I. Cæcitas oculis vitiosa, et surditas vitiosa auribus ostendunt eis esse naturalem, et congenitam vim audiendi, atque videndi. Ergo recessus a Deo vitiosus creaturæ rationali testatur vim adhærendi per amorem Deo esse eidem congenitam et naturalem.

19. In cujus confirmationem venit doctrina, qua Augustinus ex vitiis naturæ, arguit bonitatem naturalem ipsius, non quidem physicam, sed moralem. Nam si vitium naturæ est recedere a Deo, bonum erit ipsi naturale, Deo per amorem adhærere, sic in genere, lib. III de lib. arb., c. XIV: « Quia » vitium adversatur naturæ, tantum addi-

» tur malitiæ vitiorum, quantum natura-
» rum integritati minuitur. Cum ergo vi-
» tuperas vitium, id profecto laudas, cujus
» integritatem desideras. Cujus autem nisi
» naturæ integritatem? » Perfectionem naturæ, quam vitia minuunt, quis non sciat esse bonitatem virtutum, cui opponuntur vitia, siquidem perfectio substantialis naturæ non minuitur. Bonitas ergo virtutum, integritas naturæ est. Naturæ vero integritas naturalis est. Ea autem integritas, quæ ab ipsa natura originem ducit, qualis est bonitas, et perfectio moralis virtutum, nativa activitate naturæ perficitur. Ergo cum inter vitia naturæ computet Augustinus recedere a Deo, inter bona pertinentia ad ejus integritatem, et perfectionem naturalem, quam nativa virtus, et activitas naturæ continet, computari debet adhærere per dilectionem Deo. Adde, eo ab Augustino bonitatem virtutum proponi integritatem naturæ, ut probet contra Manichæos, quos ibi insequitur, nullam naturam rationalem esse suapte conditione vitiosam, et malam, hoc est, ferentem sua activitate sola vitia, atque peccata, ut Manichæi putabant. Id autem non probaret, nisi eam virtutum, et dilectionis divinæ bonitatem, nativæ fœcunditati tribueret. Igitur censet Augustinus, naturam rationalem suapte fœcunditate naturali ferre posse bonitatem virtutum, et dilectionis divinæ, quam vitia minuere necesse est, ut naturæ vitiosa, et nociva sint.

20. Consequenter arguens contra Manichæos ex vitio, et corruptione naturæ, bonitatem ipsius, sic rem concludit, con. Epist. fundam., c. XXXV : « Videre jam facile est,
» nihil nocere corruptionem, nisi quod la-
» befacit naturalem statum, et ideo eam
» non esse naturam, sed contra naturam. »
Igitur cum vitium minuere, aut corrumpere bonum naturæ docet, intelligit labefacere statum naturalem bonitatis moralis, qua vitium privat. Ideo in Enchirid. ad Laurent., c. XI : « Quid est autem aliud, quod malum
» dicitur, nisi privatio boni? Nam sicut
» corporibus animalium nihil est aliud
» morbis, et vulneribus affici, quam sani-
» tate privari : ita et animorum quæcumque
» sunt vitia, naturalium sunt privationes
» bonorum. » Bona autem, quibus animos vitia privant, sunt perfectiones morales virtutum, et dilectionis divinæ. Ergo virtutes sunt amicis naturales, sicut sanitas corporibus naturalis est. Consequenter, lib. IV contra Julianum, c. III : « Humanæ sub-
» stantiæ vitia quoque ipsa bonitatis perhi-
» bent testimonium naturalis. » Scilicet bonitatis moralis, cujus privatione, et diminutione nocent naturæ, ut ratio subjecta significat : « Quid enim aliud in vitio recte
» displicet, nisi quia detrahit, vel minuit,
» quod in natura placet? » Detrahit autem, vel minuit bonitatem moralem virtutis. Ergo ea bonitas, testimonio vitiorum, naturalis est substantiæ humanæ. Bonitas autem moralis complectens essentialiter actionem procedentem a substantia rationali, non potest esse naturalis ipsi, nisi ipsa actio eidem naturalis sit. Quis autem eo desipiat, ut credat, actionem esse naturalem principio, et vim ejus activam non esse naturalem? Adeo Baiani affectant ignorantiam Philosophiæ, ut id illis vereri possimus, ne credant. Igitur cum Augustinus sæpius inculcet, recedere a Deo, esse vitium naturæ, ideoque naturæ hominum esse accedere per dilectionem Deo, sic ejus dilectionis bonitas accipienda est naturalis, qualis conficitur esse ex his testimoniis bonitas generica virtutum, qua vitia privant, nempe ipsa facultate naturæ possibilis.

Tertio.

21. Tertio, id arguitur, quia sæpissime adversus Manichæos Scripturarum temeratores ex puris rationibus naturalibus convincit, veritatem, justitiam, atque sapientiam, hoc est, ut ipse solertissime inculcat, Deum verum ex creaturis naturali ratiocinatione compertum, velut omnium principium, et unicum objectum summo amore diligendum a quacumque rationali natura, ut ex eo deprehendat, nulla esse posse suapte natura malam, et soli creaturarum amori adstrictam ex nativa, sive naturali virtute ipsius, ut arguit lib. II, de lib. arb. a c. IX, usque ad finem. Ergo sentit naturali animæ virtute posse diligi Deum. Nam ejus scopus est, naturalem animæ virtutem porrigi ultra solum amorem creaturarum ad creatoris amorem. Quare si suapte conditione, et facultate naturali ferre non posset amorem Dei, sed solum amorem creaturarum vitiosum et turpem, non probaret ex amore Dei animæ rationali possibili, eam non esse suapte natura, et facultate naturali malam eo sensu, quo Manichæi contendebant, nimirum credebant, eo esse malam, quod non poterat sua nativa virtute aliud velle, et operari, quam malam. Quod in opinione Baianorum urgentius est,

cum omnis amor creaturæ sistens in ipsa, et non tendens intrinsece in Deum, peccatum sit. Item quia amor, qui persuadetur ex sola ratione naturali, et comparatur ex sola naturali creaturarum cognitione non est supernaturalis, sed naturalis. Nec refert, interdum Augustinum referre in Deum eum amorem, quia refert tanquam in Auctorem naturæ, intendentem, et persuadentem, ac moventem ad illum, modo quo in Deum non referuntur peccata, ut conficiat esse animo possibile, suapte conditione, et facultate opus, quod non sit peccatum.

22. Idemtidem adversus eosdem Manichæos, lib. de Moribus Ecclesiast., c. III, proponit : « Ratione quæramus, quomodo » sit recte vivendum. » Itaque seclusa fide soli innitens rationi naturali quærit, in quo sit constituta recta vita, et vera felicitas hujus vitæ. Eam autem constituit in amore Dei ; quia collocari non potest, nisi in amore summi, et optimi boni ; ratio enim præscribit, summum bonum cæteris omnibus amore præferendum, et nullum esse beatum absque summi boni consequutione, quæ in hac vita in ejus amore consistit. Summum autem bonum Deus est : « Quem » si sequimur, bene ; si assequimur, non » tantum bene, sed etiam beate vivimus. » Explicans vero illud sequi : « At eum sequi- » mur diligendo. » Vides, quam nullo supernaturali, vel fidei principio utatur, sicut professus fuerat, ut optimum hominis bonum, quod ex ductu solius rationis naturalis diligere debeat, quo et bonus, beatusque sit, adversus hostes omnis credulitatis indaget, et Deum esse conficiat, unde omnem naturalem discursum concludit : « Maxi- » mum ergo, quod ad beatam vitam ducit, » primumque mandatum est, diliges Do- » minum Deum tuum ex toto corde, etc. » Ergo ex solis principiis naturæ possumus diligere Deum juxta Augustini doctrinam.

Quarto. 23. Quarto, hæc mens Augustini deprehenditur, quia probat celebre Philosophorum, et Platonicorum placitum docentium beatitudinem hominis naturalem in hac vita constitutam esse in contemplatione et amore Dei. Hi autem Philosophi hunc amorem Dei celebrarunt solum naturalem, et ex solis naturæ principiis possibilem, cum omnis fidei infusæ, et gratiæ entitate supernaturalis ignorantes fuerint. Ergo cum eis supponit Augustinus amorem Dei entitate naturalem, et ex solis principiis naturæ possibilem. Assumptum ostenditur. Nam de Platonicis, lib. X de Civit., c. I, sic tradit : « Eligamus, Platonicos omnium Philoso- » phorum nobilissimos, propterea quia si- » cut sapere potuerunt, licet immortalem, » ac rationalem, vel intellectualem hominis » animam, nisi participato lumine illius, » a quo et ipsa, et mundus factus est, bea- » tam esse non posse : ita illud quod omnes » appetunt, id est, vitam beatam, quem- » quam isti assequuturum negant, qui non » illi uni optimo, qui est incommutabilis » Deus, puritate casti amoris adhæserit. » Rursus c. XI. « Cui Deo simpliciter inhærere » (fatentibus quoque Platonicis, et per » multa testantibus) solum beatificum bo- » num est. » Unde lib. VIII, c. V, testatur : « Si ergo Plato Dei hujus imitatorem, co- » gnitorem, amatorem dixit esse sapien- » tem, cujus participatione beatus sit, quid » opus est excutere cæteros ? quorum nulli » nobis, quam isti proprius accesserunt. » Consequenter c. IX, beatitudinem, et finem naturalem hujus vitæ refert ex Platone in imitationem Dei, quæ ejus amorem includit : « Nunc satis est commemorare Plato- » nem determinasse finem boni esse secun- » dum virtutem vivere, et ei soli evenire » posse, qui notitiam Dei habeat, et imita- » tionem, nec aliam ob causam beatam. » Ex quibus liquidum est, inconcussam fuisse Platonicorum sententiam, beatitudinem hominis naturalem in Dei consideratione, et dilectione consistere, utique ea, quæ ex rebus creatis comparari potest, cum omni fide et principio supernaturali destituti fuerint, atque adeo in dilectione naturali, ex solis principiis naturæ possibili. Eodem enim modo de sapientia, seu cognitione Dei, ac de ejus amore philosophati sunt. Sapientiam autem, et contemplationem Dei solam agnoverunt naturalem ductu solius naturæ possibilem. Ergo etiam dilectionem ex tali notione partam. At Augustinus Platonicis in hac sua Philosophia suffragatur, ut lib. VIII de Civit. Dei, acclamat gratulando : « Sive isti Platonici, sive quicumque alii » quarumlibet Gentium Philosophi de Deo » ista sentiunt, nobiscum sentiunt. » Ergo menti, et doctrinæ Augustinianæ conforme est, possibilem esse amorem Dei entitate naturalem.

Objectio solvitur. 24. Contendunt Baiani, hos Philosophos amorem Dei, in quem beatitudinem hujus vitæ retulerunt, agnovisse, et asseruisse su-

pernaturalem, quod eum revocarunt in gratiam ipsius Dei, cum Augustinus, lib. XI de Civit., c. XXV, ex Platonis mente Deum prædicet « amoris, quo bene, beateque vivitur, » in inspiratorem, et suavitatis intimæ largitorem ; » et lib. XXII de Civit., c. XXII, ex Tullio referat, « nullum datum a Diis » esse donum majus, nec potuisse dari ho» minibus, » quam hunc amorem. Sed facile revincuntur. Nam gratia, quam Philosophi agnoverunt in beneficio talis amoris, non est supernaturalis, sed naturalis, pertinens ad creationis gratiam, et ad Deum, ut Auctorem, et provisorem naturæ, a quo plura beneficia naturalia proficisci possunt, ut salus, bonum ingenium, corporis fortitudo, et pulchritudo, nec non plures cogitationes, et affectiones honestæ naturales, quas excitare possent causæ creatæ, et interdum solus Deus excitat, ut dominium naturale, quo sibi subjicit voluntatem creatam, exerceat in ejus etiam naturales actiones. Primo, quia eodem modo loquuti sunt Platonici de sapientia, et cognitione Dei, ac de ejus amore. Sapientiam autem, et cognitionem Dei non crediderunt supernaturalem, sed entitate naturalem ex creaturis discursu naturali comparatam. Secundo, quia id exprimit Augustinus, lib. XI de Civit. Dei, c. XXV, de mente Platonicorum referens : « Si ergo natura nostra esset a » nobis, profecto et nostram nos genuisse» mus sapientiam, nec eam doctrina, id » est, aliunde discendo perciperemus : et » noster amor a nobis profectus, et ad nos » relatus ad beate vivendum sufficeret, nec « bono alio, quo frueremur, ullo indigeret. » Nunc vero quia natura nostra, ut esset, » Deum habet Auctorem, proculdubio, ut » vera sapiamus, ipsum debemus habere » doctorem, ipsum etiam, ut beati simus, » suavitatis intimæ largitorem. » Quibus duo subdit perspicua. Alterum, pari modo in Deum referri cognitionem, ac amorem Dei. Alterum, eo utrumque divinæ gratiæ deputari, quod a nobis non est, hoc est, ex meritis nostris, creatio naturæ. Item de sapientia, seu Philosophia, quæ non solum amorem, sed etiam notitiam Dei complectitur, sic habet, lib. XXII de Civit., c. XXII : « Ad hos meliores quosque in his malis ad» juvat gratia, ut quanto fideliore, tanto » fortiore corde tolerentur : ad quam rem » etiam Philosophiam prodesse dicunt docti » hujus sæculi, quam Dii quibusdam pau» cis, ut ait Tullius, veram dederunt. Nec » hominibus ab his, aut datum est donum » majus, aut potuit dari. » Philosophiam autem, et sapientiam non putarunt donum suapte natura supernaturale, et infusum, sed beneficium naturale, nostro quoque labore acquisibile.

25. Nec obest, Augustinum adjicere : « Usque adeo, et ipsi, contra quos agimus, » quoquo modo compulsi sunt, in habenda, » non quacumque, sed vera Philosophia, » divinam gratiam confiteri. » Nam hæc gratia communis est beneficiis naturalibus ipsius creationis, nimirum quæ gratis absque meritis præcedentibus disponuntur a Deo, quamvis non sint aliena a creatione naturæ. Pelagiani autem volebant, dona gratiæ supernaturalia meritis nostris præcedentibus deputari ; Augustinus vero gratis conferri, et non semel ea dona a meritis præcedentibus relegat ex donis naturalibus, quæ absque eis meritis hominibus contingunt. In eumque scopum, et gratiam, superiorem sermonem dirigit Augustinus.

26. Demum ex Augustini doctrina con- Quinto.
cluditur probatio ; quia in Dialogo contra Manichæos, inter init. et med., sic habet : « Si viribus illis, quæ a Deo animæ dona» tæ sunt, ad ea utamur, ob quæ eas acce» pimus, bonum est. » Loquitur enim de viribus naturalibus, ut exempla, quibus id explicat, ostendunt, idem autem repetens post med. et explicans adjicit : « Exempli » gratia partem eam animi, in qua cupidi» tas sita est, nempe voluntatem nobis id» circo dedit, ut ipsum, qui solus est, con» cupiscamus. » Ergo vires naturales animæ, et voluntas suapte facultate possunt amore prosequi Deum. Quis enim credat ad amorem Dei datas esse, et ad eum amorem eliciendum insufficientes esse? Ex quibus omnibus conficitur, amorem Dei entitate naturalem, et naturæ viribus possibilem non esse principiis doctrinæ Augustinianæ dissentaneum, ut Baiani proclamant, sed potius consentaneum, ut Scholasticis perpetuo vestigiis Augustini insistentes supponunt.

SECTIO IV.

Idem arguitur ex doctrina Discipulorum Augustini, et aliorum Patrum.

27. Rursus consonam esse Augustino nostram, et communem Scholasticorum sententiam, confirmant testimonia Fulgentii et Prosperi, et aliorum Patrum. Id prodit Fulgentius, de fide ad Petrum, c. III : « Deus » diligendi, ac cognoscendi se non nisi An» gelis, et hominibus indidit facultatem. » Quibus propter arbitrii libertatem, quæ » maxime debuit intellectuali creaturæ con» ferri, ita cognoscendi, ac diligendi se fa» cultatem voluntatemque donavit, ut eam » unusquisque, et habere possit, et perde» re. » Eodem modo tradit concessam a Deo potestatem diligendi se, quo se cognoscendi potestatem. At potestas cognoscendi Deum competit solis viribus naturæ. Ergo et potestas diligendi Deum. Item asseritur, tradita *propter arbitrii libertatem*, quæ esse non potest, qualis intellectuali creaturæ debetur, absque potestate agnoscendi, ac diligendi Deum. Arbitrii autem libertas inter facultates naturales, et vires naturæ intellectuales numeratur.

28. Rursus conficit amorem naturalem Dei, ad Monimum, c. XVIII : « Creaturæ ra» tionali alia beatitudo nec potuit, nec po» test esse, nec poterit, nisi ut agnoscens, a » quo non solum facta est, sed etiam ratio» nalis est facta, majorem dilectionem exhi» beat bono Creatori, quam sibi. Nec enim » inesse posset ullatenus ratio, nisi ei pos» set inesse Creatoris dilectio. » Ex eo solum quod creatura rationalis se agnoscat factam a Deo, et rationalem, quod facultate naturæ assequi potest, possibilis ipsi est Creatoris dilectio, quia notioni Creatoris per naturalem rationem conjungitur naturali nexu dilectio Creatoris possibilis, siquidem « nullatenus inesse posset ratio, nisi ei » posset inesse Creatoris dilectio. »

29. Ejusdem sententiæ est Prosper subscribens Augustino, sent. CXXXIX : « Non » itaque esset vitium recedere a Deo, nisi » naturæ, cujus hoc vitium est, potius com» peteret esse cum Deo. » Itaque naturæ rationalis est, hoc est, naturale, esse per dilectionem cum Deo, ideoque vitium est naturæ recedere per malam voluntatem a Deo, quia nocet naturæ, privando illam bonitate naturali adhærendi per bonam voluntatem Deo. Quod ex fine naturali creationis operum illustrium naturæ scite celebrat, lib. II de vocat. Gent., c. IV : « Cœlum » quippe, ac terra, et mare, omnisque crea» tura, quæ videri, atque intelligi potest, » ad hanc præcipue disposita est humani » generis utilitatem, ut natura rationalis de » contemplatione tot specierum, de experi» mentis tot bonorum, de perceptione tot » munerum ad cultum, et dilectionem sui » imbueretur Auctoris. » Itaque finis præcipuus condendi cœlum et terram, et reliquas creaturas corporeas non est utilitas hominis temporalis, et corporea, sed spiritualis, et honesta, quæ de cultu et dilectione Auctoris naturæ, quam omnia creata provocant, percipitur. Clausula capitis est : « Cœlum ergo, » cunctaque cœlestia, mare, et terra, om» niaque, quæ in eis sunt, consono speciei » suæ, ordinationisque concentu protesta» bantur gloriam Dei, et prædicatione per» petua majestatem sui loquebantur Aucto» ris : et tamen maximus numerus homi» num, qui vias voluntatis ambulare per» missus est, non intellexit, et odor vitæ, » qui spirabat ad vitam, factus est ei odor » mortis ad mortem, ut etiam in illis visi» bilibus testimoniis disceretur, quod littera » occideret. » Dolet, quod Gentes naturali providentiæ relictæ hanc vitæ utilitatem, nempe dilectionem gratiæ divinæ, in quam cuncta cœlestia, atque terrestria ab Auctore naturæ disposita sunt, læthali abusu perdiderint.

30. Accedit Bernardus, lib. Medit. de humanæ conditionis cognitione, c. I, exponens rationem imaginis Dei, quam homo suapte conditione naturali exprimit : « Non » propterea ejus imago est, quia sui meminit » mens seque intelligit, ac diligit, sed quia » potest meminisse intelligere ac deligere » eum a quo factus est. » Ratio imaginis Dei est homini naturalis, et in facultate naturali intelligendi, ac volendi constituta, ut multis ostendimus Disp. VIII, sect. XV, et inter alios Patres Bernardum assertorem produximus. Nunc igitur pronuntiat, in ea potissimum facultate, et perfectione naturali exprimi in homine imaginem Dei, qua non se ipsum, sed Deum intelligere, et diligere valet. Ergo sicut ratio imaginis Dei est naturalis homini, ita et naturalis est facultas intelligendi, ac diligendi Deum. Expli-

catur, quia facultas intelligendi Deum est naturalis. Pariter autem in facultate diligendi, ac intelligendi collocat imaginis Dei perfectionem. Ergo pariter etiam facultas diligendi Deum asseritur naturalis.

31. Basilius, Homil. IX : « Quod Deus non » sit Auctor malorum, » inter med. et fin., sic disserit : « Unde iniquus est homo? Ex » ipsius libera voluntate. Unde malus dia- » bolus? Ex eadem penitus causa. Habebat » enim, et ipse liberam vitam, et insitam » sibi potestatem, aut Deum sequendi, aut » a bono discedendi. » Audis insitam potestatem Deum sequendi ; « Deum » vero « sequimur diligendo, » ut ex Augustino præmisimus n. 22. Insita autem creaturæ rationali potestas naturalis est. Ideo in regul. Disput., interrog. II, prope init., tanquam certum supponit, « ad omnia nos, » quæ descripta nobis a Deo præcepta sunt » consequenda, naturales etiam ab ipso fa- » cultates accepisse. » Inter præcepta autem primum, et potissimum est amor Dei. Ergo indita nobis est facultas naturalis, seu virtus, qua Dei amorem exequamur.

32. Nyssenus, orat. cathe., c. V : « Opor- » tebat omnino nostræ naturæ constructio- » nem, ut per vim sibi insitam cognosceret » id, quod est supremum, ut teneretur de- » siderio divinæ æternitatis. » Refert in ipsam constructionem naturæ, et in vim insitam ipsi naturæ notionem Dei, et desiderium æternitatis. Cassiodorus, de amicit. §. « Quod charitas est sabbatum, » agens de præcepto dilectionis Dei : « Potest qui- » dem aliquis excusare, quod vigilare, je- » junare, aut laborare idoneus non sit ; » (scilicet quia vires naturales deficere pos- » sunt) sed nullus excusare se potest, quod » amare non possit. » Posset autem se excusare, si ad Deum amandum vires sufficientes deficerent ; præsertim Gentiles, quibus etiam supernaturales, Baianorum opinione, deficiunt.

33. Guigo Carthusianus, lib. de Medit., c. XIX : « Quæ est ergo naturalis animæ » pulchritudo? Devotam esse erga Deum. » Et quantum? Ex toto corde, et ex tota » anima, et ex totis viribus. Naturali vero » pulchritudine ac perfectione privari, nulli » rei non potest non esse damnosum. » Quid expressius pro amore Dei naturali efficaci? Laurentius Justinianus, in serm. S. Lucæ, prope init : « Cordis nostri habi- » taculum, sponsi hortus esse perhibetur. » Naturaliter quidem fœcundus est, et ad » suscipiendum sponsum idoneus. Tanquam » ab Opifice summo conditus bene semper » naturaliter tendit ad bonum. » Sponsus autem suscipitur, et habitat in corde per amorem. Ergo cor humanum naturali fœcunditate ferre potest amorem sponsi, qui est Deus.

34. Anselmus in Monol., c. LXVI, egregie: « Nihil aptius, quam rationalem creaturam » ad hoc esse factam, ut summam essen- » tiam, et super omnia bona amet, sicut » ipsa est summum bonum : imo ut nihil » amet, nisi illam, aut propter illam. » Nullus finis aptior, et naturalior creationi animæ rationalis esse potest, quam amor Dei, et creaturarum amor propter Deum. Deus autem, ut Auctor naturæ non potest intendere finem, qui mediis naturalibus obtineri non possit; nam si media ad munus Dei, qua Auctoris supernaturalis pertinent, ad id quoque munus, et non ad officium Auctoris naturæ pertinebit consequutio et intentio finis. Ergo amor Dei potest solis mediis naturalibus a Deo, qua Autore naturæ dispositis obtineri. Quibus annumera Ambrosium productum n. 12, ubi ex lege naturali et naturali notione creaturarum exprimit omnibus hominibus etiam infidelibus possibilem esse amorem Dei. Vides nunc quam temere Baiani scribant, et inculcent, amorem Dei entitate naturalem esse chimæricum, et ab Scholasticis absque ullo Scripturarum, Conciliorum, et Patrum fundamento confictum.

SECTIO V.

Amor Dei naturalis probatur rationibus Theologicis.

35. Demum possibilis in statu naturæ lapsæ amor Dei entitate naturalis fulcitur Theologicis rationibus, quibus is amor in statu naturæ innocentis persuasus est possibilis Disp. VIII. Prima est, quia etiam in statu naturæ lapsæ obligat lex naturalis, naturaliaque rationis dictamina, atque consilia suadent deligere Deum propter se præ omnibus bonis creatis, quia Deus naturali ratione innotescit præ omnibus illis amore dignus. Nulla autem præcepta naturalia possunt obligare, nec dictamina, et consilia rationis naturalis suadere ad amorem impos-

Prima ratio Theologica.

sibilem, qualis esset amor Dei secluso beneficio gratiæ superaddito creationi. Vim hujus argumenti expendimus, et a Baianorum
ecunda. responsionibus vindicavimus sect. XXIV. Secunda est, quia in statu naturæ lapsæ possumus naturali cognitione assequi bonitatem Dei amabilem propter se. Voluntas autem potest amore naturali ferri in objectum quod intellectus assequitur naturali cognitione bonum. Robur hujus argumenti munivimus, et Patrum testimoniis illustravimus sect. XXII.

Tertia. 36. Tertia, quia Deus potest amari propter se amore supernaturali. Esset autem impossibilis amor supernaturalis Dei propter suam bonitatem, si esset impossibilis amor naturalis Dei propter ipsam, quia non potest voluntas elevari auxiliis gratiæ ultra objectum formale sibi naturale, quod suos affectus naturales movere potest. Quod firmavimus sect. XXVI. Quarta, quia Deus ut
)uarta. Auctor naturalis hominis, et totius fabricæ visibilis finem intendit sui amorem, et gloriam, gratiarum actionem, et laudem, qua ei homo respondere potest. At hic finis esset frustraneus, et impossibilis Deo, qua Auctori naturali, si impossibilis esset amor naturalis Dei. Vide hanc rationem Sacris Litteris, et scriptis Patrum innixam sect. XXIII.

)uinta. 37. Rursus quinta sit, quia voluntas creata, cui notione naturali proponitur bonitas divina diligibilis propter se, potest affici in illam affectu naturali inefficaci. Ego etiam affectu efficaci naturali. Antecedens probatur. Tum quia affectus inefficax complacentiæ simplicis sequitur necessario propositionem cujuscumque boni, ut vidimus Disp. CIII, sect. VI, de Ente supernat. Ergo affectus simplex naturalis sectatur necessario propositionem naturalem bonitatis divinæ. Tum quia alias propositio boni esset frustranea voluntati, si non posset ab illa in ejus affectionem moveri, sicut esset frustranea propositio mali, si non posset illud aliquo affectu displicentiæ aversari; eo enim solum sine a natura proponitur voluntati amabile bonum, et odibile malum, ut bonum amore, et malum odio prosequatur. Quod igitur voluntati circa reliqua bona sibi proposita amabilia non negatur possibile, negandum non est circa bonum divinum sibi propositum amabile propter se. Præterea quia ad affectum inefficacem simplicis complacentiæ non retardant impedimenta creaturarum, cum possit creaturarum amor cum amores implici, et inefficaci bonitatis divinæ componi. Consequentia probatur. Primo, quia affectus simplex, et inefficax suapte natura movet, et allicit voluntatem ad efficacem amorem, sicut apprehensio simplex veritatis ad judicium; adeoque potest complacentia bonitatis intendi, et augeri, ut ingens fiat pondus, vehemensque inclinatio voluntatis ad amorem absolutum. Monstruosa autem esset natura, quæ edere non valeret amorem, in quem inditi sunt ab Autore naturæ motus ingenti pondere, et vehementi inclinatione pellicientes ad illum.

38. Secundo quia cum omnis affectus inefficax, et complacentia bonitatis aliorum objectorum moveat ad amorem absolutum, et efficacem possibilem ipsius, eo solum id potest deficere affectui simplici, et complacentiæ bonitatis divinæ, quod creaturarum amor homini connaturalis impedimento sit, et retardet eum affectum, ejusque resistentia facultate naturali superari non possit. At hæc ratio solum evincit amorem absolutum, et efficacem bonitatis divinæ fore voluntati creatæ difficilem, non vero impossibilem, quemadmodum etiam affectus vitiosus, et turpis, contrarius alteri affectui vitioso, et turpi longe vehementiori redditur ex tali oppositione difficilis, sed non impossibilis voluntati. Item ea causa solum improbat impossibilem absque gratia naturali, non vero supernaturali. Nam ea difficultas superari potest intensione, et augmento affectus simplicis, et inefficacis naturalis; cum enim is affectus, intensionis et augmenti capax sit, potest adeo intendi, et augeri a Deo, ut ejus inclinatio, et motio in amorem Dei prævaleat affectioni, et motioni voluntatis in amorem creaturarum contradicentium amori absoluto, et efficaci bonitatis divinæ. Nulla autem relinquitur difficultas voluntati ad amorem Dei ex affectione, et motione creaturarum, cum adest ingentior, et vehementior inclinatio, et motio ad amorem efficacem Dei, quam ad amorem efficacem creaturarum. Ergo solo auxilio gratiæ entitate naturali potest tolli difficultas amoris efficacis Dei. Neque ad amorem supernaturalem eliciendum alio modo tollitur difficultas orta ex affectione naturali creaturarum, nisi quia intenditur a Deo complacentia, et delectatio simplex supernaturalis bonitatis divinæ, ut prævaleat oppositæ affectioni, et delectationi crea-

turarum, ut crebro Augustinus docet. Ad hæc : tentationes, et affectiones creaturarum continuo animum non pulsant, et interdum adeo remisse, ut modica sit difficultas superanda. Ergo poterunt aliquando affectiones simplices perfectionum divinarum entitate naturales absque impedimento amorem absolutum, et efficacem inducere.

Sexta. 39. Sexta sit; quia amore benevolentiæ naturali prosequimur parentes, consanguineos, et amicos. Ergo etiam possumus Deum. Nam plura motiva potest ratio naturalis proponere voluntati ad amorem Dei, quam ad amorem Parentum, consanguineorum, et amicorum. Sive enim perfectiones, et dotes naturales consideres, sive naturalia beneficia perpendas, sive bonorum communionem spectes, sive vincula, quibus aliis hominibus adstringimur, observes, altiora multo sunt, quæ ratio naturalis in Deo ad provocandum amorem Dei investigare, et assequi potest, ut nullus, nisi expers rationis naturalis negabit. Ergo si motiva humana possunt a voluntate creata obtinere amorem benevolentiæ adeo efficacem, ut interdum commoda temporalia, interdum honorem, interdum etiam vitam ipsam contemnat,cur negabimus motiva divina ratione naturali proposita eumdem amorem obtinere posse? Siquidem hæc præ illis magis diligibilia, majorique amore digna proponuntur. Amor autem elicitus ex motivis naturalibus , naturalique notione propositis naturalis est.

Septima. 40. Septima sit ad hominem. Nam Baiani nullum admittunt opus moraliter bonum absque actuali, et formali relatione in Deum, quæ Dei amorem includit, omneque opus absque tali relatione elicitum censent esse peccatum. Si autem esset impossibilis naturæ rationali talis relatio, fieret, naturam rationalem suapte facultate antecedenti suisque viribus sufficientibus esse necessitate adstrictam ad peccandum, nullumque opus moraliter bonum agere posse, adeoque ejus naturalem libertatem non esse indifferentem ad bonum, et interdum cum omnimoda necessitate, et determinatione ad unum peccare. At hæc omnia contradicunt Sacris Scripturis, Conciliis, et Patribus, argumentisque theologicis, et philosophicis, quæ copiose anterioribus Disputationibus produximus, et expendimus. Ergo natura rationalis suapte antecedenti facultate potest dirigere in Deum opera aliqua bona. Confirmatur, quia si talis relatio esset naturæ impossibilis, non posset ex defectu talis relationis peccare natura, quia culpabilis esse non potest omissio ejus, quod nobis impossibile est, ut naturalis ratio, et Patrum doctrina superioribus producta persuadent. Ergo talis relatio debet constitui in potestate antecedenti naturæ, ut ejus defectus, sicut Baiani volunt, possit inficere, et deturpare opera, quæ officiis virtutum incumbunt.

41. Octava, quia nulla est natura, quæ Octava. in bonum sibi conveniens aliqua inclinatione non feratur, et mediis ab Autore naturæ provisis illud non assequatur; natura quidem irrationalis, et sensus expers media inclinatione innata, natura vero sensitiva media appetitione elicita. Ergo natura rationalis poterit media affectione elicita sibi naturali bonum prosequi rationis sibi qua rationali conveniens. Aut igitur hoc bonum naturæ rationalis proprium, et ipsi qua rationali consentaneum est solum increatum, aut ab increato, et creato præscindens, aut creatum solum? Si solum increatum est, poterit natura rationalis affectu sibi naturali ferri in bonitatem increatam Dei, quod intendimus. Si ab increato, et creato præscindit, et in illud, qua præscindens, et commune increato affici potest, etiam poterit illud, cum proponatur contractum ad ens increatum, et Deum, amore prosequi, siquidem continetur sub communi ratione formali motiva sui amoris naturalis, ut inductione intellectus, et aliarum potentiarum omnium tam sentientium, quam appetentium probari potest, quæ actus naturales eliciunt circa omnia objecta participantia rationem formalem motivam sui.Si vero illud est bonum creatum solum; ex illo etiam ferente amorem naturalem voluntatis ad bonum increatum argumentum fieri potest. Tum quia bonum etiam increatum, et divinum potest ratione naturali objici, tanquam conveniens et consentaneum naturæ rationali creatæ siquidem nullum est tot vinculis naturalibus cum illa conjunctum, et cum quo ordo, et ratio naturalis majorem unionem, et adhæsionem præscribat. Tum quia bonum increatum, qua conveniens naturæ rationali divinæ apprehenditur majus bonum, dignisque amore creaturæ rationalis, quam bonum apprehensum, qua solum conveniens naturæ rationali creatæ. Ergo si bonum

qua conveniens naturæ rationali creatæ ferre potest amorem naturalem creaturæ rationalis, potiori ratione fert ejusmodi amorem bonum, qua conveniens naturæ rationali divinæ. Confirmatur : Possumus diligere affectu naturali cultum Dei, quia est conveniens excellentiæ divinæ, et obedientiam præceptorum, quia est conveniens dominio jurisdictionis divinæ siquidem hæc convenientia actionum creatarum est bonitas quædam creata. Ergo a fortiori possumus diligere affectu naturali ipsam excellentiam divinam et perfectionem dominii divini prout convenientem Deo. Siquidem ab his perfectionibus divinis participant suam bonitatem actiones creatæ eis convenientes, et consentaneæ.

Nona. 42. Postrema. Infideles ex errore, sive vincibili, sive invincibili, quo credunt divinitatem, et perfectiones comites illius inesse soli, aut lunæ, possunt facultate naturali Deum falsum diligere super omnia, et in eum suas actiones dirigere. Ergo etiam cum ejus erroris convincuntur naturalibus rationibus, abesse ab eis divinitatem, et illam inesse enti increato rerum omnium principio, ut vere rationibus naturalibus convinci possunt, poterunt Deum verum sibi propositum etiam facultate naturali super omnia diligere. Consequentia probatur. Nam Deum falsum eo diligunt, quod eum apprehendunt sui conditorem, omnipotentem, sapientem, beneficum, et reliquis perfectionibus divinis præditum. At Deum verum etiam apprehendunt similibus perfectionibus divitem et amabilem. Ergo propter easdem, aut similes perfectiones poterunt eodem, aut simili amore diligere. Nam amorem naturalem Idoli non excitat in voluntate creata objectum materiale, seu subjectum, cui adscribunt eas perfectiones, sed objectum formale ex ipsis perfectionibus coalescens. At perfectiones omnipotentiæ, sapientiæ, et beneficentiæ, quæ cum errore inducebant voluntatem ad amorem Idoli, proponuntur absque errore cum notione vera naturali inesse vero Deo. Ergo etiam poterunt sic propositæ ad veri Dei amorem inducere. Quis enim credat notionem veram ejusdem perfectionis non posse excitare amorem, quem potest falsa ejusdem perfectionis cognitio? Item voluntatem creatam posse solem super omnia diligere, quod falso credat sui conditorem, sapientem, et beneficum, et eadem facultate non posse simili amore diligere Ens increatum et verum Deum, cum illum vere credit sapientem, et beneficum, conditoremque sui?

SECTIO VI.

Objiciuntur Baianorum argumenta.

Prima Objectio Baianorum. 43. Proponam simul omnia Baianorum argumenta eodem, quo ipsi colligant, filo, quia una fere est eorum omnium solutio; et ab Augustini testimoniis, quæ frustra coacervant, recensendis abstineo, quia dandum eis est Antecedens, in cujus probationem adducunt, et neganda consequentia, quam colligunt. Primumque est, quia amor benevolentiæ Dei est purus, et castus, quo Deus gratis, et absque spe ullius lucri diligitur. Hujusmodi autem amor solis viribus naturæ impossibilis est, quia ad eum spiritum gratiæ divinæ desiderat Augustinus, con. XI in Psal. CXVIII, serm. III, in Append.; lib. V, contra Julianum, c. III.

Secunda. 44. Secundum quia Deus solus est omnis virtutis rectitudo, et veritas ex Augustino, lib. II, de lib. arb., c. X, et seqq. Veritas autem, et rectitudo moralis diligi non potest absque spiritu gratiæ, et charitatis ex ipso Augustino, lib. I. Retract., c. IX, et lib. II, de libero arb., c. XIX. Tertium, quia Tertia. solus Deus est vera justitia, quæ a voluntate creata diligi debet, teste Augustino lib. III Confess., c. VII; serm. XVII, de verb. Apost., c. III; Epist. CXLIV et CCXXII; lib. de Catechiz. rud., c. ult; Tract. C, in Joan.; serm. XV, de verb. Apost., c. VII, lib. VIII, de Trinit., c. VI et IX; Tract. XXXV, in Joan.; serm. IV de divers., c. VI. Amor autem justitiæ haberi non potest sine auxilio charitatis, et gratiæ ex serm. XV, de verb. Apost., c. VI, VII et IX, et serm. XVII, de spiritu, et littera, c. X, XIV, XXIX, XXX, XXXII, XXXV; lib. de Natura, et grat., c. LVII; lib. I, ad Bonifac., c. X; lib. II, c. IX, et lib. II, de correpti et grat., c. II.

Distinctionem amoris Dei in naturalem et supernaturalem depulsant. 45. Quia vero vident ad hæc, et similia ab Scholasticis responderi, sermonem Augustini in eis locis esse de specie amoris infusi et supernaturalis, qui solus conferens est in salutem, et vitam æternam, non vero de alia specie amoris naturalis, qui in salutem, et vitam æternam non confert, nec fit, sicut ad illam oportet, insurgunt et excandescunt contra utramque amoris Dei di-

stinctionem in naturalem, et supernaturalem, et in salutarem elicitam sicut oportet, et in non salutarem, nec sicut oportet elicitam, et utramque chimæricam, et ab Scholasticis solis absque Sacrarum Litterarum, Conciliorum, et Patrum fundamento confictam, et in Scholas intrusam proclamant, et simul argumentis, et conviciis rejectare tentant. Itaque primam distinctionem amoris Dei, in naturalem et supernaturalem sic depulsant.

Primo. 46. Primo, quia Augustinus nullibi ea usus est contra Pelagianos contendentes amorem Dei esse solis naturæ viribus possibilem. Credibile autem non est, eam solutionem non occurrisse Augustino, præsertim cum de virtutibus infidelium gratiæ supernaturalis expertium disseruit, ut admissa eis possibili viribus naturæ dilectione Dei naturali, et sterili in vitam æternam, solam rejiceret supernaturalem, et salutarem, ut Scholasticis in more est. Augustinus tamen ejus distinctionis non meminit in conflictu cum Pelagio, et Juliano, sed omnem prorsus veram virtutem, et dilectionem Dei, sola facultate naturæ possibilem, ab infidelibus gratiæ supernaturalis expertibus, relegavit, lib. I, de Nupt., c. III, et lib. de Gestis Pelagii, c. XIV.

Secundo. 47. Secundo, quia, lib. de spit. et litt., c. XV, de Nat. Grat., c. LVII, docet, sine spiritu gratiæ, et charitatis non posse aliud dominari, nisi peccatum. Si autem esset possibilis amor Dei naturalis elicitus viribus naturæ sine spiritu gratiæ, et charitatis, aliud, quam peccatum posset sine tali spiritu dominari. Tertio, quia Augustinus, Epist. CXIXIV, amorem justitiæ, et Dei elicitum ex gratia opponit formidini turpi pœnæ, quasi non possit anima quidquam amare, nisi aut honeste ex gratia, aut turpiter ex timore pœnæ. At si posset sine gratia amare justitiam, et Deum, præter amorem elicitum ex gratia, et timorem pœnæ posset esse amor naturalis Dei ab utroque affectu differens.

Tertio.

Quarto. 48. Quarto, quia, lib. de spiritu et litt., c. XIV, et lib. I ad Bonifac., c. X, perspicue tradit, non posse diligi justitiam et Deum, nisi ex dono gratiæ. At posset, si Deus, et justitia diligi posset amore naturali ex solis viribus naturæ, quemadmodum quia motus lapidis sursum asseritur non esse, nisi a principio extrinseco, recte colligitur impossibilis aliquis motus lapidis sursum, qui sit a principio intrinseco. Quinto, quia Augustinus, lib. de Correp. et Grat., c. II, remittit ad experientiam, ut cum senseris te diligere cum delectatione justitiam, non dubites esse gratiæ donum. Si vero posset Deus diligi affectu et delectatione pure naturali absque gratiæ dono, posses dubitare, et vereri, non esse gratiæ donum dilectionem, et delectationem justitiæ, et Dei, quam experiris.

Quinto.

49. Sexto, quia contendentibus Pelagianis possibilem amorem Dei pure naturalem solis viribus, et ductu naturæ conceptum, negat Augustinus assumptum, referens in gratiam Dei amorem etiam ex sola notitia creaturarum absque fide Christi elicitum, lib. de Grat. et lib. arb., c. XVIII, et lib. de Nat. et grat., c. II. Si autem posset haberi amor Dei pure naturalis, cum daret Augustinus possibilem, præsertim cum ex solo ductu creaturarum visibilium absque fide Christi concipitur. Postrema, quia amor Dei pure naturalis maxime is esse debet, quem Ethnici Philosophi absque fide Christi, et rerum supernaturalium notitia possibilem agnoverunt. At is etiam, confessione ipsorum, erat ex gratia Dei, atque adeo supernaturalis, testante Augustino, lib. VIII de Civit., c. V et IX; lib. XI, c. XXV; lib. IV, in Julianum, c. III; et Tullio, lib. I, qq. Acad.; et lib. I, de legibus. Ergo amor Dei pure naturalis, et absque auxilio gratiæ elicitus chimæricus est.

Sexto.

50. Addunt contra amorem Dei non salutarem, nec elicitum sicut oportet, ex doctrina Augustini eo ipso, quod Deus propter se solum, et gratis amatur, fieri amorem Dei, « sicut oportet, » quin aliud desideretur ex Tract. XCI, in Joan.; sermo XIX, de verb. Apostoli, c. X; serm. CCXXXIV, de divers., c. III; in Enchirid., c. CXXI; contra serm. Arian., c. XXV. Omnis autem amor Dei honestus, et moraliter bonus elicitur propter Deum solum, et pure gratis. Ergo omnis elicitur, « sicut oportet, » supernaturalis.

SECTIO VII.

Objecta explicantur.

51. Præteritis explicandis præmitto primo, non solum probatam esse a Pontificibus Ecclesiæ contra Baianam doctrinam distinctionem amoris Dei in naturalem, et super-

Respons
ni præm
tiur prim

naturalem, ut præmisimus sect. I; sed etiam divisionem in amorem meritorium, et non meritorium, sive in elicitum sicut oportet, et non sicut oportet elicitum. Nam Baiani eam distinctionem non solum ab amore Dei, sed etiam ab omni alio virtutus actu rejiciunt: Scholastici vero eam tam in amore Dei, quam in aliis virtutum actibus admittunt. Ergo Pontifices Ecclesiæ eam definiunt, cum damnant Baii propositionem XVI: « Illa » quoque distinctio, qua dicitur opus bifariam bonum, vel quia ex objecto, et omnibus circumstantiis est rectum, et bonum, quod moraliter bonum consuevit » appellari, vel quia est meritorium regni » æterni, rejicienda putatur. » Item propositionem LXII : « Celebris illa distinctio Doctorum, divinæ legis mandata bifariam » impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, » altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant » operantem perducere ad regnum, hoc » est, ad modum meritorium, commentitia » est. » Etenim Pontifices has propositiones proscribentes decernunt veras eis contradicentes, nempe esse opus bonum morale, quod non sit meritorium, et impletionem mandatorum Dei, quæ non fiat modo meritorio, quo valeat operantem perducere ad salutem, et vitam æternam.

Præmittitur secundo.

52. Præmitto secundo, Augustino in locis objectis, et aliis sæpius esse sermonem de amore Dei conferente in salutem, et vitam æternam. Tum quia de aliis virtutum actibus, ad quos gratiam auxiliantem desiderat, semper in ea acceptione contra Pelagianos disseruit, ut elapsis Disputationibus sæpius expendimus, quia Pelagiani non alio sensu virtutum actus solis naturæ viribus tribuebant, quam salutares, et meritorios vitæ æternæ. Quod æquius censeri debet de amore benevolentiæ divinæ, qui omnium perfetissimus est. Tum quia Augustiniana scripta eum Dei amorem præsentius complectuntur, quem continent Scripta Sacra, et in charitatem ab Spiritu sancto infusam continuo referunt. Is autem amor semper intelligitur salutaris, et conferens in vitam æternam, quia Dei amorem in eum finem hominibus commendant et hortantur.

Præmittitur tertio.

53. Præmitto tertio, quamvis amor Dei naturalis, et non salutaris, et viribus naturæ absque auxilio gratiæ sit per se possibilis, duplicem interesse causam, cur Augustinus de illo contra Pelagianos non disserat seorsim ab amore salutari et supernaturali. Prima est, quia Pelagiani nullum agnoverunt amorem Dei non salutarem, et meritorium, quantumvis solis naturæ viribus elicitum, sed omnem etiam naturalem profitebantur salutarem, et totus Augustini scopus fuit stabilire necessitatem gratiæ ad omnem actum salutarem, et meritorium, et ostendere implicantiam in conjunctione actus salutaris, et meritorii cum actu pure naturali, et solis naturæ viribus elicito, quidquid sit de conjunctione bonitatis moralis cum illo, ut Augustini scripta, et quæ a nobis superioribus producta sunt, liquido demonstrant. Secunda est, quia ut sæpius anterioribus Disputationibus inculcavimus, et saciatissime illustravimus Disput. XX, per totam, et Disp. CXIV, a sect. XIII, de Ente supern. ex Sacris Testimoniis, Patrum suffragiis, Theologicisque rationibus, quamvis amor Dei naturalis, et non salutaris sit possibilis seorsim a supernaturali, et salutari, de facto tamen ex lege Dei elevantis naturam per gratiam, non potest naturalis fieri divisus a salutari, et supernaturali, sed adeo illi individue conjunctus est, ut moraliter possit uterque pro uno, et eodem opere merito computari, et ita a Patribus computatur, quod nulla nobis adsit libertas naturalem a supernaturali, et salutari dividendi. Quippe Deus liberalis gratiæ auxiliantis provisor disposuit, gratiam nobis sic promptam, et continuam adesse, ut perpetuo cogitationibus, et affectionibus honestis naturalibus excitatis concursu causarum secundarum, et ex providentia naturali Dei, inferantur, et jungantur circa eadem objecta cogitationes, et affectionnes supernaturales gratiæ a Deo ex providentia supernaturali nobis infusæ, quibus voluntas creata prævenia cum præstat conatum in virtutis actum, sive misericordiæ, sive religionis eliciendum, non solum naturalem ex cogitationibus, et affectionibus honestis naturalibus, sed etiam supernaturales ex supernaturalibus eliciat; siquidem nec ex defectu gratiæ (cum ea adsit) nec ex defectu concursus arbitrii (cum hic a voluntate concurrente in actum naturalem cohiberi, sicut nec discerni, aut dividi non possit) una tunc cum actu virtutis naturali deficere potest supernaturalis. Quod genus providentiæ non solum Christianis, sed etiam Gentilibus esse commune, in eadem D. a s. XII, ostendimus.

Tribus argumentis responsio generalis.

54. Igitur tribus argumentis objectis unica responsio sit. Augustinus refert in spiritum, et auxilium gratiæ amorem castum Dei, rectitudinis, atque justitiæ, quia solus amor salutaris eis in locis sive in sermonem, sive in Disputationem venit; vel quia de amore non salutari nunquam cum Pelagianis, qui eum non agnoverunt etiam viribus naturæ elicitum, decertavit; vel quia de facto numquam amor Dei reipsa elicitur non salutaris, quamvis per se possibilis sit, quia semper editur a voluntate præcurrentibus auxiliis gratiæ individue conjunctus, et inseparabilis ab amore salutari, moraliter unus, et idem cum illo, ut nuper præmisimus. Prætereo amorem rectitudinis, et justitiæ esse posse, qui non sit Dei, ut Disp. seq. discutiemus, quia ad rem præsentem non attinet. Qua etiam solutione diluuntur omnia, quæ contra distinctionem duplicis amoris Dei objectá sunt.

Ad primam objectionem responsio.

55. Unde ad primam objectionem respondeo. Augustinus Pelagianis objicientibus Gentiles elicere plures virtutum actus, ideo non occurrit admittendo naturales et steriles in vitam æternam, et negando supernaturales, et salutares; quia naturales etiam in Gentilibus a supernaturalibus individui sunt, cum adsit etiam Gentilibus gratia Dei ad bene moraliter agendum, ut præmisimus. Quare esto Augustinus negaverit eis inesse veras virtutes, id non ex defectu virium, et potestate antecedenti, et sufficienti ad recte agendum, sed ex defectu potestatis consequentis, et efficaciæ auxiliorum admittere veritus est, quod scilicet eorum mens assueta amare temporalia, et delectabilia, opera quoque honesta, quæ agebant, non propter honestatem, et finem rectum, prout ad virtutem opus erat; sed propter commoda temporalia gerebant. Præterea verum non est, Augustinum relegavisse a Gentilibus omnem virtutis actum, sed plures in eis laudabiles, et moraliter bonos agnovisse, ut Disp. superiori copiosis ipsius testimoniis deprehendimus, ubi exposuimus, quænam fuerint veræ virtutes, quas in locis objectis a Baianis negavisse videtur.

Ad Secundam.

56. Ad secundam repondeo. Ideo Augustinus docet, sine spiritu gratiæ, et charitatis non posse aliud dominari, nisi peccatum; quia de facto ex lege, et providentia supernaturali Dei non potest dividi amor Dei, atque justitiæ viribus naturæ possibilis ab amore Dei, atque justitiæ supernaturali, et possibili viribus gratiæ, quod individua unione auxilia supernaturalia auxiliis naturalibus, et supernaturales actus naturalibus, virtutum actibus continuo jungantur; atque adeo quod voluntas creata operatur, quando non operatur spiritus gratiæ, non potest esse opus virtutis etiam naturale, cum hoc etiam spiritui, et operi gratiæ conjunctum sit, sed solum peccatum. Similiter ad tertiam respondeo. Ideo amori Dei, atque justitiæ elicito ex gratia opponit Augustinus turpem, et temporalem formidinem pœnæ, quia voluntas creata reipsa, quando non amat Deum, atque justitiam ex gratia, nihil nisi turpiter, et temporaliter amat, siquidem honestus amor naturalis sive Dei, sive justitiæ, seorsim, et divisus a supernaturali fieri non potest, sed supernaturalis cum naturali, simul et individue perficitur, et gratiæ concursus per se divisibilis a concursu solius naturæ de facto ex lege providentiæ, et elevationis supernaturalis ab eo indivisibilis est.

Ad Tertiam.

57. Ad quartam objectionem respondeo. Tradit Augustinus, non posse diligi justitiam, et Deum sine dono gratiæ : tum quia disserit cum Pelagianis volentibus dilectionem salutarem justitiæ, et Dei fieri solis viribus naturæ absque auxilio gratiæ : salutaris autem dilectio justitiæ sine auxilio gratiæ fieri repugnat, cum supernaturalis sit, secus vero dilectio naturalis, quæ non est salutaris : tum quia absolute nulla Dei, et justitiæ dilectio nunc sine auxilio gratiæ haberi potest, quia nunc dilectio naturalis nequit haberi sine supernaturali ob unionem individuam, et moralem identitatem utriusque. Cum igitur supernaturalis et salutaris dilectio gratiam desideret ex natura rei, etiam naturalis, et non salutaris dilectio eamdem desiderabit ex lege Dei. Nec juvat exemplum motus lapidis sursum, qui a principio intrinseco esse non potest. Ejus enim ratio non est solum, quia a principio extrinseco movetur, sed etiam qui nulla adest ratio, nec a priori, nec a posteriori, qua suadeatur virtus intrinseca inesse lapidi ad se movendum sursum. At quamvis voluntas creata moveatur ad dilectionem Dei, atque justitiæ ex gratia, adsunt plures rationes, quæ suadeant etiam ex viribus sibi naturalibus ad dilectionem justitiæ posse moveri; quas satis multas, et illustres præmisimus. Similiter ad quintam respondeo. Qui senserit diligere cum delectatione

Ad Quartam.

Ad Quintam.

justitiam, non dubitet esse gratiæ donum. Quia de facto ea experientia haberi non potest absque gratiæ dono, cum certum sit, tunc adesse dilectionem supernaturalem, et salutarem, quæ a naturali non sejungitur.

Ad Sextam. 58. Ad sextam eadem esto solutio. Idem amor Dei etiam ductu creaturarum conceptus ex gratiæ auxilio perficitur, quia nunquam ab eo amor Dei salutaris, et supernaturalis dividitur. Quippe amor Dei supernaturalis etiam ex sola bonitate naturali Dei qua Auctoris naturæ per creaturam manifesta moveri potest. Nam ut, de Ente supern., Disp. XLV, sect. II et III, docui in genere de omnibus actibus supernaturalibus et Tract. de charit. in specie de actibus charitatis infusæ, potest actus supernaturalis objectum formale, et motivum habere solum naturale, et charitatis actus objectum formale habere Deum, non solum qua Auctorem supernaturalem, sed etiam qua naturalem, licet principium vendicet Deum qua supernaturalem, et non qua naturalem, Ad postremam respondeo. Baiani in ea duas contradictiones implicant. Altera est, Ethnicos Philosophos assertores fuisse puræ naturæ de facto existentis, et simul assertores dilectionis Dei nunc elicitæ ex gratia Dei, et supernaturalis, per quam status evertitur puræ naturæ. Altera, Ethnicos Philosophos expertes fuisse gratiæ, et aliunde participes, aut saltem capaces dilectionis Dei, quæ elicitur per gratiam. En quibus Baiani sua argumenta involvant. Itaque dicito, Primo, Ethnicos Philosophos non agnovisse gratiam Dei in potestate sufficienti naturæ ad dilectionem Dei, sed tantum in efficaci, et actuali ipsa dilectione, quemadmodum Theologi frequenter docent : atque adeo inficiati non sunt vires sufficientes naturæ absque auxilio gratiæ ad amandum Deum, nec gratiam vendicarunt ad posse amare, sed ad actu amandum. Secundo, eam gratiam non fuisse supernaturalem, sed naturalem, quæ in gratiam creationis, et providentiæ naturalis potest referri, et non extrahit amorem Dei ab ordine naturali, in quo collocant Theologi amorem Dei naturalem, quem specie a supernaturali distinguunt. De quo vide n. 24.

Ad Septimam.

59. Idemtidem ex dictis constat, quam immerito excandescant Baiani adversus dilectionem Dei non salutarem, et non meritoriam, communemque Theologorum distinctionem, qua actus moraliter boni in salutares, sive in elicitos, sicut oportet, et non sicut oportet ad salutem dividuntur, cum ea etiam distinctio a Pontificibus Ecclesiæ probata sit, ut præmisimus n. 51, et ex amore Dei naturali, et aliis virtutum actibus facultate naturæ possibilibus, quos in hac Disp. et præcedentibus statuimus possibiles, satis deprehenditur. Ad ea vero, quæ ex Augustino adversus hanc distinctionem opponunt, ex iis, quæ expendimus Disp. VIII, a n. 128, dicito, eo ipso, quod Deus gratis, et propter se diligatur, dilectionem quidem fieri, sicut oportet, ut sit bona, non vero, ut sit meritoria vitæ æternæ, nec Augustinum in eis locis meritum, sed bonitatem dilectionis asserere. Vide testimonia Augustini, et quæ nos ad rem præsentem scripsimus Disp. VIII, a n. 205. Nisi hic etiam velis superiori doctrina uti, scilicet, recte doceri eo ipso, quod Deus gratis, et propter se ametur, amorem fieri etiam, sicut oportet ad meritum, quia fieri talis amor non potest nunc ex lege Dei, quin interveniat amor supernaturalis individuus ab amore naturali, atque adeo salutaris, et meritorius vitæ æternæ. Itaque per se, et alio providentiæ genere fieri poterat dilectio Dei propter ipsum Deum, quin fieret sicut oportet ad salutem, nempe naturalis, et ex sola facultate naturæ. Secus vero juxta leges providentiæ supernaturalis nunc præsentis, quas Augustinus supponit.

SECTIO VIII.

Complutensium et Salmanticensium placita et argumenta expenduntur.

60. Amorem Dei entitate naturalem referuntur negare possibilem ; ex Complutensibus P. Vasquez, I, II, Disp. CXCV ; et Ludovicus de Torres, opusc. XIII de Grat. dub. 3, aliique sequaces eorum. Sed Ludovicus de Torres, quamvis id probabile tradat, oppositum tamen probabilius esse docet. De P. Vasquez aliqui sentiunt, omnem Dei amorem benevolentiæ eo sensu docere supernaturalem, quo supernaturalem docet omnem virtutis moralis actum, nempe solum quoad modum, quia ad eum eliciendum non negat potestatem antecedentem, et sufficientem, sed solum consequentem, et efficacem eo modo, quo illam negat ad omne

virtutis opus moraliter bonum, quod ad illum necessaria sit auxilians gratia Dei, et non valeat sola facultas naturæ. Verum indubitabile est, Gabrielem Vasquez sentire omnem benevolentiæ amorem Dei esse entitate supernaturalem. Tum quia n. 7, diserte tradit, eum esse supernaturalem quoad substantiam, postulareque suapte natura habitum infusum, et non esse sicut virtutum moralium actus, qui fieri possunt viribus naturæ cum solo auxilio gratiæ moventis absque habitu suapte natura infuso. Tum quia ejus argumenta ad persuadendam supernaturalitatem entitativam, et substantialem amoris Dei diriguntur, ut mox videbimus. Quare suæ sententiæ judicium, quod singularis sit, et communi Scholasticorum sententiæ contraria, aliis Theologis integrum relinquit, n. 7, et ult., quasi illud non audeat omnino decernere, nec sibi fidere. In quo ejus modestia Baianæ temeritati composita maxime elucet.

Objectio Prima P. Vasquez.

61. Objicit primo; quia in Sacris Scripturis nullum est fundamentum distinguendi duplicem amorem Dei; alterum ut finis naturalis; alterum ut finis supernaturalis, quia solum commendatur amor Dei nulla facta distinctione ipsius. Respondeo. Primo, virtutes morales distinguuntur in acquisitas, et infusas, sive in entitate naturales, et supernaturales, ut vidimus Disp. XX, sect. VI, de Ente supern., et P. Vasquez non negat. Tamen Sacræ Litteræ eas absque distinctione commendant. Ergo similiter amor Dei potest sic distingui, quamvis in Sacris Litteris ejus distinctio non exprimatur. Tum quia potest ex aliis principiis ea differentia deprehendi. Tum quia distinctio, quæ explicita non traditur, implicita arguitur adjunctis aliis, quæ in Sacris Litteris continentur. Secundo, quia Deus in Sacris Litteris proponitur diligendus non solum ut cognitus per fidem, et revelationem, sed etiam ut cognitus per creaturas visibiles solo lumine naturali, ut vidimus sect. II. Hoc autem est sufficiens fundamentum adstruendi amorem Dei entitate naturalem a supernaturali differentem, quia ex sola naturali cognitione non potest Deus diligi amore intrinsece supernaturali, ut ibidem arguebamus.

Objectio secunda.

62. Objicit secundo, quia Augustinus charitatem infusam, et amorem Dei continuo reciprocat, charitatem definiens solum per amorem Dei, ut Psal. L, ad illud *voluntarie sacrificabo tibi*, lib. I de Doct. Christ., c. I; serm. XIII et XV de verb. Apost. Charitas autem amor supernaturalis est. Item quia Epist. CVII. ad Vitalem ait: « Liberum arbi- » trium ad diligendum Deum granditate » primi peccati perdidimus. » Ergo nulla remansit facultas naturalis libera ad diligendum Deum. Respondeo. Augustinus charitatem definit per amorem Dei, non distinguens amorem naturalem, et supernaturalem, vel quia solum disserit de amore salutari, et conferente in vitam æternam, in quem finem eum commendat, vel quia moraliter de facto uterque amor unus, et idem est, quoad usum, et exercitium arbitrii; cum non possit alius ab alio dividi, ut superiori sect. sæpius inculcavimus. Nec juvat asserere, nos liberum arbitrium ad diligendum Deum primo peccato perdidisse. Tum quia sæpius contra Pelagianos etiam docet libertatem ad quidpiam bonj agendum amisisse per peccatum, ut vidimus Disp. XVIII, n. 49 et 50, et n. 111, ad 117. Tamen possibiles sunt plures actus virtutum moralium boni entitate naturales, ut Pater Vasquez admittit. Tum quia libertas ad diligendum Deum peccato deperdita, illa debet intelligi, quæ in Paradiso fuit status innocentiæ propria, et naturæ gratiosa creationique superaddita, nempe salutaris, et conferens in vitam æternam, quæ ex habitu per se infuso, et fide, auxiliisque gratiæ entitate supernaturalibus conveniebat, aut etiam potestas naturalis non solum sufficiens, sed etiam efficax, quippe facilis, et prompta ad diligendum Deum absque resistentia concupiscentiæ, et amoris bonorum temporalium. Cum quo componitur, non fuisse deperditam facultatem naturalem antecedentem, et sufficientem, quæ libertati naturali hominis connaturalis, et annexa est, solaque potest cum concursu generali Dei, et cogitatione naturali bonitatis divinæ, possibilem reddere amorem naturalem Dei.

Objectio tertia.

63. Objicit tertio: quia si esset possibilis amor Dei naturalis distinctus a supernaturali; posset is haberi absque gratia habituali justificante, siquidem talis gratia non est principium necessarium ipsius, et seorsim ab illa existit in voluntate potestas integra, et sufficiens ad talem amorem. Id autem est absurdum, quia esset in homine amor amicitiæ cum Deo, quin esset amicus Deo, siquidem in eo esset macula peccati, et non esset gratia habitualis ad amicitiam

cum Deo necessaria. Respondeo. Juxta leges providentiæ nunc præsentis non est casus objectus contingens, nec possibilis. Quia ut præmisimus ex Disput. XX de Ente supern. semper ac voluntas creata est proxime disposita ad diligendum Deum amore naturali prævenitur auxiliis supernaturalibus, ut una cum amore naturali supernaturalem eliciat, quin integra ei sit libertas alterum amorem ab altero dividendi; atque adeo eventus esse non potest, in quo solus amor naturalis sine supernaturali existat, et consequenter nec sine gratia habituali, quæ amori supernaturali annexa est. Seclusis autem legibus providentiæ supernaturalis nunc præsentis id posset contingere absque absurdo, quia absurdum non est, hominem Deum diligere amore sufficienti ex parte hominis ad amicitiam naturalem cum Deo, quin homo redametur a Deo amore amicitiæ, quia purgatus non est a macula peccati, et injuria Dei. Id enim sæpius inter homines contingit: potest enim is, qui graviter alium offendit, offensum amore amicitiæ diligere, quin offensus velit cum redamare. Item potest contingere divinitus etiam in amore Dei supernaturali juxta nostram, et communem Theologorum sententiam, quam stabilivimus Disp. XCIX, de Ente supern. quæ tuetur, dilectionem efficacem Dei etiam supernaturalem non repugnare essentialiter cum peccato habituali, sed posse cum eo componi; nam etiam ejusmodi dilectio composita cum macula peccati esset amor amicitiæ cum Deo, quin in eo eventu peccator amans Deum esset Deo amicus ob defectum redamationis divinæ, quæ cum peccato hominis repugnat. Quippe ad amicitiam necessarius est mutuus amicorum amor, quin sufficiat solus amor unius partis. Potest autem alterius amor deficere vel ob libertatem redamantis, vel ob indignitatem amantis.

Objectio quarta.

64. Objicit quarto; quia dilectio naturalis Dei super omnia esset connexa cum remissione peccati. Nam esset perfecta conversio in Deum, quæ cum aversione a Deo componi non potest. Absurdum autem est, dilectionem naturalem connecti cum remissione peccati, quia dilectio Dei connexa cum remissione peccati esset ultima dispositio ad justificationem. Amor autem naturalis juxta doctrinam Conciliorum non potest ad justificationem disponere. Respondeo. Dilectio Dei naturalis quantumvis perfecta, non esset se sola remissiva peccati, nec illi repugnans; quia id etiam dilectioni, et contritioni supernaturali convenire, negavimus Disp. XCIX, sect. IV, de Ente supern. ubi ostendimus, conversionem actualem in Deum posse cum aversione habituali a Deo conjungi. Deinde quamvis dilectio naturalis depelleret maculam peccati, non esset dispositio sufficiens ad justificationem. Nam justificatio præter remissionem peccati complectitur infusionem gratiæ. Dilectio autem naturalis non disponeret ad infusionem gratiæ, quia dispositio, et forma debent esse ejusdem ordinis, et respectu transcendenti connecti. Gratia autem habitualis, et dilectio naturalis non sunt ejusdem ordinis, nec respectu transcendenti connexæ, ut constat ex Disp. IV et V de Ente supern. Quare dilectio naturalis, si esset opposita peccato, non constitueret hominem justificatum, sed innocentem, quia remissio peccati separabilis est ab infusione gratiæ. Hæc intellige seclusis legibus providentiæ nunc præsentis; nam juxta illas dilectio naturalis indivisa est a supernaturali, quæ ad justificationem disponere valet, et gratiam habitualem inducere.

Objectio quinta.

65. Objicit quinto. Dilectio naturalis non potest a supernaturali distingui, nisi ex objecto formali, quia specifica actuum ejusdem potentiæ distinctio ex objecto formali desumitur. At dilectio naturalis non potest a supernaturali ex objecto formali distingui. Tum quia Deus etiam ut Auctor naturæ potest diligi amore supernaturali, si ejus bonitas proponatur sola fide supernaturali, ut potest proponi. Tum quia etiam Deus ut Auctor gratiæ, et beatificator potest diligi amore naturali, si ejus bonitas objiciatur cognitione naturali saltem probabili, ut objici re ipsa potest. Respondeo. Amor naturalis, et supernaturalis non debent necessario distingui ex objecto formali; nam potest amor supernaturalis moveri ex sola bonitate, et objecto formali naturali, et amor naturalis ex sola bonitate, et objecto formali supernaturali, ut ex professo discussimus Disp. XLV, de Ente supern. ubi etiam exposuimus, quonam modo tendenti possint distingui. Quare ab eis discedo, qui hos actus amoris Dei eo necessario distinguunt, quod naturalis Deum, ut Auctorem naturæ, seu finem naturalem; supernaturalis vero ut Auctorem gratiæ, et finem supernaturalem respiciat, quia

utroque modo potest respici per utrumque actum, quia potest utroque modo notione tam naturali, quam supernaturali diligendus proponi.

Objectio sexta.

66. Objiciunt sexto nonnulli Asseclæ Gabriëlis Vasquez. Si bonitas Dei posset amari amore naturali, et supernaturali, etiam veritas revelans Dei posset fide naturali, et supernaturali credi, cum par sit utriusque ratio. At veritas Dei revelans non potest credi fide naturali, sed sola supernaturali. Ergo nec bonitas diligi amore naturali, sed solo supernaturali. Respondeo. Deo ut primæ veritati revelanti possumus assentiri non solum assensu supernaturali, sed etiam naturali, et reipsa ita assentiri Hæreticos mysteriis nostræ fidei a se creditis etiam ex motivo revelationis divinæ, ostendimus Dis. XLV, de Ente supern. et in statu puræ naturæ assensu etiam naturali credere hominem posse revelata a Deo, ut Auctore, et Gubernatore naturali, exposuimus Disp. ult. de Ente supern. sect. XXVII.

Objectio Salmanticens.

67. Baianorum item sententiæ suffragari videntur graves quidam, et docti Theologi Salmanticenses, qui nunc de facto amorem Dei super omnia entitate naturalem inficiantur possibilem eo argumento ducti, quod amor Dei super omnia debet repugnare cum omni peccato actuali etiam contra præcepta supernaturalia commisso, atque adeo debet inducere adimpletionem omnium præceptorum instantium etiam supernaturalium, qualia instant de facto sæpius in statu naturæ lapsæ, quæ reipsa elevata est ad finem supernaturalem, et præceptis supernaturalibus obstricta. Amor autem naturalis non potest inducere adimpletionem præceptorum supernaturalium, cum ejus efficacia naturalis sit, et cum solis præceptis naturalibus connexa. Verum hæc sententia longe dissidet a Baiana. Nam in hac sententia possibilis est amor Dei super omnia entitate naturalis in statu naturæ puræ, quem admittunt possibilem hi Salmanticenses Theologi, quia in eo non esset natura ad finem supernaturalem elevata, nec præceptis supernaturalibus adimplendis obstricta, ideoque ad amorem Dei super omnia non esset necessaria efficacia cum adimpletione præceptorum supernaturalium connexa, quæ nunc reddit impossibilem amorem Dei super omnia entitate naturalem. In sententia vero Baianorum nullus est eventus possibilis, in quo possibilis sit aliquis amor Dei super omnia, neque perfectus, neque imperfectus entitate naturalis.

Responsio.

68. Deinde argumento respondeo. Primo, amor Dei super omnia non fert secum efficaciam intrinsecam absolutam inducendi adimpletionem omnium præceptorum, sed solum conditionatam, nempe supposita potestate omnia adimplendi; nam adimpletu impossibilia possunt omitti cum amore Dei super omnia, quia eorum omissio non est culpabilis arbitrio creato, et sola culpa omittendi potest repugnare tali amori. Amor autem naturalis potest inducere voluntatem creatam in adimpletionem præceptorum supernaturalium sub conditione, quod illi proponantur obligare, et tribuantur principia supernaturalia, quæ in ejus potestate absoluta adimpletionem constituant possibilem, ut contra eosdem Theologos discussimus Disp. XLIX, sect. III, de Ente supern. Secundo, quamvis id non valeat inducere solus amor naturalis Dei, poterit conjunctus cum amore supernaturali, quemadmodum actum supernaturalem, quem non potest elicere sola voluntas creata cum principiis naturalibus, elicere potest principiis supernaturalibus conjuncta, ad eumque eliciendum concursum conferre. At in statu naturæ lapsæ, et simul elevatæ in finem supernaturalem amor Dei naturalis individuus est ab amore supernaturali, ut sæpius inculcavimus. Tertio, potest esse amor efficax Dei valens inducere adimpletionem unius præcepti, et non alterius, ut examinavimus Disp. CXXXI, sect. III, de Ente supern. Ergo etiam poterit esse amor efficax naturalis, qui possit obligare hominem ad impletionem præceptorum naturalium, et non supernaturalium. Itaque erit possibilis amor efficax naturalis cum efficacia limitata ad sola præcepta naturalia, et non universali, et porrecta ad supernaturalia, ideoque non omnino perfecta, sed imperfecta. Num autem is amor dicendus sit super omnia, erit quæstio de nomine, quæ ad rem præsentem non attinet, cum de re constet, possibilem esse aliquem amorem efficacem Dei possibilem entitate naturalem, et ei similem, qui esset in statu naturæ puræ, casu quo natura non esset in finem supernaturalem elevata.

SECTIO IX.

Quonam differant amor Dei entitate naturalis et supernaturalis.

Communis scholasticor. sententia.

69. Communis Scholasticorum sententia est, eos differre objecto formali, quoniam alius in Deum, ut auctorem naturæ, et finem naturalem, et alius in Deum, ut auctorem gratiæ, et finem supernaturalem afficitur. Cujus unicum argumentum est, specificam distinctionem actuum ejusdem potentiæ non posse aliunde, quam ex objecto formali desumi. Verum oppositum verius esse, ex professo decrevi, Disp. XLV, de Ente supernat. Ubi variis argumentis ostendi, posse actum naturalem ex objecto formali naturali, et supernaturalem ex naturali moveri, pluresque esse ejusdem potentiæ actus, qui cum eodem objecto formali distinctionem specificam sortiuntur, ut in intellectu apprehensio simplex, et judicium ejusdem veritatis, et in voluntate simplex complacentia, et amor absolutus ejusdem bonitatis. Nec in re præsenti leve argumentum est, posse homini proponi sola fide superuaturali bonitatem Dei, ut Auctoris naturalis, et sic propositam diligi. Is autem amor esset supernaturalis, cum esset elicitus ex notione supernaturali, et salutari in vitam æternam. Item ex Sacris Litteris, et doctrina Patrum hominem moveri, ut ex contemplatione creaturarum visibilium excitetur ad laudem, gloriam et dilectionem creatoris, et plures sanctissimi viri ex tali consideratione in eos affectus accenduntur. Credibile autem non est, eos affectus non esse eis salutares et meritorios, quamvis bonitas Dei, in quam afficiuntur, sit naturalis propriaque Dei, ut Auctoris naturæ; quia naturalibus cogitationibus excitatis ministerio sensuum inferuntur cogitationes supernaturales ministerio Spiritus sancti infusæ, quibus edi valeant affectus supernaturales, ut ex doctrina Augustini, et aliorum Patrum illustravi Tract. de Charitate. Idemtidem posse sola notione naturali objici homini bonitatem supernaturalem Dei, ut Largitoris gratiæ, et beatitudinis supernaturalis, cum possimus probabili cognitione eam bonitatem assequi, ut constat ex Disp. XI et Disp. XLV, de Ente supern. bonitatemque sic objectam diligi a voluntate creata. Ejusmodi autem dilectio non esset supernaturalis, sed naturalis, cum eam sola præcederet cognitio naturalis, et non supernaturalis, ut opus erat ad edendam dilectionem supernaturalem.

Opinio quorumdam.

70. Volunt alii, eos affectus distingui ex effectibus diversis, scilicet quia amor naturalis solum movet voluntatem ad obedientiam præceptorum naturalium, supernaturalis vero ad obedientiam præceptorum supernaturalium. Etiam hæc differentia non est necessaria, nec constans. Tum quia differentia affectus naturalis, et supernaturalis convenit etiam inefficacibus affectibus, qui sistunt in sola complacentia, et delectatione bonitatis divinæ, quin vim exerant in aliquem ulteriorem effectum, ex quo eorum arguatur distinctio. Tum quia etiam amor naturalis potest movere, et obligare voluntatem ad observantiam præceptorum supernaturalium, cum adsunt principia supernaturalia constituentia in potestate voluntatis observantiam eorum, ut nuper dicebamus ad Salmanticensium argumentum. Præterea quis neget, amorem supernaturalem Dei obligare posse hominem ad exequenda præcepta naturalia. Nam cum amoris efficacia possit esse inæqualis, in alio major, et in alio minor, interdum compossibilis cum violatione unius præcepti, et non alterius, interdum cum omni violatione incompossibilis, ut statuimus Disp. CXXXI, sect. IV, de Ente supern., fieri poterit amor supernaturalis Dei, qui solis præceptis naturalibus violendis repugnet.

Consectarium.

71. Relinquitur, ut hi actus ex modo intrinseco tendendi in Deum suam differentiam sortiantur. Quia vero modus tendendi actuum difficilis semper explicatu est, oportet ad ejus notionem considerare semper extrinseca connotata, quibus est annexus, et eum definire per ilia. Igitur eo dividuntur hi affectus, quod amor Dei naturalis est proprius naturæ rationalis, suæ tantum conditioni, et exigentiæ relictæ, quia natura rationalis suapte conditione vendicat posse suum Conditorem diligere, et in eum obsequia servitutis, gratitudinis, et religionis dirigere seorsim ab altiori conditione et statu, in quem elevetur. Supernaturalis vero proprius est naturæ in participationem Deitatis, filiationisque, et amicitiæ divinæ elevatæ, quia homo qua particeps divinitatis, et qua filius, et amicus Dei vendicat sibi peculiares amoris Dei, et obsequiorum

ipsius affectus, quibus peculiarem tam alti, et divini status conditionem exerceat, et prodat. Sicut enim gratiæ habituali, ceu naturæ cuidam supernaturali debentur virtutes infusæ, quæ, ceu proprietates, et facultates peculiares ipsam sectentur ; ita affectus etiam peculiares amoris Dei, et virtutum talis status proprii, et digni debiti sunt, qui ejus altitudinem, et præstantiam testentur.

Modus amoris supernaturalis, exponitur.

72. Quare modus peculiaris amoris supernaturalis, qua differentis a naturali, exponitur primo per connexionem transcendentem, qua amor supernaturalis annectitur gratiæ habituali, sive existenti sive futuræ, sive possibili, cujus connexionis expers est naturalis amor modo quo exposuimus in genere differentiam entis supernaturalis quoad substantiam ab omni ente quoad substantiam naturali, Disp. IV, de Ente supern. Secundo, quia amor supernaturalis vendicat supra activitatem naturalem arbitrii habitum infusum charitatis tanquam principium efficiens ipsius cum auxiliis gratiæ entitate supernaturalibus ; naturalis vero ultra vires activas naturæ, et principia naturæ debita non exigit principium aliquod neque efficiens, neque formale, quod suapte natura infusum sit, et supernaturale. Tertio, quia amorem supernaturalem præcurrit necessario cognitio supernaturalis, naturalem vero naturalis. Quarto denique, quia amor supernaturalis elicitus a peccatore confert ad justificationem, et elicitus a justo ad consequutionem vitæ æternæ ; naturalis vero neque ad justificationem, neque ad vitæ æternæ consequutionem quidquam positive juvat, sed solum negative removens impedimenta peccati.

Clausula totius disputationi.

73. Igitur clausula totius Disputationis sit, facultate antecedenti, et sufficienti naturæ possibilem esse dilectionem Dei entitate naturalem, non solum imperfectam, sed etiam perfectam quæ sit efficax, et repugnans omni actuali peccato saltem lethali, atque adeo etiam super omnia ; cum probationes adductæ utramque dilectionem conficiant possibilem. Itaque etiam admittendam communem Scholasticorum distinctionem amoris Dei in naturalem et supernaturalem, charitatisque divinæ in acquisitam, et infusam, eamque non esse pro libito ab Scholasticis confictam, sed ex Sacris Litteris, Conciliis, et Patribus, Theologicisque rationibus deprehensam. Ac tandem omnia Baianorum asserta, et opprobria contra illam jacta digna esse, quæ temeritatis, et erroris nota exustulentur.

DISPUTATIO XXII.

AN PRÆTER CHARITATEM ET AMOREM DEI SINT ALIÆ VIRTUTES, ET AFFECTUS MORALITER BONI SPECIE DIFFERENTES ?

Ut penitus corruat tota machina Baianæ doctrinæ de viribus naturæ lapsæ, solum restat dirimenda proposita controversia ; siquidem ut anterioribus disputationibus sæpius admonuimus, ad abigendum a potestate naturali arbitrii omne bonum, et illi tribuendum solum malum, primum illorum principium est, nullam esse veram virtutem, nisi charitatem, neque affectum moraliter bonum, nisi dilectionem Dei, omneque opus non procedens ex tali dilectione esse peccatum, et omnem affectum sistentem in quavis bonitate creata, quantumvis honesta, qui intrinsece non respiciat bonitatem divinam, esse vitiosum, ac turpem. Quamvis etiam eo supposito ostensum sit, posse liberum voluntatis arbitrium potestate antecedenti bene moraliter operari, quia supra illam non omnis dilectio Dei ; nunc tamen statuendum est, erroribus plenum hoc primum dogma, quod tanquam prorsus verum, et inconcussum Baiani celebrant.

SECTIO I.

Baianorum pronuntiata in quæstione præsenti, eorumque proscriptio.

Assertum Baii.

1. Michaël Baïus constanter asseruit, nullam esse virtutem, quæ ad charitatem infusam non pertineat, nullumque veræ virtutis actum, qui non sit elicitus a charitate : nam omnis affectus voluntatis aut est amor Dei propter se, aut creaturæ amor ; si Dei est amor, erit actus charitatis infusæ, si vero est amor creaturæ, erit cupiditatis vitiosæ. Ita lib. de charit., c. v ; lib I de virtutibus impiorum, c. v et vi : et lib. II de

Merit., c. I, et constat ex Bullæ proposit. XVII et XXXIX. Ex quo principio manarunt plurima hujus Auctoris asserta, quæ notantur in Bulla. Primo quidem, nullum esse Dei amorem entitate naturalem, ideoque commentitiam esse distinctionem amoris Dei in naturalem, et supernaturalem, ut constat ex proposit. XXXV. Nam omnis amor charitatis infusæ supernaturalis est, et Deus alio amore diligi nequit. Item esse vanam distinctionem operis boni in illud, quod est meritorium, et in illud, quod meritorium non est, ut constat ex proposit. LXII et LXIII. Nam quod ex charitate fit, non potest non esse meritorium, et quod non fit ex charitate, non potest esse bonum. Secundo, ex eodem principio decrevit, nullum esse opus moraliter bonum etiam naturale. solis viribus naturæ possibile, ut constat ex proposit. XXVIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXVII, XXXVIII et LXVI. Nam charitatis actus, sine quo nullum opus est moraliter bonum, solis viribus naturæ possibilis non est. Tertio, omnia opera infidelium esse peccata, ut constat ex proposit. XXVIII, quia ea non eliciunt ex charitate infusa, neque referunt in Deum, et quidquid ex charitate non elicitur, neque in Deum refertur, vitiosum, et peccatum est. Quarto, Deum posse suis præceptis ad impossibilia obligare, ut constat, ex proposit. LV, quia obligat præcepto diligendi Deum eos, qui destituti sunt auxilio gratiæ ad actum charitatis infusæ necessario, quales sunt infideles.

Eidem principio subscribunt Baiani.

2. Eidem principio, et corollariis subscribunt Baiani. Adduntque, et exprimunt alia plura asserta cum eo nexa, et implicita. Primo quidem omnem affectum mercenarium, et concupiscentiæ, qui ex retributione movetur, aut ex bono etiam summo, et divino, prout nobis convenienti, esse vitiosum, et turpem, quia charitatis affectus, qui solus est moraliter bonus, debet esse benevolentiæ, et omnino gratiosus, et in Deum tantum, qua in se bonum refertur. Secundo, turpem, et vitiosum esse omnem affectum, et dolorem peccati, qui ex solo timore pœnæ etiam æternæ concipitur. Tertio, non esse virtuosam, sed turpem pœnitentiam, quæ ex sola fœditate peccati movetur, et non ex bonitate divina. Quarto, consequenter anteriores hos dolores peccati. etiam cum sacramento pœnitentiæ, non esse idoneos, et sufficientes ad justificationem. Tandem quinto, virtutes morales, quæ officia virtutum prosequuntur amore propter solam honestatem creatam ipsorum, aut propter solam convenientiam cum natura rationali, aut ratione naturali, et non esse veras virtutes, sed vitia.

Baius et Baiani non distinguunt virtutes morales ex objectis formalibus.

3. Quare Baius, et Baiani non distinguunt virtutes morales ex objectis formalibus, sed materialibus dumtaxat, quatenus scilicet eadem charitas variis officiis virtutum propter Deum prosequendis incumbit; nam si ea diligantur ex objecto formali creato, talis dilectio ad nullam virtutem pertinet; si vero ex objecto formali divino amentur, talis amor ad solam pertinet charitatem. Itaque charitas dicitur justitia, prout servat æqualitatem propter Deum; misericordia, quia alienæ miseriæ subvenit propter eamdem bonitatem divinam; patientia, quia propter Deum sustinet mala; religio, quia ex eodem motivo exhibet cultum Deo; obedientia, quia propter Deum legibus, et præceptis paret, et sic de reliquis virtutibus. Unde consequenter relegant a volontate multiplicitatem, et differentiam specificam virtutum habitualium, quia ad eamdem virtutem habitualem pertinent actus, qui ex eodem motivo, et objecto formali prosequuntur amore varia objecta materialia. Num autem idem sentiant de virtutibus intellectualibus, ut omnes referantur ad fidem infusam, omnino non exprimunt, quamvis partem affirmantem satis indicent.

Illorum opinio temeraria et erronea.

4. Hanc Baianorum sententiam quoad princeps ejus assertum de turpitudine omnium affectuum, qui eliciti non sunt a charitate infusa Dei, et ad amorem benevolentiæ Dei non pertinent, censeo omnino temerariam, et erroneam. Cujus censuræ argumentum est non leve, omnia consectaria ipsius, quæ numero præcedenti recensuimus, esse tali censura digna. Quippe omnia contradicunt communi, et constanti Theologorum judicio, nec non doctrinæ Sacrarum Litterarum, Conciliorum et Patrum, ut progressu Disputationis videbimus. Quare omnia expendenda sunt, ut falsitatis, et erroris convincatur dogma Baianum, quod discutiendum in hac Disp. suscipimus, siquidem illorum falsitas, et pestilens doctrina arguit manifeste, quam a veritate alienum, et hæretica peste infectum principium est, ex quo ejusmodi asserta necessario derivantur.

Princeps probatio.

5. Prima, et princeps probatio nostræ doctrinæ est proscriptio Baianæ in Bulla

Pontificum, in qua damnatur propositio XXXIX, « Omnis amor creaturæ rationalis, » aut vitiosa est cupiditas, qua mundus » diligitur, in Joanne prohibetur, aut » laudabilis illa charitas, qua per Spiritum » sanctum in corde diffusa Deus amatur. » Ergo præter vitiosam cupiditatem, et amorem Dei elicitum a charitate infusa, sunt alii virtutum affectus non prohibiti a Deo, sed laudabiles, et accepti. Inter quos, licet numerari possit dilectio naturalis Dei, alii etiam præter talem dilectionem affectus comprehenduntur. Nam ea propositio exerpta est ex lib. de Charit., c. VI, ubi Baii scopus est excludere moraliter bonum omnem creaturæ amorem, et solam Dei dilectionem infusam, malitiæ expertem statuere, ut manifestum evincent argumenta Baii, quæ sect. XVI, ex eo capite promemus. Nam c. V antecedenti, rejicit dilectionem naturalem Dei, et divisionem charitatis in acquisitam, et infusam, et sequenti capite proponit argumentum : « Quod omnis amor » creaturæ rationalis sit charitas infusa, » qua Deus amatur, aut vitiosa cupiditas, » qua mundus diligitur. » Ubi dilectionem mundi intelligit omnem amorem creaturæ sistentem in ipsa. Ergo non solum rejicit possibilem dilectionem naturalem Dei, sed etiam virtuosam omnem dilectionem creaturæ propter ipsam.

6. Eodem pertinet propositio XXVI Bullæ : « Omnia opera infidelium sunt peccata, et » Philosophrum virtutes sunt vitia. » Quia ideo solum id verum adstruit Baius, quia nulla potest esse vera virtus, quæ in Deum non referatur, et intendat, etiamsi virtus propter semetipsam ametur, contendens falsam esse divi Thomæ, et sectatorum ipsius, Peripateticorumque doctrinam, quæ virtutes morales docent esse veras, cum incumbunt officiis virtutum propter honestatem creatam ipsorum, et non propter bonitatem divinam, ut testimoniis ipsius Baii productis ex lib. II de Virtut, impior., ubi hæc propositio continetur, ostendimus manifestum Disp. XIII, n. 26, et seqq.

7. Eodem respicit proscriptio propositionis XVII : « Non est vera obedientia legis, » quæ fit sine charitate ; » quam tradit Baius, lib. II de Merit. operum. c. I, quia nullam censet veram, et bonam, et apud Deum meritoriam, sed vitiosam, et simulatam obedientiam legis, quæ non fit ex charitate, et amore Dei, sed ex amore bonitatis creatæ, aut ex timore alicujus pœnæ : « Quia » quæcumque sine charitate fiunt etiamsi » apud homines speciosa videantur, tamem » apud Deum simulata tantum, et non vera » legis obedientia. Quicumque enim facie- » bant, quod lex jubebat, inquit Augusti- » nus, non adjuvante spiritu gratiæ, timore » pœnæ faciebant, non amore justitiæ, ac » per hoc coram Deo non erat in voluntate, » quod coram hominibus apparebat in » opere. » Itaque potest esse bona, et meritoria obedientia legis, quæ non præstetur ex charitate. Ergo præter charitatem sunt aliæ virtutes veræ, et moraliter bonæ, et apud Deum meritoriæ.

SECTIO II.

Improbatur sententia Baiano, quod amor concupiscentiæ Dei, et retributionem intendens esse possit virtuosus.

Sententia auctoris ab Ecclesia definita fulcitur primo.

8. Nostra sententia ab Ecclesia definita primum hoc argumento fulcitur. Amor concupiscentiæ Dei, et retributionem respiciens potest esse moraliter bonus. Is amor non est elicitus a charitate, qui gratiosus omnino est, et puræ benevolentiæ. Ergo amor, qui charitatis non sit, nec benevolentiæ Dei, potest esse moraliter bonus. Consequutio est legitima. Minor admittitur a Baianis, qui propterea solam majorem negant, et omnem affectum concupiscentiæ, et mercenarium etiam circa Deum turpem, et vitiosum persuadere conantur. Eam tamen veram esse evincunt primo Sacræ Litteræ, quæ hortantur homines propter mercedem, et retributionem operari. Nam si affectus mercenarius, et retributionem respiciens esset vitiosus, Sacræ Litteræ potius prohiberent, quam suaderent et moverent homines ad ejusmodi affectum. Eloquia autem Sacra amorem mercedis, et retributionis frequenter monere, et ex eo homines, ad obsequia divina movere, innegabile est, cum homini, ut ex eo fine operetur, mercedem, et præmium operum crebro proponant.

9. Sic Psal. CXVII. vers. 112 : *Inclinavit cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternam propter retributionem.* Proverb. XI, vers. 18 : *Seminanti autem justitiam merces fidelis.* Ecclesiast. XII, vers. 2 : *Benefac justo, et invenies retributionem magnam, et si non ab ipso, certe a Domino.*

I. Cor. IX, vers. 24 : *Omnis, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, et illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Coloss. III. vers. 24 : *Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, et non hominibus : scientes, quod a Domino accipietis retributionem hæreditatis.* Hebr. XI , vers. 25 *: Majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi : aspiciebat enim in remuneratorem.* I. Petr. V. vers. 4 *: Cum apparuerit princeps pastorum , percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.* Apoc. II, vers. 10 : *Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ.* Quibus alia plurima addi possent. Ergo sacra eloquia hortantur ex motivo mercedis, et retributionis operari. Nam hæc non solum continent assertionem mercedis, sed etiam exhortationem agendi. At qui proposita mercede ad agendum hortatur, intendit, ut homo præceptis divinis absequatur ex motivo bonitatis divinæ, qui eum ad ejusmodi obsequia hortatur sola proposita bonitate divina, nec non monet agere propter lucrum temporale, qui solo proposito lucro temporali suadet actionem. Item expende eis locis proponi, et approbari Davidem *inclinantem cor suum ad faciendas justificationes propter retributionem*, Psal. CXVIII; Paulum laborantem, *ut coronam incorruptam accipiat*, Corinth. IX *;* et *Moysem, respicientem in remuneratorem*, Hebr. II. At qui officiis virtutum incumbit *propter retributionem, et ut coronam accipiat*, nec non *respiciens in remuneratorem*, intuitu mercedis operatur. Ergo laudabilis est in Sacris Litteris voluntas intuitu mercedis operandi. Videantur Interpretes ad proposita testimonia, et præsertim Ecclesiæ Patres, qui eadem, qua nos, mente illa exponunt.

10. Id enim docent Ecclesiæ Patres. Augustinus in Psal. CXX : « Noli facere (opus » bonum) nisi propter vitam æternam; ideo » fac, et securus facies. » Expende voces *propter, et ideo*, quæ denotant finem, et causam motivam agendi. Et in Psal. XIV : « Non » faciamus aliquid, nisi spe cœlestium præ» miorum. Ipsa est enim altitudo, non hic » quærere mercedem, sed sursum. » Itaque solum improbat quærere, et intendere præmia temporalia, et terrena, non vero cœlestia, et æterna. Rursus Psal. CII : « Ubicum» que peccas, bonum quæris, refectionem » desideras. Bona sunt ista, quæ quæris, » sed mala tibi erunt deserto illo, a quo be» nefacta sunt. Bonum tuum quære, o ani» ma. Est enim bonum aliud alteri, et » omnes creaturæ habent quoddam bonum » suum integritatis suæ. Interest quid cui» que rei imperfectæ necessarium sit, ut » perficiatur. Quære tuum bonum. Nemo » bonus, nisi unus Deus, summum bonum, » hoc est, tuum bonum. Quid ergo deest, » cui summum bonum bonum est. Inferiora » bona aliis, et aliis bona sunt. Cohæres » Christi quid gaudes, quia socius es peco» rum? Erige spem tuam ad bonum bono» rum omnium. Ipse erit bonum tuum, a » quo omnia in suo genere facta sunt bo» na. » His manifeste cohortatur Augustinus ad amorem concupiscentiæ Dei. Tum quia suadet quærere Deum, non solum quia bonum in se, sed quia bonum nobis, quæ est ratio motiva concupiscentiæ. Tum quia excitat desiderare Deum, tanquam suum summum bonum eo genere amoris, quo desiderat inferiora bona, cum peccat. Amor autem quo homo desiderat terrena bona, concupiscentiæ est. Hieronymus Psal. CXVIII, vers. 112 : « Propter retributionem vitæ aternæ, » ut illam merear percipere. » Ubi finis mercenarius agendi satis exprimitur vocibus « propter, » et « ut, » quæ communi hominum sensu finem motivum significant. Et, lib. I, contra Jovinianum, diserte docet, Paulum ideo plus laborasse, ut majorem mercedem acciperet. Cyprianus, lib. de Exhortat. Martyrii, c. ult : « Hæc oportet » mente, et cogitatione complecti, hæc die, » ac nocte meditari : Si talem persequutio » invenerit Dei militem, vinci non potest, » virtus ad præmium prompta. » Quibus militem Christianum confirmat ad perferenda temporalia tormenta propter præmium coronæ, et beatitudinis æternæ. Similiter ad Seagrium, et Rogatianum inter alia scribit : « Super venturæ charitatis glo» riam cogitantes, pressuras omnes, et per» sequutiones calcare nos convenit. » Et lib. II, Epist. IV. « Ubi non nisi Dei præ» cepta, et Christi præmia cogitantur, vo» luntas est illic tantum Dei. » Ergo voluntas est Dei, et non ingratum Deo, spe, et intentione præmiorum adimplere præcepta. Similia alii Patres in Psal. CXVIII, præsertim Hilarius, Ambrosius, et Hieronymus, et in Hebr. XI, præsertim Chrysostomus, Theophilactus, et Anselmus.

11. Hæc doctrina expressa, et definita est

in Tridentino, sess. VI, can. XL : « Atque » etiam eos (constat) orthodoxæ religionis » doctrinæ adversari, qui statuunt, in om- » nibus operibus justos peccare, si in illis » suam ipsorum socordiam excitando, et se » se ad currendum in stadio cohortando, » cum hoc, ut in primis glorificetur Deus, » mercedem quoque intuentur æternam. » Ubi licet prius, et præstantius doceat operari, ut glorificetur Deus, damnat eos, qui peccare censent, cum homines intuitu mercedis æternæ excitantur, et moventur ad præcepta adimplenda. Brevius, et expressius rejecta clausula glorificationis divinæ definit c. XXXI : « Si quis dixerit, justifica- » tum peccare, dum intuitu æternæ merce- » dis bene operatur, anathema sit. » Unde constat illam prioris definitionis clausulam, « cum hoc, ut in primis glorificetur Deus, » mercedem quoque intuentur æternam, » non esse adjectam, quia necessarium est ad inculpabilem intuitum mercedis æternæ, ut referatur in gloriam Dei, et ex ejus amore benevolentiæ procedat, sicut Baiani volunt. Tum quia posteriori definitione eam adjectionem prætermittit Concilium, quam non prætermisisset, si necessaria esset ad purgandum a labe peccati intuitum mercedis æternæ. Tum quia Hæretici, quos anathemate ferit, non docebant peccare eos, qui intuitu mercedis referebant in gloriam Dei, et ex amore benevolentiæ divinæ mercedem quærebant, sed eos tantum, qui intuitu solius mercedis adimplebant præcepta.

12. Sic Calvinus in Antid. ad sess. VI, c. XXV : « Dei judicio nihil est sincerum, nec probum, nisi quod ex perfecto ejus amore manat. » Quod est ipsissimum Baianorum assertum. Idem ibidem, can. XXXI : « Cum » ingenuam a suis filiis obedientiam requi- » rat Deus, servile hujusmodi obsequium » (intuitu scilicet mercedis operari) non re- » pudiabit modo, sed procul etiam rejiciet. » Si autem merces expetitur propter gloriam Dei, et ex sincero Dei amore, servile obsequium non est, nec intuitu mercenario perfectum. Item Lutherus in assertion. articulorum contra Bullam Leonis, ass. VI : « Con- » fritio, quæ paratur per amissionem æter- » næ beatitudinis, facit hypocritam, imo » magis peccatorem. » Ubi solum respuit dolorem peccati, qui paritur ex sola amissione beatitudinis æternæ; nam qui simul oritur ex amore gloriæ, et bonitatis divinæ, non improbatur a Luthero, ut videbimus n. 39. Ergo Hæretici a Tridentino proscripti solum damnant opera, quæ ex solo mercedis intuitu fiunt, non vero, quæ simul cum mercede tanquam finem primum, et ultimum Dei gloriam et bonitatem respiciunt. Itaque verba illa a Tridentino adjecta, « cum hoc » ut in primis glorificetur Deus, » solum denotant, ex duplici fine, ex quo homo operari seorsim potest, tum propter gloriam Dei, tum propter mercedem æternam prius, et potius sperandum ex fine gloriæ divinæ, quamvis licitum etiam sit, intuitu quoque mercedis seorsim operari, et non solum illum gloriæ sed etiam istum mercedis finem respectari sine peccato posse; aut etiam utrumque simul esse compossibilem, nec alterum alteri repugnare, ut progressu exponemus.

13. His in probationem accedit communis Fidelium consensus, qui se bene agere, et præcepta observare credunt, dum mercedis æternæ intuitu seorsim ab altissimo fine gloriæ, et bonitatis divinæ moventur ad agendum opera bona, et cavendum peccata. Quippe crebra, et frequens est sacrorum Concionatorum, et Theologorum cohortatio atque doctrina, qua nulla facta memoria divinæ bonitatis, et gloriæ instruuntur, et excitantur, ut respicientes remunerationem, et illam intendentes ob solum suum commodum, et lucrum spirituale, et æternum, applicent animos ad obedientiam legis, et peccatorum cautionem. Virisque Christianæ perfectionis strenuis solemne est, imperfectos, et socordes prius ex hoc motivo sibi commodo allicere ad parendum præceptis; deinde vero jam perfectos, et solertes ex motivo altiori gloriæ, et bonitatis divinæ. At non solum temerario, sed etiam hæretico ausu damnaretur celebris, et usitata hæc instructio, atque professio totius Ecclesiæ. Quare tanquam Hæreticus damnatus fuit quidam Bugaurius de Monte Falcone in Cataloniæ Regno ab Archiepiscopo Tarraconensi Sancio, quod docuerit, nullum opus esse bonum, nisi fiat ex puro, et sincero amore Dei, quocumque ex motivo fiat, etiam intuitu mercedis æternæ, ut habetur in Catalogo Hæreticorum apud Bernardum de Luzemburgo, et refertur a Vega in Tridentinum, lib. II, c. XXXIX, fine.

14. Prima ratio Theologica sit. Virtus habitualis spei infusæ distinguitur a charitate. Ergo ejus objectum formale, et motivum intrinsecum non est Deus, ut est bonus in

Prima ratio theologica

se, sed ut bonus, et commodus nobis, neque ejus amor est benevolentiæ, sed concupiscentiæ. Antecedens est omnium Theologorum separantium in peccatore fideli, et non desperante fidem habitualem a charitate cum S. Thoma, I, II, q. LXV, art. 4, et in III, d. XXVI, q. II, art. 3, quæst. II; et q. II, de Verit., sect. unic. de Charit., art. 6, ad X; et quæst. IV, quæ est de spe, art. 3; et in IV, d. XIV, q. I, art. 2, quæstiunc. II, ad 2; Alense, III, p., q. LXV; Alberto, in III, d. XXVI, art. 5; Durando, q. II, n. 8; Bonaventura, art. 1, q. IV; Scoto, in IV, dist. XIV, q. I, § *Hic sunt tria*, et aliis priscis Theologis. Quod adeo certum censet Medina, I, II, q. LXII, art. 4, dub. I, ut oppositum doceat hæreticum, et contra fidem catholicam, pene hæreticum, et saltem erroneum Vasquez, I, II, Disp. XCI, c. IV; Valentia, tom. II, disp. V, q. VII, puncto 2, § *Quærito*, etc., et tomo III, disp. II, q. I, puncto 2, in fine, et Suarez, tom. III, de Grat., l. II, c. V, n. 15. Tum quia Paulus id exprimit, I Corinth. XIII, dicens : *Fides, spes, et charitas, tria hæc : major autem horum est charitas.* Nam is ternarius numerus realem trium harum virtutum ab invicem distinctionem significat; cum enim certum sit continere distinctionem charitatis a fide, parque sit ratio distinctionis ab spe, si Pauli verbis insistamus, non est cur spem cum charitate confundamus, præsertim cum Paulus conferens charitatem cum spe, sicut cum fide, eam præferat spei, sicut fidei, voce plurali utens : *Major autem horum est charitas.* Item Tridentinum, sess. VI, c. VII, de spe, ceu de virtute distincta a charitate, sicut a fide definit : « In justificatione simul » hæc omnia infusa accipit homo, fidem, » spem, et charitatem. » Et Augustinus de his virtutibus tanquam de tribus ab invicem distinctis disserit in Enchirid., c. III et IV, et alibi sæpius, aliique Patres similiter, et frequenter. Hujus distinctionis argumentum est, quocumque mortali peccato deperdi charitatem, et non deperdi spem, sicut nec fidem.

15. Consequentia probatur. Tum quia virtutes distinctæ præsertim infusæ vindicant objecta formalia, et motiva dictincta, cum habitus etiam acquisiti, tam intellectus quam voluntatis objectis formalibus distinguantur, et sub eodem objecto formali varia materialia respiciant. Inter spem autem, et charitatem nulla potest objecti formalis, et motivi diversitas alia considerari, etiam ea quæ ad amorem benevolentiæ, et concupiscentiæ necessaria est, ut charitatis in Deum qua bonum in se, spes vero in eum qua bonum, et commodum nobis intendat. Tum quia diversitas, quæ inter charitatem, et spem assignatur a Baianis, quod spes ex eodem motivo charitatis eodemque benevolentiæ amore Deum respiciat qua bonum absens, et arduum, charitas vero non solum qua absens, sed etiam qua præsens, et possessum, et ab utraque conditione abstrahens non sufficit ad constituendas duas virtutes habituales distinctas. Nam charitati habituali, ut distinctæ ab alio quocumque habitu competit amare Deum etiam ut absentem, ut ipsimet Baiani probant, et videbimus sect. seq. quorum argumenta eo diriguntur, ut persuadeamur, charitatis esse sperare Deum, et eum qua bonum absens, et arduum diligere. Quod etiam competit habitibus acquisitis voluntatis, sive virtuosis qui sub eodem motivo suum bonum tam absens desiderio, quam præsens gaudio prosequuntur. Ubi autem charitas eliceret amorem Dei qua absentis, qui, Baianorum opinione, est tota spes nostra, non erat, cur ad similes actus alia nobis virtus infunderetur, quæ in solius Dei absentis prosequutionem incumberet, sicut inter habitus acquisitos non existit aliquis, qui bonum solam qua absens prosequatur. Alioqui etiam esset infundenda alia virtus distincta, qua Deus, ut præsens diligeretur. Quæ solis Theologiæ, et Philosophiæ totius ignaris in mentem venire possunt. Ergo aut neganda est distinctio charitatis habitualis ab spe, aut admittenda diversitas motivi, et objecti formalis utriusque.

16. Secunda ratio. Licitum est, dolere de peccatis et præcepta servare ex timore gehennæ, et amissionis beatitudinis æternæ, qui non sit a charitate elicitus. Ergo etiam erit licitum, operari ex amore mercedis, et retributionis æternæ, qui non sit elicitus a charitate. Antecedens ex professo sanciemus progressu contra Hæreticos hujus temporis. Consequentia est legitima. Tum quia eadem est amoris mercedis, et timoris pœnæ ratio, ut non eliciti a charitate purgentur labe peccati. Tum quia ex eodem fonte, et motivo oritur uterque affectus. Qui enim timet pœnam, quia sibi disconvenientem, amat bonum tali malo contrarium, quia sibi conveniens est; et sicut ex amore concupi- Secunda ratio Theologica

scentiæ, quo se ipsum diligit homo, nascitur desiderium boni, ita et odium, atque timor mali. Quare Baiani idem de timore pœnæ, quod de amore præmii, qui concupiscentiæ sit, et non elicitus a charitate, pronuntiant.

Tertia ratio theologica

17. Tertia. Potest quis de Deo gaudere a se possesso, qua sibi convenienti, et bono, seclusa omni turpitudine. Ergo etiam potest Deum amare, et desiderare possidendum qua sibi convenientem, et commodum. At hic amor non est charitatis, et benevolentiæ, qui Deum respicit solum qua sibi, et in se bonum, sed solius concupiscentiæ, cujus proprium est respicere bonum relate ad nos et qua nobis conveniens. Ergo potest esse sine ulla turpitudine amor concupiscentiæ, qui charitatis actus non sit. Prima consequentia negari non potest; nam bonum, de quo possesso gaudere licitum est, licite possumus sub eadem ratione desiderare; impossibileque est gaudere de possessione boni quam desiderare non possumus. Antecedens cernitur in Beatis, qui non solum gaudent, quod Deus in se sit bonus, et possideat cumulum perfectionum infinitum, sed etiam quod a se ipsis possideatur tanquam summum ipsorum bonum, ipsosque beatificans. Quis enim cohibeat in Beatis ejusmodi gaudium, quod allicit infinita bonitas a se possessa? Deus enim non solum est infinitus, qua bonus in se, sed etiam qua nobis bonus, et nostræ beatitudinis objectum. Sicut enim Deus necessario delectatur possessione suarum perfectionum, qua sibi commodæ sunt: sic Beati delectantur necessario earumdem possessione, qua sibi sunt commodæ. Imo propria status beatifici delectatio non est illa benevolentiæ, qua gaudemus de bonis Dei prout in se, et Deo consentaneis, sed ista concupiscentiæ, qua de eis bonis gaudemus prout nobis consentaneis, et a nobis possessis. Nam prius gaudium haberi potest a justis in via, et posterius solum in patria, in qua sola est tot, tantorumque bonorum commoda, felixque possessio.

Quarta ratio theologica

18. Quarta. In objecto formali, et materiali amoris concupiscentiæ, qua Deum, aut beatitudinem, aut gratiam divinam nobis desideramus ob lucrum, et commodum nostrum, nulla relucet turpitudo, aut malitia. Ergo nec ejus amori ulla inest turpitudo, aut malitia. Nam vitium amoris ex vitio objecti sive materialis sive formalis derivatur. Ubi enim bonum, quod amatur, et motivum, propter quod amatur, vitiosum non est, non potest amor talis objecti esse vitiosus. Nam si bonitas objectiva tam materialis, quam formalis est consona naturæ rationali, prout rationali, ex quo sumitur bonitas moralis objectiva, etiam amor talis bonitatis erit consonus naturæ rationali, prout rationali. Amor autem omnino consonus naturæ rationali prout rationali non potest esse moraliter vitiosus, et malus; nam actus moraliter malus, et vitiosus, naturæ rationali prout rationali dissonus est. Itaque antecedens probo. Materiam amatam turpitudinis expertem esse indubitabile est, siquidem eam possumus honeste diligere ex eo motivo charitatis. At ex motivo charitatis diligibilis non est materia turpis. Rationem item formalem objectivam non esse vitiosam, ex eo patet. Quia ratio formalis objectiva talis amoris est convencentia summi boni, et beatitudinis, gratiæque divinæ cum homine. Hæc autem convenientia vitiosa non est. Nam horum bonorum convenientia non est respectiva homini qua appetenti, et sentienti, sed qua rationali. Convenientia autem bonorum cum homine qua rationali nullam turpitudinem præ se fert. Etenim ejusmodi bona perficiunt intellectum, et volontatem rationalem hominis, cum intellectum faciant adhærere vero, et voluntatem adhærere dono divino, et repugnare bonis creatis, quæ avertunt ab illo, et ab omni regula rationis legisque divinæ.

19. Explicatur. Homo considerans seipsum beatum, et justum, priusquam beatus et justus sit, afficitur amore sui in eum felicitatis statum, desiderans, et amans seipsum cum ea felicitate sibi possibili, et ex tali sui ipsius beati, et justi desiderio, et amore cavet peccata tali felicitati repugnantia, et opere exequitur præcepta, atque consilia conferentia in illam. In hoc concupiscentiæ amore, quo se ipsum diligit, nulla relucet turpitudo. Tum quia is amor non fertur in seipsum utcumque, sed ut beatum, et justum. Amare autem seipsum beatum, et justum, non est prohibitum, sed potius præceptum. Tum quia is amor non est radix alicujus actionis pravæ, sed omnis probæ. Amor autem sui, qui radix est omnis actionis probæ, non est pravus: arbor enim bona fructus bonos facit, mala vero malos. Confirmatur: Deus seipsum diligit qua beatum, et justum amore concupiscen-

tiæ ; nec non hominem amat beatum, et justum esse. Ergo etiam homo poterit seipsum amore concupiscentiæ apprehensum beatum, et justum, sive in statu præsenti, sive possibili desiderare, aut amare. Siquidem idem est bonum amatum amore divino, atque humano, et ejus bonitas expetibilis est propter se.

20. Nec refert quod possunt respondere Baiani, eum amorem non respicere Deum, tanquam finem, sed creaturam : turpe autem esse præstituere creaturam sibi finem, et non Deum. Nam imprimis finis *Qui* ejus amoris est Deus, et non creatura, cum finis, qui eo amore intenditur, sit beatitudo nostra, et summum bonum, quod est solus Deus. Deinde licet creatura sit finis *Cui*, tamen non amatur, ut ultimus, sed ut proximus, et immediatus, cum ulterius referibilis sit in Deum, ut in finem ultimum *Cui* homo beatus, et justus sive in cujus gloriam, beatitudinem, et justitiam suam potest convertere. Nec refert, actu in Deum tanquam in finem *Cui* non dirigi : nam ullum præceptum non est actu, et formaliter referendi in Deum, tanquam in finem intrinsecum omnem affectum creaturæ, sed eum eliciendi tantum talis relationis capacem, et virtualiter tendentem in eum, ut progressu sæpius exponemus, et statuemus.

SECTIO III.

Expediuntur Baianorum objecta contra amorem concupiscentiæ Dei, et mercenarium virtuosum.

21. Primo arguunt, nullum esse amorem concupiscentiæ Dei virtuosum. Quia si quis esset, maxime actus spei Theologicæ. At actus spei Theologicæ non est concupiscentiæ, sed benevolentiæ amor elicitus a charitate. Primo, quia spei actus est, quo bonum absens, et arduum ab alio consequendum, et futurum desideramus. Charitatis aurem est Deum summum bonum nostrum in via absens, auxilio gratiæ divinæ consequendum desiderare. Quicumque enim bonum amat, etiam benevolentiæ amore, dum illud est absens, desiderat, et cum est præsens, gaudet possessione illius, ut experimento cernitur in amore, quo amicos diligimus. Secundo, quia Augustinus pluribus in locis spem docet esse charitatis motum. Nam in Enchirid., c. III, cum de fide, et spe disseruisset, ad charitatem veniens scribit : « Jam de amore quid dicam, sine quo fides » nihil prodest? spes vero sine amore esse » non potest. Propter quod Apostolus Paulus fidem, quæ per dilectionem operatur, » commendat, quæ sine spe esse non potest. » Proinde nec amor sine spe est, nec sine » amore spes. » Ubi Augustinus loquitur de amore charitatis, et eum quem spe reciprocat, quia est spes charitatis motus. Et c. CXVII : « Quamvis sperare sine amore » non possit, fieri tamen potest, ut id non » amet, sine quo ad id, quod sperat, non » potest pervenire. » Hoc est, ut non amet opera bona. Et in Epist. ad Galat. ait, opera esse facienda « fine charitatis æterna » sperantis hinc præmia, et ex fide exspe» ctantis. » Quamobrem de utraque tam fide, quam spe, lib. de Perfect. just., c. X : « Charitas in cœlo augebitur, et implebitur » contemplata, quod credidit, et quod spe» rabat adepta. » Ergo charitas sperat in via.

22. Respondeo. Spes bifariam sumitur late, et stricte, ut notant communiter Theologi disserentes ex professo de spe Theologica. Late dicitur spes quodcumque desiderium boni absentis ab alio consequendi, atque futuri, quocumque ex motivo desideretur. Stricte vero est amor concupiscentiæ, quo bonum absens, et ab alio consequendum, atque futurum, quia nobis commodum desideratur. Itaque charitas potest sperare Deum spe lata, non vero stricta, quæ est propria virtutis Theologicæ peculiaris a charitate distinctæ. Cum enim certum sit, dari virtutem habitualem infusam spei a charitate distinctam, et separabilem, ut arguebamus n. 14, et seqq., et nullum sit aliud utriusque discrimen, quam charitatem ferri in Deum etiam absentem, prout bonum in se, et spem in Deum prout nobis bonum, necessum est, charitati amorem benevolentiæ, et spem latam solam tribuere, habitui vero spei amorem concupiscentiæ, et spem strictam. Unde constat ad primam probationem. Respondetur.

23. Ad secundam, quæ objicit testimonia Augustini, respondeo. Quæ ex Enchiridio producuntur, manifestè supponunt, spem esse a charitate distinctam ; nam fidem, spem et charitatem tria dona Dei usurpat, c. VI : « Ad illa tria redeamus fidem spem, » et charitatem; » et c. VII : « In his duobus

» tria illa intuere ; » et c. VIII et IX, de his tanquam de tribus virtutibus distinctis disserit ; et c. CXVII : « Charitas, quam » duabus istis, id est, fide, ac spe majorem » dixit Apostolus, quanto in quocumque » major est, tanto melior est, in quo est. » Cum enim quæritur, utrum quisque sit » homo bonus, non quæritur, quid credat, » aut speret, sed quid amet? » Quibus manifeste, spem, sicut fidem a charitate distinguit. Cum vero spem sine amore non esse pronuntiat, si is amor intelligendus est a charitate elicitus, spes non est elicita a charitate, sicut fides, quæ « sine amore nihil » prodest, » non est actus a charitate elicitus. Disserit enim de fide, et spe formata, et non informi, quæ sine charitate possunt peccatori convenire, et cum amore charitatis justorum propriæ sunt. Et quidem de spe sic Augustinum loqui, constat ex fide spei sermone conjuncta, de qua, ut formata, et « quæ per dilectionnem operatur, » disserit, c. CXVII, dicens : « Nam qui recte » amat, procul dubio recte credit, et spe» rat : qui vero non amat, inaniter credit, » etiamsi sint vera, quæ credit : inaniter » sperat, etiamsi ad veram felicitatem do» ceantur pertinere, quæ speret. » Qua ratione Augustinum in his locis interpretatur sanctus Thomas citatus n. 14. Crediderim tamen, amorem sine quo spes esse non potest, accipiendum largius, et generice, quia omnis spes est quidam amor, et desiderium sperati boni. Nam cum spei, et fidei dixisset esse commune, eorum esse, quæ non videntur, et eo utramque discriminasset, quod fides esse possit malorum, nempe pœnarum inferni, spes vero non nisi bonorum ; consequenter adjicit, credi posse, quæ non amantur, ut probat exemplo dæmonum, qui credunt, quæ non amant, sed formidant ; sperari vero non posse, nisi quæ amantur, quia spes sine amore non est, cum sit amor et desiderium boni sperati.

24. Cætera testimonia, quæ charitatem sperare significant, sinistre Baiani intelligunt, et objiciunt, ut actus spei sit a charitate elicitus. Nam, lib. de Perfect. just., c. X, non solum profert, charitatem sperare, sed etiam credere : et Paulus, I. Corinth. XIII, pariter ait de charitate : *Omnia credit, omnia sperat*. Tamen actus credendi non est elicitus a charitate, sed a fide. Igitur sperare tribuitur charitati, quia actus spei, sicut fidei interdum a charitate imperatur. Nam, ut inferius exponemus, potest spei, et concupiscentiæ amor a charitate non elicitus esse ab amore benevolentiæ charitatis imperatus. Præterea potest adscribi charitati sperare, quia spes lata potest esse a charitate elicita, ut præmisimus n. 22.

25. Arguunt secundo. Actus charitatis potest respicere mercedem, et præmium, et propter retributionem operari. Ergo ex actu virtuoso respiciente mercedem, et propter retributionem operante, non arguitur amor concupiscentiæ virtuosus, et actus bonus a charitate non elicitus. Nam si aliquis amor concupiscentiæ, et a charitate non elicitus admittendus est virtuosus, maxime is esse debet, qui mercedem, et retributionem intendit, ut persuadent argumenta sectionis præteritæ. Antecedens probant. Merces, et præmium, retributioque tota justorum non est bonum aliquod creatum, sed ipsemet Deus. Ergo charitatis amor, cujus est respicere Deum, potest, quin a puritate amoris benevolentiæ delabatur, mercedem et præmium respicere. Nam amor concupiscentiæ aliud bonum, et finem quærit, nempe seipsum qui amat. Ita Augustinus in Psal. CXXXIV : « Hoc est gratis amare, non quasi proposita » acceptione mercedis, quia ipsa Merces tua » summa, Deus ipse erit, quem gratis dili» gis. Et sic amare debes, et ipsum pro » mercede desiderare non desinas, qui solus » te satiet. » Ecce gratis amatur, ideoque amore benevolentiæ et non concupiscentiæ amatur, dum solus Deus præmium, et merces amoris quæritur, identidem in Psal. LXXI, ad illa verba : *Pars mea Deus*, ait : « Fa» ctum est cor castum, gratis jam amatur » Deus. Non ab illo petitur aliud præmium. » Qui aliud præmium petit a Deo, et pro» pterea servire vult Deo, carius facit, quod » vult accipere, quam ipsum, a quo vult » accipere. Quid ergo? Nullum præmium » Dei? Nullum præter ipsum. Præmium » Dei ipse Deus est. Hoc amat, hoc diligit, si » aliud dilexerit, non erit castus amor. Re» cedis ab igne immortali, frigescis, cor» rumperis. » Ergo a puritate casti, et gratuiti amoris eliciti a charitate non receditur, dum aliud præmium non intenditur, quam solus Deus. Quare in Epist. ad Galat. « Liberos opera bona facere decet » fine charitatis, quæ æterna sperat hinc » præmia, et ex fide exspectat. » Ubi charitatis, et filiorum charitate diligentium, et non servorum, qui mercenarii sunt, esse

Objectum secundum

docet sperare præmia, dum finis charitatis, nempe Deus respicitur.

ponde-
ur,

26. Respondeo. Charitas respicit mercedem, et præmium *materialiter* (ut aiunt Scholastici), nempe Deum, qui est præmium, et merces justorum ; non vero *formaliter* qua præmium et mercedem. Nam charitas solum tendit in Deum prout in se, et sibi bonum, non vero prout bonum nobis, qua ratione amatur per spem strictam a charitate distinctam, et amore concupiscentiæ. Deus autem qua præmium, et merces justorum, non est solum bonus in se, sed etiam nobis bonus. At actus virtuosus probatus est, qui respicit præmium, et mercedem formaliter, ut talem ; nam qui materialiter tantum respicit, non est, qui intuitu mercedis, et propter retributionem, et præmium operatur ; harum enim vocum sensus non est materialis, sed formalis. Quare hæretici eis vocibus amorem mercedis virtuosum definit.

27. Nec Augustinus contradicit componens cum amore gratioso respectum mercedis. Primo, quia componitur amor benevolentiæ charitatis imperans cum amore concupiscentiæ elicito ab spe, et imperato a charitate, ut nuper ad primum argumentum exponebamus Augustinum. Secundo, quia potest Augustinus intelligi de amore casto, et gratioso, prout opponitur amori mercenario vitioso, qui respicit bona temporalia, et terrena; non vero prout opponitur amori mercenario virtuoso, qui respicit bona cœlestia, et æterna, maximeque ipsum Deum, etiamsi ea, ut nobis commoda respiciat, quia is etiam amor potest haberi absque ulla impuritate, et turpitudine cordis, cum non sit prohibitus, sed præceptus a Deo, nec opponatur charitati, sed cum illa cohæreat, et ad illam maxime conferat, ut exponemus ad quartum argumentum. Itaque mens Augustini eo solum dirigitur, ut puritas, qua Deus amari debet, credatur vitari, et deturpari amore mercedis temporalis, et creatæ, non vero æternæ, atque divinæ, ut exprimunt testimonia a nobis objecta n. 10. Quo respicit, serm. XVI de verb. Apost., ubi etiam Baiani nobis Augustinum opponunt : « Opera faciat in cha- » ritate, non expectans retributionem » temporalem, sed promissum Dei, faciem » Dei. » Ubi diserte excludit retributionem temporalem oppositam æternæ, ut exspectationem mercedis cum charitate componat.

28. Tertio arguunt. Amor concupiscentiæ Dei respicit creaturam tanquam finem Dei, referens Dei ad creaturam. Id autem vitiosum est, cum pervertat ordinem, quo creatura in Deum, tanquam in finem referri debet : nam ut ait Augustinus, lib. LXXXIII qq., q. XXX : « summa perversitas est frui » utendis, et uti faciendis. » Ergo amor concupiscentiæ Dei necessario est vitiosus. Majorem probant. Tum quia amor concupiscentiæ Dei amat Deum creaturæ, et non creaturam Deo ; cum Deum amet tanquam utilem et commodum creaturæ. Tum quia prius amat creaturam, quam Deum , et ex amore creaturæ nascitur amor Dei qua convenientis creaturæ. Unde Augustinus homil. XXXIV : « Si diligis aurum, prius te di- » ligis, et sic aurum. » Similiter si diligis Deum, tibi concupiscendo Deum, prius te diligis, et sic Deum. Quare frueris te , et uteris Deo, quia te ipsum propter te ipsum diligis, Deum vero non nisi propter te. Quæ est perversa quædam cupiditas Dei. Unde apposite Augustinus, lib. I de doct. Christ., c. XXII : « Sed nec seipso quisquam frui de- » bet, si liquido advertas, quia nec seipsum » debet propter seipsum diligere, sed pro- » pter illum, quo fruendum est. Tunc quip- » pe est optimus homo, cum tota sua vita » pergit in incommutabilem vitam, et toto » affectu inhæret illi. Si autem se propter se » diligit, non se refert ad Deum, sed ad seip- » sum conversus , non ad incommutabile » aliquid convertitur. Et propterea jam cum » defectu aliquo se fruitur : quia melior est, » cum totus hæret, atque constringitur in- » commutabili bono , quam cum inde , » vel ad seipsum relaxatur. » Quibus damnat aperte amorem concupiscentiæ , quo homo Deum diligit propter seipsum, et non seipsum propter Deum, sed propter seipsum.

Objectum tertium.

29. Respondeo. Vitiosum non est amare Deum nobis, et aliis creaturis rationalibus, non tanquam medium, sed tanquam ultimum finem *Qui* fini non ultimo *Cui* : quo pacto Deum amamus amore concupiscentiæ elicito ab spe stricta, distincta a charitate. Nam licitum est amare Deum, prout re vera est, et prout seipsum amat, et nobis amandus proponitur. Deus autem re vera est nobis bonus, et seipsum nobis amat, et nobis datur amandus; sicut enim Deus qua homo « nobis datus, nobis natus » celebratur, ita etiam qua Deus nobis est salus , redemptio

Respondetur.

et beatitudo, et seipsum amat esse nobis beatitudinem, redemptionem et salutem. Præter Deum autem summum bonum nostrum possidendum a nobis non est alius finis *Qui* consequendus a nobis ametur. Cæterum nobis amatur, tanquam fini *Cui* bonus est, quia ejus bonitas non solum sibi, sed etiam nobis consentanea et amabilis est. Nos tamen propterea non sumus ultimus finis *Cui*; quia is amor non ista sistit in nobis, ut refiribilis non sit in Deum, etiam tanquam in finem *Cui* nos, et commoda nostra velimus; siquidem ipsa commoditas beatitudinis nostræ, et possessio ipsa summi boni maxime confert, ut Deum ardentius, et constantius diligamus, æternamque ejus gloriam, laudesque canamus. Solus autem is finis amatur, ut ultimus, cui repugnat in alium ulteriorem referri, et cujus amor cum alterius ulterioris finis amore, et intensione componi nequit. Unde amore concupiscentiæ Dei non utimur Deo fruendo, nec fruimur nobis utendis. Nam Deum amamus tanquam ultimum finem *Qui* explicite, cum non sit alius finis, quem possidendum appetamus; et tanquam ultimum finem *Cui* implicite, cum is amor nostri possit referri in Deum amore benevolentiæ quærente Deo gloriam, et Deum tanquam finem *Cui* respiciente. Itaque amore concupiscentiæ Dei nosmetipsos sic diligimus, ut amor nostri indivisus sit ab amore Dei, cum afficiatur is amor erga nos qua beatos, atque adeo in beatitudinem quæ Deus est, et rursus in Deum dirigibilis sit. Solis autem bonis, quæ ultimo amamus, fruimur, et eis bonis utimur, quæ amamus non ultimo, amore capaci relationis in ulteriorem finem. Unde Augustinus nobis non obstat, quia nullus seipso fruitur, sed Deo, cum Deum amore concupiscentiæ diligit, quia non seipsum constituit ultimum finem amoris, quem in nobis constitui dissuadet Augustinus.

Objectum quartum.

30. Rursus arguunt quarto. Amor concupiscentiæ Dei contradicit amori benevolentiæ charitatis. Tum quia amor benevolentiæ charitatis est omnino gratiosus, amor vero concupiscentiæ mercenarius. Tum quia amor benevolentiæ respicit solum Deum tanquam finem, amor concupiscentiæ vero creaturam rationalem, quæ amat sibi Deum, tanquam commodum, et utilem. Amor autem contradicens charitati non est virtuosus, sed vitiosus. Ergo amor concupiscentiæ vitiosus est. Respondeo. Amor concupiscentiæ Dei non repugnat amori benevolentiæ charitatis. Primo, quia in eodem actu possunt componi utriusque respectus. Nam Deus, cum sit bonus in se, et bonus nobis, potest eodem actu propter utramque bonitatem amari; verum enim est quod sancivimus Disp. XLVI, de Ente supernatur., posse eumdem actum moveri ex duplici objecto formali, et motivo intrinseco, quod seorsim potest duplicem specificare actum: sicut namque in eodem objecto duplex bonitas, absoluta et relativa conjungitur, ita in eodem actu potest conjungi respectus formalis intrinsecus ad utramque bonitatem. Amor autem benevolentiæ est, quo Deus amatur qua bonus in se, concupiscentiæ vero, quo amatur qua nobis bonus. Secundo qui saltem in eadem voluntate potest uterque actus commorari, et amor concupiscentiæ Dei ab amore benevolentiæ imperari. Nam amor charitatis potest imperare actum conferentem in suum finem. Amor autem concupiscentiæ conferre potest in finem charitatis. Tum quia in eum finem confert omnis actus Deo gratus: amor autem concupiscentiæ elicitus ab spe Theologica gratus est Deo, ut sect. præterita probavimus. Tum quia finis intrinsecus amoris concupiscentiæ Dei est nostra beatitudo, et summi boni possessio: beatitudo autem, et possessio summi boni maxime conducit ad finem charitatis, cum in eo statu charitas potissimum suos ardores explicet, et gloriam Dei, laudesque æternas divinæ bonitatis decantet. Quare recte componitur amor gratuitus benevolentiæ cum amore mercenario, quando merces nobis desiderata non est alia, quam nostra beatitudo, et summi boni possessio, in qua charitas suos nobiliores actus exercet. Item potest simul voluntas creata amore charitatis Deum intendere tanquam finem ultimum *Qui*, et *Cui*, et amore concupiscentiæ Deum tanquam finem ultimum *Qui*, et creaturam rationalem tanquam finem ultimum *Cui*, ut nuper præmisimus; siquidem potest simul creatura rationalis, ut possidens Deum, et sibi beatitudinem amans dirigi in Deum, tanquam in ultimum finem *Cui* ipsius gloria, et bonitatis manifestatio intendatur et acquiratur.

Respondetur.

Objectum quintum.

31. Quinto. Ex præcepto Dei proximus est diligendus charitate propter Deum, et non est alius amor proximi virtuosus. Ergo etiam nosmetipsos diligere debemus cha-

ritate, et non est alius amor, qui sit concupiscentiæ virtuosus. Nam proximum præcipimur diligere, sicut nosmetipsos. Respondeo. Proximum possumus virtuose diligere affectu, qui charitatis Dei non sit. Primo quidem, affectu amicitiæ supernaturalis a charitate distinctæ. Nam possumus eum diligere propter probitatem vitæ et dona supernaturalia creata fidei, patientiæ, misericordiæ et alia, quæ in eo elucent, et ex tali complacentia, et affectu illi desiderare, et procurare bona temporalia, et æterna. At hic amor non esset charitatis divinæ, qui procedere debet ex complacentia Dei, et ex bonitate divina, et non ex bonitate creata etiam supernaturali, comcomplacentiaque. Secundo, possumus Deum amare proximo, qua bonum ipsi, et non qua bonum in se, siquidem talis bonitas est in Deo motiva amoris. Ejusmodi autem amor esset distinctus a charitate, et virtuosus, quemadmodum probavimus virtuosum esse, et a charitate distinctum actum, quo Deum amamus, qua nobis bonum; quidquid sit, an ejusmodi amor proximi sit elicitus ab spe Theologica distincta a charitate, qua nobis Deum speramus, an alia spe habituali distincta a nostra : de quo Tractatu de spe Theologica. Tertio, proximo extreme indigenti possumus subvenire ex motivo creato virtutis moralis misericordiæ, quam esse a charitate Dei distinctam, decursu ostendemus. Actus autem subveniendi proximo extreme indigenti amor est proximi, cum amare sit velle alicui bonum, et eo actu velimus proximo bonum salutis, honoris, aut vitæ.

Respondetur.

Objectum sextum.

32. Demum sexto. Actus concupiscentiæ, qui intuitu solius mercedis, aut propriæ commoditatis operatur, et præcepta divina adimplet, sic afficitur in mercedem, et commoditatem propriam, ut deficiente mercede, et commoditate propria non adimpleret præcepta; nam deficiente bonitate unice, et intrinsece motiva amoris, deficeret amor, et consequenter effectus unice pendens ab ipso. At actus, qui sic afficitur in mercedem, et propriam commoditatem, ut deficiente mercede, et commoditate propria non adimpleret præcepta divina, virtuosus esse non potest; nam præfert propriam commoditatem, et mercedem bonitati divinæ, et gratiæ ipsius, quæ sine adimpletione præceptorum amari, et stare non potest, siquidem deficit gratiæ divinæ, et obedientiæ præceptorum ob defectum mercedis, et commoditatis propriæ. Ergo amor concupiscentiæ, qui intuitu solius mercedis, et commoditatis propriæ operatur, non est virtuosus, sed vitiosus.

33. Respondeo. Bifariam potest quis intuitu solius mercedis, et commoditatis propriæ velle adimplere præcepta. Primo, simul volens positive, et actu, ea non adimplere, sed violare deficiente tali commoditate, et mercede; quo pacto defectus adimpletionis præceptorum, et violatio esset per se effectus talis actus, et objectum ipsius, quia actu nunc absoluto expetitur talis violatio in eventu, et sub conditione, quod merces, et commoditas propria deficiat. Is actus vitiosus est, quia fertur positive in objectum vitiosum, nempe in violationem præceptorum sub conditione, sub qua vitiosa, et turpis est; nam etiam absente mercede et commoditate propria, turpe, et vitiosum est violare præcepta. Secundo, tantum volens adimplere præcepta ob mercedem, et commoditatem propriam illis annexam, et non volens positive, nec nolens, sed præscindens violare præcepta absente mercede, et commoditate propria : quo pacto violatio præceptorum sub ea conditione non est objectum alicujus affectus nunc absolute existentis, siquidem talis violatio nunc absolute non expetitur a voluntate, neque esset effectus per se talis actus, siquidem etiam eo existente, et deficiente potest componi affectus, quo tunc ex alio motivo, sive charitatis, sive obedientiæ adimplerentur præcepta. Nam una cum actu volente adimplere præcepta intuitu mercedis et commoditatis propriæ conjungi potest alius, quo etiam velimus illa adimplere ex motivo charitatis, aut obedientiæ; in quo eventu adimplerentur præcepta, etiamsi negaretur a Deo homini ea adimplenti merces, et commoditas propria. Quare cum solus adest affectus mercedis, et commoditatis propriæ, defectus adimpletionis præceptorum non sequitur per se defectum talis actus, siquidem potest adhuc voluntas, si velit, ex alio motivo, et per alium actum adimplere præcepta, et per actualem mercedis, et commoditatis propriæ affectum id non excluditur, cum alter affectus cum altero compossibilis sit. Quare deficiente mercede, et commoditate propria non est infallibilis eventus conditionatus violationis præceptorum; nam adhuc sub ea conditione forte erit affectus charitatis, aut obedientiæ,

Respondetur.

quo impediatur præceptorum violatio. Nec refert, forte etiam eventum fore conditionatum, quo præcepta violentur, ut actu sit vitiosus affectus mercedis, et commoditatis propriæ; nam sicut meritis pure conditionatis actu absolute nihil meremur, nec probi sumus; ita nec demeritis, et violationibus conditionatis actu, et absolute nihil demeremur, nec pravi sumus. Igitur affectus mercedis, et commoditatis propriæ, quem nos probamus, et laudamus virtuosum, non est prioris, sed posterioris generis, qui sic afficitur in adimpletionem præceptorum, et mercedem illi annexam, ut illam absolute inducat, quin positive afficiatur in ejus adimpletionis defectum etiam conditionatum, nec affectum adimpletionis etiam sub conditione excludat, sed potius admittat.

SECTIO IV.

Item improbatur Baiana sententia, quia timor pœnarum servilis potest esse virtuosus ex Sacris Litteris et Conciliis.

Rursus improbatur sententia Baiana.

34. Secunda Baianæ sententiæ improbatio est similis præcedenti et convincens. Timor gehennæ est virtuosus. Is affectus non est elicitus a charitate. Ergo affectus non elicitus a charitate est virtuosus. Consequentia est optima. Minor datur a Baianis, quia ejusmodi affectus non movetur ex motiva increato bonitatis divinæ, sed creato malitiæ pœnarum. Quare Majorem negant Baiani, et nos in hac sectione fulciemus. In primis ex Sacris Testimoniis, quæ timorem pœnæ suadent, et commendant, Deique donum esse prædicant. Nam Sacræ Litteræ nec suadere, nec commendare, nec donum Dei prædicare possunt actum turpem, et malum.

Primo.

35. Expende ex multis sequentia. Exod. XX : *Ut probaret vos, venit Deus, et ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis.* Job. XI : *Verebar omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti.* Psal. CXVIII : *Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui.* Proverb. XIV : *Timor Domini fons vitæ, ut declinet a ruina mortis.* Eccli. I : *Initium sapientiæ timor Domini.* Eccli. c. XXV : *Qui tenet illum, (timorem) cui assimilabitur? Timor Dei initium dilectionis ejus.* Isa. XXVI : *A facie tua* (septuaginta *a timore tuo*), *Domine concepimus, et quasi parturivimus spiritum salutis.* Malach. I : *Si ego Pater, ubi est honor meus; et si Dominus ego sum, ubi est timor meus?* Luc. XII : *Ostendam autem vobis, quem timeatis; timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam; ita dico vobis, hunc timete.* Apocal. XIV : *Timete Dominum, et date illi honorem; quia venit hora judicii ejus.* Rom. VIII : *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum.* In quem locum Glossa : « Unus spiritus est, » qui facit duos timores, servilem, et casstum. » Ex quo sanctus Thomas, II, II, q. XIX, art. 4, probat, acceptum fuisse Deo spiritum timoris servilis, qui ex pœna concipitur.

36. Ecce ex his Testimoniis alia cohortantur hominem ad timorem gehennæ, et vindictæ divinæ. At ad affectum vitiosum cohortari nequeunt. Alia timorem pœnæ a Deo inditum docent. Affectus autem vitiosus a Deo inditus esse non potest. Alia timorem Dei vindicis, et pœnarum commendant affectum autem vitiosum commendare non possunt. Videantur interpretes in ea loca, præsertim Ecclesiæ Patres, qui sensum nostræ probationi consentaneum liquido exprimunt, et alia plura Sacræ Paginæ testimonia promunt, quæ eum confirmant.

Secundo.

37. Deinde sanctiones Tridentinæ timorem pœnæ virtuosum et hominibus utilem decernunt. Ita sess. VI, can. VIII : « Si quis » dixerit gehennæ metum, per quem ad » Dei misericordiam de peccatis dolendo » confugimus, vel a peccando abstinemus, » peccatum esse, aut peccatores pejores fa» cere, anathema sit. » En diserte docet Tridentinum, gehennæ metum esse posse a peccato, et vitio liberum, quia potest dolorem peccatorum præteritorum excitare, et a futuris committendis cavere, et ad Dei misericordiam quærendam hominem convertere. Item sess. XIV, c. IV : « Illam vero » contritionem imperfectam, quæ attritio » dicitur, quoniam vel ex turpitudinis pec» cati consideratione, vel ex gehennæ, et » pœnarum metu concipitur, si voluntatem » peccandi excludat cum spe veniæ, de» clarat, non solum non facere hominem » hypocritam, verum etiam donum Dei » esse, et Spiritus sancti impulsum, quo » pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam » parat. Hoc enim timore utiliter concussi » Ninivitæ. Quamobrem falso quidam ca-

» lumniantur Catholicos Scriptores, quasi » tradiderint, sacramentum pœnitentiæ » absque bono motu suscipientium gratiam » conferre. » Ubi Tridentinum supponit, timorem gehennæ excludere posse voluntatem peccandi, et eum esse Spiritus sancti impulsum, et donum, utiliterque posse hominem convertere, et cum sacramento pœnitentiæ, tanquam bonum animi motum ad gratiam consequendam conferre. Rursus sess. XIV, can. V : « Si quis dixerit, eam » contritionem quæ paratur per discussio- » nem, collectionem, et detestationem pec- » catorum, qua quis recogitat annos suos » in amaritudine animæ suæ, ponderando » peccatorum suorum gravitatem, amissio- » nem æternæ beatitudinis, et æternæ dam- » nationis incursum, non esse verum, et » utilem dolorem, nec præparare ad gra- » tiam, anathema sit. » Ubi clare definit bonum esse et utilem dolorem peccati, qui ex sola amittendæ beatitudinis, et pœnarum inferni consideratione concipitur. His accedit Concilium Coloniense celebratum anno 1536, p. VII, c. XXXII : « Nemo hic ex- » cusationem prætextat, quod non traha- » tur ; quod Dominus semper stet ad ostium » pulsans per internum, et externum ver- » bum commoneus, ut convertamur a via » nostra pessima, et inclinans quoniam ira, » et indignatio, tribulatio, et angustia in » omnem animam hominis operantis ma- » lum. » Quibus satis exprimitur bonus timor comminationis, et iræ divinæ, siquidem a Deo monitionibus externis et internis incutitur et intenditur.

Responsio Baianorum.

38. Baiani Tridentinis et Sacris Testimoniis respondent, eis solum probari, et commendari timorem pœnarum æternarum, qui ex amore charitatis procedit, et in Deum, tanquam in ultimum finem refertur, non vero pure servilem, et nudum timorem secluso amore charitatis eum dirigente in Deum. Quemadmodum enim Augustinus probat actiones naturales alendi filios, et vitam propriam, et similes, si referantur in Deum, eas vero improbat, si absque ista relatione fiant : sic probandus, aut improbandus est timor pœnarum præsente, aut absente charitatis actu eum dirigente in Deum. Itaque seclusa charitate purum timorem pœnarum esse affectum naturalem, et vitiosum ; quia secum fert tum affectum peccati, quo, si pœna tolleretur, prosequeretur peccatum, tum amorem concupiscentiæ sui, quo homo sibi soli providet bonum, et se ipsum ultimum finem constituit. Ideoque tantum abesse, ut talis timor possit excludere voluntatem peccandi, ut potius illam includat, et malitiam augeat. Namque nudo timore pœnæ peccatum fugit invitus, et animo repugnanti fugit, ideoque non fugit peccatum, sed supplicium.

Elusio est.

39. Sed crediderim, hanc esse elusionem potius, quam solutionem, et ipsissimam doctrinam Lutheri, quam ex Sacris Scripturis damnat Tridentinum. Nam Tridentinum directe, et in terminis proscribit illam Lutheri propositionem contentam in Assertionibus articulorum contra Bullam Leonis, ass. VI : « Contritio, quæ paratur per dis- » cussionem, et collectionem, et detesta- » tionem peccatorum, qua quis recogitat » annos in amartitudine suæ animæ, pon- » derando peccatorum gravitatem, multi- » tudinem, fæditatem, amissionem æternæ » beatitudinis, et acquisitionem æternæ » damnationis, hæc contritio facit hypocri- » tam, imo magis peccatorem. » Tamen Lutherus non improbat timorem gehennæ ex amore charitatis profectum, sed pure servilem, qui ex sola pœnarum consideratione nascitur. Quod Chemnitius ejus discipulus ingenue testatur in Exam. Trid., de Contritione, in fine sess. XIV, c. V : « Con- » tritio expavescens consideratione iræ, et » judicii Dei, si non oriatur ex dilectione » Dei, etiam si accedat fides petens, et sta- » tuens, remitti nobis peccata propter » Christum, tamen est non salutaris, sed » Judæ pœnitentia. » Ergo si contritio expavescens consideratione iræ Dei oriatur ex dilectione Dei, vera, et salutaris erit pœnitentia, simulataque, et Judaica est ; quia ex puro timore pœnarum concepta. Nec non ipse Lutherus in Epist. ad Sulpicium : « Pœnitentia vera non est, nisi quæ ab » amore justitiæ, et Dei incipit, et hoc est » principium pœnitentiæ. » Quare si primus motus pœnitentiæ non sit timor pœnæ, sed amor Dei, atque justitiæ imperans timorem in Deum, vera a Luthero admittitur pœnitentia, rationem reddit Baianam : « Quia resipiscentiam, et intelligentiam sui » mali sine mutatione affectus, et amoris » fieri est impossibile. » Rursus in serm. de Pœnit. aliam Baianorum rationem adjicit : « Quo magis timore pœnæ, et dolore » damni conteruntur, eo magis peccant, et » afficiuntur suis peccatis, quæ coguntur,

» non autem volunt odisse. » Nimirum quia timens, quidquid ex illo timore fecerit, nihil ex animo, nihil ex corde, nihil volenter, sed violente operatur. Quare de attritione ex solo metu pœnarum profecta subdit : « Vocant Papistæ attritionem pro» xime disponentem ad contritionem. Quam » opinionem errorem ego judico. » Attritio autem Papistarum, scilicet Catholicorum Theologorum, ad contritionem disponens, non est alia, quam ea, quæ ex solo supplicii æterni timore ingeneratur, ut proferemus n. 43. Ergo a Luthero solum improbatur dolor peccati, qui ex timore pure servili oritur, non vero contritio, quæ ex amore Dei nascitur, etiam imperante timorem. Igitur Tridentinum contradicens Luthero dolorem probat, qui secluso amore Dei ex solo metu gehennæ excitatur.

Refutatur. 40. Præterea Baiana solutio refutatur. Quia affectus timoris pœnæ, et detestationis peccati ex illo partæ est distinctus a dilectione Dei, et prout sic distinctus, est objectum, et subjectum Scripturarum, et Conciliorum, quæ nulla facta consideratione dilectionis divinæ illum commendant, et approbant. Ergo prout sic distinctus est virtuosus, et bonus. Nam ipsemet timor pœnæ distinctus ab amore Dei a Sacris Litteris, et Conciliis proponitur inditus, et intentus a Deo, donumque Dei, et impulsus Spiritus sancti. At solus affectus in se bonus potest esse inditus, et intentus a Deo, donumque Dei, et impulsus Spiritus sancti. Ergo timor pœnæ seorsim ab amore Dei est affectus virtuosus, et bonus. Rursus Sacræ Litteræ et Concilia tradunt, timorem pœnæ, quem laudant, et probant bonum, esse initium, et principium amoris Dei, atque justitiæ, et hominem ab illo incipere, et moveri ad perfectam contritionem, et dilectionem Dei. At si timor pœnæ non esset bonus, nisi imperatus a dilectione Dei, non posset qua bonus initiare dilectionem Dei, et viam parare ad illam, quia timorem qua bonum semper præcederet dilectio Dei, siquidem actus imperans semper præcedit imperatum, et est principium, et initium illius. Ergo timor pœnæ est bonus, prout antecedit amorem Dei, et excludit imperium, et directionem illius. Insuper aut timor pœnæ, prout ab amore Dei distinctus, est in se bonus, aut malus : Si in se malus est, ut conficiunt Baianorum argumenta, non potest a charitate dirigi in Deum, quia actus in se malus, et continens affectum peccandi seorsim ab amore Dei non potest amore Dei diligi, et dirigi in Deum. Si vera in se bonus est, prout distinctus ab amore Dei, ut significant Sacræ Litteræ atque Concilia, etiam erit bonus, et laudabilis, secluso amore Dei, quia etiam eo secluso retinet suam intrinsecam bonitatem, atque naturam. Ergo timor pœnæ etiam purus, et servilis, seclusoque amore Dei, est virtuosus et bonus.

41. Demum Tridentinum eum gehennæ timorem, et dolorem peccati ex illo genitum decernit virtuosum, et bonum, ob quem Hæretici nostri temporis « calumniantur » Catholicos Scriptores, quasi tradiderint, » sacramentum pœnitentiæ absque bono » motu suscipientium gratiam conferre, » ut præmisimus ex sess. XIV, c. IV. At Catholici Scriptores, quos Hæretici calumniantur, sunt veteres, et recentes Scholastici, et Hæreticorum antagonistæ, qui docent timorem pœnæ pure servilem, et dolorem peccati ex illo conceptum, seorsim a dilectione Dei esse bonum animæ motum, et cum sacramento pœnitentiæ dispositionem sufficientem ad gratiam. Quod Baiani non ignorant, dum in Scholasticos invehuntur, quod attritionem imperfectam ex sola pœna intentata partam, seclusa charitate Dei, doceant cum sacramento pœnitentiæ gratiam conferre. Ergo definitio Tridentina decernit, eum motum seclusa charitate Dei per se spectatum esse bonum et salutarem.

42. Eam esse Catholicorum Scriptorum sententiam ignorabit solus, qui in eorum scriptis versatus non est. Sic D. Thomas, II, II, q. XIX, art. 4 : « Timor servilis secundum suam substantiam bonus est. » Item III, p., q. LXXXV, art. 5, loquens « de » pœnitentia, quantum ad actus, quibus » Deo operante in pœnitentia cooperamur, » sic docet : « Tertius est motus timoris ser» vilis quo quis timore suppliciorum a pec» catis retrahitur. Sic igitur patet, quod » actus pœnitentiæ a timore servili proce» dit, sicut a primo motu affectus ad hoc » ordinato. » Et ad primum : « Peccatum » primo incipit homini displicere propter » supplicia, quæ respicit timor servilis. » Si ab illo primo incipit, ille non procedit a prævio amore Dei elicito a charitate, quem disertius, et clarius sectantur omnes ejus interpretes. Bonaventura in opus. de Grat. sanctif., lib. V, c. IV : « Timor servi» lis donum Spiritus sancti est, nec tamen

» est cum Spiritu sancto, sicut aurora est a » sole, nec tamen cum sole est. Timor servilis Spiritui sancto locum præparat, et » eum, sicut seta filum introducat. Timor » servilis duo facit. Primum est, quod viam » præparat charitati. Secundum quod retrahit a peccato metu pœnæ tantum. » En timor servilis, etiam ut præcurrit charitatem, et ad illam præparatorius est, donum est Spiritus sancti, et animo salutaris, et bonus.

43. Similiter Alexander Alensis, III, p., q. LXXIX, memb. II et III; Dionysius Carthusianus, in III, dist. XXXIV, q. III; Durandus, in III, dist. XXXIV, q. IV, n. 9; Gabriel, in IV, dist. XIV, q. II, dub. 3. Quibus consentiunt cæteri veteres Scholastici. Clarius sic intelligentes Sacra et Tridentina Testimonia recentiores: Dominicus Soto, in IV, dist. XIV, q. II, art. 3; Petrus Ledesma, in Theolog. mor., Tract. de Pœnit., c. VII; Didacus Cabezudo, in III p., de Contrit., q. I, art. 2, dub. 2; Gamachæus, I, II, q. XIX, de dono timoris, c. V; Alphonsus a Castro, verbo *Timor*, hæresi I, contra Lutheranos, et verbo *Contritio*; Bannes, II, II, q. XIX, a IV, conclus. I; Bonacina, tom. I, Disp. V, q. V, punct. 3, proposit. III, n. 4; Navarrus, tom. II, de Contrit., c. I, n. 8, in manuali; Lorca, II, II, q. XIX, Disp. XII, n. 4, sect. II; Puteanus, III p., quæst. LXXXV, art. 5, dub. 1; Kellisonus, I, II, q. XLII, et III p., q. I, de Pœnit., art. 2; Duvallius, II, II, Tract. de spe, q. III, art. 2; Pesantius, q. LXXXVI, Disp. I, art. 5; rursus Driedo, de Captiv. et Redemp., c. II et VII, Tract. IV, p. 6; Jacobus Latomus, de sacram. Pœnit., art. 3; Ruardus Tapperus, art. 4, pag. 185; Judocus Ravestein Tiletanus, p. 1, de præparat. ad justific., c. I; Cunerus Petri Episcop. Leowardiens.. de Charit., art. 2; Thomas Stapletonus, tom. II, proleg. I, in lib. V; Guilielmus Estius, lib. III Sentent., dist. XXXIV, § 7, et in IV, dist. LIV, § 3; Jacobus Baius, lib. II Relig. Christ., c. LXXXIV; Joannes Malderus Episc. Antuerp. II, II, q, XIX, art. 4; Guilielmus Mercerus, ad supp. divi Thomæ, q. I, art. 3, de Contrit.; Joannes Wiggers, de Virtut. Theol., q. XIX, art. 4, n. 14.

44. Qui omnes perspicue, et constanter tuentur, timorem iræ Dei, et damnationis æternæ esse virtuosum animi motum, et dolorem peccati ex illo elicitum disponere cum sacramento pœnitentiæ ad gratiam sejuncto etiam amore Dei, et charitatis actu. Ergo Sacra, et Tridentina Testimonia sic debent intelligi, ut nudum timorem pœnæ, et dolorem peccati ex tali motu præcedentem, bonum, et salutarem commendent. Tum quia is est communis Catholicorum scriptorum sensus, qui id tuentur contra Hæreticos a Tridentino proscriptos ex Sacris et Tridentinis sanctionibus. Tum quia Tridentinum sess. XIV, c. IV, ex Sacris Litteris Catholicos scriptores calumnia Hæreticorum vindicat in hac doctrina, et tanquam veræ, et Catholicæ subscribit.

Alia responsio Baianorum.

45. Alia Baianorum responsio est, timorem gehennæ, et iræ divinæ celebratum in Sacris Litteris, et Conciliis esse ingenuum, et filialem illum metum, quo etiam ex charitate possumus gehennam, et iram divinam tanquam charitati contrariam horrere et fugere. Nam gehenna, et ira Dei hominem constituunt in statu opposito charitati, et eum avertunt ab illa beatitudine, et possessione Dei, in qua charitas suas nobiliores vires exerit, et ardentiores flammas explicat. Sed ex dictis non minoris falsitatis, et fallaciæ convincitur hæc solutio, quam præcedens. Primo, quia Lutherus, et ejus sectatores hunc timorem a charitate elicitum non improbant, cum talis timor filialis, aut sit amor formalis Dei, aut illi necessario adhærens. Secundo, quia Catholici scriptores, quos Tridentinum a calumnia Hæreticorum vindicat, et veræ doctrinæ assertores prædicat, non solum timorem pœnæ filialem, et ingenuum, elicitum a charitate, sed etiam servilem sistentem in ipsa pœna gehennæ, et amissione beatitudinis æternæ, prout nobis nociva, tuentur affectum bonum, et disponentem cum sacramento pœnitentiæ ad gratiam.

46. Tertio, quia Sacræ Litteræ, atque Concilia de illo timore pœnæ disserunt, qui est initium dilectionis Dei, et hominem præparat ad perfectam pœnitentiam ex charitate elicitam. Talis autem non est timor filialis pœnæ, cum vel sit formalis amor Dei, vel saltem virtualis, et illum necessario supponens. Quarto, quia Tridentinum de illo motu animæ, qua propter gehennam de peccatis dolemus, decernit salutarem et vitiosum, qui secluso sacramento non sufficit ad justificationem, et cum illo sufficiens est ut progressu ostendemus. Detestatio autem peccati ex timore filiali pœnæ profecta, et

a charitate elicita sufficit extra sacramentum ad justificandum. Demum quia Paulus, Rom. VIII, non solum probat acceptum spiritum adoptionis filiorum Dei, sed etiam spiritum servilis timoris ab illo distinctum. At timor filialis pœnæ prout oppositæ fini charitatis pertinet ad spiritum adoptionis filiorum Dei. Ergo præter timorem filialem acceptus est Deo timor servilis. Quibus accedit, Ecclesiæ Patres sic intellexisse Sacra Testimonia, et præcipue Augustinum, ut productis eorum testimoniis ostendemus.

SECTIO V.

Ejusdem argumenti probatio ex Augustino.

Primum Augustini testimonium.

47. Nulla veritas Patribus Ecclesiæ, et imprimis Augustino celebrior, et crebior, quam timorem servilem ex sola pœna intentata a Deo incussum seorsim ab amore Dei esse honestum, et hominibus salutarem. Ita Augustinus in Psal. CXXVII : « Ubi ver- » mis eorum non morietur, et ignis eorum » non extinguetur. Audiunt hæc homines, » et quia vere futura sunt impiis, timent, » et continent se a peccato. Habent timo- » rem, et per timorem continent se a pec- » cato : timent quidem, sed non amant ju- » stitiam : cum autem per timorem conti- » nent se a peccato, fit consuetudo justitiæ » et incipit, quod durum erat amari, et » dulcescit Deus, et jam incipit homo juste » vivere. Timet, ne mittatur in gehennam, » bonus est, et utilis iste timor. » En diserte bonum, et utilem timorem ignis æterni. Qui non proponitur ortus ab amore Dei, quia est timor, quo homo incipit amare justitiam, quam prius non amabat, et simul incipit dulcescere Deus, qui prius non erat dilectus, et dulcis. Baiani innuunt, Augustinum hic ideo utilem proferre timorem cruciatus æterni, quia continet a peccatis externis, quæ faciunt consuetudinem peccandi, non vero omnino ab internis, cum ipse nudus timor peccatum sit. Non potest esse malignior cogitatio. Augustinus non solum utilem, sed etiam bonum pronuntiat hunc timorem. Qua autem ratione bonus affectus, qui peccatum est? Item eo incipit amari justitia, et dulcescere Deus. Id autem quomodo affectu, quo amatur justitia, et offenditur Deus?

Secundum.

48. Rursus in eumdem Psal. ad illa verba : *Beati omnes, qui timent Dominum*, expendit: » Ille timor nondum castus præsentiam Do- » mini, et pœnas timet, timore facit, quid- » quid boni facit : non timore amittendi » bonum illud, sed timore patiendi illud » malum : non timet ne perdat amplexus » pulcherrimi sponsi, sed timet, ne mitta- » tur in gehennam. Bonus est, et iste timor » utilis est. » Audis iterum bonum, et utilem timorem pœnæ pure quidem servilem, quia nondum castum, nec ab amore Dei profectum, quia non timet amittere Deum qua bonum, sed pati malum, nec deperdere amplexus sponsi, sed mitti in gehennam. Atque adeo non quia amat Deum bonum, non quia sponsi amplexus desiderat, timet, sed quia imminet supplicium, et ideo non dolet absentiam, sed timet præsentiam ipsius Dei comminantis vindictam.

Tertium.

49. Quibus accedunt testimonia, quæ timorem pœnæ commendant, quia apparat animum ad amorem Dei, nondum inhabitantem in eo. Sic in Epist. Joan., Tract. IX : « Nondum est in illo perfecta charitas. Num- » quid tamen desperandum est? In quo » vides initium, cur desperas finem? Quod » initium video, inquies? ipsum timorem. » Audi Scripturam : Initium sapientiæ ti- » mor Domini. Quantum autem mortificat » iste, qui timere cœpit diem judicii, mem- » bra sua super terram : tantum surgunt, » et corroborantur membra cœlestia, mem- » bra autem cœlestia omnia opera bona. » Malus esse non potest timor judicii divini, ex quo speratur salus hominis, et opera bona corroborantur, initiumque est justitiæ, et sapientiæ Dei. Tamen non est ortus a charitate, quia nondum in homine sic timente charitas est, sed prævio timore initiatur. Quod in eodem Tract. IX, magis exprimit : « Si nullus est timor, non est, qua » intret charitas; sicut videmus, per setam » introduci linum, quando aliquid suitur; » seta prius intrat, sed nisi exeat, non suc- » cedit linum : sic timor primo occupat » mentem, non autem ibi remanet, quia » ideo intravit, ut introduceret charitatem. » Stimulat timor, noli timere, intrat chari- » tas, quæ sanat, quod vulnerat timor. » Quo testimonio Bonaventura, n. 42, probat timorem pure servilem, et nudum a charitate esse donum Spiritus sancti. Quippe introductorius est amoris Dei, et ideo bonus. Primo occupat animum, et ideo non est ab

amore charitatis profectus, sed nude timens pœnam, et nondum amans Deum.

Quartum. 50. Eodem respicit, de verb. Apost. serm. XIII : « Timor servus est, charitas » libera est, et ut sic dicamus, timor est » servus charitatis. Ne possideat diabolus » cor tuum, præcedat servus in corde tuo, » et servet Dominæ venturæ locum, fac vel » timore pœnæ, si non potes amore justi- » tiæ. » Quid disertius pro servili, et nudo timore pœnæ? Adest bonus timor pœnæ, ex quo bene opereris, cum non adest amor Dei, atque justitiæ; præcurrit servus timor Dominam charitatem. Ergo præcedit bonus pure servilis, et nudus charitate, quia non ex amore, et charitate timor, sed ex timore charitas et amor procedit, et charitas adveniens tantum abest, ut foveat, et inducat, ut potius foras mittat timorem. Item, Tract. IX in Epist. Joan : « Opus est ergo, ut intret » timor primo, per quem veniat charitas, » timor medicamentum, charitas sanitas. » Si medicamentum est timor : ergo bonus est, et utilis animæ. Si primo intrat, et priusquam charitas : ergo non est profectus a charitate, sed pure servilis, et charitate nudus ingreditur.

Quintum. 51. Hanc cognitionem sæpius inculcat, ut timorem etiam prævium charitati, vel ex eo probemus bonum, quod viam sternit ad illam. Expende serm. XVIII de verb. Domini, c. VIII : « Time tamen, ut ista formido custo- » diat te, et perducat ad dilectionem; » et c. XII : « Adhuc timor ille servilis est, custos » quidem malorum, ut abstineant se a » malis, et abstinendo digni sint ad se ad- » mittere charitatem. » Qui potest timor servilis custodire a malis, si ipse malus est? Qui potest dignum reddere hominem charitate, si charitati adversatur? Item qui potest esse ortus a charitate motus præparans charitati admittendæ locum? Rursus in Psal. CXLIX : « Nisi timore incipiat homo » Deum colere, non perveniet ad amorem. » Timor colens Deum, et hominem ad amorem Dei perducens bonus, et salutaris est. Tamen non est a charitate procedens, cum illum præcedat, et ad eum concipiendum hominem ducat. Repetit in Epist. Joannis, Tract. IX : « Initium sapientiæ timor Domini, timor » quasi præparat locum charitati, etc. » Major charitas, minor timor, minor cha- » ritas, major timor, si autem nullus timor, » non est, qua intret charitas. » Hæc non possunt intelligi de amore casto et filiali, quia, hic crescit crescente charitate. Ergo de timore servili, qui amore charitatis decrescit, quamvis illius inducendæ in animam prædux sit, ideoque proficuus, et bonus.

52. Cum igitur tantus sit fructus, quem timor pœnæ in peccatoribus iter salutis arripere incipientibus parit, merito in Ps. V, de timore scribit, « quod magnum sit præ- » sidium procedentibus ad salutem » meritoque, Tract. XLI in Joan., hortatur Christianum : « Noli timere pœnam, sed ama » justitiam. Nondum potes amare justitiam, » time vel pœnam, ut pervenias ad aman- » dam justitiam. » Quippe nemo a perfecto incipit, sed a minus bono ad bonum, et a bono ad melius progreditur; ideoque a timore pœnæ bono ad amorem Dei, atque justitiæ meliorem perducitur. Unde etiam Paulum tradit, Epist. L, ad diligendum Deum timore supplicii perductum : « Quem » major timor compulit ad charitatem, ejus » perfecta charitas foras misit timorem. » Ubi eo respicit, quod Paulus terribiliter divina potestate prostratus fuit, tremensque, ac stupens clamavit, Act. IX : *Quid me vis facere*? Timor ergo prius hominem concutit, ut iter ad amorem charitatis paret. Quare bonus is, et salubris est, etiamsi a charitate non procedat.

Sextum. 53. Quibus consonat serm. CCXIV de Temp : « Cum timetur pœna, quam Deus minatur, » discitur amari præmium, quod pollicetur, » ac sic per timorem pœnæ bona vita reti- » netur. Per bonam vitam bona conscientia » comparatur, ut per bonam conscientiam » nulla pœna timeatur. Quapropter discat » timere, qui non vult timere : discat ad » tempus esse solicitus, qui semper vult » esse securus. » Cohortatur ad timorem pœnæ, quam minatur Deus, quia ex tali timore recta vita, bonaque conscientia comparatur, spes præmii nascitur, et ipse timor pœnæ accedente justitia, et charitate depellitur. Timor autem, quem tot bona sectantur, bonus, et salutaris homini qui negetur? Confirmat, serm. XVIII de verb. Apost., c. VII : « Utiliter timere cœperis non » temporales cruciatus, sed æterni ignis sup- » plicia, » et c. VIII. « Modo cum dicis mihi; » gehennam timeo, ardere timeo, in æter- » num puniri timeo, quid dicturus sum? » Male times? Vane times? Non audeo : » quandoquidem ipse Dominus ablato ti- » more subjecit timorem, et ait, ubi dixit :

» *Nolite timere eos, qui corpus occidunt,* » *postea non habent, quid faciant: sed eum* » *timete qui habet potestatem, et corpus, et* » *animam occidere in gehennam ignis: ita* » *dico vobis, hunc timete.* Cum ergo Domi- » nus timorem incusserit, et vehementer » incusserit, et repetendo verbum commi- » nationem geminaverit, dicturus ego sum: » Male times? Ista non dicam: plane time. » Nihil melius times. Nihil est quod magis » timere debeas. » Ergo utiliter timentur cruciatus æterni, eo genere timoris servilis, quo inutiliter timentur temporales cruciatus. Item si nihil melius timetur, quam gehenna: ergo bene, et absque peccato illa timetur. Rursus si eam timere debes, et timere præciperis: ergo talis timor nulli debito, atque præcepto repugnans, sed potius divinis legibus, atque consiliis consentaneus est.

Septimum 54. Consentienter, lib. de Grat. et lib. arb., c. XVIII: « Cavere debemus, ne nos » arbitremur non accepisse spiritum timoris » Dei, quod sine dubio magnum est donum » Dei, non quo timore Petrus Christum ne- » gavit; sed illius timoris spiritum accepi- » mus, de quo dicit ipse Dominus Christus: » *Eum timete, qui habet potestatem ani-* » *mam, et corpus perdere in gehennam.* » Quibus spiritum servitutis in timore, quem Paulus refert, Rom. VIII, accepisse Judæos, commendat, et probat Christianis virtuosum, et bonum, cum non mala sola temporalia, sed æterna metuuntur. Adeo ut prodat, de catechizandis rudibus, c. V: « Raris- » sime accidit, imo vero nunquam, ut » quisquam veniat volens fieri Christianus, » qui non sit aliquo Dei timore perculsus. » Cernis quam fuerit timor pœnæ etiam Christianis salubris. Ibidemque adjicit: « Ipsa » etiam severitate, qua corda mortalium » saluberrimo terrore quatiuntur, charitas » ædificanda est. » Quis censeat peccatum terrorem pœnæ, qui hominibus saluberrimus est? Et quis a charitate profectum timorem, quo ipsa charitas, ædificatur? Similiter, contra Advers. Legis et Prophet., lib. I, c. XVI: « Salubriter non solum boni- » tatem, verum etiam severitatem Dei Sacra » Scriptura commendat; quoniam, et ama- » tur Deus utiliter, et timetur. »

55. Hinc est quod Augustinus crebro monet, hortatur, et inculcat Tract. XLI in Joan.; Tract. III in Epist. Joan.; serm. XIII de verb. Apost., c. XIII; serm. XVIII, c. X; serm. CCXIV de Temp., c. I et III, aliisque plurimis in locis, ut pœnas gehennæ timeamus. Quod sane non faceret, si timor servilis pœnæ in se ipso spectatus esset malus, vel Deum vindicem, et supplicia, quæ comminatur, non possemus, nisi peccando formidare, cum timor a Deo incussus fructus charitatis non sit, ut Baianorum argumenta contendunt; siquidem talem timorem præducem tradit charitati, et locum parare ad illam. Quare pure servilis est, cum timor pure servilis definitione communi Theologorum, nec non Baianorum, alius non sit, quam qui ex sola pœna intentata concipitur, nulla habita ratione bonitatis divinæ, aut oppositionis cum illa, ideoque nullo præcedente amore Dei, aut odio mali Deo oppositi elicito a charitate. Quam conditionem competere timori, quem Augustini pronuntiata celebrant, cæcus erit, qui non viderit, aut rationis expers, qui non expenderit.

SECTIO VI.

Ejusdem veritatis probatio ex aliis Patribus.

56. Eamdem veritatem frequentibus, et disertis pronuntiatis testantur alii Patres. Ambrosius. Ambrosius, lib. II, de Vocat. Gent., c. IX: « Quid tam beatificum, quam hic timor; » cum ergo hic timor etiam per quamdam » vim magni terroris immittitur, non ibi » ratio extinguitur, nec intellectus aufertur » sed illa potius, quæ mentem premebat, » caligo discutitur, ut voluntas depravata » prius, atque captiva, recta efficiatur, et » libera. » Tantum abest, miserabilem et turpem esse timorem, qui terrore pœnæ æternæ concutit peccatorem, ut beatificus potius sit; mentemque humanam captivare in peccatum, ut potius excusso jugo peccatorum illi asserat libertatem. Item in Psal. CXVIII, vers. 120: « Configat carnales cogi- » tationes timor Domini, et judiciorum ejus » et servituti redigat. Quod carnes istæ re- » jiciunt clavos divini timoris, haud dubie » dicitur: Non permanebit spiritus meus in » his hominibus, quia carnes sunt. » Si per timorem judiciorum Dei permanet spiritus Dei in homine, profecto talis timor probus est, et non adversarius Spiritui divino. Rursus, ad Virg. laps., c. VIII: « Pœnitentia sic » agitur; si tibi ante oculos ponas, de

» quanta gloria rueris, et de quo libro vitæ » nomen tuum delectum sit, et si te jam » credas prope ipsas positam tenebras exte- » riores. Quantumvis laborem, quantamvis » afflictionem subire, esto contenta, dum- » modo ab æternalibus pœnis libereris. » Pœnitentiam salutarem prodit ex puro pœ- narum æternarum timore partam, cum ad illam non charitatis, aut Dei bonum, sed proprium tantum damnum, et cruciatuum æternorum malum ob oculos proponendum hortatur.

onym. 57. Clarius Hieronymus, in c. I, Malach : « Vult itaque primo Deus, ut filii ejus si- » mus, et bonum voluntate faciamus; si hoc » consequi nolumus, ut saltem servos suos » habeat, et a malis per suppliciorum for- » midinem recedamus. » Itaque Deus cum hominem non potest in sui filium convertere amore charitatis, obedientem servum saltem habere procurat servili suppliciorum timore a peccatis recedentem. Unde in c. II, Mich : « Qui pudore, et verecundia non te- » nentur, agant pœnitentiam saltem com- » minatione pœnarum. » Ergo quem non pudet peccati ex charitate propter offensam Dei, salubriter, et bene pœnitet propter nudam comminationem pœnarum. Rursus, tom. III, ad Fabiol., mans. XXVIII : « Ti- » more supplicii, et ejus loci, ubi est fletus, » et stridor dentium, deserens Diaboli vin- » cula, Christo Domino credentium turba » colla submittit. » Quod amor Dei, et charitatis apud fidelium turbam non agit, timor æterni supplicii seorsim a charitate consequitur, nempe ut deserens peccata, obedientiæ divinarum legum colla submittat.

ysos- mus. 58. Chrysostomus, ad popul. Antioch., homil. XV, apposite et egregie : « Quid ge- » henna gravius? Sed hujus metu nihil » utilius; gehennæ namque timor regni no- » bis adfert coronam. Nihil enim tantum » peccata quidem consumit, virtutem vero » crescere facit, et germinare, quantum » continui timoris natura. Propterea qui » non vivit in timore, recte illum agere » non est facile, sicut vicissim cum timore » viventem impossibile est peccare. Nisi bo- » nus esset timor, non multos impendisset » Christus sermones, et longos, de illa pœ- » na, et supplicio loquens. » Confer hæc cum Baianorum dictis. Baiani aiunt, » im- » possibile esse, ut ille non peccet, qui pœ- » næ timore non peccat; » Chrysostomus vero, « cum timore viventem esse impossi- » bile peccare. » Illi, timorem gehennæ esse peccatum; hic, esse bonum. Illi, esse noci- vum, et inutilem; hic, « nihil utilius esse, » quia regni nobis adfert coronam, et nihil » tantum peccata consumit, et virtutem » crescere facit, et geminare. » Præterea, lib. I de Compunct. cordis sub finem : « Hoc » solum est, quod exposcitur a nobis, ut » gehennam ponamus in conspectibus no- » stris, et Angelos, qui in die judicii ubique » discurrunt, et congregant de omni orbe » terrarum eos, qui tradendi sunt in gehen- » nam ac suppliciis tradendi. Expende illud » hoc solum, » ut credas solum, et purum timorem ex gehenna proposita conceptum seorsim ab amore Dei, et charitatis actu, esse virtuosum, et dignum, qui a nobis exposcatur.

59. Non minus diserte Bernardus, Tract. de præcepto, et dispensatione : « Bonus qui- » dem obedientiæ gradus est, si juxta Ma- » gistri nostri sententiam propter metum » gehennæ quisquam obedierit; melior ta- » men, cum ex Dei amore obeditur. » Si timor gehennæ bonus, charitas melior; ergo ille etiam citra charitatem, propriam habet bonitatem. Item Epist. CVII, progressum justificationis sic describit : « Audit se vo- » cari, cum timore concutitur : sentit et » justificari, cum amore perfunditur, et de » magnificatione dissidet? Initiatur, prove- » hitur, et de sola consummatione despera- » bit? Nempe si initium sapientiæ timor est » Domini in quo dicta est esse nostra voca- » tio, quid nisi provectus in sapientia est » amor Dei? » En timor præcurrens amo- rem Dei sic est bonus, ut initiet nostram justificationem, quia provehit nos ad Dei amorem. Subjicit : « Sic abyssus abyssum » invocat in voce cataractarum suarum, » cum in terrore judiciorum suorum im- » mensa illa æternitas, et æterna immensi- » tas, cujus sapientiæ non est numerus, cor » hominis pravum, et inscrutabile mira sua » bonitate, et potentia educit in admirabile » lumen suum. » Deus sua potestate incutit prius terrorem judiciorum suorum, et boni- tate posterius amorem, quibus quasi quibus- dam gradibus perducit hominem in justifi- cationem. Bernardus.

60. Basilius in Psal. XXXII : « Necessario » velut introductorius ad pietatem timor » assumitur, dilectio vero deinceps succe- » dens a timore scientifico adoptatos perfi- Basilius.

» cit. » En pius, et virtuosus est timor pœnæ, cui dilectio charitatis succedit. Item in Psal. XXXIII, ad illud *Divites eguerunt*, præclare : « Timor salutaris est, qui sanctitatis » operatorius. Vis, enarrem, qualis sit? Si » quando te senseris ad unum aliquod cieri, » ac prosilire peccatum, ad mentem revoca » formidabile illud, nec ulli mortalium to- » lerabile Christi judicium, Hæc time; et » hoc timore eruditus, animam a concupi- » scentia ad hæc mala, velut fræno quo- » dam relide. » Audin, purum timorem pœnæ esse « sanctitatis operatorium, » frænumque unicum, quo animam non solum a pravis operibus externis; sed etiam cogitationibus internis relidas?

Gregorius. 61. Gregorius, lib. XXVIII Moral., c. VIII: « Cum futurorum timor infunditur, ut bo- » næ vitæ surgat ædificium, jam funda- » menta construuntur. » Infirma quidem, et ruinosa essent fundamenta si timor futurorum cruciatuum præmissus esset charitati peccaminosus. Rursus III, p. pastor., admon. XIV : « Admonendi sunt, qui flagella » metuunt, ut si malis veraciter carere de- » siderant, æterna supplicia perhorrescant, » neque in hoc suppliciorum timore per- » maneant, sed in amoris gratiam nutri- » mento charitatis excrescant. » Ergo timor, quo æterna supplicia perhorrescimus, charitati prævius, virtuosus est, etiamsi pure servilis, nec talis, in quo permanere valeamus. Insuper, homil. XXXIV, in Evang: « Prava mens, si non prius per timorem » avertitur ab assuetis vitiis non emenda- » tur. » Timor vitia mentis fugans qui erit vitiosus?

Clemens Alexandr. 62. Clemens Alexandrinus, lib. II, Stromat : « Ac primo quidem ad salutem incli- » natio, nobis fides apparet, postquam ti- » mor, et spes, et pœnitentia. Qui timorem » autem accusant, legem insectantur; quod » si legem, clarum est, quod illum quoque, » qui legem dedit. » Itaque non potest timor servilis pœnæ accusari, nisi lex divina et Deus eum timorem incutiens accusetur.

Cyprianus. Accedit Cyprianus, lib. III ad Quirinum, c. XX, aiens : « Fundamentum, et firma- » mentum spei, ac fidei esse timorem. » Item de laude Martyrii : « Nos ad hunc glo- » riæ titulum (martyrii) metus excitet futu- » rorum : etenim quibus magna promissa » sunt, magis magna sunt, quæ metuenda » ipsis videantur. » Metus futurorum cruciatuum servilis est, et adeo salutaris, ut etiam ad martyrii gloriam consequendam valeat excitare. Ricardus de sancto Victore in Benjamin minore, c. VIII et IX, timorem pœnæ statutæ pro peccatis dicit esse initium sapientiæ, et primam virtutum prolem, et sine ea cæteras haberi non posse. Et utilitatem timoris explicat, quia quanto quis vehementius metuit pœnam, quam meruit, tanto acerbius plangit culpam, quam fecit. Et illud *Cor contritum, et humiliatum Deus non despicies* : exponit de corde humiliato per timorem, et contrito per dolorem.

63. His plurima alia eorumdum Patrum, et aliorum asserta adjici possent. Sed ea prætereo, quia producta satis rem nostram evincunt, et constantem produnt, Patrum mentem esse doctrinæ Baianæ contrariam, cum omnes unanimi consensu timorem ignis æterni etiam amori charitatis prævium, ideoque pure servilem commendent, et suadeant, pluribusque salutis fructibus fecundum prædicent, et unicum construendæ charitati, et justitiæ acquirendæ fundamentum præmittant. Quæ omnia aliena prorsus sunt a vitioso affectu, eisque omnibus, quibus Baiani nudum pœnæ timorem criminantur, et deturpant. In quo non Patrum Ecclesiæ spiritum, sed Hæreticorum nostri temporis æmulantur.

SECTIO VII.

Ejusdem veritatis probationes Theologicæ.

Prima probatio theologica. 64. Prima sit. Timor pœnæ elicitus a virtute infusa spei strictæ est virtuosus; certum enim est, nullam virtutem infusam elicere posse actum vitiosum, affectumque supernaturalem, qualis est a virtute infusa elicitus, esse intrinsece bonum. At a virtute infusa spei elicitur timor pœnæ pure servilis, in quem charitas nullum confert concursum. Ergo timor pœnæ pure servilis non est vitiosus, sed bonus. Minorem, quæ sola indiget probatione, probo. Virtus infusa spei est distincta a charitate, ut præmisimus, n. 14 et 15. Virtuti autem distinctæ a charitate competit elicere seorsim a charitate timorem mali oppositi bono, quod est motivum formale ipsius; nam ad eamdem virtutem pertinet prosequi bonum, et fugere malum tali bono oppositum. Ad spem autem pertinet prosequi amore concupiscentiæ beatitudinem æternam prout nobis com-

modam, ut ibidem statuimus. Ergo ad eamdem spectat elicere fugam et timorem amissionis tanti boni, qua nobis incommodi. At is timor non est filialis, neque charitativus, sed pure servilis. Ergo timor pure servilis est actus elicitus a virtute infusa spei distincta a charitate.

ecunda. 65. Secunda. Detestatio universalis omnium peccatorum ex metu gehennæ concepta potest gratiam conferre cum sacramento pœnitentiæ, et non sine illo, ut ex professo ostendemus cum Tridentino inferius. Ejusmodi detestatio non potest non esse bona, cum disponat ad gratiam cum sacramento consequendam. Tamen non est elicita a charitate ex spiritu filiali, quia valeret extra sacramentum gratiam conferre ut ibidem sanciemus. Ergo detestatio peccatorum ex spiritu timoris pure servilis concepta, et ab amore charitatis sejuncta potest esse bona. Consequentia est optima. Major et Minor ex Tridentino sanciendæ progressu.

ertia. 66. Tertia. Non potest esse vitiosus affectus, quem universus cœtus fidelium credit virtuosum, et omnes sacri concionatores sectantes exemplum Christi Domini et Apostoli fidelibus persuadent. Nam esset universam Ecclesiam damnare, et omnem Ecclesiasticam instructionem, et Christi Domini, atque Apostoli prædicationem accusare. Sed omnium fidelium cœtus credit, et omnes Concionatores sacri exemplo Christi Domini, et Apostoli persuadent virtuosum nudum timorem pœnæ sejunctum ab omni affectu charitatis. Ergo ejusmodi timor virtuosus est. Minor negari non potest, cum nihil frequentius, et constantius sit universæ fidei, et credulitati fidelium, quam non peccare, sed virtuose agere, dum continent se a peccatis solo timore gehennæ etiamsi nullus præcedat, aut sequatur charitatis affectus. Nihil etiam usitatius, et solemnius, quam fidelium turbam a sacris concionatoribus terrere sola comminatione pœnarum, et propositione sola iræ, et vindictæ divinæ. Quod a Christo Domino, et ejus discipulis sanctitatum est. Christus, Lucæ XIII : *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis;* et c. XII : *Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.* Item Matthæi V : *Esto consentiens adversario tuo, ne forte tradat te judici, et Judex Ministro, et in carcerem mittaris;* quem imitatus est Apostolus, Hebr. X : *Voluntarie peccantibus post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia, sed terribilis quædam exspectatio judicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios :* et iterum : *Quia judicabit Dominus populum suum ; horrendum est incidere in manus Dei viventis.* Similes comminationes inculcat Hebr. VI, Rom. XII, II Corinth. XIII, aliisque in locis. Idemtidem perterrefaciebat peccatores Joannes Baptista : *Progenies viperarum, quis demonstrabit vobis fugere aventura ira? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ;* rursusque subdit : *Jam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur.* Quibus terroribus plena etiam sunt scripta veteris Testamenti. Quorsum hæc, si terror supplicii divini nudus ab amore Dei, et charitatis actu, quem hæc Eloquia Sacra non proponunt, nec excitant, turpis, et peccaminosus est?

67. Quarta ad hominem. Est timor pœnæ qui accedente relatione charitatis in Deum est virtuosus, et salubris, ab omnique malitia immunis, fatentibus etiam ipsis Baianis, qui pressi Sacræ Scripturæ, Conciliorum, et Patrum testimoniis non audent negare timorem pœnæ esse posse bonum, sed addunt oportere ad ejus bonitatem, et malitiæ immunitatem, ut præcedente affectu referatur in Deum, quo desinat esse pure servilis. Ergo timor pœnæ etiam pure servilis, hoc est, absente, et non præcedente affectu charitatis referente eum timorem in Deum, potest esse virtuosus. Consequentia probatur. Nam timor pœnæ elicitus prævio actu charitatis referente eum in Deum potuit fieri actu charitatis non præcedenti, sicut alii actus extrinsece in Deum relati possunt fieri non relati, quia talis relatio est eis extrinseca et accessoria. Tunc autem timor pœnæ esset pure servilis, et bonus. Pure servilis, quia non esset ullus charitatis affectus filialis, a quo talis timor servilitate denudatur. Bonus, quia si bonus non esset, sed malus, seorsim a charitate elicitus, quod includit affectum peccandi seclusa pœna, non posset referri in Deum, et quamvis in Deum referretur, esset malus. Ergo potest esse timor pure servilis bonus. Quarta.

68. Confirmatur, et explicatur. Timor pœnæ extrinsece relatus in Deum est affectus distinctus ab affectu charitatis referente. Prout sic distinctus consideratus non apprehenditur in se malus, nec continens volun-

tatem peccandi; quia non posset sic distinctus in Deum referri. Ergo etiam seclusa relatione in Deum non contiuet voluntatem peccandi, nec malus est. Nam idem potest existente, et deficiente relatione perseverare. Idem autem perseverans non potest objectum variare, quia respectus cujusvis affectus ad objectum, intrinsecus, et essentialis est, et eo variato variatur affectus. Ergo affectus timoris, qui præcedente relatione non continet respectum ad peccatum, etiam deficiente tali relatione non continet. Quod etiam probat de dolore peccati procedente ex tali timore, si extrinsece relatus in Deum bonus sit, ut bonum esse sic relatum, respondent Baiani ad testimonia Conciliorum et Patrum.

Quinta. 69. Quinta probatio. Potest homo detestari omnia peccata solum propter supplicia futura, quia omnia peccata inducunt iram Dei, et talia supplicia, eorumque sola malitia motiva est ad detestationem omnis generis peccati, sicut est ad detestationem unius. Si autem detestatio peccati propter sola supplicia futura esset peccatum, non posset voluntas omne peccatum propter sola supplicia futura detestari. Nam voluntas non potest detestari affectum, quo actualiter afficitur in objectum, cum talis affectus voluntarius ipsi sit, et semper ab ipsa volitus censeatur. At si talis detestatio esset peccatum inducens supplicia futura, esset plane sui ipsius detestatio, siquidem detestatio est omnis peccati inducentis talia supplicia. Ergo detestatio propter sola supplicia futura non est peccatum. Quo simul evertitur Baianorum fundamentum negantium ex nudo timore pœnæ excludi posse voluntatem peccandi. Nam omnis voluntas peccandi detestabilis est a voluntate ex motivo supplicii divini, siquidem malitia et disconvenientia talis supplicii est digna fugæ, et motiva ad detestandum quidquid cum supplicio futuro connexum est absque ullo discrimine. Voluntas autem peccandi connexa est cum supplicio futuro. Ergo potest voluntas propter sola supplicia futura detestari, ideoque excludere voluntatem peccandi.

Sexta. 70. Sexta. In detestatione peccati propter solum vitandam gehennam nulla est malitia, neque ex parte objecti materialis, neque ex parte objecti formalis. Ex parte objecti materialis, quia conforme est præcepto divino fugere, et detestari peccata. Ex parte objecti formalis, quia rationi consentaneum est, nec alienum a consiliis, et admonitionibus divinis fugere iram, et vindictam Dei, æternamque gehennam. Ergo mala non est detestatio peccati propter solum vitandam iram, et vindictam Dei, æternamque gehennam. Nam omnis malitia affectus derivatur ex aliqua malitia objecti sive materialis, sive formalis. Neque verum est, quod Baiani contendunt, detestationem peccati propter solam avertendam vindictam Dei, et gehennam æternam continere voluntatem peccandi sub conditione absentiæ talis pœnæ; peccare autem absente pœna malum est. Nam fictitia est talis voluntas conditionata in omni detestatione peccati propter solam pœnam futuram, quia detestatio peccati propter solam pœnam futuram, separabilis est a tali voluntate actuali conditionata. Nam potest quis simul detestari peccatum per unum actum propter solam offensam Dei oppositam bonitati divinæ, quia peccatum continet simul utramque malitiam : quemadmodum potest quis dolere de injuria illata parenti, aut amico, tum propter damna sibi futura, tum propter violatas legis pietatis, et amicitiæ, quibus erat obstrictus ad cavendam talem injuriam. At actus detestans peccata propter pœnam futuram non esset compossibilis cum actu peccata detestante propter offensam Dei oppositam bonitati divinæ, si prior actus contineret actualem voluntatem peccandi seclusa pœna futura, quia voluntas simul vellet duo contradicentia objecta, nempe peccare absente pœna, et non peccare illa absente, quia etiam illa absente manet offensa Dei. Ergo detestatio peccati propter pœnam futuram non fert necessario secum affectum actualem peccandi absente pœna.

71. Ratio a priori est. Quia sunt objecta omnino diversa absentia peccati præsente pœna, et existentia peccati pœna absente; quia potest abesse peccatum præsente pœna, et simul abesse etiam pœna absente. Nam licet actu non velit homo absentiam peccati etiam pœna absente propter offensam Dei, aut aliud motivum inducens talem absentiam, potest tamen contingere, ut absente pœna etiam nolit præsentiam peccati propter aliud motivum, quod nunc actu amplectendum per alium affectum non excludit. Quemadmodum qui amat Deum propter solam sapientiam, non excludit eum amare propter alias perfectiones, nec qui vult donare aureum extreme indigenti, quia debi-

tor illius est ex justitia, non excludit voluntatem donandi in eo eventu extremæ necessitatis ex sola misericordia. Aliud enim est abstrahere affectum alterius motivi, aliud excludere ; sicut aliud est in intellectu præscindere unam perfectionem objecti ab alia, aliud unam asserere, et aliam negare ; potest enim cognitio præscindens esse vera, et negans esse falsa ; quia re vera inest objecti perfectio, a qua intellectus præscindit. Quare sicut communi proloquio « Abstrahentium non est mendacium ; » ita in voluntate abstrahentium non est malitia. Ergo potest voluntas detestari peccatum præsente pœna, quin actu illud esse velit pœna absente. Quo veniunt, quæ de observatione præceptorum intuitu solius mercedis diximus n. 23.

lima. 72. Septima. Est genus timoris, qui absente amore Dei, atque justitiæ introductorius est illius in animam peccatoris, et tali amore præsente depellitur, et crescente decrescit, ut est manifestum ex Sacris Eloquiis, et testimoniis Patrum, quæ præmisimus, et expendimus. At is timor non potest non esse pure servilis, et solius pœnæ, simulque virtuosus et bonus. Pure quidem servilis, tum quia præcedit amorem Dei, atque justitiæ, et illo absente elicitur ; tum quia timor filialis Dei nascitur ex amore ipsius, et amore præsente nutritur, et crescente augetur. Virtuosus vero ; tum quia pravus affectus non potest animam disponere, et apparare ad amorem Dei, atque justitiæ, cum illam ab eo amore avertat, et in objecta creata ipsi contraria convertat ; tum quia affectus peccaminosus non potest etiam remissus componi cum amore Dei, atque justitiæ, sicut talis timor componitur, siquidem testimonio Patrum, quo major est amor Dei, minor est ejusmodi timor, et quo minor ille, major est iste. Ergo timor pure servilis potest esse virtuosus.

ava. 73. Postrema et octava. Affectus elicitus ex auxilio gratiæ non potest esse malus, sed bonus. Timor pœnæ et dolor peccati ex illo partus sunt eliciti ex auxilio gratiæ. Ergo nec timor pœnæ, nec dolor peccati ex illo partus est affectus malus, sed bonus. Major et Consequentia negari non possunt. Minor probatur, quia ut constat ex testimoniis adductis n. 35, Exodi. XX, terror refertur incussus a Deo, ut Judæi non peccarent ; Psal. CXVIII, David precatur Deum, ut configat timore judicii divini carnes suas ; Rom. VIII. Apostolus proponit, spiritum servitutis in timore esse acceptum a Deo ; et Tridentinum productum n. 37, definit, attritionem ex gehennæ, et pœnarum metu conceptam esse donum Dei, et Spiritus sancti impulsum. Gregorius n. 61, esse infusum a Deo ; Augustinus n. 54, esse sine dubio magnum donum Dei. At aliæ non sunt loquendi formæ Sacrarum Litterarum, Conciliorum et Patrum, quæ Theologis persuadent, actum fidei, et dilectionis Dei esse elicitum auxilio gratiæ. Ergo etiam timoris gehennæ actus, et doloris peccati propter illam credendus est elicitus auxilio gratiæ.

74. Confirmatur ex illis Augustini verbis, in annotat. in Job : « Ipsum timorem, quo » cavet futuras pœnas, misericordiæ Dei » deputat. » Actus autem, qui misericordiæ Dei deputatur, auxilio gratiæ elicitur. Item ex iis, quibus exponit, spiritum servitutis in timore acceptum a Deo, Rom. VIII. Nam, serm. XIII de Verb. Apost., c. XIII, ait : « Dicet aliquis : Alius est spiritus servitutis, » alius spiritus libertatis. Si alius esset, non » diceret Apostolus, iterum. Idem ergo spi- » ritus, sed in tabulis lapideis, in timore ; » in timore ; in tabulis cordis, in dile- » ctione. » Itaque idem est spiritus Dei, qui timorem et dilectionem operatur, eodemque modo uterque acceptus a Deo credendus est. Ergo sicut spiritus dilectionis, et libertatis est infusus a Deo, et argumentum auxiliorum gratiæ ad dilectionem Dei ; ita spiritus servitutis, et timoris est etiam infusus, et argumentum auxiliorum gratiæ ad timorem pœnarum. Idemtidem super Exodum, q. LV : « Proinde non arbitror, alium, quam » eumdem spiritum significari, ubi dicit Apo- » stolus : *Non enim accepistis spiritum ser-* » *vitutis iterum in timore, sed accepistis spiri-* » *tum adoptionis, in quo clamamus Abba* » *Pater* : quia eodem spiritu Dei, id est, » digito Dei, quo lex in tabulis lapideis » conscripta est, timor incussus est eis, qui » gratiam nondum intelligebant, ut de sua » infirmitate, atque peccatis per legem con- » vincerentur, et lex illis fieret pædagogus, » a quo perducerentur ad gratiam, quæ » est in fide Jesu Christi. » Quasi diceret, quia timor disponit ad gratiam et dilectionem Dei, ideo eodem spiritu, et auxilio gratiæ infunditur, et providetur a Deo timor pœnæ, quo dilectio Dei. Etenim Deus dicitur Spiritus timoris, sicut dilectionis, quia operatur timorem, sicut dilectionem : quemadmodum apud Isaiam dicitur *Spiritus*

sapientiæ et intellectus, Spiritus consilii et fortitudinis, Spiritus scientiæ et pietatis, quia omnia hæc operatur unus, et idem Spiritus Dei ; atque adeo etiam *Spiritus timoris*, quia ut amorem, ita et timorem operatur, prout Augustinus in eadem citata quæstione exserte docet: « Unde significatur propter » diversas operationes, et effectus Spiritum » Dei dissimiliter appellari, cum sit unus, » atque idem, ille dumtaxat, qui etiam Spi- » ritus sanctus in unitate Trinitatis acci- » pitur. » Ergo ut amor Dei, ita et timor pœnæ spiritui divino operanti, et ejus auxilio gratiæ infuso adscribendus est.

75. Baiani volunt, hæc solum arguere, auxilium gratiæ naturalis, et externæ protectionis Dei, quia timor pœnæ est affectus naturalis homini, et juxta Augustinum gratia specialis Christi Domini nobis ex ejus meritis in lege Evangelica provisa pertinet ad amorem justitiæ. Sed inepte. Primo, quia eodem modo, eodemque Spiritu Dei dicitur disponi, et fieri a Deo timor, quo amor absque ullo discrimine. Ergo eodem gratiæ genere timor, quo amor elicitus censendus est, eodemque argumento supernaturalis, et infusus. Secundo, quia ut timor pœnæ arguatur bonus, sufficit, ut quocumque specialis providentiæ, et gratiæ genere credatur dispositus, et intentus a Deo, quia Deus nequit affectum pravum, et vitiosum intendere, et speciali gratiæ, et providentiæ etiam naturalis auxilio eliciendum disponere. Nec refert, auxilia gratiæ, legis Evangelicæ propria pertinere ad amorem potius quam ad timorem, ut auxilia gratiæ ad timorem provisa in lege veteri censeantur naturalia, et ab eis extranea, quæ ex meritis Christi comparata sunt. Nam merita Christi etiam antiquis Patribus auxilia gratiæ supernaturalia compararunt ad actus fidei, et alios meritorios ab ipsis elicitos medio timore pœnarum. Ergo etiam ad timorem pœnarum potuerunt tunc, et nunc ex meritis Christi auxilia supernaturalia gratiæ provideri. Nunc autem auxilia legis Evangelicæ dicuntur amoris gratiæ ab Augustino, quia frequentius nunc, quam olim auxilia supernaturalia providentur ad obedientiam legis ex amore Dei, atque justitiæ; quam ex solo, et puro timore, quamvis auxilia gratiæ ad hujusmodi obedientiam provisa, etiam supernaturalia, et ex meritis Christi disponantur.

SECTIO VIII.

Duo Baianorum argumenta contra timorem servilem virtuosum refelluntur.

Primum Baianorum argumentum.

76. Præcedentem doctrinam multis aritibus quatiunt Baiani ut conficiant, solum charitatis actum esse virtuosum. Primo, quia solus timor pœnæ non potest excludere voluntatem peccandi ; imo potius qui ex solo timore pœnæ non peccat, continet actualem affectum peccandi, seclusa pœna, et ideo reus est talis voluntatis apud Deum in occulto cordis, quamvis in foro externo, et apud homines operis externi reus non sit. Quod pluribus Augustini pronuntiatis persuadere contendunt.

77. Nam, lib. de Spirit. et litt., c. VIII, explicat legem Judæis operatam esse iram Dei, non solum transgredientibus, sed etiam adimplentibus illam, quia ex solo timore pœnæ, quem lex incutiebat, operabantur : « Quia et quicumque faciebant, quod lex » jubebat, non adjuvante spiritu gratiæ, » timore pœnæ faciebant, non amore justi- » tiæ ; ac per hoc coram Deo non erat in » voluntate, quod coram hominibus appa- » rebat in opere : potiusque ex illo rei te- » nebantur. » Quia ex timore pœnæ faciebant, arguit, eos in occulto, et apud Deum reos fuisse voluntatis peccandi, quamvis rei non fuissent operis lege prohibiti, aut præcepti. Quare lib. I ad Bonifacium, c. IX : « Sic profecto in ipsa intus voluntate pec- » cat, qui non voluntate; sed timore non » peccat. » Quid Baianorum menti consonantius ? Idemtidem Epist. CXLIV : « Ina- » niter autem putat, victorem se esse pec- » cati, qui pœnæ timore non peccat, qui et » si non impletur foris negotium malæ » cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas » intus est hostis. » Ergo timor solum potest continere opus externum prohibitum, non vero affectum internum illud agendi, si posset impune. Similiter in Psal. LXVII : « Ex corde autem nullo modo fieri potest, » quod formidine sit pœnæ, non dilectione » justitiæ. Nam quantum attinet ad facta, » quæ forinsecus aguntur, et qui timent » pœnam, et qui amant justitiam, non fu- » rantur; et ideo pares sunt manu, dispares » corde, pares opere, dispares voluntate. » Nimirum quia amor justitiæ depellit affe-

ctum peccandi internum, timor vero pœnæ illum in corde retinet et fovet.

78. Rationem reddit, serm. III, in append : « Qui timet pœnam, optat si fieri potest, » facere, quod lubeat, et non habere, quod » timeat. » Ergo timori annexa est voluntas impunitatis, et illa posita peccandi. Quare timori negat, serm. XV de Verb. Apost., c. VI, vim eradicandi concupiscentiam, et desiderium peccandi : « Qui timore pœnæ non » concupiscit, puto, quia concupiscit. » Quod rursus explicat et concludit : « Quid » magnum est pœnam timere ? Quis enim » non timet ? Quis latro, quis sceleratus, » quis nefarius ? Sed hoc interest inter ti- » morem tuum, timoremque latronis, quod » latro timet leges hominum, et ideo facit » latrocinium, quia sperat se fallere leges » hominum : tu autem leges ejus times, ejus » pœnam times, quem fallere non potes. » Nam si fallere posses, quid non fecisses ? » Ergo et concupiscentiam tuam malam non » amor tollit, sed timor premit. » Itaque sicut latronis timor non tollit voluntatem furandi, sed furtum, ita nec timor gehennæ a Deo intentatæ, et propositæ non tollit affectum internum operis prohibiti, sed solum opus prohibitum externum. His plura alia accumulant Baiani ex Augustino ; quæ robur non addunt, sed repetunt. Quare superiorum solutione omnia dissolventur.

ponsio. 79. Itaque respondeo. Timor pœnæ æternæ potest tollere non solum opera prohibita externa, sed etiam omnem actualem affectum internum, et aliam quamcumque voluntatem peccaminosam, quia motivum detestandi peccata externa commune est omni affectui, et peccato interno, nimirum reatus pœnæ æternæ, qui omni peccato etiam interno annexus est. Sicut igitur voluntas ex motivo pœnæ æternæ potest averti a peccato externo, et illud detestari ; ita potest averti ab omni affectu prohibito, et peccato interno, illudque ex eodem motivo detestari, cum etiam peccata interna, et affectus prohibiti pœnam æternam incurrant, ut arguebamus n. 69. Neque obstat, seclusa pœna peccaturum fore, qui ex solo timore pœnæ se continet a peccando ; tum quia id non foret ex affectu actuali nunc absolute existenti peccandi, sed ex affectu, qui sub ea conditione censetur fore, a quo affectu conditionato ex parte subjecti, qui absolute nunc non est, sed tunc data hypothesi esset, non potest nunc absolute reddi malus, et peccans, qui ex timore actuali detestatur, et excludit absolute omnem actualem affectum peccandi, ut contra Massilienses tuetur pluribus in locis Augustinus, et universa credit Ecclesia ; tum quia detestans omne peccatum, tam internum, quam externum propter solam gehennam, non excludit odium peccati ex alio motivo, quod seclusa pœna posset impedire peccatum, et forte reipsa existeret, et impediret, etiamsi pœna non adesset, ut arguebamus n. 33, 70 et 71.

80. Ad Augustini testimonia respondeo. Illa fronte contradicentia sunt aliis, quæ produximus sect. V. Nam ea manifestum evincunt, esse aliquem timorem pœnæ, etiam servilem, et ab amore charitatis sejunctum, qui virtuosus sit, et ex quo solo possit homo honeste operari, et non peccare, viamque ad justificationem, et charitatem parare. Quare ea testimonia componenda sunt cum Baianis, facta divisione, et distinctione timoris pœnæ et modi operandi ex timore, qua alius virtuosus, alius vitiosus esse doceatur, quin omnis prorsus timor universim improbetur, sicut a Baianis improbatur. Itaque duplex est timor pœnæ, et modus ex timore adimplendi legem ; alius admittens affectum actualem transgrediendi seclusa pœna ; alius eum affectum actualiter excludens, quia talis affectus actualiter existens reus est pœnæ, etiamsi in objectum feratur seclusum a pœna. Igitur Augustinus eum solum timorem pœnæ, et modum ex tali timore adimplendi præcepta condemnat, qui secum componit actualem affectum violandi præceptum, si pœna tollatur, et impunitas concedatur. Nam opponit timorem pœnæ amori justitiæ, et obedientiam legis ex timore pœnæ obedientiæ legis ex amore justitiæ, supponens timorem pœnæ amori justitiæ, et alteram obedientiam alteri contradicentem esse. Solus autem timor pœnæ conjunctus actuali affectui peccandi sic opponitur amori justitiæ. Secus vero timor pœnæ omnem talem affectum secludens : qualis est timor a nobis assertus, et ex Sacris Litteris, Conciliis, et Patribus, rationibusque Theologicis virtuosus, et possibilis probatus. Quam Augustini mentem soli Baiani ignorare, et obscurare poterant, cum ipsamet objecta testimonia eam meridiana luce clariorem exprimant, ut ea percurrenti, et expedenti constabit.

81. Nam, lib. de spiritu et litt., c. VIII, ideo Judæos facientes legem ex timore

pœnæ intus in corde reos teneri coram Deo tradit, « quod eos noverat malle, si fieri » posset, impune, committere, » ut continuo subjicit. Itaque iterum eos, et apud Deum peccare subdit in corde, « ubi videt, etiamsi » aliud faciat, qui legem timet, quod tamen » mallet facere, si liceret. » Quibus liquido exprimit, timorem pœnæ esse conjunctum affectui actuali, quo timens mallet facere oppositum, si posset impune. Ibidem etiam c. XXII, improbat operantem ex timore, « cum aliud habeat in voluntate, qua mal- » let, si fieri posset, licere, quod non licet. » Ergo voluntas mallens facere, si liceret, supponitur actu conjuncta timori. Item, lib. I ad Bonifac., c. IX, ideo in voluntate peccere docet, qui timore peccat, quia præmiserat : « Aliud est enim voluntate bene- » faciendi benefacere ; aliud autem ad ma- » lefaciendum voluntate sic inclinari, ut » etiam faceret, si hoc posset, impune, » permitti. » Ubi cernis, actuali voluntate malefaciendi timentem pœnam sic inclinari, ut malefaceret, si impunitus posset. Rursus Epist. CXLIV, inaniter putat, victorem esse peccati, qui timore pœnæ non peccat, quia, ut mox subnectit : « Quis coram Deo inno- » cens invenitur, qui vult fieri, quod veta- » tur, si subtrahas, quod timetur? Ac per » hoc in ipsa voluntate reus est, qui vult » facere, quod non licet fieri, sed ideo non » facit, quia impune non potest. » Quibus potuit clarius exprimi affectus actualis, quo timens vult fieri, quod vetatur, si adsit impunitas? Præterea in Psal. LXXVII, eos, qui formidine pœnæ legem implent, et ex corde non agunt, tales exprimit, « qui mallent, » non præcipi, quæ non ex corde faciunt, et » tamen faciunt, ac per hoc quasi videntur » ambulare in lege Dei, sed nolunt ambu- » lare ; non enim ex corde faciunt. » Nimirum quia adest actualis voluntas non faciendi ablata pœna, et optans, eam auferri, ut legem non exequantur.

82. Idemtidem, serm. III in Append., verba ipsa objecta promunt præsentem eumdem affectum, cum timentem pœnam proponant optantem abesse pœnam, ut impune sibi liceat, quod libet. Eumdem exprimunt verba objecta ex serm. XV de verb. Apost., c. VI, siquidem continentem se a peccato externo ex timore pœnæ comparat latroni, qui ex eodem timore a furto se abstinet, cum in corde retineat actuale desiderium furandi. Eumdem explicat aliud exemplum, quo timentem confert leoni expetenti devorare prædam, quam ex timore salvam relinquit : « Terrore ingenti armorum, atque » telorum, et circumdantis forsitam multi- » tudinis, vel obviam euntis etiam leo re- » vocatur a præda, et tamen leo venit, eo » redit, prædam non rapuit, non malitiam » posuit. Si talis es, adhuc justitia est, qua » justitia tibi consulis, ne torquearis. » Subjungit etiam exemplar lupi adeuntis ovile ad rapinam ovium, et latratu canum, et clamore pastorum redeuntis absque præda, qui semper lupus manet, quia numquam desistit ab interno appetitu rapiendi. Idem propositum actuale peccandi timor conjunctum prodit similitudo uxoris castæ et adulteræ, qua, Tract. IX, in Epist. Joan., et Epist. CXX ad Honoratum, c. XXI, distinguit operantem ex amore justitiæ, et ex timore pœnæ ; quia sicut adultera retinet actualem affectum adulterii, cum se continet timore mariti, quo adulterium committeret, si non premeretur imminente vindicta ; ita qui se abstinet a peccato externo ex timore pœnæ, affectum fovet adulterinum actualem, quo illud perpetraret, si pœna non immineret. Ergo indubitabile est, Augustinum improbantem obedientiam legis ex timore pœnæ de eo tantum pœnæ timore disserere, qui conjunctam sibi habet actualem voluntatem transgrediendi legem, si non premeretur pœna. Siquidem ubique inculcat eum affectum timori pœnæ, quem condemnat, adjunctum.

Instantiæ Baianorum occurritur.

83. Sed retorquebunt Baiani, eam conjunctionem juxta mentem, et doctrinam Augustini esse individuam ab omni timore pœnæ, atque adeo omnem ab Augustino timorem improbari ; quia ex natura generica timoris pœnæ colligit ejus unionom cum actuali affectu peccandi relegata pœna. Hæc est Baianorum hallucinatio. Nam Augustinus pluribus in locis, quæ protulimus sect. V, diserte docet, esse speciem timoris pœnæ virtuosam, et præducem charitatis, donumque magnum Dei, ex quo peccator honeste operatur, et se præparat ad justificationem, et charitatem. Ergo unionem affectus peccandi cum timore pœnæ non arguit ex generica conditione omnis timoris. Præterea quia revera potest timor pœnæ relegare omnem affectum peccandi, et secluso affectu charitatis inducere obedientiam legis etiam prohibentis desiderium peccati, ut præteritis monstravimus. Ergo

injurius est Augustino, qui ei adscribit mentem huic veritati contrariam, dicens, non posse ab eo, qui pœnam timet, et ex timore pœnæ operatur, dividi affectum actualem peccati. Itaque non generico, sed specifico timori pœnæ annectit Augustinus affectum prædictum. Nempe ei timori pœnæ, qui oppositus, et contradictorius est amori justitiæ, qualis non est universim omnis pœnæ timor, ut probationes nostræ persuadent; perpetuo enim timori pœnæ, quem infamat, opponit Augustinus tanquam contradicentem amorem justitiæ. Quippe fere semper disserit de timore pœnæ judaico, quo Judæi soli justitiæ externæ, et forensi incumbebant, nihil de interna curantes, quia solum evadere pœnas externæ legis transgressioni definitas cogitabant. Ergo solum modum operandi ex timore, Judæorum proprio, et aliorum, qui Judæos æmulantur, criminatur, et tali specifico timori, et modo agendi ex timore voluntatem peccandi individue conjungit. Cum quo componitur alius pœnæ timor et agendi ex timore modus a voluntate peccandi divisus, quem nos cum ipso Augustino, Sacris Scriptoribus, Conciliis, et Patribus, rationibusque Theologicis virtuosum adstruimus.

cundum
ianorum
gumen-
tum.

84. Secundo arguunt Baiani præteriti argumenti assumptum confirmantes. Quia ea, quæ aguntur pure ex metu, secundum se spectata sunt involuntaria, prout vero hic et nunc aguntur, voluntaria, atque adeo ex utroque mixta. Ergo agens pure ex metu, voluntatis actum conjunctum, et præsentem habet, quo nollet hoc facere, vel omittere, nisi mali impendentis metu cogeretur. Quod ita decernit S. Thomas I, II, q. VI, art. 7, ad 2, assignans differentiam ejus, qui aliquid ex concupiscentia, et metu agit: « In eo, qui per metum aliquid agit, » manet repugnantia voluntatis ad id, quod » agitur, secundum quod in se consideratur. » Sed in eo, qui agit aliquid per concupi- » scentiam, sicut est incontinens, non manet » prior voluntas, qua repudiabat illud, quod » concupiscitur, sed mutatur ad volendum » id, quod prius repudiabat, et ideo quod » per metum agitur, quodammodo est in- » voluntarium. Sed quod per concupiscentiam » agitur, nullo modo. Nam incontinens con- » cupiscentiæ agit contra id, quod prius » proponebat, non autem contra id, quod » nunc vult: sed timidus agit contra id, » quod etiam nunc secundum se vult. » Ergo ex metu facta sunt nobis involuntaria contra id, quod actu nunc volumus.

85. Id, quod etiam Augustino adscribunt, tum quia testimonia præmissa supponunt, timoris, seu metus conditionem ex se ferre, ut sibi annectat voluntatem actualem oppositi agendi secluso malo sibi impendenti. Tum quia docet, agentem ex metu esse coactum, et invitum, atque adeo involuntarium contra affectum actualem oppositi. Sic. lib. de Spirit. et Litt., c. XXXII: « Timor cogitur » in opere habere, quod licet; » et in Epist. ad Galat: « Timore ista implere cogeban- » tur; » et inferius: « Qui per charitatem » servit, libere servit, et sine miseria obtem- » perans Deo, cum amore faciendo, quod » docetur, non cum timore quod cogitur. » Ergo facta ex metu sunt nobis coacta.

86. Respondeo. Metu facta bifariam pos- Responsio.
sunt esse involuntaria. Primo, contra affectum actualem ex se efficacem, et nobis liberum agendi oppositum, secluso impendenti malo. Secundo, contra affectum inefficacem, necessarium, et inevitabilem a nobis. Priori modo adimpletio præcepti est nobis involuntaria cum actuali peccato, quia existit affectus efficax, et liber objecti prohibiti. Posteriori modo potest esse involuntaria absque peccato, quia in affectu inefficaci objecti prohibiti nobis necessario, et inevitabili nulla est malitia moralis. Igitur metui in genere non est conjuncta necessario prior ratio involuntarii, sed posterior, siquidem una cum metu nobis necessario, et inevitabili liber est affectus efficax oppositi, et a nobis evitabilis, cum ad libertatem peccandi requisita sit potestas evitandi peccatum, ut satiatissime, et manifestissime superioribus demonstravimus. Ergo cum metu potest voluntas eum affectum liberum ex se efficacem sub conditione absentiæ imminentis mali cohibere. Quare S. Thomas, I. II, q. VI, ar. 6, ea, quæ ex metu fiunt., docet esse involuntaria solum secuudum quid, et voluntaria simpliciter cum Aristotele, lib. III Ethic., c. I; et Nemesio, seu Nysseno, lib. V Philosophiæ, c. I. et omnibus interpretibus, ac cæteris Theologis, nec non Jurisconsultis, Navarro, prælud. IV, n, 4, et Covarruvia VI Decretal. p. 1, c. IX, § 1, n. 72, et aliis. Unde potest ex metu gehennæ impleri præceptum absque peccato, quia ejus adimpletio potest non esse involuntaria simpliciter ex affectu contrario libero; et ex se efficaci sub condi-

tione, sed ex affectu simplici, et inefficaci omnino necessario, et inevitabili, in quo nulla resideat moralis malitia. Itaque erit absolute voluntaria, et libera, ideoque meritoria, quia metus pœnæ non reddit talem adimpletionem involuntariam simpliciter; sicut projectio mercium in mare est libera, et voluntaria simpliciter, quamvis fiat ex metu mortis imminente naufragio, et sit involuntaria secundum quid.

87. Quam rationem involuntarii interdum fuerunt etiam ea, quæ ex amore justitiæ fiunt, nullo interveniente peccato. Nam fiunt contradicente affectu simplici, et inefficaci objecti delectabilis oppositi, et displicentia molestiæ et difficultatis amore justitiæ superandæ. Hoc pacto poterat Augustinus explicari de coactione secundum quid, et non simpliciter. Verum cum Augustinus de factis ex metu disserat, quæ cum peccato fiunt, et metu contradicente amori justitiæ, ut superiora testimonia liquido exprimunt, dicendum est, non de omni metus genere, sed de illa specie agere, quæ adjunctam habet voluntatem liberam ex se sub conditione efficacem oppositum præcepto agendi, ut præteritis exposuimus.

88. Quibus adde, posse quidpiam ex metu fieri nulla intercedente ratione involuntarii. Quia ex metu gehennæ potest induci voluntas ad amorem objecti honesti, in quo nulla consideretur molestia, aut difficultas, sed sola malitia moralis objecti oppositi pœnis æternis addicta, et honestas objecti amari rationi consentanea. Tunc autem esset voluntaria adimpletio præcepti, quin etiam secundum quid esset involuntaria, siquidem nullus existeret affectus etiam simplex objecti oppositi contradicens, cum nulla esset proposita molestiæ, aut alia objectiva contradicendi ratio. Cæterum tunc exterior adimpletio non esset pure ex metu, cum interjiceretur amor honestatis objecti sufficiens movere voluntatem ad illam adimpletionem. Amor tamen honestatis interjectus posset esse pure ex metu; quia licet propositio et affectio simplex honestatis possent inducere voluntatem ad amorem absolutum, et efficacem talis objecti, reipsa tamen non inducerent, nisi metus gehennæ adesset, atque adeo reipsa pure ex metu ad eum amorem inducitur. Quod doctrinæ D. Thomæ contrarium non est. Tum quia ea traditur solum de factis externis ex puro metu, non vero internis. Tum quia de regulariter contingentibus est. Regularis autem non est casus, in quo non interveniat propositio, et displicentia molestiæ, et difficultatis operis ex metu agendi. Demum hoc argumento utuntur Hæretici ad improbandum contritionem imperfectam, seu attritionem ex metu gehennæ conceptam, ut significant illa Lutheri verba, serm. de Pœnit.: « Quo » magis timore pœnæ conteruntur, eo ma- » gis peccant, et afficiuntur suis peccatis, » quæ coguntur, non autem volunt odisse. » Expende postrema verba « coguntur, et » non volunt odisse. » Ideo Tridentinum, sess. XIV, c. IV decernit: « Falso docent, » contritionem (quæ attritio dicitur, quo- » niam ex gehennæ, et pœnarum metu » concipitur,) esse extortam, et coactam, » non liberam, et voluntariam. » Item can. V: « Si quis dixerit, illam esse do- » lorem coactum, et non liberum, et vo- » luntarium, anathema sit. » Ut hinc cernas, Baianos eisdem argumentis, quibus Lutheranos, insistere.

SECTIO IX.

Diluuntur alia Baianorum argumenta contra præcedentem doctrinam.

Tertium Baianor argumentum.

89. Tertio objiciunt, voluntatem peccandi, qua quispiam detinetur, non posse deponi, ita ut ipsum peccatum, et non aliquid aliud aversetur homo, nisi ex contraria voluntate benefaciendi. Talis autem voluntas non potest ullo pacto haberi ex timore pœnæ sed ex dilectione justitiæ, quæ est proprius effectus charitatis. Nam tali justitiæ dilectione opus bonum qua bonum, seu justum diligitur, et nisi qua tale diligatur, semper animus male diligit, et in perversa voluntate manet. Sic enim asseverantissime pronuntiat Augustinus, lib. II cont. Advers. leg. et Proph., c. VII: « Desiderium » peccandi non extinguitur, nisi contrario » desiderio recte faciendi; ubi fides per di- » lectionem operatur. » Similiter inferius: « Desiderium peccati per prohibitionem non » extinguitur per jubentem litteram timore » pœnæ, sed per juvantem spiritum dile- » ctione justitiæ. » Ergo ut homo exuat voluntatem peccandi non sufficit solus pœnæ timor, sed necessarius est justitiæ amor. Consentienter, Epist. CLXIV ad Anast: « Amicus erit justitiæ, si ejus amore non

» peccet. Tunc enim vere timebit peccare. » Nam qui gehennas metuit, non peccare » metuit, sed ardere. Ille autem peccare » metuit, qui peccatum ipsum sicut gehen- » nas odit. » Et iterum paulo post : « Tan- » tum porro quisque peccatum odit, quan- » tum justitiam diligit, quod non poterit » lege terrente per litteram, sed spiritu » sanante per gratiam. » Itaque ut homo peccatum censeatur odisse, et non solam pœnam, opus est, ut diligat justitiam et absque dilectione justitiæ non est vere dicendus, quod timet peccare, sed ardere. Eadem habet con. XI, in Psal. 118.

90. Ideo timorem asserit, non tollere, sed premere cupiditatem peccandi, necessariumque esse charitatis amorem, quo animus a peccati dilectione ad justitiæ dilectionem transferatur, Sic serm. XV de verb. Apostol. c. VI : « Concupiscentiam tuam » malam non amor tollit, sed timor pre- » mit; » et serm. XVIII, c. IX : « Timor id » agebat, ne faceres; charitas id agit, ne » velis facere, etiamsi impune possis admit- » tere; » et serm. XXXIX de Temp. : « Quis- » quis vetus peccatum vis extinguere, » mandato novo extingue cupiditatem, et » amplectere charitatem; » et in lib. de Morib. Eccles., c. XXX, tanquam Ecclesiæ doctrinam tradit : « Merito apud te (Ecclesiam catholicam) visum est, quam sit sub » lege operatio vana, cum libido animum » vastat, et cohibetur pœnæ metu, non » amore virtutis obruitur. « Unde et illa absoluta sententia : « Non bonus est quis- » piam timore pœnæ, sed amore justi- » tiæ. » Nempe quia non potest voluntas mala mutari in bonam timore pœnæ, sed amore justitiæ, qui pertinet ad officium charitatis.

Respon- detur. primo.

91. Respondeo. Primo, quamvis aliquis amor justitiæ sit necessarius, ut homo deponat voluntatem peccandi, et non sufficiat solus gehennæ timor, is amor non debet esse elicitus a charitate, sed sufficit elicitus a virtute infusa spei Theologicæ a charitate distinctæ. Nam gehenna est opposita bonitati et beatitudini, quam amat spes a charitate distincta; atque adeo ex amore talis bonitatis, et beatitudinis potest homo detestari omnia peccata præterita et futura, externa et interna connexa cum gehenna, quam timet ut oppositam tali bono. At eum amorem spei strictæ non esse elicitum a charitate, sed a virtute infusa distincta, superioribus satis probavimus Nec refert, ab Augustino desiderari amorem justitiæ, quia ad amorem justitiæ pertinet omnis amor virtuosus, qui in objectum honestum, et justum afficitur qualis est amor spei Theologicæ a charitate non elicitus. Nec item refert, interdum ab Augustino charitatem requiri : tum quia charitatis nomine sæpe usurpat omnem virtutis affectum etiam a charitate Theologica, et stricta non elicitum, ut progressu ostendemus; tum quia charitatis amorem non postulat, ut præcise deponatur voluntas peccandi, sed ut perfectius, et constantius deponatur, exhortans ad altiorem, et perfectiorem mutandæ voluntas modum. Si autem opponas, cum præcedit aliquis amor justitiæ, etiamsi a charitate non elicitus nequaquam mutari voluntatem ex puro timore pœnæ. Respondeo. Mutatur ex timore pœnæ pure servili, quia amor præcedens non est a charitate elicitus, neque filialis, et respiciens Deum prout in se bonum, sed est amor concupiscentiæ respiciens Deum prout nobis bonum, et beatificum. Rei autem nostra Disputatione susceptæ sufficit ex timore pure servili absque filiali amore charitatis fieri mutationem voluntatis.

Secundo.

92. Secundo, esto necessarius sit amor justitiæ, ut ab amore injustitiæ declinet voluntas, talis amor justitiæ non debet præcedere omnem affectum inclinantem ad ejusmodi mutationem, sed potest ex puro timore pœnæ incipi mutatio, et concipi amor justitiæ, quo voluntas ab statu injustitiæ ad statum justitiæ transferatur. Itaque licet actiones externæ legi conformes ab amore justitiæ imperentur, et non a puro timore pœnæ, affectus tamen interni possunt a puro gehennæ timore imperari, quia solus gehennæ timor præcedens inducit voluntatem ad eum amorem justitiæ arbitrio liberum, et imperantem externam omnem obedientiam legis; nempe quia si animus non percelleretur tali timore pœnæ, non decerneret elicere talem amorem justitiæ. Quippe prius eo timore perculsus, et videns, non posse pœnam sibi intentatam, et impendentem evitare, nisi amorem injustitiæ exuat, et amoren justitiæ induat, proxime, et efficaciter movetur ad detestandam injustitiam, et amandam justitiam, non detestatura illam, neque amatura istam, nisi prius concussa fuisset timore pœnæ. Quo respiciunt eloquia Scripturarum, et Patrum, quæ ti-

morem pœnæ initium amoris justitiæ, et illius præparatorium, et introductorium poponunt. Porro hic justitiæ amor non est solus charitatis strictæ actus, sed esse potest aliarum virtutum amor; nam si homo solius incontinentiæ, aut injustitiæ strictæ peccato teneatur, poterit sufficienter emendari, et mutari amore solius continentiæ, aut justitiæ strictæ, elicito a virtute morali distincta a charitate, et ex formidine pœnæ æternæ concepto; si vero plurium vitiorum reatui obnoxius sit, poterit a vitioso statu in virtuosum transferri amore religionis, aut obedientiæ, aut alterius virtutis moralis a charitate differentis, quæ bonum honestum respiciat omni vitio, et peccato contrarium. Nam omnes hi affectus virtuosi ad amorem justitiæ pertinent, nec non ad charitatis latæ usurpationem, et ex solo timore pœnæ præduce, et re ipsa hic et nunc efficaci concipiuntur. Quo Augustini testimonia nobis non obsunt, nec Baianis prosunt, ut ut solum charitatis strictæ actum conficiant ad mutationem voluntatis necessarium.

Tertio. 93. Tertio, potest ex solo timore pœnæ, quin amor aliquis absolutus, et efficax justitiæ præcedat, excitari detestatio omnis peccati, tam interni, quam externi, qua connexi cum gehenna, aut qua oppositi bono creato, virtutum moralium a charitate differentium motivo, per quam voluntas aversetur non solum pœnam, sed etiam peccati malitiam talis detestationis motivam. Nam, ut Tract. de Pœnit exposuimus, potest voluntas immediate excitari ad odium peccati, nullo præcedente amore absoluto, et efficaci boni oppositi; quia sola ejus malitia immediate motiva est odii, et actus odii est in se immediate liber, qui potest a voluntate fieri aut cohiberi seorsim ab alio præcedenti actu voluntati libero. Itaque timens gehennam, et considerans peccata continere malitiam annexam cum illa, aut odium alterius malitiæ juvare posse ad illam vitandam, potest immediate moveri ad odium peccati, sive quia inducit gehennam, sive quia opponitur honestati virtutum, quæ avertunt a gehenna. Tunc autem satis efficaciter recedit voluntas a malo peccati, cum illud efficaciter detestetur, et talis detestatio sit efficax fuga, non solum a pœna, sed etiam a culpa, quæ illam inducit, quamvis prævius non sit amor aliquis formalis justitiæ. Cæterum talis detestatio erit virtualis quidam amor justitiæ; tum quia repugnat amori omnis injustitiæ; tum quia odisse malum prout oppositum virtutis bono, æquivalenter est amare virtutis, et justitiæ bonum

94. Huic doctrinæ non adversatur Augustinus vendicans amorem justitiæ, et excludens solum pœnæ timorem. Nam pœnæ timorem excludit oppositum amori justitiæ, et cum amore injustitiæ compossibilem. At timor pœnæ, quem nos laudamus, non est oppositus amori justitiæ, nec cum amore injustitiæ compossibilis, ut sect. præterita exposuimus. Item vendicat amorem justitiæ formalem, aut virtualem. Detestatio autem peccati ex timore pœnæ profecta potest esse virtualis amor justitiæ, licet formalis non sit. Nam ipsi Baiani fatebuntur detestationem peccati elicitam a charitate fore sufficientem, ut voluntas omnino declinet peccatum, et ab ejus amore recedat, quamvis non præcedat formalis amor Dei, quia detestatio peccati qua offensi Deo est virtualis amor Dei, et voluntatem fugat ab omni peccato. Ergo idem poterit sentiri de odio peccati qua repugnantis nostræ beatitudini, aut aliis bonis virtutum moralium a charitate stricta differentium ex formidine pœnæ concepto; quia etiam tale odium est virtualis quidam amor justitiæ pertinentis ad spem Theologicam, et virtutes morales, et sic avertit voluntatem a peccando, ut cum illo repugnet conjungi omnis affectus peccandi.

95. Præterea huic argumento Baiano innituntur Hæretici a Tridentino proscripti, qui detestationem peccati metu gehennæ conceptam detestantur, dum ad mutationem voluntatis insistunt requiri amorem justitiæ. Sic Lutherus in Epist. ad Sulpicium : « Resipiscentia, et intelligentia sui mali » sine mutatione affectus, et amoris fieri, » est impossibile. » Et Chemnitius in exa. Trid., de Contrit., in fine, sess. XIV, can. V: « Contritio expavescens consideratione iræ, » et judicii Dei, si non oriatur ex di- » lectione Dei, etiamsi accedat fides, pe- » tens, et statuens, remitti nobis peccata » propter Christum tamen est non salutaris, » sed Judæ pœnitentia. » Quibus Lutherus rejicit resipiscentiam mali, et mutationem voluntatis, et Chemnitius veram pœnitentiam avertentem omnino voluntatem ab affectu peccati ex solo timore pœnæ, quia absque amore justitiæ, et Dei talis mutatio et aversio voluntatis fieri non potest. Quod est Baianorum argumentum.

Quæ tum Baianorum argument.

96. Quarto opponunt. Affectus, qui refertur in creaturam, tanquam in ultimum finem, est vitiosus. Timor pœnæ, qui non oritur ex amore Dei, nec in Deum refertur, respicit creaturam, tanquam ultimum finem, quia oritur ex sui ipsius timentis amore, et timentem ipsum respicit, tanquam ultimum finem. Ergo timor purus pœnæ non relatus in Deum, nec ex amore Dei profectus, vitiosus est. Minorem probant ex Augustino. Nam in Psal. LXXIX, ait: « In eo, quod amas, vis, ut bene tibi sit, et » in eo, quod times, non vis, ut male tibi » sit. » Quia ex amore sui nascitur timor impendentis mali; et serm. CCXIV de temp., c. III : « Timor propterea pungit animam, » ne amittatur aliquid, quod in creatura » diligitur, vel ipsa salus, et requies corporalis, aut tale aliquid post mortem. Propterea enim timentur, et apud inferos » pœnæ, et dolores, ac tormenta gehennarum. » Ergo pure timens sibi tantum prospicit, et alteri fini, quam sibi non consulit, cum ulterius non pergit in Deum. Unde conficit, Tract. IX in Epist. Joan : « Si » adhuc propter pœnas times Deum, nondum amas, quem sic times. » Nam « ille » timor, ne in ignem æternum mittaris » cum diabolo, non est castus : non enim » venit ex amore Dei. » Ergo timor gehennæ, qui non venit ex amore Dei, sed ex sui ipsius amore, non est castus, sed vitiosus. Quem defectum exprimit, serm. XVIII de Verb. Apost., c. VII : « Cum ideò adulter esse non » cœperis, quia times ardere in igne sempiterno, nondum laudandus es : non quidem ita dolendus, ut ante, sed tamen » nondum laudandus. Quid enim magnum » est timere pœnam ? » Si non est laudandus; ergo erit vituperandus? Augustinum sectatur discipulus Prosper, lib. III de Vita contemplativa, c. XXXI : « Aliter quis timet, » ne malum quo puniatur, incurrat ; aliter » ne bonum, quo delectatur, amittat. Non » igitur omnis timor haberi debet in vitio, » sed ille tantum, de quo scriptum est : » Quia timor pœnam habet. » Ergo purus timor pœnæ habetur in vitio.

Solvitur.

97. Respondeo. Hoc argumentum etiam probat contra Baianos, timorem pœnæ non esse in se bonum, et referibilem in Deum, sed intrinsece vitiosum, et qui ex amore Dei manare non possit. Nam affectus timoris pœnæ distinguitur ab amore Dei. Sic autem distinctus non respicit intrinsece Deum, sed solam creaturam hærendo in ipsa tanquam in ultimo fine sibi intrinseco, quia soli creaturæ timentis bono prospicit, et per se ex ipsius amore nascitur, cum illi soli consulat, ne ipsi male sit, quod est quoddam ipsius bonum. Unde infectus nascitur vitio amoris, quo timens a seipso diligitur, atque adeo sic vitiosus, non erit dignus, qui referatur in Deum. Si enim in Deum referri potest, etiam absente tali relatione, et amore Dei non respiciet creaturam, tanquam ultimun finem, quia licet actu in Deum relatus non sit, secundum se referibilis in Deum est, atque adeo ex hoc capite vitiosus non erit, ut arguebamus n. 67 et 68. Itaque timor pœnæ, etiam cum purus est, nempe absente amore justitiæ, et Dei, non respicit creaturam, tanquam ultimum finem, quia affectus creaturæ, tanquam ultimi finis sic hæret intrinsece in creatura, ut nec extrinsece possit in Deum referri, quia ulteriorem finem et relationem excludit. Talis autem non est purus timor pœnæ, cum possit extrinseco Dei amore dirigi in ipsum Deum, et interdum re ipsa dirigatur. Nec item ejusmodi est amor ipsius creaturæ timentis, ex quo timor per se nascitur, quia etiam hic amor, licet non per se, saltem per accidens sæpius procedit ex amore Dei, in quem refertur, quia se ipsum beatum, et à miseria et pœna immunem diligere, rationi, et legibus divinis consentaneum est, et nullibi prohibitum.

98. Hinc duo priora Augustini testimonia explicantur. Nam ea solum persuadent, timorem pœnæ ex timentis amore proficisci; potest autem timens seipsum amare, quin amor vitiosus sit, nec seipsum respiciat, tanquam ultimum finem. Alia duo posteriora minime continent timoris servilis vitium, sed minorem bonitatem et perfectionem, quam amoris Dei, et filialis timoris. Nam Tract. IX, in Epist. Joann. timorem pœnæ non negat castum, ut asserat vitiosum, sed ut timorem servilem a filiali distinguat, et illi voluntate, et perfectione postponat. Præmiserat enim scopum : « Di» scernamus ergo istos duos timores. » Deinde de timore servili pœnæ prodit : « Sunt homines, qui propterea timent, ne » mittantur in gehennam, ne forte ardeant » cum diabolo in igne æterno. Ipse est » timor ille, qui introducit charitatem. » Si autem hic timor esset vitiosus, non introduceret, sed fugaret potius charitatem. Ideo

eum continuo profert, nondum esse castum et fidelem, « quia non venit ex amore Dei; » sed ex timore pœnæ. » Quare anterioribus eum servilem timorem pœnæ cum charitate inchoata, et imperfecta componit : « Ergo » timor non est in charitate. Sed in qua » charitate ? Non inchoata. In qua ergo ? » Sed perfecta charitas foras mittit timo- » rem. Ergo incipiat timor, quia initium » sapientiæ timor Domini. Cum autem » cœperit charitas habitare, pellitur timor, » qui ei præparavit locum : quantum enim » illa crescit, ille decrescit : et quantum illa » fit interior, timor pellitur foras. Major » charitas, minor timor : Minor charitas, » major timor. Si autem nullus timor, non » est, qua intret charitas. » En timor pœnæ viam præparat charitati, et cum illa nondum perfecta, et adulta conjungitur. Quod a timore peccaminoso alienum est.

99. Præterea, serm. XVIII de Temp., non dissuadet, timorem ignis æterni laudandum, quia vituperandus est, sed quia non est, tanquam quid magnum laudandus, ut satis prodit dicens : « Quid magnum est » timere pœnam ? » Vituperabilem enim non esse eum timorem, exprimit verbis immediate subjunctis, quibus ad eum timorem hominem cohortatur : « Utiliter timere » cœperis, non temporales cruciatus, sed » æterni ignis supplicia, et ideo adulter » non fueris. » Quibus mox subdit : « Quare » non committis adulterium ? Et respondes » bis, quia timeo gehennam, timeo supplicium ignis æterni, timeo judicium Christi, » timeo societatem diaboli, ne puniar ab » illo, cum illo ardeam. Quid dicturus sum? » Male times ? » Cui interrogationi respondet : « Non audeo, quandoquidem ipse Do- » minus ablato timore subjecit timorem, » et ait : *Eum timete, qui habet potestatem* » *corpus, et animam mittere in gehennam* » *ignis* : *ita dico vobis, hunc timete.* Cum » ergo Dominus timorem incusserit, et vehementer incusserit, et repetendo verbum » comminationem ingeminaverit, dicturus » ego sum ; male times ista? Non dicam. » Plane time, nihil melius times, nihil est, » quod magis timere debeas. » En ubi Baiani volunt Augustinum dissuadere, et vituperare timorem ignis æterni, planissime illum persuadet, et exemplo, atque doctrina Christi commendat. Rationemque mox subjicit ; quia locum præparat charitati, et cum ea animum ingreditur, et occupat ; nam licet perfecta charitas foras mittat timorem servilem, cum primum animum intrat, « non intrat, et ipsa incommitata » timore. »

100. Prosper autem aliquem timorem pœnæ in vitio habet, nempe eum, qui amori justitiæ inimicus est, et cum affectu interno peccandi seclusa pœna componitur. Simul tamen habet in pretio alium timorem pœnæ æternæ, qui amori Dei amicus est, et omni peccato, et affectui peccandi inimicus. Nam verbis objectis subdit : « Cæterum iste, de » quo dicitur : *Timor Domini expellit pec-* » *catum*, etc. *Qui sine timore est, non po-* » *test justificari*, non est inter vitia nume- » randus, sed potius intelligendus est vitiis » inimicus. » Quippe scopus Prosperi in eo capite totus est, non esse damnandos omnes affectus timoris, et tristitiæ, doloris, et lætitiæ, sed aliquos eorum, tanquam homini salutares, et bonos admittendos, inter quos numerat timorem, et dolorem pœnæ. Sic enim disputationem aggreditur : « Videa- » mus nunc, quid diligentia disputationis » inveniat etiam de quatuor affectionibus, » quas vitia esse, stultitia sapientium mundi » hujus existimat. Nam si timere, aut do- » lere, cupere, vel lætari omnino non pos- » sent, nisi peccatores, aut perditi, recte » non affectus aliqui possent dici, sed » morbi. At cum tales animorum motus in- » veniantur in sanctis Apostolis et Prophe- » tis, quis ita desipiat, ut eos vitia credat, » ex quibus Deo placuerunt illi, qui vitiis » plusquam cæteri homines restiterunt ? » Ergo quia metu pœnæ non solum peccatores qualiuntur, sed etiam viri sancti vitiis resistunt, non est talis metus inter vitia numerandus.

Quintum Baianorum argumentum.

101. Quinto arguunt. Justitia ex timore pœnæ phrasi Apostolica est justitia *ex lege*, quia ex metu legis terrentis profecta. Justitia autem ex lege apud Deum injustitia est: tum quia Apostolus ad Philippenses III, *conversatur in lege sine querela*, talem *justitiam suam, quæ ex lege est, arbitratus est detrimentum, ac stercora* ; tum quia Augustinus, lib. I ad. Bonif., c. IX, de Apostolo sic tradit : « Nec moveat, quod ad Philippen- » ses scribit, secundum justitiam, quæ in » lege est, quod fuerit sine querela : potuit » enim esse intus in affectionibus pravis » prævaricator legis, et tamen conspicua » opera legis implere, vel timore hominum, » vel ipsius Dei ; sed pœnæ formidine, non

» dilectione, et delectatione justitiæ. » Et Fulgentius, lib. de Incarnat. et Grat., c. XXVII, justitiam Pauli, « quæ ex lege est, » esse ex homine ; justitiam vero, quæ ex » fide Christi est, non esse, nisi ex Deo, » docet, et concludit : « Ideo cum in illa justi- » tia, quæ ex lege est, sine querela con- » versaretur Apostolus, fuisse se impium » non negat. » Nempe quia illa non ad pietatem sed ad impietatem pertinet, quod ex sola formidine pœnæ procedat.

Solvitur.

102. Respondeo. Primo justitiam ex lege opponit Apostolus justitiæ, quæ est gratia, et fide Christi, ut sæpius annotat Augustinus, et significat Fulgentius solum, ut illa pure naturalis, et non conferens ad salutem, etiamsi infecta non sit labe peccati, habeatur. Secundo, justitiam ex lege terrente opponit justitiæ internæ, quæ est ex amore justitiæ, aut odio injustitiæ repugnante affectui interno peccandi, ut illa ex lege justitia solum externa, et compossibilis cum affectu interno peccandi censeatur; qualis esse potuit justitia Pauli conversantis in lege sine querela, et qualis sola Judæis ab Augustino traditur, ut vidimus, et exposuimus ad primum argumentum. At justitia ex timore pœnæ ad salutem conferens, quam nos laudamus, non est ejusmodi pure externa, et compossibilis cum affectu interno peccandi, ut sæpius monuimus et probavimus.

Sextum Baianorum argumentum.

103. Demum arguunt. Timor pœnæ, et alius quicumque affectus ex timore pœnæ conceptus, non est ex gratia Dei, sed ex solis viribus arbitrii. Quod pluribus Augustini pronuntiatis persuadere contendunt. At affectus bonus debet esse ex gratia. Ergo affectus timoris, et alius quicumque ex ipso conceptus non est bonus.

Solvitur.

Respondeo. Etiam hoc argumentum improbat, quod ipsi Baiani, a se credi, persuadere contendunt, nempe timorem pœnæ esse in se spectatum virtuosum, et bonum ; siquidem omnis affectus, qui in se bonus est, debet esse ex gratia. Deinde potest esse affectus bonus ex solis viribus arbitrii non conferens ad salutem, ut præmissis Disputationibus sancivimus. Præterea timor pœnæ et amor obedientiæ præceptorum, et dolor peccatorum ex puro timore pœnæ conceptus potest esse ex gratia, ut vidimus n 73 et seqq., quia potest ad salutem et justificationem conferre, ad quam conferre non potest affectus ex gratia non elicitus. De quo argumento uberior erit sermo, sect. II, ubi Augustini pronunciata promemus, et exponemus.

SECTIO X.

Refutatur Baiana sententia, quia attritio non elicita ex charitate confert cum sacramento gratiam.

Rursus Sententia auctoris fulcitur.

104. Rursus nostra sententia fulcitur, et Baiana refellitur. Attritio omnium peccatorum non elicita ex charitate confert cum sacramento gratiam. At sacramentum non potest gratiam conferre absque bono motu suscipientium. Ergo motus non elicitus ex gratia potest esse virtuosus et bonus. Consequentia est legitima. Minor definitur in Tridentino, sess. XIV, c. IV, et a Baianis conceditur. Majorem solam negant mirantes, fuisse, et esse Scholasticos, qui eam tueantur in mera hallucinatione fundatos. Ideo in eam evincendam tota nostra probatio incumbet, quæ ad hoc argumentum revocatur. Est dolor omnium peccatorum, qui extra sacramentum non confert remissionem, et gratiam, et cum sacramento illam confert. Hic dolor esse non potest contritio perfecta elicita ex charitate. Ergo erit contritio imperfecta, sive attritio ex charitate non elicita. Discursus est legitimus, et convincens, si utraque Præmissa probetur.

Minor probatur primo.

105. Minorem probo. Primo, ex Sacris Litteris, quæ alicui pœnitentiæ peccatorum, et conversioni in Deum etiam sine sacramento remissionem infallibilem annectunt; ut Reg. II, c. XII: *Peccavi Domino. Dominus quoque transtulit peccatum tuum:* Ezech, XVIII, *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, omnium iniquitatum ejus non recordabor* ; Ezech. XXXIII : *Justitia justi non liberabit eum, in quacumque die peccaverit : et impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab iniquitate sua.* Ubi vana esset comparatio, si justitia illico amitteretur peccando, et perfecta conversione, et pœnitentia non illico recuperaretur. At hæc pœnitentia. cui annexa est necessario remissio peccati, maxime esse debet perfecta contritio elicita ex charitate, cum non sit alia, quæ ex altiori motivo, et virtute esse possit. Quod confirmant Eloquia Sacra, quæ charitatis actum cum remissione peccatorum, et redamatione Dei conjunctum exprimunt, Proverb. VIII : *Ego diligentes me diligo ;* Luc. VII : *Remittun-*

tur ei peccata multa, quoniam dilexit multum; I Petri IV : *Charitas operit multitudinem peccatorum;* I Joann. IV : *Omnis, qui diligit, ex Deo natus est;* ibidem : *Deus charitas est, qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo;* item, c. III : *Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.*

Secundo. 106. Secundo, ex Tridentino, sess. XIV, c. IV : « Docet propterea, contritionem hanc » aliquando charitate perfectam esse : ho- » minemque Deo reconciliare, priusquam » hoc sacramentum actu suscipiatur. » Ubi aperte definit, quando contritio perfecta est, et elicita ex charitate, peccatorum reconciliari Deo etiam prius quam actu suscipiatur sacramentum. Tertio, ex Pontificibus Ecclesiæ proscribentibus propositiones sequentes Baii. Inprimis XXXII : « Charitas perfecta et » sincera, quæ est ex corde puro, et con- » scientia bona, et fide non ficta, tam in » catechumenis, quam in pœnitentibus » potest esse sine remissione peccato- » rum. » XXXIII : « Charitas illa, quæ est » plenitudo legis, non est semper conjuncta » cum remissione peccatorum. » XXXIV : « Catechumenus recte, et sancte vivit, et » mandata Dei observat, ac legem implet » per charitatem ante remissionem pecca- » torum, quæ in Baptismi lavacro demum » percipitur. » LXXI : « Homo existens in pec- » cato mortali sive in reatu æternæ dam- » nationis potest habere veram charitatem, » et charitas etiam perfecta potest consistere » cum reatu æternæ damnationis. » LXXII : « Per contritionem etiam cum charitate » perfecta, et cum voto suscipiendi sacra- » mentum conjunctam non remittitur cri- » men extra casum necessitatis, aut marty- » rii sine actuali susceptione sacramenti. » Unde vera est propositio his omnibus contradicens, nempe contritionem perfectam ex charitate elicitam esse non posse sine remissione peccatorum etiam ante susceptionem sacramenti.

Tertio.

Quarto. 107. Quarto, probatur ex testimoniis Patrum, quæ produximus Disp. XLIX de Ente supern., ad sanciendum, contritionem charitatis perfectam esse formam justificantem; nam ea tribuunt clarissime charitatis actui mundationem a peccato, sanitatem, pulchritudinem, et vitam animæ, morbi, fœditatis, et mortis expultricem, participationemque deitatis, aliosque effectus justificationis proprios.

Quinto. Quinto, quia in lege veteri, in qua nullum erat sacramentum, quod expiaret peccata post originale remissum commissa, contritio perfecta charitatis erat unicum justificationis remedium. Neganda autem non est in lege Evangelica eidem contritioni vis expiandi peccata sine sacramento, quæ in lege vitari ante adventum Christi illi competebat. Demum quia alias non esset a Deo provisum saluti corum, qui ad sacramentum accedere non possunt, cum aliud eis remedium non supersit, nisi contritio a charitate elicita. Quibus omnibus certa, et inconcussa manet confecti argumenti Minor nempe dolorem omnium peccatorum, qui non valens extra sacramentum remissionem, et gratiam conferre, cum sacramento illam confert, non esse contritionem perfectam a charitate elicitam, quia hæc sine sacramento valet peccatorem reconciliare Deo.

Major probatur. primo. 108. Major nunc probanda est, scilicet aliquem esse ejusmodi dolorem. Cujus prima probatio est. Sacramenta pœnitentiæ, atque Baptismi reipsa operantur aliquando remissionem omnium peccatorum in adultis, qui ad ea cum reatu peccatorum accedunt. Nam ea sacramenta per se instituta sunt in remissionem peccatorum, ut Concilia Ecclesiæ decernunt. Si autem aliquando non conferrent peccatorum remissionem eis, qui cum eorum reatu accedunt, nunquam obtinerent effectum, in quem instituta sunt, et quem ex sua institutione conferre valent. Quod sine errore asseri non potest. At si non esset aliquis dolor peccatorum, qui non valens sine sacramento remissionem peccatorum, et gratiam conferre, reipsa illam cum sacramento conferret, numquam hæc sacramenta operarentur effectum, in quem instituta sunt. Nam semper necessarius est aliquis dolor prævius suscipientis sacramentum ad eum effectum. Si autem is dolor prævius conferret sine sacramento remissionem peccatorum, numquam sacramenta eum effectum remittendi peccata consequerentur, siquidem semper præcederet remissio peccatorum medio dolore impetrata, et præstita a Deo. Ergo admittendus est aliquis dolor operans cum sacramento remissionem peccatorum, quam sine sacramento non operatur.

Objectioni occurritur. 109. Neque satisfacit, quod Baiani subindicant, esse in peccatoribus aliquos charitatis actus inefficaces, qui non valent peccatorem sine sacramento reconciliare cum Deo, et cum sacramento possunt. Nam dolor pecca-

torum necessarius ad remissionem cum sacramento debet esse efficax et repugnans cum omni affectu peccandi, et conjunctus cum proposito efficaci de cætero non peccandi, ut decernit Tridentinum sess. XIV, c. IV. Ejusmodi autem non sunt affectus inefficaces charitatis, qui interdum peccatoribus insunt. Nam si repugnarent omni affectui peccandi, et continerent propositum efficax de cætero non peccandi, plane essent odia peccatorum efficacia, et a charitate elicita valerent extra sacramentum peccatorem reconciliare Deo, ut præmisimus. Ergo aliquis dolor efficax, et incompossibilis cum affectu peccandi admitti debet, qui ante sacramentum non sufficiat remittere peccata, quæ sufficiat cum sacramento remittere.

110. Aptius occurres ex nostra doctrina, quam tradidimus Disp. CXXXI, sect. IV, et seqq. de Ente supern., nempe posse charitatem ex suo motivo omnibus peccatis communi detestari efficaciter unum tantum peccatum, quin efficaciter omnia detestetur. Nam juxta hanc doctrinam, si homo reus est solius peccati incontinentiæ, et ex motivo charitatis illud solum detestetur; talis detestatio quamtumvis elicita a charitate non erit sufficiens hominem justificare sine sacramento pœnitentiæ, quia non est perfecta contritio, et universalis omnium peccatorum detestatio, quæ æquivaleat amori efficaci Dei super omnia, cui soli justificatio annexa est; poterit tamen cum sacramento pœnitentiæ eum peccatorem justificare, quia ad effectum sacramenti non requiritur universalis omnium peccatorum detestatio; sed eorum tantum, quæ reipsa commissa sunt, ut communis fert Theologorum sententia asserentium sufficere ad effectum sacramenti detestationem elicitam a virtutibus moralibus ex motivo specifico ipsarum, licet omnibus peccatis oppositum non sit, sed illis tantum, quæ reipsa sunt commissa, quia cum ea detestatione potest fieri integra confessio dolorosa peccatorum ad effectum sacramenti necessaria. Adhuc tamen probatio nostra urget. Tum quia non est neganda sacramentis in remissionem omnium peccatorum institutis vis justificandi hominem, qui omnis generis peccatorum reus sit, atque adeo etiam eum, qui dolore universali omnium peccatorum factus ad sacramentum accedat. Si autem is dolor universalis esset elicitus a charitate, non possent sacramenta effectum sortiri justificandi hominem, qui omnium peccatorum reus sit, ut jam vidimus. Tum quia non solum dolor particularis, sed etiam universalis peccatorum esse potest dispositio sacramenti pœnitentiæ, atque baptismi ad impetrandum effectum proprium ipsorum, præsertim cum adest necessitas, in qua non potest fieri specifica recogitatio, et memoria peccatorum. Is autem dolor non posset ad effectum horum sacramentorum proprium disponere, si non possent cum illo sacramenta remissionem peccatorum conferre.

111. Secunda Majoris probatio est. Quia Tridentinum, sess. XIV, c. IV, cum præmisisset, contritionem charitate perfectam sine sacramento pœnitentiæ hominem reconciliare Deo, continuo decernit : « Illam vero » contritionem imperfectam, quæ attritio » dicitur, quoniam vel ex turpitudinis pec» cati consideratione, vel ex gehennæ, et » pœnarum metu communiter concipitur, » declarat, Dei donum esse, et Spiritus » sancti impulsum, non adhuc quidem inha» bitantis sed tantum moventis, quo pœni» tens adjutus viam sibi ad justitiam parat. » Et quamvis sine sacramento pœnitentiæ » per se ad justificationem perducere pec» catorem nequeat, tamen eum ad Dei gra» tiam in sacramento pœnitentiæ impetran» dam disponit. » En dolor, qui contritio imperfecta, et attritio dicitur, qui cum sacramento pœnitentiæ peccatorem ad Dei gratiam impetrandam disponit, quamvis eum sine sacramento per se solum ad justificationem perducere nequeat. Tamen est virtualis quædam detestatio omnium peccatorum; tum quia omnem peccandi voluntatem excludit; tum quia ex motivo omnibus peccatis opposito, nempe ex gehenna, et a fœditate peccati concepta præponitur. Ergo est dolor efficax omnia detestans peccata, qui non valens sine sacramento gratiam et remissionem peccatorum conferre, potest ad illam cum sacramento consequendam disponere. Secundo.

112. Tertia probatio ex eadem Tridentina sanctione conficitur. Nam dolori imperfecto peccati, qui ex motivo perfecto charitatis non concipitur, sed ex solo motivo imperfecto gehennæ, non est annexa sine sacramento justificatio, quamvis omnem peccandi voluntatem excludat, ut Tridentinum supponit, et testimonia Scripturarum, et Patrum, quæ ejusmodi vim soli charitati adscribunt. Tertio.

Tamen cum sacramento pœnitentiæ potest hominem ad justificationem obtinendam perducere, ut diserte Tridentinum tradit, eam vim sacramento adjunctam tribuens attritioni ex motivo gehennæ, et non charitatis conceptæ, cum attritionem a perfecta contritione impetrante justificationem sine sacramento eo distinguat, quod istam charitate perfectam esse, contingat, secus vero illam, et ut expendimus sect. IV, contra Baianos, non aliter Hæreticos improbantes dolorem ex metu gehennæ partum Tridentinum proscriberet, nisi eum dolorem secluso charitatis amore, atque motivo approbaret. Ergo. Confirmatur; quia timor gehennæ, et dolor peccati ex illo procedens secluso quovis charitatis actu est virtuosus, et bonus, et auxilio gratiæ elicitus, et ad charitatem, et justificationem animum disponens, omnemque peccandi affectum excludens, ut præteritis sectionibus probatum reliquimus. Ergo quamvis sine sacramento non possit sic nudus remissionem peccatorum conferre, poterit illam cum sacramento impetrare. Nam Baiani eo talem dolorem rejiciunt dispositionem sacramentalem, quia nec virtuosus est, nec auxilio gratiæ elicitus, nec omnem peccandi affectum excludens.

Objectio Baiana.

113. Dicunt Baiani, ideo Tridentinum definire, *contritionem* aliquando esse charitate perfectam, et hominem Deo reconciliare etiam prius quam actu suscipiatur sacramentum; non quia etiam contritio imperfecta, et attritio non valens sine sacramento peccatorem justificare, non sit charitatis actus, et fœtus, sed quia aliquando ita perfectus est dolor a charitate elicitus, ut sine sacramento possit peccatorem reconciliare Deo, aliquando vero ita imperfectus, ut ad justificationem peccatoris necessaria sit sacramenti susceptio. Attritionem autem, seu contritionem imperfectam arguunt esse charitatis actum, et non dolorem ex puro timore gehennæ conceptum, quia Tridentinum eo c. IV, sess. XIV, contritioni generice sumptæ, prout est communis perfectæ, et imperfectæ, eas conditiones, et perfectiones adscribit, quæ puro dolori ex metu gehennæ parto convenire non possunt, nempe « ingen- » tem peccatorem detestationem, vehemens » quoddam ante actæ vitæ odium, et novæ » inchoationem, et propositum excludens vo- » luntatem peccandi, » quæ solius charitatis, et non doloris, et timoris pure servilis vim, et perfectionem desiderant, cum timor pœnæ nequeat affectum peccandi excludere, nec novæ vitæ in inchoationem, et propositum continere, ut a se probatum superioribus argumentis supponunt. In quonam autem consistat imperfectio charitatis, quæ attritio dicitur, et sine sacramento nequit peccatorem ad justificationem perducere, cum enumeratas conditiones, et perfectiones contritioni perfectæ communes complectatur, non exponunt, sed toti incumbunt in detestationem ex puro timore conceptam, ne dicam, Tridentinam sanctionem, refellendam.

Refellitur.

114. Sed hæc ipsorum responsio ex præteritis facile refellitur. Nam si attritio, seu contritio imperfecta, quæ definitione Tridentina continetur, est actus a charitate elicitus, et aliunde complectens efficacem omnium peccatorum detestationem, et excludens omnem affectum peccandi cum proposito de cætero non peccandi, et inchoatione novæ vitæ nihil desiderari potest, ut sine sacramento pœnitentiæ valeat hominem justificare, quoniam comprehendit eam perfectionem pœnitentiæ, et charitatis, cui Sacræ Litteræ, Concilia, et Pontifices, Patresque Ecclesiæ justificationem annectunt, ut constat ex probatione jam præmissa. Præterea quia Tridentinum imperfectionem contritionis, quæ attritio dicitur, et sine sacramento ad gratiam obtinendam non disponit, explicat, desumi ex motivo imperfecto pœnarum, rationem adjiciens : « Illam contri- » tionem imperfectam, quæ attritio dicitur, » quoniam ex gehennæ, et pœnarum metu » communiter concipitur, etc. » Ubi illa causalis « quoniam » denotat ejus contritionis, seu attritionis impefectionem ex motivi pœnarum imperfectione manare. Ergo ad eum dolorem non concurrit perfectum charitatis motivum. Accedit, Tridentinum attritionem ex metu gehennæ profectam eo sensu accipere, quo Hæretici illam improbant et Catholici Theologi communiter approbant. At Hæretici illam improbant, et Catholici approbant sensu excludente charitatis motivum et actum, ut expendimus n. 39, 41 et seqq. Ergo eo sensu admittenda est attritio, seu imperfecta contritio, quæ cum solo sacramento valeat remissionem peccatorum, et gratiam conferre.

Collectio.

115. Unde colligitur, ejusmodi attritionem non solum non esse actum elicitum a charitate, sed etiam non esse imperatum. Quia etiam sensu excludente imperium ex-

trinsecum charitatis talem attritionem tuentur Theologi, esse dispositionem sufficientem ad obtinendum sacramenti effectum, et Hæretici eodem sensu illam rejiciunt, ut citatis locis producta evincunt. Præterea quia attritio imperata est distincta ab actu charitatis imperante. Attritioni autem sic distinctæ tribuit Concilium vim disponendi peccatorum ad impetrandam cum sacramento gratiam; quæ vis non potest motui animæ vitioso, sed virtuoso inesse. Ergo motus animæ non elicitus a charitate potest esse virtuosus. Rursus aut actus charitatis imperans est efficax, aut inefficax? Si efficax est, poterit etiam sine sacramento impetrare gratiam, quia actus efficaciter imperans detestationem formalem omnium peccatorum, et propositum novæ vitæ, ac de cætero non peccandi ex motivo charitatis est virtualis quædam omnium peccatorum detestatio, et præceptorum omnium adimpletio, ac subinde actus a charitate elicitus adeo perfectus, qui sine sacramento possit peccatori gratiam justificantem impetrare. Si vero inefficax est, tota efficacia avertendi voluntatem a peccato, et convertendi illam in adimpletionem præceptorum Dei, atque adeo etiam disponendi da justificationem soli attritione distinctæ ab affectu charitatis imperante conveniet. Et consequenter motus non elicitus a charitate erit virtuosus. Quod est totius nostræ Disputationis negotium.

SECTIO XI.

Baianorum impetus adversus nostram præcedentem probationem franguntur.

Prima objectio.

116. Attritionem, quæ disponat peccatorem ad obtinendam cum sacramento gratiam, et non elicitam a charitate, sed ex puro metu gehennæ conceptam dicunt Baiani esse meram Scholasticorum hallucinationem, et chimæram. Primo id probant, quia talis attritio non potest excludere voluntatem peccandi, nec hominem convertere a peccato in amorem justitiæ, coacta est et creaturam respicit, tanquam ultimum finem, aliisque argumentis superius contra timorem servilem pœnæ, et dolorem ex illo partum confectis; quæ iterant in rem præsentem. Verum cujus momenti ea sint, satis expendimus sectionibus elapsis.

Secundo.

117. Secundo objiciunt ex Tridentino sequentia. Primo, quia, sess. XIV, c. III, can. IV, dolorem ad sacramentum pœnitentiæ necessarium usurpat veri nominis « contri- » tionem. » Contritio autem est actus elicitus a charitate; perfecta quidem perfectus, et imperfecta imperfectus. Secundo, in eadem sess. c. IV, attritioni conferenti cum sacramento gratiam tribuit ingentem peccatorum detestationem, inchoationem novæ vitæ, exclusionem omnis affectus peccandi, et propositum de cætero non peccandi. Quæ servilis timoris aliena sunt, et propria charitatis, Deum, et justitiam super omnia diligentis officia. Tertio, c. V, dolorem confessioni sacramentali necessario adjunctum vocat « tristitiam secundum Deum; » quæ ex sola charitate proficiscitur. Quarto, sess. VI, c. VI, inter dispositiones necessarias ad sacramentum Baptismi numerat eum pœnitentiæ actum, quo peccatores « Deum tanquam omnis justitiæ fontem » diligere incipiunt; » qui a sola charitate potest proficisci. Demum sess. XIV, c. I, exponens, qualis sit pœnitentia necessaria eis, qui aqua baptismali abluendi sunt, ait: « ut » perversitate abjecta, et emendata tantam » Dei offensionem cum peccati odio, et pio » animi dolore detestarentur. Unde Pro- » pheta ait: *Convertimini, et agite « pœnitentiam.* » Ubi desiderat detestationem peccati, prout est offensa Dei, et conversionem in Deum; quæ sunt solius charitatis actus.

Respondetur.

118. Hæc tamen levissima sunt, ut superare queant clarissimam nostræ doctrinæ sanctionem latam sess. XIV, c. IV, et a nobis sectione præterita, et sect. IV, expensam, et illustratam. Ad primum respondeo. Contritio bifariam sumitur; primo, prout est communis attritioni, quæ etiam contritio imperfecta dicitur. Secundo, prout ab attritione, seu contritione imperfecta distinguitur. Contritio hoc tantum posteriori sensu est elicita a charitate, secus vero priori, in quo a Tridentino accipitur. Nam sess. XIV, c. IV, postquam contritionem in genere definisset, illam dividit in eam, quæ charitate perfectam esse contingit, et in eam, quæ charitate perfecta non est, quoniam ex motivo pœnarum gehennæ communiter concipitur, et ideo « Contritio im- » perfecta, et attritio » dicitur. Ubi eo ipso hanc contritionem imperfectam a motivo, et officio charitatis dividit. Ad secundum;

Potest dolor peccatorum ex metu gehennæ conceptus voluntatem peccandi excludere, et propositum de cætero non peccandi, efficacemque omnium peccatorum detestationem continere, ut superioribus ostendimus, et Tridentinum diserte tradit, eas omnes conditiones soli attritioni ex metu gehennæ conceptæ adscribens, ut jam expendimus. Ad tertium; Dolor adjunctus sacramentali confessioni dicitur « Tristitia » secundum Deum, » quia non est temporalis, et pure naturalis tristitia, sed auxilio gratiæ divinæ concepta, et a Deo infusa, Deoque grata, et accepta. Quæ dolori ex solo metu gehennæ parto conveniunt, ut ex præmissis liquido constat.

119. Ad quartum respondeo. Primo, in eo capite Concilium non exponit actus præcise necessarios ad susceptionem Baptismi, sed regulares, et modo communi providentiæ ordinarios, inter quos etiam numerat salutarem, et utilem dolorem ex terrore pœnarum incussum, et dilectioni Dei prævium, atque adeo non procedentem ex illa, quamvis omnium Theologorum, nec non Baianorum confessione in dolor necessarius semper non sit, sed sufficiat dolor immediate ex motivo charitatis profectus nulla prævia consideratione, et formidine pœnarum, nempe quia regularius, et frequentius est ex pœnarum timore ad amorem justitiæ procedere. Itaque sicut potest suscipi Baptismus, et ejus effectus, quin præcedat talis dolor, ita etiam cum tali dolore, quin subsequatur talis amor. Secundo, ejusmodi dilectio non est elicita a charitate, sed a spe Theologica a charitate distincta, atque adeo non est benevolentiæ, sed concupiscentiæ divinæ amor, quo Deum tanquam nobis salutarem, et bonum diligimus, quippe tanquam omnis nostræ justitiæ fontem. Quod verba Concilii significant : « Dum peccatores se » esse intelligentes a divinæ justitiæ timore, » quo utiliter concutiuntur, ad consideran- » dam Dei misericordiam se convertendo, » in spem eriguntur, fidentes, Deum sibi » propter Christum propitium fore; illum- » que tanquam omnis justitiæ fontem dili- » gere incipiunt. » En amor, quo « Deum » tanquam justitiæ fontem diligere inci- » piunt, » est ipse, quo « in spem erigun- » tur. » Deinde subdit : « De hac disposi- » tione scriptum est : *Accedentem ad Deum* » *oportet credere quia est, et quod inquirentibus* » *remunerator sit.* Et, *Confide fili, remittuntur* » *tibi peccata tua.* » Confidere autem, et ad Deum qua remuneratorem accedere, spei strictæ officium est. Quam spem non esse a charitate elicitam, et esse amorem concupiscentiæ Dei, probavimus sect. II. Ad postremum : Non ait Tridentinum, pœnitentiam ad suscipiendum Baptismum necessariam detestari peccatum, quatenus est offensa Dei, sed detestari peccatum, quod est offensa Dei, quod præstari potest dolore non elicito a charitate, nec ex motivo offensæ Dei, sed pœnarum inferni, ut ipsum Tridentinum postea declarat c. IV. Conversio vero ejus pœnitentiæ est a peccato in amorem justitiæ, et obedientiæ præceptorum, quæ ex puro timore gehennæ fieri potest, ut ostendimus. In Deum enim non est necessaria actualis, et affectiva conversio, sed virtualis, et effectiva, quæ prædicto dolore cum sacramento pœnitentiæ obtineri potest.

Tertia objectio.

120. Tertio arguunt. Dolor disponens in sacramento ad impetrandam gratiam debet esse supernaturalis, et auxilio gratiæ elicitus. Dolor autem ex nudo timore pœnarum profectus pure naturalis est, et solis naturæ viribus partus. Quid enim homini naturalius, et promptius, quam tanti mali impendentis timore concuti, et odisse quidquid cum illo necessitate connectitur? Quod ex doctrina Augustini probant. Primo, quia timorem pœnæ lege terrente incussum distinguit contra gratiam, quod ille foris ex tabulis nascitur lapideis, ista vero intus in corde habitat, et operatur; Lex exterius terrendo, gratia vero interius amore justitiæ alliciendo. Ita lib. de Spirit. de Litt., c. XVII, XIX, XXI, XXIX; serm. de VI de Verb. Apost., c. VI; lib. de Nat. et Grat., c. I; lib. IV ad Bonifac., c. V; lib. de Perfect. Just., c. XIX, et lib. I, q. I, ad Simplicianum. Secundo, quia juxta Augustinum timor pœnarum nascitur ex amore, quo creatura timens seipsam diligit, qui homini naturalis est. Nam rationem reddens, serm. CCXIV de Temp., c. III, cui timor castus, qui ex amore creatoris oritur, permaneat in seculum seculi, timor vero pœnæ mittatur foras : « Quare nisi quia ille timor, quem foras » charitas mittit, propterea pungit ani- » mam, ne amittatur aliquid, quod in crea- » tura diligitur, vel ipsa salus, et requies » corporalis, aut aliquid tale post mortem? » Propterea enim timentur, et apud inferos » pœnæ, ac tormenta gehennarum. » In-

auditum est autem in Augustini principiis, ad diligendam creaturam, aut salutem, quietemque corporalem esse Christi gratiam necessariam.

121. Tertio, quia Augustinus distinguit justitiam legis terrentis a justitia Dei, quod illa est homini « justitia sua, » hoc est, suis viribus comparata, quia ex timore pœnæ est profecta, ista vero ex gratia, et amore Dei. Sic lib. de Grat. Christi, c. XIII : « Di» cit Apostolus justitiam suam, quæ ex » lege est, tanquam sit imperata, non data. » Si autem data est, non dicitur justitia » nostra, sed Dei, quia sic fit nostra, ut sit » nobis ex Deo ; » quod accuratius explicans adjicit : « Tantum igitur inter legem » distat, et gratiam, ut cum lex esse non » dubitetur ex Deo, justitia tamen, quæ ex » lege est, non sit ex Deo. Quia ex lege » justitia dicitur, quæ sit propter legis » mandatum ; justitia ex Deo dicitur, quæ » datur per gratiæ beneficium, ut non » formidine pœnæ serviliter cogar esse sub » lege, sed libera charitate delecter esse » cum lege. » Ecce luculentissime assertum, justitiam ex lege, hoc est, opus justitiæ, quod ex pœnarum legis timore fit, non esse justitiam ex Deo, neque datam a Deo. Et serm. XV de Verb. Apost., c. VI, exactissime distinguit justitiam tuam, quæ ex timore pœnæ est, a justitia Dei, quam Deus facit : « Facit enim et hoc Dominus. Sed ipsa est » justitia ejus, non tua. Nam quamdiu ha» bes tuam, potes timere pœnam, non » amare justitiam. » Et iterum c. VII. « Gen» tes, quæ non sectabantur justitiam, quæ » ex lege est, quasi propriam suam, quæ » sit de timore pœnæ, non de amore justi» tiæ, apprehenderunt justitiam ; justitiam » autem, quæ ex fide est ; » et paulo post de Saulo superbiente de justitia legis : « Quid » est de tumore superbiæ ? Quasi de justitia » sua. Ex lege quidem, sed sua. Quid est » ex lege ? Quia in mandatis legis. Quid est » de sua ? Tanquam de viribus suis. Amor » deerat, amor justitiæ, amor charitatis » Christi. Et unde illi amor ? Solus possi» debat timor, sed charitati venturæ locum » in corde servabat. » Ergo ab Augustino tanquam res sibi prospectissima traditur, justitiam ex lege, hoc est, opus justitiæ, quod solo legis terrentis adjutorio operamur, esse justitiam nostram, hoc est, nostris viribus factam, et a justitia Dei, quæ auxilio gratiæ, et dilectione charitatis fit, omnino distingui.

122. Quarto, quia Augustinus disertis verbis negat dari gratiam iis, qui ex timore operantur. Ita lib. de spirit. et litt., c. VIII : « Quicumque faciebant, quod lex jubebat, » non adjuvante Spiritu gratiæ, timore » pœnæ faciebant, non amore justitiæ; » et c. XXIX. Timentibus pœnam absconditur » gratia ; sub quo timore anima laborans, » quando concupiscentiam malam non vi» cerit, per fidem confugiat ad misericor» diam Dei, ut det, quod jubet, atque in» spirata gratiæ suavitate, » etc. ; et lib. III, contra Julianum, c. I : « Multa multi» tudo dulcedinis Domini, quam profecto » non invidit, et tamen abscondit timenti» bus eum. » Solemne enim Augustino est, per dulcedinem illam intelligere gratiam Dei ; et lib. I ad Simplicianum : « Usitatius » vocatur lex, quando minatur, et terret, » et vindicat. Itaque idem præceptum ti» mentibus lex est, hoc est, non nisi sola » lex ; amantibus gratia est. » Ergo gratia non est, ubi solus adest timor, et non amor justitiæ ; et serm. III in Append. : « Lex » timorem habet, gratia spem. Quid autem » interest inter legem, et gratiam, quando» quidem unus datur et legis, et gratiæ ? » Lex terret de seipso præsumentem, gra» tia juvat in Deum operantem ; » et q. LV super Exod. : « Timor incussus est eis, qui » gratiam nondum intelligebant, ut lex » illis fieret pædagogus, a quo perduceren» tur ad gratiam, quæ est in fide Christi ; » et serm. XII de verbis Apost., c. I : « Quid » prodest legem accepisse minantem, et non » adjuvantem, ut sub illa essemus rei ante » gratiam ? Frustra lex minatur, ubi ini» quitas dominatur. » Quibus liquido exprimit Augustinus, gratiam esse a puro timore pœnæ alienam.

123. Respondeo. Hoc argumentum in ipsos Baianos retorqueri potest, qui interdum volunt, timorem pœnæ, secundum se spectatum, esse bonum et referibilem in Deum. Nam bonus, et referibilis in Deum esse non potest affectus non elicitus ex gratia, præsertim opinione ipsorum, qui vires naturales auxilio gratiæ destitutas ad solum peccatum sufficientes tuentur. Præterea n. 74, probavimus ex Augustino, et Tridentino, timorem pœnæ esse posse ex auxilio supernaturali gratiæ profectum, quia salutaris est, et conferens ad justificationem, et charitatem obtinendam, ut nostræ proba- Solvitur.

tiones conficiunt. Nec obstat, naturale esse homini timere malum sibi imminens. Quia plures virtutis actus eliciti auxilio gratiæ possunt incumbere officiis homini naturalibus, et promptis, ut alere filios, parentes diligere, propriam vitam, et honorem tueri, et aliis ejusmodi. Insuper licet timor simplex, et inefficax pœnæ futuræ sit homini naturalis, et promptus, non ita est timor absolutus, et efficax, quo mala aspera, et tristia præsentia complectatur, et bona delectabilia præsentia contemnat, ut ad dolorem efficacem peccati disponentem in sacramento ad gratiam necessarium est; cum plures peccatores proposita sibi pœna futura adhuc insistant amori præsentium, et desistant a proposito de cætero non peccandi, quia magis movent animum mala, et bona præsentia, quam futura, præsertim sola fide obscura proposita, et sub ea solum conditione futura, quod ante mortem nulla fiat peccatorum pœnitentia, cujus spe falli possunt. Nos autem de timore pœnæ futuræ disserimus efficaci, qui sic detestetur peccata præterita, et præsentia, ut mala tristia, et bona delectabilia præsentia spernat, illa amore complectens, et ista odio fugiens, ut ad novæ vitæ inchoationem, et propositum de cætero non peccandi requiritur.

124. Ad primam probationem ex doctrina Augustini respondeo. Primo, interdum Augustinus legem terrentem distinguit a gratia, quia legem accepit eo sensu, quo Pelagiani illam usurpabant gratiam, nempe externam ejus propositionem, et interdum eam cogitationem, et affectionem internam naturalem, quæ soli externæ propositioni naturaliter annectitur. Nam ut copiose statuimus Disp. CV de Ente supern. gratia Theologica ex doctrina Augustini est intrinsece supernaturalis et infusa, et omnino distincta ab ipsa propositione externa legis, et omni cogitatione, et affectione interna naturali, quæ per se, et naturaliter ministerio externo legis excitatur. Quam gratiam internam, et infusam adesse posse puro timori pœnæ, significat Augustinus adductus n. 74 referens timorem servilem pœnæ cum Paulo in spiritum acceptum, et infusum a Deo, et omnino eumdem cum spiritu, in quem refertur amor filialis Dei. Secundo, internum timorem lege terrente incussum dividit Augustinus a gratia, quia timorem accipit oppositum amori justitiæ, compositumque cum affectu interno peccandi seclusa pœna, ut vidimus sect. VIII, et videri potest apud plura loca eorum, quæ a Baianis nunc citantur. Nos autem eum timorem pœnæ, et dolorem peccati asserimus dispositionem ad justificationem sacramentalem, qui excludit omnem affectum internum peccandi, et cum amore justitiæ compositilis est. Tertio etiam interdum timorem pœnæ salutarem opponit gratiæ, quia gratiam accipit propriam novæ legis, prout distinctam a gratia veteris legis terrentis, quia illa perfectior ad amorem justitiæ, ista vero imperfectior ad timorem pœnæ pertinet, quamvis utraque Theologice gratia sit, et a Deo infusa, ut exponemus ad quartam probationem.

125. Ad secundam probationem respondeo. Inauditum quidem est apud Augustinum, necessariam esse gratiam homini ad diligendam salutem et commoditatem corpoream dilectione non conferente ad salutem spiritualem animæ. Cæterum apud eum creberrimum est, necessariam esse homini gratiam ad diligendam salutem, et requiem temporalem dilectione conferente ad salutem animæ. Talis autem est dilectio, qua homo seipsum diligit timens gehennam, et ex tali timore detestans omnia peccata, tam interna, quam externa, et proponens efficaciter de cætero non peccare, siquidem tali sui amore, et peccatorum dolore se præparat ad justificationem cum sacramento consequendam.

126. Ad tertiam respondeo. Justitia ex lege negatur ab Augustino justitia Dei, eaque *sua* hominis propria dicitur. Primo, quia legis justitiam intelligit opus justitiæ ex sola externa legis propositione, et cogitatione, et affectione interna naturali, illi necessario annexa profectum. Secundo, quia accipit justitiam solum externam, quæ soli externæ adimpletioni legis caventi pœnas lege terrenti præscriptas incumbit, et cum affectu interno peccandi seclusa pœna, ideoque cum injustitia interna componitur, ut ipsis in locis, quæ a Baianis objiciuntur, expendimus sect. VIII. Talis autem non est dolor peccati ex timore pœnæ conceptus, quem tuemur, ad justificationem disponere. Tum quia ille non elicitur ex sola propositione externa legis, neque cogitatione, et affectione naturali illi necessario annexa, sed ex infusa, et supernaturali motione, et impulsu Spiritus sancti, ut præmisimus n. 74. et 75. Tum quia talis dolor excludit om-

nem injustitiam internam, et affectum peccandi etiam seclusa pœna, ut superioribus, exposuimus, et probavimus. Itaque talis dolor potest esse opus justitiæ Dei, et non solius legis eo sensu, quo a Paulo et Augustino accipitur *justitia ex lege* opposita justitiæ Dei.

127. Ad quartam respondeo. Gratiam negari significat iis, qui ex timore pœnæ operantur. Interdum quia de timore pœnæ disserit, qui oppositus est amori justitiæ, et cum affectu impune peccandi conjunctus, ut Augustino usitatissimum est, et satis constat ex sect. VIII. Interdum quia gratiam usurpat eam, quæ propria est novi Testamenti, et pertinet ad amorem justitiæ, proptereaque novum Testamentum *lex gratiæ*, et amoris dictum est. Eo enim a Paulo, Augustino, et aliis Patribus cultores veteris, et novi Testamenti discernuntur, quod illi ex spiritu servili timoris, hi vero ex spiritu filiali adoptionis filiorum Dei præcepta divina adimplent, ideoque gratia propria Evangelii ad amorem spectat, quia ejus professores vocantur ad præcepta implenda ex amore justitiæ, et non sicut antiquitus ex timore pœnæ, quamvis Theologice etiam ad timorem pœnæ salutarem auxilia gratiæ infusa necessaria sint.

128. Quo spectat illud Apostoli Romanorum VIII : *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore ; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus Abba Pater.* Ubi duo significat Paulus : alterum, spiritum timoris servilis a Judæis olim acceptum, sicut spiritum adoptionis filialis nunc acceptum a Christianis esse infusum a Deo : alterum, priorem spiritum timoris fuisse Judæorum proprium, posteriorem vero amoris esse proprium Christianorum. Ita Glossa : « Unus spiritus est, qui facit » duos timores, servilem, et castum. » Ergo ab eodem spiritu gratiæ infusæ uterque timor, servilis et castus procedit. Quod Augustini testimoniis illustravimus n. 74, ubi ex quæstione LV super Exod., expendimus in favorem nostræ sententiæ testimonium, quod Baiani in suæ tutelam truncatum adducunt; sic enim habet : « Proinde non » arbitror, alium, quam eumdem spiritum » significari, ubi dicit Apostolus : *Non enim* » *accepistis spiritum servitutis iterum in timore,* » *sed accepistis spiritum adoptionis, in quo cla-* » *mamus Abba Pater:* quia eodem Spiritu Dei, » id est, digito Dei, quo lex in tabulis lapideis conscripta est, timor incussus est eis, » qui gratiam nondum intelligebant, ut de » sua infirmitate, atque peccatis per legem » convincerentur, et lex illis fieret pædagogus, a quo perducerentur ad gratiam, » quæ est in fide Jesu Christi. » En timor servilis pœnæ procedit ab auxilio gratiæ, quia incutitur ab eodem Spiritu Dei, a quo infunditur amor justitiæ, nempe quia viam sternit, et pædagogus est ducens ad gratiam novi Testamenti propriam, quæ pertinet ad charitatem, et amorem, quæ est gratia, quam non intelligebant, nec experiebantur Judæi.

129. Hoc gratiæ discrimen sæpius Augustinus expressit. Ita in Psal. CXXXX, Conc. II : « Data est illi lex ad timorem, non ad amo- » rem. Ut autem timor converteretur in » amorem, occisus est justus, etc. » Et post quadringinta dies « venit Spiritus san- « ctus jam in plenitudine amoris non in » pœna timoris. » Et paulo post in ejusdem propositi pertractatione subnectit : « Nec ergo rei legis fierent, non accepta » gratia, et in lege rei tenerentur, etc. ne » pedes hujus capitis incurrerent in legis » reatum, missus est Spiritus sanctus, ut » amorem faceret, et solveret a timore. Ti- » mor legem non implebat, amor implevit. » Timuerunt homines, et non impleverunt, » et amaverunt, et impleverunt. » Quia ut, quæst. XV super Deuter., dicit : « Homo » potest facere opus legis per charitatem » justitiæ; quod non potest per timorem » pœnæ ; quæ charitas est gratia novi Te- » stamenti. » Ecce satis expressum, auxilia pertinentia ad charitatem, et amorem justitiæ esse gratiam novi Testamenti propriam, quia in hac gratiæ lege monemur, et movemur præ lege veteri operari ex amore justitiæ potius quam ex timore pœnæ. Igitur quia lex antiqua terrens erat præparatoria ad legem novam gratiæ, et amoris, ideo cultores illius, et omnes, qui ex puro timore legem adimplent, alieni a gratia ab Augustino dicuntur, nempe illa speciali, quæ novi Testamenti propria est, et stricta significatione per antonomasiam *gratia* dicitur. Cæterum lata, et Theologica usurpatione veri nominis *gratia* est auxilium, quo Deus facit timere pœnam, prout oportet ad salutem cum eis conditionibus, quas timori salutari pœnæ superioribus adscripsimus, quia tale auxilium est donum, et impulsus Spiritus sancti, et ab eodem spiritu divino,

a quo amor justitiæ infunditur, citra exigentiam naturæ dispositum, ut constat ex n. 73 et seqq..

SECTIO XII.

Eadem sententia refellitur, quia affectus per se antecedens assensum fidei est virtuosus et non elicitus a charitate.

Alia Baianæ sententiæ impugnatio.

130. Alia Baianæ sententiæ impugnatio est. Assensum fidei præcedit per se affectus voluntatis. Is affectus est virtuosus, et non elicitus a charitate. Ergo est affectus virtuosus, qui non sit a charitate elicitus. Consequentia negari non potest. Major est communis Theologorum doctrina. Nam assensus fidei est liber et meritorius. Liber autem, et meritorius esse non potest a libertate, et merito residente in intellectu; atque adeo erit a libertate, et merito voluntatis talem assensum imperantis. Præterea quia veritas fidei est per se obscura, et non valens seipsa determinare, et necessitare intellectum ad assensum. Ergo indiget imperio, et determinatione voluntatis. Quare Theologi ad assensum fidei docent necessarium in voluntate virtutem piæ affectionis, quia sine pia affectione imperante nequit intellectus determinari ad assensum obscurum fidei : « Quoniam fides sine voluntate non potest » esse » ut ait Augustinus, lib. de dono perseverantiæ, c. XVIII.

131. Minor quoad utramque partem facile probatur. Et quidem prior, scilicet eum affectum esse virtuosum, indubitata est. Primo, quia ab eo affectu assensus fidei est meritorius : at meritorius esse non potest ab affectu, qui virtuosus non sit. Secundo, quia virtuosum est, et legi divinæ, et naturali consentaneum velle assentiri revelatis a Deo, quæ sufficienter credibilia proponuntur. Tertio, quia vitiosus esse non potest affectus intrinsece supernaturalis, et per se elicitus auxilio supernaturali gratiæ. Talis autem est affectus præcurrens assensum fidei. Tum quia is affectus est salutaris, cum per se conferat in assensum salutarem fidei. Omnis autem affectus salutaris est supernaturalis, ut copiose tradidimus, Disp. XLIV, de Ente supernat. Tum quia supernaturalis esse debet cognitio, quæ per se antecedit affectum supernaturalem; ergo supernaturalis etiam esse debet affectus, qui per se antecedit assensum supernaturalem; quia par est utriusque ratio. De quo vide Disp. XLIX, LX et LXII de Ente supernat. Accedit, unum ex præcipuis articulis, de quibus Augustinus, et Prosper cum Semipelagianis confligunt, esse necessitatem gratiæ ad voluntatem imperantem, et initiantem fidei. Augustinus enim, Epist. CVII, controversiam cum Vitali proponit : « Tu initium fidei, ubi » est etiam initium bonæ, hoc est, piæ vo» luntatis, non vis donum esse Dei. » Et Prosper, lib. contra Collat., c. v, disputationem cum inimicis gratiæ ait fuisse « de bona» rum initiis voluntatum, » et c. VI « de san» ctarum, origine voluntatum et fidei, cha» ritatisque principiis. » Affectus autem, ad quem per se necessaria est gratia entitate supernaturalis, (qualis est gratia, de qua Augustinus, et ejus discipuli disseruerunt cum Pelagianis, et Semipelagianis, ut vidimus Disp. CV de Ente supern.) non potest non esse intrinsece supernaturalis.

132. Posterior, quæ a Baianis negatur, nempe eum affectum non esse elicitum a charitate, viris Theologis citra dubium est. Nam omnis effectus charitatis supponit per se assensum fidei, quia supponit per se cogitationem supernaturalem, quæ regulariter non est alia, quam fides. Ergo omnis assensus fidei non supponit per se affectum charitatis. Alias daretur processio infinita actuum charitatis, et fidei ante primum assensum fidei. Ergo est aliquis virtuosus affectus, quem per se supponit assensus fidei, qui non sit elicitus a charitate. Ideo Sacræ Litteræ, et Concilia, ac Patres Ecclesiæ actum fidei docent semper prævium ad charitatis actum, et primum inter eos, qui peccatorem ad justificationem disponunt. De quo Augustinus tum alibi sæpius, tum lib. I ad Simplicianum : « Nisi ergo vocando præcedat » misericordia Dei, nec credere quisquam » potest, ut ex hoc incipiat justificari; » et Tridentinum, sess. VI, c. VI, dispositionem peccatoris ad justitiam docet, « incipi, » dum fidem ex auditu concipiens libere » credit vera esse, quæ divinitus revelata » et promissa sunt. » Et subjicit : « De hac » dispositione scriptum est : *Accedentem* » *ad Deum oportet credere, quia est, et quod* » *inquirentibus se remunerator sit.* »

Instantia Baianorum.

133. Dicunt Baiani, assensum fidei præcedere quidem eos affectus perfectos charitatis quibus Deus super omnia diligitur, et peccatoris justificatio obtinetur; secus vero eos im-

perfectos, qui non solum peccatoribus, sed etiam actu peccantibus communes sunt, et in quadam divinæ bonitatis complacentia simplici, et inefficaci consistunt, quæ licet sufficiant inducere assensum fidei, vim tamen non habent voluntatem avertendi a delectationibus terrenis, et illas superandi. Itaque assensum fidei ab his charitatis affectibus imperfectis, qui justitiæ inchoationem sunt, proficisci. Sed hæc doctrina parum Theologica est, et insufficiens propositæ difficultati solvendæ. Nam omnis affectus charitatis etiam imperfectus supponit per se cognitionem supernaturalem, quæ Baianorum etiam opinione pertinet ad fidem. Ergo omnis cognitio fidei non supponit per se charitatis affectum etiam imperfectum, ex quo proficiscatur. Nisi velint admittere infinitam processionem actuum imperfectorum charitatis, et fidei antecedentium, et subsequentium, quam argumento præcedenti objicimus. Præterea quia ad assensum fidei non sufficit affectus simplex, et efficax charitatis, sed necessarius est absolutus, et efficax. Tum quia affectus simplices, et inefficaces necessarii nobis sunt, et non liberi, nobis quidem sine nobis libere operantibus infusi. Affectus autem præcedens, et imperans assensum fidei est omnino liber, et meritorius, cum ab eo desumatur totum meritum fidei. Tum quia affectus imperans assensum fidei sic determinat, et cogit intellectum ad assensum, ut cum eo nequeat componi dissensus. At affectus simplicis, et inefficacis benevolentiæ non potest sic determinare, et cogere intellectum ad assensum fidei, ut cum eo nequeat componi dissensus ; sicut enim eis affectibus simplicibus potest dissentire voluntas, ita etiam intellectus, aut potest voluntas eis negare imperium assensus, et opponere imperium dissensus, sicut potest eis negare amorem efficacem justitiæ, et opponere injustitiæ amorem.

Duo monita.

134. Duo monuerim. Alterum, hoc argumento non premi eos, qui sentiunt, ex sola apprehensione bonitatis divinæ secluso judicio posse elici affectum liberum, et absolutum charitatis ; quia talis apprehensio potest esse infusa a Deo absque prævio charitatis affectu, cum non sit libera, sed necessaria nobis. Cæterum Baianos urgeri, qui constanter docent, affectum liberum, et absolutum charitatis fieri non posse, nisi præcedat judicium fidei, quia tale judicium debet esse prævio voluntatis affectu absoluto, et efficaci imperatum, ut probavimus. Si autem talis affectus imperans esset elicitus a charitate, necessaria esset progressio infinita actuum charitatis et fidei. Alterum, licet actus charitatis per se non præcurrat semper omnem assensum fidei, posse interdum aliquos fidei actus imperare et prævenire. Nam obsequium intellectus præstitum mysteriis fidei confert in finem charitatis ; ideoque juxta Paulum : *Charitas omnia credit*, quia potest assensus fidei, quibus mysteria revelata credamus. Tamen tunc sistendum est in aliquo assensu fidei, qui non ex charitatis affectu, sed ex pia affectione distincta a charitate sit elicitus. Cujus virtutis distinctio exponitur, et probatur argumento sequenti.

135. A priori igitur ostenditur, affectum, quem per se supponit assensus fidei, non esse necessario elicitum a charitate. Nam potest voluntas moveri ad imperandum assensum supernaturalem fidei ex sola bonitate creata ipsi assensui supernaturali fidei intrinseca. Nam revera assensui supernaturali fidei inest bonitas intrinseca legi naturali, atque divinæ consentanea ; consentaneum enim est utrique legi, intellectum assentiri verbo Dei sufficienter proposito. Affectus autem, qui moveretur ad imperandum assensum fidei ex tali bonitate assensui intrinseca non esset elicitus a charitate, cum bonitas motiva talis affectus non sit increata, atque divina, qualis esse debet bonitas charitatis motiva. Tamen esset virtuosus affectus ; quia bonitas supernaturalis assensus, prout consentanea legi naturali, atque divinæ, non potest non movere affectum legi divinæ et naturali consentaneum, qui vitiosus, et turpis esse non potest. Itaque potest proponi nobis Deus qua verus in dicendo, quin bonus in essendo, et simul præceptum naturale, atque divinum præscribens assentiri Deo quidquam dicenti, bonitasque assensus tali præcepto conformis. Tunc autem potest voluntas affici in bonitatem creatam ejus assensus, et ex tali affectu efficaciter eum imperare, quin occurrat obligatio alium eliciendi affectum, quam imperantem ex tali bonitate assensum. Is affectus prodibit consentaneus legi naturali, atque divinæ, nulla violata lege naturali, aut divina, quæ occurrat adimplenda. Ergo prodibit absque ullo vitio virtuosus. Non elicitus a charitate, cum ejus

motivum non occurrerit, nec induxerit ad agendum. Ergo erit affectus imperans assensum fidei virtuosus, et a charitate non elicitus.

136. Hic affectus non erit ex fide stricta profectus, cum imperet primum fidei strictæ assensum. Item quia cognitio præscribens bonitatem assensus fidei, est evidens et non obscura, sicut est ipsa fides. Alia igitur cognitio supernaturalis definienda est, quæ regulet eum affectum, sicut alia est cognitio evidens credibilitatis mysteriorum fidei, quæ regulariter præcedit assensum fidei. Ad quam autem virtutem ea cognitio pertineat; an ad prudentiam infusam, an ad aliquam peculiarem scientiam, seu sapientiam infusam, in quo variant Theologi, non est instituti nostri explicare. Exposuimus rem ex professo Tract. de fide. Itaque juxta nostra et communia Theologorum principia non urget explicanda difficultas de processu infinito actuum Baianis a nobis objecta.

Objectio. 137. Objiciunt Baiani, omnem actum fidei esse necessario ex affectu charitatis profectum. Primo, quia juxta Augustinum omnem actum fidei præcedit « voluntas bona, » ut vidimus n. 131. At « voluntas bona » phrasi Augustini est charitas, ut tanquam rem certissimam profert disputans cum Pelagio, lib. de Grat. Christi, c. II : « Quasi » vero aliud sit bona voluntas, quam cha- » ritas, quam Scriptura nobis esse clamat » ex Deo, et a Patre datam, ut filii ejus » essemus. » Secundo, quia Deus nos jubet primitus in se credere. At nemo potest præceptis Dei obedire sine charitate, ut disserens de re præsenti cum Semipelagianis concludit, lib. de dono perseverantiæ, c. XVI : « Prævenit ergo, et fidem gratia : alio- » quin si fides eam prævenit, proculdubio » prævenit et voluntas, quoniam fides sine » voluntate non potest esse. Si autem gra- » tia prævenit fidem, quoniam prævenit » voluntatem, profecto prævenit omnem » obedientiam, prævenit etiam charitatem, » qua una veraciter, et suaviter obeditur. » Ecce eo quod gratia prævenit voluntatem, et obedientiam, sine qua fides esse non potesi, prævenit etiam charitatem, quia per charitatem Deo veraciter obeditur. Tertio, quia prima cupiditas boni est credendi voluntas. At juxta Augustinum lib. II ad Bonifac., c. IX : « Quid est boni cupiditas, » nisi charitas, de qua Joannes Apostolus » sine ambiguitate loquitur dicens : *Chari-* » *tas ex Deo est.* » Quarto, quia nostra justificatio inchoatur a fide. At juxta Augustinum, lib. de Nat. et Grat., c. LXVIII : « Chari- » tas inchoata, inchoata justitia est, charitas » provecta, provecta justitia. » Quinto, quia nulla voluntas est bona, et justa, nisi justitia diligatur. Justitia autem, quæ omni bona voluntate diligitur, non est alia, quam Deus, ut pluribus Augustini pronuntiatis decursu producendis probant. Sexto, quia Augustinus non agnoscit, nisi duos amores; alterum Creatoris, qui ad charitatem pertinet infusam; alterum creaturæ, qui pertinet ad vitiosam cupiditatem. Ergo cum amor imperans fidem non sit cupiditatis vitiosæ, erit sane charitatis infusæ. Denique, quia præter actum perfectum charitatis, quo Deus super omnia diligitur, sunt plures imperfecti charitatis actus simplices, et inefficaces peccatoribus, et etiam actu peccantibus communes, ex quibus proficisci valeat fides.

Solvitur. 138. Respondeo. Hæc futilia sunt, et solutu facilia. Ad primum nego omnem voluntatem bonam phrasi Augustini esse charitatem strictam, de qua disseruimus, nempe amorem divinæ bonitatis propter se. Nec id testatur Augustinus, lib. de Grat. Christi, c. II, quia ibi « charitatem » usurpat pro suo more in lata significatione omnem virtuosum affectum salutarem, etiamsi amor strictus non sit divinæ bonitatis propter se, sed solius honestatis creatæ, ut expendemus progressu; aut solum arguendo colligit, si omnis bona voluntas haberi potest solis viribus arbitrii, ut asserebat Pelagius, etiam charitatem strictam, quam Scriptura commendat, nobis inesse ex Deo, etiam haberi sola facultate naturæ, siquidem etiam charitas est bona voluntas, licet omnis bona voluntas non sit charitas. Ad secundum nego, non posse obediri præcepto credendi sine prævia charitate stricta. Nec oppositum evincit Augustinus lib. de dono perseverantiæ, c. XVI, quia ut proxime dicebamus, « charitatem » ibi accipit late, aut solum illative colligit, fidem absque gratia elicitam, quæ præcurrit voluntatem bonam, prævenire posse etiam charitatem strictam, per quam veraciter obeditur, prout oportet, et sufficit ad justificationem consequendam; atque adeo non solum initium, sed etiam complementum justificationis obtineri posse sola facultate naturæ

absque auxilio gratiæ, quod Semipelagiani, cum quibus disputat, negabant, quia par est bonæ, et salutaris voluntatis, atque charitatis justificantis ratio. Quasi modo argueremus et nos, si aliquis virtutis meritoriæ actus fieri potest absque auxilio gratiæ, fieri quoque posse charitatis strictæ actum, quia non est alia charitatis, quam alterius omnis virtutis meritoriæ ratio.

139. Ad tertium; Augustinus vel objecto testimonio prodit, « charitatem » interdum non solum stricte virtutem Theologicam, sed etiam fuse omnem aliam virtutem etiam moralibus communem usurpare. Ad quartum; Augustinus non asserit, omnem inchoatam justitiam esse charitatem inchoatam, sed omnem charitatem inchoatam esse inchoatam justitiam, quia licet inchoata charitas non possit ab inchoatione justitiæ dividi, potest tamen inchoatio justitiæ dividi a charitate. Ad quintum; Præter justitiam objectivam increatam sunt plures justitiæ creatæ derivatæ, et regulatæ a divina, ut ex subjiciendis inferius constabit, sicut fide catholica credendum est, esse justitias formales creatas distinctas ab increata, atque divina. Itaque Augustinus solum refert in Deum omnem nostram justitiam, tanquam in causam exemplarem extrinsesam, ut decursu exponemus. Ad sextum; Augustinus revocans omnem amorem creatum in charitatem infusam, aut vitiosam cupiditatem exponendus est de charitate fuse accepta, et de amore Dei, aut formali, aut virtuali, ut sect. XVI elucidabimus. Ad postremum; Admitto charitatis actus imperfectos et simplices peccatoribus, et etiam actu peccantibus communes. Cæterum affectus inefficaces non sufficiunt, ut ex eis imperetur, et proficiscatur fides; efficaces vero nequeunt ante omnem assensum fidei haberi, aut saltem per se necessarii non sunt ad illum, ut constat ex n. 133 et seqq.

SECTIO XIII.

Etiam refellitur, quia sunt veræ virtutes morales a charitate distinctæ.

Postrema probatio sententiæ auctoris.

140. Postrema probatio nostræ sententiæ, et improbatio Baianæ sit. Dantur veræ virtutes morales justitiæ, misericordiæ, temperantiæ, fortitudinis, obedientiæ, religionis, et similes a charitate distinctæ. Ergo sunt virtuosi affectus a charitate non eliciti. Nam virtutes distinctæ a charitate eliciunt virtuosos affectus absque concursu charitatis, quia ut distinctæ a charitate vim obtinent elicitivam suorum actuum. Antecedens est omnium Theologorum cum S. Thoma, I, II, q. LVI et seqq., et Magistro, in II, dist. XXVII, et in III, dist. XXXIII et XXXIV, quin unus fuerint, qui negaverit. Nam licet aliqua fuerit controversia, an virtutes morales distinctæ a charitate sint infusæ, an solum acquistiæ; nulla tamen dissensio fuit in eis saltem acquisitis, et naturalibus a charitate distinctis admittendis. Item quamvis aliqua sit discordia num actus earum virtutum sint meritorii apud Deum sine relatione charitatis, nulla tamen existit concertatio in eis seorsim a charitate bonis et virtuosis concedendis. Quare vel ex hoc solo titulo Baiana sententia negans veras virtutes morales a charitate distinctas meretur censuram temeritatis subire.

Ratio antecedentis.

141. Ratio Antecedentis est. Quia sunt plures honestates creatæ, virtutum motivæ, a bonitate increata motiva charitatis distinctæ. Virtutes autem distinctæ sunt, ubi sunt motiva, et objecta formalia virtutum distincta. Quis enim rationis compos neget, virtuosum, et honestum esse subvenire proximo indigenti ex eo solum motivo, quod talis subventio est consentanea vinculo naturæ rationalis, legique naturali, atque divinæ; solvere debitum, quia æquitas naturalis postulat satisfacere juri alterius; obedire legi, quia debita est talis obedientia potestati superiori; colere Deum, quia talis cultus est consentaneus excellentiæ divinæ; aliaque hujusmodi officia prosequi, solum quia sunt conformia regulis, et legibus naturalibus, atque divinis? Hæc enim motiva prudentiæ conformia sunt, hominique rationali, qua rationali dignissima, qualia non sunt motiva vitiosa et turpia. At ejusmodi motiva non sunt increata, sed creata, quia convenientia, seu conformitas humanarum actionum cum natura rationali, aut cum jure creato alterius, aut cum superiori alterius potestate, aut cum excellentia divina, aut etiam cum præscriptis, et legibus naturalibus, atque divinis creata est, et non increata, quia talis conformitas non inest Deo, sed ipsis humanis actionibus, sicut disconvenientia et difformitas contraria non complectitur aliquid divinum, sed crea-

tum. Ergo plures sunt honestates morales et rationales virtutum motivæ omnino creatæ a bonitate increata motiva charitatis distinctæ.

Confirmatio.

142. Confirmatur. Si charitas imperet affectus, qui ex eis motivis intrinsecis prosequantur officia virtutum, et ex tali imperio extrinseco referantur in Deum, tales affectus eliciuntur moraliter boni, et virtuosi, et nulla ex parte defectuosi, et vitiosi, quia materia, et finis tam intrinsecus, quam extrinsecus sunt convenientes naturæ rationali, et legibus divinis, neque in eis actibus sic elicitis desiderari a Baianis potest relatio in Deum, cum sint a charitate imperati. Ergo etiamsi fiant absque imperio extrinseco charitatis, erunt moraliter boni, et virtuosi. Antecedens admittunt Baiani. Consequentia probatur. Tum quia tales affectus imperati a charitate, ut distincti ab imperio, considerantur virtuosi, et boni, omninoque differentes ab affectibus virtuosis contrariis, qui vel contrariam materiam, vel cum eadem materia rationem motivam intrinsecam pure temporalem gloriæ vanæ, aut alicujus commodi temporalis, seu boni delectabilis respiciunt, eoque solum imperantur a charitate, et non imperarentur, si tales non essent, ut imperari non possunt affectus contrarii. At ejusmodi affectus secluso imperio manent intrinsece iidem, qui existente imperio considerantur, ut ab eo distincti. Ergo manent virtuosi, et moraliter boni. Tum quia ejusmodi amores honestatis creatæ eliciti ex conformitate cum natura rationali, aut lege naturali, atque divina, manent secluso imperio conformes naturæ rationali, et legi naturali, atque divinæ, sicut erant imperio subjecti, quia eorum conformitas sumitur ex objecto materiali, et formali intrinseco, quod respiciunt, et idem utrumque est præsente, et absente imperio extrinseco, quia respectus ad objectum intrinsecum invariabilis est affectui voluntatis.

143. Præterea cum ejusmodi affectus imperantur a charitate, non solum actus imperans, sed etiam actus imperati fiunt auxilio gratiæ; quia non solum actus imperans, sed etiam actus imperati sunt salutares, et meritorii, quales esse non possunt, quin fiant auxilio gratiæ. Item quia natura lapsa Baianorum opinione non potest suis viribus quidquam velle, nisi ex concupiscentia, et bono delectabili movente, communique Theologorum judicio, urgente gravi tentatione impellente ad bonum delectabile non potest prosequi sine auxilio gratiæ bonum honestum oppositum ex motivo honestatis oppositæ, et conformitatis cum natura rationali, aut lege naturali, atque divina. Ergo cum ejusmodi affectus objecti honesti eliciti ex tali motivo intrinseco conformitatis cum natura rationali, aut lege naturali, atque divina persistunt sine imperio charitatis ipsis accessorio et extrinseco, manent supernaturales, et eliciti auxilio gratiæ sicut antea, cum maneant entitate iidem, et eadem, posterius, ac prius ratio sit, ut indigeant auxilio gratiæ. Supernaturales autem et eliciti auxilio gratiæ manere non possunt quin extrinsece virtuosi sint.

Objectio Baianorum

144. Occurrent Baiani, juxta sua principia ejusmodi affectus secluso imperio charitatis esse vitiosos, tum quia eis deficit relatio debita in Deum tanquam in ultimum finem, tum quia eos vitiat respectus intrinsecus sistens in creatura, tanquam in ultimo fine, cum talis respectus hæreat in sola creatura, et non perget ulterius in Deum. Sed hæc evasio inanis, et frivola est. Primo, quia malitia extrinseca desumpta ex defectu relationis in Deum non potest eis affectibus tollere bonitatem sibi intrinsecam haustam ex objecto materiali, et formali intrinseco, nulla ratione vitioso, sed honesto, sicut non potest tollere entitatem supernaturalem indigentem auxilio gratiæ, quæ nequit a bonitate intrinseca honesta separari. Quemadmodum enim, Disp. L, de Ente supern., copiose ostendimus, posse affectum supernaturalem intrinsece bonum vitiari extrinsece ex relatione positiva in finem malum, ideoque componi posse malitiam extrinsecam finis cum bonitate intrinseca actus supernaturalis propria; rectius poterit talis bonitas intrinseca componi cum defectu extrinseco finis divini. Præsertim cum is defectus non inducat malitiam gravem, sed levem, ut constat in venialibus peccatis, quæ relationem in Deum prorsus excludunt.

Refellitur primo.

Secundo.

145. Secundo, quia nulla extat lex, sive naturalis, sive divina, quæ præcipiat, ut actu referamus in Deum omnes nostros voluntatis affectus; sed obsequio divino satisfacimus eos elicientes tales, qui in Deum referri possint, et suapte natura, atque virtute in eum tendant, quatenus divinis præscriptis et legibus intrinsece conformes sunt

et beneplàcito divino digni. Tales autem eduntur affectus prædicti, non imperati a charitate, quia suapte natura capaces sunt, ut ab ea imperentur et referantur in Deum tanquam obsequia beneplacito divino digna. Nam si opus esset, eos actu in Deum referre ea ratione, cujus capaces affectus sunt, et Deus suopte munere, et jure dignus non sufficeret ad eorum affectuum bonitatem, et meritum quævis actualis relatio, sed eo perfecta, quæ Deum super omnia dilectum respiceret, et in Deum tanquam in finem omnibus creaturis præpositum dirigeret : nam affectus suapte natura ejusmodi relationis perfectæ capaces sunt, et Deus quoque ex se tali relatione dignus. At Baiani docent, talem relationem necessariam non esse, sed sufficere adeo imperfectam, quæ peccatoribus, imo et actu peccantibus communis sit, et in sola simplici, et inefficaci complacentia bonitatis divinæ consistat. Ergo ut ejusmodi affectus boni sunt sine illa relatione actuali charitatis perfecta, ita et sine ista imperfecta; sufficiensque erit sola virtualis, quæ in eorum dignitate, et conducentia ad finem increatum consistit.

Tertio. 146. Tertio, respectus intrinsecus finis honesti creati non constituit creaturam ultimum finem eorum affectuum. Nam si creatura esset ultimus finis eorum affectuum, quod eorum respectus intrinsecus sistat in fine creato, quin ulterius progrediatur in Deum per ipsos dilectum, etiam cum imperantur extrinsece a charitate, creaturam respicerent tanquam ultimum finem, quia etiam tunc eorum respectus intrinsecus hæret in sola creatura, quin Deus talem intrinsecum respectum terminet; siquidem sola honestas creata est finis intrinsecus ejus respectus. Itaque etiam cum imperio extrinseco charitatis essent vitiosi, cum vitiosus sit omnis affectus constituens in creatura ultimum finem, quod tamen diffitentur Baiani. Si ergo exuunt respectum ultimi finis a creatura, quia licet intrinsece non referantur in Deum, saltem extrinsece in eum diriguntur, ideoque non ita finem creatum respiciunt, ut excludant ulteriorem relationem in Deum, sicut affectibus intrinsece vitiosis contingit, prout opus est, ut creatura constituatur ultimus finis, etiam cum actualiter non subjacent imperio charitatis, exuent respectum ultimi finis a creatura, qui licet solam creaturam diligant, tanquam finem intrinsecum et immediatum, non excludunt ulteriorem relationem in Deum per extrinsecum charitatis imperium; siquidem suapte natura possunt cum illa componi, et in Deum referibiles sunt, quo ab affectibus intrinsece vitiosis constituentibus in creatura ultimum finem discriminantur. Ergo etiam non relati actualiter in Deum erunt ejusmodi affectus virtuosi.

Rursus probatur distinctio virtutum moralium a charitate. 147. Rursus eadem distinctio virtutum moralium a charitate probatur. Si virtutes morales non essent a charitate distinctæ, nec ipsæ inter se distinguerentur; tum quia ea, quæ sunt eadem uni tertio, sunt etiam eadem inter se in rebus creatis; tum quia inter se actus misericordiæ, et justitiæ solum distinguerentur objecto materiali, et non formali, cum omnes ex eodem motivo bonitatis divinæ prosequerentur sua objecta; distinctio autem objecti materialis non sufficit ad distinctionem specificam virtutum, ut est in confesso apud omnes : alias non esset eadem fides, quæ crederet Deum esse trinum, et quæ crederet Deum incarnatum propter revelationem divinam, nec eadem charitas, quæ propter Deum solveret debitum, et quæ propter eumdem Deum subveniret gratis egenti. At virtutes morales justitiæ et misericordiæ temperantiæ et fortitudinis, obedientiæ et religionis sunt inter se distinctæ. Ergo etiam sunt a charitate distinctæ. Minor probatur; quia peccata eis virtutibus opposita sunt specie distincta, et indigent in confessione tanquam distincta explicari, solum quia virtutibus specie differentibus opponuntur. Qui enim incontinentiæ reus est, et qui est reus injustitiæ, non satisfacit præcepto integræ confessionis, dicens, se contra charitatem deliquisse, quia præter malitiam charitati contrariam omni peccato communem, malitiam contraxit specialem oppositam speciali virtuti continentiæ, aut justitiæ. Ergo virtutes continentiæ, et justitiæ specialem bonitatem moralem continent a bonitate morali charitatis diversam.

Objectio. 148. Dices, specialem malitiam contrahi solum ex oppositione cum præcepto diverso nimirum quia diversum est præceptum præscribens continentiam et prohibens incontinentiam a præcepto præscribente justitiam, et prohibente injustitiam. Sed non satisfacies. Nam si justitia, et temperantia solum differunt bonitate materiali, et non formali, nempe desumpta ex objecto mate-

Refellitur.

riali, et non formali, præceptum præscribens justitiam non esset specie diversum a præcepto prescribente temperantiam, quia bonitas formalis utroque præcepto præscripta esset ejusdem speciei. Si enim sola diversitas materialis objecti sufficeret ad diversitatem præceptorum inducentium malitias specie diversas, differret specie hæresis negans Trinitatem ab hæresi negante incarnationem, et injustitia retinens vestes alienas ab injustitia retinente alienas pecunias, quia objecta materialia sunt specie diversa. Ergo diversitas specifica præceptorum arguit diversitatem specificam virtutum, non solum materialem, sed etiam formalem.

149. Insuper in Deo distinguuntur ratione inter se justitia, et misericordia, fidelitas, et liberalitas, aliæque ejusmodi perfectiones, tanquam attributa distincta quia Sacræ Litteræ, et Ecclesiæ Patres illas tanquam consideratione nostra distinctas proponunt. Ergo in creatura rationali ejusmodi virtutes realiter inter se distinctæ sunt. Nam ea, quæ in creatura nequeunt realiter distingui, vix possunt in Deo consideratione separari, cum præcipuum fundamentum dividendi ratione perfectiones divinas creaturis communes consistat in divisione reali ipsarum, quæ in creaturis reperitur. Ad hæc : potest esse homo temperans, quin sit liberalis, aut justus, et e contra, si assuefiat actibus temperantiæ, et simul actibus avaritiæ, atque injustitiæ, ut potest contingere. Si autem actus temperantiæ virtuosi fierent ex solo motivo bonitatis divinæ communi actibus liberalitatis et justitiæ, consuetudo acquisita per actus temperantiæ promptum redderet animum ad actus quoque liberalitatis, et justitiæ, quia promptitudo, et inclinatio acquisita in amorem objecti formalis juvat, et expedit animum ad amorem cujuscumque objecti materialis sub tali objecto formali sæpius amato comprehensi, ut experimento notum est. Denique quia si justitia et temperantia et reliquæ virtutes morales solo objecto materiali, et non formali differrent, numerandæ essent virtutes morales infinitæ, longe majores numero quam reipsa numerantur, et a Philosophis, et Theologis, Patribusque Ecclesiæ agnitæ sunt; nam objecta meterialia charitatis sunt infinita, et sub temperantia, atque justitia continentur plura specie diversa, quæ sub una, et eadem virtute numerantur. Nulla autem esset ratio, quare charitas sortiretur rationem virtutis diversæ prout fertur ad hæc objecta materialia diversa, et non prout fertur ad illa. Ergo virtutum moralium varietas non est ex solis objectis materialibus, sed etiam formalibus metienda et numeranda.

SECTIO XIV.

Argumentum præcedens auctoritate munitur, præsertim Augustini.

Probatur Scripturæ testimoniis.

150. Ad statuendum discrimen virtutum moralium a charitate prætereo autoritatem veterum Philosophorum cum Aristotele, et omnium Theologorum cum S. Thoma, et Magistro locis relatis n. 140, quia Baiani ejus modestiæ sunt, ut omnium Philosophorum, et Theologorum suffragia, suo tantum fidentes judicio, tanquam vana, et futilia temere spernant. Prætermittendum tamen non est, communem esse Catholicorum, et totius Ecclesiæ sensum, a quo impune recedere viris Catholicis fas non est, cum virtutum moralium varietatem, et distinctionem contineri in aliquibus Scripturæ locis. Præsertim illo Sapient. VII, ubi de sapientia charitati juncta dicitur : *Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius.* Nam manifeste significatur, præter unam charitatem, et sapientiam plura alia bona ad honestatem morum pertinentia animo advenisse ab ipsa quidem distincta. Item Sapient. VIII, de ipsa profertur : *Sobrietatem enim, et prudentiam docet, et justitiam, et virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.* Ubi communi Patrum, et Interpretum expositione comprehenduntur quatuor virtutes cardinales ab invicem, et a charitate distinctæ, licet eidem quodam quasi disciplinæ vinculo copulatæ. Nec curo, an istæ virtutes infusæ sint, an solum acquisitæ; quia instituto nostro sat est, eas acquisitas esse, cum opposita sententia nullam præter unam charitatem admittat virtutem etiam acquisitam et naturalem, sed omnem aliam qualitatem moralem censeat vitiosam et turpem. Quamquam adversariorum opinione si vera virtus distincta a charitate asserenda est, ea quidem supernaturalis, et infusa est astruenda, quia omnem virtutem acquisitam, et entitate naturalem aspernatur possibilem, ut præteritis Disputationibus præmisimus.

Communis

151. Idem rursus probatur ex communi

Ecclesiæ consensu.

Ecclesiæ consensu. Nam Catechismus Romanus, capite de Baptismo, diserte asserit effectum justificationis inter cæteros esse « nobilissimum omnium virtutum comitatum, quæ in animam cum gratia divinitus infunduntur. » Ubi ex præscripto Ecclesiæ proponitur omnibus fidelibus credendum, præter gratiam, et charitatem esse nobilissimum comitatum virtutum. Quod vere proponi non posset, si præter gratiam et charitatem una sola restaret fides infundenda. Eumdem consensum communem exprimit Clementina unica de summa Trinitate, et fide Catholica desumpta ex Viennensi Concilio decernens : « Nos autem » attendentes generalem efficaciam mortis » Christi, (quæ per Baptisma applicatur » pariter omnibus baptizatis,) opinionem » secundam, quæ dicit, tam parvulis,quam » adultis conferri in Baptismo informantem gratiam, et virtutes, tanquam probabiliorem, et dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologiæ magis consonam, et concordem, sacro approbante » Concilio, duximus eligendam. » Nam Clemens de illis virtutibus decernit, cum gratia infundi, de quibus fuit præcipua Theologorum controversia. Hæc autem præcipua fuit de virtutibus moralibus, quas plerique priscorum Theologorum negaverunt per se infusas, cum omnes illi admiserint per se infusas Theologicas. Item de illis disserit, de quibus Innocentius in cap. Majores de Baptismo disseruit; nam quod Innocentius indecisum reliquit, Clemens approbavit. At Innocentius plane virtutes morales comprehendit; referens enim opiniones ait, in Baptismo conferri « fidem, et charitatem, » aliasque virtutes. » Præter fidem autem, et charitatem non sunt aliæ virtutes plurali numero dignæ, quam morales. Nam si solas Theologales numerare voluisset, facilius, et clarius addidisset spem, quam generaliter « alias virtutes. »

152. Quamvis autem non definierit infusionem earum virtutum una cum gratia; cæterum plane supponit cum omnibus Theologis naturalium saltem existentiam distinctam a gratia. Capreolus quidem in III, distinct. III, q, uni., art. 3, ad 2, contra 3 conclus., erroneam censet sententiam, quæ illarum infusionem negat, innixus huic Clementinæ. Et quoniam Durandus respondet,in ea solum esse sermonem de virtutibus Theologicis, ipse pronuntiat, expositionem esse erroneam, « quia omnes » Glossæ Sanctorum, inquit, etiam de aliis » virtutibus id intelligunt, » et præcipue adducit Interlinealem, et Lyranam in illud ad Tit. III : *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde :* additque Glossa, « ad remissionem omnium peccatorum, et » copiam virtutum. » Non daretur autem, ait Capreolus, copia virtutum, si tantum Theologales infunderetur. Cui censuræ subscribunt Conradus, I, II, q. LXII, art. 3, et Medina ibidem, et q. LI, art. 4, dub. 2. De qua tamen censura vide, quæ scripsimus Disp. CXX, sect. VIII. Id ad rem nostram exploratissimum, nullam neque Theologis, neque Concilio Viennensi, neque Pontificinibus Ecclesiæ Innocentio, et Clementi dubitationem fore de infusione virtutum moralium una cum charitate, et gratia, si virtutes morales non essent a charitate differentes, quia infusa charitate non posset dubitari, illas quoque infundi. Ergo universa Ecclesia supposuit,eas esse a charitate distinctas.

Doctrina Patrum præsertim Augustini.

153. Etiam probatur ex doctrina Patrum præsertim Augustini. Qui, lib. IV, contra Julianum, c. III, ubi Baiani jactitant, suam contineri sententiam,exprimit nostram manifeste; celebris enim est illa sententia,quam non semel Juliano objicit : « Noveris itaque » non officiis, sed finibus a vitiis discernendas esse virtutes. Officium est autem, » quod faciendum est, finis vero, propter » quod faciendum est. » Ubi expende primo, disserentem de virtutibus pertinentibus ad voluntatem, eas, non unam, sed multiplices constituere. Deinde eis non unum finem, et objectum formale, sed multiplicem adscribere. Præterea eas non ex officiis solum, sed etiam ex finibus, et formalibus objectis distinguere. Quæ omnia adversantur Baianorum doctrinæ, qui unam tantum virtutem veram agnoscunt,nempe charitatem, et nullam aliam præter illam; unum tantum finem intrinsecum tribuunt virtuti, nempe Deum, solisque officiis temperantiam, justitiam, et fortitudinem, de quibus Augustinus agit, aliasque virtutes morales inter se distinguunt, cum eadem officia pluribus virtutibus, sicut eadem virtutibus quoque et vitiis possunt esse communia. Ergo ex mente Augustini virtutes sunt plures inter se, et charitate discretæ, quibus non est unus solus finis intrinsecus, uni-

cumque objectum formale, propter quod operentur, sed multiplex, et quæ non solis officiis, sed præcipue objectis formalibus discernuntur.

154. Item præmiserat : « Ita omnibus » virtutibus non solum sunt vitia manifesta » discretione contraria, sicut prudentiæ te- » meritas : verumetiam vicina quodammo- » do, nec veritate, sed quadam specie fal- » lente similia, sicut ipsi prudentiæ non » temeritas, vel imprudentia, sed astutia.» Vitia multiplicis speciei, et generis sunt, et unicuique virtuti duplex vitium opponit, alterum manifestum,quod officio,et objecto materiali contrarium est, alterum occultum, et similitudine fallens, quod officium, et objectum materiale habet virtuti commune, et solo fine, et objecto formali illi adversarium est. Ergo imprimis censet, suum peculiarem finem, et objectum formale, unicuique virtuti convenire, peculiariaque vitia unicuique esse contraria. Si autem omnes virtutes in una sola charitate essent constitutæ, nec esset unicuique virtuti speciali suum speciale objectum formale, cum omnes unicum solum motivum intrinsecum respicerent, nec unicuique virtuti suum vitium speciale, præsertim ex objecto formali esset contrarium, cum omnia vitia charitati, et ejus objecto formali directe repugnent.

155. Præterea in eodem capite virtutes cardinales inter se distinguit eas appellans « quatuor, » et tanquam diversas considerans : « Cum enim agitur aliquid pruden- » ter, fortiter, temperanter, et juste, omni- » bus quatuor virtutibus agitur. » Ubi comparatione ejusdem operis, et officii, quatuor virtutes cardinales, prudentiam, fortitudinem, temperantiam et justitiam distinguit. Quæ distincto non ex objecto formali sumenda est, eaque salvari ægre potest circa idem opus, si sola charitatis virtus concurrit. De quibus etiam præmiserat : « Ex hac enim fide prudenter, fortiter, » temperanter, et juste, ac per hoc his om- » nibus veris virtutibus recte, sapienterque » vivit, quia fideliter vivit. » Cur diceret « his omnibus virtutibus » fidelem vivere, si præter fidem una tantum restaret charitas, ad quam omnis virtus revocatur? Eadem mente veram justitiam infidelibus negans ait : « Porro si veram justitiam non » habent impii, profecto nec alias virtutes » comites ejus, et socias. » Ergo justitiam non una solum virtus, sed plures aliæ ab una charitate distinctæ comitantur.

156. Quam pluralitatem virtutum sæpius eo capite inculcat, et Juliano eis infideles abundare, asserenti, eo quidem sensu, quo a Philosophis virtutes asseruntur, et distinguuntur, abundantiam quidem, et pluralitatem virtutum sensu Philosophico assertam non negat, sed solum refragatur, eam infidelibus ex viribus naturæ, et absque auxilio gratiæ convenire, admittens sane, eam fidelibus auxilio gratiæ partam inesse. Quod cum unius tantum virtutis, nempe solius charitatis, simplicitate cohærere non potest. Ideo Juliano objicit : « Quanto ergo » tolerabilius illas, quas dicis in impiis esse » virtutes, divino muneri potius, quam eo- » rum tribueres tantummodo voluntati. » Julianus impiis adscribebat virtutes morales sensu Philosophico a charitate distinctas; verum quia eas non divino muneri, sed propriæ eorum voluntati, et facultati tribuebat, ideo illi bellum indicit Augustinus, amicas manus daturus, si eas virtutes veras, quantumvis solum morales, et non Theologicas, a charitate distinctas in auxilium gratiæ revocaret. Quare eum mox provocat ad Philosophorum scholam, cujus se discipulum profitetur : « Verum tu in hac causa, » etsi ad scholam Pythagoræ provoces, vel » Platonis, ubi eruditissimi, atque doctis- » simi viri multo excellentiore cæteris Phi- » losophia nobilitate veras virtutes non esse » dicebant, nisi quæ menti quodammodo » imprimuntur a forma illius æternæ, im- » mutabilisque substantiæ, quod est Deus, » etiam illic adversus te quantum donat, » qui nos vacavit, pietatis libertate cla- » mabo. » Ubi Philosophorum de virtutibus doctrinam laudat, quam Baiani vituperant, solum quia virtutes a Deo derivari docebant quamquam eas multiplices,et ab uno charitate diversas definirent.

157. Dicet quispiam,Augustinum in conflictu cum Juliano solum disserere de virtutibus actualibus, et non habitualibus; virtutes autem actuales esse multiplices, quamvis habituales non sint, nisi una simplex charitas, quia charitatis actus varii sunt, atque diversi. Sed inprimis charitatis actus non sunt specie diversi pro sola diversitate objectorum materialium, ut communis fert Theologorum, et Philosophorum doctrina, si morali, et Theologica consideratione pensentur. Multiplicitas autem vir-

tutum a Juliano, et Augustino in suo conflictu supponitur specifica, et non solum numerica. Præterea ambo de virtutibus disserunt tam actualibus, quam habitualibus. Nam Juliani assertum sic Augustinus proponit : « Sed acerbissimi gratiæ hujus inimici exempla nobis opponitis impiorum, » quos dicitis alienos a fide abundare virtutibus, in quibus sine adjutorio gratiæ » solum est naturæ bonum, licet superstitionibus mancipatum, qui solis libertatis » ingenitæ viribus, et misericordes crebro, » et modesti, et casti inveniuntur, et sobrii. » At homines habitibus potius, quam actibus constituuntur misericordes, modesti, casti et sobrii. Propterea, Augustinus ut has virtutes impiorum condemnet, eam virtutis definitionem præmittit : « Non enim » absurde virtus definita est ab eis, qui » dixerunt : Virtus est animi habitus naturæ modo, atque rationi consentaneus. » Ubi manifeste virtutem habitualem definit; indeque Theologi communiter virtutis habitualis definitionem desumunt. Ergo plane de virtutibus etiam habitualibus disserit. Itaque tantum abest in conflictu cum Juliano Augustinum nostram repudiare sententiam sicut Baiani clamitant, ut eam potius disertissime supponat, et asserat. Quibus autem Baiani ex ea disputatione suam opinionem fundent, partim superioribus vidimus et expendimus et partim inferioribus expendemus.

158. Evolvantur alia volumina et scripta Augustini, et invenientur plura alia præclara sententiæ nostra suffragia. Imprimis tom. I, lib. I Retract., c. VII, illud Sapient. VIII : *Sobrietatem, et sapientiam docet, et justitiam, et virtutem,* sic exponit : « His enim » nominibus latinus interpres quatuor illas » virtutes, quæ maxime in ore Philosophorum esse assolent, nominavit, sobrietatem appellans temperantiam et prudentiæ imponens nomen sapientiam, fortitudinem vero virtutis vocabulo enuntians, » solam justitiam suo nomine interpretatus » est. Has autem quatuor virtutes in eodem » libro Sapientiæ suis nominibus appellatas, sicut a Græcis vocantur, longe postea » reperimus in codicibus græcis. » Expende, virtutes cardinales numerare bis quatuor Philosophico sensu. At sensu Philosophico non solum actuales, sed habituales virtutes quatuor sunt ab invincem distinctæ. Quod in unam solam charitatem habitualem convenire non potest. Deinde ibidem, c. IX, et lib. II de lib. arb., c. XIX : « Virtutes, quibus recte vivitur, magna bona sunt : Species autem quorumlibet corporum, sine » quibus recte vivi potest, minima bona » sunt. Potentiæ vero animæ, sine quibus » recte vivi non potest, media bona sunt. » Virtutibus vero nemo male utitur. Cæteris » autem bonis, id est, mediis, et minimis, » non solum bene, sed etiam male quisque » uti potest; et ideo virtute nemo male » utitur; quia opus virtutis est bonus usus » istorum, quibus etiam non bene uti pos- » sumus. » Disserit plane de virtutibus habitualibus, ut ipsa verba præ se ferunt, et omnes Theologi exponunt. Qui ex hoc testimonio eam Disputationem invexerunt in scholas, an possimus male uti habitibus virtuosis? Si autem nulla alia esset voluntatis virtus, nisi una charitas, perperam virtutes plurali voce « magna bona » nuncupasset, cum omnes ad unum tantum charitatis bonum refundantur.

159. Deinde tom. II, Epist. XXIX, disputans de paritate peccatorum, quam Stoici, et Jovinianus tuentur, refert illam Philosophorum sententiam : « Qui unam virtutem » habet, omnes habet, et qui unam non » habet, nullam habet, » moxque adjicit : « Ego eam exponi volo, non confirmari. » Si autem charitas sola esset omnis virtus, non posset de tali sententia dubitari, cum indubitatum esset, eum, qui charitatem habet, omnes habere virtutes, et cui illa deficit, omnes abesse, ut ipsemet Augustinus progressu exponit, sententiam Philosophorum charitati accommodans, continuo subjungit : « Et illud quidem de virtutibus, et » vitiis, si veraciter dicitur, non est consequens, ut propter hoc omnia peccata sint » paria. Nam illud de inseparabilitate virtutum, nisi forsitan fallor, omnibus Phi- » losophis placuit. » Ubi virtutes accipit habituales, sicut vitia ab ipsis actualibus peccatis distincta, et superiorem sententiam exponit eo solum sensu veram, quo in statu perfecto ab invicem distinctæ, non sint tamen ab invicem separabiles. Oppositum potius docet, dum ait : « Quia sunt audaces, qui timidi non sunt, et rursus » timidi, quibus abest audacia, cum sit » utrumque vitium; quoniam qui vera virtute fortis est, nec temere audet, nec in- » consulte timet, cogimur fateri, vitia plura » esse virtutibus. » Quia uni virtuti con-

sistenti in medio duo extrema vitia opponuntur, colligit, virtutes multitudine, et numero superari a vitiis. Si autem virtutes nullius essent multitudinis, et numeri, sed omnes una sola charitate concluderentur, frustraneum, et vanum esset hoc argumentum, cum non solum duo vitia, sed etiam omnia charitati opponantur.

160. Rursus subdubitat, an superior sententia de virtutum connexione intellecta sit vera « Hæc utrum ita se habeant, diligentius inquirendum est. Non enim, et ista » divina sententia est, qua dicitur : Qui » unam virtutem habuerit, omnes habet, » eique nulla inest, cui una defuerit, sed » hominibus hoc visum est, multum quidem » ingeniosis, studiosis, sed tamen hominibus. » Ab eaque dissentiens immediate subjicit : « Ego vero nescio, quemadmodum dicam, etiam mulierem, quæ viro » suo servat thori fidem, si hoc faciat propter præceptum, et promissum Dei, et » quæ primitus sit fidelis, non habere pudicitiam, aut pudicitiam nullam, vel parvam » esse virtutem. Unde pudicitia conjugalis » in viris, fœminisque religiosis, cum proculdubio virtus sit, non enim aut nihil, » aut vitium est, non tamen secum habet » omnes virtutes. Nam si omnes ibi essent, » nullum esset vitium : si nullum vitium, » nullum omnino peccatum. Quis autem » sine aliquo peccato?» En potest virtus moralis pudicitiæ ab aliis virtutibus separari. Idemtidem post alia : « Recte possumus dicere in ipso uno homine, quod adhuc non » habeat continentiam, et habeat non parvam misericordiam. » Ergo virtus misericordiæ potest a continentia sejungi. Quod fieri non posset, si charitas individue utramque complecteretur.

161. Consentienter tom. III, lib. de Genes. ad Litt. c. XXXI, distinguit virtutes in eas, quæ permansuræ sunt, et in eas, quæ non sunt permansuræ post hanc vitam in statu beatitudinis æternæ : « Virtutes sunt sive » permansuræ, ut pietas : sive utiles huic » vitæ, et postea non futuræ, sicut fides, » qua credimus ea, quæ nondum videmus : » et spes, qua futura cum patientia exspectamus, et ipsa patientia, qua omnia toleramus adversa, donec, quo volumus, » veniamus. Istæ, quippe, et hujusmodi » virtutes, quæ nunc propter transigendam » istam peregrinationem valde necessariæ » sunt, non erunt in illa vita, propter quam » adipiscendam sunt necessariæ. » Clarissime dividit pietatem in æterna beatitudine duraturam, quæ apud Augustinum charitas est, a fide, spe et patientia, aliisque virtutibus hujus status vitæ propriis, quæ in alio duraturæ non sunt. Item, lib. de Spiritu et Anima, c. IV, explicans virtutes, quæ moderantur quatuor affectus animæ, spem et gaudium, dolorem et metum : « Quoniam » virtus est habitus mentis bene compositæ, » componendi et instituendi, atque ordinandi sunt dicti affectus ad id, quod debent, et quomodo debent, et in virtutes » proficere possint, alioquin in vitia facile » decident. Cum igitur prudenter, modeste, fortiter, et juste amor, et odium instituuntur, in virtutes exurgunt, prudentiam scilicet, et temperantiam, fortitudinem, atque justitiam, quæ quasi origines, » et cardines sunt omnium virtutum. Et » hæc omnia cum affectuose, et virtuose in » anima constituuntur per odium mundi, et » sui, proficiscitur in amorem Dei, et proximi : per contemptum temporalium, et » inferiorum crescit in desiderium æternorum et supernorum. » Ubi diserte agit de virtute habituali pertinente ad voluntatis affectus; eamque dividit in plures virtutum species ab invicem distinctas, præsertim cardinales, quas imperfectiores charitate docet, et præduces ad illam, siquidem ab illis proficiscitur anima in amorem Dei, et proximi elicitum a charitate.

162. Eidem doctrinæ insistit, tom. IV, Nam lib. LXXXIII qq., q. XXXI, definit, et dividit cum Cicerone virtutum in quatuor cardinales species nulla facta charitatis mentione. Denique q. LXI : « Quatuor millia » hominum, quo numero significantur spirituales propter quatuor animæ virtutes, » quibus in hac vita spiritaliter vivitur prudentiam, temperantiam, fortitudinem, et » justitiam. Quarum prima est cognitio rerum appetendarum et fugiendarum. Secunda refrenatio cupiditatis ab his, quæ » temporaliter delectant. Tertia, firmitas » animi adversus ea, quæ temporaliter molesta sunt. Quarta, quæ per cæteras omnes diffunditur, dilectio Dei, et proximi.» At non possent quatuor millia hominum spiritualium per quatuor virtutes cardinales significari, nisi illæ numero quaternario essent ab invicem realiter distinctæ, sed omnes, ut volunt Baiani, cum una charitate confusæ. A qua plane discernit prudentiam,

cum eam definiat cognitionem et scientiam, quæ charitatis actus esse non potest. Nec non a temperantia, et fortitudine, cum in sola quarta justitiæ specie collocet dilectionem Dei, et proximi : rursus, lib. XXI, sentent. XIV et XIX : « Tria sunt genera virtu- » tum : primæ civiles politicorum. Secundæ » purgatoriæ, quibus exuitur anima vitiis. » Tertiæ exemplares, quæ jam contemplanti » menti imprimuntur a Deo, ubi totum vi- » vit, ubi totum semper beate vivit. » Quando virtutes exemplares charitati identificantur, quis sentiat, velle Augustinum purgatorias, et civiles peccatoribus communes in solam charitatem refundere, et tot genera, et species virtutum, non solum actualium, sed etiam habitualium sub uno simplici charitatis actu comprehendere?

163. Præterea tom. VI, lib. de Bono conjugali, c. XIX : « Virtutes animi aliquando in » opere manifestantur, aliquando in habitu » latent. » Quod mox exponit per varias virtutum species, patientiæ, charitatis et abstinentiæ, quæ manent in animo habituales, etiam quando in opus non prodeunt actuales. Ergo non est una, sed multiplex virtus habitualis ad affectus voluntatis spectans. Rursus quam diserte tom. VII, nostram tradiderit doctrinam, constat ex iis, quæ ex lib. IV contra Julianum, cap. III, expendimus n. 153, et seqq. Accedit tom. VIII, in Psalm. LXXXIII, ubi illud : *Ambulabunt de virtutibus in virtutem,* sic exponit : « Ipse » dat diversas virtutes in loco hoc, qui pro » omnibus virtutibus necessariis, in con- » valle plorationis, et utilitatibus dabit » unam virtutem se ipsum. Nam et virtutes » agendæ vitæ nostræ quatuor discribuntur » a multis, et in Scriptura inveniuntur. » Itaque non unam dumtaxat, sed multas, et diversas virtutes nobis donat Deus, præsertim quatuor cardinales. Quas mox describit, et a charitate, et statu beatifico dividit subdens : « Istæ virtutes nunc in convalle plo- » rationis per gratiam Dei donantur nobis. » Ab his virtutibus imus in illam virtutem. » Et quæ erit illa virtus, nisi solius con- » templationis Dei? Necessaria ibi non erit » ista prudentia, ubi nulla mala occursura » sunt, quæ vitemus. Sed quid putamus » fratres? Non ista justitia, ubi nulla erit » cujusquam indigentia, cui subvenire de- » beamus. Non ista temperantia, ubi nulla » erit libido refrenanda; non ista fortitudo, » ubi nulla erunt mala toleranda. Ergo ab » his virtutibus hujus actionis ibimus in » virtutem illius contemplationis, qua con- » templemur Deum. » Ergo nunc sunt virtutes cardinales, quæ non comitantur charitatem in statu visionis et contemplationis beatæ.

SECTIO XV.

Pro eodem argumento auctoritas aliorum Patrum.

164. Augustino subscribit discipulus Prosper, cujus aperta suffragia mentem Præceptoris aperient, et indubitatam relinquent, Ergo Prosper lib. III de vita contemplativa c. XVIII, quatuor virtutes cardinales, quas « principales » appellat, sic aggreditur exponere : « Videamus nunc, an vera sit, » Philosophorum illa sententia, qua qua- » tuor virtutes, velut quosdam virtutum » omnium fontes, vitia quoque qua- » tuor, velut quasdam origines omnium » malorum definiunt. Principales qua- » tuor esse virtutes, non solum Philosophi » sentiunt, sed etiam nostri consentiunt. » Sed quare quatuor, vel quæ sint opera » singularum, hoc Domino illuminante, de- » bemus breviter demonstrare. Quaterna- » rium numerum perfectioni sacratum pene » nullus ignorat. » Quod probat, quia Partes orbis, Elementa, Affectiones animæ, Flumina Paradisi, Evangelia, Currus Ezechielis, nec non Rotæ, Animalia, Alæ, ac Facies quaternario numero distinguuntur. Unde subdit : « Ideo virtutes istæ, quæ tan- » tum continent perfectionis in numero, » sollicite considerare debemus, quantam » sanctitatem conferant animo Christiano, » et quam nihil perfectionis usquam sit, » quod in istis virtutibus non sit. » Paucisque interjectis adjicit. « Itaque difficile » quidem est nobis nomina virtutum, quæ » ex illis quatuor, quas principales dixi- » mus, oriuntur, ostendere : sed cum pro- » prietates, et actus eorum cœperint aperiri, » ex ipsis affectionibus singularum, quæ » virtutes, ex quibus existant, forsitan ap- » parebit. » Dubitare itaque non debemus, virtutes cardinales adeo numero quaternario commendatas sentiri a Prospero ab invicem distinctas. Nec item habituales, prout Philosophi earum distinctionem et divisionem Prosper.

constituunt, siquidem eamdem ipso Philosophorum sensu approbat cum Catholicis Theologis Prosper. Quare eas virtutes ab actibus, et operibus suis distinguit, cum aperire proponit, quæ sint « opera singularum, » et actus earum, » plane demonstrans de ejusmodi virtutibus, tanquam de principiis operum, et actuum salutarium disserere.

165. Quod illustrius confirmat. cap. XXVII, ubi præmissa quatuor harum virtutum conditione, atque natura concludit : « Ergo vis » animi, quæ in appetitum, rationemque » dividitur, ad perfectionem bonæ actionis » implendam, cognitionemque rerum latentium consequendam his quatuor virtutibus, unde etiam jam diu disseruimus, » adjuvatur. Quarum tribus, temperantia » scilicet, et animi fortitudine, atque justitia informatur ipse appetitus, ut actio « fiat. Prudentia vero rationem, quæ est » acies mentis, illuminat : ut et ratio appetitum gubernet, et rationi appetitus obtemperet. » Quis ambigat, sermonem de his quatuor virtutibus Prospero esse, tanquam de principiis actionum salutarium, adjuvantibus vim animi rationalem ad illas. Igitur cum charitas unius, et simplex habitus sit, plane eam ab his quatuor distinctis, et diversis habitibus secernit.

166. Hanc moralium virtutum a charitate discretionem ibidem illustrat., cap. XV, ubi postquam prolixo sermone de superioribus virtutibus disseruit, sic incipit de charitate disserere : « Itaque jam de charitate, quia » locus exigit, hic quoque pauca perstringam. Taceo de carnali amore, qui incipiens a conjugio manat in filios : quia » talem amorem cum peccatoribus habemus, » bestiisque communem. Propinquorum » etiam prætereo : quia et ipse adhuc ad » carnem pertinere videtur et sanguinem. » Nec de illo aliquid dico, quo etsi amicos » amamus, tamen etiam ipse refertur ad » aliquod commodum temporale. Non quod » hi amores honesti non sint, cum sint » omnibus naturales : sed quod his omnibus sit ille incomparabile diversitate præstantior, quo Deum diligimus gratis, et » amicum. » Quibus primo charitatem discriminat a virtutibus cardinalibus, quas anterioribus capitibus discusserat, exprimens, eas ad charitatem non pertinere. Deinde ab amoris actibus virtuosis, et honestis, quibus filios, parentes, propinquos, et amicos diligimus. Ergo virtutum moralium actus sunt, qui non sint a charitate eliciti.

167. Eamdem asserit doctrinam eodem lib. III de Vita contempl., c. III : « Si virtus » habitat in animo vitioso, superbia humilitatis cedit imperio; quia non potest mens » regnum habere virtutum, nisi prius jugum excusserit vitiorum. Tunc non vitia » fideliter expulsa discedunt, si virtutibus » cedant. Alioqui vel subsidunt ad tempus » ejecta, vel redeunt, nisi virtutes in locis » vitiorum, quæ fuerint depulsa, successerint. » Factaque longa inductione virtutum, et vitiorum, quæ sibi mutuo repugnant, concludit : « Funditus eradicet bonitas acquisita malitiam, ut expulsione vitiorum, celebretur introductio gloriosa » virtutum. » Quibus diserte supponit multiplicitatem, et diversitatum virtutum moralium, quibus specifica vitia opponantur. Si vero omnes morales virtutes ad unam charitatem redigantur, nec erit multiplicitas virtutum, nec specifica oppositio vitiorum cum illis, sed omne vitium, omnem virtutem, sicut omnem charitatem depellet.

168. Rursus c. XIV, explanans illud I Corinth. XIII : *Si habuero*, etc. *charitatem autem non habuero, nihil sum*, habet : « Non ad hoc » ista dicit Apostolus, quasi aliqua bona » sine charitate habere aliqui non possint; » sed quia nihil prosint habentibus ea, si a » charitate defecerint. » Recensuerat Apostolus plura virtutum moralium opera, quæ nihil sine charitate prodessent. Prosper vero exponit, illa sine charitate fieri quidem virtuosa posse, et bona, prodesse vero non posse ad vitam æternam, si operans a charitate peccato aliquo defecerit, neque ad justificationem impetrandam, si charitas non accesserit. Ergo sentit charitate non concurrente moralium virtutum opera manere bona.

169. Præterea, lib. contra Collat., cap. XXVII, præter charitatem agnoscit alias plures virtutes nobis infusas morales : « Virtutes cum vitiis habitare non possunt; *quæ* » *enim participatio*, inquit Apostolus, *justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas* » *lucis ad tenebras?* Virtus namque principaliter Deus est, cui non aliud est habere » virtutem, quam esse virtutem. Hujus cum » participes sumus, habitat Christus in » nobis; habitat fides, spes, charitas, continentia, intellectus, consilium, fortitudo,

» cæteræque virtutes. » Virtus habitans sane habitualis est. At præter fidem et charitatem in nobis cum Christo habitare, tradit, alias plures virtutes ad voluntatem spectantes, « continentiam, fortitudinem, cæteras- » que virtutes ; » disertius c. XXXVIII : « Charitas ex Deo est diffusa per Spiritum » sanctum in cordibus nostris. Hoc de fide, » hoc de tolerantia passionum. Hoc de pu- » dicitia conjugali, hoc de continentia vir- » ginali, omnibusque virtutibus sine exce- » ptione profitemur quod nisi donata essent » nobis, non invenirentur in nobis. » Ubi satis distinguit a charitate continentiam, pudicitiam conjugalem, patientiam, aliasque virtutes morales, et eas a Deo infusas, sicut charitatem apertissime prodit. Luculentissime menti nostræ suffragatur, lib. Sentent. VII : « Dilectio Dei et proximi » propria, et specialis est virtus piorum, » atque Sanctorum, cum cæteræ virtutes, » et bonis, et malis possent esse communes.» En seorsim a charitate, et dilectione Dei admittit virtutes morales, quod illa solis justis insit, hæ vero peccatoribus etiam communes sint.

170. Eamdem veritatem prodit, lib. contrá Collat., c. XIX, enumerans multitudinem virtutum, quas homo in illa universalis prævaricationis ruina perdidit : « Perdidit » primitus fidem perdidit continentiam per- » didit charitatem, spoliatus est sapientia, » et intellectu; caruit consilio, et fortitu- » dine, et impie altiora sectando a veritatis » scientia, et obedientiæ pietate dejectus » est. » Accuratius c. XXI: « Postquam homo » se, hoc est, imaginem Dei deceptori suo » subdidit, perdidit boni scientiam, quia per- » didit bonam conscientiam. Justitiam enim » iniquitas depulit, humilitatem superbia » destruxit, conscientiam concupiscentia » elisit, infidelitas rapuit fidem, captivitas » abstulit libertatem, nec potuit illic ulla » portio residere virtutum, quo tanta irru- » perat turma vitiorum. » Quorsum tam studiosa enarratio vitiorum, quæ in genus humanum invexit primum peccatum, virtutibus oppositis, quibus spoliavit, composita, si omnium ruina ad unius tantum charitatis damnum revocaretur? Ergo præter charitatem aliæ plures admittendæ sunt virtutes per peccatum amissæ.

171. Quamvis ex mente Prosperi liquido arguatur mens Augustini, cui per omnia Prosper consentiens fuit, eadem rursus nostræ sententiæ consentanea ex communi aliorum Patrum doctrina, cui Augustinus semper inhæsit, facile deprehendetur. Ambrosius in Apocal., c. III, circa finem : « Per septem videlicet virtutes omnia vitia » purgantur : quemadmodum gulæ vitium » purgatur per abstinentiam, superbia per » humilitatem; libido per pudicitiam; » odium, avaritia, invidia, et multa alia per » charitatem. Similiter et cætera vitia ha- » bent hostes suos, a quibus aut vincuntur, » aut vincunt. » Plures numerat virtutes morales, eo quidem a charitate distinctas, quod charitati omnia vitia, illis vero sua cuique specifica vitia, et non alia contrariantur.

172. Item lib. de Paradiso, c. III, cum præmisisset, virtutes cardinales esse quatuor allegorice expressus per quatuor flumina Paradisi, sic eas distinguit : « Ubi » prudentia, ibi et malitia : ubi forti- » tudo, ibi iracundia; ubi temperantia ibi » intemperantia plerumque est, aut alia » vitia sunt. Ubi autem justitia, ibi con- » cordia virtutum est cæterarum. » Si autem hæ virtutes essent a charitate indistinctæ, nulla esset inter ipsas distinctio, eademque vitia omnes in animo, aut supponerent, aut debellarent, easdemque virtutes omnes sibi concordes admitterent. Quam justitiæ cum cæteris virtutibus concordiam, earumque pluralitatem inferius repetit : « Justitia quidem parens cæterarum est » fœcunda virtutum quadam vi. In quo » enim aliqua harum, quas diximus, prin- » cipalis est virtus, in eo etiam cæteræ » præsto sunt, quia ipsæ sibi sunt connexæ, » concretæque virtutes. » Ubi diserte supponit, has virtutes ab invicem quidem esse distinctas, cæterum asserit, inter se esse connexas, negat vero alias virtutes morales singulis cardinalibus, sed soli justitiæ annecti, quæ sola parens est, et origo omnium virtutum. Quod discrimen ab eis esset alienum, si omnes in unam, et eamdem charitatem coirent.

173. Rursus, lib. II, de Cain, et Abel, c. VI : « Virtus genus est, quæ dividitur in » plurimas species, sed principales quatuor » sunt, Prudentia, Temperantia, Fortitudo, » Justitia. » Nullibi Philosophi et Theologi Scholastici, quos Baiani in commendanda varietate specifica virtutum moralium acriter insectantur, manifestius earum virtutum varias species, quam hic Ambrosius,

expressere. Quorum doctrinam in divisione virtutum cardinalium probat, lib. II. Offic., c. IX : « Vulgi, et Philosophiæ usu dividitur » una quædam forma virtutum, ut temperantia sit in despiciendis voluptatibus : » fortitudo spectetur in laboribus et periculis : prudentia in delectu bonorum : » justitia, quæ sit bona custos juris alieni, » et vindex proprietatis. Sit igitur nobis » communis opinionis gratia, quadripartita » hæc facta divisio. » Quarum virtutum inter se discrimen, et aliarum moralium spectantium ad ipsas ex professo discutit lib. I et II. Offic. per plura capita, nulla facta earum cum charitate identitate et unione, quamvis sæpius earum mutuam inter se connexionem celebret.

174. Ad hæc, lib. II, de Abraham, c. X : « Fons est justitia cæterarum virtutum, » quæ virtutes alias illuminet. Prudentia » enim sine justitia nocet. Fortitudo quoque, » nisi eam justitia temperet, intolerabilis » insolentia est, furori, quam rationi pro» prior, dominationi, quam libertati. So» brietas et temperantia privata bona sunt, » nec ullius vis, nisi juxta erga Deum re» verentia, et fideli mente pietatem colas. » Justitia sola est, quæ virtutes omnes com» plectitur, et commendat omnes. » Quis non cernat, charitatem, quam hic justitiam et plane habitualem accipit Ambrosius, a fortitudine, et temperantia, quas parit, et perficit, omnino distinguere? Demum lib. IV, de Sacramentis, c. II, explicans septem Spiritus sancti dona : « Septem quasi vir» tutes Spiritus. Et omnes quidem virtutes » ad spiritum pertinent. Nam ut ait Apo» tolus : *Quia multiformis est, inquit, sa» pientia Domini nostri et multiformis sapien» tia Dei, ita multiformis est Spiritus sanctus, » qui habeat diversas, variasque virtutes.* » Unde et Deus virtutum dicitur. » Cum unus sit spiritus Dei, multiplex in Sacris Litteris proponitur, quia multiplices sunt virtutes, quas humanæ voluntati infundit. Ergo non est una sola charitas infusa, quæ omnes virtutes complectatur.

Gregorius. 175. Accedit alius Ecclesiæ Doctor Gregorius, homil. V, in Ezechiel. Cujus ea sententia notatu dignissima est, quæ etiam refertur, can. XI, distinct. II, de Pœnit. « In » sanctorum quippe cordibus juxta quas» dam virtutes semper permanet, juxta » quasdam vero recessurus venit, et ven» turus recedit. In fide etenim, spe, atque » charitate, et in bonis aliis, sine quibus » ad cœlestem patriam non potest veniri, » sicut est humilitas, castitas, justitia, at» que misericordia perfectorum corda non » deserit. » Et paulo post : « In his itaque » virtutibus, in quibus ad vitam minime » pervenitur, Spiritus sanctus in electorum » suorum cordibus permanet. » Præter fidem, et charitatem recenset virtutes morales ab ipsis distinctas, et eas quidem habituales, et permanentes, per quas Spiritus sanctus persistit in nobis. Ergo ex mente Gregorii virtutes morales habituales sunt, quæ a fide, et charitate sint distinctæ.

176. Consonat, lib. XXXII, in c. XXXI. Job., c. I : « Unaquæque enim virtus tanto » minor est, quanto desunt cæteræ. Nam » sæpe quosdam pudicos quidem vidisse nos, » contigit, seu non humiles, quosdam vero » quasi humiles, sed non misericordes. » Nam si virtutes morales ab invicem dividi queunt, ut testatur Gregorius, nequeunt idemtitate uni charitati conjungi. Cæterum mox subjicit, quamvis in statu imperfecto virtutes morales disjungi possint, non posse in statu perfecto, ut Theologis solemne est : « Ut enim, sicut quibusdam visum est, de » primis quatuor virtutibus loquar, pru» dentia, temperantia, fortitudine, atque » justitia, tanto perfectæ sunt singulæ, » quanto vicissim sibimet conjunctæ, dis» junctæ autem perfectæ esse nequaquam » possunt. » Ergo possunt disjunctæ in statu imperfecto repiriri. Quod esset impossibile, si omnes essent idemtitate charitati conjunctæ.

177. Eamdem multiplicitatem simplicitati unius charitatis oppositam significat, lib. II, in c. I, Job. c. XXIV, explicans allegorice parabolam filii prodigi : « In domo ergo fra» tris primogeniti convivantur filii, dum » virtutes reliquæ epulantur in fide. In do» mo fratris primogeniti filii convivantur, » dum virtutes nostræ in habitaculo fidei, » Sacri Eloquii cibo saciantur. Tunc ergo » virtutes nostræ veras vitæ epulas sumunt, » cum nutriri fidei sacramentis incipiunt. » In domo fratris primogeniti convivantur » filii, quia nisi virtutes reliquæ sapientiæ » epulis repletæ ea, quæ appetunt, pruden» ter agant, virtutes esse nequaquam pos» sunt. » His enim liquido exprimit, præter fidem non unam tantum virtutem, sed plures, et varias alias esse, quæ fide nutriantur et crescant. Ergo præter fidem plures

admittit virtutes ab una simplici habituali charitate distinctas.

Hieronymus. 178. Ne huic veritati confirmandæ desint suffragia omnium quatuor Doctorum Ecclesiæ, Augustino, Ambrosio et Gregorio consentit Hieronymus. Qui Epist. ad Demetriadem, post med., approbat commune Philosophorum de multiplicitate, et discretione virtutum moralium a charitate judicium : « Philosophorum quoque sententia » est : Moderatas esse virtutes : excedentes » modum, atque mensuram inter vitia deputari. » Quod de solis virtutibus moralibus Philosophi pronuntiarunt, et Hieronymus etiam pronuntiat ; neque de charitate verum est, cum charitas modum, et mensuram excedere nequeat, ut ipse tradit Epist. ad Paulum et Eustochium Marcellæ : « Mensuram charitas non habet. » Eorumdem Philosophorum sententiæ subscribit Epist. ad Pammachium : « Dicamus aliquid, et de » Philosophis. Quatuor virtutes describunt » Stoici, ita sibi invicem nexas, et mutuo » cohærentes; ut qui unam non habuerit, » omnibus careat : prudentiam, justitiam « fortitudinem, temperantiam. Has omnes sic » habetis singuli, ut tamen emineatis in » singulis. » Ubi diserte juxta Philosophorum asserta ab invicem distinctas, et sibi mutuo nexas asserit quatuor cardinales virtutes.

179. Ejusdem mentis est, lib. I, adversus Pelagianos, ante med. probans illud Critobuli : « Nullus ergo sanctorum, quamdiu in » isto corpusculo est, cunctas potest habere virtutes; » in ejusque confirmationem adducit : « Si totum requiris ab omnibus, » tollis rerum diversitatem, et gratiarum » distantiam; » Item exemplum multitudinis, et diversitatis scientiarum, et artium : « Deus possibiles dedit humano generi omnes artes, quippe quas plurimi didicerunt. » Quis nostrum, quamvis sit ingeniosus, » poterit omnia comprehendere, cum eloquentissimus orator de Rhetorica, et juris » scientia disputans, dixerit : Pauci unum » possunt, utrumque nemo. » Unde concludit : « Dedit itaque Deus præcepta diversa, » virtutesque varias, quas omnes simul habere non possumus. Atque ita fit, ut quod » in alio, aut primum, aut totum est, in » alio ex parte versetur : et tamen non sit » in crimine, qui non habet omnia, » nec condemnetur ex eo, quod non » habet. » Quibus luculentissime ostendit varietatem, et multiplicitatem virtutum non solum actualium, sed etiam habitualium, de quibus disserit, sicut de artibus, et scientiis habitualibus.

Damascenus. 180. Earum recapitulationem proponit Damascenus in Hist. de Barlaam, c. II : « Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia, » sanctificatio animæ et corporis, cordis afflictatio et contritio, eleemosyna, injuriarum oblivio, humanitas, vigilia, sincera de omnibus præcedentibus peccatis » pœnitentia, compunctionis lacrymæ, luctus tum pro suis, tum pro aliorum peccatis, aliaque ejusdem generis : quæ quidem » tanquam gradus, et scalæ inter se cohærentes, atque aliæ ab aliis suffultæ, animum in cœlum subvehunt. » Ubi præter charitatem enumerat plurimas alias virtutum species, quas otiosum esset referre ad commendationem spiritus, et gratiarum Dei, si omnes unam solam charitatem referrent, uniusque solius charitatis, et non alterius virtutis partes essent.

181. Quid multis agam in ea re, quæ adeo in Patrum scriptis pervia est, ut illi soli, qui omnis Philosophiæ, atque Theologiæ luce destituti sunt, videre nequiverint, et qui suis tantum exoticis cogitationibus excæcati sunt, negare quiverint audere? Quis enim Patribus frequentior, quam de virtutibus moralibus, etiam habitualibus sermo? Et quid in eorum monumentis constantius, quam earum virtutum multiplicitas et distantia? Ac subinde earumdem a charitate discretio, cum inter se divisa esse non possint, quæ in una, et simplici charitate habituali indivisa sunt. Igitur cum virtutes morales ab invicem, et a charitate distingui non possunt, nisi objectis formalibus distinguantur, et unicum, ac genuinum charitatis motivum sit bonitas increata Dei, quæcumque illa sit manifestum, et certum conficitur virtutes morales a charitate distantes ex creatis bonitatibus, et honestatibus moveri, atque adeo plures esse virtuosos affectus, qui in aliam, quam in divinam bonitatem intrinsece afficiantur.

SECTIO XVI.

Explicatur primum, et princeps argumentum, quo Baius et Baiani virtutes morales cum charitate reciprocant.

Principium doctrinæ Baii.

182. Totam superiorem doctrinam explodit Baius, lib. de Charit., c. VI, ex illo suo principio in Bulla Pontificum proscripto, quod « omnis amor creaturæ rationalis aut » vitiosa est cupiditas, qua mundus diligi- » tur, quæ a Joanne prohibetur, aut lauda- » bilis illa charitas infusa per Spiritum » sanctum, qua Deus amatur. » Nam si essent virtutes morales a charitate discretæ, essent quoque plures amoris actus ab eis virtutibus eliciti, qui nec essent vitiosæ cupiditatis a Joanne prohibitæ, nec laudabilis charitatis a Deo infusæ, ut per se manifestum est. Suum principium probat ex Augustino in Enchirid., c. CXVII : « Regnat » enim carnalis cupiditas, ubi non est cha- » ritas. » Id, quod adhuc expressius testari videtur, lib. II, de peccatorum meritis, c. XVIII : « Mirum si voluntas potest in me- » dio quodam ita consistere, ut nec bona, » nec mala sit, aut enim justitiam diligi- » mus, et bona est, et si magis diligimus, » magis bona. Quis vero dubitet dicere, vo- » luntatem nullo modo justitiam diligen- » tem, non modo esse malam, sed etiam » pessimam voluntatem? » Quibus continuo subdit : « Quod a Deo nos avertimus, no- » strum est, et hæc est voluntas mala, quod » vero ad Deum nos convertimus, nisi ipso » excitante, atque adjuvante non possumus, » et hæc est voluntas bona. » Igitur juxta Augustini doctrinam non est affectus voluntatis medius inter malum, quo creatura diligitur, et bonum, quo Deus amatur. Id etiam docet Leo, serm. V, de jejunio septimi mensis, his verbis : « Duo namque amores » sunt, ex quibus omnes prodeunt voluntа- » tes, rationabilis enim animus, qui sine di- » lectione esse non potest, aut Dei amator » est, aut mundi. » Similiter Christus in Evangelio Matth. XII, ubi ait : *Qui non est mecum, contra me est.* Quia sicut contra Christum nemo esse potest, nisi per cupiditatem malam, sic cum illo nemo esse potest, nisi per charitatem, et voluntatem bonam. Hæc Baius.

183. Eodem argumento utuntur in rem præsentem Baiani. In cujus confirmationem addunt plura alia Augustini asserta. Ut illud ex lib. IX, de Trinit., c. VII : « Nemo » volens aliquid facit, quod non in corde suo » prius dixerit. Quod verbum amore conci- » pitur, sive creaturæ, sive Creatoris, id est, » aut naturæ mutabilis, aut incommutabilis » veritatis. » Ecce amorem generalissime, et immediata divisione discretum in amorem creaturæ et Creatoris. Unde infert : « Ergo aut cupiditate, aut charitate. » Ut autem scias, quæ sit ista cupiditas charitati ex adverso divisa, audi sequentia : « Non » quod non sit amanda creatura : sed si ad » creatorem refertur ille amor, non jam » cupiditas ; sed charitas erit. Tunc enim » est cupiditas, cum propter se amatur crea- » tura, Tunc non utentem adjuvat, sed cor- » rumpit fruentem. » Ergo non potest creatura propter se amari, quin amor ejusmodi sit vitiosa, et corrumpens cupiditas. Hinc illa doctrina solemnis Augustino, quod arbor bona et mala non sit aliud, quam voluntas bona et mala, hoc est, charitas, et cupiditas, ut lib. de Grat. Christi, c. XX, loquitur : « Illa possibilitas (voluntatis) » utriusque radicis est capax, quia non so- » lum potest homo habere charitatem, qua » sit arbor bona, sed potest etiam cupidita- » tem, quia sit arbor mala. » Hanc consideratione in Psal. XVIII, ait : « Qui nolue- » rit servire charitati, necesse est, ut ser- » viat iniquitati. » Eamdem oppositionem, et divisionem charitatis, atque cupiditatis docet, lib. de Patient., c. XVII, eos reprimens, qui patientiam justorum, sicut injustorum bonam esse posse ex solis arbitrii viribus censebant : « Qui hæc dicunt, non » intelligunt, et quemque iniquorum tanto » esse ad quæcumque mala perferenda du- » riorem, quanto in eo major est charitas » Dei ;» statimque ex illo Apostoli *Charitas omnia suffert* concludit : « Quanto ergo est » in sanctis Charitas Dei, tanto magis pro » eo, quod diligitur, omnia tolerantur. Et » quanto major est in peccatoribus cupidi- » tas mundi, tanto magis pro eo, quod con- » cupiscitur, omnia tolerantur. Nullam itaque medium agnoscit Augustinus inter patientiam, quæ ex charitate, et eam, quæ ex vitiosa cupiditate proficiscitur. Quibus alia plura similia accumulant.

Idem est argumentum Baianorum.

184. Respondeo. Nihil est juxta Augustini principia certius, quam cupiditatis vitiosæ non esse affectus, quos virtutibus moralibus

Respondetur.

adscribimus a charitate distantibus. Primo, quia juxta Augustini doctrinam affectus vitiosæ cupiditatis moventur ex bono delectabili, appetitui et concupiscentiæ consentaneo. Affectus vero virtutum moralium a charitate distantium moventur ex bono creato honesto, legi divinæ, et naturali, naturæque rationali consentaneo, ut ostendimus sect. XIV. Quod a bono delectabili concupiscentiæ adeo remotum est, ut fere semper illi repugnet, opusque sit ad id sectandum motus concupiscentiæ, et delectationes carnis superare, atque calcare, cum earum virtutum officium sit, eas comprimere, et cohibere, ut facta inductione per castitatem, abstinentiam, temperantiam fortitudinem, justitiam, et cæteras virtutes morales, manifestum fiet. Secundo, quia juxta Augustinum cupiditas vitiosa sic opponitur charitati, ut cum illa componi repugnet, et ab ejus imperio relegata sit, ut ipsa objecta testimonia Augustini demonstrant, quæ amorem creaturæ in cupiditatem, et charitatem, tanquam in duas species non solum diversas, sed etiam omnino oppositas, et repugnantes partiuntur. At affectus virtutum moralium qui in honestatem creatam afficiuntur, prout rationi naturali, et legi divinæ consentaneam, componi possunt cum affectu charitatis, et ab eo in Deum referri.

185. Hinc ejusmodi affectus cum vitiosæ cupiditatis non sint, si adæquata est divisio amoris creati Augustino adscripta, debent ad charitatem referri, etiamsi a charitate Theologica eliciti non sint, nec ex bonitate increata Dei immediate, et intrinsece moveantur. Quo stabilitur, quod sæpius monuimus, *charitatem* apud Augustinum non solum stricte pro virtute Theologica, sed etiam late pro virtute morali infusa, aut pro virtute infusa communi charitati Theologicæ et virtutibus moralibus ab ea distinctis, interdum accipi. Nam si omnis affectus creaturæ pertinet aut ad vitiosam cupiditatem, aut ad infusam charitatem, et affectus virtutum moralium non eliciti a charitate Theologica, et stricta, ad vitiosam cupiditatem non pertinent, conficitur pertinere ad charitatem infusam communem charitati strictæ, et virtuti morali infusæ. Sicut enim communi usurpatione Theologorum misericordia, justitia, fortitudo et aliæ virtutes morales bifariam sumuntur, tum late, tum stricte; late quidem pro omni virtuoso affectu incumbente officiis materialibus earum virtutum, etiamsi ex motivo specifico ipsarum non fiat, ideoque misericors, justus, et fortis censeatur, qui in officia misericordiæ, justitiæ et fortitudinis intendit, quamvis ea ex motivo solius charitatis, et bonitatis divinæ prosequatur; stricte vero cum ea prosequitur ex motivo singulari, et specifico earum virtutum; sic etiam charitas potest utramque usurpationem latam, et strictam admittere, ut stricta sit. Cum ex motivo bonitatis divinæ in obsequia Dei, et ipsius gloriam comparandam intendit: late vero, cum ex alio quocumque motivo virtuoso obsequia Deo grata, et gloriosa opera exequitur, qualia sunt omnia virtutum moralium opera et officia, quamvis ex motivis creatis propriis, et præscripto divino, et naturæ rationali consentaneis mandentur.

186. Neque obest, ab Augustino interdum vitiosæ cupiditati non solum opponi charitatem, sed etiam amorem Dei, sive charitatem, qua Deus amatur, quæ strictam et Theologicam charitatem videtur exprimere. Nam etiam charitas sic fuse accepta comprehendit amorem Dei. Tum quia sub ea fusa usurpatione charitas est virtus infusa, communis charitati Theologicæ et strictæ, moralibusque virtutibus infusis a Deo; virtus autem sic communis complectitur sub se charitatem strictam, qua Deus diligitur propter se. Tum quia etiam affectus virtutum moralium sunt acceptione lata quidem amores Dei. Nam amor alicujus personæ vere dicitur, quo illi volumus aliquod bonum, quamvis ex ipsius complacentia non velimus. Omnis autem affectus virtutum moralium vult opera, quæ sunt obsequia Dei, grata beneplacito ipsius, et in ejus gloriam conferentia. Ideo Christus testatur Dei amorem in suorum præceptorum observatione consistere: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit.* Præcepta autem adimpleri possunt ex affectu virtutum moralium, ut si quis Missam audiat ex motivo specifico religionis, jejunet ex motivo abstinentiæ, restituat, et non furetur ex motivo justitiæ, subveniat extreme indigenti ex motivo misericordiæ. Sic etiam seipsum amare dicitur, qui suam animam odit ex charitate Dei, quia diligendo Deum, et odio habendo peccata nobis delectabilia ex bonitatis divinæ volumus bona spiritualia et æterna in nostram beatitudinem conferentia, quamvis is amor ex nostri compla-

centia non procedat. Itaque amor creatoris oppositus amori creaturæ, in quem Augustinus dividit omnem amorem creatum sic accipiendus est, ut non solum formalis amor Dei, sed etiam materialis intelligatur. Nam amori vitioso creaturæ uterque amor repugnat, et materialis amor Dei inclusus in affectibus virtutum moralium non est oppositus, et repugnans amori formali charitatis strictæ, sed cum eo amico fœdere compossibilis. Ergo talis virtutum moralium amor in divisione amoris creati facta ab Augustino non pertinet ad amorem creaturæ, sed ad amorem Dei.

Confirmatur.

187. Confirmatur. Quia ea divisio amoris creati in vitiosam cupiditatem, et charitatem Dei, sive in amorem creaturæ, et amorem Dei admittit alias expositiones latas, quæ charitatem, et amorem Dei stricto, et rigoroso sensu non complectantur. Nam odium peccati elicitum a charitate non est stricte, et formaliter amor Dei, sed virtualiter tantum, et late. Item affectus spei Theologicæ a charitate distinctæ non est amor Dei elicitus a charitate stricta. Tamen ejusmodi affectus in ea divisione pertinent ad charitatem, et amorem Dei, et non ad vitiosam cupiditatem, et amorem creaturæ. Ergo similiter talis divisio potest admittere expositionem, quæ non excludat a charitate, et amore Dei affectus virtutum moralium elicitos ex motivo honestatis creatæ, quamvis sensu rigoroso, et stricto non sint charitatis, et amoris Dei actus,

188. Ex quibus opus non est ad objecta Augustini testimonia singulatim respondere, cum nullum eorum sit, quod non admittat expositionem latam charitatis, et amoris Dei complectentem affectus virtutum moralium qui ex honestate creata moventur, probatumque sit ex Augustini doctrina ejusmodi affectus non posse sub vitiosa cupiditate, et amore creaturæ, ac proinde sub infusa charitate, et amore Dei comprehendi. Quod exploratum erit legenti Augustini textum in ipsis locis objectis. In eo enim comperiet, vitiosam cupiditatem, et amorem creaturæ intelligere Augustinum, tum affectum bono delectabili, appetitui, et concupiscentiæ consono affixum, tum affectum charitati, et amori Dei inimicum. Affectus autem virtutum moralium, pro quibus nunc certamus, nec charitati, et amori Dei inimici sunt, nec bono delectabili, sed honesto, delectationes carnis, et concupiscentiam spernenti, et comprimenti sunt affixi, ut ex præmissis sect. XIV, manifestum est.

189. Quod ut inconcussum maneat, oportet ex eis doctrina illustrare, et confirmare principia, quibus tradita expositio insistit. Primum quidem « cupiditatem » apud Augustinum non esse qualemcumque amorem creaturæ, sed eum, qui in bonum delectabile concupiscentiæ et libidini consonum afficitur, plurimis ipsius assertis sancitum est. Ex plurimis hæc accipe. Inprimis, serm. VI, de Verb. Apost. c. I : « Quidquid » est peccatum in dictis, in factis, in cogi» tationibus, non exoriuntur, nisi ex mala » cupiditate, nisi ex illicita delectatione. » Ubi malam cupiditatem cum illicita delectatione confundit, objectumque cupiditatis subinde idem cum objecto illicitæ delectationis convertit. Item lib. I de lib. arb. c. III : « Clarum est jam nihil aliud, quam » libidinem in toto malefaciendi genere » dominari, quam alio nomine cupiditatem » vocamus. » Objectum autem libidinis quis neget esse solam delectationem : et c. IV : « Convenit inter nos omnia male facta non » ob aliud mala esse, nisi quod libidine, id » est, improbanda cupiditate fiunt. » Ibidem : « Resipisco, et admodum gaudeo, jam » me plane cognovisse, quid sit illa culpabi» lis cupiditas, quæ libido nominatur. » Ergo objectum culpabilis cupiditatis, et libidinis non differunt ; et lib. de Grat. Christi, c. XX : « Cupiditas hominis, quæ » vitium est, ipsa est concupiscentia carnis, » et concupiscentia oculorum, et ambitio » seculi, quæ non est ex Patre, sed ex » mundo est : » et Prosper doctrinæ Augustini sectator indivulsus, lib. III de Vita contemplat., c. IV : « Peccatum perpetrare » non possum, nisi malæ delectationi con» sentiam, quod cupiditatis est proprium ; » et Cyrillus Alexandrinus, lib. IV in Joan., c. LI : « Voluptas quædam ante omne » peccatum præcurrit, et fervens cupiditas » ad dilicta solet allicere, quæ ante peccati » actum insidet, et mentis consensum arri» pit. Quod verum Christi discipulus osten» dit, dicens : *Unusquisque tentatur a* » *concupiscentia sua abstractus, et illectus.* » *Deinde concupiscentia cum conceperit, parit* » *peccatum* : » Quibus satis conficitur cupiditatem esse amorem concupiscentiæ, et libidinis, qui in voluptuosa, et delectabilia fertur. A quo longissime absunt affectus, qui in bonum creatum, qua legi divinæ, et

rationi consentaneum moventur, quales sunt virtutum moralium actus, quos tuemur non elicitos a charitate.

190. Aliud item principium ; scilicet cupiditatem sumi ab Augustino charitati inimicam et repugnantem, præterquam quod satis deprehenditur ex assertis præmissis, quibus cupiditas proditur peccaminosa, et vitiosa, innumera alia aperte perhibent. Sæpissime repetit, lib. LXXXIII, qq., q. XXXV et XXXVI : « Omnium malorum radi- » cem esse cupiditatem, et radicem omnium » bonorum charitatem. » Alibi « cupiditatem « esse venenum charitatis. » Alibi vocat eam » voluntatem malam, et nihil tam inimicum » esse bonæ voluntati, quam libidinem ; » et alibi: « aliud est charitas radix omnium » bonorum, aliud cupiditas radix malorum, » tantumque inter se differunt, quantum » virtus, et vitium. » His plena sunt Augustini scripta, quæ evidentissime ostendunt, cupiditatem ab Augustino accipi oppositam et adversariam charitati. Quis autem sentiat, charitati adversari, et opponi eos voluntatis affectus, qui mandant exequutioni opera legi divinæ, et naturali conformia, qua conformia sunt ex motivo ipsius conformitatis creatæ; cujusmodi esse virtutum moralium actus a charitate non elicitos, sed imperatos, aut imperabiles, probavimus sect. XIV ?

SECTIO XVII.

Alia Baianorum objecta repelluntur.

Secunda objectio Baianorum

191. Præterea Baiani addunt constantem Augustini doctrinam esse, nullam esse virtutem, quæ non sit charitas, aut amor Dei. Ita lib. de Morib. Eccles., c. XV : « Quod si » virtus ad beatam vitam nos ducit, nihil » omnino esse virtutem affirmaverim, nisi » summum amorem Dei. » Et Epist. XXIX, « Et ut generaliter, breviterque complectar, » quam de virtute habeam notionem, quod » ad recte vivendum attinet, virtus est cha- » ritas, qua id, quod diligendum est, dili- » gitur. » Et Epist. LII. ad Macedon : « Quamquam et in hac vita virtus non est, » nisi diligere quod diligendum est. Quid » autem eligamus, quod præcipue diligamus » nisi quo nihil melius invenimus : Hoc » Deus est; cui sic diligendo aliquid vel » præponimus, vel æquamus, nos ipsos dili- » gere nescimus : » Ecce ab Augustino luculentissime assertum, definitionem virtutis esse amorem Dei, et virtutem non esse, nisi qua Deus diligitur. At nulla virtus a charitate differens, et in solam bonitatem creatam intendens, actum elicit, qui sit amor Dei, aut quo Deus diligatur. Ergo nulla virtus etiam moralis admittenda est a charitate differens.

Refellitur.

192. Respondeo. Hoc argumentum premit etiam Baianos. Nam ipsi docent, ad virtuosum actum opus non esse, ut sit amor Dei super omnia, quia fideles peccatores in statu peccati plures virtutum actus eliciunt, qui non possunt esse ejusmodi amor Dei, per quem homo extrahitur ab statu peccati, et in statum justificationis transfertur. Augustinus autem tradens, virtutem esse amorem Dei, manifeste disserit de amore, quo Deus super omnia diligitur. Nam priori testimonio perhibet, esse « summum amo- » rem Dei, » qualis solus est amor Dei super omnia. In aliis esse amorem, quo recte, juste- que, seu beate vivimus, et id bonum, quod præcipimur diligere, diligimus, nempe eo charitatis præcepto, quo jubemur Deum ex toto corde, et ex tota mente amare, cujus præcepti eis in locis sæpius Augustinus meminit. At solus amor Dei super omnia est quo recte, et juste, beateque vivimus, et quo tale præceptum adimplemus. Id, quod clarissime exprimit lib. X de Civitate Dei, ubi etiam Augustinus nobis a Baianis objicitur : « Bonum nostrum, de cujus fine inter » Philosophos magna contentio est, nullum » aliud, quam Deo inhærere : cujus unius » anima intellectualis incorporeo, si dici po- » test, amplexu, veris impletur, fœcunda- » turque virtutibus. Hoc enim bonum dili- » gere in toto corde, in tota anima, et in » tota virtute præcipimur. Ad hoc bonum » debemus, et a quibus diligimur, duci, et » quos diligimus, ducere. Sic complentur » duo illa præcepta, in quibus tota lex pen- » det, et Prophetæ. » Ergo non qualiscumque amor boni, quod diligendum est, sed ille, quo Deo inhæremus, et ab omnibus terrenis avertimur, præceptumque amandi Deum ex tota mente, et ex tota anima adimplemus, est vera virtus, quam Augustinus commendat. Itaque sicut præter eum amorem, Baianis etiam fatentibus, enumerandi sunt inter virtuosos actus alii plures, qui ad ejus perfectionem non perveniunt, et peccatoribus communes sunt : ita pos-

sunt eis annumerari virtutum moralium actus, qui ex motivo honestatis creatæ aliunde, quam ex bonitate divina bono honesto adhæreant.

193. Ergo Augustinus definiens virtutem, charitatem et dilectionem, qua Deus super omnia diligitur, non comprehendit omnem virtutem, sed eam, quæ per antonomasiam virtus est, et aliarum omnium perfectionem continet, cæterarumque radix, et forma est. Quemadmodum tota lex dicitur esse unum charitatis præceptum, quamvis alia plura hominem obligent, quia in illo continentur cætera, et eo adimpleto non possunt alia non adimpleri. Nam si eo rigore omnis virtus esset dilectio Dei, neque fides, neque prudentia admittendæ essent rigorosæ virtutes a charitate distinctæ ; cum tamen non possint non ab ea distingui, et earum actus ab aliis virtuosis habitibus non elici, siquidem sunt assensus, et cognitiones supernaturales intellectus, quæ a voluntate, et ejus habitu fieri non possunt. Igitur quemadmodum cum Augustini doctrina cohæret, actus fidei, et prudentiæ infusæ esse virtuosos, et non elicitos a charitate, sed ab aliis habitibus a charitate differentibus, quia Augustini mens eo solum collimat, ut credamus, in charitate, et amore Dei super omnia contineri eminenter, et in radice omnem virtutis etiam intellectualis perfectionem, vel quia ab ea cæteræ imperantur, vel quia ab ea perfectæ justitiæ ornamentum, et complementum sortiuntur, cum sine illa informes sint, et statui peccati communes, et sine merito condigno vitæ æternæ : ita cum eadem doctrina consistit, virtuosos esse eos affectus, qui in honestatem creatam virtutum moralium intendunt, et ab habitibus infusis a charitate diversis eliciuntur, quia eorum omnium perfectio in una charitate omnium radice, et imperatrice, nec non formatrice eminentissime continetur.

194. Unde amor Dei, per quem Augustinus definit virtutem, non incongrue potest extendi ad illam materialem, et latam dilectionem Dei, quam superiori sectione exposuimus, et affectibus virtutum moralium non procedentibus a charitate adscripsimus. Nam si Dei amor potest detorqueri a rigoroso sensu, et eo accipi, quo comprehendat etiam odium peccati, et actum intellectus virtuosum elicitum a fide, aut prudentia infusa, non est ratio, cur porrigi etiam non possit ad materialem eam dilectionem Dei, qua Dei obsequia ipsi grata, et in ejus gloriam cedentia expectantur, et operi mandentur, etiamsi non ex affectu, et motivo divinæ bonitatis, sed honestatis creatæ procedant. Quare interdum Augustinus virtutem solum asserit, esse amorem, quo id, quod diligendum est, diligitur, ad quod bonum non solum Deus pertinet, sed etiam quidquid Deo consentaneum est, quale proculdubio est omne virtutum moralium obsequium, qua conforme naturæ rationali, et divinis regulis dilectum, prout a virtutibus moralibus a charitate discretis diligitur. Licet enim bonum, quod diligendum est, mox adjiciat, esse Deum, non excludit propterea alia ejusmodi bona, sed proponit tantum præcipuum bonum, cujus respectu cætera virtutis bona definienda sunt. Ideo interdum tali virtutis amori solum opponit rerum pure temporalium affectum charitati repugnantem, qualis non est affectus elicitus a virtute morali, quæ charitas non est, ut anterioribus præmisimus.

Tertia objectio Baianorum.

195. Tertio, rursus arguunt discurrendo per ipsas virtutes morales, quas Augustinus profitetur a virtute charitatis indistinctas. Nam in primis de quatuor virtutibus cardinalibus sic pronuntiat, lib. de Morib. Eccles., c. XV : « Namque illud, quod quadripartita » dicitur virtus ex ipsius amoris vario quo- » dam affectu, quantum intelligo, dicitur. » Itaque illas quatuor virtutes, quarum uti- » nam ita sit in mentibus vis, ut nomina in » ore sunt omnium, sic etiam definire non » dubitem, ut temperantia sit amor, inte- » grum se præbens ei, quod amatur : forti- » tudo amor facile tolerans omnia, propter » quod amatur; justitia amor soli amato » serviens, et propterea recte dominans : » prudentia amor ea, quibus adjuvatur, ab » eis, quibus impeditur, sagaciter seligens. » Sed hunc amorem non cujuslibet, sed Dei » esse, diximus, id est, summi boni, summæ » sapientiæ, summæque concordiæ. » Ecce quatuor virtutes cardinales sunt quatuor amores Dei, quibus materialia earum virtutum officia prosequimur. Quod pluribus exponit ibidem, et copiosius cap. XXI, XXIV et XXV. Idemtidem Epist. LII ad Macedon : « Quamquam et in hac vita virtus non est, » nisi diligere, quod diligendum est. Id eli- » gere prudentia est ; nullis inde averti mo- » lestiis, fortitudo est ; nullis illecebris, » temperantia ; nulla superbia, justitia est. » Quid autem eligamus, quod præcipue di-

» ligamus, nisi quod nihil melius inveni-
» mus? Hoc Deus est, cui si diligendo aliquid
» vel præponimus, vel æquamus, nos ipsos
» diligere nescimus. » Quibus similia tradit lib. VI Musicæ, c. XV et XVI.

196. Idem de virtute Religionis, qua Deus colitur, docere Augustinum contendunt, ut religio non sit alia, quam charitas. Ita Epist. CXX, cap. XVIII : « Porro pietas cultus
» Dei est, nec colitur ille, nisi amando ; »
et lib. XII de Trinit., cap. XIV : « Quis cul-
» tus ejus, nisi amor ejus, quo nunc deside-
» ramus eum videre, credimusque et spe-
» ramus, eum nos esse visuros ; » et Epist. XXIX : « Quid autem est pietas, nisi Dei
» cultus? Et unde ille colitur, nisi chari-
» tate ; » et in Psal. LXXVII : « Quia DEUS
» rebus omnibus major, et melior invenie-
» tur, plus omnibus diligendus est, ut co-
» latur. » Quibus perspicue tradere videtur, cultum Deo a religione exhibitum non esse alium, quam amorem Dei elicitum a charitate. Idem de Continentia præclare profitetur, lib. de Continent., cap. III : « Nam et
» ipsa continentia cum frenat, cohibetque
» libidines, simul et appetit bonum, ad cujus
» immortalitatem tendimus, et respicit ma-
» lum, cum quo in hac mortalitate conten-
» dimus. Illius quippe amatrix, et spectatrix,
» hujus vero hostis, et testis est, et decus
» ejus appetens, et dedecus fugiens. » Sane quia ex illius summi boni appetitione mali oppositi refrenatio proficiscitur. Idem de Patientia, lib. de Patient., c. XVII : « Quanto
» ergo major est in sanctis charitas Dei,
» tanto magis pro eo, quod diligitur, omnia
» tolerantur : et quanto major est in pecca-
» toribus cupiditas mundi, tanto magis pro
» eo, quod concupiscitur, omnia tolerantur.
» Ac per hoc inde est patientia vera justo-
» rum, unde est in eis charitas Dei, et inde
» est patientia falsa iniquorum, unde est in
» eis cupiditas mundi. » Ubi patientiam virtuosam nullo a charitate discriminat. Similiaque concludunt, de aliis virtutibus moralibus ex scriptis Augustini proferri posse.

Respondetur.

197. Respondeo. Etiam hoc argumentum Baianos urget. Illis enim testatissimum est, virtutum moralium actus non solum justis, sed etiam peccatoribus esse communes, et cum habituali peccato compossibiles. Superiora autem Augustini testimonia, si quid præsentis controversiæ pro Baianorum sententia veraciter conficiunt, maxime sunt, nullum esse virtutis moralis actum, sive is fortitudinis, sive temperantiæ, sive prudentiæ, sive justitiæ, sive religionis, sive continentiæ, sive patientiæ sit, nisi verus sit amor, quo Deus efficaciter super omnia diligatur, et peccator ab statu injustitiæ in statum justitiæ transferatur. Nam eis in locis Augustinus de nullo alio Dei amore disserit, nisi de efficaci, quo Deus super omnia amatur, nec aliis actibus charitatis, quam his præstantissimis virtutum moralium officia, conditiones, et naturas definit, ut lustranti Augustinum manifesto constabit, mirumque est, id Baianos in ipsis, quæ objiciunt, testimoniis non advertisse.

198. Nam, lib. de Morib. Eccles., c. XV, præmiserat : « Nihil omnino esse virtutem,
» affirmaverim, nisi summum amorem Dei. »
Quem amorem quadripartitum continuo docet esse virtutis in quatuor cardinales divisionem. At non est summus amor Dei, nisi ille, quo Deus omnibus creatis antefertur. Quod singulas virtutum definitiones percurrenti, et expendenti dilucidum erit. Quo enim alio amore « Temperantia integrum
» se præbet ei, quod amatur? » Quo alio « Fortitudo facile tolerat omnia propter quod
» amatur? » Quo alio « Justitia soli amato
» servit, et propterea recte dominatur? »
Quo alio « Prudentia ab eis, quibus impedi-
» tur, sagaciter seligit? » Videantur, quæ inferius sigillatim virtutum singularum exequens officia tradit. Nam c. XXI, temperantiam definit, « quæ nobis amoris illius, quo
» innectimur Deo, integritatem quamdam,
» et incorruptionem pollicetur. Munus enim
» ejus est in coercendis, sedandisque cupi-
» ditatibus, quibus inhiamus in ea, quæ nos
» avertunt a legibus Dei, et a fructu boni-
» tatis ejus. » Ad quas cupiditates revocat omnes affectus bonorum visibilium, quibus quodam blanditiarum lenocinio a Deo, et ejus amore revocamur. Quis autem alius, nisi amor efficax Dei super omnia potest nos Deo innectere, integrosque, et incorruptos tueri, et ab iis, quæ avertunt a legibus Dei, et a fructu bonitatis ejus, coercere? Deinde cap. XXII, fortitudinem explicans : « Amor namque ille, de quo loquimur, quem
» tota sanctitate inflammatum esse oportet
» in Deum, in non appetendis istis tempe-
» rans, in amittendis fortis vocatur. » Quis autem alius amor tota sanctitate inflammatus est in Deum, nisi ille, de quo agimus? De Justitia, et Prudentia post aliqua ex

Scripturis attexta subjicit, c. XXIV : « Hanc » ergo justitia vitæ regulam dabit huic ama- » tori, de quo sermo est, ut Deo, quem dili- » git, id est, summo bono, summæ sapientiæ, » summæ paci libentissime serviat, cætera- » que omnia partim subjecta sibi regat, par- » tim subjicienda præsumat. » Quibus potuit clarius exprimi amor, quo Deus omnibus creatis præfertur? Demum omnia antedicta in unum colligens, clarissimeque definiens, quid sint singulæ virtutis species, quas morales vocant, concludit, c. XXV : « Quid amplius de moribus disputem? Si » enim Deus est summum hominis bonum, » quod negare non potestis, sequitur pro- » fecto, quoniam summum bonum appetere, » est bene vivere, ut nihil sit aliud bene vi- » vere, quam toto corde, tota anima, tota » mente Deum diligere, a quo existit, ut » incorruptus in eo amor, atque integer » custodiatur, quod est temperantiæ : ut » nullis frangatur incommodis, quod est » fortitudinis : nulli alii serviat, quod est » justitiæ : vigilet in discernendis rebus, ne » fallacia paulatim, dolusque subrepat, quod » est prudentiæ : Hæc est hominis una per- » fectio, qua sola impetrat, ut veritatis sin- » ceritate perfruatur; hæc nobis Testamento » utroque concinitur, hæc nobis hinc, atque » inde suadetur. » Singula verba amorem Dei super omnia sonant, et illa evidentissime, quæ his virtutibus tribuunt « toto » corde, tota anima, tota mente Deum di- » ligere. »

199. Similiter has virtutes definit, lib. VI Musicæ, c. XV, asserens, quod sit « tempe- » rantia actio illa, qua se anima ab amore » inferioris pulchritudinis extrahit. Forti- » tudo affectio, qua nullas adversitates, » mortemve formidat; Justitia ipsa ejus » ordinatio, qua nulli servit, nisi uni Deo, » nulli coæquari, nisi purissimis animis, » nulli dominari appetit, nisi naturæ be- » stiali, atque corporeæ. » Statimque cap. XVI, in Prudentiæ descriptione subnectit, harum virtutum esse « conversionem amo- » ris in Deum, et aversionem ab hoc se- » culo. » Unde mox adjicit : « Hoc esse arbi- » tror, quod agitur in his virtutibus, quæ » ipsa conversione animam purgant. Non » enim amor temporalium rerum expugna- » retur, nisi suavitate æternarum. » Nonne amor convertens nos in Deum, et avertens ab hoc seculo, animam purgans, et amorem temporalium expugnans, est verus Dei amor super omnia? Quid Epist. LII, ad Maced. Expende objecta verba, præsertim illa ultima, « Deus est, cui si diligendo ali- » quid vel præponimus, vel æquamus, nos » ipsos diligere nescimus, » et invenies disertum amorem Dei super omnia, de quo contendimus. Quare non nihil inferius docet, harum virtutum amore adimpleri duo præcepta amandi Deum, et proximum, in quibus tota lex pendet, et Prophetæ.

200. Percurre cætera, quæ pro virtute religionis adducuntur. Quid illud in Psal. LXXVII : « Quia Deus rebus omnibus major, » et melior invenitur, plus omnibus dili- » gendus est, ut colatur? » Potuit aliis clarius exprimi amor, quo Deus rebus omnibus antefertur? Quo ab eo amore differt is, qui continentiæ adscribitur, « appetens bonum, » ad cujus immortalitatem tendimus, et » respuens malum, cum quo in hac mor- » talitate contendimus? » Tandem veram patientiam a falsa discriminat charitate justorum propria, quæ est ipsissimus amor, quo Deus præ omnibus creatis diligitur, et justus ab injusto secernitur. Ex quibus omnibus assertissimum ab Augustino relinquitur, amorem Dei, in quem virtutes morales revocat, non esse peccatoribus communem. Atque adeo testimonia objecta, aut non conficere, quod Baiani affirmant, nempe virtutes morales esse a charitate indistinctas, aut simul etiam conficere, quod negant, nempe virtutes morales esse peccatoribus communes.

201. Itaque ab omnibus etiam adversariis, mitiori, et latiori, quam sonant, sensu testimonia objecta Augustini exponenda sunt. Ideo reor, Augustinum temperantiam, fortitudinem, prudentiam et justitiam, cæterasque virtutes morales charitati attributas non accipere in eis locis formali, et stricto sensu, quo nos eas veras esse virtutes a charitate distinctas ex doctrina ipsius Augustini, et aliorum Patrum, rationibusque Theologicis sancivimus, sed materiali tantum, et lato, quo vere eam usurpationem subire possunt. Quippe formali, et stricta significatione temperantia, et fortitudo, aliæque virtutes morales sunt habitus, seu actus qui non solum officiis, sed etiam finibus, et non statibus creatis sibi peculiaribus intendunt. Materiali vero, et lata usurpatione omnes illi sunt, qui ex quovis fine honesto, et virtuoso solis earum officiis incumbunt, ut superiori sectione præmisi-

mus. Igitur ut Augustinus commendaret charitatis, et amoris Dei excellentiam, illi voluit adscribere justitiam, sanctitatem, et perfectionem per omnes virtutes morales dispersam, quia potest imperare omnium actiones non solum externas, sed etiam internas, earumque omnium præscriptis, et præceptis satisfacere. Quo etiam genere charitatem commendavit Apostolus, I, Corinth. XIII, dicens : *Charitas omnia credit, omnia sperat, omnia suffert. Charitas patiens est, non æmulatur, etc.* Quo tamen non excludit alias virtutes a charitate distinctas, quæ suos peculiares edant actus officiis propriis ex sibi peculiari motivo incumbentes, ut de fide credente per actus a charitate non elicitos indubitabile est, et de spe etiam Theologica dubitari non posse, probavimus sect. II et III. Similiter igitur nec Augustinus tribuens charitati virtutum moralium usurpationem, et officia, excludit propterea peculiares alias virtutes ex motivis differentibus per alios actus a charitate non elicitos eadem officia prosequentes. Tum quia nullibi eas negat, et alias a charitate differentes excludit. Tum quia eas positive asserit aliis in locis, quæ expendimus sect. XIV.

202. Cujus manifestum argumentum est, Augustinum charitati appropriare prudentiam, sicut cæteras virtutes cardinales, et morales, et eam definire amorem eorum, quæ eligenda sunt, ut videre est apud testimonia, quæ nunc exponimus. Tamen innegabile est formali, et stricta acceptione esse prudentiam a charitate non elicitam, et ab ejus actibus differentem, nempe actionum prosequendarum, et fugiendarum practicam notitiam, quæ ad intellectum, et non ad solam voluntatem sicut charitas pertineat. Prudentiam enim stricte, et formaliter acceptam non esse virtutem voluntatis, sed intellectus, quis neget? Augustinusque ipse id sæpius testatur. Nam lib. I de lib. arbi., c. XIII, ab eo definitur : « Prudentia appe» tendarum, et vitandarum rerum scientia;» consequenter quærit : « Nulla ne putamus » præditum esse prudentia, qui bonum ap» petendum, et vitanda ea, quæ huic ini» mica sunt, videt? » Respondetque : « Nullo modo mihi videtur hoc posse quis» quam sine prudentia. » Item lib. I. de » Morib. Eccles., c. XXIV : « Nec de pru» dentia diutius disserendum est, ad quam » dignoscentia pertinet appetendorum, et » vitandorum ; » et lib. VI Musicæ, c. XVI : « Jam diu prudentiam constat inter nos » eam esse, qua intelligit anima, ubi ei » consistendum sit. » Demum verbis productis n. 158, prudentiam docet esse « sa» pientiam,» et in Sacris Litteris sic expressam ; et n. 162, esse « cognitionem rerum » appetendarum et fugiendarum. » En prudentiam definit Augustinus sapientiam, intellectionem, dignoscentiam, visionem, et scientiam. Quæ liquido exprimunt, eam esse opus intellectus, et non voluntatis. Sicut igitur Prudentia exponenda est charitati attributa solum late, et non stricte, materiali acceptione, et non formali ; ita possunt similiter aliæ morales virtutes exponi.

SECTIO XVIII.

Concluditur Baianorum objectio atque solutio.

Primum principium ex Augustino. a Baianis collectum.

203. Ad hæc, ut cernas, quam ex professo contenderint Baiani, persuadere, nullam esse præter charitatem virtutem, quæ nostram voluntatem exornet, et instruat, colligunt varia principia Augustini, ex quibus id arguunt. Primum est, quia tum alibi sæpius, tum Epist. LII, docet, « virtutem » non esse, nisi diligere, quod diligendum » est. » Jam vero quid est aliud creaturæ rationali diligendum, nisi charitate unus, et solus Deus. Quod complectitur Epist. XXIX: « Virtus est charitas, qua id, quod diligen» dum est, diligitur. » Nam quamvis creaturæ etiam possint interdum diligi, tamen si non referantur in Deum, vitiose diliguntur. Ideo enim celebratissima Augustino est doctrina, rebus creatis utendum esse, et non fruendum, Deo autem solo fruendum, et non utendum ; quia utimur bonis, quæ propter aliud diligimus, fruimur vero bonis, quæ diligimus propter se, quin referamus in alium ulteriorem finem. Sic enim fruitionis rationem explicat, lib. I. de Doctrina Christ., c. IV : « Frui est amore alicui rei » inhærere propter seipsam. Uti autem, » quod in usum venerit, ad id, quod amas, » obtinendum referre. » Quasi id, quo utimur, non ametur, sed id solum, propter quod fruendum utimur. Unde c. V, colligit: « Res, quibus fruendum est, Pater, et Fi» lius, et Spiritus sanctus est. » Et post enumeratas res varias temporales, quibus

utendum est, inter quas recenset humanitatem Christi, conficit : « In his igitur omni- » bus rebus illæ tantum sunt, quibus » fruendum est, quas æternas, atque in- » commutabiles commemoravimus. Cæteris » autem utendum est, ut ad illarum per- » fruitionem pervenire possimus. » Quam doctrinam rursus per plura capita fundit. Ergo solus Deus est bonum, quod a creatura rationali propter se diligendum est, creata vero bona solum propter Deum. Ideo etiam, lib. IV contra Julianum, c. III, negat Infidelibus veras virtutes, quia ea, quæ diligunt, etiamsi interdum honesta sint, non referunt in finem virtutis Deum, et post longam disputationem concludit : « Sed » breviter accipe, ne forte cum in rebus » ipsis tantum erres, quantum errari plurimum potest, videar tecum certare de » verbis. Disce, cum, qui non facit opera » bona intentione fidei bonæ, hoc est, ejus, » quæ per dilectionem operatur, totum, » quasi corpus, quod illis velut membris » operibus constat, tenebrosum esse, hoc » est, plenum nigredine peccatorum. » Ecce ad opus virtutis bonum necessariam intentionem fidei per dilectionem charitatis operantis. Subditque et finit : « Per amo- » rem Creatoris bene utitur creaturis. Sine » hoc amore Creatoris nullus quisquam » bene utitur creaturis. » Ergo ad bonum creaturarum usum necessarius est Creatoris amor.

Responsio. 204. Respondeo. A creatura rationali solus Deus diligendus est, prout solus Deus excludit bona creata, quæ una cum Deo amari nequeunt, secus vero prout excludit etiam ea, quæ cum amore Dei compossibilia sunt, et in ejus amorem conferre possunt, qualia sunt omnia objecta creata, tam materialia, quam formalia virtutum moralium, quorum amor confert in amorem Dei, et ab amore Dei imperari potest, quia est gratus Deo, et referibilis in Deum. Creaturæ namque rationali diligendum bonum est, quod est consentaneum rationi, et legi naturali, atque divinæ. Bonitas autem objectiva creata virtutum moralium tam materialis, quam formalis consentanea est rationi, et legi naturali, atque divinæ, ut constat ex sect. XIII. Quare Deus a creatura rationali diligendus complecti debet, non solum bona increata, sed etiam ea creata, quæ ad Dei obsequium pertinent, et increatis affinia sunt, cujusmodi esse objecta materialia, et formalia virtutum moralium, etiamsi creata sint, nostræ probationes præmissæ conficiunt. Charitas item accepta generalissime pro virtute, qua id, quod diligendum est, diligitur, ut eam accipit Augustinus, Epist. XXIX, comprehendere debet non unam solum virtutem, sed plures a charitate stricta distinctas, nempe etiam morales in solam honestatem creatam immediate, et intrinsece intendentes, quia talis honestas spectat ad Deum, et in Deum suapte natura referibilis est, licet actu non referatur, et ejus amor est etiam amor materialis Dei; licet non sit formalis, ut exponebamus sect. XXVI.

205. Hinc amor virtutum moralium non elicitus a charitate non est fruitio honestatis creatæ, quamvis illam diligat propter se. Quoniam *frui* non est, quoquo modo diligere bonum propter se, sed diligere propter se ultimo, seu tanquam ultimum finem irreferibilem in alium, seu, ut Augustinus explicat, hærendo in bono, et excludendo relationem in ulterius bonum, modo quo nostram beatitudinem diligimus. Quare sola beatitudo objectiva et bonum, quod tanquam beatificans amatur, est phrasi Augustini fruitionis objectum. Sic enim Augustinus, lib. de Doctrina Christ., c. XXII : « Quod propter se diligendum est, in eo » constituitur vita beata ;» et c. XXXI, luculentius : « Dicimus, ea re nos perfrui, quam » diligimus propter seipsam: et ea re nobis » fruendum esse tantum, qua efficimur » beati, cæteris vero utendum ; » et iterum c. XXXIII : « Illæ, quibus fruendum est, » beatos nos faciunt. Istis quibus utendum » est, tendentes ad beatitudinem adjuva- » mur, et quasi adminiculamur, ut ad illas, » quæ nos beatos faciunt, pervenire, atque » his inhærere possimus. » En solis illis bonis fruimur, quæ beatos nos reddunt, et tanquam nostra beatitudo ultima diliguntur, ideoque in eis dilectione hæremus, quin ulterius tendere possimus. At honestas virtutum moralium non diligitur propter se ultimo, tanquam ultimus finis, et ultima nostra beatitudo, irreferibilis in majus aliud bonum, cum ejus amor suapte natura tendat in Deum, et beatitudinem æternam comparandam, referibilisque in illam sit.

206. Ideo Augustinus prohibens creaturis frui, et illis dilectione inhærere, solum vetat, ne ex illis beatitudinem nostram aucupemur. Sic enim in Psal. IV : « Ut quid

» diligitis vanitatem, ut quid vultis beati » esse de infimis. Sola veritas facit beatos: » ut quid ergo temporalium rerum amore » detinemini ? Ut quid tanquam prima » extrema sectamini, quod est vanitas et » mendacium ? » Et in lib. de agone Christiano, c. XI : « Nolite amare temporalia, » quia si bene amarentur, amaret ea homo, » quem suscepit Filius Dei. Quis beatam » vitam esse arbitretur in iis, quæ contemnenda esse, docuit Filius Dei? » Ergo ex mente Augustini amor non constituens beatitudinem, et ultimum finem in creaturis, ideoque in eis non hærens, ut ulterius transire nequeat in alium altiorem, et increatum finem, neque erit fruens creaturis, neque prohibitus a Deo. Ejusmodi autem est amor honestatis creatæ non elicitus a charitate, quem moralibus virtutibus adscribimus, quia honestatem creatam non prosequitur tanquam beatitudinem, nec tanquam ultimum finem, sed tanquam finem intermedium, ex quo facilis, et proximus sit transitus ad ultimum, in quem per se conducit, et referibilis est.

207. Ergo bonis creatis non fruimur, quamvis propter se illa diligamus, et in eis solis nostra dilectio sistat, quando non ita sistit, ut omnino hæreat, et conquiescat, sed quasi in via, et medio ad ulteriorem finem paulisper maneat, ut inde alio proficiscatur, et tendat. Unde hujusmodi « dile» ctionem » Augustinus aptissimo vocabulo, lib. 1 de Doctrina Christ., c. XXXV, vocat, « non mansoriam, » sed « transitoriam tan» quam viæ vel tanquam vehiculorum, » quibus ad aliud pergimus, seu peregrinamur, cui dilectione mansoria inhæreamus. Quare Tract. X in Epist. Joan., docet, creaturas diligendas tanquam viam ad ultimum finem, quin eis hæreamus, quamvis interdum sistamus, ut inde perveniamus ad finem : « Quid est finis ? Christus, quia Chri» stus Deus. Ibi tibi finis est, et alibi via » est. Noli hærere in via, et non pervenire » ad finem. Ad quidquid aliud veneris, tran» si, usque quo perveniens ad finem. » Quod cum exposuisset amore pecuniarum, salutis corporeæ, honoris, et laudis, quæ amari possunt propter fines intermedios, qui tandem ducant in Deum, quia per eos in eum finem ultimum transire possumus concludit : « Videte , fratres, quanta transi» vimus, in quibus non est finis. His uti» mur, quasi in via; quasi in mansionibus » stabulorum reficimus , et transimus. » Animadverte, amore creaturarum « quasi in » mansionibus » refici posse, dum fieri transitus possit ad ultimum finem, quia licet amor sistat, et quasi maneat in creatura, potest peregrinari, et transire in Deum, cum possit in eum consequendum conducere, et referri.

208. Hinc de rebus creatis ad proprium uniuscujusque finem intermedium referendis, et in Deum tandem dirigendis, quia in eum finem utiles sunt, luculente tradit, lib. LXXXIII, qq., q. XXX : « Perfecta igitur » hominis ratio, quæ virtus vocatur, utitur » primo seipsa ad diligendum Deum. Utitur » autem cæteris rationalibus animantibus » ad societatem, irrationalibus ad eminen» tiam. Utitur etiam corporibus quibus» dam vivificandis ad beneficentiam, sic » enim utitur suo corpore , quibusdam as» sumendis, vel respuendis ad valetudinem; » quibusdam tolerandis ad patientiam ; » quibusdam ordinandis ad justitiam; qui» busdam considerandis ad aliquod veri» tatis documentum. Utitur etiam iis , a » quibus se abstinet, ad temperantiam. » En perfecta ratio, et virtus utitur rebus creatis ad fines intermedios creatos virtutum moralium proprios, quales sunt omnes; quos hic recenset, quia ex illis proficisci potest in Deum, et viam parare ad eum ultimo consequendum. Quapropter ut n. 161, vidimus, virtutes morales docet « ad pereregri» nationem » necessarias, et a Deo concessas. Item per virtutes cardinales « animam » proficisci in amorem Dei; » et n. 163, per easdem virtutes « nunc in convalle ploratio» nis ambulare, et ire in illam virtutem, qui » est ipse Deus; » et Damascenus n. 180, virtutes morales appellat « tanquam gradus, » et scalas animum in cœlum subvehentes. »

209. Ex his, lib. IV contra Julianum, c. III, non relegat ab infidelibus veras virtutes, quia honesta, quæ diligunt, et agunt, non referunt actu, et explicite amore charitatis in Deum, sed quia nec actu, nec virtute, nec explicite, nec implicite, nec charitatis, nec aliarum virtutum dilectione diriguntur in Deum. Nam Augustinus in eo capite ad veram virtutem non desiderat unicum tantum finem, et objectum formale proximum, sed multiplex, et varium, qualecumque illud sit, rationi, et legi divinæ consentaneum, ut expendimus n. 153, et seqq. Totus enim ejus disputationis scopus est, non sufficere ad veram virtutem solum

officium bonum cum fine vitioso, et malo, sed finem quoque dilectionis debere esse honestum, et bonum, quia Julianus ad veram virtutem solum vendicabat officium bonum, etiamsi finis esset pure temporalis, et malus, ut ex professo discussimus Disp. XX, n. 123 et seqq. At fines moralibus virtutibus adscripti non sunt pure temporales et vitiosi, sed rationales et honesti. Quare indiscriminatim desiderat in eo conflictu ad veram virtutem, finem bonum, et Deum. Sæpius tamen meminit finis, qui sit increatus, et Deus, quia sub eo continentur cæteri honesti, etiam creati, quia virtute, et implicite omnes in eum tendunt, et ex relatione virtuali, et implicita in Deum excludunt omnes virtutes, omnem finem vitiosum et turpem.

210. Quare in testimoniis ex eo capite objectis n. 203, licet ad bonum virtutis opus solam expresserit dilectionem Dei, satis eis significat, animum solum esse, excludere intentionem finis vitiosi, et exponere intentionem finis honesti, quicumque ille, etiamsi creatus sit. Nam ex solo defectu relationis in Deum absque affectu positivo vitiosi finis non fiunt opera « plena nigredine peccato- » rum ; » esto enim sufficiat talis defectus ad aliquam levem malitiam, non tamen ad gravem, qualem ea verba significant, cum venialibus peccatis talis relatio deficiat absque gravi malitia. Idcoque cum ad bonum creaturarum usum amorem Creatoris postulat, continuo subjicit : « Hoc ergo amore » opus est, ut bonum beatificum sit, et pu- » dicitia conjugalis, ut sit ejus intentio, » quando utitur conjugis carne, non in vo- » luptate libidinis, sed in voluntate propa- » gationis. Si autem vicerit, et propter » seipsam, non propter filios propagandos » fieri aliquid extorserit, et voluntas veniale » peccatum sit propter nuptias Christianas. » Quibus exprimit, amorem Creatoris ad bene utendum creaturis, solum desiderare, tum ut excludat intensionem finis vitiosi, tum ut operi præstituat intentionem finis honesti, etiamsi moralis solius virtutis, et non charitatis finis sit ; siquidem ad bonum usum conjugii ex eo amore solum conficit, finem non esse debere voluptatem libidinis, sed procreationem filiorum, quæ pudicitiæ conjugalis finis proximus, et virtuosus est et satisfacit Creatoris amori ad bene utendum creaturis necessario.

Secundum principium.

211. Secundum principium, ex quo arguunt Baiani, est ; quia juxta Augustinum ad virtutum pertinet instituere vitam humanam juxta leges, et regulas æternas Dei diligendo illas ; nam sola vita eis legibus, et regulis conformis est virtuosa, et bona, et eis difformis est vitiosa, et mala. Diligere autem regulas, et leges æternas Dei est proprium charitatis, cujus officium est diligere, quidquid Deus est, a quo indistincta est lex æterna Dei. Sic enim, lib. I de lib. arb. c. XV : « Dic mihi prius, utrum qui » recte vivere diligit, eoque ita delectatur, » ut non solum ei rectum sit, sed etiam » dulce, atque jucundum, amet hanc legem » habeatque charissimam, qua videt tribu- » tam esse bonæ voluntati beatam vitam, » malæ miseram ? » Respondet Evodius : « Amat omnino, ac vehementer : nam ip- » sam sequens ita vivit. Quid cum hanc » amat (inquit Augustinus) mutabile ali- » quid amat, ac temporale, an stabile ali- » quid amat, ac sempiternum ? » Respondet : « Æternum sane, atque incommutabile. » Ubi ad rectitudinem vitæ virtuosæ et bonæ desiderat amorem legis æternæ, et incommutabilis Dei, qui pertinet ad charitatem.

Responsio.

212. Respondeo. Ut homo recte et virtuose vivat, non est opus amare legem æternam Dei, sive ex ejus amore, et motivo operari ; sed sufficit amare actiones humanas illi conformes, et ex motivo, et amore honestatis creatæ illis inhærentis, quæ per conformitatem ad eam regulam sumitur, illas exercere, ut ostendimus sect. XIII. Eo enim homo sequitur legem æternam Dei, et ad agendam vitam regulis æternis utitur, et secundum eas vivit, et illis animum coaptat ; quod juxta Augustini doctrinam sufficit ad rectam, et virtuosam vitam. Sic enim lib. II de lib. arb., c. X, disserens de regulis, et quasi luminibus virtutum, quas ad sapientiam pertinere docet ; « et ad eas » animum recte viventis ita converti, ut » quanto magis quisque ad agendum vitam » eis utatur, et secundum hæc agat vitam, » tanto magis vivat, faciatque sapienter ; » et c. XIII, homines fieri prudentes, fortes, temperantes, et justos, « coaptando ani- » mum illis incommutabilibus regulis, lu- » minibusque virtutum, quæ incorruptibi- » liter vivunt in ipsa veritate, sapientiaque » communi, quibus et ille coaptavit, et fixit » animum ; quem istis virtutibus præditum » sibi ad imitandum proposuit. » Ecce apertissime ad virtutem sufficit animum coaptare regulis æternis Dei, et secundum illas

vitam agere. At negari non potest secundum eas regulas vitam agere, et eis coaptari animum, qui solas prosequitur amore, et opere actiones eis regulis conformes ex motivo honestatis creatæ ipsis actionibus creatis inhærentes, quæ conformitate ipsarum cum illis constituitur? Talis enim conformitas, et convenientia actionum creatarum cum regulis æternis Dei creata est, et non omnino increata, qualis esse debet bonitas charitatis motiva. Ergo potest esse motiva virtutis creata bonitas, quæ non sit motiva charitatis. Unde cum Augustinus asserit, « eum, qui recte vivere diligit, » amare hanc legem, » intelligendus est, amare conformitatem actionum creatarum cum illa, ut ipse mox exponit rationem ejus amoris reddens : « Nam ipsam sequens ita » vivit. » Sectatur enim proculdubio illam, prosequendo conformitatem cum illa. Quæ conformitas non est quid mutabile, et temporale, sed immutabile, et æternum, quia honestas objectiva creata præscripta per talem legem est æternæ veritatis, et ideo qui eam diligit, non amat « aliquid muta- » bile, et temporale, sed stabile, immuta- » bile, et æternum. »

213. Præterea lex, quam amat, qui recte et virtuose vivere instituit, potest exponi lex objectiva, sive honestas præscripta per legem formalem actionibus creatis inhærens, et non ipsa lex formalis existens in Deo, et indistincta a sapientia, et voluntate divina, quia veritas practica, et honestas objectiva legis subit interdum usurpationem legis. Quare lib. II de lib. arb., c. x, prolixe et ex professo tradens æternas regulas quas sapiens, et rectus homo sectari debet, recenset esse, « studendum esse sapientiæ; » juste esse vivendum; deteriora meliori- » bus esse subdenda; propria suis quibus- » que tribuenda; æternum temporali esse » melius; a corruptione ad incorruptionem » convertendum animum, hoc est, incor- » ruptionem diligendam esse; vitam, quæ » nullis adversitatibus de certa et honesta » sententia dimovetur, esse meliorem, » quam eam, quæ facile incommodis tem- » poralibus frangitur, atque subvertitur. » Quæ ipsam honestatem objectivam actionum et affectionum creatarum hominis potius, quam formalem directionem increatam Dei, aut æque utramque proponunt. Quare harum regularum veritatem omnibus esse communem, omnibusque per se notam, sic præmiserat, ut has regulas omnibus sapientibus communes conficeret : « Quod ergo unum verum videmus ambo » singulis mentibus, nonne utrique no- » strum commune est? Manifestissime. » Verum autem, quod mentibus videtur objectum est sapientiæ. Subditque : « Hoc item » verum, et unum esse, et omnibus, qui hoc » sciunt, ad videndum esse commune, quam- » vis unusquisque id nec mea, nec tua, nec » cujusque alterius, sed sua mente conspi- » ciat, cum id, quod conspicitur, omnibus » conspicientibus communiter præsto sit, » numquid negare poterimus? Nullo mo- » do. » Quod verum commune, et omnibus per se notum continuo explicat proponens superiores regulas, quas « virtutum lumi- » na » vocat. Ergo sicut hæc veritas omnibus communis, et per se nota, sive « ab » omnibus communiter præsto conspecta, » objectiva est, ita et regulæ subjectæ sunt objectivæ. Quippe homo recte, et virtuose agit eo ipso, quod tali objecto et præscripto suas actiones conformet, et ex ipso illas regulet. Ergo talem objectivam honestatem diligens vere amat legem, et regulam æternam Dei, quia veritas objectiva eorum dictaminum æterna, et immutabilis est, sicut est veritas formalis ipsorum.

214. Ad hæc sufficit ad virtutem veram diligere legem naturalem hominis abstrahentem a creata, et increata; qua ratione lex naturalis non potest esse charitatis objectum, quod esse debet specifice, et determinate increatum, atque divinum. Nam eo ipso quod quis sibi proponat dictamina prudentiæ regulantia virtutes lumine naturæ nota, et in ea sectanda afficiatur, et incumbat, quamvis illi non occurrat, ea esse judicia, et placita divina, actiones edet virtuosas, atque laudabiles. Ergo ad virtutem opus non est diligere legem naturalem, prout increatam, atque divinam. Neque Augustinus meminit legis divinæ, quod necessarium sit illam prout divinam diligere, sed quia lex naturalis in Deo constantior et stabilior est, quam in creatura, et legis veritas perpetua, et immutabilis esse debet, ut ipse exponit, c. XII : « Si esset æqualis men- » tibus nostris hæc veritas, mutabilis etiam » ipsa esset. Mentes enim nostræ aliquando » eam minus, aliquando plus vident, et ex hoc fatentur, se esse mutabiles : cum illa in se manens nec proficiat, cum plus a nobis » videtur, nec deficiat, cum minus, sed in

» tegrâ, et incorrupta, et conversos lætificet » lumine, et aversos puniat cæcitate.» Itaque veritatis moralis regulam ideo potius in mente divina, quam in humana collocat, quia cum illa immutabilis, et indefectibilis sit, nulla in mente aptius residet, quam in ea, quæ omnis mutationis, et defectus expers est. Nihilominus eam etiam nostris mentibus esse communem, testimonia nuper præmissa ex c. x, manifestum evincunt. Quibus adde ex c. xii, luculentiora verba : « Quapropter nullo modo negaveris, esse » incommutabilem veritatem hæc omnia, » quæ incommutabiliter vera sunt, contiu» nentem, quam non possis dicere tuam, » vel meam, vel cujusque hominis, sed om» nibus incommutabilia vera cernentibus, » tanquam miris modis secretum, et publi» cum lumen præsto esse, ac se præbere » communiter. Omne autem, quod commu» niter omnibus ratiocinantibus, atque in» telligentibus præsto est, ad ullius eorum » proprie naturam pertinere quis dixerit? Quid manifestius, ut veritatis regulam ex mente Augustini nobis etiam credas esse communem, ideoque eam per se abstrahere a mente humana, atque divina, cum omnibus ratiocinantibus, atque intelligentibus prompta, et communis sit, quamvis stabilem, et permanentem sedem non habeat, nisi in mente divina.

Tertium principium.

215. Tertium principium est, quia virtutis, qua juste vivitur, munus est diligere justitiam. Justitia autem, quæ a virtute diligitur, ex doctrina Augustini Deus est. Nam, lib. VIII de Trinit., c. vi, docet, cum justum hominem diligimus, non posse non diligi formam, qua justus est; eam autem formam non esse aliam, quam Deum, quia est forma, quæ per se ipsam, et non per aliam diligitur, et talis est. Quod est proprium bonitatis divinæ : « Neque enim in» venimus aliquid tale præter ipsam, aut » eam, cum incognita est, credendo diliga» mus ex eo, quod jam tale aliquid novi» mus. Quidquid enim tale aliquid perspe» xeris, ipsa est, et non est quidquam tale, » quoniam sola ipsa talis est, qualis ipsa » est. » Præclarius c. ix, ubi cum retulisset normam Catholicæ Religionis, et eos, qui illam sectantur, esse omnibus amabiles per charitatem Dei, « quia illorum vita cre» dita in eamdem formam flagrantiorem » excitat charitatem, ut quanto flagrantius » diligimus Deum, tanto certius, serenius» que videamus ; » rationem continuo subdit : « Quia in Deo conspicimus incommu» tabilem formam justitiæ, secundum quam » hominem vivere oportere judicamus. » Ergo justi charitate divina diligibiles sunt, quia in Deo residet forma justitiæ, qua ipsi justi et diligibiles sunt.

Responsio.

216. Respondeo. Hoc argumentum favet Hæreticis nostri temporis proscriptis a Tridentino sess. vi, c. vii, qui volunt, hominem non esse justum per justitiam creatam ipsis inhærentem, sed per justitiam increatam Dei ipsis extrinsecam. Nam secundum Augustinum homo justus est diligibilis ab ea forma, a qua justus est. At hoc argumento contenditur, esse diligibilem a forma justitiæ residente in Deo, et non ab aliqua forma, et justitia creata, ut eo conficiatur, dilectionem, qua justus diligitur, esse elicitam a charitate, quæ ex sola justitia, et bonitate increata moveri potest. Ergo etiam hominem esse justum a forma increata justitiæ, et non a creata. Unde ex opposito principio, quod in Tridentino sanctissimum est argumentum retorqueo. Homo est justus a forma justitiæ creata sibi intrinseca, et non a forma increata justitiæ Dei homini extrinseca. At homo justus est nobis diligibilis ab ea forma, a qua creditur esse justus, quia forma justitiæ per se ipsam diligibilis est, diligibilemque reddit eum, quem afficit, et efficit justum. Ergo homo justus diligibilis est a forma creata seorsim ab increata, atque adeo justitia, et bonitas creata seorsim ab increata movere potest dilectionem virtuosam et justam.

217. Quare justitia, sive forma, qua homo fit justus, duplex est. Alia formalis homini intrinseca et inhærens; alia exemplaris, et extrinseca residens in Deo, ad cujus normam, et conformitatem edit homo actiones justas, per quas justitiam formalem sibi intrinsecam adipiscitur. Propter utramque homo diligibilis est, quia ex utriusque amore procedere potest dilectio hominis justi. Quando homo diligitur propter justitiam formalem sibi intrinsecam, talis dilectio non pertinet ad charitatem strictam, sed latam, quia movetur ex bonitate, et justitia creata. De qua videtur disserere prius Augustini testimonium, quia etiam justitia creata nobis inhærens per se ipsam talis est, cum essentialiter justitia sit, et per seipsam est diligibilis, cum bonitatem intrinsecam contineat propter se diligibi-

lem. Cum vero homo diligitur propter justitiam exemplarem Dei, ejusmodi dilectio spectat ad charitatem strictam, quia excitatur ex bonitate, et justitia increata Dei. Id tamen non tollit, posse etiam hominem diligi propter justitiam creatam sibi inhærentem, siquidem etiam talis justitia propter seipsam amabilis est. De hac secunda dilectione videtur esse posterius Augustini testimonium, quod tantum conficit, hominem posse diligi ex charitate Dei, non vero non posse alterius virtutis amore diligi. Addo, Augustini testimonia non comprehendere omnem justitiæ dilectionem omnibus virtutibus communem, sed eam tantum, qua proximum justum diligimus. Præterquam sunt plures alii virtutum moralium actus diligentes justitiam objectivam, quæ in æqualitate, seu conformitate actionum creatarum cum regula rationis naturalis, aut legis divinæ consistit, et creata est, et non omnino increata; prout vindicat charitatis objectum, ut prævidimus sect. XIII.

rtum pium.

218. Quartum, et postremum principium est, quia virtus non est aliud, quam affectio animæ bona, ut Augustinus tradit, lib. XII, de Genes., ad litter., c. XV et XXIV. Jam vero affectio amoris erga creaturam non potest esse bona, cum generaliter proferat, lib. VI de Musica, c. XIV : « Amor inferioris » pulchritudinis animam polluit. » A cujus labe mundatur per affectionem erga creatorem; de qua ibidem scribit : « Hac quippe » dilectionis virtute inferiora ordinat, nec » ab inferioribus sorditatur. » Et quærens: « Quænam animæ actio divinitus imperetur » qua purgata, atque exonerata revolet ad » quietem? » Illam proponit : « Quid me » putas hinc divinitus debere dicere, cum » divinæ Scripturæ tot voluminibus, et » tanta autoritate, et sanctitate præditis, » nihil nobiscum aliud agant, nisi ut dili» gamus Deum. » Igitur cum virtus sit affectio animæ bona, affectio vero erga creaturam sit unicum ejus vitium, quo sordidata polluitur, et ab ea pollutione per dilectionem Dei mundatur, perspicuum est, virtutem non aliud esse, nec esse posse, nisi amorem Dei.

ponsio

219. Respondeo. Doctrina objecta Augustini Baianis etiam adversaria est. Nam sæpius ipsi annotant, virtutem generaliter non esse eum amorem Dei, quo super omnia diligitur, ne peccatoribus in statu peccati denegent omnem virtutis actum. Augustinus autem, lib. VI Music., cap. XIV, ubi Baiani volunt, sanxisse, virtutem, et amorem Dei reciprocari, apertissime loquitur de amore Dei super omnia, ut manifestum exhibent postrema verba si integra, et non truncata legantur. Sic enim habet : « Nisi » ut diligamus Deum ex toto corde, » ex tota anima, et ex tota mente. » Item inferius : « Tenet ordinem anima » seipsa tota diligens, quod super se est, id » est, Deum. » Anima autem non diligit Deum seipsa tota, ex toto corde, ex tota anima et ex tota mente, nisi amore, qui sit super omnia creata, sive quo Deum omnibus creaturis anteponat. Itaque non quælibet affectio erga creaturam mala est, et animam polluit, sed illa, quæ amori Dei inimica est, et cum eo componi nequit; clarissime enim Augustinus ejusmodi solam creaturarum dilectionem condemnat, cum e dilectionem creatoris, tanquam adversariam opponat. Jam vero affectiones honestatis creatæ, quas a virtutibus moralibus, et non a charitate tuemur elicitas, non sunt amori Dei repugnantes, sed amico fœdere cum illo conjungibiles, ut sæpius annotavimus, et probavimus.

SECTIO XIX.

Conficitur, charitatem *apud Augustinum usurpari affectionem bonam cujuscumque virtutis infusam a Deo.*

Quo sensu usurpetur charitas ab Augustino.

220. Ex superioribus deprehenditur, inique a Baianis reprehendi eos, qui sentiunt, *charitatem* ab Augustino sæpius vocari late quamcumque affectionem bonam infusam a Deo, sive ea a virtute Theologica respiciente Deum, sive a morali intendente in honestatem creatam, elicita sit. Nam cum ostensum sit verissimum, plures esse moralium virtutum affectus a charitate Theologica, et stricta non elicitos, pluraque sint Augustini testimonia, quæ in anterioribus vidimus charitati adscribentia omnem virtutis affectum, consectarium videtur, ut *charitatis* nomine complectatur virtutes etiam morales a Theologicis differentes. Itaque sicut *fides* apud Augustinum, et alios Patres accipitur late, et stricte; late quidem pro omni illustratione, et cognitione infusa; stricte vero pro solum Theologica, quæ in-

nititur revelationi externæ Dei, ut copiose exposuimus disp. XX, sect. x. Ita *charitas* apud Augustinum subit utramque usurpationem strictam, et latam; strictam, quæ significet solam virtutem Theologicam, qua Deum diligimus propter se; latam vero, qua diligimus honestum, et consentaneum rationi, et legi naturali, atque divinæ, sive talis honestas creata, sive increata sit. Quare sicut *fides* etiam lata usurpatione non comprehendit quamcumque illustrationem moralem, nisi infusa, et supernaturalis sit, etiam plures sint morales illustrationes naturales : ita *charitas* non complectitur etiam acceptione lata quamcumque affectionem honestam, nisi solam supernaturalem, et infusam, quamvis plures sint affectiones honestæ naturales.

Colligitur primo.

221. Id primo colligitur, quia Augustinus crebro omnem bonam voluntatem, omnemque boni amorem usurpat « charitatem. » Ita lib. VIII de Trinit., c. x : « Quid est di- » lectio, vel charitas, quam tantopere Scri- » ptura divina laudat, et prædicat, nisi » amor boni? » Item lib. II contra duas Epist. Pelagian., c. IX : « Quid boni cupidi- » tas, nisi charitas; » et lib. I, Oper. Imperf., fol. 40 : « Charitas sola vult bonum; et lib. de Gratia Christi, c. II : « Quasi vero » aliud sit bona voluntas, quam charitas. » Quibus omnibus, et aliis plurimis, quæ possent produci *charitatis* voce complectitur omnem virtuosum affectum. Jam vero plures sunt affectus virtuosi, qui a virtute Theologica intendente immediate, et intrinsece in solam bonitatem divinam editi non sint, ut totius disputationis decursu confecimus.

Secundo.

222. Secundo, quia *charitatem* nuncupat omnem affectum oppositum vitiosæ cupiditati, cum omnem amorem creaturæ dividat tanquam in duas species oppositas in charitatem, et cupiditatem, ut multis vidimus sect. XVI. At vitiosæ cupiditati non solum opponitur amor Dei, sed etiam amor honestatis creatæ, in quam afficiuntur virtutes morales, ut ibidem tradidimus.

Tertio.

223. Tertio, quia frequens Augustino est, opponere *charitatem* timori pœnæ, et *ex charitate* censere factum opus, quod ex amore justitiæ, sive honestatis, et non ex timore pœnæ est profectum. Ita in Epist. ad Galat: « Qui per charitatem servit, libere servit » cum amore faciendo, quod docetur, non » cum timore, quod cogitur. » Item lib. de Spirit. et litt., c. XXXII : « Illi, qui timore » pœnæ justitiam suam facere conantur, » ideo non faciunt justitiam Dei, quia cha- » ritas eam facit, qua non libet, nisi quod » licet; non timor, qui cogitur in opere ha- » bere, quod licet, cum aliud habeat in vo- » luntate, qua mallet, si fieri posset, licere, » quod non licet. » Et q. XV, super Deuter : « Homo potest facere opus legis per chari- » tatem justitiæ, quod non potest per timo- » rem pœnæ, quæ charitas est gratia novi » testamenti. » Et serm. 18 de verb. Apost. c. VIII : « Ergo pœnam times, charitatem » nondum habes, formido est mali, nondum » dilectio boni. » Iterum : « Intret in cor » tuum charitas, et quantum illa intrat, tan- » tum timor exit; » et c. IX. « Illa charitate » ut dicere cœperam, intrante, incipit ti- » mor exire; » et lib. de Spirit. et litt., cap. XV : « Mandatum si fit timore pœnæ, » non amore justitiæ, serviliter fit, non » liberaliter et ideo nec bene fit. Non enim » est fructus bonus, qui de charitatis radice » non surgit. » Et c. XXII : « Justitiam legis » non præcisione carnis, sed cordis charitate » custodiunt. » Ecce appertissimum, « cha- » ritatem » ab Augustino sumi amorem justitiæ oppositum timori pœnæ. Quod confirmant innumera testimonia, quæ timori pœnæ sine voce charitatis opponunt amorem justitiæ. Quod autem fit ex amore honestatis creatæ, in quam virtutes morales incumbunt, non agitur timore pœnæ. Ergo fit amore, et charitate justitiæ.

Quarto.

224. Quarto, quia interdum *virtutem* generalissime cum *charitate* reciprocat. Ita Epist. XXIX : « Et ut generaliter, breviterque » complectar, quam de virtute habeam no- » tionem, quod ad recte vivendum attinet, » virtus est charitas, qua id, quod diligen- » dum est, diligitur; » et lib. de Grat. Christi, c. XX : « Aliud est charitas radix bono- » rum, aliud cupiditas radix malorum. » Tantumque inter se differunt, quantum » virtus, et vitium; » et cap. XXI : « Chari- » ritas, quæ virtus est, ex Deo nobis est. » Tamen præter charitatem Theologicam, et strictam sunt aliæ plures virtutes. Ergo apud Augustinum latius porrigitur usurpatio charitatis, quam virtutis Theologicæ, et charitatis strictæ.

Quinto.

225. Demum quia creberrime charitatem convertit cum gratia ad omne opus salutare necessaria, nempe cum ea affectione sancta, quam una cum illustratione supernaturali

necessariam esse, copiose ostendimus Disp. CIII de Ente supernaturali. Ita lib. de Grat. et lib. arb., c. XVIII : « Quidquid se putave- » rit homo facere bene, si fiat sine chari- » tate, nullo modo fit bene ; » item Epist. CXLIII ad Julianam viduam : « Deus operatur » in vobis, et velle, et perficere pro bona » voluntate; non sicut isti sentiunt, tan- » tummodo scientiam revelando, ut noveri- » mus, quod facere debeamus, sed etiam » inspirando charitatem, ut ea, quæ dicen- » do novimus, etiam diligendo faciamus; » similiter lib. de Grat. Christi, cap. XIII, gratiam ad quidpiam agendum salutare sic a Deo infundi docet, « ut non ostendat tan- » tummodo veritatem, verum etiam imper- » tiat charitatem; » consequenter cap. XXVII; « Sine gratia, qua charitas Dei dif- » funditur in cordibus nostris, omnino nihil » boni, quod ad pietatem pertinet, veram- » que justitiam, fieri posse non dubitet. » Ita cap. XXXV, gratiam ad bene, et salutari- ter agendum necessariam vocat « inspira- » tionem flagrantissimæ charitatis. » Rur- sus in Exposit. proposit. Epist. ad Roman., n. 60 : « Dat Deus Spiritum sanctum, ut per charitatem bona operemur; » et iterum statim : « Nisi quis credat in eum, non ac- » cipit donum Dei, id est, Spiritum san- » ctum, per quem infusa charitate bonum » possit operari ; » quia videlicet ut infe- rius addit : « Illius est dare credentibus, et » volentibus facultatem bene operandi per » Spiritum sanctum, per quem charitas Dei » diffunditur in cordibus nostris ; » et lib. de Grat. Christi, cap. XXVI : « Etsi consen- » serit (Pelagius) nos gratia Dei accipere » charitatem, non sic sentiat, tanquam » ulla merita bona nostra præcesserint; » et Epist. CVI, ad Paulinum ; « Hanc enim » fidem, volumus, habeant, qua impetrent » charitatem, quæ sola bene operatur; » et lib. X, contra Faustum, cap. XXVII : « Qua » sola charitate justitia legis posset imple- » ri. » Quid plura, ut credas, Augustino usitatissimum esse *charitatis* voce generalis- sime auxilium gratiæ efficientis notare ? Quis autem ex præteritis non cernat, plures esse affectiones sanctas, et infusas a Deo, nempe pertinentes ad virtutes morales, ex quibus possit homo moveri, et juvari ad opera salutaria, quin illæ sint a virtute Theologica charitatis strictæ profectæ.

226. En densissimis testimonium osten- sum *charitatem* ab Augustino solitum usur- pari significatione lata omnem virtutis in- fusæ affectum, et justitiæ amorem etiam moralibus virtutibus communem, et a vir- tute Theologica charitatis strictæ, quæ in solam bonitatem divinam afficitur, non eli- citum. Quippe *charitas* fuse accepta tantum significat amorem. Quare ipse Augustinus, serm. 52 de Temp., c. II, dividit charitatem in varias species : « Charitas alia est divina » alia humana, alia est humana licita, alia » illicita. Unde charitas infusa » sine ulla improprietate potest accipi amor infusus cujuscumque virtutis etiam moralis. Præ- sertim cum ejusmodi amor aliqualis sit sal- tem materialis amor Dei, quia vult obse- quia grata Deo, et in ejus gloriam confe- rentia. Quod sat esse ad usurpationem amo- ris Dei exposuimus n. 186. Itaque claudimus præter virtutem Theologicam charitatis, et amorem formalem divinæ bonitatis propter se admittendas esse alias plures virtutes aliosque plures affectus virtuosos specie dif- ferentes, sive naturales sive supernaturales. Ideoque tandem vanum esse Baianorum primum, et unicum principium, in quo nixi pronuntiant, et prolixe tuentur, arbitrium creatum suis viribus nullum virtutis opus bonum, sed solum peccatum agere posse. In quod labefaciendum omnes elapsæ disputationes intentæ sunt.

DISPUTATIO XXIII.

AN IMBECILLITAS NATURÆ LAPSÆ REDDIDERIT HOMINEM INCAPACEM AUXILII PURE SUFFICIENTIS.

Usque adeo volunt Baiani, imbecillem mansisse naturam humanam post lapsum, ut non solum suis viribus absque auxilio gratiæ nequeat agere opus, quod peccatum non sit, verum etiam non possitad illud ad- juvari alio auxilio gratiæ sufficienti, quam solo intrinsece efficaci, quia ad ejus infir- mitatem pertinet, ut non possit illi tribui potestas antecedens agendi, nisi auxilio gra- tiæ, quod simul tribuat actionem. Quod alienum judicant a natura humana nondum lapsa, quæ potuit sufficiens ad bonum con- stitui auxilio gratiæ non efficaci, quia ante lapsum nullam infirmitatem, nec debilita-

tem virium subtraxit. Ideo ad explorandam potestatem superstitem naturæ post lapsum non importune præteritis præsens attexitur Disputatio.

SECTIO I.

Exponitur controversia et Baianorum sententia cum assertis illi nexis; Prædeterminatistarumque lotum a Baianis discrimen.

Auxilium sufficiens bifariam accipitur.

1. Auxilium sufficiens bifariam accipitur. Primo, prout ab insufficiente distinguitur et efficaci commune est; et definitur auxilium tribuens potestatem antecedentem, et sufficientem agendi, sive conjungatur cum actione, sive non, dummodo possit cum illa conjungi. Secundo, prout distinguitur ab efficaci; definiturque auxilium gratiæ tribuens potestatem antecedentem, et sufficientem agendi compossibilem cum actione, sed ab actuali actione divisam; ideoque clarius *pure sufficiens* appellatur. Nam si auxilium gratiæ efficax communi acceptione Theologorum dicitur, quod non solum confert potestatem, sed etiam actionem, et cum illa non solum compossibile est, sed etiam actu componitur; sane auxilium sufficiens efficaci contrapositum, ut fert communis auxilii divisio insufficiens et efficax, tale esse debet quod compossibile cum actione, non sit actu cum ea compositum, sed ab ea divisum. Itaque duo complectitur auxilium gratiæ pure sufficiens; alterum, rationem veræ gratiæ auxiliantis cum potestate sufficienti ad juvandum imbecillitatem arbitrii, ut cum eo arbitrium potestate antecedenti, et sufficienti possit agere opus salutare: alterum, divisionem ab actuali actione, seu operis defectum. In hoc posteriori sensu instituitur Disputatio de auxilio gratiæ pure sufficienti naturæ lapsæ. Igitur in examen vocatur; an in statu naturæ lapsæ sit aliqua gratia auxilians pure sufficiens, et non efficax, in quo sufficientia, et potestas adjutrix arbitrii ab efficacia sit disjuncta, et quo arbitrium sit absolute, et sufficienter potens operari, et non operans?

2. Ubi adverto, præsentem controversiam locum habere, sive arbitrium possit, sive non, suis viribus solis absque gratia bonum aliquod opus naturale perficere. Quia de operibus supernaturalibus, ad quæ fide Catholica est necessaria gratia auxilians, et ad quæ agenda potest arbitrium auxilio gratiæ reddi potens, tota initur controversia. Quia ad explicandum potestatem naturæ lapsæ in ordine ad opera salutaria, quæ supernaturalia sunt, id expedit examinare. Quod ut planius cum Baianis Disputatio procedat, eis consentio, nullum esse actum salutarem, qui entitate supernaturalis non sit, nec ullam esse vere gratiam internam, et Theologicam, de qua Patres, et Concilia cum Pelagianis contenderunt, nisi entitate supernaturalem.

Baïanorum sententia.

3. Ergo Baianorum sententia est, nullum esse post lapsum Adæ adjutorium gratiæ vere sufficiens, quod efficax non sit, et reipsa operans; pureque sufficiens esse omnino impossibile; lapsorum reparationi prorsus inutile, et perniciosum; monstrum quoddam singulare gratiæ; novumque gratiæ genus Augustino, et aliis Patribus, Conciliisque Ecclesiæ, nec non divo Thomæ priscisque Scholasticis incognitum, et a solis Recentioribus, et Pelagianis excogitatum. Quia infirmitas naturæ lapsæ tanta est, ut nullo auxilio gratiæ juvari possit, nisi efficaci. Quare rursus docent, auxilium eo sensu sufficiens, quod simul cum alio auxilio utique efficaci sortiatur effectum, non esse vere gratiam naturæ lapsæ ab Augustino agnitam, quia omnis gratia infirmitati naturæ provisa, et potens operari cum illa, ferre debet secum efficaciam, et actionem, et sine efficacia conferente actionem inutilis prorsus, et vana est, impossibilisque potestas cum natura lapsa, et imbecilli quidquam salutare agendi sine vi conferente necessaria connexione actionem. Itaque nulli hominum, qui reipsa non operantur, dari auxilium sufficiens ad operandum, neque Christianis justificatis, neque peccatoribus obduratis, et excæcatis, neque Judæis, neque Gentilibus.

Consectaria.

4. Quibus nectunt consequentur sequentia. Primo, plures esse tentationes, quas homines etiam justi superare nequeunt, nempe omnes illas, quas reipsa cum fructu salutis non superant. Secundo, plura esse præcepta observatu impossibilia ab eis, qui observare sunt obligati nimirum ea, quæ reipsa violantur. Nam neque tentationes superari, neque præcepta observari possunt sine auxilio gratiæ. Auxilium autem gratiæ non adest eis, qui tentationes non superant, et præ-

cepta violant; nam si reipsa adesset cum omne auxilium gratiæ naturæ lapsæ provisum vere sufficiens non sit, quin sit etiam efficax, tentationes quidem cum quolibet reipsa superarentur, et præcepta adimplerentur. Tertio, non posse post Adæ lapsum in Deo statui voluntatem, qua omnibus hominibus, vel generalia, vel sufficentia gratiæ adjutoria ad salutem necessaria præparârit præter velleitatem quamdam damnatis etiam in statu damnationis communem. Ideoque neque Deum post hominis lapsum adhuc habere voluntatem salvandi omnes homines etiam quantum in ipso est, sed solos prædestinatos, quibus solis auxilia gratiæ efficacia disponit. Quarto, Christum non fuisse mortuum pro omnibus hominibus, sed solum pro electis. Idemtidem pro solis electis orasse, et non pro reprobis.

5. Hæc sententia non invenitur apud Michaelem Baium expressa; illius tamen principiis consentanea est, et ex fontibus doctrinæ ipsius a Baianis hausta. Nam inter Baii asserta unum est, obligare hominem posse præcepta observatu impossibilia, atque adeo posse absque auxilio gratiæ sufficienti homines peccare non adimplendo præcepta, ad quæ implenda gratia necessaria est. Itaque Gentiles peccare non referendo sua opera in Deum, quamvis gratia requisita sit ad ejusmodi relationem, et ipsi auxiliis gratiæ omnino sint destituti. Item maximam esse distantiam inter vires nativas arbitrii ante lapsum, et post lapsum, sicut est inter vires hominis sani et infirmi, tum ante lapsum adeo valida sit, atque robusta natura humana, ut debita sit ipsi facultas sufficiens, et integra ad omne opus salutare agendum et post lapsum adeo imbecillis, et infirma, ut nulla nisi sola peccandi potestas debeatur, et omnis operis moraliter boni facultas indebita, et supernaturalis sit, ideoque inter opera naturalia nullum bonum opus possibile sit. Quibus principiis nituntur Baiani ad hanc suam opinationem erroneam statuendam, et vindicandam.

Contendunt Baiani in eadem esse sententia Prædeterminatistas.

6. Contendunt Baiani, in eadem esse sententia Prædeterminatistas, qui ad actu operandum desiderant necessariam physicam qualitatem, seu motionem cum actuali operatione intrinsece connexam, et arbitrii prædeterminantem ad agendum, et cum actionis defectu incompossibilem. Nam auxilium vere sufficiens illud est, quod eam tribuit potestatem agendi, ut præter illud nihil aliud per modum principii necessarium sit, ut homo velit, aut operetur. At in sententia Prædeterminatistarum auxilium, præter quod aliud per modum principii necessarium non est, ut homo velit, aut operetur, complectitur physicam prædeterminationem, et gratiam intrinsece efficacem, siquidem talis prædeterminatio, et gratia intrinsece efficax constanter asseritur per modum principii necessaria, ut homo operetur, aut velit, et quodcumque aliud auxilium præcedat, necessarium semper vendicat, ut præter illud accedat auxilium prædeterminans, et intrinsece efficax. Ergo hi Theologi nullum admittunt auxiliumvere sufficiens, quod efficax non sit, pureque sufficiens omnino aspernantur.

Sed falso.

7. Verum hæc manifesta impostura est, et ingens injuria Prædeterminatistis a Baianis illata, ut tanto patrocinio possint impune ipsi suum singulare, et erroneum dogma tueri. Itaque Prædeterminatistarum sententia trahitur, sed non venit ad sententiam Baianam; per consequentias adducitur, sed non per asserta ipsorum. Nam consequentias, quæ ex sua sententia colligunt, non esse auxilium vere sufficiens absque efficaci, et prædeterminânti, sive absque actuali operatione, et effectu salutis Prædeterminatistæ constantissime negant, tanquam absurdas, et erroneas, et enixe contendunt, etiam eis, qui actu non operantur, veram adesse gratiam sufficientem, per quam absolute operari possint ab actuali operatione divisam. Quia physicam prædeterminationem nolunt esse necesariam ad posse, sed ad actu operari, auxilium gratiæ vero vere sufficiens constitui cum omnibus requisistis ad posse, præter quæ aliud conferens potestatem, necessarium non sit, licet aliud conferens actionem, et posse completum determinans ad actu agendum rursus exspectetur. Quod an verum sit; an item legitima consequentia a Baianis confecta, nunc non decerno, quia non est quæstio de veritate rei, sed de mente solum, et assertis Prædeterminatistarum. Itaque solum assero Prædeterminatistas in re præsenti controversiæ subjecta longe a Baianis dissidere.

Dissentiunt enim in pluribus.

8. Dissentiunt enim primo, quod Baiani eis, qui reipsa non operantur, negant adesse auxilium gratiæ vere sufficiens, et reddens arbitrio potestatem agendi opus desertum.

Prædeterminatistæ vero illud auxilium gratiæ sufficiens adesse, asseverantissime tuentur. Secundo, Baiani volunt, nullum reipsa esse veræ gratiæ auxilium, in quo potestas antecedens ab actuali actione, et sufficientia ab efficacia comparatione ejusdem actus divisa sit, ideoque repugnare aliud ad actu operari necessarium esse, et adesse, sed utrumque munus inseparabile eidem omni veræ gratiæ auxilianti post Adæ lapsum semper inesse. Prædeterminatistæ vero speciem veræ gratiæ auxiliantis admittunt, in qua hæc munera sint divisa, et potestas sine actuali actione, sufficientia sine efficacia, posse antecedens sine actu operari reperiatur. Tertio, Baiani volunt, et enixe contendunt, aliud auxilii gratiæ genus ad statum naturæ lapsæ, aliud ad statum naturæ integræ esse necessarium, et non posse utriusque status differentiam consistere, nisi in statu naturæ integræ auxilium gratiæ esset vere sufficiens absque efficacia sibi intrinseca, quin ullum auxilium intrinsece efficax necessarium sit; in statu vero naturæ lapsæ nullo alio auxilio gratiæ possit ejus infirmitati mederi, nec languori subveniri, nisi auxilio intrinsece efficax non sit, possit illius debilitatem ad quidquam agendum adjuvare. Quod utriusque status discrimen est unicum fundamentum Baianorum ad asserendum naturæ lapsæ necessarium, non vero naturæ integræ auxilium gratiæ intrinsece efficax. Prædeterminatistæ vero nullum inter auxilia sufficientia, et efficacia gratiæ ad actus supernaturales necessaria in utroque statu discrimen agnoscunt; quia non ex conditione naturæ prout lapsæ, sed prout creatæ, et Deo subordinatæ, imbecillitateque nativa ad actus supernaturales utrique statui communi gratiam sufficientem, et prædeterminantem arguunt nulla in ordine ad actus supernaturales, sed aliqua, quæ ad rem non pertinet, in ordine ad naturales, statuta differentia. Hæc in Prædeterminatistarum scriptis adeo pervia, et manifesta sunt, ut versatis in Theologorum scriptis quibus hæc scribimus, injuria fieret, si locupletibus Prædeterminatistarum testimoniis in medium productis persuadere vellemus. Ex pluribus videatur unus Alvarez Disp. XVIII, n. 20; Disp. XXIII, n. 29; Disp. LXXI, LXXII, LXXIX et CXII. Quam sit hoc omnibus Theologis, etiam Prædeterminatistis certum, recte vidit Malderus Episcopus Antuerpien, I, II, q. III, art. 3, ubi cum dub. 4, præmisisset verum : « Conclusio sit affirmativa: Omnino dari » gratiam excitantem vere sufficientem, » non sit efficax : » et dub. 5, memb. 1, cum probasset, eam gratiam dari omnibus adultis, non obduratis, etiam cum actu non operantur, addit : « Quæ sane moverunt Scholasticos Doctores plerosque non immerito, » ut manibus, pedibusque in eam sententiam irent, quæ adultis saltem omnibus » in Christo tribuit sufficientem gratiam, » qua salvari queant: quod apud Hispanos, » et ubique in Christianis Academiis hodie » adeo receptum est, ut non dubitaverit » Cumel, tom. III Disput. suarum, ad 1, part. » divi Thomæ scribere. Quæ propositio ab » omnibus admitti debet, et in quacumque » opinione. Et Petrus de Cabrera Cordubensis in III part. D. Thomæ, q. XXIII, art. 4, » Disp. VI, dub. 1. Hæc conclusio adeo certa » est, ut oppositum sine errore affirmari » non valeat. Et Petrus de Ledesma de gratiæ auxiliis art. 16. q. unic. Hoc est certissimum dictum inter Theologos, et illud » docent omnes discipuli divi Thomæ. » En ubique in Christianis Academiis recepta est gratia sufficiens non efficax, et præcipue apud Hispanos, inter quos physica prædeterminatio exorta est, potissimumque apud Cumelem, Cabreram, Ledesmam, et omnes discipulos divi Thomæ, qui Prædeterminatistæ sunt.

9. Hinc consequenter detestantur Prædeterminatistæ reliqua asserta corollaria Baianorum. Docent enim constanter, in Deo esse etiam post lapsum Adæ voluntatem generalem salvandi omnes homines, quantum in ipso est, ex qua non solum prædestinatis, sed etiam reprobis auxilia sufficientia, et necessaria ad salutem providerit. Item Christum pro omnibus mortuum esse; nec non etiam pro reprobis, et non pro solis prædestinatis preces ad Patrem fudisse. Ex quibus deprehendes, admissa etiam physica prædeterminatione locum habere controversiam præsentem, et Baianis prædeterminatistas principes adversarios esse. Quippe illis contra suam physicam prædeterminationem crebro objicitur negare auxilium vere sufficiens iis qui re ipsa non operantur, nec prædeterminantur; et ut ab hac calumnia, et consequentia erronea se vindicent, totis viribus, prolixisque lucubrationibus studuerunt, veram sufficientiam, et plenam, et antecedentem potestatem

seorsim a physica prædeterminatione, et auxilio gratiæ intrinsece efficaci statuere et persuadere. Quod an obtinuerint, non est præsentis disputationis definire. Unde tamen conficitur præsentem cum Baianis controversiam longe aliam esse ab ea, quæ inter Theologos nostræ Societatis, et Dominicanos de efficacia gratiæ olim inita fuit, et nunc publicis scriptis dirimi a Pontificibus Ecclesiæ est interdicta. Quod totius nostræ disputationis decursus manifestum comprobabit.

10. Itaque Baianorum sententia omnibus scholis Catholicis peregrina, et inaudita est. Docent quidem plerique, auxilia sufficientia ad aliquod actus infidelius non dari, nec non etiam interdum peccatoribus fidelibus, præsertim obduratis, et excæcatis in vindictam præcedentium peccatorum, Cæterum ea non dari omnibus, qui re ipsa non operantur, etiam justificatis quia auxilium vere sufficiens esse non potest, quia efficax non est, et operationis, et efficacis gratiæ defectum argumentum esse, defuisse omnino gratiam Dei etiam sufficientem, nullus usquam asseruit, sed a solis Baianis nunc auditum, et assertum est. Crediderim, totam eorum mentem eo solum collimare, ut cum suo Magistro Baio persuadeant, posse eos, qui non operantur, obligari, et peccare, quamvis potestate operandi destituti sint, opusque præceptum sit impossibile. Quod est etiam annexum assertis disputationum præcedentium de necessitate peccandi naturæ lapsæ, et impossibilitate antecedenti observandi præcepta etiam naturalia, et quidquam boni operis agendi. Quare ex tribus principiis in genere apud Theologos constantissimis, et sanctissimis eorum sententia erroris arguenda est. Alterum est, in genere plures dari naturæ lapsæ gratias internas, quæ efficaces non sint. Alterum eos, qui reipsa non operantur, sæpius esse præditos potestate operandi, et auxilio gratiæ vere sufficienti præventos. Tertium, nusquam hominem peccare, quod opus deserat sibi auxiliis gratiæ destituto impossibile, nec ad illud agendum obligari.

SECTIO II.

Baiani in quæstione præsenti per omnia consentiunt Hæreticis nostri temporis.

Consentiunt Baiani cum hæreticis. Primo.

11. Verum omnino Baiani aliorum patricinio, et suffragiis destituti non sunt, quia eis per omnia suffragantur Hæretici nostri temporis, ut cernas, an ex fontibus Augustinianæ doctrinæ, ut ipsi jactitant, an ex lacunis Hæreticorum hæc sententia hausta sit ? Primo enim utrique concordes sunt negando, gratiam sufficientem omnibus promiscue dari non operantibus, et operantibus reprobis, et electis. Sic enim Petrus Molineus in Epist. quadam apud Malderum, I. II, fol 485 : « Pessimum, » quod in opinionibus istis nuperis reperio, » est gratia ista sufficiens, quam dicitur » Deus dare omnibus hominibus. » En Hæretici jactant in Catholicos novitatis calumniam a Baianis in assertores gratiæ pure sufficientis jactam. Ex Molineo deprehendes mentem sui Magistri Calvini in his, quæ subdimus. Itaque Calvinus, lib II Inst., c. II, § 6 : « Phreneticos nihil moror, qui gra- » tiam pariter, et promiscue expositam esse, » garriunt. » Et in Antid. ad sess. VI, § porro : « Motus Spiritus sancti sic est efficax, » ut fidem semper gignat. » Et ibidem can. IX. « Regenerationis spiritum non dari, nisi » electis, quisquis ignorat nescio, quid in » Scripturis teneat. » Cernis, doctrinam Calvinianam esse, gratiam solis electis, et iis, qui reipsa operantur, dari et nullam esse, nisi efficacem, « quæ fidem semper » gignat. » Item apud Stapletonium in Antid. Evangel. in Joan., pag. 10 et 11, Papistis adscribit, et exprobrat Calvinus, « gra- » tiam solum nobis offerri, et in arbitrio » nostro esse ejusdem fruendæ, vel respuen- » dæ facultatem. » Et postea suum errorem statuit : « Aperte constat, potentialiter » tantum a Christo nobis offerri adoptio- » nis gratiam, sed ipso actu, ut loquuntur.» En ex Catholicorum doctrina de auxilio gratiæ sufficienti illud displicet Calvino, quod gratia nobis detur cum facultate, et optione illam respuendi, et frustrandi, ita ut cum illa nobis sola potentia, et non actus ipse seorsim a nostra electione conferatur. Eodem respicit Chemnitius in exam. Trid. ad sess. VI, can. IV et V : « Non sunt frustra

» præcepta, etsi nihil possit liberum arbi-
» trium sine gratia necessitante, quam
» solis electis habent. » Ubi nihil posse arbitrium asserit sine gratia efficaci, quam vult necessitantem esse, et solis electis, et operantibus dari. Nec Baiani recusabunt, gratiam efficacem *necessitantem* asserere, cum tueantur, libertatem cum necessitate antecedenti componi, et gratiam intrinsece efficacem non solum ad actu, sed etiam ad posse antecedens operari necessariam dari.

Secundo. 12. Secundo, conveniunt asserendo, præcepta Dei esse posse observatu impossibilia, negata a Deo gratia, qua præcepta implere sufficiamus. Sic Calvinus, lib. II Instit. c. VII : « Sit extra controversiam, impossibile esse
» in hac carne legis implementum. » Et ibidem § 5. « Quod autem impossibilem legis observationem diximus, id est paucis
» verbis explicandum, simul et confirmandum : solet enim vulgo absurdissima
» sententia videri. » Cum vero Baiani sibi objiciunt, præceptorum observationem omnibus esse possibilem, retorquent, idem Pelagianos contra Augustinum contentiosissime inculcasse. Quod etiam retorquet Calvinus in Antid. ad sess. VI, c. XI : « Im-
» possibile esse, assero, quod Scripturæ
» nunquam futurum pronuntiant. Vexabant Augustinum hac calumnia Pelagiani, quod diceret Dei præcepta ad observandum esse impossibilia.» Idem II. Instit., c. VII, § 5 : « Ejusmodi argutia vexabant
» Augustinum Pelagiani, injuriam fieri Deo,
» si plus jubeat, quam per ejus gratiam
» præstare queant fideles. » Item occurrunt Baiani, non esse frustra præcepta, et consilia, quamvis homini desit gratia sufficiens, qua præcepta possit implere. Utilia enim sunt ad significandum homini ut si forte possit, faciat, quod jubetur ; si non possit, suæ infirmitatis admonitus ad gratiam impetrandam confugiat : item ut qui præcepta non faciunt, conscientiæ aculeis torqueantur, et coram Deo inexcusabiles habeantur. Non aliter Calvinus, lib. II. Instit., c. V, § 7 : « Impii, dum adversari Deo suas li-
» bidines per legem edocti, suo ipsorum
» testimonio rei fiunt. Pii, dum suæ impotentiæ admoniti, ad gratiam confugiunt.» Et ibidem § 4 « Verbum idem, dum repro-
» bis destinat, etsi non in eorum correctionem, in alium tamen usum valere facit,
» quo et in præsens conscientiæ testimonio
» urgeantur, et in judicii die magis reddantur inexcusabiles : » En quam per omnia concordia sint pronuntiata Calviniana, atque Baiana.

13. Non sunt magis discordia Lutherana. Quippe Lutherus huic pessimo dogmati constanter adhæsit. Ita in Confutat. rationis Latomianæ : « Tot Scripturæ testimonia
» probant, mandatum esse impossibile no-
» bis, ut nihil sit manifestius. » Et in Epist. ad Galat. c. IV. « Impossibile est, humanam
» naturam implere legem : imo in justifi-
» catis, qui habent Spiritum sanctum repugnat lex membrum legi mentis : » Et in Psal. LI. « Decalogus numquam potest
» plene præstari. » Et in Propositionibus de lege contra Antinomos : « Lex est plane
» inutilis, et impossibilis. » Et in Respons. ad Dialog. Sylvestri : « Pessime facis, quod
» negas, Salvatorem impossibilia jussisse,
» plusquam pessime facis, quod hoc falsi-
» tatem audes appellare ; non possumus in
» hac vita mandata Dei implere. » Tamen si adsit gratia vere sufficiens, nec Lutherus negat, legem impleri posse. Ergo impossibilitas legem implendi, quæ oritur ex defectu gratiæ a Baianis asserta, asseritur a Luthero.

14. Cum Calvino, et Luthero Baianis subscribunt alii Hæretici eorum discipuli. Melanchthon ad cap. IV Epist. ad Rom. edit. I. « Dum mandat lex diligi Deum, perinde
» impossibilia jubet, atque si præcipiat no-
» bis transvolare Caucasum. » Et in Apolog. tit. de Votis Monast. « Extrema impietasest,
» sentire, quod Decalogo ita satisfaciant, ut
» merita supersint, cum hæc præcepta omnes Sanctos accusent: *Diliges Dominum, etc.*,
» item, *non concupisces, etc.* « Joannes Monhemius, Dial III : « Nemo quantumvis
» perfectus præstare potest, quod lex
» jubet. » Chemnitius in exam. Trid. ad sess. VI, can. II, et can. XVIII, tota q. III : « Quamdiu igitur caro spiritui repugnat, lex non potest perfecte impleri. » Et ibidem ad sess. VI, can. IV et V. « Non
» sunt frustra præcepta etsi nihil possit
» liberum arbitrium sine gratia neces-
» sitante, quam soli electi habent. » Diserte omnes deprædicant legis, et præceptorum adimpletionem, carnis resistentiam, tentationumque victoriam esse hominibus etiam justis impossibilem.

Tertio. 15. Tertio, conformes sunt exponendo illud I ad Timoth. II : *Vult, omnes ho-*

mines salvos, fieri, non intelligi de omnibus singulatim hominibus, sive de singulis generum, sed de generibus singulorum. Ita enim Calvinus, lib. III Instit., c. XXIV, § 16, in I ad Timoth. II : « Quo nihil pro» fecto significat, quam nulli hominum or» dini viam ad salutem præclusisse. » Item in ejusdem loci expositionem : « De homi» num generibus, non de singulis personis » sermo est. » Rursus ibidem : « Pueriliter » ergo hallucinantur, qui hunc Pauli locum » prædestinationi opponunt. Si Deus, in» quiunt, indifferenter vult, salvos fieri, » falsum est, alios ad salutem, alios ad exi» tium æterno ejus consilio esse prædesti» natos. Aliquid forte dicerent, si Paulus hic » de singulibus hominibus ageret. » Pomeranus eumdem locum exponens : « Hujus » loci sensus est, nullum mundi ordinem a » salute excludi. » Gaspar Megander ibidem: « Omnis generis homines, seu de quolibet » statu aliquos servari velit. » A quibus nihilo discrepant Baiani.

Quarto. 16. Quarto, concordant docendo, Christum non fuisse mortuum pro omnibus hominibus, ideoque nec omnium fuisse Redemptorem, nec pro omnibus orasse. Ita Calvinus in c. XVII Joan. : « Christus proprii » gregis solummodo fuit solicitus, et pro » electis suis dumtaxat oravit. » Et in Joan. I, II, v. 2 : « Sub omnibus reprobos non » comprehendit, sed eos designat, qui simul » crediturі erant, et qui per varias mundi » plagas dispersi erant. » Beza in Thesibus de sacrificio apud Malderum, in Anti-Synodicis, c. VII : « Coram Deo, et tota Ecclesia » testamur figmentum illud inauditum, et » dilutum, Christum videlicet non minus » pro omnibus, quam pro fidelibus esse » mortuum. » Item : « Sive consilium Dei, » sive passionis effectum, sive utrumque » spectemus, pro impiis nullo modo est » mortuus. » Chamierus tom. III, lib. IX, c. XIII, in titulo cap. « Non pro quibusvis » mortuus Christus. » Synodus contra Remonstrant. c. II, art. 6. « Rejicit Synodus » errorem eorum, qui impetrationis, et » applicationis distinctionem usurpant, ut » incautis, et imperitis hanc opinionem » instillent : Deum, quantum ad se attinet, » omnibus hominibus ex æquo ea beneficia » voluisse conferre, quæ per mortem Christi » acquiruntur. Nam isti dum simulant, se » distinctionem hanc sano sensu proponere, » populo pernitiosum Pelagianismi venenum conantur propinare. » Et in specimine Amstelodamensi, art. 43 : « Christus » non est tamen ipse secundum consilium, » mandatum, et commissionem sui Patris » mortuus pro omnibus, sed pro solis ele» ctis. » Et ibidem art. 44 : « Qui docent, » Christum pro omnibus, et singulis homi» nibus mortuum esse, hi faciunt divinum » consilium, et decretum incertum. » Ibidem consequenter : « Et faciunt inanem » virtutem satisfactionis Christi. »

17. Concorditer Boquinus Pincerius, et Clebitius apud Coccium Thesauri Catholici, tom. I, lib. II, art. 7, docent, « Christum » non esse pro omnibus omnium hominum » peccatis crucifixum, et mortuum, sed » tantum pro fidelibus, et piis. » Hieronymus Zanchus in Misc. doctrina I, Joan. II, ait : « Sanguis Christi non est secundum » propositum Dei, et re ipsa pro reprobis, » et incredulis effusus, sed tantum pro qui» busdam multis, hoc est, electis, et qui» dem pro omnibus istis multis. » Simon Simonius contra Scheghium lib. II, fol. 24, scribit : « Christum tantum electo» rum gratia seipsum exinanivisse, forma » servi assumpta. » Fidei Genevanæ Clypeus in dial. IV, apud Feuardentium in Theomachia Calvinistica, lib. V, c. XV : « Tantum pro his mortuus est, qui eum » recipiunt in tali justitia, id est, ut per» fectum legis pro seipsis observatorem, et » qui pro his Deo perfecte satisfecerit. » Benedictus Aretius p. 2 probl., fol. 868 : « Deum volentem, ac scientem excludere » Judam, Pharaonem, Caipham, Herodem, » nec esse eorumdem, et aliorum despe» rantium, et damnatorum Christum Sal» vatorem. »

18. Expende nunc Baianormm cum his Heterodoxis concordiam. Asserunt Baiani, Christum non fuisse omnium hominum Redemptorem, nec pro omnibus hominibus mortuum fuisse. Quod omnes Heterodoxi producti constanter asserunt. Inculcant argumentum pro gratia sufficiente omnium sumptum ex Christi redemptione, et morte omnibus hominibus communi usque ad nauseam a Pelagianis inculcatum fuisse; ideoque Pelagianorum armis nostram sententiam defendi : quod etiam definit Synodus contra Remonstran. facta. Item Christum pro suis dumtaxat electis Patrem orasse : quod etiam Calvinus contendit. Insuper efficaciam divini propositi, et præ-

destinationis ex hoc argumento incertam reddi : nec non inanem virtutem satisfactionis Christi : quod etiam eadem Synodus contendit. Quo cernes: non solum doctrinam, sed etiam argumenta Baianorum esse Hæreticis communia, et quod nobis objiciunt, ipsos prolixo studio trita Heterodoxorum arma colligere, et obsoleta recudere.

19. Ex quibus omnibus argumentum conficitur ad relegandam ab scholis Catholicis Baianorum sententiam. Quippe inter duas adversantes assertiones ea potius repudianda est, quæ magis affinis est pestilenti Hæreticorum doctrinæ, et a communi Catholicorum magis exorbitans. Jam vero ejusmodi sunt Baianorum asserta, ut superiora persuadent. Ergo Baianis potius, quam nostris assertis scholæ Catholicæ interdicendæ sunt. Etiam deprehendes, hos Augustinianæ doctrinæ defensores, et commendatores, quam ingentem illi injuriam, et infamiam inurant, cum Augustinum contendant docuisse, quod ab omnibus scholis Catholicis repulsum est, et a solis Hæreticorum admissum, magisque velint, Heterodoxis, quam Catholicis esse fautorem. Quod Augustino infamis notæ, et grandis injuriæ est.

SECTIO III.

Auxilium gratiæ pure sufficiens in statu naturæ lapsæ ex Sacris Litteris conficitur.

Testimonia primis generis.

20. Multiplicis generis sunt Testimonia Sacra, quæ veritatem nostræ doctrinæ persuadent. Primo, quidem illa, quæ continent exprobrationes, querelas, et accusationes peccatorum, quod divina mandata contempserint. Nam vana, et injusta videtur exprobratio, querela, et accusatio litem peccatoribus intendens, si eis denegat Deus auxilium gratiæ vere sufficiens, quod non solum ad actu adimplere præceptum, sed etiam ad posse necessarium est, cum prompta sit excusatio, et justa responsio peccatoris, quod præcepta non impleverit, quia Deus denegavit ipsi auxilium gratiæ non solum ad actualem obedientiam, sed etiam ad potestatem sufficientem necessarium, quod ipse debebat ex se conferre ; non quidem absolute, sed ex suppositione quod velit ab eo obsequia exigere, et promiserit, quantum est ex se non defuturum illi in eis, quæ ad illa exhibenda necessaria sunt. Poterit enim non immerito peccator Deo calumniatoris notam objicere cum Job x : *Numquid bonum tibi videtur, si calumnieris, et opprimas me?* Inter quæ Testimonia illustre est illud Isaiæ v : *Et nunc viri Juda judicate inter me, et vineam meam; quid est, quod ultra debui facere vineæ meæ, et non feci? An quod expectavi, ut faceret uvas, et fecit labruscas?* En supponit aliquid debuisse facere, nempe ex suppositione, quod voluit, et exspectavit fructus vineæ, sed non debuisse ultra ea, quæ fecit. Deinde tantam fuisse evidentiam eorum, culturamque vineæ, ut ipsi peccatores judices appellari potuerint ad justificandam providentiam Dei, et condemnandam malitiam peccatoris, convincendumque, nulla ratione in Deum, sed in solam peccatoris voluntatem sterilitatem fructuum posse refundi. Si autem Deus non concessisset auxilium gratiæ vere sufficiens, posset peccator jure respondere ultra debuisse facere præter ea, quæ fecit, nempe conferre sufficiens auxilium gratiæ ad potestatem ferendi fructus necessarium.

Explicantur a Patribus.

21. In quem locum præclare Cyrillus Alexandrinus : « Quid igitur boni illis defuit, ut inutiles fierent? Si enim rerum » ad usum, et utilitatem necessariarum » quidpiam a me, qui plantaveram, forte » prætermissum fuerit, causæ nihil dicam, » neque pœnas exigam : quid enim facerem, inquit, quod non ei fecerim, cum vero rebus eam utilibus plenam, nullius- » que rei indigam fecerim ; etiam spinas » tamen pariat. » Et post pauca : « Num igitur inertem, num desidiosum agricolam dicet? an potius illos accusabit, qui tanta solicitudine curati a me, adeo fer- » tilitatem suam neglexerunt. » Audis, nihil a Deo prætermissum esse, nec homini defuisse eorum, quæ necessaria sunt, ut fructus salutares ferret, aliterque desidiosum agricolam fore, injustumque fructuum, et pœnarum exactorem. Quid autem magis necessarium homini, quam auxilium gratiæ vere sufficiens, sine quo nec fructus, nec potestas edendi illos consistere possunt. Similia scribunt in eum locum Hieronymus, Basilius, Beda, et alii Patres et Interpretes.

Responsio Baianorum

22. Baiani respondent, hoc testimonium extra rem adduci. Quia in eo non est sermo de homine lapso, sed de homine integro, cui

Deus copiosa gratiæ auxilia suppeditavit, et quem innumeris gratiæ beneficiis coluit; in quo gratia vere sufficiens potest ab efficaci dividi; secus vero in homine lapso. Nam Deus in hoc testimonio proponitur culturæ debitor homini, sive vineæ suæ. Soli autem homini integro, et non lapso debita vere est cultura gratiæ. Cernis, quibus erroribus suas implicent solutiones Baiani. Primo enim volunt, Deum debuisse homini integro sola ratione creationis auxilia gratiæ, nec potuisse eum in statu puræ naturæ condere. Quod quam erroneum sit, discussimus ex professo lib. I, per totum. Quare debitum Dei in eloquio Isaiæ contentum non est absolutum, nec ex jure aliquo naturali profectum, sed ex suppositione promissionis divinæ factæ hominibus de non deferendis ipsis a Deo, ut quantum est ex ipso, possint fructus salutares dare, aut ex suppositione voluntatis antecedentis, qua voluit ab eis eos fructus exigere, et exspectare. Hæc enim decreta obligant Deum, ut ex parte Dei non subtrahantur homini, sed provideantur auxilia gratiæ vere sufficientia, et necessaria tam homini lapso, quam integro, quibus talia decreta communia fuerunt. Secundo, contendunt contra omnium Patrum, et Interpretum expositionem a superiori testimonio Isaiæ excludere hominem lapsum. Cum omnes illud intelligant de populo Israëlitico, et accommodent populo Christiano contemnenti divinas leges, quos Deus, ceu vincas suas etiam post Adæ peccatum ingentibus beneficiis coluit, ut fructus vitæ salutares referrent, eos ab eis populis exspectans et exigens. Erroneus autem sensus est, qui contradicit communi Patrum, et Interpretum expositioni.

onfirman- r testimo- nia.

23. In cujus confirmationem venit parabola vineæ proposita a Christo Matth. XXIV, Marc. XII, et Lucæ XXIV : *Homo erat Paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepem circumdedit ei, et fodit in ea torcular, et ædificavit turrim, et locavit eam colonis.* Ubi Chrysostomus homil. LXIX, in Matth. expendit, quod « his omnibus nihil ab eo, quod ad » salutem pertinet, derelictum demonstrat.» Quod etiam expendunt communiter cæteri Patres, et agnoscunt in hac parabola factam a Christo allusionem ad vineam Isaiæ, et mutuam utriusque loci per alterum expositionem notant Basilius Isaiæ V, Hieronymus Matth. XXI et Isaiæ V, Ambrosius Lucæ XX, et plerique alii. Quippe Isaiæ V, sic proponitur : *Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei, et sepivit eam, et lapidem elegit ex illa, et plantavit eam electam, et ædificavit turrim in medio ejus, et torcular extruxit in ea, et exspectavit, ut faceret uvas, et fecit labruscas.* Consona utriusque vineæ cultura evidens argumentum est, eamdem utrobique vineam comprehendi. At nullus Patrum, et Interpretum est, qui sub Evangelica vinea non intelligat primario Synagogam Judæorum, et secundario Christianorum Ecclesiam. Ergo eadem intelligenda est sub Isaiæ vinea. Quare Ambrosius Lucæ XX, exponens Evangelicam vineam : « Plerique varias » significationes de vineæ appellatione de- » rivant. Sed evidenter Esaias vineam Do- » mini Sabaoth domum Israël esse, memo- » ravit. » Et cum Judæis applicuisset omnem culturam Evangelicæ vineæ, mox adjicit : « Vinea typus noster est. » Accommodatque ex professo Ecclesiæ Christianæ omnia, quæ de utraque vinea Sacer Textus complectitur. Quod aliis etiam Patribus frequens est. Ergo absque ingenti temeritate, et errore non potest homo lapsus a vineæ appellatione Isaiæ V, relegari.

Secundi generis testimonia.

24. Secundo, ex odem Isaiæ testimonio, et aliis argumentum præformatur. In eo enim, et aliis Deo proponitur expectans fructus salutares, et conversionem peccatoris : *Expectavi, ut faceret uvas, et fecit labruscas.* Ejusmodi enim expectatio significat ad conversionem peccatoris solam ipsius voluntatem, et cooperationem desiderari præsentibus jam, et provisis a Deo omnibus auxiliis gratiæ necessariis, quæ ad ipsum dari pertinent. Nam si aliquid subtraxisset eorum, quæ necessaria sunt, non solum ad actualem, sed etiam ad possibilem conversionem, frustra, et ficte exspectaret Deus illam. Qui enim vere, et serio alium exspectat, ut veniat, manifestum supponit ex parte sua nihil denegasse eorum, quæ requisita sunt, ut ad ipsum venire possit, nam denegans ad adventum necessaria, exspetator esset ridiculus, et vanus. Deus autem nostram conversionem, et voluntatem exspectat, etiam quando ei peccatis nostris resistimus, ut ex Sacris Litteris Patres deprædicant. Ergo supponit providisse omnia auxilia gratiæ ad nostram conversionem necessaria, etiam quando illam subtrahimus.

25. Ita Cyrillius Hierosolymitanus Cate-

chesi I : « Liberalis namque Deus, et pronus » ad beneficentiam, exspectat tamen cujus- » libet propriam voluntatem. » Itaque post effusam liberalitatem, et beneficentiam in elargiendis donis gratiæ nostram Deus exspectat voluntatem. Basilius, lib. de Spiritu sancto, c. XVI : « Nunc videtur adesse semel » consignatis exspectans, ut ad salutem » convertantur. Tum vero in totum ab ani- » ma, quæ gratiam ipsius profanaverit, » resecabitur; eo quod non est in inferno, « qui confiteatur, nec in morte, qui memor » sit Dei, quod jam non adsit Spiritus adju- » torium. » Igitur in vita præsenti expectat conversionem baptizatorum, quia illis adest adjutorium gratiæ; in futura vero non exspectat conversionem damnatorum, quia tale eis adjutorium abest. Ergo non sufficit auxilium gratiæ propter peccata subtrahi, ut Deus vere exspectet operis fructum, ad quem talis gratia requisita est. Isidorus, lib. II, Sentent. c. XV : « Quod » servatur nobis tempus pœnitentiæ, ut » non simul morte obruamur præcipiti, sed » detur locus satisfactionis : hoc totum de » Dei procedit clementia, ut nos non dam- » net crudeliter; sed exspectet ad pœniten- » tiam patienter. » Deus non solum exspectat nostram pœnitentiam, sed exspectat « patienter, » quia semper tarda est pœnitentia hominis misericordiæ divinæ, quæ illam prævenit auxiliis gratiæ.

26. Plura, et aurea Gregorius in rem præsentem. Audi homil. XXIV, in Evang., col. penult : « Pensemus supernas divitias Con- » ditoris nostri. Peccare nos vidit, et per- » tulit. Qui nos ante culpam peccare prohi- » buit, etiam post culpam exspectare ad » veniam non desistit. Ecce ipse nos, quem » despeximus, vocat. Aversi ab illo sumus, » et tamen non avertitur. Unde bene per » Esaiam dicitur : *Et erunt oculi tui vi-* » *dentes præceptorem tuum, et aures tuæ au-* » *dient vocem post tergum monentis.* Quasi in » faciem suam homo monitus est, quando » ad justitiam conditus præcepta rectitudi- » nis accepit. Sed cum hæc eadem præcepta » contempsit, quasi conditori suo dorsum » mentis in faciem dedit. Sed ecce adhuc » post tergum, sequitur, et monet; quia » jam et a nobis contemptus est; et tamen » nos adhuc vocare non cessat. Quasi dor- » sum et in faciem dedimus, cujus verba » despicimus, cujus præcepta calcamus. Sed » stans post tergum nos aversos revocat; » quia et videt, quod despicitur, et tamen » per præcepta clamat, per patientiam ex- » spectat. » Monet primo, pensare supernas divitias Dei, dum nos ad conversionem exspectat, quia non potest exspectare, nisi gratiæ dona ad illam necessaria prius effundat. Ideo secundo, proponit, Deum nos exspectare; quia non solum ante, sed etiam post peccatum persistit nos monens, et vocans. Tertio, Deum in primo homine eodem modo exspectasse obedientiam, quo post inobedientiam exspectavit conversionem, eodemque modo ante, et post inobedientiam perseverare monentem et vocantem. At ante primi hominis inobedientiam, opinione Baianorum, Deus monuit, et vocavit hominem ad obedientiam præsenti auxilio gratiæ pure sufficienti. Ergo etiam post inobedientiam simili auxilio vocat, et monet ad pœnitentiam.

27. Audi iterum in Ezechiel. homil. XI, circa finem : « Misericors Deus tempus no- » bis ad pœnitentiam relaxat; sed cum ejus » gratiæ patientiam nos ad augmentum » vertimus culpæ, hoc ipsum tempus, quod » ad parcendum pie disposuit, districtius ad » feriendum vertit : ut quia reverti quis, » etiam spatio temporis accepto, noluerit; » per hoc mala sua ad reatum augeat, per » quod ea diluere potuit, si converti voluis- » set. Unde scriptum est : *Ignoras, quoniam* » *benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* » *Secundum duritiam autem tuam, et cor im-* » *pœnitens thesaurizas tibi etiam in die iræ, et* » *revelationis judicii Dei.* De benignitate ergo » omnipotentis Dei iram sibi in die iræ re- » probus thesaurizat; quia dum ad pœni- » tentiam tempus accipitur, et ad peccan- » dum exhibetur, ipsum remedium gratiæ » vertit in augmentum culpæ. Unde et om- » nipotens Deus, qui collata remedia con- » spicit ad culpæ augmentum trahi, ipsam » benignitatem, quam contulit, in judicii » districtionem vertit, ut inde post amplius » feriat, unde modo amplius exspectat. » Vides, hominem thesaurizare iram Dei, exspectantis pœnitentiam quia remedium gratiæ, quod Deus providet ad illam, vertit in culpam, et ita « collata remedia ad culpæ » augmentum trahit, et inde post Deus am- » plius feriet, unde modo amplius exspe- » ctat. »

28. Idemtidem lib. XVI, Moral. c. IV : « Quisquis delinquit, et vivit, idcirco di- » vina dispensatio in æquitate tolerat, ut

» ab iniquitate compescat. Sed qui diutius » toleratur, nec tamen ab iniquitate compescitur, munus quidem supernæ patientiæ percipit; sed reatus sui vinculis ex » ipso se munere arctius adstringit. Nam » quia accepta pœnitentiæ tempora divertit ad culpam, districtus in ultimis judex » impensa argumenta misericordiæ convertit ad pœnam. Hinc namque per Paulum dicitur : *An ignoras, quia patientia » Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem » secundum duritiam tuam.* » Et post pauca subdit : « Unde necesse est, ut, cum nos » diutius exspectari conspicimus, ipsa præ» rogatæ pietatis tempora, quasi damna» tionis argumenta timeamus. » Cur damnationis, et majoris iræ divinæ argumentum est dilatio et exspectatio pœnitentiæ, si toto tempore, quo peccator non pœnitet, pœnitere non potest, et ratio vera dilationis est, quia Deus decrevit gratiam necessariam, et sufficientem differre.

29. Diadochus de perfectione Spirituali, c. LXXXIX, initio : « Duo nobis bona per » Baptismum regenerationis sancta gratia » comparat; quorum alterum alteri infi» nito intervallo antecellit; sed illud qui» dem statim largitur; renovat enim nos » in ipsa aqua, et cunctas animæ lineas, » id est, quod est ad imaginem Dei, omni» bus rugis peccati nostri detractis splen» descere facit; hoc vero, id est, quod est » ad similitudinem Dei, non statim largi» tur, sed exspectat potius, ut illud nobis » adjutoribus operetur. Cum igitur cœperit » mens multo sensu suavitatem Dei gustare, » scire nos oportet, tum gratiam incipere, » veluti depingere in imagine similitudi» nem. » Igitur tum Deus vere exspectat, cum gratiam conferens nostram operationem desiderat.

30. Claudat Cyrillus Alexandrinus vineam Isaiæ V, quam Deus exspectavit, ut faceret uvas, seu fructus salutares, exponens : « Verumtamen cum illam omni misericor» dia et dilectione dignarer; non erat ra» cemorum ferax, non vitis generosa, legem » non coluit; non probam, neque sanctam » vitam degit, sed spem agricolæ veluti » fefellit. Ego quidem exspectavi judicium, » id est, ex animo sincero rectam, et in » omnibus rebus agendis opinionem irre» prehensibilem, seu judicium; sed illa, » inquit, patravit iniquitatem, videlicet » vitis spinas peperit; itaque fefellit, ut » jam dixi. Unde enim æquum erat, » justitiæ fructus crescere, inde præter » opinionem et exspectationem ostende» batur vita, quæ extra Sacras Litteras, et » præter divinum præscriptum legem habet, » et condemnationem. » Demens est agricola, qui serio sperat, et opinatur, fructus futuros in ea vinea, cui certo sibi constat, defuisse necessariam culturam, imo quam ipsemet decrevit deserere in eis, quæ ad ferendos fructus requisita sunt. Ergo qui sincere eos sperat, et opinatur, futuros, manifestum supponit, adfuisse omnem culturam, et nihil eorum defuisse, quæ ex parte agricolæ ad fertilitatem vineæ providenda erant. Quod satis exprimit Cyrillus dicens, vineam omni dilectione, et misericordia agricolam fuisse dignatum. Quis enim credat, omnem dilectionem, et misericordiam adfuisse, ubi defuit auxilium gratiæ vere sufficiens, et necessarium, ut vinea fructus daret?

31. In explicationem præteriti argumenti annota, duplicem esse modum expectandi operationem arbitrii. Primo, Deus potest illam exspectare tanquam prævium, et conferentem ad collationem gratiæ; ut scilicet Deus ex operatione arbitrii moveatur ad conferendam gratiam. Secundo, potest exspectare operationem arbitrii tanquam subsequentem, et futuram ex gratia, ut scilicet expleatur voluntas conferendi gratiam, quia licet operatio arbitrii sit effectus gratiæ, tamen non est adæquate ex gratia, sed simul etiam ex libero arbitrio, cujus cooperatio libera necessaria est ad fructum salutis, quia simul cum gratia convenire debet in opus libertas arbitrii, ideoque ejus conventum, et cooperationem exspectare Deus potest. Primus exspectandi modus est prorsus alienus a doctrina Sacrarum Litterarum, et Patrum, et ipsissimus Semipelagianorum error, quem sub voce *exspectandi* Semipelagiano sensu accepta proscribunt Concilia, et Patres Ecclesiæ. Itaque solus secundus exspectandi modus adscribi debet Sacris Litteris, et Patribus Ecclesiæ, cum Deum prædicant nostram exspectare voluntatem, et operationem. Jam vero constat, non posse eam exspectari a Deo, tanquam futuram, et subsequuturam ex gratia, nisi gratia a Deo collata sit, aut si decretum sit a Deo, illam non conferri. Igitur cum ex præteritis innotescat, Deum exspectare operationem nostræ voluntatis; etiam quando illa

ex malitia nostra subtrahitur, consectarium est, gratiam a Deo nobis dari sufficientem, etiam quando nostra deficit operatio, atque adeo talem, quæ efficax non sit.

Tertii generis Testimonia.

32. Tertio, in ejusdem rei argumentum veniunt ea Testimonia Sacra, quibus Deus queritur de divitiis, et donis gratiæ ab homine contemptis. Nam nullus esse potest contemptus donorum, et divitiarum gratiæ, quæ concessæ non sunt, sed antecedenti potius voluntate negatæ. Quare immerito Paulus ad Rom. II, peccatores vexaret illa querula, et simul minaci interrogatione : *An divitias bonitatis ejus, et patientiæ, et longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam tuam, et impœnitens cor tuum thesaurizas tibi iram.* Ubi disertus est sermo de homine vocato ad pœnitentiam, et non pœnitenti. Tamen ei supponitur concessa gratia sufficiens, qua pœnitere possit. Tum quia divitiæ contemptæ appellatione Pauli sunt gratiæ ingentis copiæ, et superfluentis abundantiæ hominibus collatæ ; ut Ephes. I : *In quo habemus remissionem peccatorum, secundum divitias gratiæ ejus, quæ superabundavit in nobis* ; et c. II : *Ut ostenderet abundantes divitias gratiæ suæ in bonitate.* Tum quia ille, quem re ipsa pœnitet, non alio modo ad pœnitentiam adducitur, nisi Deo illi reipsa concedente gratiam. At Apostolus testatur, etiam eum, quem reipsa non pœnitet, a Deo ad pœnitentiam adduci. Rursus quia non posset augeri, et thesaurizari ira Dei ob contemptum bonitatis, et longanimitatis divinæ, si subtracta esset gratia sufficiens, et necessaria, ut peccator pœnitere posset. Demum quia frustra Apostolus commendaret bonitatem, longanimitatem, et divitem misericordiam Dei, si peccatori, quem ad pœnitentiam vocat, negaret gratiæ dona ad ipsam, et ejus etiam potestatem necessaria.

33. Audi Augustinum illud Psal. CII : *Longanimis, et multum misericors* cum præsenti Pauli eloquio conferentem, et exponentem : « Quid tam longanimum? Quid » tam multum in misericordia? Peccatur, » et vivitur : accedunt peccata, augetur » vita : blasphematur quotidie, et facit » solem suum oriri super bonos, et malos. » Vocat undique ad correctionem, vocat » undique ad pœnitentiam ; vocat beneficiis creaturæ, vocat impertiendo tempus » vivendi, vocat per lectorem, vocat per » tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correctionis, » vocat per misericordiam consolationis » longanimis, et multæ misericordiæ. Sed » observa, ne longitudine misericordiæ Dei » male utendo, *tu tibi thesaurizes*, quod ait » Apostolus, *iram in die iræ, et revelationis* » *justi judicii Dei.* Nam hoc ait Apostolus : » *An divitias benignitatis, et longanimitatis* » *ejus contemnis?* » Unde post pauca infert Augustinus : « Ergo te Deus longanimitate » sua parcendo ad pœnitentiam adducit. » En non una sola, sed multiplex, et varia vocatio gratiæ reipsa peccatorem tangens, et ad pœnitentiam movens præcedat, necesse est, ut juxta Apostolum peccator divitias bonitatis, et misericordiæ divinæ contemnat, thesaurizet iram Dei, et vere ad pœnitentiam adducatur.

34. Irenæus lib. IV, adversus Hæreses, c. LXXI, de Angelis et hominibus lapsis loquens : « Quoniam Deus dedit benigne bo» num, ipsi vero non custodierunt diligen» ter illud, nec pretiosum arbitrati sunt; sed » supereminentiam bonitatis contempse» runt. Abjicientes igitur bonum, et quasi » respuentes, merito omnes justum judi» cium incident Dei. Quemadmodum Apo» stolus Paulus ad Romanos testificatus est » dicens : *An divitias bonitatis ejus*, etc. » Expende bonum gratiæ reipsa datum a Deo, quod Angeli et homines contempserunt, ostendente Deo supereminentiam bonitatis. Item eodem modo sine discrimine homines lapsos, qui testimonio Pauli ad pœnitentiam adducuntur, ac Angeli, qui ad Dei obedientiam ante lapsum præventi sunt, proponi contemnentes, et abjicientes bonum gratiæ. Jam vero Angeli reprobi ante lapsum, fatentibus Baianis, gratiam vere sufficientem acceperunt. Ergo etiam homines post lapsum non pœnitentes. Consonat Hieronymus Dialog. III, adversus Pelagianos, col. 5, disserens, quomodo Christus Dominus Judam elegerit, quem præsciebat fore proditorem : « Tantæ bonitatis est, et » ineffabilis clementiæ, ut eligat eum, » quem interim bonum cernit, et scit, ma» lum futurum, dans ei potestatem con» versionis, et pœnitentiæ juxta illum sen» sum Apostoli : *Ignoras, quia benignitas Dei* » *ad pœnitentiam te adducit.* » Ergo Deus Judæ impœnitenti potestatem pœnitentiæ dedit. Hæc autem potestas sine auxilio gratiæ esse non potuit. In eoque etiam Hiero-

nymi admiratio, et quæstio consistit, quod gratiam ad pœnitendum contulerit Deus ei, quem sciebat impœnitentem futurum.

SECTIO IV.

Ulterior ejusdem gratiæ probatio ex Sacris Litteris.

35. Quarto, in eamdem probationem advoco reprehensiones, et exprobrationes, quæ in Sacris Litteris peccatoribus fiunt per comparationem ad alios, nimirum quia ipsi inobedientes, et impœnitentes sunt, cum alii ejusdem auxiliis obedientes, et pœnitentes fuerint, aut reipsa forent. Nam ejusmodi reprehensio, et exprobratio comparativa supponit manifeste, peccatores inobedientes, seu impœnitentes prævertos esse auxiliis gratiæ sufficientibus ad obedientiam seu pœnitentiam, sicut alii reipsa obedientes, et pœnitentes, cum quibus comparantur, prævenți sunt. Nam si auxiliis vere sufficientibus destituti essent, vana esset comparativa exprobratio, cum facile possent illam repellere, respondentes, mirum non esse, se aliis, quoad obedientiam, et pœnitentiam inæquales esse, cum inæquales constituti essent a Deo, quoad sufficientem potestatem. Quid enim mirum, illos non obedire, aut pœnitere, cum alii obediunt, aut pœnitent, si aliis reipsa conceduntur omnia auxilia gratiæ non solum ad potestatem, sed etiam ad actualem obedientiam, et pœnitentiam necessaria, et ipsis omnia etiam ad potestatem sufficientem, et antecedentem requisita negantur? Nam comparatio, ut ait Aristoteles lib. VI et III. Topic. debet fieri supponendo cætera paria. Plurima sunt ejusmodi Testimonia Sacra, et illustre illud Matth. II, et Lucæ X. *Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes ejus, quia non egissent pœnitentiam. Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, et Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, et cinere pœnitentiam egissent. Verumtamen dico vobis, Tyro, et Sidoni remissius erit in die judicii, quam vobis.* Ubi Christus increpat Judæos, quod non egerint pœnitentiam eis auxiliis, quibus gentiles, si illis præberentur, pœnitentiam egissent. At Gentiles non egissent pœnitentiam sine auxilio gratiæ vere sufficienti. Ergo Judæos increpat, quod non egerint pœnitentiam cum auxiliis gratiæ vere sufficientibus. Alioqui increpatio comparativa nullius esset prorsus efficaciæ, cum esset ab longe imparibus facta.

36. In cujus explicationem, et confirmationem adverto, comparationem æqualitatis inter Judæos, et Gentiles non solum fieri a Christo Domino quoad auxilia, et signa externa, sed etiam quoad auxilia gratiæ interna. Nam Christus improperat Judæis impœnitentiam, quod Gentiles cum eisdem virtutibus pœnitentiam egissent. At pœnitentia fieri nequit sola virtute externa sine interna gratiæ. Ergo improperatio fuit etiam ob gratiam internam effectu pœnitentiæ frustratam. Ratio est, quia ex providentia Dei auxiliis externis gratiæ semper adjungantur interna, ut ex cultura externa ferre possit nostra voluntas fructus salutares internos, quod ex instituto probavimus Disp. XX, sect. IX, et seqq. de Ente supern. Ergo auxilia externa non objiciuntur a Christo divisa ab internis, sed conjuncta. Quare Anselmus in eum locum id supponens pronuntiat : « Sed quare » Deus negat gratiam libenter suscepturis, » et gratiæ consensuris, scilicet Gentilibus, » eligit vero non consensuros gratiæ, scili- » cet Judæos, non est nostrum scire. » Ubi Anselmo esse quæstionem de gratia interna, quam supponit collatam Judæis dissentientibus, et negatam Gentilibus consensuris, disertissimum est. Quod etiam probatur ex principio, cui insistimus. Nam si Christus conferret Judæos prævertos solis auxiliis externis sine internis cum Gentilibus prævertis non solum auxiliis externis, sed etiam internis, non esset justa, nec efficax exprobratio comparativa, quia vana est, si fiat inter longe distantes, et inæquales, et in ea suppositione maxima existeret inter Judæos, et Gentiles distantia. Ergo utrosque supponit Christus sic arguens prævertos auxiliis gratiæ non solum externis, sed etiam internis. Ergo supponit auxilia interna gratiæ in Judæis pure sufficientia, et non efficacia ad pœnitentiam.

37. Illustratur testimoniis Patrum, qui id aperte supponunt. Chrysostomus enim homil. XXXVI in Matth., ante med., expendens perfidiam, et impœnitentiam Judæorum collatam cum aliis, ait : « Deus enim » quamvis sciat, nihil boni vos facturos, » cura tamen, ac providentia summa erga

» vos utitur, ita ut etiam iis, qui impuden-
» tissimi sunt, ne umbram quidem dubiæ,
» atque ingratæ dubitationis relinquat. »
Ubi duo considera. Alterum, « summam
» curam, et providentiam Dei, » quæ vera
esse non potuit, si subtraherentur auxilia
vere sufficientia, et necessaria internæ gra-
tiæ. Alterum, tantam fuisse providentiam
Dei, ut nec « impudentissimis umbram in-
gratæ dubitationis relinquat. » Quis autem
non videat, non solum dubitationis umbram
impudentissimis, sed justam, et seriam ex-
cusationem, et plusquam dubitandi lucem
cordatis, et prudentibus superesse in favo-
rem Judæorum, si eis negarentur auxilia
gratiæ vere sufficientia, quæ aliis, qui ipsis
objiciuntur, non negantur? Theophilactus
Matth. II : « Nulla posthac vobis excusatio
» erit, sed omnino condemnabimini. Ete-
» nim ego quidem implevi omnia, vos au-
» tem increduli facti, justum me, utpote,
» qui nihil intermiserim, comprobabitis.
» Tunc cœpit exprobrare, etc. Postquam
» monstravit, quod quæcumque oportebat,
» fecerat; et manserunt absque pœnitentia,
» consequenter exprobrat : Væ tibi Coro-
» zain, etc. » Itaque primo *nullam* post
tot auxilia Judæis *excusationem* reliquit;
secundo Deus *omnia* sui muneris *implevit*,
utpote qui nihil intermiserit; tertio, *quæ-
cumque oportebat, fecit.* Quæ vera esse ne-
queunt, si Judæis auxilia gratiæ internæ
vere sufficientia non contulisset. S. Thomas
Matth. II, commentans sermonem Christi
contra Judæos præmissum, et illud : *Cui
similem æstimabo generationem istam?* scribit :
« Sicut aliquis, quando alicui fecit, quid-
» quid boni potuit, et ipse est ingratus;
» nescit, cui comparare eum : Sic Dominus
» omnia bona fecerat generationi huic.
» Unde Isaiæ V : *Quid ultra debui facere vi-
» neæ meæ, et non feci?* Cui ergo potero
» comparare tantam malitiam? » Audis,
Deum « fecisse » Judæis « omnia bona, » et
« quidquid boni potuit, » et ideo incompa-
rabilem fuisse eorum malitiam. Qua autem
ratione omnia bona, et quidquid boni po-
tuit, ad pœnitentiam contulit, qui auxilia
gratiæ vere sufficientia ad illam necessaria
eis denegavit? Ergo exprobratio Judæis
facta supponit auxilia gratiæ vere suffi-
cientia ad pœnitentiam necessaria eis con-
cessa.

38. Unde repellitur Baianorum explicatio,
qui volunt, exprobrationem Christi Judæis
fuisse solum factam ob majora impedimenta
gratiæ vere sufficientis, quæ præ Gentili-
bus opposuerunt, et non immediate, ac di-
recte ob incredulitatem, et impœnitentiam
ipsorum, sive quia Judæi suis peccatis indi-
gniores tali gratia, quam Gentiles redditi
sunt. Nam ea indignitate non obstante
Christus Judæis præ Gentilibus majora exhi-
buit benevolentiæ signa, et auxilia gratiæ
externa, quæ juxta Patrum doctrinam, et
veram rationem Theologicam internis auxi-
liis gratiæ conjuncta sunt. Deus enim sæpe
solet indignioribus gratiam conferre, quam
negat dignioribus, nempe peccatoribus, ut
convertantur in Deum, quando justis sub-
trahitur gratia, qua non avertantur ab ipso.
Indeque augescit indignatio Dei, et justa
exprobratio, quod non obstantibus homi-
num peccatis uberrime eis disposuerit auxi-
lia gratiæ, et ex sola malitia, et arbitrio
ipsorum non pœnituerint : quo contenditur
improbratio Judæorum. Præterea quia vel
Deus concessit Judæis gratiam sufficientem
ad evitanda peccata, quibus dono pœniten-
tiæ indigni sunt redditi, vel non? Si eam
concessit, et nihilominus peccata non vita-
runt, jam erit gratia vere sufficiens, quin
sit efficax. Si eam denegavit; urget argu-
mentum objectum; nam comparatione
Gentilium, quibus Deus largitus est gratiam
sufficientem ad vitanda majora Judæorum
peccata, non possunt exprobrari Judæi, qui
ejusmodi gratia sufficienti destituti sunt.
Rursus quia improperatio Christi directe
tendit in pœnitentiam a Judæis desertam,
suppositis virtutibus apud ipsos factis, quam
cum eisdem non deseruissent Gentiles, ut
non tam majorem Judæorum malitiam in
præcedentibus peccatis, quam in ipsa majori
impœnitentia, et resistentia auxiliorum
gratiæ eis objiceret, et nobis commendaret,
ut communiter Patres, et Interpretes ex-
pendunt. Ergo exprobrationis materia non
est indignitas præcedens gratiæ, sed actua-
lis impœnitentia, et resistentia auxiliorum,
quæ non obstante tali indignitate Judæis
provisa sunt. Demum quia potest contingere,
ut ex parvulis Judæorum et Gentilium per-
venientibus ad usum rationis, aut ex adul-
tis utriusque Gentis æqualiter peccatoribus
et indignis Judæi factis virtutibus Christi
non credant, cum Gentiles eisdem virtuti-
bus, si apud ipsos fierent, reipsa crederent.
Tunc autem esset justa exprobratio Christi
his Judæis facta, nulla majori indignitate

præcedente ex parte Judæorum, quam Gentilium, cum omnes parvuli pervenientes ad usum rationis, et adulti utriusque nationis ante prædicationem fidei, et miracula Christi supponantur æquales. Ergo ad justam Christi exprobationem necessaria non est inæqua-

onfir-
natur
cedens
ctrina.

qualitas peccatorum præcedens prædicationem fidei, et miracula Christi.

39. Tota præcedentis argumenti doctrina confirmatur, quia reprehensio comparativa solet fieri ob discretionem impœnitentis a pœnitente factam ex solo libero arbitrio et non ex gratia sufficienti inæquali, ut inter Pharaonem et Nabuchodonosorem expendit Augustinus lib. de Prædest. et Grat. c. XV. « Quantum ad naturam ambo homines » erant, quantum ad dignitatem ambo Re» ges : quantum ad causam ambo captivum » populum Dei possidebant : quantum ad » pœnam ambo flagellis clementer admo» niti. Quid ergo fines eorum fecit esse di» versos ; nisi quod unus manum Dei sen» tiens in recordatione propriæ iniquitatis » ingemuit ; alter libero contra Dei miseri» cordissimam veritatem pugnavitarbitrio? » Ubi Augustinus culpat Pharaonem Nabuchodonosori compositum, et Pharaonis discrimen ab illo non revocat in ea, quæ ad Deum pertinent disponere, sed in solum Pharaonis arbitrium, quod « libero contra » Dei misericordissimam veritatem pugna» vit arbitrio. » Jam vero, si Pharaoni negata esset gratia sufficiens interna ad conversionem necessaria, quæ Nabuchodonosori concessa fuit, jure posset in tantam gratiæ a Deo dispositæ inæqualitatem, et non in liberum solum Pharaonis arbitrium discretio ipsius ab illo referri. Quod clarius expressit Chrysostomus Rom. IX, serm. XVI, col. 15 : « Unde igitur alii quidem vasa sunt » iræ, alii vero misericordiæ? Ex propria « voluntate. Deus vero quoniam vehemen» ter bonus est, erga utrosque bonitatem » suam declarat. Nec enim eorum tantum» modo, quos salvavit, sed et quantum in » se fuit, Pharaonis misertus est. Quod au» tem salvatus non est, totum per suam ip» sius voluntatem stetit, quantum ad Deum » attinebat, nihil ab illis, qui salvati sunt, » minus habuerit. » Et præmiserat : « Nec » enim Deus quidquam non fecit, quod ad » Pharaonis correctionem conferret. » Quid expressius, ut Pharaoni ex parte Dei non defuerit gratia sufficiens ad pœnitentiam requisita? Cum Deus ejus, sicut reipsa pœnitentium, « misertus fuerit et nihil ipse minus habuerit et quod ad Deum attinebat, quidquam non fecit ad ejus conferens cor» rectionem? » Quare « totum per suam » ipsius voluntatem stetit. » Ideoque non stetit per Deum subtrahentem auxilium gratiæ sufficiens, sicut reipsa stetisset, si illud subtraxisset.

40. Quod argumentum sæpius inculcat Chrysostomus. Audi homil. XLII in Genes. Abrahami exemplo sic urgentem : « Quæ » igitur nobis posthac relicta est excusatio, » cum unus homo cunctas in se virtutes » possideat ; nos vero ita immunes earum » simus, ut ne unam quidem perficere ju» vet? Quod enim non quia non possumus, » sed quia nolumus, a bonis omnibus simus » alieni, manifeste indicat, quod multi vi» cinorum nostrorum inveniuntur virtuti» bus conspicui. » Præterea in Matth. homil. LX : « Quod si parvos idcirco boni reprehen» dunt, quia possent esse non pravi ; hoc » certe non parvum probitatis suæ argu» mentum dixerim : » Et homil. IV, col. 3, in I Corinth. III, « Jejunare non potes, ne» que virginitatem servare? Atqui potes, » modo velis ; et qui possunt, nos arguunt. » Et lib. I, de Compunct. cordis post med. Apostolorum exemplo colligit, omnibus baptizatis observantiam præceptorum ex gratia Dei esse possibilem : « Et tu enim » accepisti gratiam Dei per Baptismum, » etiamsi non ut signa faceres ; sed quantum » sufficeret ad hoc, ut recte vitæ observan» tiam custodires, et ideo perditionis nostræ » causa nulla alia est, quam negligentia » nostra, atque desidia. » En docente Chrysostomo vere possunt, et sufficientes sunt probi esse, et recte vivere, qui improbi sunt et prave vivunt, solumque negligentia, atque desidia et quia nolunt, causa est perditionis ipsorum. Atqui hæc potestas et sufficientia nequit esse sine auxilio gratiæ sufficienti, neque ea deficiente in solam arbitrii negligentiam et voluntatem defectus operationis refundi. Quibus similia docent Basilius in Constit. Mon. c. III ; Hieronymus adversus Jovinianum, lib. II, circa med. ; Prosper in Epist. ad Demetriad. apud Ambrosium, Epist. LXXXIV, col. 3 ; Isidorus, lib. II sentent., c. II ; Nemesius, de Natura hominis, c. XL, alias Nyssenus, lib. VII Philosophiæ, c. II, et alii Patres.

41. Prætereundum non est testimonium Augustini, lib. III de lib. arb., c. XIX, ob-

jectionem hominibus frequentem sic proponentis et diluentis : « Dicunt enim : Si Adam » et Eva peccaverunt ; quid nos miseri fecimus, ut cum ignorantiæ cæcitate et difficultatis cruciatibus nasceremur : et primo » erraremus, nescientes, quid nobis esset faciendum : deinde ubi nobis cœpissent aperiri » præcepta justitiæ, vellemus ea facere et » renitente carnalis concupiscentiæ, nescio, » qua necessitate non valeremus ? Quibus » breviter respondetur, ut quiescant et adversus Deum murmurare desistant. Recte » enim fortasse quererentur si erroris et libidinis nullus hominum victor existeret. » Cum vero ubique sit præsens, qui multis » modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat credentem, » consoletur sperantem, diligentem exhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam, » quod invitus ignoras, sed quod negligis » quærere quod ignoras ; nec illud, quod » vulnerata membra non colligis, sed quod » volentem sanare contemnis : ista tua propria peccata sunt. » Et post pauca : « Nam » illud, quod ignorans, recte non quisque » facit, et quod recte volens facere, non potest, ideo dicuntur peccata, quia de peccato » illo liberæ voluntatis originem ducunt. » Plura hic sunt consideratione digna. Primo, quia alii victores concupiscentiæ et tentationum existunt, arguit, alios, qui eas non vincunt, existere victores potuisse. Secundo, hujus potestatis sufficientis rationem a priori reddit, quia Deus omnibus præsens adest, omnes monens et adjuvans. Tertio, a posteriori id probat, quia alias non posset eis ad culpam imputari, quod non vincant, cum imputabile non sit ad culpam, quod est nobis potestate antecedenti et sufficienti impossibile ; et quando talis impotentia ex antecedenti peccato est profecta, sola antecedentis peccati, quod vitari potuit, malitia et non subsequentis, quod non potuit vitari, imputabilis est.

Objections. 42. Huic argumento ex scriptis Baianorum objicies primo ; etiam in nostra sententia eos, qui non operantur, cum operantibus compositos constitui inæquales ; siquidem aliis confertur a Deo gratia congrua, quæ aliis subtrahitur. Secundo, saltem in sententia Prædeterminatistarum eam inæqualitatem negari non posse, cum aliis donetur gratia prædeterminans ad actualem operationem necessaria, quæ aliis negatur. Tertio, Augustinum totam inæqualitatem Judæorum, et Gentilium revocare in voluntatem divinam, non vero in consensum humanum, in quem nos refundimus. Nam, de bono perseverantiæ, c. x, quærens, cur illa signa non fecerit Christus apud Tyrios credituros, respondet : « Hoc » reducendum ad divinam voluntatem. » Et c. xiv : « Quia prædestinati non erant, » audiunt enim hæc, et faciunt, quibus » datum est, non autem quibus non est » datum. » Denique nostrum argumentum fuisse Augustino objectum a Pelagianis negantibus, Deum sua gratia de nolentibus facere volentes. Sic refert Augustinus, de Correct. et Grat. : « Obedientiam, inquiunt, » non accepimus, quid itaque corripimur, » quasi eam nobis dare possimus ? » Quibus Augustinus respondet, c. vii : « Perseve» rantia est donum Dei, juste tamen corri» pimus eos, qui non perseveraverunt, ex » bona quippe in malam vitam sua voluntate mutati sunt. » Nempe quia etiam carentes dono gratiæ ad perseverantiam necessario correptionis capaces sunt, cum ejus defectus ex mala ipsorum voluntate proficiscatur.

Responsiones. Ad primam. 43. Prompta est his objectis solutio. Ad primum respondeo. In nostra sententia inæqualitas Gentilium non est antecedens, sed consequens, quia non est secundum aliquam virtutem gratiæ independentem a voluntate creata, sed omnino dependentem ab illa cum omnimoda æqualitate Judæorum, quoad virtutem intrinsecam et sufficientiam gratiæ, æqualique potestate sufficienti ad reddendum congruam gratiam, quæ ipsis de facto fuit incongrua, quia congruitas, et incongruitas gratiæ sumitur in nostra sententia ex consensu, et dissensu libero conditionato voluntatis, qui æqualiter in Gentilium, et Judæorum potestate constituti sunt. Quare incongruitas gratiæ culpabilis fuit Judæis, et Christi exprobratione digna, sicut congruitas ejusdem fuit Gentilibus laudabilis. Quod in Baianorum sententia par non est, sed longissime impar, cum tanta fuerit antecedens, et a nostra voluntate independens inæqualitas, ut aliis reddatur gratia vere sufficiens, aliis negetur, quin fuerit in eorum potestate dari, aut negari. Ad secundum respondeo. Etiam Prædeterminatistæ servant æqualitatem gratiæ in utroque extremo, quoad veram potestatem sufficientem, quæ necessaria

Ad secundam.

est, ut operatio salutaris sit in utriusque potestate antecedenti et sufficienti; quia physica prædeterminatio non est necessaria in eorum sententia ad sufficientiam, et potestatem antecedentem operandi, sed solum ad actualem operationem, et exercitium talis potestatis, et veræ sufficientiæ, quam supponit. Quare volunt, jure posse non operantes reprehendi comparatione aliorum, quia vere, et æqualiter sufficientes erant ad operandum. Quamvis autem adhuc nostrum argumentum etiam Prædeterminatistas premere possit, et semper premat, negari non potest evidentius torquere Baianos, quia minus exprobrabiles sunt comparatione aliorum, qui omni gratia, et potestate æquali sufficienti, et antecedenti destituti sunt, ut re vera destitutos admittunt non operantes Baiani, quam qui gratia sufficienti, et tali potestate non sunt destituti, ut Prædeterminatistæ tuentur. Quare ut nostrum argumentum Prædeterminatistas urgeat, probare debet, aut prædeterminationem non esse necessariam ad actu operandum, aut eam ad potestatem antecedentem et sufficientem pertinere; in qua suppositione ipsi Prædeterminatistæ admittunt bonam esse consequentiam illatam, quod non operantes comparati cum operantibus nequeunt juste improperari.

d Ter-
tiam.

44. Ad tertium, aliud est, quærere rationem, cur Gentiles non fuerint de facto, et absolute prævenți auxiliis Judæorum, quibus erant salvandi? Aliud, cur eis auxiliis sub conditione provisis reipsa salvarentur? Primum solum revocat Augustinus in decretum solius Dei, in quod nos etiam revocamus. Secundum non revocat in solius Dei decretum, sed etiam in liberam voluntatem Gentilium prævențam gratia, cui forent congrua Judæorum auxilia, ut nuper dicebamus. Ad quartum; est latum discrimen inter Pelagianorum argumentum, et nostrum. Primo, quia antecedens argumenti Pelagiani non objicitur ex comparatione cum alio, sicut nostrum. Secundo, quia ejus consequens est referre perseverantiam actualem in solam voluntatem creatam sine gratia, nostrum vero referre in illam agentem cum gratia. Exprimit Augustinus ibidem, c. VI, Pelagianis objiciens : « Nam si » dixerimus perseverantiam sic esse hominis, » ut ei non sit ex Deo, evacuamus gratiam » Dei. » Itaque non evacuatur gratia Dei, ubi perseverantia sic esse hominis asseratur, ut simul ei sit ex Deo, ut nos asserimus. Quare c. VII, testimonio objecto subdit : « Homo « in eo, quod per Evangelium audieras, et « tenueras, perseverares, si velles. » Hoc est, cum ea gratia, quam audito Evangelio assequutus es, perseverabis, si velis, et tuæ solius culpæ erit, et non absentiæ gratiæ Dei, quod non perseveres, et ideo non perseverans correptione dignus eris. Quare in testimonio objecto Pelagianis arguentibus vanam correptionem non perseverantium, respondet : « Juste corripimus eos, qui non » perseveraverunt, ex bona quippe in ma» lam vitam sua voluntate mutati sunt. » Hoc est, juste corripiuntur non perseverantes, quia sufficientes cum accepta gratia perseverare, sua culpa ab incepto itinere declinarunt.

SECTIO V.

Concluditur gratiæ pure sufficientis probatio ex Sacris Litteris.

Quinti generis Testimonia.

45. Rursus quinto in Baianos torqueo Testimonia Sacra, quæ hominem proponunt rebellem, et resistentem gratiæ Dei, sive spiritui Divino, ut Actor. VII : *Vos semper Spiritui sancto resistitis.* II ad Timoth. III : *Quemadmodum Joannes, et Mambres restiterunt Moysi, ita et hi resistunt veritati, homines corrupti mente.* Proverb : *Vocavi, et renuistis : extendi manum meam, et non fuit, qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis.* Numer. XIV : *Nolite rebelles esse contra Dominum;* et cap. XV : *Adversus Deum rebellis fuit.* Quæ, et alia plurima testantur, homines proprio arbitrio resistere divinis illustrationibus gratiæ, quibus eos provocat ad conversionem, et pœnitentiam, Deumque cum hominibus quasi certamen inire, impetusque gratiæ cum arbitrio confligere de victoria conversionis, et pœnitentiæ, ut pluribus, quæ produci possent, expendunt. At arbitrium resistere nequit gratiæ Dei, nisi illa præsens sit, et sufficiens promere fructum salutis quem suo renisu impedit arbitrium. Ergo multiplex est gratia vere sufficiens, quæ efficax non sit. Minor probatur ex ipsa quidditate resistentiæ, quæ importat impedire virtutem activam oppositam, ne producat effectum, quem ex se potens est producere. Quando enim aqua recepit calorem, ut quatuor ab

agente valente calefacere usque ad illum solum gradum, vere aqua non resistit tali agenti, ne producat calorem ut octo, quia in eo non adest virtus tantæ intensionis activa. Ergo arbitrium resistens gratiæ Dei impediendo pœnitentiæ et conversionis fructum supponit præsentem gratiam Dei sufficientem, et potentem eum producere, nisi ab arbitrio impediretur.

46. Confirmatur. Ideo arbitrium non potest resistere voluntati efficaci Dei, quamvis possit impedire suis peccatis, ne sit in Deo, quia supposita tali voluntate non potest arbitrium cum illa conjungere oppositum ejus, quod Deus efficaciter decrevit. Potest autem resistere præcepto Dei, et humanis decretis de actionibus in sua libera potestate constitutis, quia cum præceptis Dei, et humanis decretis potest oppositum componere. Neque voluntati Dei, neque ejus præceptis, neque humanis decretis vere resisteret, si ipsa non adessent, quamvis in sensu diviso, ut aiunt, opus, quod præsentia prohiberent, exequutioni mandaret. Neque item aqua resisteret igni, ne introduceret calorem, si Deus igni subtraheret concursum generalem ad calorem producendum necessarium, quamvis insit ei virtus productiva remota, ut vere resistit igni cum Dei concursu ad calefaciendum proxime sufficienti, et disposito. Ergo ut arbitrium vere resistat gratiæ Dei, opus est, ut gratia assistat potens, et sufficiens operari effectum salutarem, quem impedit arbitrium.

Sexti generis Testimonia.

47. Sexto contra eamdem sententiam arguo ex Sacris Testimoniis, quæ asseverant, ex solo arbitrio, et non ex Deo inchoari hominis perditionem, et ex solo Deo ejus reparationem, quin per Deum stet, ut salus perdita recuperetur. Inter quæ decantatum est illud Oseæ XIII : *Perditio tua Israel, tantummodo in me auxilium tuum.* Quo soli arbitrio adscribitur perditio salutis, et Deo reparationis auxilium, quin a Deo sit quidquam auxilio gratiæ contrarium, ut significat vox illa exclusiva « tantummodo. » Jam vero si Deus negaret auxilium gratiæ vere sufficiens ad salutem necessarium iis, qui justitiam perdunt, ex Deo esset quidquam auxilio gratiæ requisito contrarium, nempe illius privatio, quæ auxilio gratiæ præstando directe contradicit. Deinde etiam Deus inchoaret hominis perditionem, et non solum arbitrium. Quia a Deo esset independenter ab arbitrio subtractio gratiæ sufficientis ad præcepti violationem, et ejus pœnitentiam necessariæ. Ad subtractionem autem talis gratiæ consequitur necessario defectus adimpletionis præcepti, et pœnitentiæ ipsius, quæ sine tali gratia haberi nequeunt. Nam juxta vulgare proloquium « Bonum ex integra causa, malum vero ex quocumque defectu, » qui causa est, ut deficiat aliqua causa necessaria effectus, causa etiam est, ut deficiat effectus, siquidem est causa defectus repugnantis existentiæ effectus.

48. Quo sensu exponunt communiter Patres præcedens testimonium Prophetæ. Ita Isidorus lib. II. Sentent., cap. v, § 4 : « Ut » pereas, tuo merito; ut salveris meo » auxilio. » Glossa ordinaria ex Ruperto : « Ac si dicat : Tu ipse perditionis tuæ causa » es : tu tibi perditionem thesaurizasti, re» cedendo a me, qui solus tibi poteram, et » consueveram auxiliari; et nusquam tibi » auxilium est, nisi apud me, si pœnitentiam » agere velis. » Unde divus Thomas, I, II, q. CXII, art. 3, ad 2 : « Defectus gratiæ prima » causa est ex nobis, sed collationis gratiæ » prima causa est a Deo secundum illud Oseæ » XIII; *Perditio tua Israël,* etc. » Quibus satis exprimitur, ex solo libero arbitrio, et non ex Deo inchoari defectum gratiæ auxiliantis necessariæ, et operis salutaris, ad quam gratia requisita est, quin Deus illam subtrahat, nisi præcedente merito arbitrii. At in Baianorum sententia ante meritum, et culpam arbitrii præcedit a Deo subtractio gratiæ vere sufficientis, et necessariæ ad illam omnino vitandam; siquidem talis arbitrii culpa non esset, nisi prius ei subtraheretur gratia vere sufficiens, quæ ad culpam cavendam necessaria est, cum talis gratia sufficiens, sit necessario, et intrinsece efficax, et cum arbitrii culpa incompossibilis. Quod manifestius est in primo cujusque hominis lapsi peccato, quod nullo alio præcedente peccato ex defectu gratiæ sufficientis præcedente proficiscitur.

49. Quo etiam pertinet illud Eccles. c. XV : *Non dixeris, per Deum abest*; vel, ut legunt Septuaginta, et Augustinus, de Grat. et lib. arb. c. II : *Non dixeris, propter Dominum recessi*; vel, ut Jansenius ex Græco : *Per Deum factum est, ut defecerim.* Quo manifestum significatur per solum liberum arbitrium, et non per Deum stare defectum gratiæ, et boni operis, quia sola arbitrii culpa, et non antecedens voluntas Dei potest esse causa

absentiæ gratiæ, et operationis ad salutem necessariæ. Unde ex Sacrarum Litterarum, et Patrum doctrina deprompta est celebris illa sententia « Deus neminem deserit, nisi » prius deseratur ab ipso. » Quod, quamvis Baiani proclament, assertum esse a Patribus de desertione per gratiam habitualem justificantem, quam semper antecedit necessario peccatum, non vero de desertione per gratiam auxiliantem etiam necessariam ad salutem, quam præcedere hominis culpam paradoxum dicunt, et enormiter doctrinæ Augustini, et Patrum contrarium, verum tamen esse, et ab Augustino, et cæteris Patribus de illa etiam desertione Dei, quæ sit gratiæ actualis vere sufficientis, et necessariæ assertum, indubitabile est iis, qui sincera mente, et non præoccupata aliqua exotica cogitatione Sacri Textus, et Patrum scripta evolvunt.

50. Primus testis sit Augustinus, de Corrept. et Grat. c. III : « O homo in præce- » ptione agnosce, quid debeas habere : in » correptione agnosce tuo te vitio non ha- » bere. » Itaque præceptio ostendit, obedientiam debitam esse, correptio vero nostro solo vitio, et non gratiæ auxiliantis defectu illam abesse. Ideo cap. VII, minus excusabiles esse, qui in accepta fide non perseverant, quam illos, qui nunquam audierunt fidem, hac ratione probat : « Quoniam po- » test dici homini, in eo, quod audieras, et » tenueras, in eo perseverares, si velles : » nullo modo autem dici potest, id, quod » non audieras, crederes, si velles. » Scilicet quia audiens Evangelium destitutus non est auxilio gratiæ vere, et proxime sufficienti, quo perseveret in fide, si velit. Non audiens vero ejusmodi gratiæ auxilio ad credendum Evangelio caret, et ideo ille potius, quam iste de fide deserta reprehensibilis est. Audi Tract. II, in Joann. circa med. exponentem lumen gratiæ, quo Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum : « Opus est, ut tu non recedas ab » eo, qui nusquam recedit. Opus est, ut » non deseras, et non desereris. Noli cadere, » et non tibi occidet : si tu feceris casum, » ille tibi facit occasum. » Disserit de luce gratiæ actualis, qua Deus illuminat mentes hominum, et voluntates accendit. Itaque nota illud « Opus est, ut non deseras, et » et non desereris, » scilicet illustrari, et accendi lumine gratiæ. Ergo Deus neminem deserit etiam subtractione gratiæ actualis, nisi prius deseratur ab ipso.

51. Clarius, lib. II, de Peccator. merit. et Remiss., et de Baptismo parvulorum, c. XVII, referente, et sequente Fulgentio, lib. I, ad Monim., c. XXVIII : « Ut innotescat, quod la- » tebat ; et suave fiat, quod non delectabat, » gratiæ Dei est, qua hominum adjuvat » voluntates ; qua ut non adjuventur, in » ipsis itidem causa est, non in Deo : sive » damnandi prædestinati sint propter ini- » quitatem superbiæ, sive contra ipsam su- » perbiam judicandi, et erudiendi, si filii sunt » misericordiæ. » Audis, Baiane, tam in reprobis, quam in prædestinatis destitutionem gratiæ, qua adjuventur, non a Deo, sed ab ipsorum culpa proficisci? Quod Augustinus continuo sic confirmat : « Unde » Jerem. X, cum dixisset : *Scio, Domine,* » *quia non est in homine via ejus : neque viri* » *est, ut ambulet, et dirigat gressus suos* ; con- » tinuo subjunxit : *Corripe me Domine, ve-* » *rumtamen in judicio, et non in furore tuo ;* » tanquam diceret : Scio, ad correptionem » meam pertinere, quod minus abs te adju- » vor, ut perfecte dirigantur gressus mei ; » verumtamen hoc ipsum noli sic mecum » agere, tanquam in furore, quo iniquos » damnare statuisti : sed tanquam in judi- » cio, quo doces, tuos non superbire. » En quia Deus auxilio suæ gratiæ neminem deserit, nisi provocatus furore in hominis culpam, rogat, ut ab ea se contineat, et gratiam auxiliarem sibi non subtrahat.

52. Post quæ verba subjungit Fulgentius citato c. XXVIII : « In istis sancti Augustini » dictis attende, quæso, mihi charissime, » primum quia ut non homines adjuventur » a Deo, in ipsis causa dicitur esse, et non » in Deo. » Ecce Magister, et discipulus excludunt a Deo causam deserendi hominem per gratiam auxiliantem, et illam totam refundunt in hominis culpam. Unde c. XIII, præmiserat Fulgentius : « Juste deseritur a » Deo, qui deserit Deum. Et quia homo de- » serens Deum peccat, deserens peccatorem » Deus justitiam servat. Quid autem magis » justum, quam, ut ille, qui desiderio pec- » candi jam peccat, pro eo, quod desiderans » peccare, ipse sibi noxius efficitur, semet- » ipsum peccato suo lædere permittat. » Cernis, desertionem Dei per gratiam auxiliantem semper esse justam, quia illam semper in vindictam culpæ præcedentis decernit. Quam justitiam vindicat cap. XXVII : « Mali nunc juste deseruntur, et postmo-

» dum juste torquebuntur. In talibus enim » Deus judicium suum desertione inchoat, » cruciatione consumat. » Quia sicut propter culpam, ita et propter illam solam auxiliis gratiæ hominem deserit. En conformes doctrinæ nostræ assertores Augustinum, et Fulgentium. Quod rursus tradit Augustinus, lib. LXXXIII qq., q. LXVIII, et lib. I ad Simplicianum, q. II, col. 6 et 7, ubi asserens auxilia gratiæ sine ullis meritis præcedentibus dari, adjungit, justo Dei judicio propter demerita subtrahi, quibuscumque subtrahuntur.

53. Cujus mentem non solum Fulgentius, sed etiam Prosper defendit in respons. ad cap. Gallor. c. XI et XII : « Cum vero ali» quos a Deo aut traditos desideriis suis, » aut obduratos, legimus, aut relictos ; ma» gnis peccatis suis hoc ipsos meruisse, » profitemur. » Et post pauca : « Atque ita » neque de judicio Dei querimur, quo de» serit meritos deseri ; et misericordiæ ejus » gratias agimus, qua liberat non immeri» tos liberari : vires itaque obedientiæ non » ideo cuique subtrahit, quia eum non » prædestinavit, sed quia recessurum ab » ipsa obedientia esse, prævidit. » In his disertus est sermo de viribus gratiæ actualis. Tamen nullus est derelictus sine suis peccatis, nullus desertus, nisi deseri meritus, nulli subtrahuntur vires gratiæ, nisi propter inobedientiam præviam, et ideo nullus juste queritur de judicio Dei deserentis hominem. Contendis adhuc, Baiane, Deum solius gratiæ habitualis subtractione, non vero actualis deserere hominem, nisi prius deseratur ab ipso, et id esse in doctrina Augustini, et discipulorum ejus sanctissimum? Accipe plura etiam clarissima ex Prospero, lib. II, de vocat. Gent, c. XXVI, de voluntate humana collata cum gratia auxiliante sic decernente : « De sua habens mutabilitate, si » deficit ; de gratiæ opitulatione, quod pro» ficit. Quæ opitulatio per innumeros modos, » sive occultos, sive manifestos omnibus » adhibetur, et quod a multis refutatur, » ipsorum est nequitiæ ; quod a multis re» cipitur, et gratiæ est divinæ, et voluntatis » humanæ. » Quibus gratia auxilians omnibus innumeris modis adhibita proponitur, et ab iis, qui non operantur, sua nequitia refutata. Illa quippe gratia, de qua præmiserat : « Gratia Dei in omnibus justificatio» nibus principaliter præeminet, suadendo » exhortationibus, movendo exemplis, ter» rendo periculis, incitando miraculis, dando » intellectum, inspirando consilium, corque » ipsum illumando, et fidei affectionibus » imbuendo. » Quibus c. XXVIII, consonat : « Fit manifestum, quod diversis, atque in» numeris modis omnes homines vult Deus » salvos fieri : sed qui veniunt, Dei auxilio » diriguntur ; qui non veniunt, sua perti» nacia reluctantur. » Quia Deus innumeris modis disposuit hominibus salutem, credendum est, eos, qui non veniunt, non venire, quia sua pertinacia reluctantur.

54. Rursus ad cap. V Gallor. ita respondet : « Qui dicit, quod qui vocati sunt, non » æqualiter vocati sunt, sed alii, ut crede» rent, alii, ut non crederent ; quasi cui» quam vocatio causa fuerit non credendi, » non recte dicit. Quamvis enim fides non » sit, nisi ex Dei dono, et hominis volun» tate : infidelitas tamen non est, nisi ex » sola hominis voluntate. » Quia omnes æqualiter vocati sunt ad fidem, quantum est ex parte Dei, nulli fides subtrahitur ex antecedenti aliquo decreto Dei, sed ex merito præcedenti propriæ voluntatis. Item ad c. XIII : « Qui dicit, quod quibusdam voca» tis, et pie justeque viventibus obedientia » subtrahatur, ut obedire desistant : male » opinatur de bonitate Dei, atque justitia, » ut videatur ad impietatem pios cogere, » et innocentiam bonis adimere ; cum ipse » sit pietatis, atque innocentiæ largitor, et » custos. Qui ergo Deo adhæret, Spiritu Dei » agitur, qui autem a Deo recedit, propria » voluntate obedire desistit. » Itaque contra Dei pietatem cogitat, qui sine merito antecedenti voluntatis gratiam necessariam ad salutem, vocationisque obedientiam cuiquam adimi arbitratur. Deprehende jam, Augustino, et ejus discipulis fixissimum, asseverantissimumque esse, neminem auxilio gratiæ, nec fructu salutari ipsius destitui a Deo, nisi ex merito, et culpa propriæ voluntatis.

55. Quod cæteri Patres, quibus Augustinus per omnia adhæsit, ex Sacris Litteris promunt, expendentes, quoties Deus ab homine subtrahit auxilia gratiæ, eam subtractionem in hominis præcedentem culpam referri. Sic Isaiæ, c. V : *Et nunc ostendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ. Auferam sepem ejus, et erit in direptionem, diruam maceriam ejus, et erit in conculcationem, et ponam eam desertam ; non putabitur, et non fodietur ; et nubibus mandabo, ne pluant super*

eam imbrem. Ubi Hieronymus notat, hæc ad animæ statum, quam Deus prius auxiliis gratiæ uberrime excolit, et non ferentem fructus deinde deserit, pertinere : « Cuncta, » quæ dicuntur de vinea, possunt et ad ani- » mæ humanæ referri statum, quæ a Deo » plantata in bonum non uvas attulerit, sed » labruscas. » Quibus subdit : « Tollitur » autem Dei auxilium ab his, qui indigni » sunt, ut quia non senserunt Deum per » beneficia, sentiant per supplicia. » Ergo animæ etiam lapsæ non tollitur auxilium gratiæ nisi in supplicium præcedentis indignitatis, et culpæ.

56. Basilius præcedens testimonium exponit fuse ad institutum nostrum. Inter alia nota illa : « Nobis adimuntur molitiones » murorum, cum per socordiam, et torpo- » rem nos indignos reddiderimus tutela di- » vinorum dogmatum. » Et paulo inferius : « Quod a Deo deserantur peccatores, fit per » eorum ignaviam. Quod vel hinc liquet ; » ait enim Scriptura de his, quorum saluti » consulit : *Non te deseram, neque derelin-* » *quam.* » Ne autem dubitares, desertionem Dei intelligere subtractionem gratiæ auxiliantis, subdit : « Quando vineæ istius ger- » mina improbanda veniunt, ab ea tollitur » pluvia. Quandoquidem auxiliari gratia » Dei sibi prærogata, non ut convenichat, » usa est. Itaque etiam nos, si quando de- » prehendemur, minus recte usi occasione » rei bene gerendæ, indulta nobis a Deo, » tunc nobis adimitur cœleste præsidium. » Quid manifestius? Cyrillus Alexandrinus in eumdem locum : « Cum enim nihil deesset » eorum, quæ ipsis utilia sunt, in vepres » retigit sua sententia. Par enim est, ut » qui ad tantam perversitatem devinissent, » manu, et cura, et auxilio Domini in po- » sterum privarentur. » Ergo nostra perversitas male utens auxiliis præstitis gratiæ, et non voluntas antecedens Dei privat nos ulterioribus auxiliis.

57. Eodem spectat illud Jerem. LI : *Curavimus Babylonem, et non est sanata. Derelinquamus eam, et eamus unusquisque in terram suam.* Quæ voces, sive Dei, sive Angelorum sint, in idem recidunt, cum Angeli non nisi ut ministri Dei curare possent adhibentes exterius medicamenta, quæ gratiæ internæ adjuncta operarentur sanitatem. Unde apte Glossa exponit : « Non scientiam artis, nec » vim resinæ criminantur, sed te, qui no- » luisti obedire. Sunt medici sub magno » medico Angeli Dei volentes animas no- » stras curare. Quos ipsi repellimus, dum » consiliis eorum non acquiescimus : qui » videntes, se perdere operam, ad invicem » dicunt, relinquamus eum. » Similia Gregorius, III p. Pastoral admonit. 14. En Deus non derelinquit animam auxiliari gratia, nisi prius inobedientem eidem gratiæ.

58. Eodem sensu exponunt Patres parabolam talentorum, et mnarum, Matthæi XIII. Marci IV et Lucæ VIII : *Tollite ab eo talentum, et date ei, qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, et abundabit, ei autem, qui non habet, etiam id, quod videtur habere, auferetur ab eo.* Ubi talentorum nomine auxilia gratiæ intelligi, concors est Patrum, et Interpretum expositio ; ideoque etiam nulli hominum denegari, et auferri talentum ad negotiandam salutem, nisi propter negligentiam suam. Item illud Matth. XXIII : *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis, non me videbitis amodo*, etc. Id est, quia noluisti, destituemini auxiliis, et præsidiis salutis, quibus vobis adfui, ut volunt Chrysostomus, Hilarius, Theophilactus, Euthimius, et alii Patres, nec non illud Isaiæ LIX : *Ecce non est abbreviata manus Domini, ut salvare nequeat, nec aggravata auris ejus, ut non exaudiat, sed iniquitates vestræ diviserunt inter vos, et Deum vestrum.* Quibus alia plura sunt in Sacris Litteris similia, quæ Patrum expositione significant, Deum nullum hominem auxiliis gratiæ destituere, nisi ipse prius habita destituat.

59. Consequenter Gregorius, homil. IV in Evang. : « Subtili ergo, occultoque judicio » a quorumdam auribus prædicatio subtra- » hitur, quia suscitari per gratiam non me- » rentur. » Anselmus, lib. de Concordia liberi arbitrii cum grat. et prædest. c. III : « Sic autem gratia subsequitur donum » suum, ut numquam sive parvum, sive » magnum sit, illud dare deficiat, nisi li- » berum arbitrium volendo rectitudinem, » quam accepit, deserat. Numquam enim » separatur rectitudo hæc a voluntate, nisi » quando aliud vult, quod huic rectitudini » non concordat. Sicut cum quis accipit » rectitudinem volendi sobrietatem, et re- » jicit eam volendo immoderatam bibendi » voluptatem. Quod cum facit, sua volun-

» tate, et ideo sua culpa perdit gratiam, » quam accepit. » Expende gratiam numquam deficere dare donum suum, hoc est, fructum salutis, nisi liberum arbitrium deserat, semperque sua culpa perdere gratiam, quam accepit. Claudat Arnobius, lib. II, adversus Gentes circa finem : « Omnibus uni- » formiter potestatem veniendi ad se facit. » Patet, inquit, omnibus fons vitæ : nec ab » jure potandi quisquam prohibetur, aut » pellitur. Si tibi fastidium tantum est, ut » oblati respuas beneficium muneris : quin » imo si tantum sapientiæ prævales, ut ea, » quæ offeruntur a Christo, ludum, atque » ineptias nomines ; quia invitans peccat, » cujus solæ sunt hæ partes, ut sub tui » juris arbitrio fructum suæ benignitatis » exponat. » Et postquam exposuit libertatis humanæ potestatem, ut eligat, vel respuat vitæ sortem, subdit : « Numquid » orandus es, ut beneficium salutis a Deo » digneris accipere ; et tibi aspernanti, fu- » gientique longissime infundenda in gre- » mium est divinæ benevolentiæ gratia ? » Quid clarius, ut cernas gratiam auxiliantem Dei omnibus adesse paratam, et a Deo nulli denegari, nisi ab ipso respuatur.

Sententia auctoris.

60. Ex quibus nostra sententia bifariam conficitur. Primo, quia in illo, qui primum committit peccatum, sive primum violat præceptum, admittenda est gratia vere sufficiens, quæ opinione Baianorum ad quodcumque adimplendum præceptum, et non peccandum necessaria est, quin fuerit efficax. Nam juxta Sacrarum Litterarum, et Patrum doctrinam præmissam Deus nulli subtrahit gratiam vere sufficientem, et necessariam ad implenda præcepta, nisi præcedente culpa ipsius. Jam vero ante primum peccatum violans legem Dei nulla præcedit culpa. Secundo, quia ratio, propter quam Patres justam prædicant subtractionem gratiæ, ea est, quia indignus redditur beneficio gratiæ is, qui acceptam gratiam frustravit effectu, et eam vertit in culpam. Ergo supponunt, ante subtractionem gratiæ datam esse homini aliam vere sufficientem, quæ ex abusu hominis sortita effectum non sit.

61. Item dignosces, quantum hallucinentur Baiani, et qualia dogmata asseverantissime, et præfidentissime statuant in Sacris Litteris, et Patrum scriptis asserta, dum clamant, « Deum neminem deserere, nisi » prius deseratur ab ipso, » solum de subtractione gratiæ justificantis habitualis, non vero gratiæ auxiliantis actualis esse verum, oppositumque Sacris Litteris, et Ecclesiæ Patribus enormiter esse contrarium. Ex anterioribus namque manifestum est, nihil esse doctrinæ Sacræ Scripturæ, et Patrum magis consentaneum. In id enim confirmandum conveniunt plura Eloquia Sacra, Augustinus, Fulgentius, Prosper, Hieronymus, Basilius, Cyrillus Alexandrinus, Gregorius, Anselmus, Arnobius et alii plures, qui possent produci.

Objectioni occurritur

62. Neque torquet argumentum, quod contendunt Baiani, nempe ex doctrina Augustini Deum adjuvare, et non adjuvare, deserere, aut non deserere, prout sibi visum fuerit, et quosdam divino adjutorio destitui etiam justos, ex occultis judiciis Dei, et in ea solum revocandum, quod istis, et non illis gratiam largiatur. Nam interdum est Augustino sermo de gratia efficaci, non vero sufficienti ; aut de gratia sufficienti copiosa et superabundanti, ultra quam necessaria est, ut cum justi in peccata labuntur ; quibus gratia vere sufficiens, et ad præcepta implenda necessaria numquam subtrahitur, gratia vero efficax, superabundansque, sufficiens, quando, et quomodo Deo visum fuerit, providetur. Interdum de gratia sufficienti his peccatoribus subtracta, quando aliis sit largissime disposita ; nam cum Deus utrosque pari gratiæ auxiliantis desertione punire possit ; in ejus libitum, et occultum judicium revocatur, quod paribus, et interdum gravioribus præcedentibus peccatis huic suam gratiam uberrime profundat, et illi parcissime provideat, aut omnino deneget. De quo uberius dicemus, cum Baianorum argumenta diluamus. Progressuque etiam exponemus, quomodo hæc gratiæ auxiliantis subtractio ob culpam hominis contingens intelligenda sit.

63. Ex præteritis item præoccupatur solutio, quæ desertionem Dei per gratiam auxiliantem referre contendat in culpam præcedentem originalem. Nam producta testimonia Sacrarum Litterarum, et Patrum disertissime revocant illam in culpam, socordiam, et indignitatem personalem hominis deserti propriam, ut ea expendenti exploratissimum erit. Præsertim cum Patres sua, et Sacrarum Litterarum doctrina complectantur homines fideles, quibus culpa originalis deleta est, et per Baptismum concessa gratia justificans, et disposita gratia auxilians ad profesionems

Christianæ religionis requisita. Sin argumentum nostrum robur retinet in homine adulto labe originali purgato, cum primum delinquit contra legem Dei. Quippe ei ob culpam originalem jam remissam non potest adimi gratia sufficiens ad vitandum primum peccatum necessaria. Itaque in illo erit vere sufficiens, quin sit efficax.

Confirmatur argumentum.

64. Confirmet præcedens argumentum, et totam ex Sacris Litteris probationem claudat illud Apoc. III : *Ecce ego sto ad ostium, et pulso ; si quis aperuerit mihi januam, intrabo ad illum.* Quod Patres, et Interpretes intelligunt de pulsibus gratiæ auxiliantis, et excitantis continuo assistentis arbitrio etiam delinquenti in Deum, ut si velit aperire voluntatem, et ipsi cooperari, introducat salutem, et Deum. Quo sensu Concilium Senonense Provinciale, can. XV, post med. « Neque tamen tanta gratiæ necessitas li- » bero præjudicat arbitrio, cum tamen illa » semper sit in promptu, neque momentum » quidem prætereat, in quo Deus non stet » ad ostium, et pulset, cui si quis aperuerit » januam, intrabit ad illum. » Tam prompta, tam frequens, ac quolibet momento continua gratia deseret ne arbitrium ad salutis opera necessaria, ut ex solo defectu gratiæ non solum desint, sed etiam impossibilia sint ? Consonat Concilium Provinciale Coloniense primum, p. 7, c. XXXII, tom. III Conciliorum, pag. 81 : « Nemo hic excusa- » tionem prætexat, quod non trahatur, cum » Deus semper stet ante ostium pulsans, » nimirum per internum, et externum ver- » bum commonens, ut convertatur a via » nostra pessima ; et inclinans, quoniam » ira, in omnem animam hominis operantis » malum : gloria autem omni operanti bo- » num. » Arguit eos, qui sua peccata, et impœnitentiam defectu gratiæ auxiliantis et impossibilitate excusare tentant, quia eis etiam gratia vere sufficiens adest non solum externa, sed etiam interna, qua in Deum converti, et peccatorum pœnitere valeant. Alia Testimonia Sacra, quæ nostræ doctrinæ favent, discursu Theologicarum rationum, quibus ea rursus fulcienda est, expendemus.

SECTIO VI.

Gratia pure sufficiens ex Conciliis et Pontificibus Ecclesiæ.

Concilium Lateranense.

65. Ex doctrina Sacrarum Litterarum hauserunt Concilia, et Pontifices Ecclesiæ plures sanctiones, quæ gratiam vere sufficientem, et non efficacem supponunt. Ita Lateranense Concilium sub Innocentio III, cap. Firmiter : « Si post susceptionem Baptismi » quispiam relapsus fuerit in peccatum, per » veram pœnitentiam potest semper repa- » rari. » Omnes relapsos post Baptismum comprehendit, et eis omnibus, tam reipsa pœnitentibus, quam non pœnitentibus potestatem veræ pœnitentiæ, qua reparentur, adscribit. At potestas veræ pœniteutiæ sine auxilio gratiæ vere sufficienti esse non potest. Ergo etiam qui reipsa non pœnitent, tali gratia vere sufficienti, sicut potestate pœnitendi præditi sunt.

Arausicanum II.

66. Arausicanum II, can. XXV : « Hoc se- » cundum fidem Catholicam credimus, quod » accepta per Baptismum gratia omnes ba- » ptizati, Christo auxiliante, et cooperante, » quæ ad salutem pertinent, possint, et de- » beant, (si fideliter laborare voluerint,) » adimplere. » Pende duo. Alterum, omnibus baptizatis tribuere absolute potestatem ex gratia auxiliante constitutam agendi ea, quæ ad salutem pertinent, et debent, atque adeo gratiam vere sufficientem communem omnibus etiam illis, qui talia non agunt. Alterum, per illam conditionalem, « si fide- » liter laborare voluerint, » occurrere cogitationi Baianorum, nimirum quia gratia vere sufficiens talis conditionis est, ut operetur, si velit arbitrium, et non operetur, si nolit, ac proinde ut nolente arbitrio possit frustrari effectu, effectusque frustratio non in defectum gratiæ, sed in vitium revocetur arbitrii. Quibus subdit : « Deus nobis inspirat, ut et Baptismi sacra- » menta fideliter requiramus, et post Ba- » ptismum cum ipsius adjutorio ea, quæ sibi » sunt placita, implere possimus. » En divinæ gratiæ inspiratio, et virtus, qua baptizati, quæ sunt Deo placita implere possint, omnibus adest. Plures autem sunt, qui eam non adimplent.

Valentinian. III.

67. Valentinianum III, sub Lothario anno 855, profitetur : « Nec ipsos malos ideo

» perire, quia boni esse non potuerunt, » sed quia boni esse noluerunt; suoque » vitio in massa damnationis, vel merito » originali, vel etiam actuali permanse- » runt. » Itaque non defectus potestatis, et gratiæ auxiliantis divinæ, sed soli vitio voluntatis creatæ verti debet, quod mali pereant, cum boni esse potuerint si vellent, utique accepta a Deo gratia vere sufficienti; sine qua boni esse, et salvi fieri homines nequeunt. Ergo in eis, qui pereunt, supponit Concilium gratiam vere sufficientem, quæ efficax non fuerit.

Senonense et Coloniense.

68. Accedunt Senonense, et Coloniense canonibus disertis, quos verbatim dedimus n.° 63. Nam Senonense decernit, ideo gratiæ necessitatem libero non præjudicare arbitrio, quæ semper, et omnibus prompta est, corda humana pulsans, quin momentum quidem prætereat, in quo non stet ad ostium, ut cooperetur arbitrio. Coloniense vero impœnitentibus excusationem impossibilitatis præcludit, quia eis semper præsens est gratia ad pœnitentiam commonens, et inclinans. Quo etiam venit Concilium Moguntinum, c. VII : « Hanc vero prævenien- » tem gratiam cum per alia media tum » potissimum in prædicatione verbi ad con- » versionem hominis operari, dum homo » peccatorum suorum admonitus, et a Deo » justo judice constitutat peccatis supplicia » metuens, mox excitatus, et adjutus Dei » gratia a timore peccati ad Dei misericor- » diam cogitationem deflectit. » Quippe decernit, internam prævenientem gratiam Dei provideri homini nexam ministerio externo creaturarum, ac potissimum prædicationi verbi Dei, quæ fieri crebro solet etiam iis, qui re ipsa non obediunt. Ergo gratia Dei interna datur plerumque a Deo sine fructu salutis.

Moguntinum.

Tridentinum.

69. Tridentinum id crebro, sess. XI, supponit : Imprimis c. XI : « Nam Deus impos- » sibilia non jubet, sed jubendo monet, et » facere, quod possis, et petere, quod non » possis, et adjuvat, ut possis. » Si enim Deus subtraheret gratiam vere sufficientem eis, qui violant præcepta, juberet impossibilia, cum sine tali gratia impossibilis sit adimpletio præceptorum. Quare Concilium, ut præcepta observatu possibilia definiat, decernit, simul cum præceptis conferre potestatem, et juvare auxilio suæ gratiæ, ut ea implere possimus, aut saltem gratiam, et potestatem orandi pro impetrando tali auxilio ; cum tamen plerique obligentur præceptis, quin ea observent, nec pro auxilio gratiæ impetrando orent. Unde colligit, justos posse adimplere præcepta, et justitiam acceptam conservare, quamvis in levia quotidiana peccata crebro cadant, ideoque subdit : « Quo fit, ut justi ipsi eo » magis se obligatos ad ambulandum in via » justitiæ sentire debeant, quo liberati jam » a peccato, servi autem facti Deo sobrie, » juste, et pie viventes proficere possunt per » Christum Jesum, per quem accessum ha- » buerunt in gratiam istam. » Itaque justi eo magis obligati sunt ad ambulandum in via justitiæ, quo magis in ea pie viventes auxilio gratiæ divinæ proficere possunt. Unde qui non ita ambulant, nec proficiunt, ob defectum potestatis, et gratiæ excusari nequeunt, ut jam præmiserat : « Servant » sermones ejus : quod utique cum divino » auxilio præstare possunt. » Continuoque confirmat, rationem subdens : « Deus nam- » que sua gratia semel justificatos non de- » serit, nisi ab eis prius deseratur. » Scilicet quia Deus non subtrahit suam gratiam auxiliantem justificatis, et præcepta servantibus, cum eam nulli subtrahat; nisi prius ipse subtrahat obedientiam, et cooperationem gratiæ, ut anteriori sect. illustravimus.

Interpretatio Baianorum rejicitur

70. Baiani volunt, Tridentinum hic non esse accipiendum de desertione Dei, quæ fit per subtractionem gratiæ actualis, sed justitiæ habitualis, quia solum contendit sancire, justos non deperdere justitiam habitualem per venialia peccata, sed solum per mortalia, quibus vere Deus deseritur. Sed sinistra, et violenta est expositio. Nam totus capitis illius contextus, et scopus, quem præmisimus, illi contradicit. Mens enim tota Concilii eo solum dirigitur, ut persuadeat, justificatis esse possibilem observationem mandatorum Dei, quia gratia auxilians divina ad illam necessaria, a qua tota possibilitas pendet, justificatos non deserit, non solum ut præcepta adimpleant, sed etiam ut consiliis obedientes magnos profectus faciant, quod proxime ante desertionem Dei a justificatis alienam præmiserat. Ergo desertio subsequens Dei annexa desertioni antecedenti hominis intelligenda est destitutio gratiæ auxiliantis actualis, et non justitiæ habitualis privatio. Quod enim peccata venialia cum justitia componi possunt, obiter tantum, et remotius ab ea sententia assertum fuit.

71. Consequenter c. XIII. « Nemo ut per- » severanter stet, sibi certi aliquid absoluta » certitudine polliceatur : tametsi in Deo » auxilio firmissimam spem collocare, et » reponere omnes debent. Deus enim, nisi » ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit » opus bonum ; ita perficiet, operans velle, » et perficere. » Hinc duplex argumentum conficio. Alterum, quia non potest esse firmissima spes perseverantiæ, ubi non est firmissima spes auxilii gratiæ. At omnes tam reprobi, quam prædestinati nequeunt habere spem firmissimam auxilii efficacis, ubi non sit certum, eam gratiam omnibus dari, imo sit certum aliquibus negari. Ergo talis spes firmissima solius erit sufficientis gratiæ, quæ nulli subtrahitur. De quo argumento plura sect. XVI. Alterum, quia certum supponit, omnes perseveraturos, « nisi » ipsi illius gratiæ defuerint. » Ergo certum est, omnibus dari eam gratiam sufficientem, qua perseverent, si ipsi tali gratiæ non desint, atque adeo eos, qui re ipsa non perseverant, gratiam habuisse sufficientem, cui defuerunt, ac proinde inefficacem. Unde etiam confirmatur de gratia actuali intelligendum, quod prius dixerat, « Deum nemi- « nem deserere, nisi prius deseratur ab ipso. » Nam hic expresse disserit de auxilio gratiæ actualis, et quod nunc asserit, « nisi ipsi » illius gratiæ defuerint, » tunc asseruit, « nisi prius deseratur ab ipso. »

72. Item can. XXIX : « Si quis dixerit, eum, » qui post Baptismum lapsus est, non posse » per gratiam resurgere, anathema sit. » Quæ definitio non est conditionalis si gratia ad resurgendum detur, sed absoluta potestatis resurgendi, et gratiæ ad illud sufficientis. At illi, quibus denegatur gratia vere sufficiens ad pœnitentiam, quales sunt omnes impœnitentes, non possunt vere per gratiam resurgere. Ergo impœnitentibus vere conceditur gratia sufficiens. Nec prætereundus canon VI ejusdem sess. : « Si quis » dixerit, non esse in potestate hominis vias » suas malas facere, etc. anathema sit. » Ubi contra Lutherum definitur, in potestate hominis esse declinare peccata, et obedientiam mandatorum eligere, Si autem adimitur homini gratia sufficiens ad cavenda peccata, et observanda præcepta, non est in ejus potestate peccata cavere, et præcepta observare, siquidem talis potestas constituitur ex gratia auxiliante vere sufficienti ad ejus extremi electionem necessaria. Ergo qui peccat, destitutus non est gratia vere sufficienti ad non peccandum et præceptum implendum.

Conciliis subscribunt Pontifices.

73. Subscribunt Pontifices Ecclesiæ Pius V, Gregorius XIII et Urbanus VIII, dum Baio interdicunt propositionem LV : « Definitiva » hæc sententia, Deum homini nihil præ- » cepisse impossibile, falso tribuitur Augu- » stino, cum Pelagii sit. » Quippe Baius tuebatur, quod in hac controversia enixe contendunt Baiani, eam sententiam solum in hominem integrum, cui debitæ erant vires sufficientes ad implendum præcepta, non vero in hominem lapsum, qui suo peccato eos perdidit, et sibi impossibilitatem attulit, vere convenire, Pelagiumque solum adhuc post lapsum docere, homini sine auxilio gratiæ præcepta esse observatu possibilia, ea ratione Augustino sæpius objecta, quod præcepta etiam ligant hominem lapsum, et nullum ad impossibile obligari posse. Quod etiam frequentissime inculcant Baiani. Ita Baius, lib. de Peccato originis c. XII, cujus argumentum est : « Quo sensu » verum sit, quod Deus homini nihil impos- » sibile præceperit ? » Cui respondet : « Quamquam communis animi conceptio, » qua dicitur Deus homini nihil impossibil » præcepisse, sensu aliquo legitimo, quem » statim explicabimus, verissima sit ; atta- » men definitiva sententia, quæ divo Augu- » stino adscribitur, Augustini non est ; sed » Pelagii in Epistola ad Demetriadem virgi- » nem, quam Beda Juliano tribuit. »

74. Sensum autem legitimum ejus sententiæ sic exponit : « Dico igitur, communem » animi conceptionem, qua dicitur : Deum » homini nihil impossibile præcepisse, de » homine recto, qualis erat, cum Deus ab » initio mandata, et præcepta illi apposuit, » esse verissimam. » Rationem continuo subjicit : « Quia in illo statu ex viribus sibi » in sua creatione donatis absque omni im- » pedimento, et difficultate præstare poterat, » quidquid Deus illi præceperat, et quod » vetuerat, vitare. Sicut etiam significat » Scriptura, quæ dicit : *Si volueris mandata* » *servare, conservabunt te.* Nihil enim » aliud fuit ei, mandata servare, quam velle » servare. » Id autem verum non esse de homine lapso, cum probasset ex Augustino, et Prospero, concludit : « Quod igitur consi- » deratione primæ integritatis, et respiciendo » ad vires homini in sua creatione collatas » verissime dicitur : Deum nihil homini præ-

» cepisse impossibile : Hoc de homine cor- » rupto dici non potest. » Probationemque claudit : « Quia Deus legem, quam homini » recto, et ad eam implendam idoneo posuit, » non ideo postea mutare, imo potius tol- » lere debuit, quia homo voluntarie pec- » cando suo vitio sibi obediendi facultatem » ademit. » Hic est ipsissimus Baianorum discursus. Cui plura attexit Baianis per omnia conformia, testimoniaque Augustini, quibus illi præcipue nituntur. Nec aliud poterat consequenter asserere Baius, cum infideles statuerit gratiæ divinæ expertes, et simul impotes adimplere naturalia præcepta, necessitateque peccantes. Igitur cum Pontifices Ecclesiæ superiorem Baii sententiam proscribunt, non solum doctrinam Baianorum, sed etiam rationem unicam, quod ea Augustiniana sit, et opposita Pelagiana, in qua nituntur, condemnant. Itaque proscriptione superioris propositionis Baii volunt homini etiam lapso adesse gratiam, et potestatem vere sufficientem, qua præcepta adimpletu sibi possibilia sint, quamdiu eorum obligatione tenetur, et in ea delinquit. Ac per consequens gratiam tunc adesse sufficientem, quæ efficax non sit.

75. Quibus concinit Innocentius I, Epist. ad Concilium Carthaginense, apud Augustinum XCI, definiens : « Deum quotidiana » præstare remedia, quibus nisi freti, con- » fisique nitamur, nullatenus vincere hu- » manos poterimus errores, » Quotidiana remedia vocat continua, ac frequentia auxilia gratiæ, quæ omnibus præsto sunt, ut humanos possint vincere errores. Et in Epist. ad Concilium Milevitanum apud Augustinum XCIII : « In omnibus Divinis Pa- » ginis voluntati liberæ non nisi adjuto- » rium Dei legimus esse nectendum. » Ergo ex Divinis Paginis libertati humanæ nexum est adjutorium Dei. Ac proinde non est rejiciendum adjutorium gratiæ ab homine libero etiam peccante, sed concedendum libertati ejus annexum, etiamsi non sortiatur effectum.

SECTIO VII.

Gratia pure sufficiens ab Augustino asserta.

Probatio ex doctrina Patrum.

76. Aggrediamur probationem ex doctrina Patrum, præsertim Augustini, in qua ignotam esse gratiam naturæ lapsæ vere sufficientem, et non efficacem, præfidentissime asseverant Baiani. Sed quantum hallucinentur, præclara omnium præcipue Augustini testimonia prodent. Plura in expositionem Sacrarum Litterarum præmisimus, et expendimus. Alia nunc producemus. Ejusmodi gratiam agnoscit, lib. LXXXIII, qq., q. LXVIII : « Ad illam cœnam nec om- » nes, qui vocati sunt, venire voluerunt, » neque illi, qui venerunt, venire possent, » nisi vocati. Itaque nec illi debent sibi » tribuere, qui venerunt, quia vocati vene- » runt, nec illi, qui noluerunt venire, de- » bent alteri tribuere, sed tantum sibi ; » quoniam, ut venirent vocati, erat in eo- » rum libera potestate. Vocatio ergo ante » meritum voluntatem operatur, qui autem » vocatus non venit, sicut non habuit meri- » tum præmii, ut vocaretur, sed inchoat » meritum supplicii, cum vocatus venire » neglexerit. » Disserit de vocatione gratiæ, quæ redditur sine meritis, et eam omnibus ad cœnam vocatis non solum eis, qui reipsa venerunt, sed etiam aliis, qui non venerunt, præstitam tradit, ideoque quod hi non venerint, sibi soli tribuendum, quia non ex defectu potestatis, et gratiæ, sed vitio propriæ voluntatis, sive quia noluerunt, non venerunt, proptereaque merito suppliciis addicti sunt. 1° Augustini.

77. Consonat. lib. I ad Simplicianum, q. II : « Noluit Esaü, et non cucurrit, sed » etsi voluisset, et cucurrisset, Dei adjuto- » rio pervenisset, qui etiam velle, et cur- » rere vocando præstaret, nisi vocatione » contempta reprobus fieret. » Qui vocationem contemsit, non caruit adjutorio gratiæ, quo posset currere, si vellet. Tamen non cucurrit, ac subinde adjutorium ei fuit pure sufficiens, et non efficax. Et de sanctis, serm. XLVII : « In potestate nostra » posuit, qualiter in die judicii judicemur » non dixit : Vade in Orientem, etc. Sed : » Dimitte inimico tuo, et dimittetur tibi : » nihil extra te quærit, at te ipsum, et » conscientiam tuam te Deus dirigit ; in » te enim posuit, quod requirit. » Non esset in nostra potestate in die judicii sors sanctorum, si nobis subtraheretur gratia sufficiens ad talem potestatem necessaria. Igitur cum hæc potestas omnibus facta sit, omnibus etiam illis, qui eam sortem non consequuntur, data est etiam eis gratia vere sufficiens ad illam.

87. Eidem veritati prælucet, quoties in-

cidit in illud Joan. I : *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Ita lib. I, de Genesi contra Manichæos, c. III : « Illud » autem lumen non irrationabilium animalium oculos pascit, sed pura corda eorum, » qui Deo credunt, et ab amore visibilium » rerum, et temporalium se ad ejus præcepta servanda convertunt, quod omnes » homines possunt, si velint, quia illud » lumen omnem hominem illuminat venientem in hunc mundum. » Ubique hoc lumen gratiam corda pascentem intelligit. Illud autem asserit omnibus commune etiam violantibus præcepta, quibus propter ea potestatem illa servandi etiam servantibus communem, et æqualem adscribit. Eadem mente præcedens testimonium exponit, Tract. II in Joan. circa med. : « Si » autem tu stas, præsens est tibi, sed non » stetisti, recordare, unde ecciderís : unde » te dejecit, qui prior te cecidit. Dejecit » enim te, non vi, non impulsu, sed voluntate tua. Si enim malo non consentires, » stares, illuminatus maneres. » Deus semper adest præsens, et illuminans suæ gratiæ adjutorio, ut stes, etiam quando cadis, quia si voluisses, « illuminatus » stares.

79. Idem confirmat crebro prædicans, eos, qui damnantur, et delinquunt, non, quia non possunt oppositum, sed quia nolunt delinquere, et damnari. Ita lib. II de Peccat. Merit., c. XVII : « Cum voluntate » humana gratia adjuvante divina sine » peccato hac vita homines possint esse : » cur non sint, possem facillime, ac veracissime respondere ; quia homines nolunt. » Et de Grat. et libero arbitr. c. XV : « Quid prodest, si quod possumus, nolumus ? » Et lib. I Retract. c. XXII : « Alio » lòco dixi, nisi quisque voluntatem mutaverit, bonum operari non potest, quod in » nostra potestate esse positum, Dominus » in alio loco posuit, ubi ait : Aut facite arborem bonam, et fructum ejus » bonum. Matth. XII. Quod non est contra » gratiam Dei, quam prædicamus : in potestate quippe hominis est, mutare voluntatem in melius, sed ea potestas nulla » est, nisi a Deo detur. » Si quod nolunt homines, possunt, et in eorum potestate positum est mutare in melius voluntatem, plane eis non deficit gratia sufficiens, qua possint, et qua talis potestas constituatur.

80. Eodem faciunt plura, quæ gratiam auxiliantem Dei non solum operantibus, et justis, sed etiam non operantibus, et peccatoribus generalem produnt. Ita ad illud *longanimis, et multum misericors,* in Psal. CII : « Blasphematur quotidie, et facit solem » oriri super bonos, et malos. Vocat undique ad correctionem, vocat undique ad » pœnitentiam, vocat beneficiis creaturæ, » etc. » En ipsos blasphemantes non desistit undique auxilio suæ gratiæ prævenienS ad correctionem, et pœnitentiam vocare. Et lib. de vera Relig. ad finem : « Nisi Deus » summe bonus esset, qui et nulli naturæ, » quæ ab ipso bona esse potest, invidit, et » in bono ipso alia quantum vellent, alia » quantum possent, ut manerent, dedit. » Observa discrimen inter creaturas liberas, et naturales. Naturalibus enim quantum possent, liberis autem quantum vellent, dedit Deus, ut essent bonæ, disponens utrisque juxta propriam earum conditionem media ad suam bonitatem comparandam necessaria, quin liberis aliunde, quam ex sua voluntate illa deficiat. Et paulo inferius. « Donum benignitatis ejus, quo placuit, et conciliatum est auctori suo, ut » non interiret, quidquid ab eo per verbum » factum est. » Ut non interiret, intelligit, quantum est ex parte Dei prævenientis necessaria ad evitandum interitum.

81. Ideo illud discrimen constituit inter opera gratiæ gratis datæ, et gratiæ ad pietatem auxiliantis, quod illa non sint in potestate cujusque hominis, sicut ista, quia non omnibus tribuit gratiam ad patranda miracula, sicut ad pietatis opera agenda. Ita lib. I Homil. homil. XXXIV : « Sic ergo » dedit cuidam mortuos suscitare, alii dedit disputare : omnibus tamen quid dedit ? *Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde.* » Propterea illud Psal. LV. *In me sunt Deus vota tua,* exponit : « Ipse » dedit tibi fidem, spem et charitatem : » hoc sacrificaturus es. Sed plane omnia » illa cætera potest tibi auferre inimicus » invito ; hoc auferre non potest, nisi volenti. Volens habere aurum, perdet aurum : fidem nemo perdit, nisi qui spreverit. » Quis autem spernit fidem, nisi qui auxilio gratiæ sufficienti potens retinere illam perdit ? Ergo qui perdit potens est auxilio gratiæ sufficienti retinere, et ideo non potest, nisi volens perdere. Quocirca hæc bona debemus conservare, et rei sumus, si perdimus, quia dedit nobis Deus

et liberam voluntatem, et sufficientissimam facultatem. Sic lib. III, de libero arbitr. c. XVI : « Ex eo igitur quod non accepit, » nullus reus est, ex eo vero quod non fa- » cit, quod debet, juste reus est. Debet au- » tem, si accepit, et voluntatem liberam, » et sufficientissimam facultatem. » At cui deest gratia vere sufficiens, non adest sufficientissima facultas. Ergo is non debet salutis opera, quæ non facit.

82. Expende ex serm. CII de Tempore : « Deus modo pro ineffabili pietate sua non » solum nos admonet, sed etiam rogat, ut » a peccatis mortiferis revocemur. Audia- » mus illum, dum rogat, ne nos postea » non audiat ille, dum judicat. Audiamus » eum per Prophetam dicentem : *Fili, mise-* » *rere animæ tuæ placens Deo.* Quid ad hæc » respondebit humana fragilitas? Deus te » rogat, ut tui miserearis, et non vis. Cau- » sam tuam apud te agit, et a te non potest » impetrare. » Jam quis credat, Deum subtrahere gratiam sufficientem ad pœnitentiam ei, quem rogat, ut pœniteat? Nonne illuderes, si rogares filium, ut aggrederetur litterarum studium, et illi negares auxilia ad studium necessaria, quæ tu facillime præstabis, et a nullo alio filius sperare potest. Vide clarissima omnium testimonia n. 315 et 316, 322 et 323.

83. Quamvis hæc pro Augustini doctrina nostræ sententiæ consentanea illustria sint, illustriora forte cuipiam videbuntur alia, quæ arguentes ex Sacris Litteris adduximus n. 33, 39, 41, 44, 50 et 51, nec non alia, quæ subjiciemus progressu conficientes argumenta Theologica ex possibilitate præceptorum, ex spe Theologica omnibus communi auxiliis divinis innixa, ex gratia interna auxiliis externis communibus nexa, ex gratia etiam obduratis, et excæcatis disposita, ex voluntate Dei salvandi omnes homines etiam reprobis generali, ex Christi redemptione, et oratione omnibus communi, et aliis; omnia enim hæc illustrat Augustini doctrina. Quare etiam hæc pronuntiata recolenda sunt, ut deprehendas, quantum, et quam enormiter ab Augustini principiis sanctissimis aberraverint Baiani, qui post lapsum Adæ gratiam pure sufficientem omnino impossibilem, quia Augustino incognitam, voluerunt.

SECTIO VIII.

Asserta item a Discipulis Augustini.

84. Rursus mens Augustini, et veritas nostræ doctrinæ colligitur manifesta ex scriptis Discipulorum ejus. Perpetuus in ea asserenda fuit Prosper, gratiam Dei omnibus hominibus generalem deprædicans. Sic lib. II, de Vocat. Gentium, c. V : « Quæ » gratia etsi parcior antea, atque occultior » fuit : nullis tamen seculis se negavit, » virtute una, quantitate diversa, consilio » incommutabili, opere multiformi. » Et c. XXIX : « Universitati hominum ita multi- » plex, atque ineffabilis bonitas Dei consu- » luit semper, et consulit; ut neque ulli » percuntium excusatio suppetat de abne- » gato sibi lumine veritatis, neque cuiquam » sit liberum de sua justitia gloriari. » Quibus disertissime sancit, gratiam Dei nulli hominum, nec etiam pereuntium abesse, quin de ipsa abnegata ullam excusationem prætexere queant. Tale autem auxilium gratiæ non solum commune, sed etiam supernaturale præmiserat, dicens : « Quod et » nemini negatur, et nulli debetur, in iis, » quos promisit, efficitur. » Auxilium enim quod nulli debetur, supernaturale est, et illud asserit nulli negari. Item de solo auxilio supernaturali verum est, et a Prospero, et Augustino sæpius inculcatum, non posse quemquam agentem cum illo de sua justitia gloriari. 2° Prosperi.

85. In eodem est argumento, lib. II, de Vocat. Gent. c. X : « Manifestaverunt divi- » norum eloquiorum multæ auctoritates, » et continua omnium seculorum experi- » menta docuerunt, justam Dei misericor- » diam, misericordemque justitiam, nec » alendis unquam corporibus hominum, » nec docendis, juvandisque eorum menti- » bus defuisse. Semper etiam pluit super » bonos, et malos, semper solem suum oriri » facit super justos, et injustos. » Eadem repetit sent. IV, et in Comment. Psal. CII, ad illud *longanimis, et multum misericors*, conferens cum testimonio Matth. V : *Qui solem suum oriri facit super bonos, et malos.* Itaque Deus nullis hominum mentibus juvandis defuit, ideoque nullis adjutorium gratiæ sufficientis subtraxit. Quare c. XIII, consequenter : « Cum ergo talia ad Cain

» loqueretur Deus, numquid ambiguum » est, voluisse eum, et (quantum ad illum » medendi modum sufficiebat) egisse, ut » Cain ab illo impietatis furore resipiscere? » Sed malitia pertinax inde facta est inex- » cusabilior, unde debuit esse correctior. » En Deus voluit, ut Cainus resipisceret, et ad eum finem « egit quantum ad illum modum » medendi sufficiebat, » et ideo ejus pertinax malitia facta est inexcusabilior, unde debuit esse correctior. Quod vero auxiliis præstitis sciebat Deus non esse convertendum Cainum, et robustiora ei subtraxerit, cavet Prosper : « Nec ex eo necessitate pec- » candi urgebatur facinus voluntatis. » Scilicet quia ei providerat auxilia gratiæ, quibus posset peccatum cavere, « quantum » ad illum modum medendi sufficiebat. »

86. In eodem persistit c. XXVIII : « Sicut » qui crediderunt, juvantur, ut in fide ma- » neant, sic etiam qui non crediderunt, » juvantur, ut credant. » En adjutorium gratiæ præsens illis, qui non credunt, vide plura in eodem capite. Consonat. c. XXIII : « Non irreligiose arbitror credi, neque in- » convenienter intelligi, quod isti pauco- » rum dierum homines ad illam pertineant » gratiæ partem, quæ semper universis est » impensa nationibus : qua utique si bene » eorum uterentur parentes, etiam per eos- » dem juvarentur. » Ergo parentibus providetur gratia sufficiens ad consulendum saluti filiorum infantium, qua interdum male utuntur, et ideo parentum culpa infantes sine Baptismo decedunt. Rursus c. XXVI, conferens voluntatem creatam cum gratia : « De sua habens mutabilitate, si deficit; de » gratiæ opitulatione, si proficit : quæ opi- » tulatio per innumeros modos, sive occul- » tos, sive manifestos omnibus adhibetur, et » quod a multis refutatur, ipsorum est ne- » quitiæ ; quod autem a multis suscipitur, » et gratiæ est divinæ, et voluntatis huma- » næ. » Cernis, dividi a Prospero opitulationem gratiæ in eam, quæ reluctantium nequitia refutatur, nempe pure sufficientem, et eam, quæ a multis suscipitur, nimirum efficacem.

87. Tandem c. XXXI, concludit : « Elabo- » ratum est, quantum Dominus adjuvit, ut » non solum in novissimis diebus, sed etiam » in cunctis retro sæculis probaretur, gra- » tiam Dei omnibus hominibus adfuisse, » providentia quidem pari, et bonitate ge- » nerali, sed multimodo opere, diversaque » mensura; quoniam, sive occulte, sive » manifeste ipse est, (ut Apostulus ait) *sal-* » *vator omnium hominum, maxime fidelium.* » Quibus consonat c. XXXIV, et lib. de vita contemplat. c. VIII, et ad object. Vincentiani, XIII et XV. Ex quibus indubitatum est constantem fuisse Prosperi mentem in asserenda gratia auxiliante Dei pure sufficienti, quippe omnibus etiam non cooperantibus communi. Quod rursus pulchre cecinit lib. de Ingrat. c. X, disserens de Gratia, quam Ecclesia Catholica profitetur :

> Ut cunctos vocet illa quidem, invitetque, nec [ullum
> Præteriens studeat, communem afferre salutem
> Omnibus, et totum peccato absolvere mundum:
> Sed proprio quemque arbitrio parere vocanti,
> Judicioque suo mota se extendere mente
> Ad lucem oblatam, quæ se non subtrahat ulli.

Audis, gratiam Dei cunctos vocare, nullum præterire, nulli subtrahi, et in omnium arbitrio ejus obedientiam constitui, ideoque inobedientiam ad culpam deputari. Recole alia n. 53 et 54 in expositionem Sacri Textus nostræ doctrinæ faventis adducta. Item ea, quæ Disp. XX, sect. VII, ex ipsius scriptis expendimus pro gratia infidelium naturalibus auxiliis ad bona opera agenda conjuncta, quæ præsenti huic nostro asserto consona sunt.

3° Fulgentius.

88. Subscribit etiam Fulgentius Epist. VII ad Venantiam, c. VIII, ex parabola Samaritani, probans, omnibus provideri auxilia gratiæ ad salutem sufficientia, et necessaria, et concludens : « Sicut ergo medico nostro » nulla est incurabilis plaga; ita nec in ali- » quo vulnere, nec in aliquo tempore cœle- » stis potest deficere medicina. Ideo ipse » medicus semper se posse converso salutem » donare testatur : numquid qui cadit non » resurget? aut qui aversus est, non rever- » tetur ? quare ergo aversus est populus » iste in Hierusalem aversione contentiosa ? » Induraverunt cervices suas; noluerunt re- » verti. » Si in nullo tumpore deficit cœlestis medicina peccatori, plane nec deficit gratia cœlestis vere sufficiens, qua in Deum conversus sanetur : quo circa peccatores, non quia non possunt, sed quia nolunt, non revertuntur in Deum, nec suis vulneribus medentur. Ideo c. X, nullam ætatem excipit, in qua non possit homo converti in Deum, et a Deo in conversionem non vocetur : « Si aliquam ætatem judicaret Domi-

» nus conversionis remedio ineptam, non » diversis temporibus operarios vocaret ad » vineam. » Hinc colligit: « In quacumque » igitur quis ætate vocatus, si benignita- » tem vocantis Domini non spernat, necesse » est, denarium vitæ perennis accipiat. » Ergo in quacumque ætate vocat Deus hominem ad pœnitentiam, quam plerique non agunt, quia vocatio ejus conditionis est, quam quisque spernere possit. Eo respicit, lib. de Incarn. et Grat. c. XII : « Sic humano » generi gratuitam gratiam divina bonitas » contulit, per quam in hominibus non so- » lum propaginis obligatione contracta, et » vitio propriæ voluntatis adjecta deleretur » omnis iniquitas, quin etiam cogitationis » sanctæ amissæ pridem in homine primo, » per hominem secundum reciperetur fa- » cultas. » Si alicui lapso negaretur gratia vere sufficiens ad pœnitentiam non illi restitueretur facultas amissa sanctæ cogitationis, et gratiæ auxiliantis, per quam omnis iniquitas deleatur, cum sine illa deleri non possit iniquitas ejus, cui talis gratia denegatur. Vide alia n. 52.

4° Orosius. 89. Accedit Paulus Orosius doctrinæ Augustini vindex acerrimus in Apolog. pro libertate arbitr. ante med. « Mea semper » hæc est fidelis, atque indubitata sententia, » Deum adjutorium suum non solum in » corpore suo, quod est Ecclesia, cui spe- » cialia ob credentium fidem gratiæ suæ » dona largitur, verum etiam universis in » hoc mundo gentibus propter longanimem » sui, æternamque clementiam submini- » strare, non ut tu asseris cum discipulo » tuo Cœlestio, cui jam apud Africanam » Synodum occulta illa impiorum dogma- » tum natura contusa est, in solo naturali » bono, est in libero arbitrio generaliter » universis unam gratiam contributam, sed » speciatim quotidie per tempora, per dies, » per momenta, per atomos, et cunctas, et » singulis ministrare. » Et post pauca : » Itaque cum videas, hominibus ignaris » tantam diaboli incubuisse nequitiam in » disperdendum, nullam hinc credis in cu- » stodiendo gratiam præfuisse? » Et tandem concludit : « Ex quo evidentissime declara- » tum est, nemini hominum deesse adjuto- » rium, præsertim cum seductor insistat, et » insit infirmitas. » Considera, quanta certitudine Paulus Orosius profiteatur gratiam pure sufficientem, quippe omnibus etiam infidelibus non operantibus generalem, cum suam sententiam « semper fidelem, atque » indubitatam censeat.» Item diserte, et manifeste talem gratiam adstruere supernaturalem, et internam, cum respuat auxilia naturalia, et externa a Pelagio, et Cœlestio apud Africanam Synodum concessa.

90. Quibus annumera, quæ ad præformanda, et roboranda argumenta Theologica ex tribus his illustribus Augustini discipulis producemus, quæ per omnia Baianis principiis dissentientia, et nostris consentientia sunt. Unde considera, utri melius in hac controversia Augustini mentem assequuti sint? Prosper, Fulgentius, et Orosius gratiæ Augustinianæ per omnia propugnatores, et illustratores; an Baiani novitii, et garruli doctrinæ Augustinianæ buccinatores? Itaque cum indubitabile sit, Augustini discipulos nostræ adhæsisse sententiæ, in dubium verti non debet, Augustinum ab ea non dissensisse, et ab Scholis Catholicis, et omnium Theologorum Catholicorum cætu relegandos, qui oppositam tueri, et persuadere Augustinianam audent.

SECTIO IX.

Etiam asserta a cæteris Patribus.

5° Clem tis Roma 91. Eadem mens aliis Patribus ab initio nascentis Ecclesiæ constantissima fuit, quippe hausta ex doctrina Sacrarum Litterarum, quam tueri non posse, credunt, nisi potestatem salutis, et pœnitentiæ, gratiamque sufficientem ad illam, etiam iis, qui pereunt, communem adscribant, et in solum vitium arbitrii creati, et non in defectum gratiæ, et providentiæ divinæ eorum interitum, et impœnitentiam referant. Ita Clemens Romanus, Epist. III de officio sacerdotis : « Ab initio duo regna statuit Deus, » et potestatem dedit unicuique hominum, » ut illius regni fiat portio, cui se ab obe- » dientiam ipse subjecerit. » Hæc potestas adeundi regni, et se subjiciendi ex duobus, cui voluerit, sine gratia sufficienti nulli hominum conceditur. Item lib. I Recognit., pag. 3 : « Sic autem in vestra potestate, vel » recipere, quæ adnuntiamus, vel spernere.» Et post pauca : « Ita ut omnes, qui audiunt, » sequi possent. » Etiam hæc potestas accipiendi verbum Dei spernentibus communis gratiam vere sufficientem desiderat.

92. Dionysius Areopagita, lib. de Cœlesti

onysii gitæ.

Hierarchia, c. IX : « Nempe et aliis Gentibus, ex quibus et nos ad immensum, et » infinitum divini luminis pelagus, quod » semper paratum est, et patet omnibus ad » participandum, ex præteriti erroris cæcitate respiravimus : ad quod sane obsequentes ducebant Angeli præpositi singulis Gentibus. » Expende, omnibus paratum, et patens immensum pelagus divini luminis, et illustrantis, ac simul accendentis gratiæ, qua omnes si volunt, ex præteriti erroris cæcitate respirent. Ideo docet, « errorem, quo aliæ nationes in eos, » qui Dii non sunt, deflexerint, rectis Angelorum præfecturis non esse tribuendum, sed illis ipsis, qui proclivitate sua » de recta ad Deum ferente via deflexerint » amore sui, et contumacia. » Nota, illis tribuendum, quod deflexerint, non vero absentiæ luminis gratiæ, quod eis Angeli ministrarunt. Quia licet talis illustratio non defuerit, ea tamen potestatem non operandi reliquit; nam ut mox subdit Dionysius : « Nec enim vita nobis data est, cui vis illa» ta sit, aut imposita necessitas. »

jini.

93. Justinus Martyr Dialogo cum Triphone adversus Judæos in fine : « Itaque, si » omnes, qui misericordiam a Deo conse» qui volunt, superioris vitæ pœniteat, id » præstare possunt. » En omnibus communem potestatem sufficientem pœnitendi, et misericordiam consequendi. Eodem pertinent, quæ ad Gentiles quæst. IX, scribit : « In nostra potestate est, esse castos, aut » scortatores. Ad agendum dedit nobis Deus » vires : sed eas subjecit potestati propositi. » Accepimus enim a Deo faciendi, et non » faciendi potestatem. » Ad nullum autem virtutis actum agendum, ad nullumque vitandum peccatum vires sine auxilio gratiæ admittunt Baiani ex conditione naturæ lapsæ, nec nos ex lege supernaturali providentiæ divinæ. Irenæus, lib. IV. adversus

ci.

hæreses, c. LXXI : « Hi, qui non operantur » bonum, judicium justum recipient Dei, » quoniam non sunt operati bonum, cum » possent operari illud. » Expende potestatem sufficientem operandi bonum non operantibus concessam. Item rationem, quia aliter non possent subire justum judicium Dei. Consonat ibidem, c. XXIX : « Si autem » quidam propter inobedientes Israëlitas » perditos infirmum dicunt legis Doctorem, » invenient in ea vocatione, quæ est secun» dum nos, multos quidem vocatos, paucos » vero electos : et id, quod erat semper li» berum, et suæ potestatis, in homine sem» per servasse Deum, et suam exhortatio» nem : ut juste damnentur, qui non » obediunt ei, et qui obedierunt ei, hono» rentur incorruptibilitate» Nota vocationem, et exhortationem tam internam, quam externam, qua obedirent, etiam qui non obediunt, semper fuisse communem, ut locus esset inobedientium pœnæ, sicut obedientium præmio. Vide alia n. 34.

94. Clemens Alexandrinus lib. II Stromat, pag. 6 : « Divinum verbum clamavit, omnes » simul vocans eos quidem vel maxime » cognoscens, qui non erant parituri : et » tamen quoniam est in nostra potestate » parere, et non parere, ut nulli possint » causari prætextum ignorantiæ, justam » fecit vocetionem, etc. » Considera, Deum vocare etiam eos, quos præscit non parituros, ut in eorum potestate sit parere, et nullo prætextu sive ignorantiæ, sive impotentiæ excusentur. Idem lib. VII Stromat : « Servator quidem est, non horum quidem » servator, illorum vero non. Quomodo est » servator, et Dominus, si non est omnium » servator, et Dominus? Nec ergo unquam » aliquibus inviderit, qui omnes ex æquo » vocavit. » De vocatione gratiæ sufficienti ad salutem sermo est, quam sicut nulli invidit, nulli subtraxit Deus. Ibidem : « In » stadio decertant athletæ, et ex his utique » superat, qui aliptæ paruerit. Omnibus » enim omnia a Deo posita sunt æqualia, » et ipse alienus a reprehensione. Miseri» cordiam autem consequitur is, qui potens » est, et potens est, qui voluerit. » Itaque causa, cur aliqui palmam non obtineant, petenda est ex propria ipsorum voluntate, qui usi non sunt gratia, et potestate sufficienti, quam Deus eis disposuit, victoribus in certamine æqualem. Eadem mente in Orat. exhortat. ad Gentes : « Audite, qui » estis longe, audite, qui prope : nullis cæ» latum est Verbum, lux est communis, » omnibus illucescit hominibus, nullus est » in Verbo cymmerius. » Nullum excipit, quem lux divinæ gratiæ ad salutem necessaria, et sufficiens non illustret.

9° Clementis Alexandrini.

95. Cyprianus lib. IV. Epist. VII : « Si » dies omnibus æqualiter nascitur, et si sol » super omnes pari, et æquali luce diffun» ditur : quanto magis Christus sol, et dies » verus, in Ecclesia sua lumen vitæ æter» næ pari æqualitate largitur? Unde appa-

10° Cypriani.

» rebat, Christi indulgentiam, et cœlestem » gratiam postmodum sequuturam æqualiter omnibus dividi sine sexus varietate, » sine annorum discrimine, sine acceptione » personæ super omnem Dei populum spiritualis gratiæ munus infundi. Plane » eadem gratia spiritualis, quæ æqualiter » in Baptismo a credentibus sumitur, in » conversione, atque actu nostro postmodum vel minuitur, vel augetur. » Ergo æqualis non credentibus Evangelio, ac credentibus impœnitentibus, ac pœnitentibus cœlestis gratia dividitur, et infunditur. Apte

11° Ephrem

Ephrem Syrus, serm. XIII de compunct : « Semper ejus gratia corda nostra visitat : » sed si cor immundum offenderit, illico » recedit, rursusque Deus misericordia tactus cogit eum ad nos peccatores invisendos venire. Nequit enim penitus nos gratia » deserere; a propria enim ipsius benignitate » eo adigitur, ut omnium nostrum misereatur. » Gratia semper corda nostra visitans, et pulsans, et nunquam deserens, credi non potest deesse, cum adest operandi obligatio.

12° Hieronymi.

96. Hieronymus in Psal. CXL, tom. VII : « O infelicissimum humanum genus! qui » peccata excusamus, dicentes : Victus a » natura, cum in potestate nostra sit, et » peccare, et Domino adjuvante non pec» care. » Ergo non possumus infirmitate naturæ peccata excusare, quia semper adest adjuvans, et sufficiens gratia Dei, qua possumus illa vitare. Ita in exposit. fidei ad Damasum : « Tam eos errare dicimus, qui » cum Manichæo dicunt, hominem peccatum » vitare non posse; quam illos, qui cum » Joviniano asserunt, hominem non posse » peccare. » Igitur numquam admittendum est, hominem peccare, quin adsit gratia, et potestas sufficiens, qua vitare possit peccatum. Clarissime in Epist. ad Cyprianum : « Homo a principio conditionis Deo utitur » adjutore, et cum illius sit gratiæ quod » creatus est, illiusque misericordiæ quod » subsistit, et vivit : nihil boni operis agere » potest absque eo, qui ita concessit liberum arbitrium, ut suam per omnia gratiam non negarit. » Qui homini per omnia sua opera non negat gratiam, et eam per omnia non donat efficacem, dabit sane plerumque pure sufficientem. Alia habes n. 34 et 35.

13° Ambrosii.

97. Ambrosius, lib. VI in Lucam, c. antepenult. de refectione turbarum ex quinque panibus, agens : « Si tua negligentia virtu» tem, quam acceperas, perdidisti ; non » alimentorum cœlestinum, sed tuæ mentis » tibi præsidia defuerunt. Denique Dominus » sicut super justos, et injustos pluit, ita » etiam injustos pascit, et justos. » Et infra: » Dividit escas Dominus Jesus, et ille quidem vult dare omnibus, negat nemini, » dispensator est enim omnium. Sed cum » ille panes frangat, et det discipulis : si tu » manus non extendas tuas, ut accipias tibi » escas, deficies in via, neque poteris in » eum culpam tuam referre, qui miseretur, » et dividit. » Et iterum : « Quid respondebis ei? aut quomodo excusabis? Non » potes dicere, quia escam non dedit, qui » dat omnibus. Et non potes dicere, quia » noluit te bonum facere, ante quem posuit » bonum, et malum, ut non ex necessitate » bonum tuum esset, sed voluntarium. » Hæc alimenta, sive mentis præsidia sunt auxilia gratiæ, quæ Deus omnibus donat, et nulli denegat, et ideo qui peccat, inexcusabilis est, quia « non illi alimentorum, » sive auxiliorum « cœlestium, » seu « suæ » mentis præsidia defuerunt. » Ita lib. II de Cain, et Abel, c. VII, Cainum Dei nomine alloquens : « Non habes, quod excuses. » Culpæ ipsius ad te conversio est. In te » revertetur crimen, quod a te cœpit. Non » habes, in quo necessitatem magis, quam » mentem tuam arguas, in te retorquetur » impietas tua ; tu princeps illius es. » Et iterum : « Tu princeps operis tui, tu dux » criminis. » Si Caino defuisset gratia sufficiens cohibendi crimen, haberet, quo posset illud excusare, nec ab ipso, sed a subtractione præcedenti gratiæ necessariæ illud cœpisset, nec vere princeps, et Dominus illius cohibendi esset siquidem deficeret ad crimen arcendum potestas, et adesset ad agendum necessitas.

14° [illegible] sosto

98. Chrysostomus multus est in hac asserenda veritate. Sic homil. VII in Joan : « Gratia in omnes diffusa est; non Ju» dæum, non Græcum, non Barbarum, non » Scytham, non liberum, non servum, non » virum, non mulierem, non senem, non » juvenem excipit, aut dedignatur : omni» bus eadem est, omnibus se facilem exhi» bet, omnes pari honore advocat : qui » autem ejus munere frui negligunt, hanc » suam cæcitatem sibi ipsis imputent; cum » enim detur omnibus, omnibus pateat, et » nequam homines propria dumtaxat ma-

» litia ingredi recusant. » Gratia hæc omnibus hominibus disposita, non est solum externa, sed etiam interna, quia reddit potentes credere, et obedire præceptis, quin inobedientiæ ulla excusatio sit, et sine gratia interna talis potestas esse non potest, et prompta est impossibilitatis excusatio. Eleganter homil. XIII in Matth. expendens Matthæi conversionem circa finem : « Liberi arbitrii nos creavit Deus, ut voluntate nostra cum adjutorio Dei, quod volumus, faciamus. Si publicanus es, poteris fieri Evangelista : Si blasphemus es, potes fieri Apostolus : Si latro es, poteris paradisi colonus effici : Si magus es, poteris Dominum adorare. Nec est ulla malitia, quæ pœnitentia non solvatur : et ideo tanquam principia malignitatum eligit Christus, ut nemo usque in finem semetipsum despiciat. Noli mihi dicere ; perii, qui jam medicum habes fortiorem te, et potentiorem, quam infirmitas tua est. Medicum habes voluntatem tuam, si volueris, emendantem, et potentem, et cupientem. » Ergo cum libero arbitrio adest simul adjutorium Dei, quo si velis, ex publicano potes fieri Evangelista, ex blasphemo Apostolus, et ex latrone paradisi colonus, et inexcusabilis fias, si pereas.

99. Idem homil. II, in Psal. L, col. 4, moribundo desperatione dicenti : « Mille criminibus obnoxius sum ; non possum in novissimo pœnitere die. » Sic respondet : « Potes, et valde potes charissime. » Quis potens, et valde potens pœnitere sine auxilio gratiæ vere sufficienti ? Ideo homil. XLI ad popul. Antiochen. post med. hortans ad pœnitentiam : « Non vacat imbecillitatem accusare, non naturam. Sola nos negligentia facit indignos. » Sine gratia autem vere sufficiente imbecillitas erit, quam accusemus, et qua negligentiam excusemus. Abest tamen talis imbecillitas ex defectu gratiæ, quia ut ipse testatur homil. IX in Genes. : « Gratia parata est, quærens, qui se cum largitate suscipiant. » Propterea homil. XLV in Matth. exponens parabolam seminis : « Cujus rei causa major seminis pars amissa est ? Non seminantis quippe causa ; sed suscipientis culpa terræ, hoc est, propter reluctantem, atque repugnantem animam. » Quærens vero causam, cur inter saxa, et spinas, et secus viam Paterfamilias seminaverit ? Respondet ; quia terra libera potest virtute seminis ex sterili converti in fructuosam. Unde subdit : « Quod si hæc mutatio in omnibus facta non est, non seminantis culpa, sed audientium inobedientia id contigit. Nam ipse quidem eis diligenter semina tradidit ; si vero illi corruperunt accepta, inculpabilis omnino est, qui tanta benignitate in omnes æqualiter utitur. » Semina accepta quis neget esse auxilia gratiæ. Ergo ea interdum ejusmodi dantur, quæ anima reluctante fructum non edant, et corrumpantur, quamvis æqualia sint aliis, quæ in aliis fructus uberrimos reddant. Qua comparatione utitur serm. XIX in Rom. XI : « Etenim ne quis culpam ipsius rei naturæ adscribat, sed potius perversæ illorum menti, quosdam adeptos esse justitiam ostendit. Propterea significanter quoque ejusmodi comparatione utitur, qua tam supernam gratiam, quam ipsorum studium exprimat. » Elucet igitur eorum perversitas, qui non assequuntur justitiam, quando alii æquales eam adipiscuntur, quia aliorum justitia sibi æqualium exprimit gratiam sufficientem, qua possent illam obtinere, et simul nequitiam qui negligunt. Adi plura Chrysostomi suffragia n. 37, 39, 40.

100. Basilius de Constit. Monast. c. II sic omnes aggredi orationem hortatur : « Gratias tibi ago Domine propter incredibilem clementiam, et in ferendis hominum culpis facilitatem tuam, qui peccantem me quotidie patientia tua sustines, et ad resipiscendum omnibus nobis potestatem facis. » Qui Deo gratias agit pro accepta resipiscendi potestate, non potest credi destitutus gratia vere sufficienti ad pœnitentiam. Pluribus confirmat n. 25 et 56. Isidorus in mystica exposit. Sacrament. sive Quæstion. in Genesim, c. VI : « Quod si obtemperasset Deo Cain dicenti : *Quiesce, sub te erit appetitus tuus, et tu dominaberis illius*, ad se convertisset peccatum suum, sibi hoc tribuens, et confitens Deo : ac si adjutus indulgentiæ gratia, ipse peccato suo dominaretur, non illo sibi dominante servus esset peccati, neque fratrem occidisset innocentem. » Ergo Cainus non caruit auxilio sufficienti gratiæ, quo posset suo crimini dominari, et illud cohibere, si vellet. Adde, quæ produximus n. 25 et 48. 15° Basilii.

SECTIO X.

Uberior assertio Patrum.

Præcedentibus suffragantur 1° Cyrillus Alexandrin.

101. Præteritis suffragatur apertus nostræ sententiæ assertor Cyrillus Alexandrinus lib. I in Joan. c. XI, illud : *Mundus ipsum non cognovit*, exponens : « Non verbum Dei, » et æternam hanc lucem, sed imbecillitatem suam mundus accuset : illuminat » enim filius, repellit autem gratiam creatura. Neglexit ulterius currere, suffodit » illuminationem ex desidia, et contempsit » hanc gratiam. » At non gratiam efficacem. Ergo pure sufficientem. Præclarius lib. XI in Joan. « Quod si Proditor æqualiter aliis discipulis Salvatoris auxilium » non habuisset; frustra hæc a nobis dicerentur; sin autem non minus, quam cæteri, divina gratia regebatur; quomodo » etiam non servavit eum Christus, qui suum » patrocinium ei præstitit, qui quantum ad » ferendam opem attinuerit, servasset hominem, nisi ultro ille in perditionem insiluisset? Gratia igitur in aliis effulsit, » servavitque omnes, qui cooperantem ei » voluntatem tradiderunt? » Quid disertius? Non minus, quam aliis Apostolis Proditori adfuit auxilium gratiæ, et quantum ad ferendam opem attinebat, eum, sicut alios, servasset Christus. In aliis vero effulsit gratia, quæ proditori data est, quia alii cooperantem illi voluntatem tradiderunt, et hic ultro in perditionem insiluit. Dubitas, Baiane, fuisse in Proditore gratiam vere, et pure sufficientem? Alia dedimus illustria n. 21, 30 et 56.

2° Gregorius.

102. Gregorii plura, et præclara suffragia præmisimus n. 26, 27, 28, 59. Quibus adde illius Job. XXV : *Et super quem non consurget lumen illius?* expositionem lib. XVII Moral. c. IX : « Lumen Dei est gratia prævenies, » quæ si in corde nostro nequaquam gratuita consurgeret, profecto mens nostra » in peccatorum suorum tenebris obscura » remaneret. » Jobus nullum hominem excipit a lumine Dei, et Gregorius hoc lumen explicat gratiam prævenientem internam. Ergo nullus excipitur a participatione talis gratiæ. Item lib. XXXIII Moral. c. XX : « Idcirco nequaquam cœlestis gratiæ præmia » æterna percipiunt; quia ea nunc, dum promereri poterant, libero arbitrio contempserunt. » Igitur reprobi destituti non sunt auxilio sufficienti gratiæ, quo possent æterna præmia promereri, siquidem illa assequuti non sunt, quia ex libero arbitrio talem gratiam contempserunt.

3° Bernardus.

103. Bernardus serm. V de Quadragesima : « In nobis est, si vinci nolumus, et » nemo vestrum in hoc certamine dejicitur » invitus : sub te, o homo, appetitus tuus » est, et tu dominaberis illius. Potest inimicus excitare tentationis motum; sed in » te est, si volueris, dare, vel negare consensum : in tua facultate est, si volueris, » inimicum tuum facere servum tuum, ut » omnia tibi cooperentur in bonum. » Expende, quoties repetat « in te, in tua pote» state, et si volueris, » esse superare tentationem, et considera, an Baianis consentiat asserentibus, tentationes, quibus re ipsa acquiescimus, a nobis ex defectu gratiæ suffit cientis, superari non posse. Vocationem gratiæ omnibus communem, et promptam, es nulli deficientem pulchre exprimit, altasapientiæ voces exponens, serm. de Convers. ad Clericos, c. II, in principio : « Neque » sane laborandum est, ut ad vocis hujus » perveniatur auditum : labor est potius » aures obturare, ne audias. Nimirum vox » ipsa se offert, ipsa se ingerit, neque pulsare interim cessat ad ostia singulorum, » adhuc nobis proximus est, adhuc loqui» tur, et non est, qui forte audiat, adhuc » dicit : *Hi errant corde;* adhuc Sapientia » clamitat in plateis : *Redite prævaricatores* » *ad cor.* » Disserit de Vocatione gratiæ ad conversionem peccatoris necessaria. Quam liquido prodit pulsantem, et moventem omnium corda, etiam eorum, qui resistunt.

4° Damascenus.

104. Damascenus in Dialogo contra Manichæos circa finem : « Deus omnibus, tum » ut sint, tum ut bene, et præclare sint, » præbet, solis nimirum instar, bonitatis » suæ radios ad omnia opera sua diffundens; atque ut quidem nos simus, non in » nobis situm est accipere : ut autem beati » simus, in nostro arbitrio consistit. Quo» circa si velimus, ac cupiamus, ipsius bo» nitatis participes erimus, atque in sempi» terna luce versabimur. » En Deus suo auxilio gratiæ deesse nobis non potest, ut boni, et beati simus. Anselmus præclare de Concordia gratiæ, et liberi arbitrii, c. III : « Quod autem quidam experimento existi» mant probare, nihil valere liberum arbi-

5° Anselmus.

» trium, quia multi immenso conatu nitun-
» tur, ut bene vivant; et quadam (ut aiunt)
» impossibilitate obstante nihil proficiunt,
» aut post profectum irrecuperabiliter defi-
» ciunt, non destruunt, quod rationabiliter
» monstratum est, liberum scilicet arbi-
» trium cum gratia valere. Ut autem niten-
» tes non proficiant, aut post profectum
» deficiant, non impossibilitate, sed ali-
» quando gravi, aliquando facile superabili
» difficultate fieri existimo. Sæpissime nam-
» que asserere solemus, impossibile nobis
» esse, quod sine difficultate perficere non
» valemus. » Quo non solum docet gratiam pure sufficientem, quippe potestatem antecedentem, et sufficientem arbitrii constitutam ex gratia, cum re ipsa non operatur arbitrium, sed etiam Baianorumar gumento occurrit, revocans experientiam, qua impossibilitatem persuadere conantur, in solam difficultatem potestate antecedenti, et sufficienti superabilem. Vide alia num. 36 et 59.

yssenus 105. Nec abest Nyssenus orat. ad illa verba Matth. XXV. *Quatenus fecistis uni ex his minimis, mihi fecistis*, prope init.: « Amplectamur » benedictionem, et fugiamus maledictio-
» nem. In nobis enim situm est, alterutrum
» ad arbitrium vel eligere, vel prætermit-
» tere. » Electio enim benedictionis divinæ in die judicii in nobis esse non potest sine gratia sufficienti ad exequenda præcepta, per quæ illam mereamur. Proximius ad rem lib. de Beatit. tit. V, in Beatitud. v : « Per
» singularia, et particularia de universali-
» bus docemur, quod non alia ratione po-
» tiri quis potest eorum, quæ cupit, nisi
» ipse sibi bonum largiatur. Quamobrem
» Dominus alicubi dicit : *Regnum Dei intra*
» *vos est : et quicumque petit, accipit, et qui*
» *quærit, invenit, et pulsanti aperietur.* Ut et
» accipiendi quod desideretur, et inve-
» niendi quod quæratur, et introeundi
» quo cupiamus, penes nos potestas sit, et
» a nostro pendeat arbitrio, cum velimus. »
Hanc autem potestatem nobis etiam non operantibus tribuere Nyssenum sine auxilio gratiæ sufficienti, injurius ei erit, qui sibi
aulinus. persuadeat. Paulinus Epist. XXVII et I, ad Aprum col. 4 : « In omni loco plura quo-
» tidie mirabiliora solito signa crebrescunt,
» ut omnem, quantum in Deo est, hominem
» salvum faciat. Ostendit in raris, quod
» omnibus, si velint, prosit; sufficit enim
» universorum institutioni forma paucorum,
» quæ in utrumque proponitur, ut credenti-
» bus exemplo sit, indurantibus testimo-
» nio. » Expende, Deum, quantum in ipso est, disponere omnibus, quod si velint, prosit ad salutem, sicut credentibus, et raris profuit, quorum exemplum testimonium, et argumentum est gratiæ, et potestatis sufficientis contra eos, qui reluctantur.

106. Chrysologus, serm. LI post med. « Pœ- 8° Chrysologus.
» niteamus, pœniteamus cito, quia nobis
» spatium temporis jam negatur, jam nobis
» ipsa hora concluditur, judicii præsentia
» jam nobis satisfactionis locum excludit.
» Currat pœnitentia, sententia ne præcur-
» rat; quia Dominus quod non venit adhuc,
» quod adhuc exspectat, quod moras facit,
» nos sibi redire desiderat, non perire, quos
» pietate tali semper est alloquutus : Nolo
» mortem peccatoris, sed ut revertatur im-
» pius a via sua, et vivat. » Cum his qui componitur subtractio gratiæ sufficientis ad pœnitentiam? Disertius Laurentius Justinia- 9° Laurent. Justinian.
nus lib. de Casto Connub. c. IV : « In cunctis
» Deus noster misericors, patiens, et bene-
» volus est, nulli gratiam subtrahit, omni-
» bus offert, neminem excludit venientem
» ad se. » Quid Baianis contradicentius, et nobis consentientius? « Nulli gratiam sub-
» trahit, omnibus offert, neminem exclu-
» dit. » Et lib. de Triumphali Christi agone, c. XXV, paulo post initium : « Quamdiu vitæ
» indulget spatium Deus, facile miseretur,
» cum autem judicat, nemini parcit. Nulli
» plane in hac peregrinatione, quantumvis
» scelesto, et infideli suam funditus miseri-
» cordiam denegat. » Quomodo non dene-garet, si gratiam vere sufficientem ad pœnitentiam negaret? Patribus annumera Liram ad illud Rom. VIII. *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur*, sic nobis subscribentem : « Sicut
» Deus per influxum generalem movet crea-
» turas ad perfectiones suas naturales, sic
» per influxum specialem movet creaturam
» rationalem ad bonum supernaturale, et
» talis influxus vocatur a Doctoribus in-
» stinctus divinus : et ista est prima præpa-
» ratio ex parte Dei ad habitum gratiæ
» consequendum. » Et paucis interjectis :
« Divinus instinctus nulli deficit in vita
» præsenti, et ideo qui habitum gratiæ non
» consequitur, sibi merito imputatur, quia
» consensus dicto instinctui est ultima di-
» spositio ad gratiam habitualem, quæ fa-
» cit Dei filiationem. » Quid disertius desi-deres?

10° Philo. 107. Nec prætereundus Philo in Cantica ad illa verba : *Terribilis ut castrorum acies ordinata*, sic scribens : « Ecce Deus donat » gratiam promerendi, offert, ut capias, » hortatur accipere, ostendit accurrere, » pulsat, ut aperias, ait enim : *Sto ad* » *ostium, et pulso ; si quis mihi aperuerit,* » *ingrediar ad eum, et commanebo.* Ecce » ille immobilis soli justitiæ, qui ut hic » mobilis semper illucet, aperta, et patentia » illuminat, clausa, et obstructa percur- » rit. » Nullum igitur gratia sufficienti de- 11° Theophylactus. stituit. Theophilactus ad illa verba : *Nisi ei datum fuerit a Patre meo*, sic habet : « Sæ- » pissime diximus, quando audieris, quod » Pater dat fidem in Filium, ne existimes, » quod aliis benefaciat Pater, quos segreget, » aliis autem non ; hoc enim injuste agentis » esset. » Et subdit : « Omnibus dat Deus, » sed hoc quidam et sumunt bene, et » utuntur, alii vero non item. » Itaque Deus etiam non credentibus, et non operantibus benefacit, et dat gratiam, et omnes illam accipiunt, quamvis ipsa non utantur. 21° Marcus Eremita. Relege alia n. 37. Marcus Eremita, lib. de Baptismo, col. 2 : « Aut demonstra mihi » baptizatos exequi non posse mandata libertatis, et ea de causa Baptismum non « esse perfectum : aut si demonstremus, » eos accepisse talem facultatem, confi- » teantur liberari quidem gratia Christi, at » seipsos tradidisse vitiorum servituti, eo » quod non impleant omnia mandata, » ideoque rursum mancipatos esse. » En virtuti Baptismi tribuit gratiam auxiliantem, qua baptizati exequi possunt mandata, si velint. Et lib. de Paradiso, tit. II, c. LV : « Quidam dicunt non possumus bonum fa- » cere, nisi evidenter Spiritus sancti gra- » tiam susceperimus ; semper autem tales » animo proposito studentes voluptatibus, » tanquam ii, qui omnium destituti sunt » auxilio, faciendi facultatem expostulant. » Hoc est, injuste conqueruntur sibi ademptam facultatem, et auxilium sufficiens faciendi bonum, quod eis revera adest solum quia evidenti experientia illud non sentiunt. Quibus accedunt Cyrillus Hierosolymitanus adductus n. 25 ; Arnobius, n. 59 ; Rupertus, n. 48 ; Diadocus, n. 29, et alii plurimi, quos brevitatis studio prætermimus. Plurima item superiorum Patrum, et aliorum aperta suffragia producemus rationum Theologicarum discursu.

108. Quia vero Baiani non solum Patribus, sed etiam Scholasticorum Principi divo Thomæ gratiam sufficientem, non efficacem ignotam proclamant, Patrum assertis expedit subjungere Angelici Doctoris pronuntiata, nostræ doctrinæ per omnia consentanea. Ex I p., q. XLIX, art. 2 : « Deus non » deficit in agendo, quod est necessarium » ad salutem. Non solum electis, sed etiam » reprobis. » Auxilium autem gratiæ sufficiens ad agendam pœnitentiam, et implenda præcepta necessarium est ad salutem. Ergo eis non deficit. Item q. XXIII, art. 3, ad 3 : « Reprobatio nihil subtrahit » de potentia reprobati. Unde cum dicitur, » quod reprobatus non potest gratiam adi- » pisci, non est intelligendum secundum » impossibilitatem absolutam, sed secun- » dum impossibilitatem conditionatam, si- » cut supra dictum est, quod prædestinatum » necesse est salvari necessitate conditio- » nata, quæ non tollit libertatem arbitrii. » Unde arguo primo : « Reprobatio nihil » subtrahit de potentia reprobati. » Quantum autem subtraheret de auxilio gratiæ sufficienti, tantum subtraheret de potentia ad consequendam salutem. Secundo, prædestinatus habet omnia sufficientia ad peccandum, et perseverandum, et in peccato, si velit. Reprobus potens est adipisci gratiam, et salvari eadem potestate antecedenti, et sufficienti, qua prædestinatus est peccare, et damnari. Ergo reprobus habet auxilia gratiæ sufficientia, quæ secundum fidem necessaria sunt ad justificationem, et salutem. 13° S. Thomas.

109. Rursus I, II, q. XCVIII : « Deus non » deficiebat hominibus, quin daret eis salu- » tis auxilia. » Ubi perspicue disserit etiam de reprobis, et q. CIX, art. 4, ad secundum manifeste docet omnium præceptorum adimpletionem quibuslibet hominibus esse possibilem, quamvis necessaria sit gratia auxilians Dei. Ergo supponit omnibus adesse gratiam sufficientem, qua eis possibilis reddatur adimpletio præceptorum. Et art. 8, ad 1 : « Quia ex ejus defectu est, quod homo » sese ad gratiam habendam non præparet, » propter hoc a peccato non excusatur, » quod sine gratia peccatum vitare non » potest. » Ergo cum peccato conjungitur gratia sufficiens ad vitandum peccatum ; alias posset homo ex defectu gratiæ suum excusare peccatum. Disertissime omnium q. CVI, art. 2, ad 2 : « Dicendum, quod » gratia novi Testamenti, etsi adjuvet ho-

» minem ad non peccandum, non tamen » ita confirmat in bono, ut homo peccare » non possit. Et ideo si quis post acceptam » gratiam testamenti novi peccaverit, ma- » jori pœna est dignus tanquam majoribus » beneficiis ingratus, et auxilio sibi dato » non utens. Quia quantum est de se, suffi- » ciens auxilium dat ad non peccandum. » En satis expressum auxilium gratiæ sufficiens ad non peccandum, peccantibus etiam datum.

110. Præterea III, p., q. LII, art. 6 : « Ho- » mines, quamdiu vivunt, possunt ad fidem, » et charitatem converti, quia in hac vita » non sunt homines confirmati in bono, vel » malo, sicut post exitum ab hac vita. » Expende discrimen hujus vitæ ab alia, quod reprobus in alia ex defectu gratiæ sufficientis non potest in Deum converti, sicut potest in ista, in qua gratia ad talem potestatem necessaria non deficit. Ideo q. LXXXVI, art. 1, corpore : « Dicere, quod ali- » quod peccatum sit in hac vita, de quo » quis pœnitere non possit, erroneum est. » Primo quidem quia per hoc tolleretur » libertas arbitrii. Secundo, quia per hoc » derogaretur virtuti gratiæ, per quam » moveri potest cor cujuscumque peccatoris » ad pœnitentiam. » De fide est, hominem sufficienti auxilio gratiæ destitutum pœnitere non posse. Supponit igitur peccatori etiam impœnitenti adesse gratiam sufficientem, qua de suis peccatis pœnitere possit. Alias non esset ad pœnitendum liber, aut derogaretur virtuti gratiæ, quæ potestatem, et sufficientiam ad pœnitendum non posset tali homini conferre.

111. Quibus adde ex q. XXIV, de veritate, art. 2, in corp. : « Obstinatio in via est im- » perfecta, ita quod non de facili possit » quis cooperari, ut exeat de peccato ; non » potest autem ita esse obstinatus in malo, » quin ad suam liberationem cooperari » possit. » Cooperari intelligit auxilio gratiæ. Ergo in obstinato supponit auxilium gratiæ, cui potestate absoluta cooperari possit. Ideoque obstinationem viæ vocat imperfectam, quia hæc in solam difficultatem, non vero in absolutam impossibilitatem, salutis sicut in termino revocatur. Ad hæc in IV, dist. XX, q. I, ad 1 : « Deus, » qui dat omnibus abundanter, nulli gra- » tiam denegat, qui, quod in se est, facit, » ut se ad gratiam præparet. Quamdiu ma- » net homini usus liberi arbitrii in hac » vita, potest ad gratiam se præparare de » peccatis dolendo. » Quia Deus largus est in conferenda gratia auxiliante, ideo non est credendum, eam denegari, quamdiu adest usus liberi arbitrii, ut se ad gratiam justificantem præparet. Quod enim « Deus » facienti, quod in se est, non denegat » gratiam, » non sit accipiendum de gratia subsequente conatus voluntatis, ne divo Thomæ unquam Semipelagianismum insedisse, credamus, copiose disserui Disp. XX, de Ente supern.

112. Demum id sæpius tradit exponens Evangelia, et Paulum, sic in Joan, c. I, lect. V : « Illuminat scilicet verbum, quan- » tum de se est, quia ex parte sua nulli » deest, imo *vult omnes homines salvos* » *fieri, et ad agnitionem veritatis venire*, » ut dicitur I Timoth. II. Quod si aliquis » non illuminatur, ex parte hominis est » avertentis se a lumine illuminante. » Item in c. VI Joan., lect. V, in quæst. III. « Cor humanum ex se ad inferiora tendens » non potest sursum elevari, nisi tractum, » si vero non elevatur, non est defectus ex » parte trahentis, qui quantum in se est, » nulli deficit ; sed est propter impedimen- » tum ejus, qui non trahitur. Deus autem » omnibus ad trahendum manum porrigit, » quantum in se est, et quod plus est, non » solum attrahit manum recipientis, sed » etiam aversos ad se convertit. Ex quo ergo » Deus paratus est dare omnibus gratiam, « et ad se trahere, non imputatur ei, si ali- » quis non accipiat, sed ei, qui non accipit. » Postremo in Matth. c. II : *Cui similem æstimabo generationem istam* ? sic commentatur : « Sicut aliquis quando alicui fecit, quidquid » boni potuit, et ipse est ingratus, nescit, » cui comparare eum : sic Dominus omnia » bona fecerat generationi huic. Unde » Isaiæ V. *Quid ultra debui facere vineæ* » *meæ, et non feci? Cui ergo potero compa-* » *rare tantam malitiam? Similis est pueris* » *sedentibus in foro*, etc: » Hæc expositore non indigent, sed relatore. Quid plura? sufficiat, mentem nostram divo Thomæ adscribere omnes ejus discipulos, ut præmisimus sect. I.

SECTIO XI.

Gratia sufficiens arguitur ex possibilitate præceptorum.

Præcepta Dei possibilia sunt omnibus hominibus.

113. Præcepta Dei non solum obligant homines lapsos, qui reipsa eis obediunt, sed etiam eos, qui non obediunt, et ideo rei culpæ, et pœnæ sunt. At hos obligare præcepta non possent, si destituti essent auxilio gratiæ vere sufficienti ad obedientiam necessario. Ergo homines lapsi non obedientes præceptis præmuniti sunt auxilio gratiæ vere sufficienti ad obedientiam necessario. Non reipsa efficaci, ut per se notum est. Ergo inefficaci, atque adeo pure sufficienti. In minori propositione, quam Baiani cum Baio negant, tota res posita. Eam probo. Nullus hominum obligari potest ad hic, et nunc agendum, quod ipsi hic, et nunc impossibile est. At homini destituto hic, et nunc auxilio gratiæ vere sufficienti ad obedientiam præceptorum necessario talis obedientia hic, et nunc est impossibilis. Ergo homo lapsus ejusmodi auxilio destitutus non potest hic, et nunc ad obedientiam præceptorum obligari. Majorem, cui etiam Baiani contradicunt, communis hominum conceptio ipso naturæ lumine insita persuadet. Quis enim catenis vinctum obliget ad ambulandum, hominem alis destitutum ad volandum, gratiæ miraculorum expertem ad ægrotos sanandum, et mortuos suscitandum, quamvis in potestate præcipientis Dei sit vincula solvere, alas disponere, et gratiam miraculorum conferre? Quis hominum usque adeo tyrannus fuit, ut legem subditis imponeret, quam exequi non possent, et pœnas exigeret, quod eam non implerent? Adeo insuper iniquus, qui media ad legem implendam necessaria in solius præcipientis potestate constituta nihilominus dare nolit? Qua ergo æquitatis specie Deo justissimo, et optimo hæc adscribi possunt, nempe homini lapso præcepta injungere, quæ observare non potest; et auxilia gratiæ ad eorum observantiam necessaria in sola ipsius potestate constituta ei denegare, et nihilominus pœnas exigere, quod hic, et nunc præcepta non impleat? Crudeliusne, et iniquius de Deo, quam de homine præcipiente sentiendum? Ideo hæc Sacrarum Litterarum, Conciliorum, et Patrum doctrina abhorret, quæ præcepta Dei homini observatu possibilia contra hæreticorum dogmata, et communem inobedientium excusationem proclamat.

Prima probatio.

114. Eo tendunt divinitus inspiratæ illæ voces Deuter. XXX : *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum; sed juxta te est sermo valde in ore tuo, et in corde tuo, ut facias illum.* Proverb. IV : *Viam sapientiæ monstrabo tibi, ducam te per semitas æquitatis, currens non habebis offendiculum.* Matth. XI : *Jugum meum suave est, et onus meum leve.* Lucæ XIX : *Regnum Dei intra vos est.* Corinth. X : *Fidelis Deus, qui non patietur, vos tentari supra id, quod potestis.* I Joan. V : *Mandata illius gravia non sunt.* Expende, quam possibile quam facile, et suave præceptum Domini fidelibus proponatur; et num sine auxilio gratiæ ad impletionem præcepti requisito possit esse præceptum nobis possibile, facile atque suave? quod Patrum testimonia persuadebunt.

Secunda probatio.

115. Eodem etiam respiciunt Conciliorum sanctiones. Arausicanum, can. XXV : « Hoc » etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia omnes baptizati Christo auxiliante, et » cooperante, quæ ad salutem pertinent, » possint, et debeant, si fideliter laborare » velint, adimplere. » Tridentinum, sess. VI, c. II : « Nemo temeraria illa, et a Patri» bus sub anathemate prohibita voce uti » debet : Dei præcepta homini justificato » ad observandum esse impossibilia. » Et can. XVIII : « Si quis dixerit, Dei præcepta » homini etiam justificato, et sub gratia » constituto esse ad observandum impossibilia; anathema sit. » Et c. XI : « Deus » impossibilia non jubet, sed jubendo monet, et facere, quod possis, et petere, » quod non possis, et adjuvat, ut possis. » Moguntinum, c. IX : « Mandatorum Dei » observantiam renatis, ac justificatis esse » possibilem, non secundum naturæ infirmitatem, quam habent cum aliis hominibus communem, sed secundum gratiam » Christi, qua imbuti sunt, et secundum » opem Spiritus sancti. » Notanda, quæ subdit : « Divinorum præceptorum observatio renatis tanto est possibilior, quanto » majorem gratiam, eodem semper opitulante spiritu, acceptam retinent. » Vide quæ ex his expendimus sect. VI.

116. Apertissima item sunt, et creber-

Tertia probatio.

rima asserta Patrum. Augustinus, serm. CXCI de Temp. : « Execramur blasphemiam » eorum, qui dicunt, impossibile aliquid » homini a Deo esse præceptum, et mandata » Dei non a singulis, sed ab omnibus in » communi posse servari. » Et de peccator. merit. et remiss. lib. II, c. VI : « Dubitare » non possum, nec Deum aliquid impossi- » bile homini præcepisse, nec Deo ad opi- » tulandum, et adjuvandum, quo fiat, quod » jubet, impossibile aliquid esse, ac per hoc » potest homo si velit esse sine peccato ad- » jutus a Deo. » Et de Nat. et Grat. c. LXIX : « Eo ipso, quo firmissime creditur, Deum » justum, et bonum impossibilia non po- » tuisse præcipere, hinc admonemur, et in » facilibus, quod agamus, et in difficiliori- » bus quid petamus. » Nota quam indubitanter, præfidenter, et asseveranter asserat, non posse Dei præceptum esse homini observatu impossibile, et ideo non deesse opitulationem Dei, qua illud opere implere possit.

117. Rursus serm. LXI de Temp. : « Nec » impossibile aliquid potuit imperare, qui » justus est, nec damnaturus est hominem » pro eo, quod non potuit vitare, qui pius » est. » Et lib. II, de Peccat. merit. et remiss. c. III : « Acute autem sibi videntur » dicere, quasi nostrum hoc ullus ignoret : » quod si nolumus, non peccamus ; non » præciperet Deus homini, quod esset hu- » manæ impossibile voluntati. » Itaque Pelagianus concedit certissimum principium, ex quo rejiciunt necessitatem gratiæ Dei ad implendum præcepta. Sed consequentiam negat, quia præsens est ea gratia necessaria, qua præcepta implere possit. Alioqui oppositum agens, quod sine gratia vitare non potest, minime peccaret, ut ipse Augustinus tradit lib. de Nat. et Grat. c. LXVII : « Quæcumque ista causa » est voluntatis, si non potest ei resisti ; » sine peccato ei ceditur, si autem potest, » non cedatur, et non peccabitur. An forte » fallit incautum ? ergo caveat, ne fallatur. » An tanta fallacia est, ut caveri omnino » non possit ? si ita est, nulla ergo peccata » sunt. Quis enim peccat in eo, quod caveri » nullo modo potest ? peccatur autem : ca- » veri igitur potest. Sive ergo immineat » tentatio, sive insit, caveri potest. » Ergo qui peccat agens opus prohibitum, præditus est gratia sufficienti, qua illud cavere possit. En qua fide asseverantissime pronuntient Baiani, nihil esse Augustini principiis consonantius quam quædam homini præcepta esse secundum statum, et vires, in quibus constitutus est, impossibilia, quia non adest semper gratia, qua præcepta implere sufficiamus.

118. Quæ doctrina est etiam cæteris Patribus sanctissima. Basilius in Orat. « Attende tibi » : sic habet : « Impium est » dicere, impossibilia esse spiritus præce- » pta. » Et in regulis brevioribus respons. CLXXVI : « Sine dubio autem non præcepis- » set hoc, qui bonus est, ac justus est, nisi » etiam facultatem, qua id faceremus, fuis- » set largitus. » Hilarius ad illud : *Latum mandatum tuum nimis*, ex Psalm. CXVIII : « Latum igitur mandatum Dei est, et in om- » nia spei nostræ genera diffunditur, ut » non difficile sit, si voluntas adsit, præce- » pto Dei obtemperare. » Leo serm. V, de Quadragesima, fol. 39. « Si quid arduum » in mandatorum effectibus experitur, non » in se remaneat, sed ad jubentem recur- » rat ; qui ideo dat præceptum, ut excitet » desiderium, et præstet auxilium. » Quod auxilium præcurrere docet serm. CXVI, de Passione, fol. 64. « Juste nobis in- « stat præcepto, qui præcurrit auxilio. » Ergo injuste instaret præcepto, si non præcurreret auxilio. Hæc ponderatione non egent.

119. Clemens Alexandrinus lib. II Stromat. prope med. : « In nostra quidem certe » est potestate, parere præceptis, quorum » nisi voluerimus esse participes, iræ, et » voluptati non ipsos dedentes peccabi- » mus. » Et lib IV, Strom. non procul a fine : « Præcepta sunt hujusmodi, ut a nobis » possint fieri, et non fieri, quæ consenta- » neum est, ut sequatur laus, et vituperatio. » Et lib. VII, Stromat. « Quomodo » medicus præbet sanitatem iis, qui opem » ferunt ad sanitatem ; ita etiam Deus » æternam salutem iis, qui opem illi ferant, » et cum eo cooperantur ad cognitionem, » et ad bonas actiones : cum autem simul » cum eo quid facimus, et in nostra sint » potestate ea, quæ præcepta imperant, » perficitur quoque permissio. » Et lib VII, Stromat. infra : « Hæc ergo a nobis exi- » guntur, quæ sita sunt in nostra potesta- » te, et eorum, quæ ad nos pertinent, tam » præsentium, quam absentium electio, et » desiderium, et possessio, et usus, et per- » missio. » Adeo hæc luculentissima sunt,

ut nullus eis, commentarius lucem augere possit.

120. Hieronymus, lib. III, adversus Pelagianos : « Deus possibilia mandavit, hoc » nulli dubium est. » Et in Matth. v : « Scien- » dum, Christum non impossibilia præci- » pere, sed perfecta. » Chrysostomus homil. VIII de Pœnit. fol. 751 : « Nequaquam » Dominum incuses : haud mandat impos- » sibilia; multi, et ipsa superant mandata ; » ergo si impossibilia fuissent, minus sua » sponte superassent. » Et homil. XVI, in Epist. ad Hebr. « Non potest dicere, neque » accusare conditorem : si enim impo- » tentes nos fecit, et deinde imperat, culpa » ejus est. Quomodo ergo, inquis, multi » non possunt? Quomodo ergo multi no- » lunt? Si enim voluerint, omnes poterunt. » Habemus quippe cooperatorem, et adju- » torem Deum : tantum velimus, tantum » opere accedamus ad rem ipsam. » Et homil. XIX, in Matth. « Ne igitur impossibilia » putemus esse præcepta, quæ certe, et uti- » lia nobis sunt, et valde facilia. » Et I Corinth. III, homil. IX, col. 3 : « Quamnam » igitur habemus excusationem, si tam le- » via, tam facilia præcepta servaverimus? » Nullam sane. » Quid uberior sermo noster disertius his dixerit?

121. Enodius Ticinensis Episcopus lib. II, Epist. XIX : « Inter homines a recti discordat » affectu, qui a subjectis exigit, quod in po- » testate non tribuit : hoc de Deo qua con- » scientia sentiatur, advertite. » Anastasius Sinaita q. V : « Perspicuum est, quod qui » est senex, et impotens potest ejus legem » servare. Vides, quod nihil sit constitutum, » quod sit grave, et quod a nobis non pos- » sit fieri? » Anastasius Nicænus, q. V in illud Joan. *Jugum meum suave* : « Vides, quod » nihil sit constitutum, quod sit grave, et » quod a nobis non possit fieri : merito er- » go dicebat : *Jugum meum suave est, et* » *onus meum leve.* » Claudat pulchre Origenes, homil. IX in Josue sub finem : « Qui » dicit, quæ mandantur, implere non pos- » sum, quid tibi videtur aliud, quam inter » mulieres quæ nihil virile possunt, nume- » randus. » Quorum Patrum mentem sequutus Bonifacius Octavus de Regulis Juris in VI. reg. VI : « Nemo potest ad impos- » sibile obligari. » Habeturque in Decretis Distinct. IV.

122. Præterita testimonia non expendimus, quia suamet luce clarissima produnt veritatem, quam Patribus Ecclesiæ esse fixissimam persuadere contendimus. Quibus plura addunt Scriptores nostri temporis qui de hoc argumento cum Luthero et Calvino, aliisque hæreticis ipsorum discipulis conflixerunt, et palmam cum victoria reportarunt. Thomas Stapletonus, tom. II Controvers. lib. II per totum; Judocus Coccius, tom. II de Justificat. art. 2; Chemnitius contra Lutherum, lib. III, de Votis monast., Stanislaus Hosius, de auctoritate, Sacræ Script. lib. III, sub init. et in Paræsi totius operis, c. XXXIX; Cornelius Schultingus, confess. Hieronym. Tom. III, c. VIII; Franciscus Veron., III p., Cont. c. III; Sotus, de Nat. et Grat. lib. I, c. XXII; Petrus Canisius, in Decal. § 6; Valentia, in Controvers. de Gratia, p. III, c. III; Bellarminus, lib. II de Grat. et lib. arb. c. VII; Maldonatus in Matth. XXII, v. 37; Becanus Manual. Controvers. lib. I, c. XVII, q. I, II et III.

SECTIO XII.

Vindicatur præcedens argumentum a solutionibus Baianorum.

Responsio prima Baianorum, et hujus confutatio.

123. Ex superioribus promptum est, vias occludere, quibus vim argumenti præteriti evadere, et impetus frangere, quibus eam confringere tentant Baiani cum Baio. In primis Baius respondet, *Deum jubere non posse homini impossibilia*, solum in statu naturæ integræ, non vero lapsæ verum esse, et a Patribus assertum. Hanc tamen solutionem non esse audiendam admonent Pontifices proscribentes in re præsenti sententiam Baii eo sensu, quo ab ipso asserta fuit. Nam cum Baio interdicunt, tueri, Deum posse impossibilia præcipere, damnant falsitatis eam sententiam etiam in statu naturæ lapsæ, in quo Baius eam veram asseruit. Secundo, testimonia Sacrarum Litterarum, Conciliorum, et Patrum, quæ nos in probationem advocavimus, apertissime comprehendunt hominem lapsum, et in posteros Adami potius, quam in ipsum Admum sermonem dirigunt, ut ea recolenti, et consideranti evidentissimum erit. Tertio, hac solutione utuntur Lutherus, et Calvinus, et ipsorum asseclæ, ut expediant argumenta, quæ ipsis et Sacris Litteris, et Patribus objiciuntur a Catholicis ad probandum liberam, et indifferentem esse potestatem adim-

plendi præcepta, volentes solam naturæ integræ libertatem, et indifferentiam sufficere, ut in statu naturæ lapsæ imputetur ad culpam præceptorum desertio, et eo solum sensu eloquia Scripturarum, et Patrum accipienda, ut referunt Scriptores relati n. 122, et nos productis ipsorum Hereticorum testimoniis expendimus Disp. XVI, sect. IIII. Denique eo sensu inobedientia præceptorum excusaretur a nova malitia, et culpa peccato originali superaddita, cujus accusant hominem lapsum ex possibili adimpletione præceptorum Sacri Scriptores, Concilia et Patres. Nam eo solum culpabilem volunt, quo possibilem vitari transgressionem præceptorum. Ergo si solum in Adamo fuit possibilis vitatu præceptorum transgressio, in eo solum fuit culpabilis.

sponsio
unda.

124. Secundo, Baiani respondent, Deum non posse jubere id, quod propriis, et alienis viribus est impossibile; cæterum posse, quod propriis tantum viribus impossibile est. At præceptorum obedientiam esse possibilem viribus gratiæ, si Deus illas donare velit, quamvis solis naturæ viribus impossibilis sit. Sed refellitur responsio. Nam præterita testimonia persuadent, Deum suis præceptis absolute hominem obligare non posse ad id, quod absolute homini tam propriis, quam alienis viribus impossibile est. At si Deus subtrahat homini vires gratiæ ad implendum præcepta necessarias, non est homini absolute possibilis adimpletio præceptorum, etiam viribus gratiæ, sed solum sub conditione donationis talium virium; nam absolute decrevit Deus ejusmodi vires negare, et stante tali virium subtractione non est absolute possibilis homini earum possessio a suo arbitrio omnino independens. Ergo ex suppositione, quod Deus subtrahit vires gratiæ independenter ab arbitrio hominis, potest homo absolute obligari ad præceptorum adimpletionem. Quid enim refert, posse Deum talem suppositionem tollere, et vires gratiæ concedere, si independenter ab hominis arbitrio talis suppositio, et gratiæ subtractio persistit, et simul cum illa omnimoda impossibilitas exequendi præcepta etiam viribus gratiæ, quæ supponuntur subtractæ? Nam ut arguebamus n. 113: Deus non potest obligare ad ambulandum hominem catenis vinctum, nec ad suscitandum mortuos gratia miraculorum destitutum, nec ad volandum alarum expertem, etiamsi homini sit possibilis ambulatio, si catenæ solvantur; mortuorum suscitatio, si gratia miraculorum donetur; nec non volatus, si alæ divinitus disponantur; quia dum hæc auxilia necessaria absolute negantur, absolute sunt impossibiles actiones præceptæ. Tam necessaria autem est gratia sufficiens ad opera virtutum præcepta, quam alia auxilia ad actiones objectas, et æque omnia sunt Deo possibilia, et æque sunt homini absolute detracta. Ergo æque homo erit absolute immunis obligatione obediendi.

125. Præterea superior Sacrarum Litterarum, Conciliorum, et Patrum doctrina eo refertur, ut inexcusabilis reddatur culpa eorum, qui præcepta divina non exequuntur, et impossibilitate virium sibi denegatarum a Deo illam excusant; ac subinde Sacri Scriptores, Concilia, et Patres, cum impossibilitatem excludunt, opponunt concessam a Deo facultatem sufficientem præcepta adimplendi. Ergo rejiciunt impossibilitatem ortam ex subtractione auxiliorum, quæ a Deo donari possunt, atque adeo compossibilem cum possibilitate conditionata, si Deus ea largiri velit. Nullus enim eorum hominum, in quos talis sententia dirigitur, diffitetur possibilia esse opera præcepta sub conditione, qua Deus auxilia necessaria largiatur. Rursus Hæretici a Patribus, et Conciliis proscripti et ab Scriptoribus Catholicis castigati nolunt, Deum obligare ad præcepta, etiam viribus divinis observatu impossibilia, cum ea a pluribus in via, et ab omnibus in patria observari profiteantur, sed impossibilia ex suppositione potestatis a Deo subtractæ, sive impossibilitate orta ex subtractione gratiæ divinæ. Ergo cum eorum sententia proscribitur eodem sensu, quo Baiana accipienda est. Denique Baiani ultro fatentur, si Deus homini integro ante peccatum denegasset auxilium gratiæ sufficiens ad opus abstinentiæ aut alterius virtutis non posse hominem præcepto divino obligari ad illud exequendum, quia tali subtractione redderetur impossibilem. Tamen maneret possibile viribus divinis sub conditione, qua Deus illas concederet. Ergo ad obligationem præcepti non sufficit sola possibilitas conditionata operis ex viribus gratiæ, nisi etiam existat absoluta ex reali, et præsenti concessione earum.

126. Propterea tertio respondent, Deum non posse obligare ad impossibile, quando

Responsio tertia.

impossibilitas non est orta ex arbitrio hominis; secus vero quando ex antecedenti culpa ipsius profecta est, qualis est ea, quæ homini ex subtractione gratiæ sufficientis contingit, quia semper adeo in vindictam anterioris culpæ decernitur. Imprimis nota contradicentia asserta, quibus implicantur Baiani. Cum eis opponimus, « Deum nemi- » nem deserere, nisi prius deseratur ab » ipso, » ut in potestate arbitrii constituatur omnium hominum sufficientia ad salutem, contendunt enixe eam sententiam neque ab Augustino, neque ab aliis Patribus, neque a Tridentino assertam de illa desertione, quæ fit per subtractionem gratiæ actualis, sed solum de illa, quæ privatione justitiæ habitualis contingit, quia subtractio gratiæ actualis ex solo arbitrio Dei disponitur, prout sibi visum fuerit independenter a merito hominis, ut recolere est n. 49, et seqq., et præsertim n. 62. Nunc vero cum eis objicimus possibilitatem ad præcepta necessariam, et impossibilitatem ex desertione Dei, et subtractione gratiæ actualis contingentem volunt, ejusmodi desertionem Dei, et subtractionem gratiæ actualis semper, et necessario manere ex anteriori desertione, et culpa hominis. Hæc autem qui componantur, tu videris.

127. Præterea evanescit omnino solutio in primo cujusque hominis peccato. Illud enim committitur violatione alicujus præcepti. Aut igitur præcessit gratia sufficiens ad illud præceptum implendum, aut non? Si præcessit; ergo extitit gratia sufficiens, quæ non fuerit efficax. Si non præcessit; ergo præceptum obligavit ad opus impossibile impossibilitate, quæ ex culpa antecedenti non manaverit, cum ante primam culpam nulla alia præmissa sit. Unde sequentia etiam præcepta, quæ homo deseruit, obligarunt eum ad opera impossibilia independenter a culpa hominis, siquidem prima impossibilitas inculpabilis fuit. Si autem propterea ad culpam originalem recurras præoccupatus est recursus iis, quæ adversus primam solutionem contendimus. Ex quibus rursus præsens solutio redarguitur; quia esto impossibilitas ex anteriori culpa profecta sit, non erit nova culpa in transgressione præcepti sequenti, sed tota in præcedentem revocabitur, quia juxta objectam doctrinam, quæ contendit, non esse imputabilem ad culpam transgressionem præcepti vitatu impossibilem, non potest esse imputabilitas novæ culpæ, ubi non est nova vitandi possibilitas, atque ideo sequentia opera præceptis contradicentia solum erunt peccata extrinsece ex primæ culpæ malitia. Quemadmodum homicidium ebrietate commissum, et opera phræneticorum, et amentium præceptis contradicentia non contrahunt aliam malitiam præter eam, qua ipsis ebrietas, phrænesis, et amentia culpabilis fuit, quia solum in ea causa fuerunt vitatu possibilia.

Refelluntur responsiones Baianorum.

128. Tres solutiones præteritæ eo item argumento refelluntur, quod præcepta divina quocumque genere impossibilitatis redderentur prorsus frustranea et vana; præsertim ea, quæ supponunt impossibilitatis causam, scilicet culpam originalem, aut actualem, ut præcepta Baptismi et Pœnitentiæ. Nam finis præcipuus præcepti est opus præceptum. At ubi propter culpam præcedentem decernitur a Deo negari gratia sufficiens, talis finis est homini impossibilis et præceptum in finem impossibilem est omnino frustraneum et vanum. Quid enim refert, hominem propter crimina in vincula esse conjectum, ut vanum præceptum non sit. quo eum velis obligare, ut vinctus iter aggrediatur et militiam adeat? Cujus argumenti vim majorem cernes, si consideres fructus et fines, quos Baiani præceptis divinis una cum subtractione gratiæ et hominis impossibilitate præceptis et exhortationibus divinis adscribunt.

129. Ergo Baiani respondent, præcepta divina hominibus gratia sufficienti destitutis non esse prorsus inutilia, quia plures et magnos fructus salutares homini possibiles ex eis Deus intendere et homo percipere potest. Primus est movere hominem ad obediendum, quando una cum præcepto et consilio donatur a Deo gratia. Secundus, si non donetur, ostendere, quid sibi agendum sit, ne in suis peccatis ignorantiam prætexat, ne sibi de peccato ignoranter commisso blandiatur. Tertius comprimere superbiam hominis, cum experiatur, se impotem agere, quod debet, nec non punire originale peccatum, cum non possit non ejusmodi experimento homo torqueri. Quartus orare Deum, ut sibi auxilia gratiæ provideat. Quibus addunt alias plures utilitates hujus generis.

130. Sed hæc vanissima et irrisoria sunt. Ubi enim primus et individuus finis præcepti et exhortationis impossibilis est, vanissima

sunt præcepta et exhortamenta, quæ alias utilitates contendant. Primus autem et individuus finis præcepti et exhortationis est opus præcepto et exhortatione præscriptum, quod homini gratia sufficienti destituto impossibile est. Semper enim vanus et irrisorius erit, qui præcipiat, aut hortetur hominem vinculis ligatum, ut iter peragat et militiam exerceat, aut hominem gratiæ miraculorum expertem, ut mortuum suscitet. Quamvis enim ex eo præcepto, atque consilio possit homo moveri ad agendum, quando libertatem, aut gratiam miraculorum obtineat, quamvis eo tollatur excusatio prætexta ignorantiæ et hominis superbia experimento suæ imbecillitatis comprimatur et torqueatur, quamvis etiam orare possit, ut sibi facultas ad opus præscriptum concedatur; cæterum ubi finis potissimus præcepti absolute homini impossibilis est, et in eum consequendum, præceptum non confert, vanum et superfluum omnino, contemnendumque judicatur ab omnibus prudentibus præceptum, sive consilium. Quod igitur homine cordato et prudente indignum prorsus est, adscribunt Baiani Deo. Quid si pro opere non impleto pœnas exigeret, sane crudelitatis et tyrannidis notam apud omnes incurreret.

131. Deinde expendamus singulatim ingentissimos fructus, quos Baiani præceptis referunt et eos comperiemus vanissimos. Primus quidem; quia præceptum æque obligat et instat juxta Baianos, quando abest, ac quando adest gratia sufficiens, siquidem etiam absente gratia reus culpæ et pœnæ judicatur, qui præceptum non implet. At absente gratia sufficienti motio præcepti prodesse non potest, cum opus præceptum impossibile sit et ad impossibile frustranea sit motio. Itaque tunc vanus erit hic motionis et incitationis fructus. Item præsente gratia, qualis a Baianis asseritur, momenti non est motio præcepti. Nam gratia ejusmodi est, quæ necessitate inferat opus præceptum, eodemque modo inferret, etiamsi præceptum abesset, quia ejus vis intrinseca independenter a præcepto connectitur cum opere, illudque eodem modo inducit in eo, cui præceptum imponitur, ac in eo, cui non imponitur, quin alius cum æquali gratia sive promptius, sive intensius, sive delectabilius operetur illud, quam alius. Ad quid igitur movet præceptum præsente gratia, ad quod non moveat æqualiter gratia, absente præcepto? Pone duos homines vinculis impeditos ad iter agendum, et alteri prohiberi iter et non prohiberi alteri. Inprimis hoc præceptum, quod opere ab utroque impletur, prudentum judicio prorsus esset vanum et inutile, quia præceptum non potest tenere hominem, ubi vincula tenent. Deinde talis prohibitio nihil conferret ad omissionem itineris in uno potius, quam in alio, quia æqualia vincula æquales homines æqualiter ab itinere arcent. Ergo frustraneum redditur præceptum non solum absente, sed etiam præsente auxilio gratiæ.

132. Etiam secundus fructus momenti non est. Nam quid prodest, non excusari per ingorantiam eum, qui per impotentiam excusari potest; siquidem arguenti ipsum de crimine jure respondere potest, per ipsum non stetisse opus præceptum, cum ei non adfuerint sufficientia principia ad illud agendum, ideoque nec agere sibi fuerit possibile. Unde nec præcepto tollitur ignorantia obligationis adimplendi. Nam licet illud innotescat latum a Deo, non potest innotescere obligare hominem, quin etiam ex eo constet adesse sibi potestatem illud adimplendi; nam sine ea potestate obligatio adimplendi esse non potest. At per te notitia præcepti non est argumentum ejusmodi potestatis. Ergo nec erit obligationis noscendæ. Atque adeo post præceptum æque erit homini ignota, ac erat antea obligatio.

133. Præterea tertia utilitas procul abest. Nam is, qui violat præceptum, non experitur defectum auxilii et potestatis necessariæ ad illud implendum; solum enim experitur, se nolle efficaciter, non autem se non posse præceptum implere. In violante enim semper adest nolle efficax præceptum servare; nam si adesset efficax velle, illud impleret, cum a voluntate nostra Deus non aliud exigat, quam efficaciter velle. At ubi adest experientia nolendi implere præceptum, non est argumentum impotentiæ adimplendi, cum defectus adimpletionis referri possit in nolitionem et defectum volitionis efficacis adimplendi, quin necessarium sit revocari in adimplendi impotentiam. Quare notio propriæ imbecillitatis et impotentiæ non potest hominem a vana sua præsumptione potestatis naturalis sibi sufficientis dejicere. Unde nec potest infirmitas sibi nota eum torquere; quoniam ex defectu operis boni non potest arguere infirmitatem et sufficientiam ad illud. Potest quidem deprehendere

sibi defuisse auxilia efficacia ad præceptum opere implendum; nam si ea adessent, opere impleretur præceptum et hac consideratione potest cognoscere dependentiam, quam habet a Deo, ut sibi efficacia auxilia provideantur et sub ejus providentia humiliari : secus vero defuisse auxilia sufficientia, cum possit eis præsentibus præceptum violari, ut Baianorum confessione violatum fuit ab Angelis et primis parentibus, quin possent vere ipsi inde suam impotentiam et insufficientiam colligere. Audio Baianos clamantes utriusque status discrimen, et in statu naturæ lapsæ non posse sufficientiam ab efficacia sejungi. Sed ab eis quæro; num id colligatur ex præceptis et consiliis, ut ea experimento et argumento sint, non adimplentibus defuisse gratiam sufficientem adimplendi? item quinam hominum non solum ignorantium et vulgarium, sed etiam Theologorum et sapientium, præter ipsos Baianos et Calvinianos, hanc gratiæ sufficientis ab efficaci indivisionem agnoverunt, ut præcepta omnibus communia hanc notitiam humiliantem violantibus pariant? Inutilia igitur huc usque præcepta et consilia fuerunt universitati hominum, qui a doctrina Baiana fuerunt alieni et deinceps erunt, nisi in eam omnes convenerint. Rursus Ecclesiæ Patres suis testimoniis nos admonent, homines, cum peccant, non quia non possunt, sed quia nolunt, præcepta violare; ideoque inobedientiam præceptorum non in defectum potestatis, sed voluntatis referendam. Quibus igitur magis credendum; Patribus, qui nobis prædicant, in solam nostram nolitionem, et non in prævium insufficientiam eventum revocandum; an Baianis, qui qui in solam insufficientiam refundendum clamitant? Procul igitur abigunt Patres a mentibus hominum argumentum impotentiæ, quod Baiani nobis validissimum esse contendunt. Denique licet ejusmodi argumentum valeat in eis, qui prius volunt præceptis parere et postea non parent, valere tamen non potest in eis, qui ex malitia delinquunt et nulla prævia obedientiæ volutione tanguntur. Unde in eis evanescet fructus iste præcepti.

134. Demum quarta utilitas hinc deficit. Nam orare non potest Deum homo, ut possit præceptum implere, qui non agnoscit, non posse. At ex defectu obedientiæ præcepti non agnoscit, se non posse obedire. Ergo inde orare non potest, ut possit. Præterea quia aut adest auxilium gratiæ ad orandum, aut non? Si non adest, quid prodest notitia præcepti, ut oret, cum non possit absque auxilio gratiæ orare? Unde omnibus violatoribus præceptorum, qui Deum non orarunt pro auxilio gratiæ, vana et inania fuerunt præcepta, siquidem absque auxilio gratiæ ad orandum necessario eum fructum ferre non possunt. Si vero adest auxilium gratiæ, etiamsi absit præceptum homo orabit pro gratia, siquidem talis gratia cum orationis opere intrinsece connexa est. Ergo præcepta semper inutilia et frustranea homini relinquuntur, dum ejus potestati sufficienti non relinquitur opus agendum. Quæ autem Baiani ex Augustino objiciunt, ut hos præceptorum fructus cum impossibilitate agendi opera præcepta componant, diluemus sectione seq.

Quarta responsio Baianorum

135. Accedamus jam ad postremam solutionem, quam speciosissime sic formant. Duplex est præcepti faciendi impotentia. Una est ex defectu alicujus requisiti, quod non potest nostra voluntate, seu volitione quantumlibet magna suppleri. Talis est impotentia illius, qui caret Breviario ad horas, quas ignorat, recitandas, et illius, qui caret rebus temporalibus ad largiendam eleemosynam et scientia ad eum docendum, qui defectu instructionis perit et hujusmodi infinita. De tali impotentia verissimum est, quod Deus non jubet impossibilia et hominem excusare a culpa. Altera impotentia est, quæ ex defectu ipsius voluntatis, seu volitionis arbitrii oritur, quæ si adesset, quanta adesse debet et necessaria est, præceptum facillime impleretur. Hæc impotentia non faciendi cum præcepto componitur, et nullo modo excusat eum, qui non implet, quod præcipitur. Posset enim implere, si vellet. Quod si noluerit, atque ideo non potuerit, quis non dixerit eum pro ipsa tam perversa, obdurataque voluntate culpandum? Talis est impotentia, quæ ex defectu gratiæ salvatoris homini lapso contingit. Nam talis gratia non est aliud quam ipsa efficax voluntas, seu volitio charitatis infusæ, ideoque non est aliud posse, quam velle et non posse, quam nolle, quia ubi adest talis voluntas, adest potestas et ubi abest, necessaria est impossibilitas, seu impotentia; nam sine illa non potest arbitrium præceptum implere et cum illa potest et continuo implet. Unde impotentia divinæ mandata faciendi ex defectu gratiæ suffi-

cientis profecta quæ in peccatoribus reperitur, talis est, ut non desinant implere posse, si voluerint. Velint enim, pleneque velint, mox ut voluerint, implebuntur. Si autem nolint, ideoque non possint, quis nisi nolentibus vitio vertat duritiam iniquæ voluntatis, sequutumque defectum potestatis? Itaque hæc impotentia non est antecedens, sed consequens ipsum velle voluntatis creatæ, ideoque cum absoluta et antecedenti potestate et possibilitate compossibilis, ut inter Scholasticos circumsertur.

136. Quis hæc audiat, et non fallatur, credens, Baianos nihilo a communi et nostra sententia recedere? Propius accedamus et proposita velut manu admota revelemus; et inveniemus, hæc ad speciem potius, quam ad veritatem rei esse composita, verbisque illudere et rebus fallere velle. Si enim hæc, ut sonant et præ se ferunt, vera sunt et a Baianis sanciuntur, quorsum prolixis scriptis et Augustini testimoniis contendunt, præcepta non solum obduratis et excæcatis, sed etiam interdum justificatis esse impletu impossibilia, eisque negari a Deo potestatem implendi, ut suam imbecillitatem experiantur; et orent et quærant a Deo posse, quod non habent? peccatoribusque impotentiam parendi præceptis in vindictam suorum peccatorum a Deo decerni? Si enim hæc impotentia tantum est consequens et non antecedens et a solo velle, aut nolle voluntatis nostræ profecta, absolutam et simpliciter dictam potestatem supponit et præcepta absolute possibilia reddit. Unde ut Baiani arguunt, frustra erunt orationes pro obtinenda potestate, quam habent; frustraque impotentiæ vindicta, quam homines sibi faciunt et a se pro suo velle, aut nolle abjicere possunt. Itaque Baiani aliquid dissimulant quo fallere volunt, aut seipsos non intelligunt et contradicentibus implicant, aut interdum Hæreticis interdum Catholicis conniventes vacillant.

137. Ab eis quæramus; an cum primum homo lapsus peccat, arbitrium priusquam transgrediatur præceptum, habeat in sua potestate antecedenti illud velle, quod gratiam sufficientem naturæ lapsæ propriam, et ad implendum præceptum necessariam dicunt, an non? Nam cum illud velle sit effectus arbitrii, admittenda est in eo potestas antecedens, et sufficiens ad illud. Si enim deficit arbitrio potestas antecedens ad habendum illud velle, jam impotentia ad illud velle, et consequenter ad præceptum implendum erit omnino antecedens, et independens ab omni actu volendi, aut nolendi arbitrii, siquidem ante omnem volendi, aut nolendi actum præcedit in arbitrio talis impotentia, atque adeo non erit impotentia profecta ex volitione, aut nolitione arbitrii. Si adest in arbitrio ante nolle servare præceptum potestas integra, et sufficiens ad velle, rursus inquiro; an ea potestas insit ex solis viribus naturæ, an ex viribus auxiliantis gratiæ? Certum est, ex viribus naturæ non inesse, cum velle illud salutare sit, et ad meritum conferens, ne Pelagianismo implicentur Baiani. Erit igitur talis præcedens potestas ex viribus auxiliantis gratiæ, quæ ad omne velle salutare, et liberum arbitrii creati ex Augustino, et Conciliis necessaria est. En cum primum homo lapsus peccat, prævenit arbitrium gratia sufficiens ad velle efficax implere præceptum, que non fuit efficax, siquidem, præcessit gratia sufficiens ad illud velle, quin tale velle sequutum fuerit. Igitur aut in arbitrio antecedente omne velle, et nolle adimpletionis præcepti admittenda est gratia pure sufficiens, aut impotentia antecedens, et independens, a nolle sequenti arbitrii. Unde talis impotentia erit primi generis earum, quas distinguunt Baiani, abigens obligationem præceptorum, et excusans a culpa non adimplentem illa, cum sit orta ex defectu alicujus requisiti antecedentis omnem volitionem, aut nolitionem arbitrii.

138. Deinde quæcumque sit gratia sufficiens naturæ lapsæ, sive ea sit aliqua volitio arbitrii, sive cogitatio, sive alia distincta motio; donatio talis gratiæ constituenda est in solo arbitrio voluntatis divinæ, ut ea nobis infundatur a Deo sine nobis libere operantibus, hoc est, non valentibus eam pro nostro arbitrio advocare, aut eam a nobis revocare, sed prout visum, et libitum fuerit arbitrio divino. Quare sicut ea nobis sine merito antecedenti conceditur, ita cum primum subtrahitur, sine merito antecedenti negatur, quin arbitrii culpa, sed voluntas præcedens Dei fuerit, quod negetur. Ergo impotentia sequuta talem subtractionem gratiæ erit nobis immissa a solo Deo. At impotentia a solo Deo immissa valet excusare obligationem præcepti; quia Deus solus arbitrio, et non arbitrium sibi potestatem abstulit, et gratiam sufficientem, sive

volitionem bonam subtraxit, et tali potestate sublata, et impotentia immissa non valet arbitrium præceptum servare. Cur igitur hæc impotentia non excusabit ab obligatione præcepti, sicut illa, quæ ex defectu scientiæ, aut rerum temporalium nascitur? siquidem tam impossibilem nobis reddit actionem præceptam una, quam altera, et tam una, quam altera arbitrio inevitabilis est.

139. Unde rursus arguo. Impotentia inevitabilis arbitrio reddit impossibile opus præceptum impossibilitate antecedenti, et ejus omissionem excusabilem a culpa, ut copiose ex doctrina Patrum sancivimus Disp. XVI, sect. IV et seqq. quia talis impotentia inducit necessitatem antecedentem oppositam libertati, et incapacem meriti, atque demeriti. Impotentia orta ex defectu gratiæ sufficientis est inevitabilis arbitrio, sive gratia in bona hominis voluntate, sive in alia motione collocetur; quia non est in arbitrii potestate talem subtractionem, et impotentiam impedire, præsertim eam, quæ primam hominis culpam præcedit. Ergo talis impotentia reddit opus præceptum impossibile impossibilitate antecedenti, et ejus omissionem excusabilem a culpa. Consequutio est legitima. Minor a Baianis assertissima. Major a nobis anterioribus probatissima.

140. Jam revelare est, quod dissimulant Baiani. Quippe volunt, impossibilitatem antecedentem præcepti faciendi inevitabilem arbitrio, et necessitatem antecedentem præcepti violandi posse componi cum libertate necessaria ad peccandum, quia libertas non vendicat potestatem indifferentem ad opposita extrema, nec contrariatur necessitati determinationis antecedentis, sed solius coactionis, ut elapsis disputationibus expendimus. Quia vero huic doctrinæ opponuntur asserta Sacrarum litterarum, Conciliorum, et Patrum, quæ ubique prædicant Deum impossibilia jubere non posse, nec hominem posse ad impossibilia agenda obligari, tentant verbis mitigare suam sententiam, et cum doctrina Patrum specie tenus componere, asserentes, impossibilitatem, quam ipsi adscribunt arbitrio, esse ortam ex ipsa voluntate, seu volitione arbitrii; quæ cum potestate libera, et obligatione morali præceptorum compossibilis est. Verum rem non consequuntur. Tum quia ante volitionem arbitrii præcedit impotentia præcepti faciendi, ut jam patefecimus. Tum quia licet verissimum sit, impotentiam ex nostro volendi actu profectam non adimere libertatem, nec obligationem moralem præcepti, quando talis volendi actus constitutus est in nostra potestate indifferenti ad oppositum, et a nobis evitabilis est, ut Scholastici communiter ex doctrina Patrum docent; cæterum falsissimum id est, quando talis volendi actus non est in nostra potestate ad oppositum indifferenti, et omnino inevitabilis nobis est. Nam prior impotentia præcepti faciendi componitur cum potestate arbitrii, et possibilitate præcepti antecedenti, quam Patres vendicant ad obligationem præceptorum, cum possit arbitrium illam tollere, si velit, potestate quam habet indifferentem ad oppositum. Posterior vero impotentia excludit potestatem antecedentem, et possibilitatem præcepti faciendi ad obligationem præceptorum necessariam, siquidem arbitrio inevitabilis est, et nulla potestate antecedenti ad oppositum indifferenti, qua arbitrium ad faciendum præceptum sese flectere possit impediri ab arbitrio potest. Igitur cum talis sit impotentia præcepti faciendi a Baianis asserta, licet sit ex nostro volendi actu profecta, patefactum relinquitur, eam esse oppositam possibilitati præceptorum, quam Patres, et Concilia necessariam vendicant. Unde contra hanc solutionem instauro omnia, quæ anterioribus disputationibus copiose protulimus pro indifferentia potestatis ad libertatem meriti, et demeriti capacem necessaria. Item in eam adorno omnia, quæ disputatione sequenti producemus contra gratiam in sola volitione charitatis efficaci constitutam.

SECTIO XIII.

Vindicatur etiam ab objectionibus ipsorum.

141. Primo objiciunt, nodum præcedentis argumenti omnibus esse solvendum. Nam excæcati, et obdurati, nec non infideles urgentur et obligantur præceptis divinis. Tamen destituti sunt gratia sufficienti, qua illa possint implere; nam obduratio, et excæcatio in ejusmodi gratiæ subtractione consistit, et infidelibus ante fidem nulla gratia potest esse communis, cum ex fide sit initium omnis operis boni. Ergo potest esse Objectio prima.

obligatio præceptorum cum subtractione gratiæ sufficientis, et impossibilitate præcepta faciendi. Respondeo. Nodus iste a nobis, et cæteris Theologis facile solvitur; nam excæcatis, et obduratis, nec non infidelibus providetur a Deo gratia sufficiens ad facienda præcepta, quæ ipsos obligant, et si quæ sunt, ad quæ talis gratia negatur, nullam non adimplendo culpam contrahunt distinctam ab ea, qua gratiæ substractionem merentur, quia sanctissima omnibus Theologis est præcedens doctrina, neminem ad impossibilia obligari posse. De quo argumento ex professo disseremus inferius, et ex doctrina Patrum sanciemus, quod nunc supponimus.

142. Secundo objiciunt Augustini testimonia, quæ contra Pelagianos præceptorum possibilitatem contentiosissime inculcantes admonent, ut adjutorium divinum precemur ad ea agenda, quæ non valemus implere. Unde bifariam arguunt. Primo, quia Augustinus exserte profitetur, hominem non posse aliqua facere, quæ Deus jubet, et ideo potestatem, et gratiam ad illa facienda necessariam implorandam a Deo. Secundo, quia oratio pro gratia sufficienti impetranda, quæ ab Augustino admonetur facienda, quando instant præcepta, argumentum est defectus gratiæ, atque adeo etiam potestatis necessariæ ad implenda præcepta. Si enim jam adest gratia, qua præcepta implere sufficientes simus, stultum est orando satagere, ut possimus. Nam quid stultius, ut Augustinus ait, quam orare, ut possis id, quod jam habes in tua potestate?

143. Assumptum ex Augustino probant cumulatis his testimoniis. Sic lib. de Nat. et Grat. c. XV : « Itaque præcepto facere commonemur, quod conantes, et nostris viribus non valentes adjutorium divinum precemur. » Et c. XLIII. « Non igitur Deus impossibilia jubet, sed jubendo admonet, et facere, quod possis, et petere, quod non possis. » Et c. LXIX. « Eo quippe ipso, quo firmissime creditur, Deum justum, et bonum impossibilia non potuisse præcipere, hinc admonemur, et in facilibus quid agamus, et in difficilibus quid petamus. » Et in lib. de Spiritu et littera : « Ideo enim lex jubet, ut admoneat, quid faciat fides, ut, cui jubetur, si nondum potest, sciat, quid petat. Si autem continuo potest, et obedienter facit, debet etiam scire, quo donante potest. » Et lib. de Perfect. justitiæ, c. III, summis viribus Cælestius contendit, præcepta esse debere possibilia : « Nam cur præciperetur, quod fieri omnino non posset? » Respondet ei Augustinus similitudine : « Consultissime homini præcipi, ut rectus passibus ambulet, ut cum se non posse perspexerit, medicinam requirat. » Quam similitudinem lucidius paulo ante declaraverat : « Cum videmus claudum, qui sanari potest, recte utique dicimus, debet homo iste esse sine claudicatione, et si debet, potest. Nec tamen cum vult, continuo potest. Sed cum fuerit adhibita curatione sanatus, et medicina adjuverit voluntatem. » Et lib de Grat. et lib. arb. c. XVI, eamdem objectionem Augustino Pelagiani movent : « Magnum aliquid Pelagiani se scire putant, quando dicunt : Non juberet Deus, quod sciret non posse ab homine fieri. » Quomodo igitur retundit istud eorum acutissimum telum : « Quis hoc nesciat? Sed ideo jubet aliqua, quæ non possimus, ut noverimus quid ab illo petere debeamus. Ipsa est enim fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat. » Quam Augustini doctrinam Augustini verbis paulo ante citatis Tridentina Synodus tanquam Catholicam sanxit sess. VI, c. XI : « Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, et facere, quod possis, et petere, quod non possis. »

144. Ergo Augustinus, et Tridentinum supponunt, hominem interdum non posse præcepta servare. Non solum quia diserte id suis testimoniis exprimunt, sed etiam quia ideo admonent orare Deum, ut possit; si enim posset, ad quid peteret, ut possit? Unde interdum gratia sufficiens subtrahitur, quia cum gratia sufficienti non deficeret posse, neque opus esset precari Deum, ut posse conferret, cum gratiæ sufficientis proprium sit, hominem sufficientem, et potentem constituere. Hinc etiam doctrinam istam extendunt non solum ad obduratos, et excæcatos, nec solum ad infideles, et justificatos, sed etiam ad fideles et justificatos. Tum quia soli fideles ad petendum auxilium idonei sunt, et illi potius, quam alii capaces, ut admoneantur Deum orare. Tum quia Tridentinum de justificatis expresse disserit, ut ostendat, quod præmiserat, Dei præcepta « homini justificato » non esse ad observandum impossibilia, eo quod jubendo Deus moneat petere, quod non possis; et si exaudiat; adjuvet, ut possis.

Responsio. 145. Respondeo. Ex his argumentum instauro. Nam Augustinus, ubi supponit, hominem non posse præceptum facere, supponit, orare posse adjutorium præcepti faciendi, atque adeo adesse saltem gratiam sufficientem ad orandum : nam frustra admoneremur orare, nisi possemus, et sufficientes essemus ad orandum. Tamen vix est unus ex mille non adimplentibus præcepta, qui petat gratiam sufficientem ad illa facienda. Ergo supponit Augustinus, adesse gratiam sufficientem ad orandum, quæ non fuerit efficax. Deinde Augustinus in his testimoniis non asserit, quod asserunt Baiani, nempe hominem obligari præceptis, quæ implere non possunt, et cum impossibilitate ea contrahere non adimplendo reatum culpæ, et pœnæ : sed potius oppositum exprimit, dum nunquam Pelagianis negat, quod assumunt, sed certum eis concedit ; nempe Deum ad impossibilia obligare non posse. Itaque dum homo obligatur præceptis, et ea reus culpæ, et pœnæ non adimplet, ex doctrina Augustini supponitur sufficiens, et potens illa adimplere, ac subinde cum gratia sufficienti non efficaci.

146. Præterea impossibilitas, quam oratione fulciendam Augustinus monet, non est physica, sed moralis, in sola operis præcepti agendi difficultate constituta, quæ cum physica, et absoluta potestate servandi præcepta componitur. Primo, quia Augustinus supponit, eam impossibilitatem esse quam experimento noscimus, et ideo ad Deum orandum movemur, vel, ut Augustinus ait lib. de Perfect. just. c. III : « Ut » cum se non posse perspexerit, medici- » nam requirat. » Et in Psalm. CVI. « Co- » natur, et non potest, ligatum se sentit, » exclamat ad Dominum. » Et lib. de Virginit. c. XLVII : « Latent ista in facultatibus, » et viribus animorum, tentatione pandun- » tur, experientia propalantur. » Et serm. II, in Append. « Bene ergo aliquando Deus » differt adjutorium suum, ut probet ho- » minem, ut exerceat hominem, ut ipse sibi » homo innotescat. » Et inferius. « Voluc- » runt sanari, quia cognoverunt, se labora- » re, quod non cognoscerent, nisi datam » legem implere non possent. » Et Tract. XCVI, in Joan. « Unde Petrus, qui hoc jam » se posse præsumpserat, aliud expertus est, » quam putabat. » At sub experientiam non cadit impotentia physica, et subtractio gratiæ sufficientis, sed sola impotentia moralis, sive difficultas agendi, quæ ab actione hominem arcet. Nam aut homo vult efficaciter implere præceptum, aut non ? si non vult efficaciter, nondum potest perspicere, se non posse, sed tantum se non velle, atque ita in defectum suæ voluntatis potius, quam potestatis debet referre, quod præceptum non impleat. Si efficaciter vult, non potest impotentiam obediendi præcepto sentire. Tum quia præceptum ad sui obedientiam solam vendicat efficacem arbitrii nostri voluntatem, cum arbitrium in ejus obsequium non possit aliud præstare, quam efficacem affectum. Tum quia actiones præceptæ, quæ a voluntate imperandæ sunt, mox ut ipsa efficaciter voluerit, implebuntur ; si enim aliquando arbitrio volente non fiunt, ideo est, quia voluntas, sive volitio est languida, et inefficax. Quando vero exequutio præcepti pendet ab aliquo requisito nobis extrinseco, et temporali, quod non adest, et elargitio eleomosynæ, aut Horarum recitatio, aut auditio Sacri, quæ plerumque mandari exequutioni non possunt ob defectum rerum temporalium, Breviarii, aut Ministri ; tunc sane voluntas pro facto reputatur ad impletionem præcepti, nec tunc petenda est a Deo gratia interna sufficiens, quæ solum ad volendum efficaciter necessaria est, sed auxilia solum temporalia, et externa. Conatus igitur voluntatis, qui explorant ejus impotentiam, solum sunt affectus inefficaces, et languidi voluntatis, qui difficultate rei hærent, et sistunt, quin affectum efficacem pariant. Itaque sola rei difficultas, et non absoluta, et physica impossibilitas potest a non adimplente præceptum experimento sentiri.

147. Secundo, quia Augustinus sæpissime eam impossibilitatem in difficultatem revocavit. Sic in objecto testimonio ex lib. de Nat. et Grat. c. LXIX : « Eo quippe ipso, quo » firmissime creditur, Deum justum, et » bonum impossibilia non potuisse præci- » pere, hinc admonemur, et in facilibus » quid agamus, et in difficilibus quid peta- » mus. » Ubi ea, quæ anterioribus « impos- » sibilia » dixerat, propter quæ Deus orandus est, nunc « difficilia » exponit, et possibilia « facilia. » Clarius in Psal. CVI : « Invenit ergo se ligatum difficultatibus » cupiditatum, et non posse viam propter » compedes ambulare. Inclusum se sentit » difficultate vitiorum, et tanquam muro » impossibilitatis erecto, portisque clausis,

» qua evadat, ut recte vivat, non invenit. » En impossibilitatis murum vocat difficultatem cupiditatum, et vitiorum. Disertius lib. II de Peccator. merit. c. XIX, ubi necessitatem gratiæ dilatione ejusdem sic a Deo commendari asserit : « Nec in eo ipso vult, » nos damnabiles esse, sed humiles, commendans nobis eamdem gratiam suam, » ne facilitatem in omnibus assequuti, nostrum putemus esse, quod ejus est. » Expende, Deum non differre gratiam, qua absolute, sed qua facile possimus, ut difficultas agendi nos provocet ad humilitatem, et ad orandum Deum compellat. Eodem respicit lib. de Perfect. justitiæ c. X : « Non » aliam ob causam Scriptura commemorat, » non esse gravia divina præcepta, nisi ut » anima, quæ illa gravia sentit, intelligat, » se nondum accepisse vires, quibus talia » sint præcepta, qualia commendantur, levia scilicet, atque suavia, et oret gemitu » voluntatis, ut impetret donum facultatis. » En orandum animæ, ut impetret donum facultatis, quando ea gravia sentit, sive difficilia, et non levia, sive facilia.

148. Similiter lib. III de lib. arb. c. XVIII, cum præmisisset, justam pœnam esse, « ut » qui, recte facere cum posset, noluit, amittat posse cum velit » : continuo rationem subdit : « Nam sunt revera omni animæ » peccanti duo ista pœnalia, ignorantia, » et difficultas. » Ubi satis exprimit, inter animæ impossibilitates numerari difficultatem. Idemtidem lib. I Retract. cap. IX, cum ejusdem pœnæ, potestatis amissæ meminisset, subdit : « Ad quam miseriam » justæ damnationis pertinet ignorantia, » et difficultas, quam patitur omnis homo » ab exordio nativitatis suæ, nec ab isto » malo liberatur quisquam, nisi Dei gratia. » Ergo gratia nos liberans a malo difficultatis est, quæ reparat contractæ imbecillitatis, et impotentiæ miseriam. Ideo lib. II de Peccator. merit. et remiss. c. XIX, docet, gratiam, quæ tribuit posse facere justitiam a Deo petendam, ut illam suavem, et facilem, seu delectabilem reddat : « Cum autem » ab illo illius adjutorium deprecamur ad » faciendam, perficiendamque justitiam, » quid aliud deprecamur, quam ut suave » faciat, quod non delectabat, quia et hoc » ab illo esse deprecandum, ejus gratia dicimus, dum antea non delectaret, ut qui » gloriatur, non in se, sed in Domino glo« rietur. » Quid autem aliud est deprecari, ut suave, et delectabile fiat, quod antea molestum, et insuave erat, nisi ut fiat facile, quod prius erat difficile. Quo veniunt ea, quibus ex doctrina Augustini, et aliorum Patrum probavimus Disp. X, sect. V et VI, et rursus probabimus sect. XXII, impotentiam bene agendi obduratis, et excæcatis in Sacris Litteris adscriptam non esse aliam, quam moralem, seu difficultatem cum potestate absoluta, et antecedenti compositam.

149. Insolens enim Patribus non est, difficultatem impossibilitatem usurpare. Sic Nazianzenus, orat. XXXVI, sive IV, de Theolog. prope med. : « Quarta significatione » hoc fieri non posse dicitur, a quo nostra » voluntas abhorret ; cujusmodi est illud : » Non poterat illic signa facere propter in» credulitatem eorum. » Quis neget, non defuisse Christo potestatem absolutam illic signa faciendi ; qua vero Judæorum incredulitas, a qua Christus abhorrebat, eis faciendis resistebat, ideo non posse, ab Evangelista scriptum censet Nazianzenus. Repeto luculentissimum, et in rem aptissimum testimonium Anselmi, de Concord. Grat. et lib. arb. c. III : « Quod autem quidam ex» perimento existimant probare, nihil va» lere liberum arbitrium, quia multi im» menso conatu nituntur, ut bene vivant, » et quadam (ut aiunt) impossibilitate ob» stante nihil proficiunt, aut post profectum » irrecuperabiliter deficiunt : non destruunt, » quod rationabiliter monstratum est, libe» rum scilicet arbitrium cum gratia valere. » Ut autem nitentes non proficiant, aut » post profectum deficiant, non impossibi» litate, sed aliquando gravi, aliquando » facile superabili difficultate fieri existimo. » Sæpissime namque asserere solemus, im» possibile nobis esse, quod sine difficultate » perficere non valemus. » Quid toti rei aptius? Igitur impotentia experimento nostrorum conatuum subjecta alia non est, quam difficultas cum potestate arbitrii, et gratia sufficiente composita.

150. Hinc rursus respondeo. Impotentia faciendi præcepta oratione subvenienda, non est antecedens ex defectu gratiæ sufficientis contingens, sed tantum consequens ex defectu gratiæ efficacis, et subsequentis proveniens nimirum ex absentia voluntatis efficacis et robustæ, quæ ad præceptorum observationem necessaria est. Nam Augustinus eam impotentiam tribuit volentibus

adimplere præcepta; sed non volentibus efficaciter et robuste, sed inefficaciter et languide; qui enim deprecatur auxilium gratiæ ad præcepta facienda, jam desiderat, et vult aliquo modo ea facere, non tamen voluntate efficaci, quæ sortiatur effectum. At in volente facere præceptum, et non faciente adest gratia sufficiens ad voluntatem efficacem præcepti, et solum abest gratia et voluntas efficax, qua re ipsa fiat. Gratia enim, quæ sufficit parere voluntatem inefficacem, vires sufficientes habet, ut pariat efficacem, si arbitrium voluerit, quia voluntas efficax non est magis supernaturalis, quam inefficax, et principia supernaturalia, quæ elevant infirmitatem arbitrii ad voluntatem inefficacem arbitrii circa idem ad voluntatem etiam efficacem, si arbitrium cooperari voluerit; sicut enim idem habitus supernaturalis ad utramque voluntatem sufficiens est, ita et eadem gratia actualis; proinde non ex defectu virium sufficientium, sed ex defectu cooperationis arbitrii, quæ rei difficultate terretur, deficit voluntas efficax. Itaque Augustinus in absentiam voluntatis efficacis impotentiam, et potentiam in ejus præsentiam revocat, gratiamque a Deo petendam non aliam censet, quam ejusmodi efficacem, et robustam voluntatem.

151. Ita clarissime lib. de Grat. et lib. arb. c. XV : « Per hanc fit, ut sit homo bonæ » voluntatis, qui prius fuit voluntatis malæ. » Per hanc etiam fit, ut ipsa bona voluntas, » quæ jam esse cœpit, augeatur, et tam » magna fiat, ut possit implere divina man» data, quæ voluerit, cum valde, perfecte» que voluerit. » Per eamdem gratiam voluntas mala incipit esse bona, et bona incipiens, et inefficax augetur, et fit magna, si arbitrium voluerit, et tali aucta et magna, perfectaque voluntate, hoc est, efficaci, potest adimplere præcepta, quæ prius non poterat, quia voluntas erat inefficax, et parva. Unde c. XVI, subdit : « Ad hoc enim » valet, quod scriptum est : Si volueris, » conservabis mandata, ut homo, qui volu» erit, et non potuerit, nondum se plene » velle cognoscat. » Expende primo, hominem non posse adimplere mandata non aliud esse, quam non plene, seu efficaciter velle. Secundo, si homo voluerit, tale velle plenum, et efficax una cum semipleno, et inefficaci in ejus arbitrio esse constitutum. Quia vero tale velle perfectum, et efficax interdum deficit ob cupiditatis malæ resistentiam, et vere donum Dei est, et gratia faciens adimplere præcepta, ideo talem efficacem voluntatem a Deo petendam hortatur : « Et oret, ut habeat tantam voluntate tem, quanta sufficit ad implenda man» data. Sic quippe adjuvatur, ut faciat, » quod jubetur. » Quare ad plenum posse vendicat plenum, et efficax velle, et cum semipleno, et inefficaci velle agnoscit solum inefficax, et imperfectum posse : « Tunc » enim utile est velle, cum possumus, et » utile est posse, cum volumus. Nam quid » prodest, si quod non possumus, volumus, » aut si quod possumus, nolumus? » Quia vero totum velle in arbitrio voluntatis situm est, illud mox præcipit, ut possit, sic concludens : « Velit ergo, et faciat mandata, » quoniam si voluerit, conservabit man» data. »

152. Quam doctrinam iterum inculcat, tanquam certissimam : « Certum est enim, » nos mandata servare, si volumus, sed » quia præparatur voluntas a Domino, ab » illo petendum est, ut tantum velimus, » quantum sufficit, ut volendo faciamus. » Certum est, nos velle, cum volumus, sed » ille facit, ut velimus bonum, etc. Certum » est, nos facere, cum facimus, sed ille fa» cit, ut faciamus præbendo vires efficacis» simas voluntati. » Nempe affectus efficacissimos, quibus possumus, et facimus mandata, etiamsi ingentissimæ difficultates, et cupiditates renitantur. Quam veritatem in summam contrahendo clarissime, et brevissime ibidem c. XVII, tradit : « Qui ergo vult » facere Dei mandatum, et non potest, jam » quidem habet voluntatem bonam, sed » adhuc parvam, et invalidam : poterit au» tem cum magnam habuerit, et robustam. » Hinc imbecillitatem Petri, cum lapsus fuit, in hujus voluntatis imbecillitatem, et inefficacem refert : « Ipsam charitatem Aposto» lus Petrus nondum habuit, quando timo» re Dominum ter negavit, etc. Et tamen » quamvis parva, et imperfecta non deerat, » quando dicebat Domino : Animam meam » pro te ponam. Putabat enim, se posse, » quod se velle sentiebat. » Consequenter ejusdem, et Martyrum fortitudinem post passionem Christi in hujus voluntatis, et charitatis efficaciam, et ardorem refundit.

153. Hanc veritatem intuebatur, lib. VIII, Confess. c. V, cum unius voluntatis in varios affectus divisionem, et impotentiam supe-

randi vitiosos mirifice exponit : « Ergo cum » deliberabam, ut jam servirem Domino » Deo meo, sicut diu disposueram. Ego » eram, qui volebam, ego qui nolebam, ego » ego eram. Nec plene volebam, nec plene » nolebam. Ideo mecum contendebam, et » dissipabar a me ipso. Et ipsa dissipatio » me invito quidem fiebat, nec tamen osten- » debat naturam mentis alienæ, sed pœnam » meæ. » Sed cur voluntatem sibi renitentem superare non poterat, mox subdit : « Voluntas autem nova, quæ mihi esse » cœperat, ut te gratis colerem, fruique te » vellem, nondum erat idonea ad superan- » dam priorem vetustatem roboratam. » Hoc est, nondum erat omnino efficax, et robusta, sed inefficax et languida. Nam ut docet consentientiem, lib. de Spirit. et Littera, c. XXXVI : « Fieret enim perfecta justitia, » si tanta voluntas adhiberetur, quanta suf- » ficit tantæ rei. » Hoc est, voluntas prorsus efficax, et robusta. Quod etiam lib. VIII Confess. c. VIII, confirmat tradens nihil aliud esse posse, quam fortiter, et integre velle : « Non solum ire, verum et pervenire illuc, » nihil erat aliud, quam velle ire, sed velle » fortiter, et integre, non semisauciam hac, » atque illac versare, et jactare voluntatem, » parte assurgente cum alia parte cadente » luctantem. » Rationemque subjicit : « Ibi » enim facultas ea, quæ voluntas, et ipsum » velle, jam facere est. » Nempe quia fortis, et integra voluntas, sicut secum affert plenum velle, ita et posse quod voluit. Ita etiam lib. I. de lib. arbr. c. XIII : « Ex quo » conficitur, ut quisquis recte, honesteque » vult vivere, si id se velle præ fugacibus » bonis velit, assequatur tantam rem tanta » facilitate, ut nihil aliud ei, quam ipsum » velle sit habere, quod voluit. » Scilicet, tanta sit voluntas, ut justitiam præferat fugacibus bonis, et efficax justitiæ amor amorem bonorum temporalium vincat. Propterea Tract. LIII in Joan. edisserens locum, ubi ex Isaia de Judæis narratur, quod « non poterant credere, » cum præmisisset, quærendum, quomodo illorum culpa cum hac impotentia possit cohærere, sic difficultatem explanat : « Quare autem non poterant cre- » dere, si a me quæratur, cito respondeo, » quia nolebant, malam quippe eorum vo- » luntatem prævidit Deus. » Itaque sicut voluntas efficax credendi est potentia, ita noluntas impotentia est.

154. Ex quibus liquido cernitur, Augustino frequentissimum esse dicere, arbitriums « non posse, » quando potestate consequenti voluntatis efficacis caret ; « posse » vero, quando ea potestate præditum est. Qua doctrina explicanda sunt plurima ejus testimonia, quæ produnt ad faciendum mandata non sufficere velle, sed etiam requiri posse, quia plura volumus, quæ non valemus implere ; ut lib. de Perfect, Just. c. III : « Nec » tamen cum vult continuo potest. » Et c. IV : « Volumus, nec valemus implere. » Nempe quia voluntas est inefficax, et infirma. Quod significat serm. XCVII, de Divers. c. IV : « Volumus, o Domine, volumus, et non pos- » sumus : aut forte nec volumus, premente » sarcina gravamur, et nolumus. » Quia voluntas talis est, sive tam debilis ex lucta cum concupiscentia, ut forte voluntas non sit, ideo non adest potentia. Et serm. III, de Verb. Apost. c. VIII : « Volo, ut velis, sed » non sufficit, ut velis. Adjuvandus es, ut » plene velis, et impleas, quod velis. » Ergo velle, quod non sufficit, est semiplenum, et inefficax; posse vero, quod ultra desideratur, est velle plenum, et efficax.

155. Igitur impotentia, quam Augustinus adscribit non adimplentibus præcepta, solum est consequens usum liberi arbitrii ex defectu efficacis voluntatis ipsius profecta ; non vero antecedens ex subtractione gratiæ sufficientis orta. Consequenter gratia, quam admonet precari, est illa efficax, quam Deus certo scit sortituram nostræ voluntatis efficacis eventum, et potestas consequens ex tali voluntate futura. Neque obest talem voluntatem efficacem in nostra libera potestate esse constitutam, ut eam non possimus petere a Deo. Quia etiam ea voluntas constituta est in potestate Dei, et promptius, ac certius potest Deus illam nobis dare, quam ipsi nobis ; nam Deo suppetunt innumera auxilia efficacia gratiæ, quibus provisis certissime scit voluntatem efficacem arbitrii reipsa futuram ; arbitrium vero licet de sua potestate antecedenti, et gratia sufficienti non dubitet, dubitare tamen de eventu futuro potest, diffidens sibi, et timens innatam suam inclinationem ad malum, et tentationum impetum, difficultatumque occursum, quibus non solum peccatores, sed etiam justi crebro succumbunt. Quare voluntatem efficacem adimplendi præcepta etiam a nostra indifferenti potestate elicitam vere esse gratiam, et donum Dei præmisimus Disp. V, sect. IV, et

seqq. et Disp. VII, sect. III, nec non de Ente supernatur. Disp. CIII, sect. IV et V. Quæ doctrina huc usque tradita vel ex eo magis confirmatur, quod, ut Baiani volunt, Augustinus in objectis testimoniis disserat etiam de justis hominibus, qui interdum destituuntur a Deo gratia sufficiente, et potestate antecedenti ad implenda præcepta. Id autem horrent aures audire, et in id damnandum præcipue Tridentina Sanctio expensa n. 69, et seqq. lata fuit, et plura Augustini, et aliorum Patrum, Sacrarumque litterarum testimonia conveniunt, quæ expendemus sect. seq.

SECTIO XIV.

Gratia pure sufficiens arguitur ex gratia sufficienti numquam deserente justos, etiam labentes.

Asserlum probat Tridentinum.

156. Quamvis infidelibus, quamvis obduratis, et excæcatis, quamvis aliis peccatoribus Deum subtrahere gratiam sufficientem ad facienda mandata tolerari posset, intolerandum est, id etiam justis, amicis, et filiis adoptivis Dei asserere commune. Unde arguo. Plerumque justi etiam amicissimi Deo labuntur in peccatum. His tamen Deus non denegat gratiam sufficientem, qua possint vitare peccatum, et adimplere præceptum. Ergo plerumque adest in statu naturæ lapsæ gratia sufficiens, quæ non sit efficax. Probatio Minoris negotium est discursus præsentis. Eam planissime confieit Tridentinum, sess. VI, c. XI, definiens : « Deus sua gratia semel justificatos non de» serit, nisi ab eis prius deseratur. Et c. XIII. « Deus, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, si» cut cœpit opus bonum, ita perficiet. » Quibus sanxisse Tridentinum, Deum sua gratia auxiliante non desse justis, ita ut prius Deus justis auxiliando deficiat, quam justi obsequendo deficiant Deo, expedimus n. 69 et seqq.

Item Testimonia sacra.

157. Id etiam persuadent Sacra testimonia, quæ commendant specialem protectionem, providentiam, et dilectionem, qua Deus justos prosequitur. Hac mente intelligit Augustinus de justis totum Psalmum XVII, potissimum illa verba : *Misit de summo, et accepit me, et assumpsit me de aquis multis. Eripuit me de inimicis meis fortissimis*, etc. *Et tribuet mihi Dominus secundum ejustitiam meam, et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi, quia custodivi vias Domini, neque impie egi a Deo meo.* Etenim Deus, qui justum ab hostibus spiritualibus protegit, ne ipso invito vitam eripiant, credendum non est eripere illi auxilia suæ gratiæ ex proprio motu, seu libito ad tuendam vitam necessaria. Unde illud : *Et posuit tenebras latibulum suum*, sic exponit : « Et posuit ob» scuritatem sacramentorum, et occultam » spem in corde credentium, ubi lateret » ipse non eos deserens. » Quippe sacramentis, quibus justi pascuntur, annectit auxilia gratiæ sufficientia, quibus numquam deserantur a Deo ad justitiam conservandam necessaria. Paucisque interjectis : « Con» versi ipsum ambiunt, quia in medio eo» rum est, cum omnibus æqualiter favet. » Quæ æqualitas favendi non potest intelligi vera, nisi quoad auxilia sufficientia ad implenda mandata necessaria, ut illos, qui ea transgrediuntur, credamus æqualibus cum aliis, qui non labuntur, auxiliis gratiæ fuisse prævent os. Idemtidem Hieronymus illud ejusdem Psal XVII : *Cum sancto sanctus eris, et cum perverso perverteris*, sic explanat in Ecclesiastem, c. VII : « Dicendum est, » sanctum Dominum esse cum eo, qui san» ctus est ; et perversum apud Deum, quia » sua voluntate fuerit ante perversus. » Ergo ante, seu prius debet esse perversio justificati, quam Deus eum sua protectione destituat, de qua aperte disserit ibi Hieronymus.

158. Eodem respiciunt plurima alia sacræ Scripturæ testimonia, quibus prædicatur, et promittitur Dei specialis providentia erga justos fidelissima, et præsentissima, ut eis nihil desit eorum, quæ ad tuendam justitam et superandos adversarios, qui eam tollere moliuntur, desiderari possunt. Hujusmodi est illud Psal. XXXIII : *Timete Dominum omnes sancti ejus, quoniam non est inopia*, seu *nihil deest timentibus eum.* Et infra : *Multæ tribulationes justorum, et de omnibus his liberadit eos Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eorum : unum ex his non conteretur.* Psal. XXXII : *Ecce oculi Domini super metuentes eum, et in eis, qui sperant super misericordia ejus, ut eruat a morte animas eorum, et alat eos in fame.* Psal. XXXVI : *Junior fui, etenim senui, et non vidi justum derelictum, neque semen ejus quærens panem.* Et infra : *Quia Dominus amat judicium, et non derelinquet Sanctos suos, in æternum conservabuntur.* Denique

ad eamdem rem expende totum Psal. XC, cujus initium est : *Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur*, etc. De justis etiam dicta est illa gratulatio II Paralipom. XV : *Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quæsieritis eum, invenietis, si autem derelinqueritis eum, derelinquet vos.* Quis tot tantasque asservantissimas attestationes divinas de justis numquam derelictis a Deo, et de providentia protegente, et omnia necessaria disponente cum subtractione auxiliorum sufficientium ad servanda mandata componat? Videantur Patres, et interpretes in hæc loca unanimi consensu nostram elucidantes doctrinam.

159. Hanc veritatem efficacius persuadet contractus matrimonii inter Deum, et animas justas initus, quem Sacræ litteræ commemorant. Præsertim Paulus II Corinth. XI : *Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.* Quippe matrimonium ex se est vinculum perpetuum, et indissolubile. Matth. XIX : *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Quo sacramento Oseæ II, significatur desponsatio Ecclesiæ et animæ justæ cum Deo ex parte ipsius indissolubilis : *Sponsabo te mihi in sempiternum, et sponsabo te mihi in justitia, et in misericordia, et miserationibus.* Igitur hæc fides conjugii ex parte Dei sempiterna promittitur, et fore creditur, ideoque per Deum numquam violatur, nec dirimitur dando libellum repudii, nisi prior repudii causa ab sponsa detur, eum spernens, et tanquam adultera alteri viro dedita fidem Catholicam violans. Ideo Hierem. III, queritur : *Quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israel, dicit Dominus.* Expende Deum adhuc amatorem contemni ab anima justa, quia numquam ipse deficit amori sponsi. At huic amori decesset, et repudium ipse inchoasset, si nullis sponsæ culpis provocatus illam descereret subtrahendo auxilium gratiæ ad ejus servanda præcepta necessarium. Ergo obligatio et amor sponsi proprius non cohæret cum subtractione gratiæ sufficientis.

160. Confirmatur hæc consideratio ex illo Isaiæ L : *Hæc dicit Dominus : Quis est hic liber repudii matris vestræ, quo dimisi eam? Aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.* Ubi Hieronymus : « Putatis mea duritia matrem » vestram, terrenam Hierusalem esse |pro- « jectam, et quodego mentis rigidæ dede- » rim ei libellum repudii, et non potius, » quod verum est, intelligitis illam suo a » vitio recessisse? Dicente enim me ad eam : » Quiescite inique agere, discite bonum » facere, audire me noluit, sed vertit contra » me scapulam recedentem. » Ubi satis exprimit, Deum numquam quantum est ex se repudiare, nec repellere animam justam, nisi prius illa recesserit. Quod rursus explicat Hieronymus : « Unde adulteram ma- » trem vestram ultra tenere non potui, sed » volentem abire permisi. Quod autem pec- » catis suis unusquisque venundatur, dum » proprio arbitrio derelicti nostra voluntate vel ad bonum, vel ad malum duci- » mur, etc. » Paucisque interjectis inculcat : « Ut autem sciatis non a me repudiatam matrem vestram, sed voluntate » propria recessisse : post multa beneficia » humanum corpus assumpsit, etc. » En his omnibus Deus proponitur ante repudium admonens, et alliciens animam ad sui amorem, et obedientiam, illamque tenens, ne ab ipso recedat, beneficiisque obligans, ne sua voluntate vinculum matrimonii dissolvat. Quæ ægre componi possunt, si prius ipse animam gratia sufficienti destituat.

Rursus asserta Patrum.

161. Doctrinæ Scripturarum consonant asserta Patrum. Augustinus, lib de Nat. et Grat. c. XXVI : « Cum ad perfectam sanita- » tem, hoc est, ad perfectam vitam, justi- » tiamque perduxit, non deserit, si non » deseratur, ut pie semper, justeque viva- » tur. » Desereret autem Deus hominem perfecte sanum, quin prius desereretur ab ipso, si justo subtraheret gratiam sufficientem ad implenda præcepta, et ut pie, justeque vivat semper, necessariam. Quod illustrius docet illud Psal. VII. *Justum adjutorium meum a Domino qui salvos facit rectos corde*; sic ponderans : « Ibi misericors auxilium » est, quia nullum habet meritum peccator, » qui adhuc justificari desiderat, credens in » eum, qui justificat impium. Hic autem » justum auxilium est, quod jam justo tri- » buitur. Dicat ergo ibi peccator, qui dixit : » Infirmus sum, salvum me fac propter mi- » sericordiam tuam, et dicat hic justus, qui » dixit : Si reddidi retribuentibus mihi mala, » justum auxilium meum a Domino, qui sal- » vos facit rectos corde. Si enim medici- » nam exhibet, qua sanemur infirmi, » quanto magis eam, qua custodiamur sani? » Quoniam si cum adhuc peccatores esse-

» mus, Christus pro nobis mortuus est, » quanto magis nunc justificati salvi eri- » mus ab ira per ipsum? Esto concedatur peccatoribus denegari adjutorium gratiæ sufficiens, quia illud peccatoribus ex misericordia tantum dispensatur, credi non potest, denegari justis; tum quia eis, quasi ex justitia debetur, et ideo justum eis adjutorium dicitur; tum quia credibile non est, quibus cum peccatores essent, Deus ut converterentur, auxilium gratiæ largitus est, eisdem jam amicis, et justis, ut acceptam justitiam, et initam amicitiam retineant, auxilium gratiæ sufficientis invidere.

162. Prosper ad caput VII, Gallor. disserens de justis, qui non perseverant: « Quam- » vis enim omnipotentia Dei potuerit vires » standi præbere lapsuris; gratia tamen » ejus non prius eos deseruit, quam ab eis » desereretur. Et quia hoc ipsos voluntaria » facturos defectione prævidit, ideo in præ- » destinationis electione illos non habuit. » Nempe quoad prædestinationis exequutionem, quæ justis ex Deo non negatur subtrahendo perseverantiæ donum, nisi prius ipsi gratiæ sufficienti præstitæ defuerint. Et in respons. ad object. VII Vincentianam: « Sed nullo modo credendum est, hujus- » modi homines in hanc desperationem ex « voluntate Dei cecidisse, cum potius alle- » vet Dominus omnes qui corrunt, et erigat » omnes elisos. Nemo enim, nisi illius gra- » tia erigitur; nemo, nisi illius gratia sta- » bilitur, Dei ergo voluntas est, ut in bona » voluntate maneatur: qui et priusquam » deseratur, neminem deserit, et multos de- » sertores sæpe convertit. » Expende, voluntatis divinæ esse, ut justus in bona voluntate permaneat, et ideo ex voluntate Dei ipsi deficiente non cadere, cum ejus gratia potius allevet corruentes, et stabiliat erectos, neminemque deserat, priusquam deseratur ab ipsis.

163. Similiter ab objectionem XIV: « Si » autem ab his receditur, et ad vitia, atque » peccata transitur, nihil ibi Deus malæ » tentationis immittit, et recessurum non » desserit, antequam deserat; et facit ple- » rumque, ne deserat, aut etiamsi discess- » sisset, ut redeat. » Et ab objectionem XV seqq: «Nemini autem Deus correctionis adi- » mit viam, nec quemquam boni possibili- » tate dispoliat. Quia qui se a Deo avertit, » ipse et velle, quod bonum est, et posse » sibi substulit. » Dissertissima hæc sunt, et commentario non egent. Demum lib. II. de Vocat. Gent. c. XII: » Hæc autem summa- » tim, breviterque perstricta ad id valeant, » ut certissime noverimus, nullum fidelium » a Deo non discedentem relinqui, neque » cujusquam ruinam ex divina esse consti- » tutione dispositam: sed multis, qui jam » judicio rationis utuntur, ideo liberum esse » discedere, ut non discessisse sit præmium, » et ut quod non potest, nisi cooperante » Spiritu Dei, fieri eorum meritis deputetur, » quo cum id potuit voluntate non fieri. » Ex quibus manifestissimum est, in Augustini Schola bene audire non posse doctrinam Baianam, quæ contendit, justos a Deo auxiliis sufficientibus gratiæ ad justitiam conservandum necessariis destitui, ideoque derelinqui, et deseri nulla præcedente culpa, qua ipsi deserant Deum, cum oppositum Augustino, et Prospero testatissimum sit.

164. Accedit Cyprianus, lib. de Orat. Dominica circa med. « Cum Dei sint omnia, » habenti Deum nihil deerit, si Deo ipse » non desit. » Bernardus, lib. de Anima, c. VII: « Fidelis socius est, et non deserit » sperantes in se, nisi prior ipse deseratur. » Idem pulchre docet Dionysius, de divin. nomin. c. VIII, annuens eis quorumdam querelis: « Non est justitiæ homines sanctos » dimittere non adjutos, a paucis crucia- » tos. » Et concludens: « Quare verum est » dicere, quod hoc divinæ justitiæ magis » est proprium, non mollire, et destruere » timorum animositatem materialium do- » nationibus; neque si aliquis conetur hoc » facere, dimittere non adjutos, sed collo- » care illos in pulchra, et inflexibili sta- » tione. » Quis autem non cernat, Deum homines sanctos dimittere non adjutos, et non collocare in statione inflexibili, quantum est ex se, si ex se eis detrahit gratiam sufficientem ad facienda mandata, et contra adversarios impetus animositatem tuendam. Ad hæc Catechismus Pii V ad illa verba: *Adveniat regnum tuum*, Orationis Dominicæ: « Adjutores sint oportet, et Ministri Dei » gratiæ in eo tenendo cursu, quo perveni- » tur in cœlum. Numquam nos deserit » Deus, qui nobiscum se futurum perpetuo » pollicitus est: unum ut nobis videndum » sit, ne Deum, et nos ipsos deseramus. » Itaque id unum nobis omni studio curandum est, ne Deum, et nos ipsos deseramus; quoniam nisi priores in deserendo simus, nihil est formidandum, ne Deus nos deserat,

qui suæ pollicitationi deesse non potest, qua justis promisit, perpetuo adfuturum præsentem, ut ipsius gratiæ adjutores sint, cursumque teneant, quo in cœlum perveniant.

165. Nec desunt rationes Theologicæ, quæ hanc veritatem fulciant. Nam justis ratione justitiæ habitualis, et permanentis tenetur conferre, et reipsa confert virtutes habituales infusas, quibus edere valeant actiones divina amicitia, et filiatione dignas. Ergo eodem titulo tenetur providere, et reipsa providet auxilia gratiæ actualis ad easdem actiones sufficientia, et necessaria, inter quas primæ sunt, quæ divinis præceptis faciendis incumbunt. Nam frustra essent virtutes habituales infusæ, nisi instantibus præceptis adjungerentur gratiæ actualis sufficientia auxilia, sine quibus virtutes habituales nequeunt ab arbitrio in agendum quidpiam advocari. Sicut igitur cum statu justificationis non componitur spoliatio virtutum habitualium, ita nec gratiarum actualium sufficientium opportunis operandi occasionibus privatio; siquidem par est utriusque providentiæ ratio, et altera sine altera frustranea est. Item quia ratio ipsa naturalis dictat, non posse Deum jure in Sacris litteris, et monumentis Patrum ingentibus præconiis commendari justorum parentem, amicum, protectorem, sponsum, et fidelissimum socium, et hæc munera ex sua pollicitatione, et ardentissimo amore erga justos gerere, si Deus ex solo suo beneplacito, nullaque movente, seu movente justorum culpa illos penitus derelinquat, et deserat, retinendo sibi auxilia gratiæ sufficientis ad obsequium præceptorum necessaria. Si enim hoc a creato aliquo parente, amico, protectore, et sponso, et commilitone alienum est, et incredibile, quin suo muneri desit; quis talc credat de divino in his muneribus largissime subeundis commendatissimo? Quamvis igitur ita se gerere Deum cum peccatoribus audire Theologus ferat, nequit sine horrore, ita gestum a Deo cum justis.

SECTIO XV.

Eadem gratia arguitur ex potestate superandi tentationes succumbentibus communi.

166. Qui tentationibus succumbunt, poterant illas superare. At superare non poterant sine gratia sufficienti, Baianis fatentibus necessaria. Ergo eis, qui tentationibus succumbunt, adest gratia sufficiens, quæ non sit efficax. Majorem negant Baiani, et præsenti argumento probandam suscipimus; cætera enim probatione non egent. Imprimis ex Sacris litteris. Quo pertinet illud Matth. XII : *Quomodo potest quispiam intrare in domum fortis, et vasa ejus diripere, nisi prius alligaverit fortem?* Nempe Dæmonem, ne tentationes ipsius nostris viribus superiores sint : quod eximium Christi Domini beneficium fuisse, Patres Ecclesiæ prædicant. Consonat illud Apocalyp. XX. *Et vidi Angelum descendentem de cœlo, habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est Diabolus, et Satanas, et ligavit eum per annos mille : et misit eum in abyssum, et clausit, et signavit super illum, ut non seducat amplius Gentes.* Unde sic arguo. Deus non ita ligavit Dæmonem, ut omnem illi tentationem prohibuerit, siquidem quotidie homines tentat. Ergo sic ligavit, ut non permiserit tentare ultra vires, quibus ei possit resisti. Nam si impetus Dæmonis tentantis nostris viribus superiores sunt, et nullæ nobis adsunt, quibus ei prævalere possimus, quid prodest ligari, aut quid amplius obesset solutum relinqui? Nam si omnis gratia sufficiens, qua possumus tentationibus resistere, est intrinsece efficax, non potest magis nocere gravis, quam levis tentatio. Si enim adest gratia, quamvis gravissima tentatio sit, non potest non illam superare, cum efficax sit. Si vero abest, quamvis tentatio sit levissima non potest non succumbere, siquidem nulli, vel levissimæ tentationi, adversariorum confessione, possimus sine gratia resistere. Ergo hoc Dæmonis ligamine Deus voluit sic temperare tentationum vires, ut non superarent vires gratiæ, quas omnibus tentatis largitur ut illis reluctentur; ideoque victoria Dæmonis non superioribus viribus ipsius, infirmitatique nostræ destitutæ gratia Dei, sed

Hanc potestatem inculcant sacra Testimonia.

nostro solum libero consensui tribuatur.

167. Sic accipit Augustinus serm. CXCVII, de Tempore : « Ante adventum Christi, fratres » charissimi, solutus erat Diabolus. Veniens » Christus fecit de eo, quod in Evangelio, » scriptum est. *Nemo potest intrare in do-* » *mum fortis; et vasa ejus diripere, nisi* » *prius alligaverit fortem.* Venit ergo Chri- » stus, et alligavit Diabolum. Sed dicit » aliquis : si alligatus est, quare adhuc tan- » tum prævalet? Verum est, fratres charis- » simi, quia multum prævalet, sed tepidis, » et negligentibus, et Deum in veritate non » timentibus dominatur. Alligatus est enim » tanquam innexus canis catenis, et nemi- » nem potest mordere, nisi eum, qui se illi » mortifera securitate conjunxerit. Jam » videte fratres, quam stultus est homo ille » quem canis in catena positus mordet. Tu » te illi per voluntates, et cupiditates sæ- » culi noli conjungere, et ille ad te non » præsumet accedere. Latrare potest, sollici- » tare potest, mordere omnino non potest, » nisi volentem : non enim cogendo sed » suadendo nocet, nec extorquet a nobis » consensum, sed petit. » En manifestissi- me supponit, tentationibus consentientes post alligatum Dæmonem potestate gratiæ vigere, qua dissentire possint, si velint; ideoque eorum culpæ, et negligentiæ, non autem virtuti præcellenti Dæmonis, neque imbecillitati nostræ imputandam victoriam hostis, cum ejus vires fractæ sint, ac debiles collatæ cum iis, quas Deus ad eum superandum largitur. Quibus consonat Augustinus lib. XX, de Civit. c. VII et VIII, et in Psal. CIII, ad illa verba : *Draco iste, quem forma-* *stis*, etc. Nec non Basilius lib. de Spiritu sancto c. VIII : « Cum ait Apostolus : *In his* » *omnibus superamus*; ne quam hac voce hu- » mile quoddam ministerium indicat, sed » auxilium potius, quod per imperium suæ » potentiæ operatur in nobis. Siquidem ip- » sum alligavit fortem, diripuitque vasa » illius, videlicet nos, quibus ad omnia » mala opera fuerat abusus, fecitque vasa » utilia Domino, apparatos ad omne opus » bonum ob promptitudinem illius, quod » erat in nobis. » Ecce Deum alligasse for- tem indicat auxilium, quod nobis præstat, ut ejus opera, et tentationes dissolvamus, apparati ad opera bona Dei.

168. Eamdem potestatem communem om- nibus hominibus, saltem fidelibus, et justis significant alia Testimonia. Ut illud Lucæ X. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra* *serpentes, et scorpiones, et super omnem* *virtutem inimici : et nihil vobis nocebit.* Item illud I Corinth. X : *Fidelis Deus, qui non* *patietur, vos tentari supra id, quod potestis,* *sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis* *sustinere.* Quæ Testimonia apertam exprimunt potestatem superandi hostiles tentationum impetus, et communi Patrum, et Interpretum expositione omnes fideles saltem justos, quorum plerique tentationibus cedunt, complectuntur. Eodem pertinent illæ exhortationes Jacobi IV : *Resistite Diabolo,* *et fugiet a vobis.* Et I Petri V. *Cui resistite* *fortes in fide.* Et Ephes. II : *State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induti lori-* *cam justitiæ.* Et rursus : *In omnibus sumentes* *scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequis-* *simi ignea extinguere.* Quæ supponunt omnes fideles esse auxiliis gratiæ armatos, e potentes resistere impulsibus tentationum et hostium. Frustrancæ enim alias essent exhortationes resistendi factæ illis, qui virtute resistendi carent.

Supponunt Concilia

169. Concilia quoque Ecclesiæ veritatem istam illustrant et supponunt. Tridentinum sess. V, c. V : « Manere autem in baptizatis » concupiscentiam, vel fomitem, hæc sancta » Synodus fatetur, et sentit : quæ cum ad » agonem relicta sit, nocere non consen- » tientibus, sed viriliter per Christi Jesu » gratiam repugnantibus non valet, quini- » mo qui legitime certaverit, coronabitur. » Ubi præsens omnibus baptizatis adstruitur per Christi gratiam potestas repugnandi tentationibus concupiscentiæ, quæ præ aliis hominibus valentiores sunt. Subscribit, et explicat Synodus Moguntina anno 1549, celebrata, effectus Baptismi sic exequens c. VI : « Viresque contra relictæ concupiscentiæ » impetus accipimus, ut jam non reguet » peccatum in nostro mortali corpore, nec » ad culpam nobis, sed ad meriti occasio- » nem, si per gratiam Dei gnaviter pugna- » verimus, concupiscentia in nobis sit re- » licta. » Itaque licet Baptismus non deleat concupiscentiam, confert tamen vires gratiæ, quibus cum illius cupiditatibus confligamus, et victoriam cum merito reportemus, si graviter pugnare velimus.

Docent Patres.

170. Eodem incumbit doctrina Patrum. Augustinus in Psal. XCI, col. 2 : « Si Satanas » loqueretur, et taceret Deus, haberes unde » te excusares : modo aures tuæ positæ » sunt inter monentem Deum, et suggeren-

» tem serpentem. Quare huc flectuntur, » hinc avertuntur? Non cessat Satanas suadere malum, sed nec Deus cessat admonere bonum. Satanas autem non cogit » invitum : in tua potestate est consentire, » aut non consentire. » Ergo quando homo flectitur audire, et obedire Satanæ, in ejus potestate est illi resistere, quia Deus etiam tunc non subtrahit voces, et admonitiones gratiæ, quibus consentire possit. et lib. LXXXIII qq., q. IV : « Deus ita optime hominem fecit, ut si vellet, manere optimus, » nullo resistente impediretur. » Et subjungit : « De suasione autem quidquid est; quia » suasio non cogit invitum, ad ejusmodi » hominis voluntatem causa depravationis » ejus recedit, sive aliquo, sive nullo suadente depravatus sit. » Si autem negaretur gratia sufficiens ad dissentiendum suasioni, cogeretur consentire, quia antecedenti necessitate determinaretur ad consensum, cum ablata esset antecedens potestas sufficiens ad dissensum : a qua necessitate, et determinatione antecedenti phrasi Augustini, et aliorum Patrum non differt coactio, ut vidimus Disp. XIV, sect. X, et seqq. et lib. II de Actis cum Felice Manichæo, c. VI : « Sed quia erat in hominis potestate seductori non consentire, ideo positum est, et » per se ipsum, et per seductorem, ut in eo » quod positum est per seipsum, liberum » arbitrium : in eo vero, quod positum est » per seductorem, intelligas, diabolum non » oppressorem inviti, sed tentatorem volentis. » Expende, esse in potestate ejus, qui tentatione seducitur, seductioni non consentire, ideoque non infirmitate, sed suamet libera voluntate valenti dissentire, tentationi succumbere. Et lib. III, de lib. arb. c. X : « Verbum Dei diabolum homine » indutus etiam homini subjugavit. » Qui potuit diabolus homini subjugari non valenti illi resistere? Et Tract. XII, in Joan. « Si non consentires, nihil invexerat diabolus. Consensio tua, o homo, te perduxit » ad mortem. » Supponit igitur, potuisse non consentire.

171. Cyrillus Alexandrinus, lib. XI in Joan. c. XXI : « Cujus auxilio facile diaboli » vires superabimus, nisi ei obsequamur » ad voluptates, aliosve peccandi modos » provocati : nisi quoque nos ne tentati quidem illi voluntatis nostræ habenas largiamur : nam si ad ejus laqueum sponte, » ac negligentia nostra venimus : quem » alium potius, quam nos ipsos criminabimur? » En quia Dei auxilio vires diaboli superare possumus, quando ejus tentatione vincimur, non alium, quam nos ipsos criminari debemus. Ambrosius, serm. XI in Psal. CXVIII, vers. 4 : « Dominus veniens in » hunc mundum subjecit animæ nostræ » omnes contrarias potestates, ut fide tua, » conversatione tua, et operibus conterantur. Si ergo non conteris adversarium, » tua culpa est, qui permissa non uteris » potestate. In nobis est igitur, ut aut subjiciatur adversarius, aut resultet. » Quis jam neget potestatem conterendi adversarium, etiam quando culpa nostra non conteritur? Et mox concludit : « Possumus ergo » in hac vita triumphum de adversariis habere perpetuum. » Ubi perpetua est triumphandi potestas, non potest deesse gratia sufficiens ad triumphum necessaria.

172. Nazianzenus, sententia LII : « Quid » nos omnibus in rebus miserum hostem » accusamus, eique noxas nostras adscribimus; cum ipsi scelerata nostra vivendi » ratione potestatem demus? Tibi ipsi, vel » soli, vel potissimum succense. » Qua consideratione Anselmus in Dialogo de libertate c. V : « Voluntas non nisi sua vincitur » potestate. Quare nullatenus potest tentatio vincere rectam voluntatem. Et cum » dicitur improprie dicitur. Non enim aliud » intelligitur, quam quia voluntas potest » se subjicere tentationi. » Et c. VII : « Vides igitur, quia cum homo habitam rectitudinem voluntatis, aliqua ingruente » deserit tentatione, nulla vi aliena abstrahitur; sed ipse convertit se ad id, quod » fortius vult. » Nota hominem non proprie dici tentatione vinci, sed suamet hominis potestate semper sit tentationem superare, non est vis tentationis, sed hominis potestas subtrahens sibi victoriam, quæ illam tentationi tribuit. Damascenus, libro II de fide, c. XXVII : « Potestatem habet » refrænare appetitum, et ipsum sequi. » Mera arbitrii potestate, malitiæ inventor » effectus. » Quia homo mera arbitrii libertate, malitiæ inventor est, quando sequitur appetitum, potest illum refrænare.

173. Macharius senior Ægyptius, homil. XXV : « Illa libertas quæ est in facultate hominis, sita est in eo, ut diabolo resistere » possit. » Et post pauca : « Impossibile est,

» cum ambulare super aspidem, et basili-
» scum, et conculcare leonem, et draconem,
» qui prius, quatenus homini possibile est,
» non expurgatus fuerit, et roboratus ab eo,
» qui dixit Apostolis : *Ecce dedi vobis po-*
» *testatem calcandi super serpentes, et*
» *scorpiones, et super omnem virtutem ini-*
» *mici.* » Ergo una cum libertate adest potestas Diabolo resistendi, et ea quidem accepta, et ex gratia Dei. Pulchre Laurentius Navarriensis Episcopus antiquissimus scriptor, homil. 1 de Pœnit. « Quis me libera-
» bit de corpore mortis hujus? Quis me
» eruet ab hac nequitiæ mole, morsuque
» ferali ? Homo noli diffidere, in promptu
» est, vita in manu est : virtus in voluntate
» est, victoria in arbitrio est. Si voluisti,
» vicisti ; si nolueris victus relinqueris. Qui
» vult vincere, conatur ut vincat ; qui de-
» sperat, amisit victoriam. » Expende illud. « Virtus in voluntate est, victoria in arbitrio
» est, » et sequentia ; quibus diserta est vincendi potestas. His alia innumera possent adjungi pronuntiata Patrum, quæ constantem ipsorum esse doctrinam probent, cum homo tentatione vincitur, reipsa ita contingere cum potestate sufficienti vincendi. Sed superiora sufficiunt.

Conficiunt Rationes Theologicæ.

174. Etiam id rationibus Theologicis conficitur. Prima est, quia si non adesset cum tentatione potestas sufficiens superandi illam, deficeret libertas necessaria ad culpam consentiendi. Nam ut anterioribus Disputationibus spatiosissime ostendimus, non potest esse libertas capax bonitatis, et malitiæ moralis absque potestate sufficienti ad oppositum ejus, quod arbitrium operatur, indifferenti, neque vera esset culpa, quæ caveri non potest. Secunda ; quia non esset major culpa ejus, qui levi, quam ejus, qui gravi tentatione pulsatus delinquit ; neque major vincendi gravem, quam levem tentationem difficultas ; quæ sunt contra communem doctrinam Theologorum et Patrum. Nam si adest gratia sufficiens, æque promptum est, et facile, gravem ac levem tentationem superare, cum gratia intrinsece efficax æque repugnet cum consensu unius, ac alterius tentationis componi. Si vero abest gratia sufficiens, æque difficile, et laboriosum est, levem, ac gravem tentationem repellere, cum ad utrumque adsit impotentia antecedens repellendi, et nulla sit major difficultas, quam impossibilitas. Consequenter non erit major victoria, neque majus meritum in eo, qui gravem, quam in eo, qui levem tentationem conterit. Nam ubi ambo constituantur sufficientes ex gratia Dei ad tentationum, quibus impetuntur, impetus frangendos, pari uterque facilitate. sicut pari uterque necessitate, et connexione intrinseca tentationem propulsabit.

Objicitur Baia i pr n.o.

175. Nihilominus contendunt Baiani, doctrinam esse Augustini, quarumdam cupiditatum tentationes aliquorum hominum vires superare, ita ut eas superare non possint, nempe eorum omnium, qui tentationibus reipsa superantur. Primo, quia illum Apostoli locum I, Corinth. x, *Fidelis est Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere,* nullo modo tam indiscrete intelligit, ut hoc in omnibus hominibus fidelibus, sed tantum in electis observetur ; ideoque supponit, plures eorum tentari supra id, quod possunt, nempe qui non faciunt cum tentatione proventum. Ita lib XIII. de Trinit. c. XIX : « Tantum pro
» conditione mortalitatis hujus adversari
» sinitur Diabolus, quantum eis expedire
» novit, de quo Sacræ Litteræ personant
» per os Apostolicum : *Fidelis Deus, qui non*
» *permittet vos tentari supra id, quod potestis,*
» *sed faciet*, etc. Sed circa eos ista servantur,
» de quibus Apostolus dicit : *Scimus, quia*
» *diligentibus Deus omnia cooperantur in bo-*
» *num iis, qui secundum propositum vocati*
» *sunt sancti.* »

Respondetur.

176. Respondeo. Pollicitatio Pauli duo beneficia complectitur ; alterum, fideles non tentandos supra vires suas : alterum, ex tentatione faciendum eis proventum. Primum omnibus fidelibus commune promittit. Secundum solis justis, et diligentibus Deum. Itaque supra benificium omnibus commune de non tentandis ultra vires suas aliquibus pollicetur peculiare, et eximium de proventu, et merito cum tentatione faciendo. Augustinus igitur, non excludit omnes fideles a priori beneficio, sed a posteriori tantum, quia communis Patrum et Interpretum expositio, cui in hoc loco Augustinus non contradicit, sub priori comprehendit omnes fideles. Item respondeo. Omnibus spondetur potestas resistendi tentationibus, et simul proventus ex illis futurus, sed hic fructus sub conditione voluntatis, et cooperationis illorum, nimirum sit velint illum ex gratia percipere. Quia vero solum justi, et diligentes Deum reipsa id volunt,

et exequuntur, ideo Augustinus docet hanc promissionem solum *servari*, sive exequutioni mandari in eis, qui diligunt Deum. Itaque Augustinus non negat, promissionem omnibus esse communem, sed solum eam quoad omnia in omnibus adimpleri, sive servari, sed tantum in diligentibus Deum.

Objiciunt secundo.

177. Secundo objiciunt ex lib. III. de lib. arb. c. XVIII, quod homo «resistente, atque » torquente dolore carnalis vinculi non » possit a libidinosis operibus temperare.» Ergo Augustinus adscribit homini impotentiam repugnandi concupiscentiæ libidini.

Respondetur.

Respondeo. Hæc impotentia non est antecedens, et physica, sed tantum consequens, et moralis in sola difficultate constituta, ut exposuimus n. 148, quia continuo rationem subdit : « Nam sunt revera omni animæ » peccanti duo ista pœnalia, ignorantia, et » difficultas. » Deinde esto hæc impotentia antecedens, et physica sit, intelligenda est ex solis viribus naturæ, non vero ex viribus gratiæ homini conveniens. Quia Augustinus disserit de impotentia omnibus hominibus communi, nempe ea, quam natura rationalis contraxit in vindictam peccati originalis. Hæc autem aut est difficultas renitendi concupiscentiæ, etiam cum auxilio gratiæ, aut absoluta imbecillitas sine auxilio, non vero cum illo; siquidem plures hominum cum auxilio gratiæ concupiscentiæ repugnant.

Objiciunt tertio.

178. Tertio objiciunt, quia Augustinus docet, orandum Deum, ut non permittat, nos tentari ultra vires nostras. Frustra autem oraretur, si id omnibus esse lege inviolabili concessum. Ergo aliqui supra suas vires tentantur, nempe qui tentatione vincuntur. Sic enim Augustinus de Catechizandis rudibus, c. XXV : « Humilis esto Deo, ut » non te permittat tentari ultra vires tuas.» Et c.ult. « Opera misericordiæ cum pia humilitate impetrant à Domino, ut non permittat, servos suos tentari plusquam possint sustinere.» Et Tract. de Urbis excidio, c. ult. « Plane oremus, et gemiscamus ad » Dominum, ut servetur erga nos, quod » Apostolus dicit : *Fidelis Deus, qui non vos* » *sinet tentari supra id, quod potestis.*» Simi« lia serm. CLXXXII de Temp. et lib. de Virginit. c. V. Confirmatur, quia ratio, cur multos Deus tentari sinat, et cadere, proditur ab Augustino esse, ut imbecillitatis, seu impotentiæ suarum virium capiant experientiam, et discant lapsu invalidos esse, et a Deo quærendum auxilium gratiæ, quo tentationibus prævalere possint. Ita in Psal. XXXVI, XLII et LV, et lib. de Virginit. c. XLVII, et aliis in locis. Ergo supponit, eos, qui tentatione labuntur, carere potestate sufficienti ad illam superandam. Alias lapsu non experiretur impotentiam, neque necessitatem quærendi a Deo sufficientem gratiam.

Respondetur.

179. Respondeo. Impotentia superandi tentationes ab Augustino asserta explicanda est modo, quo explicuimus sect. XIII, impotentiam adimplendi præcepta ; quia impotentia obediendi præceptis oritur ex impotentia resistendi tentationibus obedientiam eorum impedientibus ; nam tentationes impellentes ad peccandum vires suas exerunt in violationem præceptorum. Quare hæc impotentia, sicut illa, non est alia intelligenda, quam moralis ex difficultate vincendi proveniens, aut impotentia consequens ex defectu affectus liberi efficacis, et infirmitate inefficacis contingens. Itaque recolenda sunt omnia, quæ ex Augustino produximus sect. XIII. Quod in re præsenti ex eo arguitur ; quia Deum non sinire, hominem tentari supra id, quod potest sustinere, non est, omnem omnino tentationem impedire, sed illam sic temperare, ut vires tentationis adeo non crescat, ut superiores non sint, viribus hominis resistivis, sed illi æquales. Unde tentatio non comparatur a Paulo, neque ab Augustino cum viribus naturæ, sed cum viribus gratiæ homini inhærentis ; nam cum viribus naturæ, ipsorum adversariorum sæpius decantata opinione, non potest temperari, et coæquari tentatio, cum nulla prorsus, nec levis teniatio possit eis viribus superari. Compositio autem cum viribus gratiæ facta arguit primo, vires esse gratiæ, quæ viribus tentationum inefficaces reddantur; secundo, impotentiam sustinendi tentationes non excludere antecedentem sufficientiam, et potentiam frangendi illas, quia frustra darentur a Deo vires gratiæ ad tentationum conflictum, quæ sufficientes non essent.

180. Ad confirmationem etiam respondeo. Experientia, quam homines tentatione capiunt, non est impotentiæ antecedentis, et physicæ, sed consequentis, et moralis. Nam ut ostendimus sect. XIII, impotentia antecedens, et physica sub experientiam non cadit, sed sola difficultas vincendi, et infirmitas volendi. Nam vel adest, vel abest voluntas

efficax dissentiendi tentationi? Si abest; non potest tribui impotentiæ virium, sed inefficaciæ voluntatis, seu volitionis liberæ, quod tentatio vincat. Si vero adest ; nulla potest argui resistentiæ impotentia, cum voluntas nolens efficaciter consentire tentationi omnem conatum resistendi, quem opponere potest cum gratia, jam exhibuerit, et vinci tentatione non possit, siquidem voluntas efficax dissentiendi tentationi conjungi non potest cum illius consensu. Præterea quia vires tentatione expertæ illæ non sunt, quæ potestate sufficienti carent, sed vires probatæ difficultate vincendi. Quare etiam illæ, quæ reipsa vincunt, tentatione probantur, et experientiam infirmitatis, seu difficultatis solo periculo labendi capiunt. Ideo Augustinus, lib. de Virginit. c. LII, cavet : « De viribus vestris expertis cavere, » ne quia ferre aliquid potuistis, inflemini : » de inexpertis autem orate, ne supra quam » potestis ferre, tentemini. » Ubi vires expertas tentatione significat esse eas, quæ efficaces, et reipsa victrices fuerunt ; siquidem illis admonet caveri, ne homo inflетur, cujus superbæ inflationis periculum esse non potest, si vires victrices non fuerunt sed victæ.

SECTIO XVI.

Arguitur etiam ex spe Theologica, et timore filiali, Præscitis quoque communi.

Præmittitur primo.

181. Ut ex spe Theologica innixa Deo argumentum conficiam, præmitto primo, spem Theologicam tam gratiæ justificantis, quam gloriæ consequendæ, non solum prædestinatis, sed etiam reprobis esse communem, qui possunt, ac debent gratiam justificantem, cum peccatores sunt, et gloriam, cum in statu sunt justitiæ, sperare a Deo. Primo, quia sic decernit Tridentinum sess. VI, c. XIII : « In Dei auxilio firmissimam spem collocare, et reponere omnes » debent. » Expende vocem universalem *omnes*, quæ nullum fidelem, et justificatum excludit. Item Moguntinum, c. VII, de omni peccatore ad pœnitentiam vocato : « Cum » alia omnia in Scripturis revelata, tum hoc » præcipue fide firma capit, Deum peccatoribus propter Christum misereri velle, » qua subnixus fiducia spem concipit, et » timorem animo ejicit, ac Deum, quem ad » miserandum proclivem, sibique propitium » credit, etc. » Secundo, quia Patres communiter peccatores omnes nullo excepto ita sperare jubent. Sufficiant Augustinus, et Ambrosius. Ille in Psal. LXIV, ad illud : *Spes omnium finium terræ et in mari longe*, fuse, et ex professo explicans cujuslibet peccatoris spem Deo adhærendam. Hic vero lib. II, de Cain, et Abel c. IX, dicens : « Vult te » provocare ad pœnitentiam Deus ; vult de » se sperari indulgentiam; vult demonstrare » tua confessione, quod non sit auctor malitiæ. »

182. Tertio, quia si spes non esset omnibus præcepta, sed solis electis, nullus desperans peccaret contra præceptum Dei. Nam nullus scit, se esse ex numero electorum, atque adeo neque comprehendi, et obligari eo præcepto, quod solos obligat electos a Deo. Quarto, quia non solum Præscitorum, sed etiam Prædestinatorum spes esset incerta, et vacillans. Nam nullus citra revelationem Dei potest esse certus de sua prædestinatione. Quare merito dubitare quisque posset, an ad eos pertineat, qui certo, et firmiter inniti possunt auxilio indefectibili Dei ad sperandum gratiam justificantem, et gloriam. Consequenter spes illorum necessario erit incerta, et infirma, cum desit fundamentum, cui innitatur certum, ac firmum.

Præmittitur secundo.

183. Præmitto secundo, spem Theologicam ex parte Dei esse omnino certam, et firmam, sive certo, et firmiter sperare futuram gratiam, et gloriam, quantum est ex parte Dei, ita ut ex parte Dei deesse non possit, nisi desit ex parte liberi arbitrii. Ita Paulus Hebr. VI : *In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam, et incedentem usque ad interiora velaminis, ubi Præcursor pro nobis introïvit Jesus.* Expende spem animæ *tutam, ac firmam.* Item firmitatem anchoræ tenentis animam inter fluctus, et tempestates. quibus ex se vacillat, ne eis agitata allidat ad saxa. Rursus res immobiles, quibus innititur spes, et fixa est, pollicitationem, et jusjurandum Dei, quibus impossibile est Deum deesse. Videantur in hunc locum interpretes, presertim Chrysostomus, Ambro-

sius, Anselmus Oecumenius, et D. Thomas, Sufficiat Augustinus in Præfat. ad Psal, CXII: « Spes nostra tam certa est, quasi jam res » perfecta sit. Neque enim timemus promit- » tente veritate. Veritas enim neque falli » potest, neque fallere. Bonum est, ut hæreа- » mus illi, illa nos liberat, sed si manseri- » mus in verbo ejus. » En quam certa sit spes nostra, quasi jam rei possessio sit, quia hæret infallibili veritati Dei, ex qua nullum imminet periculum eventus, sed ex nostra voluntate, quæ potest non manere in verbo ejus, etiamsi Deus firmus semper suis promissis stet. Quare Paulus Hebr. X, præcipit: *Teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem. Fidelis enim est, qui repromisit.* Ubi non solum præcipitur spes, sed ita tenax, ac certa, ut ab ejus veritate declinare sit impossibile, quia innititur fidelitati divinæ. Ideo etiam Tridentinum sess. VI, c. XIII, omnibus præcipit « in Dei auxilio spem firmis- » simam collocare. »

Præmitti- ur tertio.

184. Præmitto tertio, firmitatem, et certitudinem spei Theologicæ inniti non solum verbo et promissioni Dei, sed etiam auxilio divinæ gratiæ, quod necessarium est ad opera nostra, quibus gratiam, et gloriam asserit, et pollicetur futuram. Quo respicit Paulus, I Corinth. I: *Expectantibus revelationem Domini nostri Jesu Christi, qui et confirmabit vos usque in finem sine crimine in die adventus Domini nostri Jesu Christi.* Ubi spem nostram confirmat ex vocatione, et auxilio Dei, quod spei nostræ deesse non potest. Ex quo loco arguit Chrysostomus homil. II. Ex parte Dei nullum auxilium ad salutem necessarium nobis deesse, insperatumque eventum per nostram culpam adesse. Inter alia nota illa: « Judæi vocati » proposita bona complecti noluerunt; id, » quod non amplius vocanti, sed eorum » stultitiæ fuit imputandum. Ipse enim » largiri voluit; illi autem cum accipere nol- » lent, sibi ipsis repulsæ autores fuerunt. » Unde mox colligit: « Nemo igitur Deum » accuset, cum nulla vocantis culpa perstent » increduli, sed sua, qui resiliunt. » Ergo quia Judæis non defuit gratia vocans, et invitans Dei, non potuit eis ex parte Dei deficere salus, neque quidquam ad ipsam necessarium, sed solum ex parte, et culpa ipsorum, qui vocationi Dei cooperari noluerunt. Ideo Scholastici cum D. Thoma, II, II, q. XVII, art. 1 et 4, corpore, docent, fundamentum spei Theologicæ esse divinum auxilium. Quod etiam supponit Tridentinum sess. VI, c. XIII, jubens omnibus « in » Dei auxilio firmissimam spem collocare, » atque reponere. »

Argumentum.

185. Ex quibus sic arguo. Non solum prædestinati, sed etiam reprobi debent sperare a Deo spe certa, et firmissima auxilio ipsius innixa, gratiam in statu peccati, et gloriam in statu justitiæ. At talis spes esset prorsus impossibilis, si Deus reprobis peccatoribus denegaret auxilia necessaria ad justificationem sufficientia, et justis necessaria, et sufficientia ad perseverantiam, et gloriam. Ergo eis non denegat ejusmodi auxilia. Ac proinde in eis admittenda sunt auxilia sine efficacia sufficientia. Major ex præmissis certissima est. Consequentia est legitima. Minorem more scholastico probat S. Thomas I Corinth. I, lect. I, ad verba citata Pauli: « Debetis sperare, quia Deus » est fidelis: Non autem videretur esse fide- » lis, si nos vocaret ad societatem Filii, et » nobis negaret, quantum in ipso est, ea, » per quæ pervenire ad eum possemus. Un- » de Josue I, dicit: *Non te deseram, neque* » *derelinquam.* » Quibus potuit nostra propositio asseri clarius? Ita etiam, II, II, q. XVIII, art. 4, cujus tertium argumentum id est: « Certitudo esse non potest de eo, » quod deficere potest; sed multi viatores » habentes spem, deficiunt a consequutione » beatitudinis: ergo spes viatorum non ha- » bet certitudinem. » Et respondent: « Hoc, » quod aliqui habentes spem deficiant a » consequutione beatitudinis, contingit ex » defectu liberi arbitrii ponentis obstacu- » lum peccati, non autem ex defectu divi- » næ potentiæ, vel misericordiæ, cui spes » nititur. Unde hoc non præjudicat certi- » tudini spei. » Itaque præjudicaret certitudini spei, si omnipotentia, aut misericordia Dei auxiliis gratiæ deficeret homini, quia cum eorum defectu non poterat esse spes prout innixa Deo omnino certa.

186. Si enim fundamentum nostræ spei est auxilium gratiæ, qua ratione potest spes firma, et certa consistere, ubi fundamentum incertum, et infirmum est? Quemadmodum fides nostra non posset esse infallibilis, et certa, si non esset intrinsece, et infallibiliter connexa cum revelatione Dei reipsa existenti, et revelatio Dei reipsa existens cum veritate objecti, quia tota certitudo, et infallibilitas Dei innititur revelationi Dei. Explicatur; quia spem nostram esse omnino cer-

tam, et indefectibilem, non est eventum rei speratæ esse absolute futurum cum omni certitudine, et indefectibilitate, quia plerique spe Theologica sperant a Deo justificationem, et salutem, quam reipsa non obtinuerunt. Consistit igitur certitudo, et indefectibilitas spei, quod ex parte Dei auxiliantis, et conferentis speratum bonum numquam deficiet eventus, nisi ex parte nostra defuerit, ideoque si voluerimus certissime consequemur. Hæc autem certitudo, et indefectibilitas ex parte Dei impossibilis est, si Deus ex se subtrahit reprobis peccatoribus auxilia gratiæ sufficientia, et necessaria ad perseverantiam, et gloriam; quia ex parte Dei deerunt requisita ad speratum eventum, quamvis enim mihi certissimum sit, Deo non deesse omnipotentiam ad auxiliandum, et misericordiam ad volendum auxilia, et fidelitatem ad implendum promissa; si tamen crediderim, Deum nihilominus pluribus ex se denegare auxilia sufficientia ad salutem necessaria; merito dubitare possum, an ea mihi deficient, et cum hac dubitatione impossibile est, spem concipere omnino certam, et firmam, quod ex parte Dei non est mihi defutura salus, siquidem hæc sine talibus auxiliis ex parte Dei mihi provisis futura esse non potest. Quomodo enim certo sperare possum ab eo, quem certo non scio mihi suo auxilio adfuturum?

Confirmatur

187. Confirmatur, quia spes stabilis, et firma non solum est a nobis concepta, sed etiam a Deo nobis indita, et præcepta, continuisque exhortationibus proposita. Si autem Deus nos destitueret auxiliis sufficientibus ad salutem necessariis, esset spes nobis promissa insidiosa, et subdola. Proditionis enim genus est, erigere aliquem in spem auxilio nostro innixam ad eam præceptis, et admonitionibus, promissionibusque invitandam, et compellendam, et deinde negare illi ea auxilia, a quibus bona speranda pendent, et futura sunt. Similisque esset ei spei, quam Ecclesiasticus c. XIII, detegit, Principes subdolos hujus sæculi ad inescandos pauperes venditare : *Subridens spem dabit, narrans tibi bona, et dicet : Quid opus est tibi? Et confundet te in cibis suis, donec exinaniat te bis, et ter, et in novissimo deridebit te : et postea videns derelinquet te, et caput suum movebit ad te;* nempe subsannando. Similis ergo erit spes nobis a Deo data, et præcepta, si auxilia necessaria, et sufficientia subtrahat illis, quos præscit non consequuturos salutem. Consolatur enim eos, quasi arridens, et illis narrat bona, quæ in eos conferre disponit, spemque alit subnixam suis promissionibus, et auxiliis, et interrogat. Quid opus est vobis? Quid ad hæc bona consequenda desideratis? Re quidem vera, si Deus apud se decrevisset, negare illis auxilia gratiæ sufficientia, et requisita ad salutem, potius eos irrideret quam in spem erigeret. Quid enim magis opus est illis, quam hujusmodi auxilia? Quare in novissimo eos derelinquens, derideret, et subsannaret. Recte igitur Waldensis, lib. I doctrinalis fidei, c. XXIX, diffidendum censet de salute iis, quibus Deus non dedit potestatem sufficientem, ut filii Dei fiant : «Sed quare non est diffidendum, ubi » incumbit necessitas, quam potestas data » non tollit? Quia potestas illa est tantum » ad unam partem, ut scilicet illud possim, » quod facturus sum : non autem ad vitandum malum, quod tracturus sum. Hanc » potestatem irrationabilem dedit Deus » hominibus filios Dei fieri, ut fieri numquam » possint? » Expende « irrationabilem po- » testatem » datam a Deo, de qua potius » diffidendum, » quam sperandum sit. Minime igitur firmitas nostræ spei cum subtractione auxiliorum sufficientium potest consistere.

Objectio præcluditur.

188. His oppones, a Deo non solum sperandum, sed etiam timendum, nec solum cum spe, sed etiam cum timore, et tremore operandum, ne Deus nos aliquando deserat juxta illud Philippens. II : *Cum metu, et timore vestram salutem operamini. Deus enim est, qui operatur in vobis, et velle, et perficere pro bona voluntate.* Verum his timor argumentum potius est præsentiæ, quam absentiæ gratiæ sufficientis Dei. Est enim timor filialis, quo non a Deo, sed a nobis ipsius timemus malum culpæ, ne videlicet deficiamus gratiæ præsenti ipsius, et culpa nostra provocemus eum, ut nos deserat, quod ab eo nulla desertio, neque mali inflictio absente culpa timeri possit. Expende, quæ prodit Bernardus, serm. LIV in in Cant. col. ult. : « In veritate didici, nihil æque efficax » esse ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam si omni tempore coram Deo inveniaris, non altum » sapere, sed timere. Beatus homo, qui semper est pavidus. Time ergo, cum arriserit » gratia, time, cum abierit, time, cum denuo revertetur, et hoc est, emper pavi-

» dum esse. » In quorum explicationem sequentia subjicit : « Cum adest gratia, » time,ne non digne opereris ex ea.Subtracta gratia time, et contremisce. Deo tibi » ut sentis irato. Neque dubites, in causa » esse superbiam, etiamsi non appareat. » Numquid qui humilibus dat gratiam, humili aufert datam? Jam si gratia reprobitiata redierit, multo magis timendum, » ne contingat recidivum pati juxta illud in » Evangelio : *Ecce sanus factus es, vade, et » amplius jam noli peccare, ut tibi deterius » aliquid contingat.* » En duo timenda proponit. Alterum, ne gratiæ præsenti Dei desit cooperatio nostri arbitrii; ergo possibile est, et contingens, ut cum gratia præsenti Dei conjungatur subtractio cooperationis nostræ; timeri enim non potest, nisi quod possibile, et contingens est; ac proinde contingens est , gratiam Dei ex defectu cooperationis nostræ manere pure sufficientem. Alterum, ne Deus superbia nostra provocatus gratiam subtrahat, qui ex se sine præcedenti culpa nulli illam subtrahit : » Numquid qui humilibus dat gratiam hu» mili aufert datam ? »

189. Ad rem Augustinus superius testimonium Philipp. II, versans lib. de Nat. et Grat. c. XXVII : « Quare cum timore, et tre» more, et non potius cum securitate, si » Deus operatur, nisi quia propter voluntatem nostram, sine qua bene non possu» mus operari, cito potest subrepere animo » humano, ut quod bene operatur, suum » tantummodo existimet, et dicat in abun» dantia sua : *Non movebor in æternum*? » Cernis objectum timoris et tremoris primarium esse subreptionem nostræ culpæ , et secundarium subtractionem gratiæ. Similia in eodem libro, c. XXXIII, et in Psal. CII, col. ult. « Dicis, o Paule, operamini, dicis, » ut operemur. Quare cum timore, et tre» more ? Deus enim est, inquit, qui operatur » in vobis. Ideo ergo cum tremore, quia » Deus operatur, quia ipse dedit, non ex te » est, quod habes; cum timore, et tremore » operaberis : nam si non tremueris eum. » auferet , quod dedit. » Consonat Leo, serm. VIII, de Epiph. cap. II : « *Cum timo» re, et tremore*, etc. Hæc est Sanctis causa » tremendi, atque metuendi, ne ipsis ope» ribus pietatis elati deserantur ope gratiæ, » et remaneant in infirmitate naturæ. » Sola igitur absentia nostræ cooperationis primum metuenda est, ne illi consequens nectatur absentia gratiæ divinæ. Itaque non possumus ex Deo timere privationem hujus boni, sed solum ex nobis, quia Deus ex se, nisi culpa nostra præcurrat, nulli bonum gratiæ sufficientis denegat.

SECTIO XVII.

Gratia pure sufficiens probatur ex voluntate divina salvandi omnes homines etiam reprobos.

190. Deus vult vere, et sincere omnibus hominibus etiam Præscitis salutem ; cum infideles sunt, fidem; cum fideles peccatores, justificantem gratiam; cum justi, perseverantiam, et gloriam. Quod Paulus I Thimoth. II, complectitur, et exhibet, dicens : *Qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire.* Quamvis enim Præsciti non consequantur salutem , quia plures eorum non perveniunt ad fidem, plures ad justificationem, plures ad perseverantiam, et gloriam, componitur vera, et sincera voluntas salutis omnium cum hoc defectu, quia Deus exoptat eis salutem: vel quantum in ipso est, ut plures interpretes exponunt; vel, ut alii, sub conditione, si ipsi voluerint; ita utper Deum non stet, sed per ipsos solum, quod salutem a Deo volitam non consequantur. At non potest Deus omnibus etiam Præscitis, quantum est ex se, etsi ipsi voluerint vera, et sincera voluntate exoptare salutem, nisi eis provideat auxilia gratiæ sufficientia requisita ad salutem, quia nullus, quantum est ex se, exoptat, et intendit aliquem finem, nisi præparet media requisita ad finem, quæ ad ipsum solum pertinent præparare; nam vult, ut per ipsum non stet, quo minus obtineatur finis. Ergo Deus providet præscitis auxilia gratiæ sufficientia requisita ad salutem. Hæc in præscitis non sunt efficacia, sed pure sufficientia. Ergo providentur a Deo auxilia gratia pure sufficientia. Totus hic discursus legitimus, et convincens est. Consequentiæ probatione non egent. Prima Minor admittitur a Baianis. Quare tota probatio in solam Majorem contenda est. Quippe solam eam explodunt Baiani, et utramque testimonii Pauli expositionem a solis Pelagianis, et scriptoribus recentibus excogitatam inculcant, et garriunt.

191. Paulum quidem superiori testimonio

Testimonium Pauli.

comprehendere omnes homines, etiam reprobos, probatur primo, ex anterorium contextu, quæ sic præmiserat : *Obsecro igitur primo, omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus : pro regibus, et omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam, et tranquillam vitam agamus in omni pietate, et castitate : hoc enim bonum est, et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire.* Quibus Paulus Spiritu afflatus divino obsecrat, ut oremus pro salute omnium hominum, quia Deus omnibus hominibus vult salutem : quare sub voluntate divina salvandi omnes, comprehenduntur omnes illi, pro quibus Paulus hortatur orandum: alias non bene colligeret orationem nostram pro omnibus faciendam ex voluntate divina salvandi omnes. At ex Spiritu divino, quo Paulus hanc orationem pro omnibus communem proponit, facienda est oratio etiam pro reprobis. Ergo voluntas divina salvandi omnes ad reprobos etiam protenditur. Indiscrete enim pro omnium salute nobis oratio præcipitur, et nobis ignota est discretio Electorum a Præscitis, ac subinde sine discrimine nobis oratio fundenda proponitur. Consequenter etiam salus omnium a Deo sine discrimine, et exceptione volita est, siquidem orationis a nobis fundendæ ratio traditur salus omnium hominum volita a Deo.

Ecclesiæ et Patrum.

192. Quam Pauli exhortationem non solum implet Ecclesia, sed etiam rationem Deo proponit Feria sexta in Parasceve, quando pro hæreticis, et schismaticis ita orat : « Omnipotens, sempiterne Deus, qui » salvas omnes, et neminem vis perire, » respice ad animas diabolica fraude de» ceptas, etc. » Quis autem ita insaniat, ut hanc orationem solos prædestinatos ex hæreticis, et schismaticis comprehendere censeat? Unde etiam Ignatius Apostolorum discipulus, Epist. II ad Ephes. prope med.: « Sed pro aliis hominibus orate indesinen» ter. Est enim illis spes, ut Deum mereantur adipisci. Numquid qui cadit, inquit, » non adjiciet, ut resurgat, aut qui avertitur, non convertetur? » Quæ oratio ad reprobos etiam porrigitur, quippe omnes sunt spei salutis capaces. Simili ratione utitur Chrysostomus, I, ad Timoth. II, homil. VII : « Imitare Deum, si omnes ille vult salvos fieri, pro omnibus oportet orare : « illius et tu concorda voluntati. » Moxque adjicit orandum pro omnibus etiam Ethnicis, qui numquam crediderunt. Ergo oratio nostra pro illis facta concors est voluntati divinæ, imo ideo pro illis facienda, quia Deus illis salutem voluit.

193. Non aliter Augustinus ad articulos sibi falso impositos art. 2, vel potius Prosper, ad objectiones Vincentianas, object. 2 : « Sincerissime credendum est, atque profitendum, » Deum velle, ut omnes homines salvi fiant; » siquidem Apostolus, cujus ista est sententia, solicite præcipit, quod in omnibus » Ecclesiis piissime custoditur, ut Deo pro » omnibus hominibus supplicetur; ex quibus, quod multi pereunt, pereuntium est » meritum, quod multi salvantur, salvantis » est donum. » En discrte, et breviter alienus est a pietate, sinceraque fide, qui diffitetur, Deum velle salvare omnes, etiam qui pereunt; siquidem pro eis etiam supplicat Ecclesia credens, Deo talem voluntatem inesse; quin obstet ipsorum interitus, quia is non ex defectu voluntatis divinæ, sed ex culpa voluntatis humanæ contingit.

194. Alia non est mens Cypriani de Orat. Dominica, petitionem tertiam : *Fiat voluntas tua*, sic exponentis : « Potest etiam sic » intelligi, ut quoniam mandat Dominus » inimicos diligere, et pro his quoque, qui » nos persequuntur, orare, petamus, et pro » illis, qui adhuc terra sunt, et nedum cœ» lestes esse cœperunt, ut circa illos volun» tas Dei fiat. » Et paucis interpositis : « Merito et nos, qui esse debemus Deo Patri » similes, qui solem suum oriri facit super » bonos et malos, et pluit super justos et » injustos; sic Christo monente oramus, et » petimus, ut precem pro omnium salute » faciamus, ut qui adhuc sunt prima nati» vitate terreni, incipiant esse cœlestes ex » aqua, et Spiritu sancto nati. » Itaque cum oramus pro salute infidelium, qui persequuntur fideles, non aliud petimus a Deo, quam ut in eis fiat voluntas ipsius, qua vult, ut illi etiam salvi fiant.

195. His autem non obesse interitum reproborum, sed cum illo componi posse veram, et sinceram voluntatem divinam salutis eorum, probat duplex expositio Pauli insinuata n. 190, quam Baiani tanquam Pelagianam impugnant, sed Patres Ecclesiæ, et Scholastici communiter tanquam Catholicam, et Paulo conformem propugnant. Prior est Deum velle salutem reproborum, « quantum in ipso est, » ut non per ipsum,

sed per ipsos stet, si pereant. Sic Ambrosius de Paradiso, c. VIII : « Quod in Deo fuit, » ostendit omnibus, quod omnes voluit liberare. » Considera « quod in Deo fuit. » Similiter Chrysostomus ad Rom. IX, serm. XVI : « Quantum ad Deum attinet salvæ » fuissent omnes tribus Israël, imo, et omnes mortales. » Et homil. VII in Joan. : « Illuminat omnem hominem venientem in » hunc mundum, illuminat profecto, quantum in ipso est. Si qui autem sponte sua » mentis oculis conniventibus ad hujus lucis radios aciem dirigere noluerunt, non » ex luminis natura in tenebris perstiterunt » sed ex malitia sua, qua sponte tanto se » dono indignos reddiderunt. » Expende, « quantum ad Deum attinet, quantum in » ipso est, » Deum velle salutem eorum, qui salvi non fuerunt, et eorum fidem, qui reipsa non crediderunt.

196. Eodem modo Paulinus, Epist. I ad Aprum : « Hinc in omni loco plura quoti- » die mirabiliora solito signa crebrescunt, » ut omnem, quantum in ipso (Deo) est, » hominem salvum faciat. » Anselmus, lib. de Volunt. Dei, inter med. et fin.: « Voluntas approbans in Deo est, quæ vult, om- » nes homines salvos fieri, quoniam nullum » prohibet, quantum ad se, salvum fieri. » Imo si quis ad hoc laborat, approbat. » Non aliter Cyrillus Alexandrinus, lib.XI in Joan. c. XXI, illud : *Omne, quod dedisti mihi, non perdam ex eo,* sic ad rem cum perditione Judæ componens : « Christus, quantum ad » ferendam opem illi attinuerit, servasset » hominem, nisi ultro ipse in perditionem » insiliisset. Gratia igitur in aliis effulsit, » servavitque omnes, qui cooperantem ei » voluntatem tradiderunt : sic enim salutis » nostræ modus dispositus est. » Etiam Enchiridion Colonien. in tit. de sacram. pœnit. cap. « Quinto statuendum est, » fol. 90 : « Misericors Deus vult, omnes homines sal- » vos fieri, quod ad se attinet, voluntate » antecedenti. Quod vero reprobos dam- » nat, fit voluntate consequenti, quod ju- » stum sit eos, quibus præbita est omnis » occasio consequendæ salutis, nec appre- » hendere voluerunt, damnare. » Unde colligit : « Deus adeo vult omnes homines » salvos fieri, ut nemini, quantumlibet sce- » lerato, gratiam suam subtrahat. » Hæc planissima sunt, et sufficiunt, ut exploratissimum sit, Patres Ecclesiæ, et non solos Recentiores, et Pelagianos exponere voluntatem Dei salvandi omnes, « quantum in » ipso est, » sive, « quantum ad ipsum attinet, » ut cum illa voluntate damnationem reproborum concilient.

197. Posterior expositio, quæ prioris explicatio est, expressius traditur a Patribus; nempe voluntatem generalem salvandi omnes esse conditionatam sub ea conditione, « si ipsi voluerint, » ut reprobi credantur damnari, quia ipsi voluerunt, non vero quia Deus illis salutem non voluit, et auxilia ad illam necessaria subtrahit. Ita diserte Ambrosius, I, ad Timoth. II : « Si Deus, qui » omnipotens dicitur, omnes homines salvos » vult fieri; cur non impletur ejus voluntas? Sed in omni loquutione sensus est, » conditio latet. Unde dicit Petrus Apostolus : Omnis Scriptura indiget interpretatione. Vult enim Deus, omnes salvos » fieri : sed si accedant ad eum. Non enim » sic vult, ut nolentes salventur; sed vult » illos salvari, si et ipsi velint. Nam utique » qui legem omnibus dedit, nullum excepit a salute. Numquid non medicus idcirco proponit in publico, ut omnes se » ostendat velle sanare, si tamen ab ægris » requiratur? » Nihil potuit expressius adduci.

198. Item Hieronymus, I, ad Timoth. II : *Qui vult, omnes homines salvos fieri,* sic explicat : « Si ipsi tamen vocati Deo consentire voluerint. » Cyrillus Alexandrinus, lib. III in Isaiam, tom. II, ad illa verba, c. XXVIII. *Discite audire,* postquam dixerat, Deum velle omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire : « Sumit » igitur velut ab his, quæ contigerunt veteribus, imaginem, et figuram auxilii » futuri Israëlitis a Deo, qui servare potest, » siquidem velint servatoris nostri verbis » parere. » Vides expressam conditionem, sub qua Deus vult, et potest omnes salvare, « si ipsi consentire voluerint, si velint parere. » Anselmus, Matth. VI, ad illa verba: *Fiat voluntas tua;* sic habet : « In terra » multi contradicunt voluntati Dei, illi scilicet, quæ ex misericordia, qua vult, omnes homines salvos fieri : cum enim vellet, pravos etiam salvare, si vellent; » tamen ipsi contradicunt operibus huic » voluntati. Orat ergo, ut Deus faciet alios » terrenos tales, qui nullo modo voluntati » Dei resistant. » Nota, velle pravos etiam salvare, « si vellent. » In eamdem rem Beda, lib. variar. qq. q. XIII : « Ita Deus nobis

» bona sua promittit, ut tamen labore no-
» stro adquirantur. Quod si voluerimus, ad
» laborem in omnibus, quæ bene agemus,
» nobis cooperabitur. » Ergo Deus nobis salutis bona promittit sub conditione, « si « voluerimus » cooperari.

199. Hæc conditionalis voluntas I, Timoth. II, confirmatur ex alio Pauli testimonio, Rom. II : *Vide ergo bonitatem, et severitatem Dei. In eos quidem, qui ceciderunt, severitatem : in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin et tu excideris. Sed et illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur ; potens est enim Deus iterum inserere illos.* Quod Magister sentent.ex sententia Augustini, Ambrosii et Aimonis sic exponit : « Dico, in te esse bonitatem « Dei, tamen hac conditione, si permanseris » in bonitate, ut scilicet totum Deo tribuas. » Alioqui, id est, nisi tu permanseris, et tu » sicut et illi excideris a sancta radice, » et senties Dei severitatem. Sed et illi, » quasi dicat : Non solum tu excideris, si » non permanseris in bono, sed et illi, id » est, Judæi, si non permanserint in incre- » dulitate, inserentur, et ideo non sunt » despiciendi. Dico, si non permanserint, » quod utique potest fieri ; potens est enim » Deus inserere illos iterum. » Ubi satis expressa, et inculcata proponitur conditio, » si permanseris in bonitate; » et bonitas Dei non est attributum necessarium bonitatis, sed benigna, et libera voluntas salvandi omnes homines sub conditione, si permanserint. Unde apte Augustinus contra Adimantum Manichæi discipulum, c. XXVII, versans illa verba Pauli : *Alioquin et tu excideris, et illi, si non permanserint in incredulitate inserentur*, sic colligit : « Simul etiam » ostendit in nostra potestate esse, ut vel » inseri bonitati ipsius, vel excidi severitate » mereamur. » En Augustinus reprobis adstruit communem voluntatem conditionatam Dei, ut illis asserat potestatem indifferentem ad salutis, et damnationis eventum.

200. Confirmat etiam Fulgentius lib, I, de Remiss. peccat. c. XI, ex illo Isaiæ I : *Si volueritis, et audieritis me, bona terræ commedetis, si autem nolueritis, neque audieritis me, gladius devorabit vos. Os enim Domini loquutum est hoc.* Et Isaiæ XXX. *Si conversus fueris, et ingemueris, salvus eris.* Quibus Fulgentius subjungit ; « In hoc testimonio » conditionali Deus et præcepto utitur, et » promisso. Dicens quippe : Si conversus » fueris, et ingemueris, salvus eris : osten- » dit ex conversionis conditione promissio- » nem salutis omnino pendere. Hæc est igi- » tur inter Deum, hominemque conditio ; » inter Judicem, qui sine justitia, miseri- » cordiamque prærogat ; et peccatorem, » qui misericordiam juste judicantis exspe- » ctat. » En non solum est conditionalis promissio, sed etiam interior misericordiæ voluntas.

201. Rursus illustratur, et confirmatur ex pactis conditionatis Dei cum homine in Scriptura contentis, ut Ecclesiast. XV : *Si volueris mandata servare, servabunt te.* Matth. XVI : *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum*, etc. Et c. XIX : *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Isaiæ XI : *Si volueritis, et audieritis me, bona terræ commedetis.* Joan. VIII : *Si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum.* Joan.XII : *Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.* Apocal. III : *Si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, introibo ad illum,* etc. Quibus alia plura similia sunt. Hæc pacta conditionalia nullum hominem excipiunt, et continent voluntatem internam Dei de adimplendo promisso, ni Deum fictum, et simulatum promissorem credamus. Unde primo colligitur, esse in Deo voluntates conditionatas salutis humanæ omnibus hominibus sine exceptione communes. Secundo, Deum cum his pactis non posse conjungere subtractionem auxiliorum gratiæ, quæ necessaria sunt ad conditionem usus arbitrii humani, sub qua Deus paciscitur. Nam violaret obligationem pacti. Communis enim Theologorum, et Jurisconsultorum doctrina est, eum, qui sub aliqua conditione paciscitur cum alio, jure naturæ teneri non impedire ex se conditionem, a qua pendet ejus obligatio, quia id esset, velle se ab obligatione, cui stare tenetur, liberare. At Deus subtrahens auxilia necessaria ad fidem, pœnitentiam, opera præcepta, aut perseverantiam, impediret conditionem, sub qua paciscitur. Nam ex se induceret impossibilitatem talis conditionis, quæ est maximum omnium impedimentum.

202. Huc usque ostendimus desiderium divinum salutis omnium hominum sine exceptione reproborum ex mente Pauli I, ad Timoth. II, et expositionibus illius, quas improbant adversarii, et probant scriptores

Scholastici, quos ipsi insequuntur. Nunc eadem generalis voluntas probanda est seorsim ex testimoniis Patrum. Inprimis ex Augustino, qui præteritis adjicit plura in comprobationem hujus veritatis. Nam de spiritu et littera. c. XXXIII, ubi asseruit voluntatem credendi esse nobis a Deo, quærit : « Si dono Dei etiam hoc, quare non omni» bus, cum omnes homines velit salvos fieri, » et in agnitionem veritatis venire? » Quæ dubitandi ratio manifeste supponit, divinam salutis omnium voluntatem comprehendere etiam eos, quibus deficit voluntas credendi. Respondet vero : « Vult Deus, omnes homi» nes salvos fieri, et in agnitionem veritatis » venire : non sic tamen, ut eis adimat li» berum arbitrium, quo vel bene, vel male » utentes justissime judicentur. » Itaque concedit, etiam non credentibus velle salutem, et eis conferre, quantum est ex se, donum fidei, nihilominus tamen eos justissime judicari, quia eis adhuc adjutis a Deo relinquitur libertas arbitrii omnino expedita, et indifferens, ut bene, vel male tali libertate, et auxiliis gratiæ ad illam necessariis uti possint.

203. Item lib. I de Genes. contra Manich. c. III : « Illud autem lumen pascit pura corda » eorum, qui Deo credunt, et ab amore » visibilium rerum se ad ejus præcepta » servanda convertunt : quod omnes pos» sunt, si velint : quia illud lumen illumi» nat omnem hominem venientem in hunc » mundum. » Quod testimonium recolens, lib. I Retract. c. X, sic exponit : « Quod » dixi : Illud lumen pascit pura corda eo» rum, etc. non existiment novi Hæretici » Pelagiani, secundum eos esse dictum. » Verum est enim omnino omnes homines » hoc posse, si velint, sed præparatur vo» luntas a Domino. » Itaque Pelagianis concedit, non solum fideles, et justos, sed etiam infideles, et peccatores posse se ad Dei præcepta servanda convertere, si velint; quia sub omni homine, quem Deus illuminat, et vult salvare, illi etiam continentur; eis tamen negat, id fieri posse solis viribus arbitrii, prout ipsi volunt, sed præparata a Deo voluntate humana viribus gratiæ, quæ eis talem potestatem conferunt, ut ea utantur, si velint, prout nos contra Pelagianos cum Augustino tuemur. Aptissime rem explicat, lib. III de lib. arb. c. XIX : « Non tibi » deputatur ad culpam, quod invitus igno» ras; sed quod negligis quærere, quod » ignoras : nec illud, quod vulnerata mem» bra non colligis, sed quod volentem sa» nare contemnis. » Ergo Deus vult, ut consequantur salutem, etiam illi, qui volentem sanare contemnunt.

204. Voluntatem fidei non exhibitæ ab hominibus tradit expresse, lib. de spiritu et litt. c. XXXIII : « Infideles contra voluntatem » Dei faciunt, cum Evangelio non credunt, » nec ideo tamen eam vincunt, verum se» ipsos fraudant magno, et summo bono, » malisque pœnalibus implicant, experturi » in suppliciis potestatem ejus, cujus in » donis misericordiam contempserunt. » Quod exemplo mox explicat : « Qui enim » dicit v. g. volo, ut hi omnes servi mei » operentur in vinea, et post laborem re» quiescentes epulentur, ita ut quisquis » eorum hoc noluerit, in pistrino semper » molat; videtur quidem quicumque con» tempserit, contra voluntatem Domini sui » facere : sed tunc eam vincet, si et pistri» num contemnens effugerit, quod nullo » modo fieri potest sub Dei potestate. » Aperte supponit, Deum velle fidem eorum, qui non credunt. Tum quia non credendo contradicunt ejus voluntati. Tum quia Dei voluntas frustranea, et victa diceretur omnino, si fide ab hominibus deserta desertores pœnas non luerent. Quemadmodum qui non laborantes in vinea castigat, voluit prius eorum laborem; sed non vincitur ejus voluntas, quia simul voluit castigare, si non laborarent. Idem supponit lib. III confess. c. II : « Et si approbatur officio » charitatis, qui dolet miserum mallet ta» men utique, non esse, quod doleret, qui » germanitus misericors est. Si enim est » malevola benevolentia, quod fieri non po» test; potest et ille, qui veraciter, sinceri» terque miseretur, cupere, esse miseros, » ut misereatur. Nonnullus itaque dolor » approbandus, nullus amandus est. Hoc » enim tu Domine Deus, qui animas amas, » longe, alteque purius, quam nos, et in» corruptibilius misereris, qui nullo dolore » sauciaris. » Cum autem miseriarum, quæ homini contingere possunt, maxima omnium sit derelictio, et gratiæ sufficientis, sive ad fidem, sive ad pœnitentiam, sive ad implenda præcepta, sive ad perseverentiam finalem necessariæ destitutio, æternaque damnatio, Deusque nostri sincere, et veraciter misereatur, et germanitus ipse misericors sit, conficitur, malle, quantum est ex

se, talem misericordiam non adesse, ne benevolentia Dei malevola sit.

205. Ne autem Catholicis in hac re de Augustini mente ulla esset dubitatio, permisit divina providentia, ut hæretici Pelagiani Augustino, et ejus sectatoribus adscriberent, quod modo eis Baiani adscribunt, et excitavit Prosperum, ut Augustinianam doctrinam ab hac calumnia vindicaret, et eam nobis exponeret, ut ab ea enormiter exorbitantes censerentur, qui Prospero non consentirent. Igitur septima objectio Vincentiana sic habet : « Quod hæc » sic voluntas Dei, ut magna pars Christia- » norum salva esse nec velit, neque possit.» Responsio : « Si de his hoc dicitur, qui » pietatam Christianæ conversationis, et » et fidei deserentes, in profanos errores, » aut in damnabiles mores irrevocabiliter » transierunt ; non dubium est, quod ta- » lem voluntatem habentes salvi esse no- » lint : et quod quamdiu salvi esse nolunt, » salvi esse non possunt. Sed nullo modo » credendum est, hujusmodi homines in » hanc desperationem ex Dei voluntate ce- » cidisse, cum potius allevet Dominus om- » nes, qui corruunt, et erigat omnes elisos.» Negat diserte, Deum non velle salvos fieri, nec eos posse, qui deserentes fidem, in varias hæreses prolapsi sunt, et pereunt, quia id non est voluntatis divinæ, sed humanæ, nec eorum impotentia est antecedens, sed solum consequens, nimirum non possunt, quia quamdiu ipsi volunt, non possunt, hoc est, cum sensu composito voluntatis humanæ.

206. Rursus decimasexta, et ultima sic est : « Quod magna pars illa fidelium, at- » que sanctorum, quæ ad æternam mortem » prædestinata est, quando dicit Deo in ora- » tione Dominica : Fiat voluntas tua : nihil » aliud, quam contra se petat ; id est, ut » cadant, et ruant, quia voluntas Dei hæc » est, ut æterna morte pereant. » Responsio : « Non hoc Veritas dicit, quod hæc sit » voluntas Dei, ut fideles, et sancti a fide, » atque innocentia ruant, et pereant in » æternum, sed Veritas dicit : *Hæc est vo-* » *luntas ejus, qui misit me Patris, ut omne,* » *quod dedit mihi, non perdam ex eo quid-* » *quam, sed resuscitem illud in novissimo* » *die.* Quod ergo Pater Filio dedit, Filius » omnino non perdit. Item enim dicit : » *Omne, quod dat mihi pater, venit ad me, et* » *non ejiciam foras.* Quod si per generali- » tatemvocationis, et per abundantiam bo- » nitatis Dei, etiam non perseveraturi per- » severaturis admixti sunt, hi cum a pietate » deficiunt, non ex Dei opere, sed ex sua » voluntate deficiunt. » Cernis, Deo esse voluntatem contrariam voluntati perdendi eos, qui pereunt, nempe voluntatem salvandi, cum hanc illi voluntatem opponat.

207. Clarissime ad cap. VIII. Gallor. « Qui dicit, quod non omnes homines, velit » Deus, salvos fieri, sed certum numerum » prædestinatorum ; durius loquitur, quam » loquendum est de altitudine inscrutabilis » gratiæ Dei, qui et omnes homines vult » salvos fieri, atque in agnitionem veritatis » venire. » Quid disertius ? Ergo voluntas salvandi non excipit reprobos a prædestinatis. Cujus voluntatis generalitatem ex instituto asserit, et probat Prosper, lib. I de Vocat. Gent. a c. IX, et lib. II, a c. IX usque ad XXXI, postremum. Sufficiat proponere ex c. XXVIII : « Sicut qui crediderunt, » juvantur, ut in fide maneant, sic etiam » qui non crediderunt, juvantur, ut credant. » Et quemadmodum illi in sua habent pote- » state, ut exeant ; ita et isti in sua habent » potestate, ne veniant. Fitque manifestum » quod diversis, atque innumeris modis » omnes homines vult Deus salvos fieri, et » in agnitionem veritatis venire. Sed qui » veniunt, Dei auxilio diriguntur, qui non » veniunt sua pertinacia reluctantur.» Ecce qui non credunt, et pereunt, juvantur a Deo, ut credant, et salvi fiant, quia manifestum est, eos etiam Deum velle salvos fieri, et in agnitionem veritatis venire, ut qui non absentiæ voluntatis, et gratiæ divinæ id tribuant, quis jam dubitet de mente Augustini, cum adeo aperta, et constans sit pro nostra sententia doctrina Prosperi per omnia Augustiniana ? Cense, uter magis Augustianus sit, mentemque Augustini certius assequutus, Baianus, an Prosper ?

208. Consonat aliorum Patrum doctrina. Ignatius, Epist. ad Philadelph : « Oportet » separari ab infidelibus, et monere eos, et » ad pœnitentiam provocare ; si forte au- » diant, et acquiescant. Amator enim homi- » num est Deus noster, et vult, omnes ho- » mines salvos fieri, et ad agnitionem veri- » tatis venire. Propter quod et solem oriri » facit super bonos, et malos, et pluit super » justos, et injustos. Cujus utilitatis etiam » Dominus volens esse imitatores dicit : » *Estote perfecti, sicut Pater vester cœlestis*

» *perfectus est.* » En voluntatem salutis omnibus hominibus sine exceptione generalem, quæ nos obligat ad provocandum omnes ad pœnitentiam, et salutem. Dionysius, Hierarch. Eccles. c. II : « Sacrorum Præfectus, » qui semper Dei similitudine omnes homines salutem adipisci, et ad veritatis notitiam venire cupiat : prædicat omnibus » ex veris Evangeliis, Deum, qui pro sua, » naturalique bonitate terram incolentibus » propitius esset, ad nos pro sua humanitate venisse, ad suique similitudinem perduxisse, quantum quidque eorum aptum » erat ad percipiendam divinitatem; quot- » quot enim receperunt eum, dedit eis potestatem, filios Dei fieri. » Si Dei similitudine tenemur Ministri sacri salutem omnibus cupere, ideoque ex vero Evangelio omnibus prædicare; utique et ipse Deus eamdem omnibus cupit; qui nos suo exemplo vult, ut eam omnibus procuremus.

209. Ephrem Syrus, serm. de Vita Religiosa, atque Monastica, pag. 6 : « Deus ani- » marum nostrarum vulnera sanat, spre- » tusque a nobis mirabiliter suffert : omnes » enim nos salvari cupit, et omnes Regni » sui hæredes, et possessores fieri desiderat. » Vult etiam voluntatem nostram, atque » propositum a se laudari. » Damascenus, lib. XI de fide, c. XXIX : « Illud quoque nos » ne fugiat, Deum, ut bonitate præstantem, » omnes quidem homines servari, ac Regni » sui compotes esse velle : neque supplicii, » ac cruciatus causa, verum ad hoc, ut bo- » nitatis ipsius participes simus, nos effin- » xit : ut justum autem, iis quoque qui pec- » cant, pœnam inferri, nihilominus velle. » Ac prius illud antecedens voluntas seu » beneplacitum dicitur ex ipso manans, se- » cundum autem consequens voluntas, at- » que permissio a nostro vitio ortum du- » cens. » En quibus Deus voluntate consequenti vult, pœnam inferri, voluntate antecedenti vult possessionem regni. Quod Damasceni fidus, sincerusque interpres divus Thomas adducit ad exponendum Paulum I ad Timoth. II, lect. I.

210. Hieronymus Hierem. XV : « Labora- » vit rogans, ut jam deficeret Deus crebro » eis ignoscendo, et lassus sit semper eos » provocans ad salutem. » Ergo reprobos Deus, quibus usque ad lassitudinem rogat, et parcit nihilominus provocat ad salutem. Epiphanius, hæresi LXVI, pag. 3 : « Deus » propter excellentem justitiam, et ob exi- » miam bonitatem, omnes, et omnia utilis- » sima esse voluit, et sua bona omnibus » proposuit. Juxta permixtionem vero li- » beri arbitrii omnibus propria voluntate » uti concedit, ut quisque quod voluerit, » faciat. » Omnibus, quibus propria voluntate uti concedit bona sua proposuit, et utilissima esse voluit, ac subinde etiam reprobis, qui libero arbitrio propria utuntur voluntate. Gregorius, in lib. I Regum, lib. II, c. II : « Per misericordiam converti vult » peccatores, et vivere, sed per justitiam » eos, qui converti noluerunt, vult perire. » Ergo quibus per justitiam vult mortem, per misericordiam vult vitam. Unde subdit : « Qui enim peccatorem vult vivere, ut con- » vertatur, si hunc inconvertibilem divina » præscientia noscit, occidit. » Basilius, in Constit. Monast. c. II : « Cupit ipse quidem, » et eos, qui non credunt, salvos fieri, mu- » tarique in melius, et credere, sicut Paulus » ait : *qui vult, omnes homines salvos fieri,* » *et ad agnitionem veritatis venire.* » Audis, Deum cupere, eos etiam, qui non credunt, credere, et salvos fieri.

211. Chrysostomus, homil. IX de Laudibus Pauli : « Ipse quidem vult, omnes salvos » fieri, atque non omnium voluntas ejus » voluntati obsequitur, neque ab eo aliquis » cogitur. Unde et ad Hierusalem sic di- » cit : *Hierusalem, Hierusalem quoties volui* » *congregare filios tuos, et noluisti*? Quid » ergo? *Ecce relinquetur vobis domus ve-* » *stra deserta.* Vides, quod Dominus sal- » vare nos vult; nos autem, quia nos non » ei adjungimus, manemus in interitu. » Deus enim paratus est ad salvandum ho- » minem non involuntarium, neque non » volentem. » Ergo eos etiam, qui manent in interitu, vult Deus salvare. Item, homil. I in Epist. ad Ephes : « Voluntas prima » est, ut non pereant, qui peccaverunt : » voluntas secunda est, ut qui facti sunt » mali, pereant. » Eos ipsos, qui re ipsa pereunt, vult primitus non perire. Et in cap. II. Genes. homil. XI. « Nos item si volue- » rimus, quod nostrum est facere, nihil pro- » hibebit, eadem nos bona consequi : libe- » ralis enim Dominus, et vult, omnes » homines salvos fieri, et ad agnitionem » veritatis venire. » Expende omnes, si velint, consequi posse salutem, etiam eorum qui reipsa non consequuntur, quia Deus omnibus illam vult. Quo etiam pertinent, quæ scribit ad Rom. IX, serm. XVI de Pha-

raone : « Tulit illum multa patientia ad » pœnitentiam inducere volens : nisi enim » hoc voluisset, tamdiu eum utique non » tulisset. » Voluit Pharaoni pœnitentiam, quam ipse repulit. Nec obest, quod Chrysostomo, et aliis Græcis Patribus opponunt Baiani, eos ante Pelagianismum sua scripta exarasse, et nullos imperfectius de gratia, quam Græcos disseruisse. Nam Augustinus disserens de gratia lib. I. contra Julianum c. V et VI non semel provocat ad auctoritatem Chrysostomi, et Græcorum Patrum, quia illi veram de gratia Christi doctrinam tradiderunt, si minus late disputatam, non ideo minus sinceram. Alioquin et pluribus Conciliis strictius quædam dogmata tradentibus sua derogaretur auctoritas.

212. Prætereo ingentem aliorum testimoniorum molem, quæ in volumen excrescerent, si omnia Patrum asserta de re subjecta producerem. Abundant producta, ut exploratum sit, constantem esse Patrum mentem, Deum non solum prædestinatis sed etiam reprobis salutem; non solum fidelibus, sed etiam infidelibus fidem; non solum pœnitentibus, sed etiam impœnitentibus pœnitentiam ; non solum perseverantibus, sed etiam non perseverantibus perseverantiam vere, sincereque voluisse ; subindeque eis omnibus auxilia gratiæ sufficientia ad ejusmodi fines necessaria præparasse. Unde constat, quam temere Baiani hanc voluntatem Dei, et expositiones Pauli pro illa solis Pelagianis, et Recentioribus adscripserint. In cujus confirmationem venient omnia, quæ de Christi Domini voluntate, et desiderio salvandi homines pro sequentibus argumentis adducemus. Voluntas enim humana Christi Domini quoad desiderium salutis hominum per omnia fuit conformis voluntati Patris divinæ.

SECTIO XVIII.

Elevantur, quæ respondent, et objiciunt Baiani ad præcedens argumentum.

Objectio prima Bajanorum.

213. Ut superius argumentum enervant Baiani, objiciunt testimonium Pauli I Timoth. II : *Qui vult omnes homines salvos fieri*; aliter ab Augustino, et Augustinianis exponi, nempe ut solis Prædestinatis congruat. Prima expositio est, ut Deus dicatur, omnes homines velle, salvos fieri, accomodata distributione, scilicet omnes, qui salvantur; seu quod idem est, nullum salvum fieri, nisi quem Deus voluerit. Simili enim loquutione dicitur Joan. I : *Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* ; non quod omnes illuminentur a Deo, sed quia nemo nisi per ipsum illuminatur : et I Corinth. XV : *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur* ; non quod omnes in Adam mortui vivificentur, in Christo ; sed quia nullus vivificatur, nisi per Christum. Sic tradit Augustinus lib. IV. contra Julianum, c. VIII : « Sic ergo debet intelligi, quod dictum est : » *Omnes homines vult salvos fieri* : quem- » admodum intelligitur, quod dictum est : » *Per unius justificationem in omnes homi-* » *nes ad justificationem vitæ.* » Quod lib. de Prædest. sanct. c. VIII. familiari illustrat similitudine : « Sicut ergo integre loqui- » mur, cum de aliquo Litterarum magistro, » qui in civitate solus est, dicimus : Omnes » iste hic litteras docet ; non quia omnes » discunt, sed quia nemo, nisi ab illo discit, » quicumque ibi Litteras discit : ita recte » dicimus, omnes Deus docet venire ad » Christum, non quia omnes veniunt, sed » quia nemo aliter venit. » Quam expositionem sequuntur Prosper in Epist. ad Ruffin.; Fulgentius, lib. de Incarn. et Grat. c. XXXI; Anselmus, in c. II Epist. I, ad Timoth.

214. Secunda expositio est, intelligendam esse distributionem non pro singulis generum, hoc est, pro omnibus omnino singularibus hominibus, sed pro generibus singulorum, hoc est, pro omni genere hominum, pro Judæis, et Gentibus, servis, et liberis, Principibus, et privatis, doctis, et indoctis, adultis, et parvulis, viris, ac mulieribus ; quia ex omni hominum genere aliqui prædestinati sunt, ac salvi fiunt. Sic serm. XXII de divers. c. V : « Prorsus nullum genus » hominum de sua vocatione desperet ; pro » omnibus passus est Christus. Veraciter de » illo scriptum est : *Qui vult, omnes homi-* » *nes salvos fieri, et in agnitionem verita-* » *tis venire.* » Luculentius lib. de Correp. et Grat. c. XIII : « Hic unum dicam ; ita di- » ctum est : Omnes homines vult salvos » fieri ; ut intelligantur omnes prædesti- » nati ; quia omne genus hominum in eis » est, sicuti dictum est Pharisæis : decima- » tis omne olus ; ubi non est intelligen-

» dum, nisi omne, quod habebant. Neque » enim omne olus, quod erat in toto terra- » rum orbe, decimabant. Secundum istum » loquutionis modum dictum est ; *sicut et* » *ego omnibus per omnia placeo*, etc. » Quod latius explicat in Enchirid. c. CIII.

215. Tertia expositio est, ut Deus dicatur omnes homines velle salvos fieri, quia facit, ut nos salutem omnium velimus, et optemus, hanc nobis voluntatem, et desiderium non solum præcipiendo, sed etiam inspirando. Sic lib. de Correp. et Grat. c. XV : « Quia ergo nos, qui salvi futuri » sint, nescientes, omnes, quibus prædica- » mus hanc pacem, salvos fieri, velle Deus » jubet, et ipse in nobis hoc operatur dif- » fundendo istam charitatem in corde no- » stro per Spiritum sanctum, qui datus est » nobis ; potest etiam sic intelligi, quod » omnes homines Deus vult salvos fieri, » quoniam nos facit velle. Sicut misit Spi- » ritum filii sui clamantem : Abba Pater, » id est, nos clamare facientem. » De quo volendi modo præclare disputat Augustinus, lib. XXII de Civit. c. I : « Secundum » hanc voluntatem, quam Deus operatur in » hominibus, etiam velle dicitur, quod ipse » non vult, sed suos id volentes fecit, sicut » dicitur cognovisse, quod ut cognosceretur, facit, a quibus ignorabatur. » Unde concludunt Baiani, cum ex tribus his expositionibus liceat nobis eligere, quam voluerimus, nullam sane necessitatem esse ad illam nostram Pelagianis omnibus probatam expositionem fugere, quasi omni alioquin effugium interclusum sit.

Responsio. 216. Respondeo. Tres enumeratæ expositiones ab Augustino traditæ optime consentiunt cum antecedente voluntate Dei, quæ omnibus hominibus etiam Præscitis vere, sincereque velit salutem, quantum in se est, et sub conditione, quod ipsi velint, quin expositioni a nobis traditæ contradicant. Nam nulla earum nostram, et communem excludit, ut ipse Augustinus de Correp. et Grat. c. XIV, exponit : « Quod » scriptum est, quod vult, omnes homines » salvos fieri, nec tamen omnes salvi fiunt, » multis quidem modis intelligi potest, ex » quibus in aliis opusculis nostris aliquos » commemoravimus, sed hic unum dicam.» Itaque sicut Augustinus per expositiones, quas in eo capite approbat, et tradit, non excludit, et improbat alias, quas alibi tradiderat ; ita neque per tres enumeratas expositiones rejicit nostram expositionem, et voluntatem generalem salutis reprobis etiam communem. Primo, quia sectione antecedenti vidimus, Augustinum disertissime communi, et nostræ expositioni suffragari. Secundo, quia ProsperAugustinianæ doctrinæ perpetuus sectator, et acerrimus propugnator, qui etiam interim ejusmodi expositiones complectitur, tuetur, et approbat pugnacissime nostram. Tertio, quia alii Patres etiam Augustiniani, ut Beda, Anselmus, et D. Thomas eam interpretationem et veram, et Augustinianam esse sæpius docent.

217. Ratio est. Quia licet voluntas salutis humanæ omnibus hominibus etiam reprobis generalis sit, negari non potest erga prædestinatos propriam, et specialem salutis voluntatem adesse, quæ reprobis non est communis ; nam prædestinatis non solum vult sicut reprobis salutem voluntate antecedenti, sed etiam consequenti, non solum voluntate conditionata, sed etiam absoluta, non solum voluntate inefficaci, sed etiam efficaci. Igitur cum Augustinus voluntatem salutis hominem limitat ad solos Prædestinatos, intelligendus est agere de sola voluntate prædestinatorum propria, efficaci, absoluta et consequenti. Per quam tamen non excluditur voluntas reprobis communis, antecedens, conditionata, et inefficax, quia altera cum altera recte componitur, cum objecta ipsarum contradicentia non sint. Quippe absolute, et simpliciter velle salutem, competit illi voluntati, quæ cum voluntate etiam consequenti domnationis repugnat, qualis est voluntas specialis prædestinatorum propria, non vero reprobis communis. Itaque omnes expositiones Augustini tam nobis nunc objectæ, quam a sect. præcedenti probatæ unam integram integræ voluntatis, qua Deus omnibus salutem intendit, conficiunt, ut non solum eam, quæ reprobis communis est, sed etiam, eam, quæ est peculiaris prædestinatis, complectantur, cum Paulus, I Timoth. II, sub voluntate salvandi omnes homines neutram determinans, utramque comprehendat, facta utriusque accommodata distributione ad sortes contrarias hominum, quibus Deus exopat, et procurat salutem.

218. Sic D. Thomas in I, Disp. LXVI, q. I, art. 1, ad 1, Damascenum cum Augustino concordat : « Secundum Damasce- » num verbum Apostoli intelligitur de vo-

» luntate antecedenti, et non de consequenti. » sed secundum Augustinum intelligitur » de consequente. Unde exponit eam dupli- » citer. Uno modo, ut sit distributio accom- » moda pro omnibus, qui salvantur, etc. » Quam concordiam fusius explicat I Thimoth. II. lect. II. Igitur sicut expositio Damasceni de voluntate antecedenti reprobis etiam communi non censetur a D. Thoma contradicens exposisitionis Augustinianæ de voluntate consequenti prædestinatorum propria, ita nec nostra, quæ ab ea, quam D. Thomas Damasceno adscribit, differens non est. Item sicut illa Damasceni, etiam Augustiniana est, licet non ubique tradita, ut etiam sanctus Thomas credit, qui eam sequitur per omnia Augustino consentiens, ita et superior a nobis proposita habenda est Augustiniana.

Objectio secunda.

219. Secundo objiciunt, nostram expositionem Pauli, et voluntatem generalem salutis conditionatam, « si homines velint, » Pelagianis, et Semipelagianis placuisse, et in ea ab Augustino dissensisse, quia eam Augustinus illis tribuit tanquam sibi contrariam, lib. IV, contra Julianum, c. VIII; lib. de Spiritu et litt. c. XXXIII, et Epist. CVII. Respondeo. Pelagianis, et Semipelagianis non repugnavit Augustinus in adscribenda Deo voluntate generali, et conditionata salutis, neque eos in hoc articulo reprehendit. Sed eorum error ab Augustino refutatus in duobus longe a nostra sententia dissentientibus consistit. Primo, quia voluntatem conditionatam gratiæ justificantis, et gloriæ constituerunt pendentem quoad exequutionem a conditione operum procedentium ex libero arbitrio sine auxilio gratiæ. Secundo, quia voluntatem gratiæ auxiliantis sic conditionatam contenderunt, ut gratiam auxiliantem daret Deus ex prævia conditione meriti humani, et non gratuita, et liberali donatione sine merito, quas voluntates conditionatas nostra sententia cum Augustino, et Ecclesia Catholica credit a veritate, et fide Christiana alienas. Videatur Augustinus in locis, in quibus a Baianis opponitur, et manifestus innotescet sensus, quem illi adscribimus. Præsertim lib. IV, contra Julianum, c. VIII, ubi apertissime eam solum voluntatem conditionatam rejicit, quæ gratiam sub conditione præcedentium meritorum dari decernit. Sic enim Pelagianorum assertum proponit : « Loquacissime laboratis adstruere, ac per- » suadere, gratiam Dei secundum merita » nostra dari. » Quibus mox subjicit : « Calumniaris me dicere, nihil studii ex- » spectari ab humana voluntate debere con- » tra illud Evangelium : *Petite, et accipie- » tis*, etc. Ibi enim vos ponere jam cœpistis » merita gratiam præcedentia, ut his meri- » tis debita illa reddatur, ac si gratia ina- » niter nuncupetur. » Quibus nectit ea quæ Baiani opponunt, tanquam Pelagiana : « Ut » videlicet intelligamus, docentibus vobis, » ideo non omnes salvos fieri, quia ipsi no- » lunt petere, cum Deus velit dare : Nolunt » quærere, cum Deus velit ostendere; no- » lunt pulsare, cum Deus velit aperire. » Similia sunt alia, quæ referunt. Unde dignosces, qua fide accipienda sint a Baianis objecta.

Responsio.

Objectio tertia.

220. Tertio opponunt, conditionem, « si » velit homo, » non minus pendere, et donari a Deo, quam ipsam salutem; ideoque non posse a Deo salutem hominibus decerni sub tali conditione, quia decerneretur sub conditione ipsius voluntatis divinæ, in qua existentia conditionis constituta est. Respondeo. Responsio. Salus hominis consistens in beatitudine Patriæ, et gratia viæ pendet a Deo, quin immediate pendeat a libero arbitrio; conditio vero, sub qua salutem decernit, immediate a libero arbitrio dependens est. Ideo beatitudo, et gratia magis est donum Dei, quam nostra voluntas, cui tanquam conditioni Deus annectit salutem; siquidem hujus existentia immediata unice a voluntate divina determinatur; illius vero a concursu libero voluntatis humanæ. Ideo potest altera ab altera tanquam a conditione pendere. Neque obstat, nostram etiam volitionem esse donum Dei, quia est donum pendens a libero nostræ voluntatis concursu, qui deficere potest ex nostro libero arbitrio, positis omnibus auxiliis præcedentibus Dei. Quod ad hominem contra Baianos urgeo; quia ipsi fatentur, Deum in statu naturæ integræ velle hominis salutem, sub conditione, *si homo velit*. Tamen etiam in statu naturæ integræ bona, et meritoria hominis voluntas est vere, et proprie donum, et gratia Dei, ut ex professo sancivimus Disp. V, sect. III, et seqq.

Objectio quarta.

221. Quarto urgent, quia Apostolus, I Timoth. II, hortatur ut orationes pro omnibus hominibus fundantur Deo, utpote qui vult, omnes homines salvos fieri. Si autem sensus esset, Deum, quantum in se est

jam præstitisse omnibus auxilium sufficiens ad salutem, non esset rogandus Deus pro omnium hominum salute, quippe quibus Deus, quod suarum partium est, jam omnibus providit omnia, quæ tenetur necessaria præstare ; sed homines potius rogandi, seu monendi erunt, ut auxiliis a Deo præstitis uti velint. Quis enim rogat Deum pro eo bono, quod seorsim a suis precibus obtinet, aut obtenturus est ex lege indefectibili Dei. Respondeo : Datur locus orationi, qua Deum rogemus pro hominum salute, etiamsi Deus decreverit dare seorsim a nostris precibus auxilia gratiæ necessaria ad illam. Primo, quia Deus potest dare auxilia gratiæ pure sufficientia, et non efficacia, et possumus preces fundere, ut efficacia provideat. Secundo, quia Deus sufficientia non tenetur frequentia, et singulis momentis disponere ; oratio autem nostra potest impetrare, ut ea frequentia, et in eis eventibus, in quibus abest ministerium causarum secundarum, hominibus disponat, prout sæpe solet disponere. Tertio, quia Deus generali voluntati salutis satisfacit donando auxilia gratiæ remissa, et non intensa, quæ difficultatem agendi relinquant, et nullam conferant facilitatem ; preces autem justorum possunt obtinere, ut ingentia, et intensa, facilitantiaque operationem donentur. De quo plura progressu.

esponsio.

222. Demum arguunt ; quia sub ea generali voluntate debent comprehendi infantes. At infantes non potest Deus velle salvos fieri sub conditione si velint, quia talis conditionis, et voluntatis incapaces sunt. Quo argumento Augustinus, lib. IV contra Julianum, c. VIII, et in Enchirid. c. XCVII, premit Pelagianos asserentes, neminem a salute deficere, nisi quia noluit, nec illam adipisci, nisi quia voluit : quia plures infantium decedunt sine Baptismo, etiamsi voluntate non repugnarunt, et plures cum Baptismo, etiamsi non voluerunt. Quibus adjiciunt, Deum non solum non velle voluntate conditionata parvulorum salutem, verum etiam voluntate absoluta omnino antecedenti, et efficaci nolle plures eorum salvari. Quod probant ex Augustino, lib. VI contra Julianum, c. XIV ; lib. de dono perseverantiæ, c. XIV ; Epist. CVII ad Vitalem, et lib. II de Bonifac. c. VI.

inta objectio.

223. Respondeo. Conditio. « si homines » velint ; » in expositione Patrum accommodanda est, volendo capacibus, atque adeo adultis, de quibus ipsi disserunt, non vero incapacibus, quales sunt infantes. Augustinus autem respuit eam conditionem contra Semipelagianos ex pueris volendo incapacibus, quia Semipelagiani sic eam tuebantur, ut contenderent nulli gratiam, et misericordiam divinam adesse, nisi prius volenti, et merenti, et nulli deesse, nisi nolenti, et demerenti. Quod a nostra sententia alienum est, et optime ab Augustino ex pueris refutatum, quibus favet gratia, et misericordia divina, quin prius mereantur, aut velint, et interdum abest, quin demereantur, et nolint. Unde ad adultos fieri consequentia potest, ut eos etiam non prius volentes, imo etiam nolentes gratia divina sufficiens præveniat, et non demerentes prius interdum efficax deserat. Deinde verum est, Deum, quantum est ex se, voluisse infantium sine baptismo decedentium salutem, hoc est, nisi impediatur a creaturis, sive liberis, sive naturalibus, quia ex se remedia providit, quibus salus omnibus daretur, nisi obstarent causæ secundæ, sive liberæ, sive naturales ; nam nulli infantium ea deficit, nisi vel ex negligentia, aut culpa adultorum, qui potuerunt illis disponere Baptismum; vel ex occursu causarum naturalium reddentium illum impossibilem præter intentionem Dei. Tertio, plerique Theologi tuentur, omnibus infantibus etiam illis, qui in utero materno decedunt : et qui nascuntur confestim morituri, ubi non erat prompta aqua haptismalis ad futuram salutem, si homines vellent, quia poterant illam vel orationibus, vel aliis meritis impetrare. Quocirca in ejus impetrationis defectum, ad quam Deus auxilia sufficientia providit, et non in defectum voluntatis divinæ absentia salutis parvulorum revocanda est. De quo uberius Tract. de Prædestinat. Nunc enim nobis de sola adultorum salute, qui soli gratiæ auxiliantis capaces sunt, controversia suscepta est.

esponsio.

SECTIO XIX.

Ejusdem gratiæ argumentum ex morte et redemptione Christi Reprobis etiam communi.

S. scripturæ testimonia.

224. Christus pro omnium etiam Reproborum salute mortuus est. Ergo ejus merita impetrant auxilia gratiæ necessaria etiam

Reprobis, qui non consequuntur salutem. Alias frustranea esset omnino tanti pretii jactura, destinata, et facta pro illorum salute. Antecedens negant Baiani. Sed probant evidentia testimonia Sacrarum Litterarum, Conciliorum et Patrum. In primis Paulus in eo commendando totus est, et frequens Rom. v : *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem : sic et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi : ita et per unius obeditionem justi constituentur multi.* Et Rom. VIII : *Qui etiam proprio suo filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Et I, Corinth. VIII : *Peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est.* Ex quo sic arguitur. Nullus electus perit. Aliquis, propter quem Christus mortuus est, perit. Ergo aliquis, propter quem mortuus est Christus, non est electus. Et II Corinth. v : *Æstimantes hoc , quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus mortuus est Christus : ut et qui vivunt, jam non sibi vivant ; sed ei, qui pro ipsis mortuus est, et resurrexit.* Hæc collectio Pauli esset nulla, si non æque late pateret remedium salutis, ac malum morbi originalis, cum ex generalitate remedii arguant generalitatem mali. Et I Timoth. II : *Obsecro omnium orationes fieri pro omnibus hominibus*, etc. *Unus enim Deus, unus et mediator Dei, et hominum homo Christus JESUS, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Itaque pro omnibus orandus Deus, quia pro omnibus redemptor, et mediator extitit Christus. Quæ ratiocinatio esset invalida si Christi redemptio, et mediatio non comprehenderet omnes, quos orationes Ecclesiæ comprehendunt. Et I. Timoth. IV : *Qui est salvator omnium, maxime fidelium.* Si maxime fidelium, certe etiam infidelium, ut sæpius Prosper arguit. Et Herb. II : *Videmus Jesum propter passionem mortis gloria, et honore coronatum : ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem.*

225. Idemtidem Joannes, sic. I Epist. II : *Ipse est propitatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Et. c, III : *Si ille pro nobis animam suam posuit, et nos debemus pro fratribus animas ponere.* Et II, Joan. IV : *Nos ergo diligamus Deum, quia Deus prior dilexit nos.* Hæc admonitio diligendi ad omnes etiam Reprobos dirigitur ; ali ne nullus posset credi sub ea comprehensus, quia nullus certo potest credere, se esse ex electorum numero. Ergo etiam pro Reprobis Deus animam suam posuit. Siquidem rationem diligendi Deum, et proximum proponit dilectionem , qua Deus pro omnibus Unigenitum suum dedit, et Christus animam suam posuit. Item Petrus, Act. c. II : *Vobis est repromissio, et filiis vestris, et omnibus, qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus.* Et c. III : *Vobis primum Deus suscitans filium suum, misit eum benedicentem vobis, ut convertat se unusquisque a nequitia sua.* En Dei Filius missus, et mortuus proponitur, primum omnibus Israëlitis, quibus fuerat promissus, eisque *benedicens, ut convertat se unusquisque a nequitia sua* : id est, ex se impetrans benedictionem gratiæ, qua convertatur *unusquisque* nullo eorum excepto. Tamen plures eorum in sua nequitia permanserunt, et perierunt. Unde Act. XIII, præmittitur : *Vobis verbum salutis ejus missum est.* Et tandem subjicitur : *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei ; sed quoniam repellitis illud, et indignos vos judicatis æternæ vitæ; ecce convertimur ad Gentes.* Ergo iidem homines sunt quibus primario missa est salus, et doctrina Christi, et qui repellentes illam indigni facti sunt æternæ vitæ.

Concilia.

226. Sanciunt eamdem veritatem Concilia. Ita Tridentinum, sess. VI, c. III : « Et si » ille pro omnibus mortuus est, non omnes « tamen mortis ejus beneficium recipiunt. » Unde sic arguo. Omnes, qui salvantur, mortis Christi beneficium recipiunt, ut est fide Catholica certum. Aliqui, pro quibus mortuus est Christus, hoc beneficium non recipiunt, ut est a Tridentino sancitum. Ergo aliqui, pro quibus mortuus est Christus, non salvantur. Consequutio, et tota argumentatio est peremptoria. Item Concilium Valentinum III, c. V : « Firmissime tenendum » credimus, quod omnis multitudo fidelium » ex aqua, et Spiritu sancto regenerata in » Christi sanguine sit a peccatis suis abluta ; » quia nec in eis potuit esse vera regenera- » tio, nisi fieret vera redemptio. » Et infra: « Ex ipsa tamen multitudine fidelium re- » demptorum alios salvari æterna salute ; » alios, quia redemptionis gratiam potius » irritam facere, quam servare elegerunt » ad plenitudinem salutis, et ad perceptio- » nem æternæ beatitudinis nullo modo per- » venire. » En firmissime credendum, plures eorum, quos Christi redemptio com-

plectitur, quia gratiam redemptionis irritam fecerunt, ad ejus plenitudinem, et æternam salutem non pervenire.

Patres

227. Accedunt Ecclesiæ Patres disertissimis, et luce meridiana clarioribus testimoniis. Ambrosius illud Psal. CXVIII : *Misericordia Domini plena est terra,* ad rem adducit serm. VIII : « Sol justitiæ omnibus ortus » est, omnibus venit, omnibus passus est, » et omnibus resurrexit. Si quis autem non » credit in Christum, generali beneficio » ipse se fraudat. » Christus omnibus suæ passionis beneficium destinavit,et disposuit, et qui ipsum fructum non percipiunt, ipsi se generali beneficio fraudant. Item I Corinth. XI, prope finem : « Quid est, nisi » pœnas dare mortis Domini ? Occisus est » enim pro iis, qui beneficium ejus irritum » ducunt. » Quid expressius ? et tom. IV, lib de Paradiso, c. VIII : « Venerat Domi» nus JESUS omnes salvos facere peccatores : » etiam circa impios ostendere suam de» buit voluntatem, et ideo nec prodituram » debuit præterire. » Ergo Christus pro omnibus salvandis etiam impiis, imo et proditore ipso, in mundum venit. Et lib. I. de Jacob, et vita beata illud Rom. VIII : *Pro nobis omnibus tradidit illum,* sic expendit : « Mire addidit,pro omnibus : ut ostenderet, » quod ita omnes diligat, ut dilectissimum » filium pro singulis traderet. »

228. Hieronymus Epist. ad Ocean. de Bigamia : « Mentitur Joannes Baptista , et » digito Christum, et voce demonstrans : » *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata* » *mundi :* si sunt adhuc in sæculo, quorum » Christus peccata non tulerit. » At juxta Baianos plures sunt adhuc in hoc sæculo, quorum Christus peccata non tulerit, cum mortuus non sit, nisi pro solis salvandis. Chrysostomus I ad Timoth. II, homil. VII : « Quomodo illi non crediderunt, quia no» luerunt : suas tamen ille partes exequutus » est, dum pro eis in cruce penderet. » Ephrem Syrus serm. de Pass. Salvatoris : « An nescis o miser, et impudens, quod de » his omnibus negligentiis, atque despicien» tiis rationem abs te exiget, qui pro te » crucifixus est Dominus? Nunc quidem » hæc dum audis, negligis, in deliciis rides, » et omni cura vacuus, ac liber vivis : sed » veniet profecto dies illa terribilis, dies » ultionis, ut sine fine lugeas exclamesque » præ doloribus tuis in igne perenni, » Expende, ad eum hominem, qui damnandus est igne perenni , dirigi illam rationem, « pro te crucifixus est. »

229. Apertissime Nazianzenus, orat. in Arrian. col. 5, rem conficit sequenti discursu : « At ego ita simplici, et philoso» phico animo præditus sum, ut unum, » idemque cœlum omnibus commune esse, » existimem, communem etiam Solis, et » Lunæ conversionem, communem side» rum situm, et ordinem, communem dici, » noctisque æquabilem portionem, et utili» tatem. » Quibus mox subdit generalia beneficia supernaturalia : « Ut majora pro» feram, communem rationem,legem, Pro» phetas, ipsas Christi perpessiones, qua» rum opera omnes citra ullam exceptionem » instaurati sumus , qui ejusdem Adam » participes fuimus, versutaque et captiosa » serpentis oratione circumventi, et per » peccatum enecti, atque extincti, ac per » cœlestem Adamum saluti restituti, atque » ad vitæ lignum, unde excideramus, per » ignominiæ lignum revocati sumus. » Considera primo, « ipsas Christi perpessio» nes » in hominum beneficium generale destinasse Deum, sicut cœlorum motum, solis, lunæ conversionem, Prophetas, et legem. Secundo, « omnes non citra ullam » exceptionem instauratos esse, qui culpæ » Adæ participes fuimus. » Et in Orat. II in Pascha, circa med. « Victima legalibus sa» crificiis immixta est, illa, inquam, non » exiguæ cujusdam partis orbis terrarum, » nec ad exiguum tempus, sed totius mun» di, nec unquam intermoritura expiatio. » Si autem pro solis electis esset oblata, exiguæ quidem partis mundi nempe pusilli gregis esset expiatio.

230. Quæ mens ab initio nascentis Ecclesiæ Patribus insidet. Sic enim Dionysius Areopagita, Epist. VIII, ad Demoph. « Ipsam » vitam suam pro transfugis profundit. » Transfugas generaliter accipit, ut constat ex discursu totius Epistolæ. Clemens Alexandrinus, lib. VII Stromat. pag. 2 ; « Ser» vator est,non horum quidem,aut illorum, » sed omnium. » Cyprianus, lib. de opere, et eleemosyna, sic inducit Diabolum in die judicii de suis servis jactantem : « Ego pro » istis nec alapes accepi, nec flagella su» stinui; »nempe sicut Christus. Quæ exprobratio esset vana, nisi Christus etiam pro Reprobis alapas, et flagella sustinuisset.

231. Disertus, ac perpetuus hujus veritatis assertor est Leo Papa. Sic serm. I, de

Nativit. Domini : « Dominus noster peccati, » mortisque destructor, sicut nullum a » reatu liberum reperit, ita liberandis omni- » bus venit. » Ergo omnes reatui obnoxios suscepit liberandos, et de Pass. Domini, serm. III : « Sic ad omnium redemptionem » utebatur malitiæ persequentium, ut in » mortis ejus, resurrectionisque sacramento » etiam interfectores sui possent salvi esse, » si crederent. » Et serm. XI : « Pro omni- » bus impiis mortuo Domino potuisset etiam » Judas consequi remedium, si non festi- » nasset ad laqueum. » Et serm XVI, c. III. « Qui enim venit peccatores salvos facere, » neque ipsis quidem interfectoribus suis » misericordiam denegavit. » Quod probat ex Juda : « Traditorem ab immanitate con- » cepti sceleris et beneficiis est revocare di- » gnatus, et verbis, assumendo in Discipu- » lum, provehendo in Apostolum, monendo » signis, consecrando mysteriis, ut cui ni- » hil benevolentiæ deesset ad correctionem, » nihil occasionis superesset ad crimen. » Sed tu impiissime homo, semen Chanaan, » et non Juda, etc. » Quibus satis exprimit misericordiam, quam suis etiam interfecto- ribus non denegavit, fuisse auxilia gratiæ, quibus possent suum crimen arcere.

232. Accipe ejusdem veritatis testem Au- gustinum, quem Baiani alienum ab hac doctrina proclamant. Sic de Symbolo ad Catechumenos : « Videtis vulnera, quæ in- » flixistis ? agnoscitis latus, quod pupu- » gistis ? quoniam et per vos, et propter » vos apertum est, neque tamen intrare » voluistis. » Querela dirigitur ad Repro- bos, qui soli per impœnitentiam latus Chri- sti intrare nolunt. Et lib. VI, contra Julia- num, c. IV : « *Unus* (inquit Apostolus) *pro* » *omnibus mortuus est, ergo omnes mortui* » *sunt*, ostendere, fieri non potuisse, ut » moreretur ; nisi pro mortuis. Ex hoc » enim probavit, omnes mortuos esse, quia » pro omnibus mortuos est unus. Impingo, » inculco, infarcio recusanti. Unus pro om- » nibus mortuus est, ergo omnes mortui » sunt. Vide quia consequens esse voluit, » ut intelligantur omnes mortui, si pro om- » nibus mortuus est. Quia ergo non in cor- » pore, restat ut in peccato esse mortuos » omnes, si pro omnibus Christus mortuus, » nemo neget, nemo dubitet, qui se non » negat, aut dubitat esse Christianum. » Idemtidem, c. IX : « Apostolus unum dixit, » fuisse, in quo omnes peccaverunt ; in illo » uno mortui sunt omnes, ut moreretur » alius unus pro omnibus. Unus enim pro » omnibus mortuus est ; ergo omnes mortui » sunt, pro quibus Christus mortuus est. » Vide similia lib. I de Peccator. merit. et re- miss. c. XXVII. Christus mortuus est pro omnibus ; qui peccato Adæ mortui sunt. At omnes homines nemine excepto, peccato Adæ mortui sunt, et ideo ex fide Apostolo debita omnes sine exceptione mortui sunt, quia pro omnibus mortuus est Christus. Ergo pro omnibus, nemine excepto, Christus mortuus est. Alias mors generalis omnium sine exceptione alicujus hominis non argue- retur legitime ab Apostolo, et Augustino ex morte generali Christi, quæ secundum Baianos patitur exceptionem reproborum, qua Juliano neganti mortem originalis pec- cati aperta superesset solutio.

233. Adde ex Tract. IV in Joan. sub init. : « Populi autem spernentes propter super- » biam suam humilitatem Dei crucifixerunt » salvatorem suum, et fecerunt damnato- » rem suum. » Ecce Salvator est, quantum in se est patiendo, quorum damnator est puniendo. Et Tract. XXXI in Joan. : « Illis » jam petebat veniam a quibus adhuc acci- » piebat injuriam. Non enim attendebat, » quia ab ipsis moriebatur, sed quia pro » ipsis moriebatur. Ut nemo de sui peccati » dimissione desperet, quando illi veniam » meruerunt, qui occiderunt Christum. » Ergo etiam reprobis, quibus non licet de sui peccati dimissione desperare, Christus ex se veniam disposuit, et impetravit. Et in Psal. LIV illa verba : *Quoniam vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate*, con- quenter expendit : « Extendebat manus ad » populum non credentem, et contradicen- » tem, et tamen ipsos exspectans dicebat : » *Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid* » *faciunt*. Adhuc sane reliquiæ sæviunt » illius civitatis, adhuc contradicunt de » frontibus omnium, modo extendit manus » ad reliquias non credentes, et contradi- » centes. » Quæ verba generalia sunt, et ad eos etiam diriguntur, qui adhuc contra- dicunt, et sua infidelitate pereunt, ad quos Christus manus suas in cruce extendit, et vim suæ passionis, et orationis dirigit. Et in Psal. CVIII, illud : *Nec est, qui se abscon- dat a calore ejus*, sic primo exponit : « Cum » autem Verbum caro factum est, non per- » misit ullum mortalium excusare se de » umbra mortis. Ipsum enim penetravit

» Verbi calor. » Nempe quia suis meritis obtinuit omnia necessaria, ut omnes mortales, quin ullus excusare se possit, Verbi calor penetraret. Quo etiam respicit lib. de Prædestinat. et Grat. c. XV, ubi comparans Prædestinatos, et reprobos quærit : « Cur » medicamentum unius medici confectum » alii ad interitum, alii voluerit ad salu» tem ? » Et respondet : « Quia Christi bo» nus odor, aliis est odor vitæ in vitam, » aliis odor mortis in mortem. »

234. Augustini mentem prodit indubitatam Prosper, qui ejus menti perpetuo inhæsit. Sic lib. II de Vocat. Gent. c. XVI : « Nulla ratio dubitandi est : JESUM Chri» stum Dominum nostrum pro impiis, et » peccatoribus mortuum, a quorum numero » si aliquis liber inventus est, non est pro » omnibus mortuus Christus, sed prorsus » pro omnibus mortuus est Christus. » Ergo ad omnes, qui sub numero impiorum, et peccatorum continentur, directa fuit mors Christi. Unde cum nullus excipiatur ab hoc numero, nullus etiam excipiendus est a participio mortis Christi. Et c. XXXI, claudens plura, quæ præmiserat ad probandum, gratiam Christi omnibus hominibus etiam infidelibus, et reprobis fuisse communem, sic colligit : « Elaboratum est, quantum » Dominus juvit, ut non solum in novissi» mis diebus, sed etiam in cunctis retro sæ» culis probaretur, gratiam Dei omnibus » hominibus adfuisse : quoniam sive mani» feste, sive occulte : *Ipse est*, ut Apostolus » ait, *salvator omnium hominum, maxime fide*» *lium*. Quæ sententia subtilissimæ brevita» tis, et validissimi roboris, si tranquillo » consideraretur intuitu, totam hanc, de » qua egimus, controversiam dirimit. Di» cendo enim quia salvator omnium con» firmavit, bonitatem super universos ho» mines esse generalem. » Igitur qua Christus salvator est omnium hominum non solum fidelium, sed infidelium, ideo gratia Dei omnibus hominibus adfuit generalis, et in Præfat. ad objectiones Vincentianas asserit, omnes illas esse « ineptissimarum blas» phemiarum prodigiosa mendacia, et im» pias, ac profundas opiniones ; » quarum prima est : « Quod Dominus noster JESUS » Christus non pro omnium hominum sa» lute, et redemptione sit passus. » Cui objectioni respondet : « Contra vulnus ori» ginalis peccati, quo in Adam omnium » hominum corrupta natura est, verum, » et potens, ac singulare remedium est » mors Filii Dei, qui solus absque peccato » pro peccatoribus mortuus est. » Unde primo Prospero blasphemia et mendacium est, quod Baianis dogma Catholicum. Secundo, Christus mortuus est pro omnibus originali peccato infectis, et ejus vulneri Deus mortem Christi remedium providit, quo mederentur, si vellent, et sua se culpa fraudare fructu noluissent.

235. Ex quibus liquido constat Antecedens nostri argumenti, cui negando insistunt Baiani. Consequentia de gratia sufficienti ad salutem omnibus inde provisa arguitur cum Paulo, Rom. VIII : *Quia qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia illis donavit* ? Quæ consequentia licet de Prædestinatis facta sit a Paulo, vim habet eamdem pro reprobis, quoad auxilia sufficientia ad salutem, quæ ad Deum pertinet donari ; quia Antecedens non solum in Prædestinatis, sed etiam in reprobis verum est. Unde Ambrosius, lib. I, de Jacob et vita beata, c. VI : « Pro quibus » igitur, quod supra omnia est, dedit, po» test fieri, ut non in illo universa dona» verit ? Nihil enim excepit, qui omnium ces» sit auctorem. Nihil est igitur, quod negari » nobis posse vereamur ; nihil est, in quo » munificentiæ divinæ diffidere perseveran» tiæ debeamus. » Repugnat igitur mente Catholica apprehendi, Deum nobis Filium salvatorem donasse et negasse omnia sufficientia necessaria ad salutem, in quam Filium destinavit. Ex quo ratio Theologica conficitur. Nam Christum mortuum, et passum esse pro omnium hominum etiam reproborum salute plus aliquid significat, quam mortem et passionem Christi ex se fuisse pretium, et remedium sufficiens ad impetrandam reproborum salutem, nempe intentionem, et directionem Dei ad illam consequendam ; licet enim domus pro filiorum habitaculo fabricata a parente, prodesse possit habitationi alienorum, non vere dicitur pro alienis fabricata, quia intentio, et directio fabricantis solos filios respicit, et non alienos. Hæc autem intentio, et directio esset irrita, et vana, si mors, et passio Christi non operaretur circa reprobos quidquam conferens ad salutem, aut si cum illa conjungeret Deus subtractionem auxiliorum sufficientium ad illum. Quare Christus non dicitur pro Dæmonibus salvandis

passus, et mortuus, licet ejus passio, et mors pretio, et virtute non careat ad eorum etiam salutem sufficienti; quia nec ad eorum salutem a Deo destinata est, nec auxilia gratiæ sufficientiæ provisa. Detractis autem his auxiliis mors et passio Christi non magis profuisset hominibus reprobis, quam Dæmonibus in damnatione positis. Ergo aut Christus non est pro reprobis mortuus, aut eis impertivit auxilia gratiæ ad salutem sufficientia.

SECTIO XX.

Confirmatur præcedens argumentum ex oratione, et voluntate Christi desiderante omnibus hominibus, etiam Præscitis, salutem.

Testimonia S. Scripturæ.

236. Christus Dominus oravit pro salute eorum, qui illam reipsa assequuti non sunt. Ergo eis ex se impetravit auxilia gratiæ sufficientia ad salutem. Alias oratio Christi pro reprobis fusa non magis valeret, quam si fusa non fuisset. Ideo etiam hoc Antecedens negant Baiani. Quod primo ex luce Scripturarum persuadetur. Isaiæ LIII : *Posuit in eo Dominus iniquitatem omnium nostrum. Et ipse peccata multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit.* Et Lucæ XXIII : *Pater dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt.* Crucifixores autem Christi electi omnes non fuerunt. Et I Joan. II : *Advocatum habemus apud Patrem JESUM Christum justum, et ipse est propitiatio pro peccatis nostris : non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Si propitiatio est, pro omnibus moriendo, certe et advocatus est pro omnibus orando.

Patrum.

237. Item ex doctrina Patrum. Cyprianus, serm. de Pass. Domini ultra med. : « Mediator inter nos, et Patrem oras pro » his, qui ad dolorem vulnerum tuorum » opprobria addiderunt, et pro inimicis im» petras veniam, supplicas et obsecras, ut » hæc eis iniquitas dimittatur, et a morte » tua habeantur innoxii ipsi, qui sangui» nem tuum super se, et super filios suos » manare precantur, usque adeo excæcati, » ac scelus suum non intelligant, nec odium » Christi ipsa mors crucifixi extinguat. » Ambrosius, tom. I, lib. de Institut. Virginitatis, c. XI : « Pro omnibus advocatus noster » est apud Patrem, et infirmitates nostras » suscepit, et pro nobis dolet, et infirma» tur. » Hieronymus in illud Isaiæ XXVII : « *Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui* » *Jacob :* Causas reddit, cur, postquam Ju» dæi in Dominum miserunt manus, veniam » consequantur, si voluerint agere pœni» tentiam, ut compleatur Salvatoris oratio : » *Pater ignosce illis, quod enim faciunt,* » *nesciunt.* Propterea, inquit, dimittetur » iniquitas domui Jacob, etc. ut mereatur » benedictionem Dei, qui sibi maledictio» nem fuerat imprecatus dicens : *Sanguis* » *ejus super nos, et super filios nostros.* » At neque omnes Judæi, neque omnes alii, pro quibus hi Patres volunt, Christum orasse, et advocatum extitisse, fuerunt prædestinati.

238. Leo Papa, serm. I, de Pass. sub finem : « Mors Christi nos liberat : vos (Ju» dæos) accusat, etc. et tamen tanta est » bonitas nostri redemptoris, ut etiam pos» sitis consequi veniam, si Christum Dei » Filium confitendo illam parricidalem ma» litiam relinquatis : non enim Dominus » in cruce frustra oravit dicens : *Pater di*» *mitte illis, quia nesciunt, quid faciunt.* » Quod remedium nec te Juda transiret, » si ad eam pœnitentiam confugisses, quæ » te revocaret ad Christum non quæ insti» garet ad laqueum. » Item serm. IV, de Pass. in initio : « Principes Sacerdotum, » quibus indulgentiam Salvator petebat, » supplicium crucis irrisionem aculeis exa» sperabant. » Theophilactus in illud Lucæ XXIII : « *Pater dimitte illis :* Utique di» missum fuisset eis peccatum, nisi dein» ceps in incredulitate mansissent. » Quibus supponunt hi Patres, Christum fudisse orationem pro Juda et Judæis, qui in sua nequitia et incredulitate manserunt.

239. Rursus confirmatur, quia Christus exoptavit salutem eorum, qui illam adepti non sunt. Quod Patres Ecclesiæ promunt ex verbis Christi petentis in cruce : *Sitio,* quæ ardentem sitim numquam expletam significant. Si autem solam respiceret Prædestinatorum salutem, expleta jam esset. Unde vox erupit Psal. LXVIII : *Dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto.* Ubi Augustinus : « Id est, fidem illo» rum desideravi, et vetustatem inveni. » In ejusdem loci commentario D. Thomas Joan. XIX, lect. V : « Per hoc quod dicit : » Sitio, ostendit mortem suam esse veram, » non phantasticam, item ostenditur ejus

» ardens desiderium de salute generis humani I Timoth. II : *Vult omnes homines salvos fieri.* Lucæ XIX : *Venit filius hominis quærere, et salvum facere, quod perierat.* » Vehemens autem desiderium consuevimus exprimere per sitim. Psal. XLIII : *Sitivit anima mea ad Deum vivum.* » Sequens autem contextus aperte significat, hanc sitim extendi etiam ad eos homines, qui pro vino acetum offerunt sitienti salutem eorum.

240. Cyrillus Hierosolymitanus, catech. XIII, proprius ad finem, quam ad med. : « Ac ille hæc sustinuit pro salute omnium » veniens : populus vero malam illi mercedem reddidit. Dixit Jesus : *Sitio.* Qui » educebat ipsis ex rupe aquas, en petit a » vinea, quam plantavit, fructus. Sed quid » vinea, quæ secundum naturam quidem » erat ex sanctis Patribus, secundum voluntatem autem ex Sodomis (vinea enim » illorum ex Sodomis, et sarmentum illorum ex Gomorrha) sitienti Domino spongia madefacta, et imposita arundini porrigit acetum, et *dederunt in cibum meum fel, et in siti mea potaverunt me aceto.* » Et paucis interjectis : « Et ut ne omnia repetamus : *Exspectavi,* inquit, *ut faceret uvam : sitivi, ut daret vinum ; ipsa autem fecit spinas.* » Quæ apertissime exprimunt, sitim Christi expletam non fuisse, desiderasseque ab hominibus, quæ illi non reddiderunt.

241. Gregorius in Psal. IV, pœnitentialem illud : *Cinerem tanquam panem manducabam,* exponens : « Quid enim sitit Deus, » nisi fidem nostram ? Unde et a muliere » Samaritana quæsivit bibere, de cujus eum » non legimus aqua bibisse, sed spiritualem potum ei mulier obtulit, cum mundi » eum Salvatorem agnovit. In cruce quoque positus sitiebat, et pœnitentiam peccantium, et fidem exoptabat perfidorum. » Sed vinea Domini Sabbaoth in Patribus » a Deo plantata, et doctrinæ aratro, et » verbi ligonibus per manus Prophetarum » exculta, novissime in amaritudinem versa, dum ei vinum lætitiæ ferre debuit, » feralis invidiæ acetum porrexit. » Sitivit ergo Redemptor suavem potum salutis etiam ab illis accipere, qui non nisi acetum propinarunt. Pulchre expendit Drogonius Hostiensis Episcopus serm. de Sacramento Dominicæ passionis, col. 3 : « *Sitio,* in» quit : Domine quid sitis ? Ergone plus » cruciat sitis, quam crux ? De cruce siles, » et de siti clamas ? Sitio. Quid ? Vestram » fidem, vestram salutem, vestrum gaudium : plus animarum vestrarum, quam » corporis mei cruciatus me tenet. *O vos* » *omnes qui transitis per viam, attendite, et* » *videte, si est dolor similis, sicut dolor meus.* » Attendite dolorem meum, ut in dolore » meo videatis dolorem vestrum, etc. » Sitis expleta non cruciat. Ego idem Christus siti cruciabatur in cruce, quia sitiebat salutem, et fidem hominum præsertim Israëlitarum, quæ explendæ siti defuerunt.

242. Eo respicit Paulinus Nolanus Epist. XXXIII ad Desiderium, post med. : « Itaque » in illa arbore salutem hominis esuriebat, » et ab homine debitum sibi fructum petebat ; sed et cum in sua propria venisset, sui cum non receperunt, et debitum » fidei frugem, quam per legem, et Prophetas in eos seminaverat, sterilis infidelium Judæorum Synagoga non reddidit. » Audis Christum in illa arbore esuriisse fructus salutis, quos Israëlitæ debuerunt, et non reddiderunt. Claudat Arnoldus Carnotensis, tom. I Biblioth. tract, de Verbo Christi *Sitio,* prope init. : « Ergo vero sacramentalem hanc sitim intelligo, in qua non » tam desideratur potus, quam hominum » salus. » Pluribusque interjectis de ardore hujus sitis, subjicit : « Sed perversa, et » aversa mens carnalium, sitis hujus non » intelligens sacramentum, sanctori ori » amaritudinem applicat in calamo, et fonti » misericordiæ venena propinat. » En non expletam sitim Christi. Unde subdit : « Hoc » potius ille fons sitit irriguus, ut ex eo » affatim haurias ; illaque replearis dulcedine, ut puri te refrigerent latices, et ardentium in te libidinum extinguant carbones. Hoc sitit, ut virens in te charitas » perseveret, ut sicut palma in sublime coma spei attollas, et sicut cedrus Libani » imputribilis vivas. » Hic sermo ad omnes fideles sive electos, sive Præscitos sine discrimine dirigitur, cum nullus suæ electionis certus esse queat. Ergo supponit, sitire Christum omnium ardentem, et indesinentem charitatem et salutem.

243. Rursus ingentem Christi charitatem, qua pro singulis, ac subinde pro uno tantum mortem subiisset, si ad ejus salutem necessarium foret, commendat Chrysostomus, et ex verbis Apost. Galat. II : *Qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me,* sic

deducit : « Declarat, hoc quoque par esse, » ut quisque nostrum non minus agat gra- » tias Christo, quam si ob ipsum solum ad- » venisset. Neque enim recusaturus erat, » vel ob unum tantam exhibere dispensa- » tionem, adeo singulum quemque homi- » nem pari charitatis modo diligit, quo di- » ligit orbem universum. » Dilectionem hanc fuisse generalem duo produnt. Alterum, quia asserit, « singulum quemque ho- » minem pari charitatis modo Christum » diligere, quo diligit orbem universum. » Quo non solum omnia genera hominum, sed singulos etiam generum, ad quos Chrysostomus sermonem dirigit, manifeste complectitur. Alterum, quia singulos homines sine discrimine, et exceptione hortatur gratias agere Christo ob tantam uniuscujusque dilectionem. Si autem talis dilectio solos Prædestinatos respiceret, aut nulla, aut dubia incumberet singulis obligatio gratiarum, cum nulli certa sit sors suæ prædestinationis.

244. Hoc idem ardens desiderium salutis hominum sine exceptione reproborum ostendit Christus Lucæ XII, dicens : *Ignem veni mittere in terram. Et quid volo, nisi ut accendatur?* Quid enim aliud velle potest, qui ignem admovet mundo combustibili, nisi ut accendatur et ardeat? Ardore quidem charitatis afflato per Spiritum Sanctum, ut observavit Gregorius, in Ezechiel. homil. II : « Ignis » quippe in terram mittitur, cum per ar- » dorem S. Spiritus afflata terrena mens a » carnalibus suis desideriis concrematur. » Jam vero hanc accendendæ terrenæ mentis voluntatem eo fuisse Redemptori generalem, ut ad eos etiam homines porrigeretur, qui se præbebant cineres ad concipiendum ignem ineptos, ad illud Psal. IV, pœnitentialis : *Cinerem tanquam panem manducabam*, sic exponit Gregorius : « Illos volebat cu- » rare, qui salutem nolebant habere, qui » adversus salutem suam armati, et phre- » neticorum more medicum incusantes, » volebant potius ex infirmitate mortem » incurrere; quam vitam ex salute invenire. » Sed cineres Redemptor noster manduca- » bat, quando in corpus suum eos trajicie- » bat. Cineres namque erant, quia dum » principem tenebrarum magis, quam au- » ctorem sequerentur luminis, in eorum » cordibus quasi extinctus fuerat divini » prorsus ignis amoris. Cineres, inquam, » erant, videlicet nulli apti usui, et sine » charitatis glutino omnino dissoluti. Quis » non has miretur misericordiæ Dei divi- » tias? » En Christus illos volebat accendere, et curare, qui salutem nolebant habere, et mortem potius, quam vitam volebant incurrere, tanquam cineres nulli concipiendo igni idonei, et sine charitatis glutino omnino dissoluti.

245. Ex hac Redemptoris nostri voluntate reprobis etiam communi arguitur optime gratia pure sufficiens ad salutem. Nam hoc ardens desiderium salutis reproborum componi non poterat cum subtractione auxiliorum gratiæ sufficientium ad salutem, quæ a solo Deo possunt disponi, et ad illam consequendam necessaria sunt. Tum quia Christus non poterat desiderare ardenter salutem homini impossibilem, præsertim cum prænosset eorum auxiliorum subtractionem futuram, et cum illa impossibilem salutem. Quis enim non frigeat proposita sibi impossibilitate finis et objecta privatione mediorum, quæ requisita sunt ad illum? Tum quia inutilis, et prorsus vana esset in Christo ea voluntas, quæ nullum adoptatum finem operaretur, aut a Patre consequeretur effectum. Qualis illa esset, qua ardenter exoptaret dæmonibus in damnatione positis salutem.

SECTIO XXI.

Refelluntur solutiones et objectiones Baianorum ad præcedens argumentum.

246. Ex præteritis rejicitur prima solutio, qua Baiani superiori argumento respondent, nempe Christum vere dici obtulisse suam mortem, redemptionem, et propitiationem pro omnibus hominibus etiam reprobis, quia erat pretium pro omnibus omnino sufficiens, non tamen omnino pro omnibus efficiens, quia non omnibus applicata est. Cui conformiter dicere Scholastici solent, Christum omnes redemisse sufficienter, non efficaciter. Unde ex defectu applicationis non est operata in omnibus mors Christi auxilia gratiæ necessaria ad salutem. Item nec pro omnibus oblatam, nec proprie omnes redemisse dicendam, sed eos tantum, quos a captivitate erutos in libertatem gratiæ, et hæreditatem gloriæ asseruit. Sic enim Prosper ad objectionem primam Vincentianam : « Quod ad magnitu-

Prima s lutio Ba norum

» dinem, et potentiam pretii, et quod ad » unam pertinet causam generis humani, » sanguis Christi redemptio est totius mun- » di. Sed qui hoc sæculum sine fide Christi, » et sine regenerationis sacramento per- » transeunt, redemptionis alieni sunt. Cum » itaque propter unam omnium naturam, » et unam omnium causam a Domino no- » stro in veritate susceptam, recte omnes » dicantur redempti ; et tamen non omnes » a captivitate sunt eruti, redemptionis pro- » prietas haud dubie penes illos est, de qui- » bus Princeps mundi missus est foras, et » jam non vasa diaboli, sed membra sunt » Christi. » Quibus consentanea est respon- sio ad cap. IX, Gallor. : « Cum itaque re- » ctissime dicitur Salvator pro totius mundi » redemptione crucifixus, propter veram » humanæ naturæ susceptionem,et propter » communem in primo homine omnium » perditionem : potest tamen dici pro his » tantum crucifixus, quibus mors ipsius » profuit. »

Rejicitur. 247. Rejicitur tamen. Nam Christus non solum dicitur redemptio, et propitiatio om- nium hominum, sed etiam pro omnibus oblata, et missa in mundum, ut Patrum testimonia sæpius inculcant. At mortem,et passionem Christi esse redemptionem, et propitiationem pro omnibus hominibus ob- latam, et missam in mundum plus aliquid significat, quam esse pretium ad omnium redemptionem, et propitiationem sufficiens, ut præmisimus n. 235, nempe destinatio- nem voluntatis divinæ ad finem salutis om- nium,quæ inducere debet media necessaria ad eum finem. Neque enim Christus dicitur mortuus, et passus, redemptioque venisse pro dæmonibus in damnatione positis libe- randis, quamvis ejus mors fuerit valoris sufficientis ad eorum etiam libertatem, et salutem, quia in eum finem oblata, et de- stinata non est. Item quamvis Princeps sit dives, et potens ad duos captivos redimen- dos, vere non dicitur pro duobus redemptio- nem mittere, nisi pro illis offerat, et dest- net facultatem sufficientem. Præterea quia morti et passioni Christi adjuncta fuit oratio ad Patrem pro omnibus fusa, arden- sque satis salutis omnium, quæ ad ap- plicationem talis pretii necessaria, et suffi- ciens est, ut satis multis ostendimus sectione præterita.

248. Quibus Prosper non contradicit. Sed distinguit duplicem redemptionem Christi, seu duplicem applicationem pretii sanguinis ipsius, utramque propriam, sed aliam ma- gis, aliam minus propriam, seu aliam stri- ctam , aliam latam. Quippe altera est communis omnibus hominibus, quæ ab im- potentia consequendi salutem transfert ho- minem ad potestatem sufficientem conse- quendi illam, impetrans auxilia gratiæ sufficientia ad ejus consequutionem neces- saria, sub qua comprehenduntur etiam reprobi. Altera est magis stricta, et Præde- stinatorum propria , quæ ab impotentia transfert hominem non solum ad potentiam sed etiam ad actum consequendi salutem, impetrans non solum sufficientia, sed etiam efficacia auxilia gratiæ. Quæ magis proprie, quam præcedens « redemptio » hominis di- citur, quia eruit omnino hominem a capti- vitate peccati, et confert plenam, et perfe- ctam libertatem a peccato ; illa vero communis cum peccati reatu compossibilis est, et solam interdum imperfectam , et temporalem libertatem communicat, et so- lum « redemptio » dicitur, quia potestatem plenæ, et perfectæ libertatis in hominis arbitrio constituit, quam sine pretio san- guinis Christi nullus hominum obtinere potest. Igitur cum Prosper redemptionis proprietatem solis Prædestinatis adscribit, intelligendus est de redemptionis proprietate stricta, et non lata. Quam latam agnoscere, et admittere Prosperum, lisertis ejus testi- moniis vidimus n. 234.

249. In quam divisionem redemptionis latæ, et strictæ, sive communis, et propriæ coincidit divisio Scholasticorum in sufficien- tem et efficacem. In qua tamen redemptio sufficiens non accipitur ab Scholasticis eo sensu, quo a Baianis, nempe quo significe- tur sanguis Christi esse pretium sufficiens , sed quo rursus ex applicatione Dei operetur, et impetret potestatem sufficientem salutis cum auxiliis gratiæ necessariis ad illam, ut Scholasticorum scripta manifestissime pro- dunt. Nec cum nobis dividitur cum Prospero in communem propriam, sumenda est *pro- pria,* prout distinguitur ab impropria, sed prout distinguitur a genarali, et communi ; quia generalis redemptio impropria non est, cum talis usurpetur veræ redemptionis nomine, non solum ab Scholasticis, sed etiam a Patribus, ut superiora testantur. Porro a Baianis negari non potest alia spe- cies redemptionis differens ab ea, quæ Præ- destinatorum propria est, sive ea imperfecta,

sive communis, et lata, sive alio nomine nuncupetur, et distinguatur. Quia plures reproborum ex meritis Christi consequuntur fidem, et plures charitatem, et gratiam, ingentiaque merita vitæ æternæ condigna, qua proprii sunt redemptionis Christi effectus. Tamen non sortiuntur plenam, et æternam salutem Prædestinatorum propriam. Sicut igitur Prosper vocans Prædestinatos proprie redemptos, et eos, pro quibus mortuus est Christus, non excludit hanc redemptionis speciem imperfectam reprobis, fidelibus, justificatis, et merentibus apud Deum communem; ita nec excludit aliam latiorem redemptionis usurpationem infidelibus etiam, et non operantibus generalem, quam nuper præmisimus.

Secunda Baianorum solutio.

250. Exploditur etiam secunda solutio, qua Baiani volunt, Christum dici vere redemptionem omnium hominum, et pro omnibus mortuum; non quia pro singulis hominibus mortuus fuit, et extitit Redemptor, sed solum pro generibus singulorum; ita ut ex Gentibus et Judæis, ex Principibus et privatis et indoctis, et doctis, ex viris, et fœminis fuerint homines, pro quibus Christus fuit crucifixus, et Redemptor, quia ex his omnibus generibus hominum plures sunt Prædestinati in gloriam. Quam solutionem probant. Tum quia eo sensu exponitur ab Augustino illud assertum generale I Timoth. II : *Deus vult omnes homines salvos fieri*, ut dicebant Baiani n. 214. Tum quia Augustinus pluribus in locis nomine mundi, et Ecclesiæ, quam Christus redemit sanguine suo, et pro qua illum subdit, non accipit generaliter omnes, et singulos homines, sed stricte, aut solos fideles, aut solos justos, et Prædestinatos.

251. Quia ex clarissimis Augustini, et aliorum Patrum testimoniis, quæ præteritis sectionibus expendimus, manifestum est, Christum fuisse mortuum, et Redemptorem venisse pro omnibus, qui fuerunt mortui originali peccato, ejusque sanguinem, orationem, et sitim etiam non credentes, non pœnitentes, et non salvandos comprehendisse. Neque urget prima probatio. Quia ut præmisimus sect. XVII et XVIII voluntas divina salvandi omnes homines I Timoth. II, non solum omnia genera hominum, sed etiam singulos generum complectitur. Nec Augustinus hunc sensum Pauli alicubi rejicit ut ostendimus n. 216 et seqq. Secunda item probatio momenti non est. Quia sicut interdum Augustinus inter vere redemptos solum numerat eos, qui reipsa consequuti sunt aut fidem, aut etiam gratiam, aut etiam gloriam; ita etiam interdum eos recenset, qui nihil horum adepti sunt, sed potestatem consequendi ejusmodi dona, ut ejus testimoniis comprobavimus. Quare interdum loquitur de redemptione solum efficaci, interdum de redemptione etiam sufficienti, quam nuper exposuimus. Quemadmodum de voluntate salvandi omnes homines sic fuisse loquutum, ostendimus n. 216 et seqq.

252. Unde etiam explicationem sumunt, quæ nobis ex Augustino objiciunt asserente, Christum non pro singulis hominibus, sed pro electis semetipsum tradidisse. Sic lib. XXI de Civit. c. XXIV : « Unde Apostolus de ipsis in illud regnum Prædestinatis » loquens : *Quid proprio*, inquit, *filio non* » *pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit* » *eum.* » Et Tract. XLV, in Joan. eumdem Apostoli locum exponens : « Quibus nobis ? » Prædestinatis, justificatis, etc. » Et serm. VI de verbis Apost. c. VIII, exponens, pro quibus Deus miserat Filium suum : « Ergo et misit Deus filium suum propter » Prædestinatos, vocandos, justificandos, » glorificandos. » Et Epist. CII ad Evodium sine ulla ambiguitate pronuntiat : « Non » perit unus ex illis, pro quibus mortuus » est Christus. » Et serm. VIII de Natali S. Vincentii : « Et si laniatur caro, et si lacerratur, quando perit, qui sanguine Christi » redemptus est ? Potens homo non potest » perdere, quod emit auro suo, et Christus » perdit, quod emit sanguine suo ? »

253. Similiter Tract. CVII, in Joan. exponens orationem Christi Joan. XVII. *Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi*, docet non orasse pro reprobis, sed pro solis ovibus electis : « Mundum vult modo intelligi, qui vivunt secundum concupiscentiam mundi, et non sunt in ea sorte gratiæ, ut ab illo eligantur ex mundo. Non » itaque pro mundo, sed pro his, quos ei » Pater dedit, rogare se dicit ? » Similiter Tract. C in Joan. « Quoniam est mundus, de » quo scriptum est : *Ne cum hoc mundo* » *damnemur.* Pro isto mundo non rogat, » neque enim quo sit Prædestinatis, ignorat. » Igitur cum Augustinus loca Scripturæ, quibus pro omnibus Christus traditus asseritur, de Prædestinatis intelligat; cum disertis verbis doceat, non perire eum, qui

sanguine Christi redemptus est, non rogare Christum pro mundo, qui ad damnationem destinatus est, ambigendum non est, Augustinum sentire, Christum non esse mortuum, nec orasse pro reprobis. Confirmatur; quia juxta doctrinam Augustini, si fideles certo scirent, quinam sint reprobi ignibus æternis addicendi, non orarent pro reprobis, quare ideo pro omnibus hominibus orant sine discrimine; quia ignorant discretionem Prædestinatorum a reprobis. Sic lib. XXI, de Civit. c. XXIV : « Denique si de » aliquibus ita certa Ecclesia esset, ut qui » sunt illi, etiam nosset, qui licet adhuc in » hac vita sint constituti, tamen prædesti- » nati sunt in æternum ignem ire cum dia- » bolo, tam pro eis non oraret, quam nec » pro ipso. Sed quia de nullo certa est, orat » pro omnibus dumtaxat hominibus inimi- » cis suis in hoc corpore constitutis, nec ta- » men pro omnibus exauditur. » Similia libro de Correct. et Gratia, cap. XV. At Christus non ignorabat, quinam essent reprobandi, et igne æterno puniendi. Ergo pro illis salvandis opationem non fudit.

Responsio. 254. Respondeo. Baianis hæc objectio solvenda est. Nam ipsi ingenue fatentur, et fide catholica certum est, plures reproborum ex sanguine, et meritis Christi assequi fidem, gratiam justificantem, et plurima auxilia, quibus agunt illustria virtutum opera. Quare negari non potest, Christum pro his etiam reprobis traditum esse, et missum in mundum, atque adeo non pro solis Prædestinatis, ut testimonia Augustini præ se ferunt. Itaque sicut Baianis distinguendum est inter intentionem specialem ac principalem, et communem, et minus principalem, qua Christus pro hominibus traditus, et missus est in mundum; dicendumque, pro Prædesninatis ex speciali, ac principali intentione, pro his vero reprobis ex communi, ac minus principali venisse : sic nobis licet distinguere et communem, ac minus principalem intentionem non ad hos solum reprobos, sed etiam ad omnes alios etiam infideles extendere. Quod non esse alienum a doctrina Scripturarum, et Patrum, etiam Augustini, et Prosperi, satis superioribus ostendimus. Unde eadem Augustino, quæ Prospero, explicatio adhibenda est, nempe Augustinum, cum redemptionem, adventum, et passionem Christi ad solos Prædestinatos limitat, disserere de efficaci, ac propria, non vero de sufficienti, ac communi, prout ad Prosperum exposuimus. Eadem enim est utrique mens.

255. Similiter ad ea, quæ de oratione Christi pro solis electis facta opponuntur respondendum est. Voluntas enim humana Christi per omnia divinæ conformis fuit. Sicut igitur divina aliter pro Prædestinatis, aliter pro reprobis pretium sanguinis Christi applicavit, ita etiam humana Christi voluntas oratione ad Patrem proposita dispariter in Prædestinatos, et reprobos sua merita, donaque largienda dixerit, illis quidem efficacia ex amore speciali, his vero sufficientia ex amore communi. Itaque oratio Christi pro solis Prædestinatis fusa accipienda est ea, quæ ex speciali ipsorum amore, et pro efficacibus gratiæ auxiliis facta est. Cum qua tamen conjunctam fuisse orationem, et voluntatem Christi generalem pro salute, et auxiliis sufficientibus reproborum, satis exploratum est sect. præt. Quam orationis distinctionem Baiani quoque tenentur admittere, Christumque pro aliquibus reprobis, et non pro solis Prædestinatis orasse, cum Patrem rogando dicit : *Ut mundus credat, quia tu me misisti*, ut notat Augustinus Tract. C in Joan : « Pro » isto mundo rogat dicens : ut credat mun- » dus, etc. » Quia in mundo non solum Prædestinati; sed etiam reprobi crediderunt in Christum.

256. Ad confirmationem respondeo. Ex ea potius nostra confirmatur sententia. Nam licet nobis constaret certa alicujus reprobatio, possumus charitatis affectu, quantum ex parte nostra efficaci, desiderare ejus salutem, et tale desiderium Deo per orationem, non absolute efficacem, sed inefficacem, et conditionatam proponere. Sicut enim charitatis affectu dolore tunc possumus damnationem illius, sic possumus ejus libertatem exoptare, quia damnatio, et reprobatio futura non est anteeedens, sed consequens libertatem reprobi, et componitur cum potestate antecedenti salutis ipsius; quare tale desiderium afficitur in objectum absolute possibile, et sub conditione consensus reprobi futurum. Quamvis enim certo reprobatio futura sit, possumus ex parte nostra exoptare, quod non sit futura, sicut futuram dolere. Ergo similiter humana Christi voluntas affectu charitatis absolute inefficaci, et quantum est ex se efficaci po-

tuit exoptare, et petere salutem reproborum. Explicatur; quia cum reprobatione futura componuntur auxilia sufficientia ad obtinendam salutem, sicut cum futura prædestinatione potestas sufficiens ad perdendam illam per peccatum finale. Ergo etiam componitur cum notitia reprobationis futuræ desiderium, et oratio auxiliorum sufficientium. Itaque Augustinus cum tali notitia solum excludit voluntatem, et orationem efficacem, seu connexam cum auxiliis efficacibus ad salutem, non vero orationem, et voluntatem absolute inefficacacem, et cum auxiliis sufficientibus conjunctam.

257. Quam doctrinam illustrant testimonia, quæ ad orationem Christi pro reprobis fusam illustrandam adduximus superiori sect. Quibus adde ipsum Augustinum illud Psal. CVIII. *Ego autem orabam*, sic exponentem : « Non quidem dixit; quid orabat; sed » quid melius intelligere debemus, quam » pro eis ipsis? Crucifixo enim maxime de» trahebant, quam velut homini, quem » quasi vicerant, illudebant. De qua cruce » ille dixit : *Pater ignosce illis, quia nesciunt* » *quid faciunt.* Et quoniam in profundo ma» lignitatis reddebant ipsi mala pro bonis, » ille in summo benignitatis reddebat bona » pro malis. » Porro autem eam orationem ad reprobos etiam dilatatam fuisse, constat, quia Augustinus sub ea oratione comprehendit eos, quos David sub eo Psalmo complexus est. At in eo sermonem esse Davidi de reprobis, probat totus sequens contextus, præsertim illud : « *Constitue super* » *eum peccatorem, et diabolus stet a dex*» *tris ejus. Cum judicatur, exeat condemna*» *tus,* etc. » Quo etiam venit testimonium Augustini productum n. 233. In quod illustrandum Hieronymus confert illius XXVII : *Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Jacob;* expositionem : « Propter hoc, id est, » propter Christi orationem auferetur pec» catum ejus, si voluerit agere pœniten» tiam, et merebitur benedictionem Dei, » qui sibi maledictionem fuerat imprecatus » dicens : sanguis ejus super nos, et super » filios nostros. » Claudat notam probationem, et doctrinam oratio illa Christi in horto facta : *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste.* Quæ fusa fuit ad Patrem pro transitu calicis, quem certo sciebat non esse futurum. Ergo similiter poterat orare pro salute reproborum, quam certo sciebat non esse futuram.

SECTIO XXII.

Eamdem gratiam arguunt auxilia sufficientia obduratis, et excæcatis provisa.

Assertum probant 1° Testimonia S. Scripturæ.

258. Deus providet obduratis, et excæcatis auxilia necessaria ad conversionem. Non efficacia. Ergo pure sufficientia. Discursus est legitimus, et enervans princeps Baianorum argumentum, quod ex obduratis, et excæcatis Judæis, qui destituti fuerunt auxiliis gratiæ sufficientibus, et potestate antecedenti necessaria ad conversionem objicitur. Assumptum probatur primo, ex Sacris Litteris. Nam in eis frequentes sunt exhortationes obduratis factæ ad conversionem, et reprehensiones, et comminationes, quod non convertantur. Sic Isaiæ XXXI : *Convertimini, sicut in profundum recesseratis filii Israël.* Ezechielis XXXIII : *Convertimini a viis vestris pessimis.* Levitici XXVI : *Addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra, et conteram superbiam divitiæ vestræ.* Proverb. XXIX : *Qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet intertus.* Ecclesiast. III : *Cor durum habebit male in novissimo.* At hæ exhortationes, reprehensiones, et comminationes supponunt potestatem antecedentem, et sufficientem ad avertendum se a peccatis, et convertendum se in Deum, ut elapsis disputationibus copiose sancivimus. Hæc autem potestas antecedens et sufficiens non potest homini inesse ex solis viribus arbitrii sine auxilio gratiæ, ut ipsis Baianis in confesso est. Ergo obdurati præveniuntur a Deo auxiliis gratiæ sufficientibus ad conversionem in Deum, et aversionem a peccato necessariis.

259. Quod egregie confirmat illa reprehensio et exhortatio Apostoli Rom. II, ad obduratos directa : *An divitias bonitatis ejus et patientiæ, et longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam tuam, et impœnitens cor tuum thesaurizas tibi iram.* Ubi rem esse Paulo cum obduratis, exprimit manifestum illud *secundum duritiam tuam.* Cum illa autem conjungere Paulum potestatem sufficientem, et copiosa auxilia gratiæ necessaria ad pœnitentiam, expendimus, et illustravimus n. 32 et seqq.

260. Rursus confirmatur ; quia Sacræ

Litteræ constituunt in potestate libera obduratorum, ne obdurentur. Sic Psalm. XCIV : *Hodie si vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Et Deuteron. X : *Circumcidite igitur præputium cordis vestri, et cervicem vestram, ne obduretis amplius,* Et I Regum VI : *Quare aggravatis corda vestra, sicut aggravavit Ægyptus?* Et II Paralip. XXX : *Nolite indurare cervices vestras, sicut patres vestri : tradite manus Domino.* Ergo in potestate arbitrii est, obdurationem depellere, et impedire, quippe ipsi sunt obdurationis architecti, ut observant Basilius, et Theodoretus in versum Psal., XLIX præcitatum : « Ostendit mentis liberum arbitrium. » Non enim simpliciter dixit : Ne obdurescite, sed, Nolite obdurare corda vestra, » edocens ipsos esse architectos hujusmodi » duri cordis. » Unde primo colligitur, impotentiam conversionis, et pœnitentiæ obdurationi conjunctam non esse antecedentem, sed consequentem; quippe quam arbitrium sua libera voluntate abjicere potest. Secundo, cum obduratione componi potestatem antecedentem, et sufficientem ad conversionem, et pœnitentiam, quæ ex confessione Baianorum, et fide catholica vendicat necessaria auxilia gratiæ. Nam potestas abjiciendi obdurationem individua est a potestate conversionis, et pœnitentiæ; quoniam obduratio per solam conversionem in Deum, et pœnitentiam peccati depellitur. Ergo si cum ipsa obduratione componitur potestas depellendi ipsam, simul conjungitur potestas antecedens, et sufficiens ad conversionem, et pœnitentiam. Ratio est; quia licet in potestate arbitrii non sit auxiliorum gratiæ collatio, tamen in illa est cooperatio agendi cum illis, qua posita obduratio fugatur. Si autem omnino subtrahantur auxilia, nulla erit obduratio; tum quia erit omnimoda impotentia agendi, cum qua repugnabit obdurationem abigere; tum quia obduratio importat essentialiter resistentiam arbitrii auxiliis gratiæ præsentibus factam, ut progressu magis explicabitur et constabit.

261. Quæ veritas ex Sacris Litteris illustrius comprobatur, productus in medium trium nationum insigniter obduraturam exemplis. Primum est Ægyptorum, et maxime Pharaonis. Hos enim quantumvis obduratos Deus exterius per Moysem, et Aaron, et internis per gratiam miraculis, flagellis, et suasionibus annexam sufficienter provocabat ad correctionem, ut potuissent obedire, et veniam obtinere, si vellent. Primo, quia eo tempore, quo Pharao obduratus resistebat, novam addidit imputabilitatem, et gravitatem culpæ, a culpa præterita, qua se reddidit obduratum, distinctam, ut fertur Exodi IX : *Videns Pharao quod cessasset pluvia, et grando, et tonitrua, auxit peccatum et ingravatum est cor ejus.* Quod et ipse Pharao fassus est dicens : *Peccavi etiam nunc.* Hoc est: non solum præterito tempore, sed etiam *nunc* præsenti denuo peccavi. At si post obdurationem subtraherentur omnino auxilia sufficientia gratiæ, et nulla superesset potestas obediendi Deo, non adderet inobedientia novam imputabilitatem, et gravitatem culpæ ab ea, qua prius se obduravit, distinctam; quia nova imputabilitas, et gravitas culpæ novam vendicat potestatem, et libertatem obediendi; sicut enim sine libertate obediendi non potest inobedientia ad culpam imputari; sic nec ad novam culpam sine nova, et distincta libertate. Secundo, quia Pharaoni post ejus obdurationem ingeminata sunt Dei præcepta, atque supplicia, quæ necessariam vendicant potestatem implendi, quod præcipitur, ut jam probatum est sect. XI, XII et XIII. Nam *induratum esse cor Pharaonis* legimus Exodi VII; præcepta vero, et comminationes divinas, c. VIII : *Hæc dicit Dominus : Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi. Si autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam,* etc. et c. IX : *Dimitte populum meum. Quod si adhuc renuis, et retines eum, ecce manus mea,* etc; et c. X : *Usque quo non vis subjici mihi? Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi; sin autem resistis, et non vis dimittere eum, ecce ergo inducam,* etc. Quibus bis, et ter inculcatur præceptum ; *Dimitte populum meum.* Significaturque potestas illud adimplendi apposita conditione *si nolueris, si renuis, si non vis,* ut probavimus Disp. XV, sect. II. Quod amplius innotescet ex testimoniis Augustini, et aliorum Patrum de Pharaone disserentium, quæ subjiciemus inferius.

262. Secundum exemplum exhibent Palæstini, quorum obduratio proponitur Sap. XII : *Non ignorans, quoniam nequam est natio eorum, et naturalis malitia ipsorum, et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum. Semen enim erat maledictum ab initio.* Nihilominus totus ejus capitis sermo incumbit proponendo, et commendando largissimam et suavissimam misericordiam,

qua Deus eos sustinuit, et provocavit, ac expectavit ad pœnitentiam. Præcipue observa illud : *Eos, qui exerrant, partibus corripis ; et de quibus peccant, admones, et alloqueris, ut relicta malitia credant in te Domine.* Quæ correptiones, admonitiones, et alloquutiones divinæ continent gratiam sufficientem internam ad fidem, et obedientiam Dei necessariam, quibus subditur : *Dabas locum pœnitentiæ.* Et rursus : *Veniam dabas peccatis illorum.* Scilicet quantum est ex te, si pœnitere vellent. Et iterum : *Ob hoc, quod omnium Dominus es omnibus te pavere facis.* Sicut nemo subterfugit dominium Dei, sic nec misericordiam parcentem ipsius. Denique : *Si enim inimicos servorum tuorum cum tanta cruciasti attentione, dans tempus, et locum, per quæ possent mutari a malitia.* etc. Itaque tempus et locus datus ad pœnitentiam fuit cum potestate convertendi, et mutandi se a malitia in Deum. Quo veniunt, quæ ponderavimus n. 24 et seqq. de exspectatione Dei ad pœnitentiam supponente necessario potestatem peccatoris sufficientem ad illam.

263. Tertium, et illustrius exemplum hujus veritatis profert nobis providentia, qua Deus se gessit erga populum Israëliticum perpetuo obduratum in triplici ejus statu, ante Christum, cum Christo, et post Christum. Ante Christum lib. II, Paralip. c. XXXVI : *Sedecias induravit cervicem suam, et cor, ut non reverteretur ad Dominum Deum Israel. Sed et universi Principes Sacerdotum, et populus prævaricati sunt inique juxta universas abominationes gentium, et polluerunt domum Domini, quam sanctificaverat sibi in Hierusalem.* En obstinatam duritiam illius populi. Tamen non defuisse illi sufficiens auxilium gratiæ, continuo subditur : *Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos per manus nuntiorum suorum de nocte consurgens, et quotidie commonens.* Juxta quod Jeremias, XXV. *Loquutus sum ad vos de nocte consurgens, et loquens.* Ubi illud : *De nocte consurgens* significat vigilantissimum studium gratiæ pulsatricis, qua Deus eorum saluti consuluit, ut recte observavit Lyra. Illud vero : *Quotidie commonens* notat assiduitatem, et frequentiam numquam intermissam illius, ut optime adnotavit Hieronymus : «Ut ostendat, » Dei nos semper indigere auxilio, et nun- » quam posse sufficere, quod semel datum » est, nisi quotidie Domini admonitione re- » novetur. » Ergo supponit, quotidianas admonitiones Dei illi populo factas auxilia fuisse sufficientia gratiæ ; quibus ad bene agendum semper indigemus.

264. Aliis in locis proponitur obstinatio illius populi, et simul providentia Dei assistens et invitans ad pœnitentiam. Sic Jeremiæ III : *Tu autem fornicata es cum amatoribus multis.* Et illico : *Tamen revertere ad me, dicit Dominus, et ego suscipiam te.* Item notans ejus obdurationem : *Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.* Nihilominus allicit : *Ergo saltem amodo voca me : Pater meus, dux virginitatis meæ tu es.* Similiter Ezechielis XXXIII, se ipsos arbitrantur Israelitæ obdurati viribus ad vitam æternam necessariis destitutos : *Iniquitates nostræ, et peccata nostra super nos sunt, et in ipsis nos tabescimus : quomodo ergo vivere poterimus ?* Tamen cum errorem refutans Deus adjicit : *Vivo ego, dicit Dominus Deus : Nolo mortem impii, sed ut convertatur a via sua, et vivat.* Ut voluntas Dei de ipsorum conversione, et vita gratiæ, et gloriæ certos redderet de sua potestate, et divina misericordia ad illam obtinendam, si vellent.

265. De statu obdurationis, in quo Christo præsente, et cum illis commorante fuit ille populus, plura sunt Evangelica asserta, et egregium vaticinium Isaiæ VI, allegatum Joan. II : *Propterea non poterant credere ; quia iterum dixit Isaias : excæcavit oculos eorum, et induravit cor eorum.* Cæterum hoc potissimum tempore inundasse eos divinam gratiam, testantur miracula, exempla vitæ, prædicationes frequentes, sanguinisque Christi profluvia, quibus annexa fuisse interna auxilia gratiæ, multis ostendimus Disp. XX, de Ente supern. sect. VIII, et seqq. Quo respicit illud Isaiæ V : *Quid ultra debui facere vineæ meæ, et non feci ?* Ubi contineri ingentem auxiliorum copiam, quæ ad ferendos fructus operum salutarium necessaria sunt Israëlitico populo, præsertim vivente Christo, provisam, præmisimus n. 20 et seqq. Item illud Matth. XXIII : *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti.* Ex quo affectu arguunt auxiliorum gratiæ abundantiam Hilarius suo can. XXIV, fine ; Chrysostomus, homil. IX, de Laudibus Pauli, fine ; Irenæus, lib. IV adversus hæreses, c. LXXI, et alii Patres.

266. Confirmatur ; quia si Principes, et sacerdotes Judæorum, qui inter alios præcipue excæcati, et obdurati fuerunt, non possent destituti auxiliis gratiæ in Christum

Confirmatur.

credere, neque essent rei culpæ ob suam infidelitatem, et mortem Christo illatam, sed potius tenerentur Christum blasphemare, et accusare tanquam hæresis superbissimæ auctorem; nam sine potestate credendi non poterat esse obligatio assentiendi, sed dissentiendi divinitati Christi. Reos autem fuisse culpæ infidelitatis, testatur Christus, Joan. IX : *Si essetis cæci, non haberetis peccatum; nunc autem dicitis, quia vidimus; peccatum ergo vestrum manet.* Item Joan. XV : *Si non venissem, et loquutus eis fuissem, peccatum non haberent : nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Quibus non solum proditur eorum peccatum, sed etiam ratio, et causa illius, nimirum quia non poterant ex impotentia credendi et omnimoda cæcitate, et ignorantia invincibili excusari. Ergo sicut excusari posse ex ignorantia invincibili supponitur, si Christus non venisset, et lux prædicationis ipsius non eis affulsisset; ita recte ex subtractione auxiliorum internæ gratiæ excusari possent; siquidem tanta eis impotentia credendi inesset ex uno, ac ex alio capite.

267. In tertio eorum statu post discessum Christi idem probatur ex illo Actor. VII, ubi a Stephano reprehenduntur : *Dura cervice, et incircumcisis cordibus, et auribus vos semper Spiritui sancto resistitis.* Nam reprehensione digni non essent, nisi obedire potuissent. Nec Spiritui sancto resistere possent, nisi præsentia adessent ejus auxilia, ut expendimus n. 45 et seqq. Item ex Apostolo ad Hebr, III, qui ad Judæos primario refert præceptum Psal. XCIV : *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Unde exhortationem adjicit : *Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestro cor malum incredulitatis, sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.* Ambrosius et Chrysostomus *cor malum* vertunt *cor durum.* Erat igitur in eorum potestate obdurationem impedire, et excutere, atque adeo etiam obedire, ut arguebamus n. 260.

2° Patres Ecclesiæ.

268. Rursus probatur secundo argumenti assumptum ex Patribus Ecclesiæ, præsertim Augustino. Qui lib. de Prædest. et Grat. c. XIII, id tradit : « Alios derelinquens ad » æqualitatis judicium reservavit, nulli ta» men agnoscendæ veritatis abstulit facul» tatem. » Qui facultatem non abstulit, nec auxilia gratiæ, quæ illam conferunt. Id autem de obduratis fuisse scriptum, constat ex initio subjuncto capitis XIV : « Geme, » quicumque induratus es, et justitiam con« fitere. » Ubi generaliter pronuntiat : « Nec » ii, qui indurati, atque damnati sunt excu» sationem culpæ ex hoc habere se credant, » quod nullam, qua converterentur, sint mi» sericordiam assequuti. » Ergo adfuit eis misericordia auxilians Dei, qua, si vellent, converterentur. Paucisque interjectis de Pharaone ait : « Numquid non potuit, sicut » flagellis cædens expulit populum, ita mi» raculis credens Deum tantæ virtutis agno» scere? » Quæ potestas credendi sine auxilio gratiæ esse non potuit. Quare c. XV, Pharaonem comparando cum Nabuchodonosore probat illum potuisse sicut istum mutari, ideoque non necessitate, « sed libero » contra Deum arbitrio pugnasse. »

269. Quam Pharaonis obdurati potestatem disertius exprimit Augustinus, serm. LXXXVIII, de Temp. observans : « Quoties » Pharaonem Dei plaga percussit, afflictus » pœnituit. At ubi ei remissio divina indul» gentiam dedit, iterum se in superbiam » elatus erexit. » Quod post medium repetit « Quoties flagella remota sunt, contra Deum » se obduratus erexit; quoties vero afflictus » est, humiliter supplicavit. » Unde manifestum est, habuisse Pharaonem interiorem gratiam sufficientem ad pœnitendum, et humiliter supplicandum, sine qua gratia pœnitere, et supplicare non potuisset, etiam urgentibus flagellis; ideoque remittentibus illis, non ob defectum auxilii sufficientis, sed ob liberam malitiam recruduisse duritiem : « Quam rem, inquit Augustinus, etiam ipso » (Pharaone) confitente evidenter agnosci» mus. Sic enim ipse, cum castigaretur, » justitia compellente professus est : *Domi» nus justus, ego autem, et populus meus » impii.* Qua ergo conscientia Christianus, » Deum injustum esse, conqueritur? Nam » et in tantum non eum Deus irrevocabili» ter obduravit, ut post decem plagas popu» lum Dei non solum dimitteret, sed etiam » exire compelleret. Quod enim decem pla» gis percussus fecisse dicitur, post primam » castigationem implere potuisse cognosci» tur. » Considera postrema verba, quibus evidenter ostenditur, secundum Augustini sententiam illo etiam tempore, quando obduravit cor suum, Pharaonem obedire potuisse. Quam potestatem illi ex gratia factam adnotavit, lib. LXXXIII, qq. q. LXVIII : Num» quid ergo latebat Pharaonem, quantum

» boni consequutæ fuerint terræ illæ per » adventum Joseph? Illius ergo rei gestæ » cognitio vocatio ejus fuit, ut populum » Israël misericorditer tractans non esset » ingratus. Quod autem huic vocationi ob- » temperare noluit, sed exercuit crudelita- » tem in eis, quibus humanitas, et miseri- » cordia debebatur, meruit pœnam. » Expende vocationem, cui obtemperare noluit, et posset, si vellet.

270. Rursus lib. de Grat. et lib. arb. cap. XXIII, sic præcavit a contraria sententia : « Nec ideo auferatis a Pharaone liberum » arbitrium, quia multis in locis dicit Do- » minus : *Ego indurabo cor Pharaonis.* Non » enim propterea non ingravavit cor suum, » dicente Scriptura : *Et ingravavit Pharao* » *cor suum, et in isto tempore, et noluit di-* » *mittere populum* : ac per hoc et Deus in- » duravit per justum judicium, et Pharao » per liberum arbitrium. » Expende, Pharaonem, etiam postquam ad priora miracula obduratus fuit, seipsum libero arbitrio ad posteriora obdurasse, ideoque liberum fuisse, ut obdurationem exeuteret, et Deo obediret. Quod absque gratia agere non poterat. Ideo Augustinus Tract. LII, in Joan. col. 3, explicans obdurationem Judæorum, Joan. XII : *Non poterant credere,* sic hanc impossibilitatem credenti asserit : « Quare non » poterant, si a me quæratur, cito respon- » deo, quia nolebant. » Et lib. de Prædest. Sanctorum, c. VI, disserens de ipsorum excæcatione, « Misericordia in electione, quæ » consequuta est misericordiam Dei : judi- » cium vero in cæteros, qui excæcati sunt : » et tamen illi, quia voluerunt, crediderunt; » illi, quia noluerunt, non crediderunt. » Quibus exploratum est, Augustinum semper obduratis reservare liberam credendi, et pœnitendi facultatem.

271. Confirmat Augustini mentem Prosper lib. II, de Vocat. Gent. c. XIII. Ubi cum præmisisset beneficia gratiæ omnibus communia, subdit : « Quæ beneficia licet obdu- » ratis nihil remedii, et emendationis attu- » lerint, probant tamen, aversionem eorum » non divinæ fuisse constitutionis, sed pro- » priæ voluntatis. » Ubi manifeste supponit, beneficia gratiæ obduratis quoque esse communia, licet nihil eis remedii, et emendationis afferant, proptereaque in ipsorum voluntatem, et non in subtractionem gratiæ, et potestatis aversionem eorum referendam. Accedit Clemens Alexandrinus, lib. VII, Stromat. pag. 2, de Verbo Dei Filio sic loquens : « Hic est magister, qui mysteriis » quidem erudit eum, qui est præditus co- » gnitione, et spe bona eum, qui est fidelis : » et corrigente disciplina per sentientem » operationem eum, qui est duro corde; » hinc est providentia privatim, publice et » ubique. » Deus igitur erudit, et corrigit per sentientem operationem etiam eum, qui est duro corde. Et lib. I Pædagogi, ostendit, obduratis, et obstinatis per summam misericordiam Dei provideri auxilia gratiæ, etiam quando prævidentur nullius remedii esse futura.: « Maximum autem signum est » ejus benignitatis, quod licet aperte sciret » impudentiam populi, qui recalcitrabat, » et resiliebat, aperte tamen adhortatur ad » pœnitentiam, et dicit per Ezechiel : *Fili* » *hominis in medio scorpionum tu habitas :* » *verumtamen loquere ipsis, si forte au-* » *dierint*, Quinetiam Moysi dicit : *Vade, et* » *dic Pharaoni, ut emittat Populum. Ego* » *autem novi, quod non emittet ipsos.* Utrum- » que enim aperte ostendit; et Deum præ- » scivisse futurum, et ejus benignitatem li- » bero animi arbitrio largiri occasionem » pœnitentiæ. » Cernis, obduratis Deum, quamvis prævideat, eos non convertendos, numquam negare suam misericordiam largientem auxilia, et opportunitatem pœnitentiæ per crebras exhortationes, et admonitiones externas, et internas.

272. Item Damascenus, lib. II fidei, c. XXIX : « Finalis derelictio, cum Deo cuncta, » quæ ad salutem sunt, faciente, incorrigi- » bilis, et immedicabilis, magis autem in- » sanabilis ex proprio proposito permanet » homo. Tunc enim traditur in finalem per- » ditionem, ut Judas. » De obdurato sermo est, quia solus obduratus immedicabilis, incorrigibilis, et insanabilis vere dicitur. Tamen illi Deus cuncta, quæ ad salutem faciunt, disponit, inter quæ prima sunt sufficientia auxilia gratiæ, et ideo ex suo libero beneplacito finalis ei derelictio contingit. Chrysostomus homil. LXVII, in Joan., prope finem explicans illud : *Induravit, et tradidit,* docet, « Deum non solum non tradere, » sed ne derelinquere quidem, nisi veli- » mus. » Ubi illud « nisi velimus » denotat liberam facultatem abjiciendi, et impediendi obdurationem. Item clarius de Pharaone, Rom. IX, serm. XVI : « Tulit illum » multa patientia ad pœnitendum inducere » volens. Nisi enim hoc voluisset, tamdiu

» eum utique non tulisset. » Quis enim credat, Deum sine auxiliis sufficientibus gratiæ voluisse Pharaonem ad pœnitentiam inducere? Clarissime serm. XVI : « Neque » enim Deus quidquam non fecit, quod ad » illius correctionem conferret; neque ipse » Pharao vicissim quidquam omisit, quod » ad suam perditionem faceret, omnique » venia privaret. » Si Deus fecit omnia, quæ ad ejus correctionem conferrent, sane non ei denegavit auxilia necessaria ad illam. Unde legitime concludit : « Quod autem » salvatus non est, totum per suam volun» tatem stetit. » Vide Hieronymum n. 263; Basilium, et Theodoretum n. 260. Quibus adde alios, quos ad probationem tertiam subjicimus.

3° Ratio Theologica.

273. Tertia probatio sumitur a priori ex ratione Theologica. Nam obduratio componitur cum potestate antecedenti hominis obdurati ad suam conversionem, et pœnitentiam. Quæ potestas sine auxiliis gratiæ nemini potest adesse. Tota enim ratio negandi obduratis auxilia sufficientia gratiæ Baianis est impotentia conversionis, et pœnitentiæ, quam Sacræ Litteræ, et Augustinus obduratis abscribunt, et in qua Baiani obdurationem constituunt. Quam impotentiam non esse antecedentem, et physicam, sed consequentem, et moralem, ex nimia difficultate obediendi Deo, et ex resistentia divinæ vocationis ingentissimæ exponunt, et prædicant Patres. Sic ad illud Joan. XII : *Non poterant credere*, de Judæis obduratis scriptum ex Augustino præmisimus n. 270. Similiter Chrysostomus homil. LXVII, in Joan : « Non potuerunt autem, hoc » est, noluerunt. Ita nonnumquam pote» state pro voluntate utitur. Hoc et com» muni sermone usurpatum videmus, cum » quis dicit; non possum asperum homi» nem diligere, vehementiam voluntatis po» testatem appellans. » Brevius Theophilactus in eum locum : « Hoc autem, quod » dicit, non potuerunt credere, significat » noluerunt : nam malus, et improbus homo » non potest credere, quamdiu talis fuerit. » Similiter Theodoretus, Euthymius, Leontius, et alii. Nec non Athanasius serm. de Pass. Domini : « Quod si rursus dicant : » Impossibile erat, Judæos credere, quia hoc » de illis scriptum erat; ne impossibilitatem » istam voluntati, delectuique agentium tri» buas, qui se mutare poterant; sed istam » statuas in verbis Prophetæ, quatenus ille » mentiri non poterat. » Similiter illud Joan. VIII : *non potestis audire sermonem meum*; ubi Augustinus Tractatu. XLVII. « Ideo audire non poterant, quia corrigi » credendo nolebant. » Quibus satis diserte traditur, impotentiam credendi Judæorum esse ex propria ipsorum voluntate repugnante profectam.

274. Neque enim insolens est Sacris Scriptoribus, et Patribus impossibilitatem repugnantiam voluntatis, et difficultatem usurpare. De quo argumento plura adduximus Disp. X, sect. V; Nazianzenus orat. XXXVI, quæ est quarta de Theologia : « Quarta significatione hoc fieri non posse » dicitur, a quo nostra voluntas abhorret; » hujusmodi est illud : *Non poterat illic si*» *gna facere propter incredulitatem eo*» *rum*. » Et paucis interjectis : « Quo etiam » in ordine ponendum est illud : *Non potest* » *mundus odisse vos, et quomodo potestis* » *bona loqui, cum sitis mali* ? Quo etiam » pacto quidquam horum impossibile est, » nisi quod voluntas repugnat. » Consonat Cyrillus, lib. V, in Joan. c. XXII, illud Joan. VIII : *Quo ego vado, vos non potestis venire*, sic exponens : « Cum igitur me nunc sequi » renuitis ad virtutis laborem, non poteritis » me etiam sequi ad præmium. Non ob » negatam bene agendi facultatem, sed ob » propriam animi vestri malignitatem viam » salutis amplecti recusantem. » Nota postremam periodum : « Non ob negatam bene » agendi facultatem, etc. » Ergo est impotentia cum bene agendi facultate conjuncta ex malignitate propriæ voluntatis profecta. In quam rem illustre est testimonium Anselmi, quod præmisimus n. 104. Impossibilitatem in solam difficultatem revocantis, et cum potestate antecedenti componentis. Cujus rei plurima alia possent ex Sacris Litteris, et Patribus adduci testimonia.

275. Nec id Theologis etiam, et Philosophis inusitatum est. Sic S. Thomas, III p. q. LXXXVI, art. 1, ad 2 : « Dicit illud non » posse sanari, quod non potest de facili » sanari. » Et de Verit. q. XXIV, art. 11, corpore, in rem præsentem aptissime : « Ita quod non de facili possit cooperari, ut » exeat de peccato : et hæc est obstinatio » imperfecta. » Hanc solam, et non aliam obstinationem S. Thomas ibidem asserit in hac vita contingere. Consonat Aristoteles, lib. I de Cœlo, c. XI : « Impossibile dupli« citer dicitur. Aut enim quia non verum est

» dicere, ortum esse posse, aut quia non fa» cile, nec cito, nec bene oriri potest. » Igitur impossibilitatis, aut impotentiæ voce terreri non debemus, ut obduratis potestatem antecedentem obedientiæ, et conversionis in Deum denegemus, cum ex Sacris Litteris, Patribus, Theologis, et Philosophis explioratum sit, eam vocem, præsertim in obduratis non impotentiam antecedentem, sed consequentem, solamque repugnantiam voluntatis, et difficultatem præ se ferre.

276. Cujus veritatis argumentum exhibent Sacra Testimonia præmissa n. 260, quæ obdurationem in libera hominis potestate constituunt, ut eam possit admittere, et abjicere, si velit. Arguunt enim evidentissime obdurationem non esse antecedentem, sed consequentem usum arbitrii, ac subinde nec esse antecedentem, sed consequentem impotentiam ex ea profectam. Quo respicit Hieronymus Zachariæ VII, circa finem illud Psal. LXVII : *Sicut aspidis surdæ et obdurantis aures suas*, expendens et notans : « Posuerunt cor suum adamantem » propria voluntate cordis duritiam suscipientes? » Ergo ipsimet obdurati cor suum adamantem reddiunt, et propria voluntate cordis duritiam suscipiunt. In quem Psalmum optime de obduratis Augustinus : « Aspidi similes dixit Spiritus Dei quosdam » non audientes verbum Dei : et non solum non audientes, sed omnino, ut non » valeant audire, facientes. » Et post pauca : « Non erant surdi, sed fecerunt se sur» dos. Quia enim aures patentes in corde » non habebant, violentia tamen verbi per » aures carnis irruens, etiam ipsis auribus » cordis vim faciebat : clauserunt, et aures » corporis. » Nota liberam facultatem seipsos obdurandi, quia ipsi «fecerunt se sur» dos. » Item vim urgentem gratiæ, quia « violentia verbi auribus cordis vim facie» bat. » Eamdem libertatem valentem facere cor durum, aut novum, Deo obedions, et blandum, notat Augustinus, lib. de Grat. et lib. arb. c. XV : «Ne autem putetur, nihil » ibi facere ipsos homines per liberum ar» bitrium, ideo in Psalmo dicitur : *Nolite* » *obdurare corda vestra*. Et per ipsum Eze» chielem : *Projicite a vobis omnes impie» tates, et facite vobis cor novum, et spiritum* » *novum*. » Ergo inest obduratis potestas indifferens, ut possint cordis duritiem projicere, et sibi facere cor novum. Quam doctrinam tanquam Catholicorum propriam impudentissime repudiat Calvinus apud Horantium locor. Catholicor. lib. I. c. LXII : « Probrose de Judæis in Psalmo refertur : » *Generatio prava, quæ non direxit cor* » *suum*. Alio etiam Psalmo hortatur pro» pheta suæ ætatis homines, ne obdurent » corda sua. Sed stulte inde colligitur, cor » nostrum in utramque partem esse flexi» bile. Cur ita? An non ejus præparatio a » Deo est? » Impudens, ac juxta stultus Calvinus arguit stultitiæ Catholicos, quod obduratis adscribant cor in utrumque flexibile.

277. Itaque obduratio non est constituenda in omnimoda subtractione auxiliorum gratiæ, et in impotentia antecedenti obediendi Deo inde sequuta, ut volunt Baiani, siquidem obduratorum impotentia non est antecedens, sed consequens, et cum antecedenti potestate obediendi Deo compossibilis est, atque adeo cum auxiliorum sufficientium assistentia, quam sibi vendicat talis potestas. Ergo obduratio consistit in resistentia voluntatis facta creberrimis, et ingentissimis auxiliis, et vocationibus gratiæ, quia non adest obduratio, nisi adsit reluctatio voluntatis auxiliis frequentibus, et ultra communem providentiam urgentibus, et impellentibus voluntatem humanam, et his præsentibus semper adesse creditur, ut facta inductione per eos, quos Sacra Scriptura, et patres obduratos prædicant, manifestum deprehenditur. Ideo Joannes, c. XII, ostensurus, impletum fuisse Isaiæ vaticinium de Judæorum obduratione, præmisit : *Cum tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum*. Et c. III Ezechielis, colligitur, quod *omnis domus Israël attrita fronte, et duro corde est*, ex eo quod noluerit audire Prophetam, quem Ethnici, et Barbari ob summam verbi, et exempli efficaciam audirent. Sic Bernardus, lib. I de Considerat : « Quid est cor » durum? Ipsum est, quod nec compun» ctione scinditur, nec pietate mollitur, nec » movetur precibus, minis non cedit, fla» gellis duratur, ingratum ad beneficia, ad » consilia infidum, ad judicia sævum, im» pavidum ad pericula, inhumanum ad hu» mana, temerarium ad divina. » Unde obduratio duo complectitur. Alterum, subtractionem auxiliorum efficacium, quibus Deus prævidit, obsequuturam voluntatem. Alterum, assistentiam potentissimorum auxiliorum sufficientium, quæ præsentit nul-

lum sortitura effectum. Dempto enim altero eorum demitur obduratio, et utroque præsenti semper præsens est.

SECTIO XXIII.

Expediuntur, quæ Baiani objiciunt argumento præcedenti.

rima objectio.

278. Adversus auxilia sufficientia obduratorum opponunt Baiani primo in genere plurima Augustini testimonia, quibus de obduratis et excæcatis tradit, Deum illorum « nolle misereri, » ut lib. I ad Simplicianum, q. II : « Eos deserere non adju» vando », ut Tract. LIII in Joan. destituere, « omni lumine veritatis, et divino » adjutorio, » ut lib. de Perfect. just. c. XIX: « Eos non vocare, nec eis aperire sensum, » nec infundere gratiam, » ut in Psal. CXLVII. Quæ omnia promit ; docens modum, quo Deus hominem obdurat. At hæc vera esse non possunt, si eis confert gratiam sufficientem. Ergo ex mente Augustini obdurati gratia sufficienti destituti sunt. Respondeo. Hæc omnia accipienda sunt de misericordia Dei, de lumine veritatis, adjutorio, et gratia efficaci, qua præscit obduratos operaturos, non vero de sufficienti, qua valentes operari prænoscit non operaturos. Ideo nuper dicebamus, ad obdurationem necessariam esse subtractionem gratiæ efficacis. Cum qua tamen componitur collatio gratiæ sufficientis, sine qua esse non potest libertas et potestas, quam ex doctrina Scripturarum, et Patrum, præsertim Augustini, obduratis adesse, superioribus ostendimus.

esponsio.

Secunda objectio.

279. Secundo opponunt testimonia quibus docet, eos « præcepta velle non posse, » ut lib. de Perfect. just. c. XIX : « Non posse » credere », ut quæst. XIV in Matth. « bo» num intueri, et videre non posse », ut lib. II de serm. Domini in Monte, c. IX ; lib. XI contra Faustum, c. VII, et aliis in locis. Confirmant, quia impotentiam videndi revocat Augustinus in cæcitatem mentis, quippe quia cæci, et excæcati sunt. Cæcus autem dici non potest qui potestate sufficienti videndi destitutus non est ; nam ut ait Augustinus, lib. de Nat. et Grat. c. LI : « Cæcus puto quod velit videre, sed » non potest. » Quo cæcitatem, et impotentiam naturalem contractam sine gratia per peccatum contra Pelagium probat. Respondeo. Hoc argumentum præoccupatum est Responsio. tertia probatione nostræ sententiæ n. 273 et seqq. qua fuse ostendimus, obduratorum impotentiam non esse antecedentem, sed consequentem cum potestate antecedenti credendi, volendi, videndi bonum conjunctam. Ad confirmationem respondeo. Alia est cæcitas naturalis, et involuntaria ; alia moralis, et voluntaria. Naturalis, et involuntaria caret potestate antecedenti videndi bona homini salutaria; moralis vero, et voluntaria caret voluntate videndi illa, et ideo in errorem, et cæcitatem voluntariam inducitur. Prior cæcitas est, quam natura suis solis viribus relicta per peccatum contraxit, et quam Augustinus, libro de Natura et Gratia contra Pelagium contendit inesse naturæ rationali destitutæ omni auxilio gratiæ. Posterior est obduratorum, et excæcatorum propria qui præventi lumine veritatis avertunt sua sponte oculos ab illo nolentes assentiri mysteriis fidei sibi propositis, sed erroribus, quibus mens eorum obscuratur, et excæcatur. Quod satis reliquimus superioribus probatum ; nam quæ obdurationem homini voluntariam, et liberam probant, pariter arguunt, ejusmodi esse excæcationem, quia par est apud Sacros Scriptores et Patres; excæcationis, et obdurationis doctrina.

280. Quia tamen Baiani huic argumento nimis insistunt, alia libet in ejusdem doctrinæ explicationem de excæcatione subjungere. Augustinus in Psal. LXVIII : « *Ob*» *scurentur oculi eorum, ne videant, et* » *dorsum eorum semper incurva.* Ecce mi» sericordia, et judicium : misericordia in » electione, quæ consequuta est misericor« diam Dei : judicium vero in cæteros, qui » excæcati sunt : et tamen illi, quia volue» runt, crediderunt: illi, quia noluerunt, » non crediderunt. » En excæcatos, et oculis obscuratos vocat, quia credere noluerunt. Clarius Cyrillus Alexandrinus, lib. VIII. Joan. c. XXI : « Ex eo vero quod nos » deserit, gratiæ suæ splendorem subtra» hendo, et affectus fervorem, relinquitur » in nobis excæcatio, et obduratio, cujus nos » ipsi soli autores sumus præcipui. Perinde » atque si quis sponte se avertat a sole, et » densas incurrat tenebras : hæc deficientia » luminis in oculis ejus non solis absentiæ, » sed solum ejus culpæ est adscribenda. » Quæ vero Deo permittente fiunt, sæpenu-

» mero a Scriptura exprimuntur, perinde, » atque ea efficeret, ut in Exodo : *Ego in-* » *durabo cor Pharaonis*, et Paulus ad Rom, » *Propterea tradidit eos Deus,* etc. » Audis, nos ipsos solos auctores esse præcipuos excæcationis, quia sponte nostra oculos avertimus a lumine : Deus vero excæcare dicitur, non quia omnino subtrahit lucem gratiæ, sed quia subtrahit ejus splendorem, et fervorem efficacem, quo præsenti obediremus lumini, et excuteremus tenebras errorum.

281. Non aliter Cyrillus Hierosolymitanus, Catechesi VI, inter med. et fin. « *Pro-* » *pterea in parabolis loquor, ut videntes non* » *videant.* Non quod odisset eos, volebat, » ne viderent ; sed propter indignitatem, » quod oculos suos ipsi obstruxissent ; ubi » enim spontanea pravitas, ibi et impedi- » mentum gratiæ. » Ergo quod excæcati non videant, oritur, quia ipsi sibi oculos obstruxerunt. Paulinus, Epist. XXVII, quæ est prima ad Aprum, col. 4 : « A Christo, » qui veritas est, alieni in hac necesse est » errorum infidelium cæcitate permaneant, » qui si vellent intelligere, ut bene agerent, » oculos suos, quos statuerunt declinare in » terram, ad salutem justitiæ levarent. » Itaque ideo a Christo, et veritate alieni in cæcitate permanent, quia ipsi intelligere nolunt, et oculos suos in tenebras convertunt. Ex quibus liquido deprehenditur, cæcitatem moralem obduratis peccatoribus adscriptam esse voluntariam, atque adeo consequentem, et non ex defectu potestatis, sed voluntatis profectam.

Tertia objectio.

282. Tertio, insurgunt contra hanc doctrinam Baiani probantes excæcationem, et obdurationem esse immediate involuntariam, et a sola divina voluntate pendentem. Nam quamvis homo ob culpam præcedentem obduretur, et excæcetur, postquam tamen illa perpetrata est, non est amplius humanæ, sed divinæ voluntatis, ut obdurationc, et excæcatione careat, aut plectatur. Est enim pœna, quæ ex divino pendet judicio, de cujus ratione est, ut sit involuntaria. Quæ omnia significavit Augustinus, lib. I, contra Julianum, Oper. Imperf. fol. 41 : « Eadem- » que cæcitas si peccati pœna non esset ; si » de Dei judicio non veniret, non legere- » mus. *Obscurentur oculi eorum, ne videant.* » Quis porro volens cæcus est corde, cum » velit nemo cæcus esse vel corpore. » Unde lib. II contra Advers. legis, de Proph. c. VIII, excæcationem et obdurationem a divina voluntate suspendit : « Ille igitur, » qui secundum Apostolicam sententiam ; » cujus vult, miseretur, et quem vult ob- » durat ; proculdubio quem vult illuminat, » et quem vult excæcat. » Igitur excæcationis, et obdurationis inflictio, atque permansio a divina pendet voluntate. Ideo et ab ea sola removetur juxta illud Augustini lib. V, contra Julianum, c. III : « Cæcitas » cordis, quam solus removet illuminator » Deus, et peccatum est, quo in Deum non » creditur, et pœna peccati, qua cor super- » bum digna animadversione punitur. »

283. Respondeo. Cæcitas naturalis, et physica tam mentis, quam corporis, quæ importat privationem potestatis antecedentis, et sufficientis ad videndum, a Deo pendet auctore ; quia sicut a Deo datur, ita et ab ipso aufertur antecedens videndi potestas. Hæc cæcitas pure pœna est, et eam peccato originali contraxisset natura, nisi meritis Salvatoris fuisset reparata, secus vero cæcitas moralis, quæ solam importat impotentiam videndi consequentem, et pure pœna non est, sed partim pœna, et partim culpa. Qua enim parte culpa est, non potest Deum auctorem habere, sed solum liberum arbitrium. Ideo ejus cæcitatis, sive excæcationis « architectum » hominem vocant Basilius, et Theodoretus n. 260, et « Auctorem » præcipuum » Cyrillus Alexandrinus n. 280, et probant ea, quæ sect. præterita ad probationem tertiam adduximus, et in hac præsenti ad solutionem argumenti præteriti. Quippe excæcatio, et cæcitas moralis obduratis attributa partim complectitur subtractionem omnis illuminationis, et gratiæ efficacis, quæ immediate a Deo est, et pœna peccati esse solet ; partim aversionem voluntatis ab illustratione sufficienti, quæ præsens adest, et per eam aversionem inefficax redditur, et hac parte culpabilis est, et soli homini imputabilis. Ideo Augustinus, lib. V contra Julian. c. III : « Cæcitatem » cordis » asserit « peccatum esse, qua in » Deum non creditur, et pœnam peccati, » qua cor superbum digna animadversione » punitur. » Addit vero eam « solum remo » vere illuminatorem Deum ; » tum quia solus Deus confert illustrationem efficacem, per quam primario removetur ; tum quia solus Deus est primaria, et principalis causa nostri salutaris consensus, per quem secundario aufertur. Unde postremum testimonium nobis objectum prodest potius, quam

Responsio.

obest ad confirmationem, et explicationem nostræ doctrinæ. Nam si « cæcitas cordis » teste Augustino « peccatum est, » quis dubitet a nobis esse primario, et directe, et non a Deo.

284. Nec cætera duo testimonia obsunt. Primum quidem; quia n. 280, ex ipso Augustino vidimus illud : *Obscurentur oculi eorum, ne videant,* non solum continere pœnam, quæ a solo Deo infligitur per subtractionem illustrationis efficacis, verum etiam culpam, quia « credere noluerunt, » quæ ab ipsis excæcatis est. Quare in eo testimonio cæcitatem cordis pœnam decernit Augustinus, et nolitam a nobis, vel qua parte subtractionem illustrationis efficacis complectitur, vel quia de necessitate physica, et naturali, quæ naturæ inest sine auxilio gratiæ, quod Julianus necessarium negabat ad fidem, et salutem, sermo Augustino est. Nec item secundum; quia sicut illud Rom. IX : *Cujus vult, miseretur, et quem vult, indurat,* non denotat indurationem a solo Deo pendere; ita nec illud Augustini : « quem vult, illuminat, et quem vult, ex» cæcat, » arguit, excæcationem solius esse voluntatis divinæ, et non humanæ. Nam illud Rom. IX, de obduratione scriptum est solum ad persuadendum, in Deum misericordem, et justum referri, quod ex duobus hominibus præcedenti culpa æqualiter indignis gratia Dei, alteri ex misericordia donetur gratia efficax, alteri ex justitia talis gratia efficax subtrahatur. Si enim Augustinus, de bono perseverantiæ, c. XI : « Investigabilis ergo est misericordia, qua » cujus vult miseretur, nullis ejus præce» dentibus meritis, et investigabilis veritas, » qua quem vult obdurat, ejus quidem præ» cedentibus meritis : sed cum eo, cujus » miseretur, plerumque communibus. » Cum quo componitur, obdurato dari gratiam sufficientem, quam ipse suo libero dissensu reddit inefficacem, ut obdurationem sibi voluntariam complet, ut Sacræ Litteræ, et Patres Ecclesiæ testantur, dum obdurationem, et excæcationem in libera hominis potestate constituunt. Itaque his solum conficitur a Deo esse subtractionem auxiliorum efficacium tanquam pœnam præcedentium meritorum, quam obduratio, et excæcatio partim comprehendit; non vero adæquate totam excæcationem, et obdurationem, quæ rursus partim complectitur resistentiam voluntatis humanæ auxiliis sufficientibus reipsa præstitis, et præsentibus factam, ut exponebamus n. 277.

285. Quarto Baiani arguunt ex illo Augustini de Correct. et Grat. c. XI : « Si hoc » adjutorium vel Angelo, vel homini, cum » primum facti sunt, defuisset, quoniam » non talis natura facta erat, ut sine divino » adjutorio posset manere, si vellet, non » utique sua culpa cecidisset. Adjutorium » quippe defuisset, sine quo manere non » possent. Nunc autem quibus deest tale » adjutorium, jam pœna peccati est. Qui» bus autem datur, secundum gratiam da» tur, non secundum debitum. » Nam adjutorium Angelo, vel homini peccantibus collatum sufficiens fuit, et non efficax. Tamen ait Augustinus, nunc illud aliquibus non dari in pœnam originalis peccati. Ergo aliquibus, maxime obduratis, auxilium sufficiens negatur. Quarta objectio.

286. Respondeo. Hoc testimonium nobis potius, quam Baianis favet. Nam illud adjutorium Angelo, et homini peccantibus concessum sic erat sufficiens, ut non esset intrinsece efficax. Tamen ait Augustinus nunc aliquibus dari, sicut ait, aliquibus negari. Ergo nunc aliquibus datur auxilium sufficiens, quod non sit intrinsece efficax. Deinde illud adjutorium non erat ad credendum Deo, aut pœnitendum peccati, quale est adjutorium, quod obduratis subtrahitur, sed solum ad perseverandum in gratia. Nam totus Augustini sermo in eo capite est de auxilio ad perseverandum necessario, ut ex ipsius contextu manifestum est, et ex illis verbis « adjutorium quippe » defuisset, sine quo manere non possent. » Ergo ex hoc testimonio auxilium gratiæ sufficiens nulli ad actus fidei, et pœnitentiæ, aliosque similes obduratis præceptos subtrahitur. Si vero Augustinum velis etiam hæc auxilia comprehendere; prompta est responsio, ea nunc non provideri a Deo, qualia in statu naturæ integræ homini, et Angelo provisa sunt; quia ea tunc erant continua, et nullis occupationibus, et affectionibus temporalibus interrupta; nunc vero interrupta sunt, et negantur pluribus momentis, quibus in statu naturæ integræ non negarentur. Item nunc phræneticis, et amentibus non dantur in pœnam originalis peccati; tunc autem his morbis auxilia gratiæ impedientibus careret natura. Responsio.

287. Crediderim vero, Augustinum disserere de solo adjutorio gratiæ ad perseve-

randum necessario. Illudque in statu naturæ lapsæ etiam sufficiens non dari, non quidem absolute, sed cum limitatione, scilicet quale Angelo, et primo homini peccantibus datum fuit, nempe ad facilem præceptorum observantiam, et perseverantiam gratiæ; quia pœna peccati fuit, ut difficultatem obediendi Deo, et rebellionem carnis contra spiritum contraheremus. Nec obest, ab Augustino asseri illud, nunc aliquibus ex gratia, et sine debito donari. Nam illud accipiendum est nunc dari, non omnimoda idemtitate, et paritate, sed æquivalenti, et superiori, ut ipse se exponit subjungens : « Et tanto amplius datur per Jesum Chri» stum Dominum nostrum, quibus id dare » Deo placuit, ut non solum adsit, sine quo » permanere non possumus, etiamsi veli» mus; verum etiam tantum, ac tale sit, » ut velimus. » Quasi diceret : licet illud omnino idem non detur, dari aliud præstantius, quo contra repugnantiam carnis, et difficultates insurgentes plerique prævalent, et omnes, quantum est ex parte auxilii provisi, prævalere possunt.

SECTIO XXIV.

Postrema gratiæ pure sufficientis probatio ex variis Theologicis rationibus.

Prima Ratio.

288. Ut gratiæ pure sufficienti probandæ finem tandem faciamus, complectar breviter multiplices rationes Theologicas principiis alibi fundatis innixas. Prima est; qui in statu naturæ lapsæ violant præcepta, libertate præditi sunt ad peccandum necessaria. At hæc libertas esse non potest absque potestate indifferenti ad oppositum, hoc est, ad præcepta servandum, ut copiose sancivimus Disp. XIV, XV, XVI et XVII. Ergo in statu naturæ integræ potest dividi potestas sufficiens ab efficaci. Ergo etiam gratia sufficiens; tum quia Baianorum opinione potestas sufficiens ad implenda præcepta esse non potest sine gratia sufficienti; tum quia eadem est ratio ad dividendum gratiam sufficientem ab efficaci, quæ est ad dividendum potestatem sufficientem adim-

Secunda.

plendi præcepta. Secunda; Homo lapsus sine auxilio sufficienti gratiæ Baianorum opinione contraheret necessitatem peccandi, quoties actu peccat. At illam non contrahit, ut fuse vidimus Disp. XVIII. Ergo cum peccat homo lapsus non est destitutus auxilio sufficienti gratiæ.

Tertia.

289. Tertia; natura lapsa nihil boni moralis agens habet vires naturales sufficientes ad opera naturalia bona. Ergo etiam ad opera supernaturalia, quando illa actu non agit. Antecedens stabilivimus Disp. XIX. Consequentia optima est; tum quia par est ratio ad separandum sufficientiam ab efficacia quoad opera supernaturalia, ac naturalia; tum quia nunc de facto ex lege stabili Dei opera et auxilia supernaturalia a naturalibus individua sunt, ut latissime monstravimus Disp. XX de Ente supern. Confirmatur; quia si in aliquibus hominibus inefficacia agendi bonum esset cum insufficientia conjuncta maxime in infidelibus. At illis sufficientiam adesse, ex professo discussimus Disp. XX. Rursus confirmatur; quia violantibus præcepta si ad aliquem actum deficeret virium sufficientia, maxime ad dilectionem Dei. Ad eam autem adesse sufficientiam naturalem, multis probavimus Disp. XXI.

Quarta.

290. Quarta; auxilia externa gratiæ, ut exhortationes, miracula, exempla, scripta, et alia hujusmodi sunt credentibus, non pœnitentibus, nec illud, ad quod ea provocant, et destinantur, operantibus communia, ut per se manifestum est, et non negatum a Baianis. At auxiliis externis gratiæ annexa sunt ex lege Dei auxilia gratiæ interna, ut fuso calamo fundavimus Disp. XX de Ente supern. Ergo auxilia gratiæ interna etiam non operantibus sunt communia.

Quinta.

Quinta; quia etiam non operantibus sunt communes cogitationes, et affectiones simplices, et inefficaces honestæ, ut experimento compertum est, et a Baianis admissum. At cogitationes, et affectiones honestæ etiam simplices, et inefficaces sunt vera auxilia gratiæ, ut ex instituto prodidimus Disp. CII et CIII, de Ente supern. Ergo sunt auxilia gratiæ pure sufficientia, etiam non operantibus communia. Nec valet respondere, ad sufficientiam naturæ lapsæ ultra hæc auxilia necessariam esse dilectionem absolutam, et efficacem honestatis immissam a Deo. Tum quia Disp. CIII, de Ente supern. sect. III, ejusmodi gratiam non esse necessariam, multis ostendimus. Quod etiam confirmavimus Disp. VII, sect. XIV, et Disp. XVI, sect. VIII, et rursus constabit Disp. seq.

Sexta.

291. Sexta; si aliqua ratio persuaderet, naturæ lapsæ potius, quam integræ neces-

sariam esse gratiam sufficientem ab efficaci indivisam maxime imbecillitas contracta per peccatum cum rebellione appetitus conuncta, quam inculcant Baiani. At hanc rationem momenti non esse ad necessitatem alis gratiæ sufficientis, quæ intrinsece efficax sit, quia rebellio appetitus non reddit impossibilem, sed solum difficilem operationem bonam cum gratia sufficiente naturæ integræ, et cum solis affectionibus inefficacibus huic malo mederi potest, et in æqualem inclinationem ad bonum, ac ad malum natura lapsa restitui, præmisimus Disp. VII, sect. XIII, et Disp. XVIII, n. 88, et ulterius fulciemus Disp. seq. Postrema ; quia homo lapsus in hac via viator est. At si esset destitutus auxiliis sufficientibus gratiæ ad salutem necessariis, non esset in via, sed in termino. Nam viator ab eo, qui in termino damnationis est, eo distinguitur, quod potestate præditus est accedendi ad terminum, qua omnino caret, qui auxiliis gratiæ sufficientibus destitutus est. Quo enim discernes infidelem, nec non fidelem peccatorem, cui Deus omnino subtraxit auxilia sufficientia gratiæ, et impossibilis est gressus aliquis, sive motus, aut accessus ad terminum salutis, ab eo, qui jam in termino damnationis constitutus est? cum utrique omnis gratia, et possibilitas salutis adempta sit. Addo, iniquiorem, et infeliciorem fore statum Reprobi viventis, et viatoris, quam mortui, atque damnati. Quia cum uterque aliud non possit, quam peccare ; ille potest suis peccatis damnationem, et pœnas augere, quas hic non potest : et illius via solum ad majora supplicia, et acerbiorem damnationem tendit, et istius terminus immunem eum reddit ab hac infelicitate, et damno.

Septima.

292. Reliquum igitur sit, homini lapso provideri auxilia gratiæ pure sufficientia, eumque etiam, cum non operatur, posse operari. Primo, quia sic declinamus dogmata hæreticorum nostri temporis, ut vidimus sect. II. Secundo, quia sic planius, et plenius consentimus doctrinæ Sacrarum Litterarum, ut expendimus sect. III, IV et V. Tertio, Conciliis et Pontificibus Ecclesiæ inhæremus, ut ostendimus sect. VI. Quarto, Augustino, et ejus discipulis, ut discussimus sect. VII et VIII. Quinto, cæteris Patribus, ut sect. IX et X. Sexto, quia eo cum sana doctrina divina præcepta observatu possibilia tuemur, ut præmisimus sect. XI, XII et XIII. Septimo, ne Deum desertorem justorum prius quam desertum doceamus contra Sacrarum Litterarum, et Patrum doctrinam traditam sect. XIV. Octavo, ne potestatem superandi tentationes justis succumbentibus denegemus contra eamdem doctrinam, ut confecimus Disp. XV. Nono, ne spem Theologicam innixam Deo, incertam, et vanam asseramus, ut arguimus sect. XVI. Decimo, ut voluntatem divinam salvandi omnes homines, reprobis etiam generalem, cum Sacris Scripturis, et Patribus fateamur, ut deprehendimus sect. XVII et XVIII. Undecimo, ut mortem, et redemptionem Christi etiam Reprobis communem cum Sacris Litteris, Conciliis, et Patribus asseramus sect. XIX. Duodecimo, etiam orationem et voluntatem humanam Christi sect. XX et XXI. Decimotertio, quia obduratis etiam excæcatis auxilia sufficientia gratiæ provisa sunt sect. XXII et XXIII. Postremo et decimoquarto ; quia omnes rationes Theologicæ, et præcipua Catholicorum dogmata nostram sententiam conficiunt, ut in hac sect. perstrinximus.

onclusio.

293. Quæ omnia evidentissimum concludunt, non solum nostram sententiam gravioribus, verioribus, sanioribus, et solidioribus principiis, quam Baianam esse innixam verumetiam Baianam esse prorsus temerariam, et erroneam. Temerariam quidem, quia in re gravissima contradicit communi Theologorum consensui, quin ei una Catholicorum Schola etiam Prædeterminatistarum, quam sibi arrogant, consentiat, ut exploratum reliquimus sect. I. Erroneam vero, quia ejus falsitas manifesta deprehenditur ex Sacrarum Litterarum, Conciliorum, et Pontificum Ecclesiæ dogmatibus, communique Patrum Sacris Testimoniis inhærentium doctrina, ut totius nostræ disputationis, et multiplicis probationis discursus convincit. Quibus accedit, eam per omnia esse consonam doctrinæ ab Ecclesia damnatæ Hæreticorum nostri temporis, eisdemque, quibus ipsam fundamentis, et Augustini testimoniis insistere, ut propalavimus sect. II. Jam ergo desinant Baiani, nostram tot, tantisque argumentis munitam sententiam calumniari, et infamare Augustino contrariam. Siquidem nulla ejus confecta probatio est, quæ non sit hausta ex Augustini pronuntiatis, Sacrarumque Litterarum, Conciliorum, et Patrum, quibus Augustin. perpetuo conformis est, illustrissimis testimoniis.

SECTIO XXV.

Proponuntur, et explicantur Baianorem argumenta.

Prima objectio.

294. Primo arguunt. Si adjutorium sufficiens semper adesset arbitrio libero, etiam quando non operatur, ut ejus assertores volunt, qui adeo libertati arbitrii annexum illud præ deant, ut sine illo nec libertatem ad peccandum admittant ; sane tale auxilium pertineret ad constitutionem naturæ ; ad quam non potest non pertinere auxilium cum illa connexum, quale fuisse adjutorium primo homini, et Angelo provisum, testatur Augustinus, lib. de Correct. et gratia, c. XI : « Si autem hoc adjutorium » vel Angelis ; vel homini, cum primum » facti sunt, defuisset, quoniam non talis » natura facta erat, ut sine divino adjuto- » rio posset manere, si vellet, non utique » sua culpa cecidissent. Adjutorium quippe » defuisset, sine quo manere non possent.» Ubi de adjutorio sufficienti sermo est. At auxilium pertinens ad constitutionem naturæ non est vere et proprie gratia Theologica, sed Pelagiana ; qui Pelagius contra Augustinum gratiam prædicabat annexam naturæ ; quia creatio naturæ gratiosa, et sine merito antecedenti hominis facta est. Ergo gratia sufficiens Pelagiana est, et non Theologica, et Augustiniana.

Responsio.

295. Respondeo. In hoc argumento maxime hallucinantur Baiani, et ingenti illud errore implicant. Hallucinantur ; quia non intelligunt Scholasticos Scriptores, quos impugnant. Quippe illi duplex genus adjutorii sufficientis distinguunt. Aliud naturale ad usum libertatis naturalem, et non conferentem ad salutem. Aliud ad usum supernaturalem, et salutarem. Illud prius docent annexum ab intrinseco libertati naturæ etiam ad peccandum necessariæ, quia non potest esse libertas ad peccandum necessaria sine potestate sufficienti ad vitandum peccatum, et implendum præceptum. Ideoque illud auxilium sufficiens relegant ab auxiliis gratiæ Theologicæ, quia pertinet ad constitutionem libertatis naturalis. Istud posterius non constituunt debitum naturæ, nec ab intrinseco cum ejus libertate connexum, sed ex lege, et providentia extrinseca Dei supernaturali, et indebita naturæ, quia Deus voluit, ut agens homo libere, quod in se est ad honestatis amorem, edat illum supernaturalem, et salutarem, editurus solum naturalem, et non salutarem, si non præveniretur auxilio supernaturali, et sibi indebito. Quocirca istud auxilium inter veras, et Theologicas gratias recensent, et extra naturæ constitutionem collocant; nam licet ab ejus libertate indivisa sit, non est ejus constitutioni debita ; quia posset hæc integra sine tali auxilio manere. Quod non solum in statu naturæ lapsæ,sed etiam integræ verum, et ab Augustino contra Pelagium assertum volunt, et oppositum erroneum. Unde Baiani ingenti se errore implicant, cum supponunt, adjutorium sufficiens etiam ad salutares, et in vitam æternam conferentes actiones pertinere ante peccatum ad constitutionem naturæ, illique adeo debitum esse, ut sine illo condi a Deo nequiverit, quia in eo statu nullam aliam gratiam etiam ad actiones salutares necessariam profitentur, nisi solam Pelagianam, ut Disp. VI, ex professo contra Baianos discussum est. Neque Augustinus oppositum docuit in objecto testimonio, quia illud « sine « quo munere non possent» non est sic accipiendum, ut sine illo homo, vel Angelus existere non possent, sed in justitia accepta salutariter agentes, et præcepto obedientes perseverare ; quia de perseverantia morali in gratia, non vero de permanentia existentiæ physica totus in eo capite sermo Augustinianus est.

Secunda objectio.

296. Secundo arguunt, Adjutorium pure sufficiens esse monstrosum, inutile et pernitiosum homini. Monstrosum quidem ; nam quid monstrosius proferri potest, quam adjutorii genus, quod numquam ab initio lapsus humani usque ad judicii diem ullum in humana voluntate effectum habuit, aut habiturum est ? Inutile vero, quia actione vacuum semper est, et nulli operi agendo prodest, qua consideratione Augustinus pulchre asseruit, lib. de Grat. et lib. arb. c. XV : « Tunc autem utile est velle, cum » possumus, et tunc utile est posse, cum » volumus. Nam quid prodest, si quod non » possumus, volumus, aut si quod pos- » sumus, nolumus ? » Pernitiosum autem, quia homini nihil salutare, sed majorem sui damnationem, et perniciem affert. Hoc ipso quippe unusquisque damnabilior est, quo magis sufficienti gratia abundavit. Nemo enim unquam sufficienti gratia usus

est, aut utetur in æternum ; qui mitius profecto puniretur, si tali auxilio caruisset.

esponsio. 297. Respondeo. Hoc argumentum Baianis solvendum est, qui tale adjutorii genus in statu naturæ integræ admittunt. Itaque sicut in eo monstrosum, inutile et pernitiosum non est ; ita nec in statu naturæ lapsæ erit. Quippe illud pure sufficiens, et effectu carens non est suapte natura, sed ex vitio, et negligentia humanæ voluntatis, quæ posset, si vellet, tali auxilio cooperari, et cum eo effectum salutarem sortiri. Unde idemmet auxilium nunc arbitrio subtrahente cooperationem pure sufficiens, et effectu vacuum est, nunc idem arbitrio cooperante effectum salutarem sortitur. Sæpe enim contingit, hominem, cum primum a Deo vocatur, non cooperari vocationi, et persistente eadem vocatione tandem eidem consentire. Ecce auxilium quod in uno instanti pure sufficiens est, in alio est efficax, seu efficiens. Itaque spectata natura auxilii non caret in æternum operatione, nisi ei adjungatur liber voluntatis dissensus. Cum igitur monstrosus non sit dissensus voluntatis, ita nec erit monstrosa pura auxilii sufficientia. Neque erit ejus collatio prorsus inutilis ; tum quia confert, ut Deus suo muneri satisfaciat, juvans, quantum est ex se, hominem ad consequendam salutem ; tum quia confert ut homo plena libertate, et potestate salutis consequendæ gaudeat, quæ homini prorsus inutilis non est, cum in ejus arbitrio salutem constituat. Ubi mirandum profecto est, Baianos asserere, non esse alienum a Deo, nec prorsus inutile, dare homini potestatem ad solum peccandum adstrictam, et ab eo alienum, et prorsus inutile censere, potestatem concedere ad salutem consequendam, si velit. Nec Augustinus rejicit omnem utilitatem potestatis carentis effectu, sed adæquatam, et perfectam ; quæ per effectum completur ; præterquam adest utilitas inadæquata, et imperfecta solius potestatis complebilis, et perfectibilis per illum. Quam manifeste supponit Augustinus interdum adesse, dicens : « Si quod possumus, nolumus. » Supponit enim interdum nolle, quod possumus, sicut supponit interdum velle, quod non possumus, dicens : « Si quod non possumus, » volumus, » adeoque potestatem adesse frustratam effectu. Unde nec tale auxilium ex se perniciosum est ; quia ex se solum potest parere salutarem effectum, et in eum edendum destinatur, et provocat voluntatem. Pernicies vero tota a nostra nascitur voluntate, quæ tali auxilio abutitur, et uti in salutem recusat, sicut potest. Quemadmodum sacramenta, miracula, præcepta, prædicatio verbi divini et alia auxilia externa, quæ nullum in homine consequuntur effectum, perniciosa non sunt, quamvis major ex illis damnatio homini contingat, et mitius puniretur si illa non adfuissent, quia tota hominis pernicies, et frustratio effectus non in ea subsidia, sed in solam vertitur voluntatem humanam, quæ uberrimos, si vellet, ex illis fructus percipere posset.

Tertia objectio. 298. Tertio objiciunt, aliud auxilii genus necessarium esse ad naturam infirmam, et ægrotam, quam ad robustam et sanam ; sicut alia alimenta in statu ægritudinis, et sanitatis requisita sunt. Homo enim, qui cum eisdem cibis easdem corporis vires retinet, nunquam ægrotus censendus est ; nec oculus, qui solo lumine restituto videre potest, infirmus creditur, quia etiam sanus eodem lumine indiget ad videndum. At homo lapsus integro, et innocenti comparatus, ægrotus, et infirmus est, læsasque habet vulnere peccati vires arbitrii. Ergo medicus, qui illas homini recuperare velit, alia ei ægroto, quam sano auxilia providere debet. At homini sano in statu naturæ integræ provisa sunt ejus generis auxilia sufficientia, quibus homo possit operari, si velit, et quibus ipsi non datur ipsum velle ; ideoque possunt ab arbitrio inefficacia relinqui. Ergo homini lapso, et infirmo providenda sunt auxilia sufficientia, quæ simul sint suapte intrinseca entitate efficacia, quæ non solum posse tribuant, sed etiam velle. Alias nulla erit hominis sani, et ægroti quoad vires agendi differentia ; siquidem cum eisdem auxiliis eadem in utroque statu opera edere valeat. Ideo adjutorium naturæ lapsæ proprium ex doctrina Augustini *medicinale* usurpant, quod ægritudini virium curandæ, et supplendæ destinetur, in quod naturæ sanæ adjutorium non incumbit. In quæ confirmanda expendunt varia Augustini testimonia de Correct. et Grat. c. XI et XII. Quibus distinguit auxilium Adamo collatum ab eo, quod hominibus lapsis ex meritis Christi disponitur, quod illud fuerit auxilium, *sine quo non* arbitrium operari non potest ; istud vero sit auxilium *quo* reipsa operatur ; quia aliud

fuit auxilium auxilium hominis sani, istud vero ægroti, qui majori, et potentiori virtute indiget adjuvari. Hoc est princeps, et cui toti fidunt Baiani, argumentum.

Responsio. 299. Respondeo. De hoc argumento copiosa nobis dissertatio fuit Disp. VII, sect. XII et seqq. ubi illud fusius proposuimus, et expendimus. Ex qua constat, non esse necessarium discrimen essentiale inter auxilia utriusque naturæ, sed sufficere accidentale, et individuale majoris intentionis, et virtutis, quæ ad efficaciam intrinsecam non accedat; quia tota differentia revocatur ad difficultatem, et resistentiam agendi ex concupiscentia naturæ lapsæ profectam, qua carebat natura sana; difficultas autem, et resistentia agendi non vendicat discrimen essentiale auxiliorum, nec vim ipsis intrinsece efficacem, non solum ad posse, sed nec ad velle, et actu operari, sed solum majorem sufficientem, quæ sola intentione sive entitativa, sive graduali ejusdem quoad speciem auxilii, operationem facilem, et voluntatem in æquilibrio inclinationis ad bonum honestum, et delectabile constituat. Quæ, ubi supra, satis exposita, et probata sunt, et rursus Disp. seq. exponemus, et probabimus. Ibidem Augustini mens, et doctrina nihilo contradicens nostræ demonstrata est, et singula ejus testimonia a Baianis objecta multiplici expositione elucidata. Itaque ea recolenda sunt, ne eadem nunc actum agentes repetamus.

Quarta objectio. 300. Quarto arguunt ex oratione, qua a Deo poscimus tum ad operandum auxilia, tum operationem actualem ipsorum. Interdum enim precamur Deum, ut nos adjuvet ad vincendam tentationem, ad observandum præcepta, ad pœnitendum peccatorum, et convertendum nos in ipsum : interdum ab ipso Deo poscimus ipsam tentationis victoriam; præceptorum observantiam; pœnitentiam peccatorum; et conversionem in Deum. Unde primo colligunt, auxilium gratiæ sufficiens non esse nobis semper paratum et promptum, sed interdum negari. Quia vane, et stulte peteremus id, quod in nostra potestate habemus, et seorsim ab oratione ex infallibili lege, et providentia Dei deesse non potest. Nam ut ait Augustinus, lib. de Nat. et Grat. c. XVI : « Cur » enim oratur, ut accipiatur, si ab homine » est, ut habeatur? » Et c. XVIII : « Quid » stultius, quam orare, ut facias, quod in » potestate habes? » Quasi diceret : Frustra a Deo poscitur, quod jam habetur. Secundo colligunt, gratiam auxiliantem, quæ petitur, non solum esse sufficientem, sed intrinsece efficacem, quæ non solum secum afferat posse, sed etiam actu operari, et velle, ipsamque determinationem voluntatis. Nam a Deo poscimus actualem operationem, ipsum actu velle, et ipsam determinationem nostræ voluntatis, dum poscimus nostram conversionem, nostram tentationis victoriam, et præceptorum obedientiam; quia hæc imbibunt essentialiter cooperationem, volitionem, et determinationem ipsam voluntatis. At hæc cooperatio, et determinatio nostræ voluntatis a Deo peti non potest, nisi ea nobis cum auxilio donetur, ipsaque nostra cooperatio, et determinatio gratia et donum sit Dei. Ergo tale est auxilium Dei, quod non solum tribuat posse, si velit, et cooperetur arbitrium, sed etiam donet ipsum velle, et cooperari, determinationemque arbitrii. Id autem præstare non potest auxilium, quod non sit intrinsece efficax, secum afferens cum potestate agendi ipsam actionem, et cooperationem arbitrii. Ergo auxilium naturæ lapsæ debet esse non solum intrinsece sufficiens, sed etiam efficax.

Respons 301. Respondeo. Argumentum in arguentes retorquetur. Nam etiam in statu naturæ integræ erat locus precibus, qua Adamus sibi, Evæ, et filiis auxilium Dei ad perseverandum, et perseverantiam ipsam postularet. Nam etiam in eo statu auxilia, et merita salutaria erant veræ gratiæ, veraque munera, et dona Dei, ut ex instituto disseruimus Disp. VI et VII. At a Deo in statu naturæ lapsæ ideo auxilia, et merita petuntur, quia sunt veræ gratiæ, veraque dona, et munera Dei, ut ipsi Baiani pronuntiant, et contestantur omnia Augustini testimonia, quibus suum argumentum conficiunt quod enim Augustinus adversus Pelagiam ad probandam necessitatem gratiæ toties ex oratione inculcat, naturæ etiam ante peccatum commune est. Gratiam enim ad merita necessariam, quam Augustinus adversus Pelagium contendit, comprehendere etiam naturam innocentem, absque ingenti errore negari non potest, ut Disp. VI, probavimus. Neque oppositum docuit Augustinus, in exposit. II in Psal. XXIX : « In para» diso non clamabas, sed laudabas, non ge» mebas, sed fruebaris : » ut Baiani arbitrantur. Nam eo loci non excludit Augusti-

nus omnem Adami orationem pro gratia Dei, sed pro ea, quæ ad vincendam rebellionem appetitus necessaria erat; quia tunc nulla erat appetitus rebellio, neque carnis cum spiritu colluctatio, quæ nunc nos gemere, et clamare facit ad Deum.

302. Itaque possunt in statu naturæ lapsæ sicut in statu naturæ integræ posci a Deo tam auxilia gratiæ, quam ipsa merita, et opera salutaria, quamvis in statu naturæ lapsæ, sicut integræ auxilia Dei sufficientia parata nobis, et promptissima sint, et ex se indifferentia, et non intrinsece determinantia. Petimus quidem a Deo auxilia gratiæ alias præsentia, et futura. Primo, quia inter auxilia sufficientia gratiæ alia sunt efficacia et prævisa a Deo operatura, alia inefficacia, et a Deo prævisa caritura effectu, et speciale Dei beneficium est ut nobis ea disponat, quæ effectum prævidet sortitura. Quod speciale beneficium precibus impetrari potest. Quo respicit Augustinus lib. de Gestis Pelagii, c. XIV, probans ex oratione necessitatem gratiæ : « Unde et oramus semper adjuto-» rium opportunum, ne inferamur in tenta-» tionem. » Hoc est, adjutorium efficax, et sortiturum effectum. Secundo, quia ex auxiliis sufficientibus alia sunt remissa et debilia; alia intensa, et fortia, quæ una potestatem agendi conferunt, et difficultatem aut elevant, aut tollunt. Hæc igitur præ illis possunt a Deo orantibus decerni. Tertio, quia auxilia gratiæ non sunt dari disposita singulis momentis, nisi ministerio creaturarum excitentur cogitationes, et affectiones honestæ naturales, quibus supernaturales inserantur. Attamen præter has occasiones, et tempora Deus ut Autor, et provisor supernaturalis plerumque se solo absque creaturarum ministerio cogitationes et affectiones supernaturales nostris mentibus ingerit, et auxilia gratiæ disponit. Itaque hæc dispositio gratiarum nostris precibus potest esse subjecta. Quarto, quia licet auxilia gratiæ nobis continua, et prompta sint, eorum tamen prompta, et continua providentia omnibus nota non est, nec ulli de fide certa. Ideo sub hac incertitudine utiles orationes sunt ad divina auxilia certius, et constantius impetranda. Demum quia sæpius Deus vult operari pro eis donis, quæ alias decrevit nobis dare, ut oratio nostra gratiæ divinæ, et doni liberalis testificatio sit, et ut ea non tanquam debita, sed indebita, et gratiose promissa speremus. Auxilia autem gratiæ supernaturalis sufficientia ejusmodi sunt, licet nobis a Deo promissa sint, quia semper sunt nobis gratiosa et indebita, et ultra omnem naturæ exigentiam, et debitum provisa.

303. Ex quibus constat, nostræ sententiæ non obesse argumentum, quod Augustinus contra Pelagium pro necessitate gratiæ sæpius, ex oratione contendit. Quia eo solum intendit necessarium nobis esse ad opera salutaria auxilium Dei ultra vires naturales nobis indebitum, et gratiosum liberaliterque a Deo donatum, quia oratio est gratiæ divinæ testificatio, et doni liberalis commendatio. Auxilia autem gratiæ a nobis asserta dona sunt liberalia Dei, et nobis gratiosa, et indebita, et ultra vires omnes naturales, omnemque exigentiam naturæ nobis disposita, quia omnia principia naturalia nobis debita, et cursu causarum naturalium contingentia non valent sola opus edere salutare, nisi adsint superna auxilia elevatiora, et prorsus indebita, et gratiosa quæ si Pelagius concederet Augustino necessaria, nulla profecto esset cum illo controversia. Ideo Augustinus, lib de Nat. et Grat. c. XVI, cum ait : « Cur enim oratur, » ut accipiatur, si ab homine est, ut habea-» tur? » Non refutat orationem pro eo, quod utcumque habetur, sed pro eo, quod ab « homine » habetur, et non a Deo, tanquam donum gratiosum, et indebitum nobis. Idemtidem cum ait, c. XVIII : « Quid » stultius, quam orare, ut facias, quod in » potestate habeas? » Stultam censet orationem fusam pro eo, quod in nostra naturali, et debita potestate habetur, prout Pelagius asserebat; non vero pro eo, quod habetur in potestate supernaturali, et indebita ex dono liberali, et gratioso Dei. Siquidem velis etiam pro his donis, cum habentur, orari Deum non posse; jam tibi præmisimus quo pacto hæc dona non habeantur lege infallibili disposita, et certa, ut pro his habendis Deus orari possit. Ex quibus etiam orandi modis colligitur gratiæ divinæ testificatio, quam Augustinus ex oratione conficit, quia semper ea tanquam dona nobis indebita, et gratiosa precamur, et auxilia efficacia, fortia et frequentia, tanquam ejusdem naturæ cum sufficientibus remissis, et in frequentibus petimus. Unde ubi alia ex oratione conficiuntur entitate supernaturalia, et gratiosa, alia quoque ejusdem conditionis asserenda sunt.

304. Item possumus a Deo petere non solum auxilia, sed etiam opera, et merita nostra, ut nostram obedientiam, et conversionem, nec non et determinationem nostræ voluntatis. Tum quia licet ea a nobis pendeant, et in nostra potestate sint, principalius tamen pendent a Deo, et in ejus sunt constituta potestate, et providentia; ideoque ejus munera, et dona vere sunt, quamvis auxilia non sint intrinsece determinantia, et efficacia, ut demeritis naturæ integre ab eo genere auxiliorum procedentibus ostendimus ex professo Disp. VI et VII. Peti autem possunt a Deo ea, quæ sunt proprie dona, et munera ipsius, et in ejus præcipue potestate, et providentia constituta sunt. Tum quia a solo Deo disponuntur nobis adeo gratiose, ut subtrahi possint, et interdum subtrahantur auxilia efficacia, quæ certo, et infallibiliter sortitura sunt effectum, ideoque ea a solo Deo petenda sunt. At qui petit a Deo auxilium efficax, qua efficax, et certo, et infallibiliter operaturum, si detur, eo ipso petit moraliter ipsam operationem, etiamsi auxilium cum operatione intrinsece connexum non sit; quia petitur sub infallibilitate, et connexione extrinseca inseparabili ab effectu. Quemadmodum qui poscit auxilium intrinsece connexum cum effectu, consequenter poscit effectum; quia tanta ex connexio extrinseca, et consequens nostri auxilii cum effectu, quanta est connexio intrinseca, et antecedens auxilii Baianici. Ergo si auxilium indifferens posci a Deo potest, qua extrinsece connexum, et a Deo operaturum prævisum, etiam poterit cum illo posci ipsa operatio futura. Sic etiam homo petit non solum beneficium, sed etiam beneplacitum largitoris ab eo, quem scit certo impetraturum, et inter munera, et beneficia sibi ab eo collata beneplacitum alienum recenset, quamvis intercessoris favor non fuerit intrinsece cum beneplacito largitoris connexus, quia credebatur extrinsece exeventu conditionato, si ipse faveret connexus cum illo.

SECTIO XXVI.

Expediuntur alia Baianorum argumenta.

Quinta objectio.

305. Quinto, suam sententiam probant; quia Augustinus ex gratia data mox effectum operis consequutum inferre solet; atque adeo ubi deficit effectus operis, recte colligitur, gratiam deesse. Sic Augustinus, serm. XLIII de verbis Domini : « Agis, si » ageris, et bene agis, si a bono agaris. » Quod ex Apostolo, Rom. VIII, didicit : *quicumque Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt;* ut probaret, eos reipsa operari, et facta carnis mortificare. Unde et Augustinus ibidem adjicit : « Non sunt filii Dei, si non » aguntur Spiritu Dei.Si autem Spiritu Dei » aguntur, pugnant, quia magnum habent » adjutorem. » Et lib. VI, contra Julianum, c. XIV. « Quotquot enim Spiritu Dei aguntur » hi filii Dei sunt. Ac per hoc quicumque » aguntur Dei Spiritu, ipsi facta carnis mor» tificant spiritu. » Et lib. III ad Bonifacium : « Qui autem ambulat secundum spi» ritum, nisi quisquis agitur Dei Spiritu? » Ergo Spiritus, et motio gratiæ, quæ hic cum Spiritu Dei c nvertitur, nunquam ab effectu operis et mortificatione carnis dividitur. Secundo id docet, lib. I ad Simplicianum, q. II : « Illud autem nescio, quomodo » dicatur, frustra Deum misereri, nisi vos » velimus. Si enim Deus miseretur, jam » volumus. Ad eamdem quippe misericor» diam pertinet, ut velimus. » Quod si jam volumus, quando miseretur Deus, profecto gratia, quæ est effectus misericordiæ, et nostræ voluntatis effetrix, non potest ab hominis, cujus miseretur Deus volitione separari. Quare diserte subjicit : « Nullius » Deus frustra miseretur. » Nempe quia gratia, quam ejus misericordia donat, nunquam frustratur effectu quod confirmat Augustinus Epist. CVII ad Vitalem : « Gratia » dat merita ipsa, cum datur. » Ergo cum datur gratia, non deficiunt opera meritoria.

Responsio.

306. Respondeo. Ex sola gratia data secundum entitsibi atem intrinsecam nunquam infertur sequutus operis effectus. Prima argumenti probatio suspecta est; quippe qua utitur Calvinus ad suadendum gratiam perdere libertatem,ut referunt Stapletonius in superius testimonium Pauli, et Camerarius, de lib. arb. c. X. Deinde vim habet ad probandum etiam gratiam naturæ integræ esse intrinsece efficacem, et determinantem arbitrii ad effectum operis. Nam etiam in statu naturæ integræ vera est sententia Pauli, Rom. VIII : *Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt*; et illa Augustini : «Non sunt filii Dei,si non aguntur Spi-

» ritu Dei. » Nam Angeli, et primi parentes vere agebantur Spiritu Dei in eis, quæ egerunt meritoria vitæ æternæ, siquidem erant vere filii Dei. Et quidem de Christo, in quo erat voluntas sana, et integra, Lucæ IV dicitur : *Agebatur Jesu Spiritu in desertum.* Tamen Spiritus, quo agebatur, non erat seipso determinans voluntatis integræ, et sanæ, ut Baiani profitentur.

307. Deinde *agi* duplicem subit significationem ; aliam philosophicam ; aliam moralem. Philosophica significatione nullus simpliciter agitur ab alio, nisi ad agendum ex vi sola impulsus alieni determinetur. Morali vero significatione simpliciter agitur ab alio, qui solum ad agendum inclinatur, et movetur, quamvis non determinetur, sed suo arbitrio determinatio relinquatur. Ideo juxta priorem philosophicam usurpationem S. Thomas lib. IV. contra Gentes c. XXII, exponens præcedens testimonium ait : « A » Spiritu sancto filii Dei aguntur quodammodo ; non sicut servi, sed sicut liberi. » Cum enim liber sit, qui sui causa est, illud libere agimus, quod ex nobis ipsis » agimus. » Considera hominem a Spiritu sancto non agi « simpliciter » sed « quodammodo ; » hoc est, secundum quid. Si autem Spiritus sanctus determinaret voluntatem ad unum, simpliciter, et non secundum quid ageretur homo a Spiritu sancto. Quod egregie docet Ferrariensis Præceptorem exponens §. «Ad hujus evidentiam, » in hunc modum : « Quando actio » alicui ab altero determinatur, ita quod » ipsum agat præcise secundum inclinationem sibi ab altero ad unum determinatam, sic dicitur simpliciter agi, sicut » bruta dicuntur agi. Si autem actio non » determinetur sibi ab altero ; sed sic quidem moveatur, sive inclinetur ab altero » ad agendum, quod tamen in potestate » sua sit agere, et non agere, sive agere » hoc modo, aut illo, tale dicitur agi, non » simpliciter, sed secundum quid, quia non » determinatur actio ab extrinseco ad » unum, sed ipsum se determinat ; sed tamen aliqualiter inclinatur ad agendum ab » extrinseco. Quia ergo sic Spiritus sanctus » nos ad agendum inclinat, quod tamen » operamur ex proprio arbitrio, tanquam » habentes in nostra potestate sequi, aut » non sequi Spiritus sancti inclinationem, » et motionem, ideo dicimur ab ipso agi, » non simpliciter, sed secundum quid .» Ergo quia Spiritus sanctus non determinat actionem hominis ad unum, non agit simpliciter hominem : agit vero secundum quid; quia eum aliqualiter inclinat, ita ut in ejus potestate sit deserere talem inclinationem. Quod etiam explicuit S. Thomas dicens, voluntatem liberam esse sui causam, et ex seipsa agentem, scilicet quia causa est, seipsam a se et non ab alio determinans ad agendum.

308. Itaque Paulus, et Augustinus accipiendi sunt significatione morali, quia filii Dei sic aguntur Spiritu Dei, ut solum inclinentur ab Spiritu Dei, relicta sibi potestate indifferenti, ut se determinent ad sequendam, vel deserendam motionem et inclinationem Spiritus divini. Ideo Chysostomus, Rom. VIII, homil. XIV, col. 2, illud *aguntur*, vertit *Spiritu Dei ducuntur*. Nam quod, Lucæ IV, dicitur : *Agebatur Jesus a Spiritu in desertum*, Matth. 4, significatur : *Ductus est Jesus a Spiritu in desertum.* Proptereaque colligit, Spiritum Dei accipi posse ab homine, quin homo agat, ut filius Dei, quia ipse non se sinit eo spiritu duci. Sic enim observat : « Atque ideo non dixit Apostolus: » Quicumque spiritum acceperunt, sed » *Quicumque Spiritu ducuntur*, hoc est, qui» cumque omnem vitam eo Spiritu vivunt, » hi sunt filii Dei.» Ergo non sufficit talem Spiritum accipere, sed etiam eo duci, et eo vitam agere opus est, ut simus filii Dei. Item Augustinus agi Spiritu Dei non aliud esse docet, quam illustratione et affectione simplici Spiritus sancti moraliter moveri, et inclinari ad agendum, sic de verbis Apostoli, serm. XIII, post. med. *Spiritu Dei aguntur* ; « sed Spiritu exhortante, illumi» nante, adjuvante. » Spiritus autem solum exhortans et illuminans, non est determinans, sed tantum inclinans. Et lib. de Gestis Pelagii, c. III : « Spiritu sapientiæ, non vi» ribus propriæ voluntatis reguntur, et » aguntur filii Dei. » Itaque idem est agi, quod regi Spiritu sapientiæ supernaturali, et non humano et naturali. At Spiritus sapientiæ regens non determinat, sed tantum moraliter movet ad agendum. Et de Correp. et Grat. c. II : « Aguntur cum delectatione, » et justitiæ suavitate. » Quæ omnia solam moralem motionem, et inclinationem, et non omnimodam determinationem agendi præ se ferunt.

309. Unde Augustinus ex sola gratia data, aut ex solo Spiritu Dei infuso non arguit

sequutum operis effectum, cum asserit, eos, qui Siritu Dei aguntur, bene agere, pugnare, facta carnis mortificare, et secundum spiritum ambulare. Sed aliud spiritu infuso adjiciendum supponit, ex quo inferatur operis effectus nempe ut agatur, hoc est, ut suo libero consensu se sinat voluntas humana agi, moveri, seu duci, et non reluctetur, ut nuper cum Chrysostomo observabamus. Itaque non ex sola gratia data, sed etiam ex libero nostræ voluntatis consensu talis operis sequela colligitur. Rursus dici potest, non ex eo solum, quod agatur homo Spiritu Dei in actu primo, sed etiam ex eo, quod agat in actu secundo, deprehendere Augustinum, quod homo bene agit, et opera carnis mortificat. Quasi diceret : quicumque agunt, si Spiritu Dei aguntur, bene agunt, et opera carnis mortificant. Nam ejus scopus solus est, ostendere ad bene agendum, necessariam esse gratiam Dei, et non posse solo spiritu naturali et humano opera carnis mortificare. Præmiserat enim Apostolus, Rom. VIII, et cum eo Augustinus eo serm. XLIII de verbis Domini : *Si Spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Adjecerat autem Augustinus : « Expone nobis Apostole, quo » spiritu ? Habet enim et homo spiritum ad » naturam propriam pertinentem, quo » homo est. Quæro ergo quo spiritu ? meo, » an Dei? » Audis, quæstionem esse, an cum facta carnis mortificamus, id opus agamus spiritu nostro, an divino? audi solutionem : « Sublata est quæstio sequenti- » bus verbis. Cum enim dixisset : *Si autem* » *Spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis* ; » continuo adjicit : *Quotquot enim Spiritu* » *Dei aguntur, hi filii sunt Dei.* Agis, si agaris, et bene agis, si a bono agaris. Ergo » Redemptor tibi spiritum dedit, quo mor- » tifices facta carnis. » En satis manifestum, ab Augustino solum contendi, eos, qui supponuntur bene agere, et facta carnis mortificare, id non spiritu humano, et naturali, sed divino, et supernaturali perficere. Similiter serm. XIII, de verbis Apostoli, proponit: « Quid te ergo jam volebas extollere, ubi » audisti : *Si Spiritu actiones carnis morti-* » *ficaveritis, vivetis*? Dicturus enim eras : » hoc potest voluntas mea, hoc potest libe- » rum arbitrium meum.» Deinde solvit : « Nisi illa regat, cadis, nisi regat, jaces. » Quomodo ergo spiritu tuo, cum audias » Apostolum dicentem: *Quotquot enim* » *Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei*? Tu » te vis agere, a te ipse vis agi ad actiones » carnis mortificandas? » Expende prius, idem apud Augustinum esse agi a Deo, ac regi spiritu divino. Deinde ex Paulo solum concludi, non posse hominem sua tantum voluntate et facultate absque spiritu gratiæ divino actiones carnis mortificare.

310. Hinc solvitur, quod alii objiciunt ex Augustino de Gestis Pelagii, c. III : « Pro- » culdubio plus est agi, quam regi. Qui » enim regitur, aliquid agit ; qui vero agi- » tur, agere aliquid ipse vix intelligitur. » Tamen tantum præstat voluntatibus no- » stris gratia Salvatoris, ut non dubitet » Apostolus dicere : *Quotquot Spiritu Dei* » *aguntur*, etc. » Ubi teste Augustino plus est agi, quam regi, ac per consequens plus quam moraliter moveri, qui sic impelluntur filii Dei impetu gratiæ, ut vix aliquid agant. Verum hoc ex dictis non premit. Nam superioribus perspicue docet, idem esse agi, ac regi Spiritu Dei, et non solis viribus voluntatis. Itaque in hoc testimonio solum comparat Augustinus *agi* a Deo cum *regi* a se ipso solis viribus naturæ ; non vero cum *regi* a Deo spiritu supernaturali, et infuso. Nam eo capite § III, præmiserat hanc propositionem Pelagii : « Homines volun- » tate propria sine Deo reguntur ; » quam continuo rejicit ex Paulo : « quod absit a » nobis ; nam proculdubio plus est agi, » quam regi. » Quibus subjicit : « Spiritu » sapientiæ, non viribus propriæ voluntatis » reguntur, et aguntur filii Dei. » Ubi manifeste supponit, idem esse agi, ac regi spiritu Dei, quamvis non sit idem ac regi viribus propriæ voluntatis. Quod rursus sic explico. Bifariam potest homo regi ab alio. Primo, sola ostensione bonitatis, quin ad eam sectandam tribuantur illi vires, sed supponantur, sicut regitur ab alio homine. Secundo, præstitis viribus ab illo ad sectandam bonitatem ostensam. Priori modo volebat Pelagius hominem regi a Deo ; Augustinus vero regi posteriori modo, eumque modum exprimi a Paulo dicente, filios Dei agi spiritu divino, atque adeo plus esse agi, quam pure regi.

311. Quod autem Augustinus addit, sic hominem agi Spiritu Dei, ut « ipse vix ali- » quid agere intelligatur, » non est sic accipiendum, ut homo vere, et simpliciter non agat. Nam Augustinus id studiosissime cavit, serm. XIII de verbis Apostoli : « Dicit mihi aliquis : Ergo agimur, non agi-

» mus. Respondeo. Imo et agis et ageris. » Et tunc bene agis, si a bono agaris. Spi- » ritus enim Dei, qui te agit, agentibus ad- » jutor est ; ipsum nomen adjutoris præ- » scribis tibi, quia et tu ipse aliquid agis.» Quod rursus pluribus confirmat. Igitur ideo *vix* homo aliquid agere censetur, quia sic Deus prævenit arbitrium per vires gratiæ, et tot ei auxilia habitualia, et actualia præstat, et adeo movet per affectiones, et illustrationes Spiritus sancti ad agendum, ut Deus præcipuas, ac potiores partes obtineat in opere nostræ salutis, atque adeo exiguas arbitrio relinquat, ut hæ cum illis compositæ fere nullæ reputentur. Sic Afri Episcopi rescribentes ad Zosimum Papam, et afferentes homines instinctu Dei bene operari : » Ideo utique quia præparatur voluntas a » Domino, et ut boni aliquid agant, pater- » nis inspirationibus suorum ipse tangit » corda fidelium. Quotquot enim Spiritu » Dei aguntur, hi filii sunt Dei, ut nec no- » strum deesse sentiamus arbitrium, et in » bonis quibusque voluntatis humanæ sin- » gulis motibus magis illius valere non du- » bitemus auxilium. » Considera primo, homines, ut agant, agi a Deo solis inspirationibus paternis, non motionibus determinantibus, tollentibus indifferentiam arbitrii. Secundo, ideo solum agi, quia in bonis motibus magis valet auxilium Dei, quam nostrum arbitrium.

312. His addo, recte inferri effectum operis ex spiritu agente filios Dei, quin ex omni gratia data eadem fiat illatio. Nam is spiritus potest aptissime exponi amor efficax, et liber charitatis, qui proprius est filiorum Dei, et eos quidem agit ad impletionem præceptorum, et universa pietatis officia : quem actum inter auxilia gratiæ referri, ostendi Disp. CIII, sect. IV. Præter eum tamen alia esse plura necessaria auxilia gratiæ, ibidem sancivimus sect. II et III. Et iterum sanciemus Disp. seq. Porro eum spiritum, quo aguntur filii Dei, esse efficacem Dei amorem, mox significat Paulus subdens : *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore ; sed spiritum filiorum Dei, in quo clamamus* ¹*Abba Pater*. Iterum ibi : *Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Rursus ibi : *Quis ergo nos separabit a charitate Christi, tribulatio, an angustia*, etc. Quibus disertissime ostendit, eum spiritum filiorum Dei esse ardentem, et efficacem charitatis dilectionem. Ratio est, qua is spiritus est proprius filiorum Dei ; siquidem, teste Apostolo, *Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei*. At omnis spiritus gratiæ non est proprius filiorum Dei, quia moveri ex gratia commune etiam est fidelibus peccatoribus, qui non sunt filii Dei. Ergo spiritus Dei, de quo agit Apostolus, non est communis spiritus gratiæ, sed charitatis efficacis, quo soli aguntur filii Dei.

313. A qua mente non est alienus Augustinus, serm. XIII de verbis Apost, ex professo superius Pauli testimonium expendens, et eum spiritum charitatem Dei exponens : « Forte dicturi eratis : Et lex » sufficit nobis. Lex timorem dedit, et » videte, quid hinc subjunxit Apostolus. » cum diceret : *Quotquot enim spiritu Dei* » *aguntur hi filii sunt Dei* ; quia qui cum » spiritu Dei aguntur, charitate aguntur. » Charitas enim Dei diffusa est in cordibus » vestris per Spiritum sanctum qui datus » est vobis. Sequutus adjunxit : *Non acce-* » *pistis spiritum servitutis iterum in timore*. » Quibus mox subdit : « Jam ergo non in ti- » more, sed in dilectione, ut non servi, » sed filii simus. Qui enim adhuc ideo bene » agit, quia et pœnam timet, Deum non » amat, nondum est inter filios. » En disertissimé ex mente Augustini spiritus Dei, quo aguntur filii Dei, non est alius, quam amor Dei operans, quem Deus suis filiis inspirat in lege gratiæ, et non servilis timor pœnæ, quo in lege veteri cultores illius movebantur. Ubi expende, eum timorem etiam esse spiritum Dei, ut ibidem Augustinus colligit ex verbis Apostoli : *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore*. Ideoque supponit, bene agere eum, qui ex timore pœnæ operatur : « Qui enim adhuc » ideo bene agit, quia et pœnam timet, » etc. » De quo ex professo disseruimus, Disp. XXII, sect. IV et seqq. Ergo Augustinus ex verbis Apostoli non colligit, quemcumque spiritum Dei, et gratiæ esse cum actione nostra connexum, sed solum spiritum charitatis efficacis, proprium filiorum Dei ; præter quem est spiritus Dei, et gratiæ etiam timor pœnæ, nec non virtutum moralium amor a charitate differens, et omnis gratia præveniens amorem ipsum charitatis, et reliquos virtutum affectus deliberatos, et efficaces. De quo Disp. seq.

314. Jam secunda argumenti probatio ex quæst. II ad Simplicianum expedienda est.

Inprimis falso refertur Augustinus dicens : « Si enim Deus miseretur, jam volumus. » Quasi misericordia Dei effectrix gratiæ non possit dividi a nostra volitione. Augustinus enim non dixit, « jam volumus, » sed : « Si Deus miseretur, etiam volumus. » Quippe denotans, misericordiam, et gratiam prævenientem Dei non solum opera, sed etiam voluntatem, seu volitionem nostram prævenire. Nam in ea quæstione tota Augustini mens eo collimat, ut nulla nostra voluntas bona gratiam præcedat, sed gratia omnem præcurrat voluntatem bonam, gratiaque non reddatur, quia illam meruit nostra voluntas, sed nostra voluntas bona ideo mereatur, quia prius gratia sine merito redditur. Quare illud : « Nescio, quomodo » dicatur, frustra Deum misereri, nisi nos » velimus. » Intellige, nisi priori voluntate non elicita a gratia velimus, quod liquido ostendit ratio continuo subjuncta : « At eam- » dem quippe misericordiam pertinet, ut ve- » limus. Deus enim est, qui operatur in no- » bis, et velle, et operari pro bona volun- » tate. Nam si quæramus, utrum Dei donum » sit voluntas bona, mirum, se negare quis- » quam audeat. At enim quia non præcedit » voluntas bona vocationem, sed vocatio » bonam voluntatem, propterea vocanti » Deo recte tribuitur, quod bene volumus, » nobis vero tribui non potest, quod voca- » mur. » Quid disertius ? Ergo non contendit Augustinus ex misericordia Dei præveniente, et præsente recte inferri, nostram voluntatem adesse; sed ex nostra bona voluntate jam præsenti recte inferri, adesse priorem, et prævenientem misericordiam, et gratiam Dei : quod erat disputationis cum Pelagianis susceptæ subjectum.

315. Quando autem pluribus interjectis pronuntiat : « Nullius Deus frustra misere- » tur ; » sermo illi est, non de omni misericordia vocante Dei, sed de congrua tantum, sive illa, qua sic hominem vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat ; continuo enim subdit : « Cujus » enim miseretur, sic eum vocat, quomodo » scit ei congruere, ut vocantem non re- » spuat. » Quare ibidem sæpius supponit, » plures homines vocari, quin vocationem » sequantur, ideoque adesse vocationem gra- » tiæ, nullo sequuto operis effectu. » Præmiserat enim : « Verum est ergo : *Multi vo-* » *cati, pauci vero electi.* Illi enim electi, qui » congruenter vocati : illi autem, qui non » congruebant, neque contemperabant vo- » cationi, non electi, quia non sequuti, » quamvis vocati. » Vis expressius? audi continuo subjecta : « Item verum est : *Non* » *volentis, neque currentis sed miserentis est* » *Dei*, quia etiamsi multos vocet, eorum » tamen miseretur, quos ita vocat, quomo- » do eis vocari aptum est, ut sequantur. » His consona illa priora : « Nemo itaque » credit non vocatus, sed non omnis credit » vocatus. *Multi enim sunt vocati, pauci* » *autem electi*, utique hi, qui vocantem non » contempserunt, sed credendo sequuti » sunt. » Quibus luce meridiana clarius docet, dari vocationem gratiæ, quin sequatur operis effectus.

316. Addo, illud « nullius Deus frustra » miseretur » accipiendum esse cum adjectione, etiamsi homo prius non velit. Quia disputationem contendit adversus Semipelagianos asserentes, « Frustra Deum mise- » reri, nisi nos velimus, » scilicet prius, ut jam exposuimus. Quo volebant, Deum non posse in sua potestate certum, et infallibilem habere effectum nostri operis, nisi nostra præcedat voluntas ; ideoque frustra misereri, et suam vocationem impertiri, nisi nos prius velimus, quia non præcedente nostra voluntate non potest ejus misericordia certo consensum nostrum obtinere. Quibus contradicit Augustinus asserens, nullius Deum frustra misereri, quia ejus misericordia potest, si velit, ex pluribus vocationibus eam eligere, et homini largiri, qua certo consequatur effectum, etiamsi non præcurrerit nostra voluntas, quia plures sunt ita congruæ nostræ voluntati, ut præsciat Deus obtemperaturam voluntatem. Sic enim Augustinus immediate præmiserat : « Non jam similiter verum est : Igitur non » miserentis Dei, sed volentis, atque cur- » rentis est homine, quoniam non potest » affectus misericordiæ Dei esse in hominis » potestate, ut frustra ille misereatur, si » homo nolit ; quia si vellet etiam ipsorum » misereri, posset ita vocare, quomodo illis » aptum esset, ut et moverentur, et seque- » rentur. » Igitur non ideo Deus « nullius » frustra miseretur, » quia omnis Dei misericordia, et gratia cum affectu operis connexa est, sed quia aliqua talis esse potest, ut nulla etiam præcedente voluntate nostra effectum operis ex præscientia congruitatis, et eventus infallibiliter consequatur. Quibus præluxerat, rationem dubitandi, cui postea

acquievit, proponens : « An forte illi, qui » hoc modo vocati non consentiunt, possent » alio modo vocati accommodare fidei volun- » tatem. Ut et illud verum sit : *Multi vocati* » *pauci electi* : ut quamvis multi uno modo vo- » cati sint, tamen quia non omnes uno modo » affecti sunt, illi soli sequantur vocationem, » qui ei capiendæ reperiuntur idonei ; et » illud non minus verum sit : *Igitur non* » *volentis, neque currentis, sed miserentis* » *est Dei*, qui hoc modo vocavit, quomodo » aptum erat eis, qui sequuti sunt voca- » tionem ? » Ex quibus tantum abest, ut Augustinus in hac quæst. II, ad Simplicia- num gratiam pure sufficientem destruat, ut illam potius disertissime adstruat, cum to- ties inculcet, vocationes gratiæ hominibus dari, quin eis consentiant, nec eas se- quantur.

Sexta objectio.

317. Sexto, similiter probant ; quia Au- gustinus ex defectu operis colligit defectum gratiæ, ac proinde deficiente opere nullam adesse præcedentem gratiam ad illud., sic arguit Augustinus ex illo Joan. VI : *Omnis, qui audivit et didicit a Patre, venit ad me.* Ubi significatur, eum, qui non venit effectu operis, non audivisse, nec didicisse a Patre per interiorem doctrinam et instructionem gratiæ. Ita exponit lib. de Prædest. San- ctorum, c. VIII. « Quid est *omnis, qui audivit* » *a Patre et didicit, venit ad me* ; nisi nullus » est, qui audiat, et discat a Patre et non » veniat ad me ? Si enim omnis, qui audi- » vit a Patre, et didicit, venit : profecto » omnis, qui non venit, non audivit a Pa- » tre, nec didicit. Nam si audivisset, et di- » dicisset venire. Neque enim ullus audivit, » ac didicit, et non venit : sed omnis, ut » ait Veritas, qui audivit a Patro, et didicit, » venit. » Unde inferius concludit : « Absit » ergo. ut quisque non veniat, qui a Patre » audivit et didicit. » Et rursum instantius, et inculcatius : « Qui credunt prædicatore » forinsecus insonante, intus a Patre au- » diunt, atque discunt ; qui autem non cre- » dunt, foris audiunt, intus non audiunt, » neque discunt. Hoc est, illis datur, ut » credant, illis non datur. » Ergo cum de- ficit fides, et alius operis effectus, argumen- tum est, defuisse interiorem doctrinam et instructionem gratiæ.

318. Confirmatur ex lib. de Grat. Chri- sti c. XIV. « Qui ergo non venerit, non de » illo recte dicitur, audivit quidem, et didi- » cit sibi esse veniendum, sed facere non » vult, quod didicit. Prorsus non recte di- » citur de isto docendi modo, quo per gra- » tiam docet Deus. Si enim sicut Veritas » loquitur, omnis qui didicit, venit ; quis- » quis non venit, profecto non didicit. » Quibus præmiserat, c. XIII : « Qui novit, » quid est, quod fieri debeat, et non facit, » nondum a Deo didicit secundum gratiam, » sed secundum legem, non secundum spi- » ritum, sed secundum litteram, quamvis » multi, quod imperat lex, facere videan- » tur timore pœnæ, non amore justitiæ. » Expende, eum, qui non venit, nec fecit, quod faciendum cognovit, colligi ab Augu- stino, non audivisse, nec didicisse a Patre secundum gratiam ; ac proinde ex defectu operis arguere defectum gratiæ.

Responsio.

319. Respondeo. Augustinus non semper colligit ex defectu operis absentiam gratiæ ; nam ut ad præteriti argumenti solutionem vidimus, sæpius præsentiam vocationis cum absentia operis componit. Nec oppositum probat testimonium Joan. VI objectum. Quia illud potius suadet, posse componi cum gratia interna docente, et illustrante homi- nem defectum discendi, et veniendi ad Christum. Nam Christus non ait : *Omnis, qui audivit a Patre, venit* ; sed *qui audivit et didicit*. Quia licet audiamus vocationem Patris sine consensu voluntatis, tamen sine eo consensu non discimus, quem consensum post auditam vocem Patris negare possu- mus. Itaque ad efficaciam veniendi præter vocationem Patris adjunxit Christus libe- ram obedientiam voluntatis. Clarissime S. Thomas, Joan. VI, lect. V : « Duo ponit : » unum scilicet, quod pertinet ad donum » Dei, cum dicit : *Audivit*, scilicet Deo re- » velante ; aliud, quod pertinet ad liberum » arbitrium, cum dicit : *Et didicit*, scilicet » per assensum ; et ista duo necessaria sunt » in omni doctrina fidei : omnis, qui audi- » vit a Patre docente, et manifestante, et » didicit præbendo assensum, venit ad me ; » venit, inquam, per cognitionem verita- » tis, per amoris affectum. » Quid mani- festius ? Similiter Theophilactus : « Erunt » omnes docti a Deo, videlicet omnes, qui » voluerint ; non enim sufficit audire, sed » oportet audisse, et discere. » Ergo præter vocationem auditam a Patre requiritur con- sensus voluntatis, ut reipsa quis veniat in Christum. Confirmatur ex illo Eph. IV : *Vos autem non didicistis, si tamen audistis, et in ipso edocti estis.* Ergo, audire, et docere

a Patre non habet connexionem cum discere. Unde potest homo non discere, neque venire, quamvis audierit, et edoctus fuerit a Patre.

320. Nam ex dictis sensus verborum Christi Joan. VI is est : Quicumque a Patre interius illustrante, inspirante, et vocante audierit, ac simul libere consentiendo didicerit, veniet ad me credendo, sperando et diligendo. Quare cum is, qui non venit, arguitur non didicisse a Patre, non infertur defectus gratiæ ex defectu operis, sed defectus consensus nostri liberi, qui ad discendum necessarius est. Nec refert, etiam colligi non audire, quod non vendicat liberum consensum : tum quia non colligitur solum, sed conjunctum cum non discere ; quod, ut vidimus, liberum consensum desiderat. Tum quia licet verbum *audivit* possit hoc loco significare illustrationes, et inspirationes, quas supernus Magister in nobis sine nobis operatur ; tamen non inepte etiam accipi potest, ut liberum consensum significet. Infrequens enim non est apud Sacras Litteras, et Patres Ecclesiæ *audire* idem notare, quod docenti, vel præcipienti obedire ; ut Psal. LXXX : *Israël si audieritis me, non erit in te Deus recens.* Et iterum : *Non audivit populus meus vocem meam, et Israël non intendit mihi.*

321. Hinc cum Augustinus eum, qui reipsa non venit ad Christum, arguit non audivisse, neque didicisse a Patre, non ideo censendus est negare præsentem internam gratiam, sed liberum voluntatis consensum, qui vel ad audiendum, vel ad discendum necessarius est. Præterea, quod certius reor, non arguit defectum omnis gratiæ internæ, sed illius specialis, et congruæ, quæ secundum propositum, et prædestinationem Dei ex præscientia infallibili eventus disponitur iis, qui secundum propositum vocantur, et docentur a Patre ; de qua disserit in locis argumento objectis. Sic diserte, lib. de Grat. Christi, c. XIII : « Sic enim docet » Deus, eos, qui secundum propositum vo- » cati sunt, simul donans, et quid agant, » scire, et quod sciunt agere. Unde ad Thes- » salonicenses sic Apostolus loquitur : *De* » *charitate autem fraternitatis non opus habe-* » *tis vobis scribi. Nam ipsi vos a Deo didicistis,* » *ut diligatis invicem.* Atque ut proparet eos » a Deo didicisse, subjunxit : *Etenim facitis* » *illud in omnes fratres in universa Mace-* » *donia* : tanquam hoc sit certissimum indicium, quod a Deo didiceritis, si id, quod » didiceritis, feceritis. Isto modo sunt om- » nes secundum propositum vocati. » Augustinus igitur illationem infallibilem, qua *venire* conjungit cum *discere*, totam revocat in propositum Dei, et in vocationem specialem, quæ est secundum ejus præscientiam, et propositum. Quare cum non *venire* separat a *discere*, et *audire*, non de omni vocatione gratiæ, sed de congrua, et speciali secundum propositum Dei prædestinatorum propria intelligendus est. Idemtidem, lib. de Prædestinat. c. VIII, ubi nobis opponitur, quia manifeste disserit de gratia Prædestinatorum propria, et a reprobis aliena, ut ex contextu manifestum est. Inter alia nota illa : « Quando ergo Pater in- » tus auditur, et docet, ut veniatur ad » Filium, aufert cor lapideum, et dat cor » carneum, sicut Propheta prædicante pro- » misit. Sic quippe facit filios promissionis, » et vasa misericordiæ, quæ præparavit in » gloriam. » Ergo de illa sola gratiæ internæ loquitur qua filios facit promissionis, et vasa misericordiæ in gloriam præparata.

322. Ideo Augustinus pluribus in locis studiosissime utramque vocationem distinguit. Sic de Prædest. Sanctor. c. III : « Vo- » catio secundum propositum Dei non om- » nium, qui vocantur, est, sed tantum » electorum. » Itaque est vocatio gratiæ, quæ non est secundum propositum. Disertius ibidem, c. XVI : « Vocat enim Deus » prædestinatos multos filios suos, ut eos » faciat membra prædestinati unici filii » sui ; non ea vocatione, qua vocati sunt, » qui noluerunt venire ad nuptias : illa » quippe vocatione, et Judæi vocati sunt ; » quibus Christus crucifixus scandalum est, » et gentes, quibus Christus crucifixus stul- » titia est : sed ea vocatione Prædestinatos » vocat, quam distinxit Apostolus dicens » ipsis vocatis Judæis, et Græcis prædicare, » se Christum, Dei virtutem, et Dei sapien- » tiam ; sic enim ait : Ipsis autem vocatis, » ut illos ostenderet non vocatos, sciens » esse quamdam certam vocationem eorum, » *qui secundum propositum vocati sunt, quos* » *præscivit et prædestinavit conformes ima-* » *ginis filii sui.* » En distinguit vocationem eorum, qui vocati non venerunt, et eam, qua alii venerunt sive prædestinatorum propriam, et reprobis communem, sive eam, quæ est, et eam, quæ non est secundum propositum Dei. Ergo iis, qui non ve-

niunt, non negat omnem vocationem gratiæ, sed potius aliquam eis adesse supponit, solamque ab eis relegat certam, et congruam illam vocationem, quæ secundum propositum Dei prædestinatis præparatur.

323. Quam doctrinam scite notat etiam Epist. CVI, ad Bonifac. col. 9 : « Certus est » Dei præscientiæ definitus numerus, et » multitudo sanctorum, quibus diligentibus » Deum, quod eis donavit per diffusum in » cordibus eorum Spiritum sanctum. *Omnia* » *cooperantur in bonum iis, qui secundum pro-* » *positum vocati sunt, quos ante præscivit, et* » *prædestinavit conformes fieri imaginis Filii* » *sui, ut sit ipse primogenitus in multis fra-* » *tribus. Quos autem prædestinavit, illos et* » *vocavit.* Hic subaudire debemus secundum » propositum. Sunt enim et alii vocati, sed » non electi, ac per hoc non secundum pro- » positum vocati. *Quos autem vocavit*, etc. » Expende notationem Augustini, et rationem notandi : « Sunt enim et alii vocati, sed non » electi, ac per hoc non secundum propo- » situm vocati. » Quam etiam invenies lib. V. contra Julianum c. III, et lib. de Correct. et Grat. c. XII. Ex quibus colligitur Augustini doctrinam, non solum non dissentaneam, sed maxime consentaneam esse gratiæ, et vocationi pure sufficienti.

Septima objectio.

324. Septimo opponunt, gratiam pure sufficientem, et ex se non efficacem « possi- » bilitatis » gratiam esse, assertam a Pelagio, et non « voluntatis, » et « actionis , » qualem Augustinus contendit esse omnem veram gratiam Salvatoris naturæ infirmæ provisam. Item eam gratiam esse datricem bonæ voluntatis meritorum. Nec item discernere bene operantem a non operanti. Aliasque hujus generis proprietates ab ea gratia alienas esse, quas Augustinus vere gratiæ Christianæ adscribit. Respondeo. Hæc possunt gratiæ indifferenti, et ex se non efficaci convenire. Tum quia ea debent etiam admitti de gratia auxiliante naturam sanam, ut non solum adjuvet possibilitatem, sed etiam voluntatem, et actionem meritaque donet, et operantem a non operante discernat, sicut ex professo docuimus Disp. VII. Tum quia gratia ab Augustino contra Pelagium contenta communis est naturæ sanæ, erroneaque sententia, quæ solam gratiam Pelagianom in statu naturæ integræ admittat, ut ibidem expendimus et rursus expendemus Disp. seqq. ubi de efficacia intrinseca Baianæ gratiæ, in quam stabiliendam hæc objiciuntur a Baianis, erit ex professo incunda controversia. Præterea hoc argumentum non expugnat gratiam pure sufficientem, quam tuentur Prædeterminatistæ. Nam sic eam adstruunt sufficientem ad posse, ut simul necessariam desiderent ad actualiter operari gratiam intrinsece efficacem, cui superiores proprietates possint adscribi. Itaque argumento non conficitur, omnem prorsus gratiam sufficientem, tribuentem posse, non operantibus negandam.

Responsio.

SECTIO XXVII.

Diluuntur argumenta confecta ex lege Judæis lata absque gratia sufficienti.

Octava objectio.

325. Postremo Baiani suam sententiam prolixo discursu probant; quia Judæis lata est lex absque gratia sufficienti ad implendum illa disposita. Si autem aliquibus non operantibus esset distributa gratia sufficiens maxime Judæis. Tum quia Judæorum gens fuit a Deo præ aliis nationibus dilecta, et beneficiis specialibus exculta. Tum quia in eam gentem convenient argumenta, quæ pro gratia sufficienti non operantibus provisa præformata sunt. Ergo gratia sufficiens non est admittenda non operantibus distributa. Assumptum hujus argumenti tum ex variis Augustini assertis opponentibus legi gratiam; tum ex peculiari statu, et conditione gentis Judaicæ persuadere nituntur, quas probationes breviter et summatim proponam, ne molesta testimoniorum repetitione lectorem obruam, quin dissimulem ullam vim earum.

Assertiones Augustinianæ.

326. Igitur assertiones Augustinianæ, ex quibus id colligunt, præcipuæ sunt. Prima est, « legem datam esse, ut gratia quærere- » tur, gratiam datam esse, ut lex implere- » tur. » Scilicet quia lege data innotuit hominibus peccatum, et gratia subtracta a lege homines superbi, et de suis viribus præsumentes prolapsi fuerunt in peccatum, et suarum virium imbecillitatem experti necessitatem quærendæ, et postulandæ a Deo gratiæ agnoverunt. Cum autem gratia data fuit, una cum illa lex fuit impleta. Secunda est, « legem, et doctrinam sine gra- » tia non tantum nihil juvare, sed præva- » ricationis reum facere : Litteram sine » spiritu vivificante, et adjuvante non tan- » tum nihil prodesse, sed etiam occidere

» et obesse. » Quod Augustinus non tradit de metaphysica speculatione, ac præcisione, hoc est, de speculativa hypotheticæ propositionis veritate disputans, sed casum in Judæis experientia quotidiana comprobatum et notum ad memoriam dumtaxat revocans. Unde contendit legem, et doctrinam absolute et reipsa a gratia, litteram ab spiritu vivificante, et adjuvante separatam. Tertia, « legem datam ante gratiam, Judæosque » sub lege fuisse nondum adjutos gratia. » Unde familiaris est Augustino trium statuum humani generis, nec non singulorum hominum divisio. Quorum primus dicitur « ante legem; » secundus « sub lege; » tertius « sub gratia; » ut hoc ipso intelligamus, homines tantum statum primum, et secundum sine gratiæ spiritualis adjutorio transigere. Quarta est, Judæos sub lege non potuisse legem implere. » Possent autem, si eis adesset gratia sufficiens lationi legis annexa.

Responsioni præmittitur primo.

327. Ut hæc diluam, præmittendum est, gratiam legi oppositam non uno semper modo apud Augustinum usurpari, videlicet adjutorium ad bene operandum necessarium et sufficiens. Interdum enim lex opponitur gratiæ, quam præsignificavit in novo Testamento futuram, nempe beneficia nostræ redemptionis et sacramenta, continentia gratiam tam justificantem, quam auxiliantem, quæ legales ceremoniæ Judæorum prænuntiabant, seu præfigurabant futura. Interdum gratia legi opposita sumitur gratia auxilians sufficiens novi Testamenti propria, quæ per Antonomasiam usurpatur *gratia Salvatoris*, quia una cum adventu Salvatoris hominibus dispersa fuit. Hæc autem gratia duobus præcipue veteri gratiæ præcellit, ob quæ specialem usurpationem gratiæ mereatur. Primo, quia ultra communem causarum secundarum cursum, et creaturarum ministerium dispensatur, non solum quoad tempora, in quibus datur, sed etiam quoad intensionem, et efficacitatem, in qua confertur. Quippe gratia veteris legis ea solum erat, quæ ex communi lege providentiæ supernaturalis, et elevationis, ordinationisque naturæ in finem supernaturalem inseritur cogitationibus, et affectionibus honestis, quas excitant causarum naturalium concursus, et creaturarum ministeria rationalium juxta ea, quæ copiose tradidimus Disp. XX de Ente supern. Cæterum in novo Testamento ultra hanc communem dispositionem infunduntur auxilia gratiæ, quando nullum adest ministerium creatum, quod occasionem, et locum faciat infusioni eorum; et eo ministerio præsenti infunduntur in ea intensione, quæ excedat intensionem cogitationum, et affectionum naturalium, quæ tali ministerio externo nectuntur. Tum quia sacramenta novæ legis ex opere operato vim habent conferendi auxilia gratiæ ultra communem providentiæ supernaturalis ordinem ad fines peculiares, in quos destinantur, consequendos. Tum quia adventui Salvatoris, et sanguini reipsa fuso ipsius peculiaria beneficia, et subsidia gratiæ promissa, et debita sunt. Secundo, quia gratia veteris legis præcipue ministrabatur, adimplendum legem ex timore servili pœnæ, non quidem vitioso, sed virtuoso, ut ostendimus Disp. XXII, sect. IV et seqq. licet ab usu Gentis Judaicæ talis timor, temporalis, et vitiosus majori ex parte fere semper evaserit, quia lex vetus proponebat obedientiam comminatione pœnarum temporalium, et Judæorum animi propensiores erant ad timendum malum pœnæ, quam ad amandum bonum virtutis et justitiæ. Gratia vero novæ legis præcipue eminet virtute movendi voluntatem ad amorem honestatis et justitiæ agendumque officia virtutum propter justitiam, et honestatem ipsorum, ex spiritu filiali, et non pure servili.

Secundo.

328. Rursus lex antiqua opponitur gratiæ præcipue, quæ ad vincendam resistentiam concupiscentiæ, et tollendam difficultatem, et moralem impossibilitatem ex illa ortam confertur. Quippe gratia naturæ lapsæ alia est, quæ solum elevat imbecillitatem naturalem creaturæ rationalis ad opera supernaturalia, communem naturæ integræ secundum se consideratæ, relicta difficultate operandi, quæ nascitur ex concupiscentia, qualis inest etiam ad opera virtutis naturalia, sed composita cum potestate physica, et antecedenti ad agendum ea opera, qualis ad libertatem capacem præcepti, et meriti, atque demeriti necessaria est. Alia est, quæ ad fragendos impetus concupiscentiæ, et reddendam facilem victoriam ipsius destinatur, atque adeo abolendam impossibilitatem moralem operandi. Cujusmodi gratia non raro efficax invenitur etiam quoad impletionem totius legis, quia non raro voluntas opera exequitur, quæ sibi facilia redduntur. Hæc est gratia prædestinatorum naturæ lapsæ propria; quia munus gratiæ

Tertio.

in natura lapsa non solum est conferre potestatem ad opera supernaturalia, et naturalem debilitatem elevare ad illa, sed etiam repugnare cum resistentia concupiscentiæ, et vires ad illam superandam præbere; quia vero in prædestinatis hæc gratia efficax esse debet, et hanc efficaciam sortiri nequit, nisi ablata impossibilitate morali, et ingenti difficultate operandi, quæ ex rebellione concupiscentiæ inest, ideo prædestinatis hæc gratia virtute, et intensione major providetur, ut paribus momentis, et motionibus impulsa voluntas ad bonum a Deo, ac est a concupiscentia ad malum, facilis ei reddatur victoria, si operari voluerit. Quare hæc gratia cooperante voluntate efficax est, sic interdum voluntate non cooperante inefficax invenitur. Ergo quia hæc gratia in statu veteris legis rara fuit, et paucissimis disposita, ideo lex in illo statu tali gratiæ ab Augustino opponitur. Demum etiam lex opponitur gratiæ efficaci, et congruæ, quæ semper in ratione gratiæ, et beneficii specialis est; quia lex etiam omnibus non operantibus est communis, et neque ex se, neque ex communi dispensatione Dei talem gratiam ferre potest.

Explicatur prima assertio.

329. Hinc assertiones Augustinianæ facile explicantur. Prima quidem, ideo legem datam, ut gratia quæreretur, et gratiam datam, ut lex impleretur, quia lex promittebat, et prænuntiabat futuram gratiam novi Testamenti, non solum auxiliantem, sed etiam justificantem, et sanantem, per quam lex, et ejus promissio adimpleta est. Sic enim lib. de Spiritu et litt. c. XIX : « Lex » data est, ut gratia quæreretur; gratia data » est, ut lex impleretur, » subjungit: « Quod » enim impossibile erat legis, in quo infirmabatur per carnem, misit Deus Filium » suum in similitudine carnis peccati, et de » peccato damnavit peccatum in carne, ut » justitia legis impleretur in nobis, qui non » secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Unde et in prophetico testimonio Hierem. XXXI : *Consummabo,* » inquit, *quod super domum Israël, et super* » *domum Juda testamentum novum.* Quid est » consummabo, nisi implebo? » En gratia, qua lex impleta est, et quæ ex lege quærenda erat, non est quæcumque auxilians gratia, sed gratia novi testamenti lege promissa, non solum adjuvans, sed etiam justificans et sanans, quæ cum Christo nobis data est, et non dabatur per legalia opera, et præcepta; sed solum promittebatur, et præfigurabatur in novo Testamento futura. Ideo consequenter adjicit : « Ergo propter » veteris hominis noxam, quæ per litteram » jubentem, et minantem minime sanabatur, dicitur illud testamentum vetus : hoc » autem novum propter novitatem Spiritus, » quæ hominem novum sanat a vitio vetustatis. » Itaque quia in veteri Testamento per legalia non sanabatur nova veteris peccati, quæ in novo Testamento sanatur per gratiam peculiarem justificantem, et auxiliantem ex meritis Christi lege veteri præfigurari, et promissa sacramentis novæ legis connexam; ideo illud *vetus* hoc *novum* testamentum dicitur. Nova igitur ista gratia est, quæ legem veterem, seu promissionem ipsius implevit, et ex tali lege quærenda, et credenda Judæis proposita est. Quare hoc sensu ab Augustino in rem præsentem adducitur, et communiter accipitur illud Christi : *Non veni legem solvere, sed adimplere.*

330. Ergo non quia Judæi ex defectu gratiæ auxiliantur prolabebantur in peccata, et legem violabant, ideo ex lege sibi data gratia auxilians proponebatur quærenda, ut Baiani interpretantur. Nam hac ratione non erat necessaria lex scripta, sed sufficiebat lex naturalis, siquidem fere omnia Judæorum peccata erant legi naturali contraria, et experimento peccatorum legi naturali repugnantium poterant suam imbecillitatem et necessitatem gratiæ ad illam adimplendam deprehendere, sicut experientia peccatorum, quæ contra legem scriptam perpetrabant. Si qua quidem ratione lex faciebat quærere gratiam, ea maxime ex mente Augustini, quia prohibitio augebat desiderium peccandi, et necessitatem majoris gratiæ ad resistendum illi. Quod non arguit legem destitutam fuisse omni gratia sufficienti ad implendum illam, sed ex peculiari, quæ delectationejustitiæ æquaret, aut superaret naturalem delectationem peccati, concupiscentiæ ingenitam, quam in novo testamento experiuntur plerique justi, et peccatores, præsertim prædestinati. Sic Augustinus de Spiritu et litt. c. IV, de lege augente concupiscentiam peccandi profert : « Lex quamvis bona auget prohibendo de» siderium malum : sicut aquæ impetus, se » in eam partem non cesset influere, vehe» mentior fit, obice opposito cujus molem » cum evicerit, majore cumulo præcipitatus

» volentius per prona provolvitur. Nescio, » quo enim modo hoc ipsum, quod concu- » piscitur, fit jucundius dum vitatur.» Hinc lex impellebat ad quærendam gratiam, quæ sua suavitate redderet delectabilem justitiam, et facilem concupiscentiæ victoriam, quam sine illa experiebantur difficilem, quamvis non impossibilem .Ideoenim Judæis impositam legem asserit,c. x : «Ut cum et in » ipsis cœperis inolitæ concupiscentiæ mor- » bus incentiva prohibitionis, et cumulo » prævaricationis augeri, confugiant per » fidem ad justificantem gratiam, et per » donum Spiritus suavitate justitiæ delectati » pœnam litteræ minantis evadant. » Itaque non propter impossibilitatem, sed propter difficultatem expertam servandi legem ad majorem implorandam gratiam movebantur. Nam si eis adesset impossibilitas adimplendi legem, nulla esset prævaricatio, et culpa non adimplere illam, ut superioribus satis ostensum est. Itaque eis semper adfuit gratia necessaria, et sufficiens ad legem implendam, et sola difficultas, et moralis impossibilitas ex augmento concupiscentiæ orta compellere poterat ad majorem quærendam gratiam. Porro difficultatem agendi titulum esse Augustino ad quærendam a Deo gratiam, vidimus sect. XIII. Ad hæc : quomodo lex potuit dari ad quærendam gratiam auxiliantem, qua Judæi erant destituti, si et ipsa gratia orandi, et quærendi decreta erat non dari , siquidem reipsa Judæi illam non quæsierunt, neque orarunt a Deo. Ergo saltem data eis fuit gratia orandi, et quærendi pure sufficiens.

Explicatur secunda assertio.

331. Assertio secunda Augustini solum arguit legem, et doctrinam externam sine gratia interna nihil prodesse ad opera salutaria agenda. Ea quippe assertio crebro ab Augustino inculcatur ad revincendum Pelagianorum errorem contendentium nullum aliud adjutorium ad opera salutaria provisum a Deo, quam legem, et doctrinam externam. Quod explodit ex illo II. Corinth. III. *Littera occidit, spiritus autem vivificat*, quia lex, et doctrina externa potius obest, quam prodest, nisi adsit vivificans spiritus, et gratia interna, ut ait de spiritu et litt. c. IV : « Doctrina quippe illa, qua manda- » tum accipimus, continenter , recteque » vivendi littera est occidens , nisi adsit vi- » vificans spiritus. » Id autem non solum de lege veteri, sed etiam de lege nova verum est, quia assertio Augustiniana comprehendit omnem legem, et doctrinam externam, quam error Pelagianus complectitur, qui non solum veterem, sed etiam novam legem, atque doctrinam gratiam Dei auxiliantem asseruit. Sicut igitur ex hac Augustini assertione non potest deprehendi, legem evangelicam vacuam existere auxilio gratiæ internæ ; ita nec Judaicam extitisse. Scopus enim ipsius non est in hac disputatione asserere, aut negare gratiam internam annexam esse legi, et doctrinæ externæ, sed tantum externam legem, et doctrinam solam ad opera salutaria non sufficere. Quod evidenter concludit ex hypothetica propositione, si desit spiritus vivificans, et gratia interna, nihil prodesse, sed potius obesse litteram, et doctrinam externam. Quæ non est methaphysica speculatio, sed genuina explicatio, et probatio doctrinæ Catholicæ, quam persuadere contendebat. Nullo enim aptius argumento convincitur necessitas alicujus medii ad finem, quam ex hypothesi, qua finis non obtinetur, si desit tale medium. Imo hæc probatio, et propositio hypothetica necessaria est ad statuendam, et evincendam necessitatem talis medii ; ubi enim finis adesse potest, etiamsi deficiat tale medium, non potest medium persuaderi necessarium. Ergo Augustinus volens statuere, et probare gratiam internam esse medium necessarium ad opera salutaria, debuit ejus necesssitatem conficere ex hypothetica propositione , qua , si desit gratia interna , quamvis adsit externa, nulla essent opera salutaria.

332. Cum quo tamem stat, gratiam internam absolute non esse divisam ab externa, sed ex lege Dei conjunctam cum illa. Si enim quis assereret, signa externa sacramentorum novæ legis sufficere sine qualitate interna gratiæ justificantis infusæ a Deo, et nobis inhærentis ad remissionem peccati ; posset recte falsitatis redargui ex hypothetica propositione, quia illa sine gratia infusa interna erant omnino inania, et vacua virtute ad effectum remittendi peccatum. Tamen propterea arguens non censeretur negare, eis signis externis esse adjunctam talem gratiam internam. Neque refert, Augustinum Epist. CVII, asserere : « Agnoscamus gratiam, quæ facit prodesse » doctrinam ; quæ gratia si desit, videmus, » etiam obesse doctrinam : » ubi tanquam rem experientia quotidiana comprobatam,

et notam divisionem doctrinæ a gratia interna volunt Baiani ad memoriam dumtaxat ab Augustino revocari. Nam illud « vide» mus » in eo testimonio non significat experientiam talis divisionis, sed certissimam notitiam a se ex Scripturis comprobatam hypotheticæ propositionis, qua non semel asseruit, si gratia desit interna; non prodesse, sed obesse doctrinam externam. Divisio enim doctrinæ externæ a gratia interna sub experimentum non cadit. Nam experientia peccatorum in eis, quibus affulget doctrina non est talis divisionis, sed potius conjunctionis argumentum. Siquidem poterat simul cum doctrina externa, et gratia etiam interna homo violare præceptum ; imo reus culpæ non potest censeri, nisi adfuerit gratia interna, qua illud servare sufficiens sit, ut sæpius arguimus.

Explicatur ertia asser- tio.

333. Assertio tertia pronuntians, legem datam ante gratiam, et Judæos sub lege nondum adjutos gratia extitisse , non est accipienda de omni gratia auxiliante Theologica, sed de gratia peculiari novi Testamenti propria, quæ per Antonomasiam dicitur *gratia*, et communiter ab Augustino opponitur legi, ut præmisimus n. 327 et 328. Sic lib. II contra Advers. legis, et Prophet. c. VII : « Oportebat enim, ut in te» stamento veteri lex imponeretur superbis, » de suæ voluntatis virtute fidentibus, quæ » non daret justitiam, sed juberet ; ac si » morte prævaricationis impliciti ad gra» tiam confugerent, non jubentem tantum» modo, sed juvantem, quæ novo Testa» mento revelata est. » Ubi liquido lex opponitur gratiæ, quæ in novo Testamento revelata est, quia hæc altiori, et abundantiori virtute juvat novæ legis cultores. Et q. LV super Exodum : « Timor incussus est eis, qui » gratiam nondum intelligebant, ut de sua » infirmitate, atque peccatis per legem con» vincerentur, et lex illis fieret pædagogus, » quo perducerentur ad gratiam quæ est in » fide Jesu Christi. » Lex dicitur pædagogus ad gratiam novi Testamenti, quæ est in fide Christi jam nati, quia timor pœnæ lege incussus ducit ad charitatem infusam ab Spiritu sancto quam Augustino prædicat gratiam novi Testamenti propriam. At spiritus timoris etiam est incussus a Deo, et proprius gratiæ Theologicæ oppositus naturæ, ut vidimus D. XXII, sect. VII. Itaque lex ab Augustino non opponitur omni gratiæ Theologicæ, sed gratiæ charitatis novi Testamenti propriæ.

334. Item sententia XXXI, apud Prosperum : « Qui legem dedit, ipse dedit et » gratiam. Sed legem per servum misit » cum gratia ipse descendit : ut quia lex » ostendit peccata, non tollit, volentes le» gem suis viribus exequi, nec valentes » cogantur ad gratiam. » Gratia, cum qua Christus descendit, novi Testamenti propria est. Ergo hæc sola apud Augustinum opponitur legi. Et lib. XV contra Faustum, c. VIII : « Eadem lex, quæ per Moysem data est, » gratia, et veritas per Jesum Christum » facta est, cum accedit litteræ spiritus, » (scilicet charitatis, proprius filiorum Dei) « ut inciperet impleri justitia legis. » Ubi legem per Moysem datam solum distinguit a gratia, quæ per Jesum Christum facta est. Hujus Augustinianæ mentis solum distinguentis legem a gratia novi Testamenti, et non universim ab omni gratia Theologica manifestum argumentum est, quod gratiam a lege divisam nuncupet tollentem peccatum vivificantem, mortuum peccatorem, justificantem, liberantem a peccato, et quid simile. Quia spiritus proprius novi Testamenti est charitatis, et amoris filialis Dei, qui solus potest hominem a peccato liberare : spiritus vero veteris legis est servilis, et timoris pœnæ, qui solus, licet vitiosus non sit, peccatorem justificare non valet, sic Epist. CVII : « Hoc opus est gratiæ tollentis » peccatum, et vivificantis mortuum pecca» torem, non opus legis ostendentis pecca» tum, nec a peccato vivificantis. » Et lib. de Grat, et lib. arb. c. XII : « Sub lege enim » erant, non sub gratia, et ideo eis dominaba» tur peccatum, a quo non fit homo liber » lege, sed gratia. » Et serm. XIII. de Verbis Apost. legem ait « Datam esse, ut non » morbus sanaretur, sed ut prævaricatione » morbo crescente medicus, id est, gratia » quæreretur. » Et Epist. CXIV : « Intelli» gens, quare lex sit data per ejus com» minationem, confugit ad gratiam libe» rantem. » Et lib. de spiritu et litt. c. X : « Voluntas nostra ostenditur infirma per » legem, ut sanet gratia voluntatem. » Quibus innumera alia adjici possent, quæ manifesto exprimunt, gratiam legi ab Augustino contrapositam non esse aliam, quam charitatis, et filiorum novi Testamenti propriam. Præterquam dari aliam Theologicam naturæ oppositam, et supernaturalem, communis est Theologorum sententia, quam muniemus Disp. seq.

335. Porro duplici ratione Augustinus hanc gratiam legi opponit, et antonomastice usurpat *gratiam*, quia duplici ratione peculiaris est gratia. Prima, quia non solum elevat infirmitatem naturæ, sicut gratia legi veteri accincta, sed etiam difficultatem operandi ortam ex concupiscentia, quam gratia veteris legis relinquebat. Sic lib. LXXXIII. qq. quæst. LXVI : « Ubi ergo non est gratia » liberatoris auget peccandi desiderium » prohibitio peccatorum. Accedente autem » gratia id ipsum, quod lex onerose jus- » serat, jam sine onere, et libentissime » implemus. » Et paulo post : « Sub istis » passionibus, tanquam sub viro dominante » agebat anima, antequam veniret gratia.» Et lib. I, q. I, ad Simplicianum : « Quia » ergo ab hominibus nondum spiritualem » gratiam percipientibus suavius admitti- » tur, quod vetatur, fallit peccatum falsa » dulcedine. » Et in Exposit. proposit. ex Epist. ad Roman. n. 13 : « Sub lege pugna- » mus, sed vincimur, et quia nondum est » gratia, superamur.» Et serm. VI. de Verbis Apostoli, c. VII. «Lex enim jubebat, et non » implebat, quia caro, ubi non erat gratia, » invictissime resistebat. » Quibus et aliis plurimis gratiæ a lege divisæ id peculiare tribuit Augustinus ut superet difficultatem, et resistentiam operandi ex carnis concupiscentia insurgentem, ejusque victoriam non solum possibilem, sed etiam facilem reddat. Quod gratiæ veteris legis datum non erat, quia ea non excedebat intentionem, et vim movendi voluntatem, quam secum ferunt cogitationes, et affectiones naturales honestæ, qua communi ministerio creaturarum excitantur, et quibus ex communi lege providentiæ supernaturalis cogitationes, et affectiones supernaturales inferuntur.

336. Secunda ratio est, quia gratia novi Testamenti propria altioris, et elevatioris conditionis est, ut pro famosiori significato sibi usupet nomem *gratiæ*, nempe pertinet ad charitatem, et amorem justitiæ, spiritumque filialem Dei. Gratia vero legis terrentis ad timorem pœnæ, et spiritum servilem juxta illud Apostoli : *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore ; sed spiritum filiorum Dei.* Quare Augustinus ea solum ratione legem terrentem separat a gratia, quia solum movebat agere timore pœnæ, et non amore justitiæ, et charitatis, prout ex gratia novi Testamenti operamur. Sic q. XV super Deuter : « Homo potest fa- » cere opus legis per charitatem justitiæ, » quod non potest per timorem pœnæ. Quæ » charitas gratia est novi Testamenti. » Et in Commentario Epist. ad Galat., cum docuisset, Judæos opera bona ex timore fecisse, ait : « Ideo quædam opera legis imple- » bant, quæ in sacramentis sunt ; illa vero » quæ ad bonos mores pertinent, implere » omnino non poterant. Non enim implet » ea, nisi charitas. » Quidnam autem sit illa charitas, mox explicat adjiciens : « Quia et » hominem si propterea non occidit aliquis, » ne et ipse occidatur, non implet præceptum » justitiæ : sed si ideo non occidat, quia » injustum est, etiamsi id facere possit im- » pune. » Itaque charitas a Judæis aliena non solum erat dilectio Dei, sed etiam amor justitiæ pertinens ad virtutes morales. Et lib. de fide, et operibus c. XXIII, disserens de Gratia novi Testamenti veteri legi opposita : « Ab hoc reatu graviore liberat » gratia Spiritus sancti per Christum, quæ » diffusa charitate in cordibus nostris do- » nat justitiæ dilectionem, qua immoderatio » concupiscentiæ superetur. » Et lib. II contra Adversar. legis, et Phophet. c. II, cum præmisisset, legem inflammare prohibitione desiderium concupiscentiæ addit : « Quod non extinguitur per jubentem lit- » teram timore pœnæ, sed per juvantem » spiritum dilectione justitiæ. » Ergo gratiæ legi oppositæ excellentia propria est operari, non ex timore servili pœnæ, sed ex amore ingenuo, et filiali justitiæ. De quo vide alia Disp. XXII, n. 128. Cum quo tamen stat adesse gratiam Thologicam, et infusam a Deo ad timorem pœnæ lege veteri incussum, ut præmisimus Disp. XXII, n. 73 et seqq. quia talis timor virtuosus, et salutaris esse potest, ut ibidem ostendimus sect. IV et seqq.

Explicatur quarta assertio.

337. Quarta demum Augustini assertio adscribens Judæis impossibilitatem implendi legem, intelligenda est de impossibilitate consenquenti, et morali, non vero antecedenti, et physica ; quia ut superioribus cepiose sancivimus, sine potestate antecedenti implendi legem non poterant Judæi reatum culpæ, et pœnæ prævaricatione legis contrahere, nec poterant ad impossibilia obligari. Porro Augustino, et aliis Patribus solitum esse appellare *impossibile*, quod tantum difficile, et impotentia sola consequenti non est possibile exposuimus variis Augustini, et aliorum Patrum testimoniis n. 146,

et seqq. Id quod nunc clarius deprehenditur, quia totam impossibilitatem Judæorum ad servandam legem revocat in resistentiam concupiscentiæ, et difficultatem superandi illam. Sic q. LXXIV, in Exodum de Judæis : « Præcepta datæ legis implere » non possunt, dum serviunt desideriis carnalibus. » Et serm. de V portic : « Voluerunt sanari, et cognoverunt se laborare, quod non cognoscerent, nisi datam » legem implere non possent. » Quibus impossibilitatem implendi legem revocat in desideria carnalia, et laborem sive difficultatem illis resistendi. Et serm. VI, de Verbis Apost. c. VII : « Lex jubebat, et non implebat, quia caro, ubi non erat gratia, invictissime resistebat. » His plena sunt Augustini scripta, quibus prodit, necessitatem gratiæ Christianæ, et impossibilitatem adimplendi præcepta legis Judæis adfuisse, quia carnalibus, et temporalibus bonis dediti ingentem concupiscentiæ rebellionem, et justitiæ sectandæ difficultatem experiebantur.

338. Ex alio capite absentiam gratiæ sufficientis in populo Judæorum arguunt, scilicet ex multiplici conditione status illius Gentis propria. Prima est, quia Synagoga considerata, ut Synagoga non erat aliud, quam terreni populi turba, hominumque carnalium congregatio solis bonis terrenis, et carnalibus incubantium, et propter solam felicitatem temporalem, et terrenam colentium unum Deum. Unde illis a Deo sola bona temporalia, et non cœlestia, et æterna promittebantur, nec a Deo aliud bonorum genus nec in hac præsenti, nec in futura vita exspectabant. Hinc illi ex solo amore, atque timore temporali, et carnali, etiam qui boni inter illos erant, aut videbantur, Decalogi, et legis præcepta servabant, quia sola bona carnalia, et temporalia diligebant, et sola mala eis contraria metuebant. At gratia cœlestis solum ad amorem spiritualium, et cœlestium bonorum, et timorem malorum eis contradicentium datur a Deo, atque adeo ejus gratiæ incapaces erant, qui eis bonis cœlestibus percipiendis, et diligendis erant incapaces. Secunda est, quia totus status veteris Testamenti erat figurativus, et Propheticus gratiæ futuræ. Ergo non ferebat secum gratiam præsentem. Tertia, quia in eo statu fuit summa ignorantia, et occultatio gratiæ. Ergo etiam illius experientia, et possessio. Has illius status conditiones comprobant variis Augustini testimoniis, ex quibus superiores consequentias conficiunt. Confirmantque discursum, quia teste Augustino in Psalm. LXXII, eo solum filii veteris Testamenti discrepabant, et præstabant Gentilibus, quod illi bona temporalia, et terrena a Deo vero ; Gentiles vero a Dæmonibus, et Idolis quærebant. Ergo sicut Gentiles gratia sufficienti destitui sunt, ita et illi erant.

339. Respondeo. Nulla fuit genti Judaicæ conditio, quæ eam reddiderit incapacem gratiæ cœlestis. Nam ubi adest libertas capax culpæ, et præcepti, adest etiam capacitas gratiæ sufficientis ad vitandum culpam, et implendum præceptum. Præterea eis adfuerunt omnia adjutoria externa creaturarum, et luminis naturalis provocantia ad verum, et bonum amorem Dei, atque justitiæ, quæ Gentilibus adesse, et auxilia gratiæ internæ ministrasse ad virtutis cultum, et amorem justitiæ, perspeximus Disp. XX. Item præ aliis nationibus eloquia Sacrarum Litterarum, propheticæ voces, et peculiaria, ac ingentia beneficia Dei, quæ eos ad Dei amorem, et cultum religiosum, et honestum, gratitudinem, justitiam, et misericordiam, omnemque virtutis usum, et veram peccatorum pœnitentiam crebris, et clarissimis documentis alliciebant, cum veteris Testamenti scripta, et eloquia prophetica his admonitionibus sint plena, et tunc, sicut nunc insertis a Deo auxiliis gratiæ ad bonos ejusmodi affectus provocarent. Nullam enim Deo fuisse curam, et voluntatem, ut Judæi promoverentur ad veram sectandam justitiam, et salutem consequendam æternam, sed solam felicitatem terrenam, non potest viro Catholico, et religioso credi, cum Deus eos in felicitatem æternam creaverit, et solum in hanc consequendam destinaverit felicitatem temporalem. Nec refert, Deum eos solis promissis temporalibus implevisse, et comminationibus pœnarum temporalium terruisse; quia hæc media elegit Deus eorum ingeniis mercenariis aptissima, ut viam sterneret ad verum Dei amorem, gratitudinem, religionem, et omnem justitiæ cultum. Nam et amor mercenarius Dei, et timor servilis pœnæ potest esse bonus, et salutaris, elicitusque auxilio gratiæ, ut vidimus Disp. XXII, et hi affectus præduces sunt ad sincerum, et genuinum amorem Dei, atque justitiæ, ut ibidem ex doctrina Augustini, et Patrum monstravimus

340. Unde prima status Judaici conditio objecta solum arguit, Judæos de facto non dilexisse, nec coluisse veram morum honestatem, et justitiam, sed solam felicitatem temporalem, et terrenam, non vero id fuisse illis impossibile; quia Augustinus solum refert factum, non vero impossibilitatem antecedentem, sed consequentem ab ea Gente sibi factam ex vitiis, et pravis, ac terrenis affectionibus, quibus libere adhærebant. Secunda vero solum probat, eos caruisse gratia, quam veteris Testamenti status prænuntiabat, et repræsentabat futurum, nempe beneficia in novo testamento futura, et Christianorum propria; secus vero gratia omnibus naturæ elevatæ ad finem supernaturalem statibus communi, et externis creaturarum ministeriis annexæ, quam non prophetabat venturam, sed obtinebat possessam. Tertia item solam prodit ignorantiam, et occultationem gratiæ novi Testamenti, et mysteriorum, quæ fides Christi profitetur, non vero ejus justitiæ, quam ratio naturalis assequitur, et eloquia prophetica, et vetera Scripta Sacra continent clarissimam. Præterquam quod potest ignorari, et simul possideri gratia auxilians sufficiens; quia hæc experimento per se sensibilis non est, et cum effectus carentia est compossibilis. Nec quidquam his oppositum continent Augustini testimonia, quæ Baiani promunt.

341. Ex dictis etiam ruit confirmatio discursus præcedentis. Tum quia etiam infidelibus fuerunt gratiæ sufficientis auxilia, ut colligere est ex Disp. XX. Tum quia licet Judæi moribus nihilo distaverint ab infidelibus, beneficiis tamen divinis longissime ab eis recesserunt, præsertim institutionibus divinis ad pietatem, et justitiam commoventibus, quibus gratiæ cœlestis auxilia inserta sunt. Negari saltem non potest, eis adfuisse auxilia ad confessionem, et cultum veri Dei, quæ Augustinus illis præ Gentilibus adscribit. Tamen crebro ad idola colenda conversi sunt. Ergo saltem hæc auxilia in eis pure sufficientia, et inefficacia fuerunt. Unde tandem concluditur, vanam et sine solido fundamento esse paradoxam hanc Baianorum sententiam, quæ in statu naturæ lapsæ omnem gratiam pure sufficientem pertinaciter tuetur negandam.

DISPUTATIO XXIV.

AN INFIRMITAS NATURÆ LAPSÆ VENDICET GRATIAM EFFICACEM ESSENTIALI DISCRIMINE DIFFERENTEM A GRATIA EFFICACI NATURÆ SANÆ?

Vidimus infirmitatem naturæ lapsæ non excludere gratiam pure sufficientem, et non efficacem in eis, qui reipsa non operantur bonum, et peccant. Videndum nunc, an in eis, qui reipsa bene operantur, et merentur, talis infirmitas vendicet distantiam essentialem gratiæ ab ea, quæ ante peccatum in statu naturæ integræ in nomine, et Angelo efficax fuit; et quænam sit talis differentia? Quæ controversia præcedenti annexa est; quia Baiani ratione ejusdem infirmitatis naturæ profitentur, nullam in statu naturæ lapsæ esse gratiam sufficientem, quæ efficax non sit, et omnem gratiam efficacem naturæ lapsæ essentiali discrimine differentem esse a gratia efficaci naturæ innocentis, et integræ.

SECTIO I.

Baiana sententia constituens essentiale discrimen.

Quædam præmittuntur.

1. Præmitto, hanc controversiam non esse de gratia habituali, sed actuali tantum. Nam Baiani non eo desipiunt, ut gratiam habitualem naturæ lapsæ essentiali differentia discriminent a gratia habituali naturæ integræ; fatentur enim gratiam justificantem habitualem, et virtutes habituales infusas ipsam sectantes in utroque statu esse ejusdem naturæ, et speciei. Item præmitto, gratiam efficacem nunc sumi a pure sufficienti distinctam, scilicet eam, quæ cum actuali arbitrii operatione conjuncta, et connexa est, sive ea connexio, et conjunctio sit essentialis, et intrinseca auxilio, sive contingens, et extrinseca, ut efficacia

superaddat sufficientiæ connexionem, et conjunctionem cum actuali consensu, et operatione arbitrii. Tertio præmitto, quæstionem esse de gratia, quoad substantiam supernaturali, quæ ad actus arbitrii entitate supernaturales, et elicitos concursu necessario habituum supernaturalium concurrit, et movet arbitrium ad agendum. Nam Baiani solos actus entitate supernaturales non solum meritorios, et salutares, sed etiam moraliter bonos, et concursu gratiæ actualis indigentes agnoscunt, quamvis enim natura suapte virtute naturali non sufficiat ad illos, simul tamen cum gratia suum confert concursum, cum non se habeat mere passive ad illos, sed vere illos agat, mereaturque per illos. Quare ejus naturalis infirmitas, et valetudo potest esse ratio dubitandæ differentiæ auxiliorum, quæ naturam in statu infirmitatis, et valetudinis juvant. Sicut differentia naturalis intellectus, et voluntatis, nec non auditus, et visus inducit differentiam auxiliorum, quæ activitatem naturalem moralem earum potentiarum differentium elevant ad proprios actus entitate supernaturales.

Sententia Baiana.

2. Igitur asseverantissime, et tenacissime tuentur Baiani, essentiale interesse discrimen inter gratiam efficacem naturæ lapsæ, et integræ, minimeque posse naturam lapsam agere actum aliquem salutarem cum gratia actuali, cum qua agit natura integra, neque e contra naturam integram cum gratia, cum qua reipsa operatur natura lapsa, sed alteram gratiam ab altera necessario esse debere differentem virtute specifica movendi voluntatem, et agendi salutarem actum. Quippe natura lapsa vulnere peccati ægrota, et infirma est, integra vero immunis a peccato sana est, et robusta. Natura autem ægrota, et infirma validiori auxilio indiget, disparisque conditionis, ac virtutis ab eo, quo indiget natura sana. Medicamenta enim, et alimenta, quæ ægroto homini necessaria, et utilia sunt, sano, et robusto sunt inutilia, et inepta. Si enim eisdem prorsus auxiliis posset eosdem actus operari natura lapsa, ac integra, nulla esset status valetudinis, et infirmitatis differentia; imo nulla potest esse virium ægritudo, et infirmitas, ubi natura valet cum solis sanitatis auxiliis eosdem actus salutares operari. Quis enim censeat oculum infirmum, qui cum eodem lumine, eademque specie impressa sine alio adminiculo potest visionis actus æque perfectos, ac sanus elicere? item ægrotum hominem eum, qui eisdem alitur cibis, quibus sanus, et absque medicinæ auxilio ad eosdem motus, eademque opera potens, et sufficiens est? Virium enim infirmitas, et integritas vendicant effectuum, et auxiliorum disparitatem, quæ disparem utriusque qualitatis conditionem testentur. Unde auxilium naturæ lapsæ vocant « medicinale, » et infirmitatis, ac salvatoris proprium; quia ad sanandam infirmitatem naturæ destinatur, et a Salvatore, qui ad medendum nostro vulneri, et languori venit in mundum, providetur. Quod rursus explicant; quia gratia naturæ lapsæ est victrix concupiscentiæ, et liberatrix voluntatis a captivitate peccati, in quam hominem induxit morbus concupiscentiæ. Gratia vero naturæ integræ ejusmodi virtute resistiva concupiscentiæ et captivitatis peccandi liberativa caruit; quia in eo statu aberat concupiscentia, cum qua posset confligere voluntas rationalis, et gratia.

3. Deinde in specie utriusque gratiæ diversitatem revocant in efficaciam, et connexionem diversam cum consensu arbitrii. Nam gratia efficax naturæ integræ non est intrinsece connexa cum operatione, et consensu arbitrii, sed cum illius dissensu compossibilis est; gratia vero naturæ lapsæ est intrinsece efficax, et connexa cum arbitrii consensu, quin possit cum actuali ejus dissensu conjungi. Nam ad integritatem, et sanitatem libertatis pertinet, ut ejus arbitrio relinquatur actio, et cum sola sufficientia possit se, et alia comprincipia determinare, ad quam voluerit contradictionis partem, componendo utramque cum illis; ad infirmitatem vero, et ægritudinem arbitrii spectat, ut virtute se, et sua comprincipia determinandi destitutum sit, et actio sibi non a se, sed ab auxilio supervenienti tribuatur, ideoque auxilium tale sit, ut secum ferat efficaciam, et connexionem intrinsecam cum actione, et consensu arbitrii. Nam si tale auxilium posset cum dissensu arbitrii conjungi, sane determinato agendi esset ab arbitrio, et non ab auxilio, et consequenter arbitrium se valens determinare ad agendum non esset ægrum, et infirmum, siquidem valeret cum auxilio indifferenti se, et auxilium ad agendum applicare, et adigere, sicut in statu sanitatis valebat. Explicatur rursus; quia in statu naturæ integræ nulli erant concupiscentiæ

motus captivantes voluntatem in peccatum, quales sunt in statu naturæ lapsæ. Ergo in illo statu non erat necessaria gratia liberans voluntatem ab ista captivitate, quæ in hoc statu necessaria est. Gratia autem in hoc statu liberans voluntatem a captivitate, et necessitate peccandi ejus efficaciæ esse debet, ut eam necessitatem vincat per vim contrariam æque determinantem, et necessitantem arbitrium ad bonum. Ergo in hoc statu necessaria est efficacia gratiæ intrinseca, quæ in statu integritatis non erat necessaria.

Consectari juxta Baianos.

4. Huic differentiæ ex efficacia intrinseca, et extrinseca auxiliorum desumptæ nectunt alias, ceu proprietates consequentes ipsius. Primo, gratiam efficacem naturæ lapsæ determinare arbitrium ad agendum; gratiam vero naturæ integræ arbitrium relinquere indifferens. Secundo, gratiam naturæ infirmæ donare arbitrio actionem, et meritum; sanæ vero gratiam non donare. Tertio, hanc gratiam discernere operantem a non operante; illam vero non discernere, sed ab arbitrio totam discretionem provenire. Quarto, gratiam medicinalem esse causam principalem meriti, et arbitrium minus principale. At sanitatis gratiam esse causam minus principalem, quam arbitrium. Quinto, gratiam in statu naturæ lapsæ facere, ut faciamus, secus vero in statu naturæ integræ. Sexto, in statu sanitatis posse dari gratiam sufficientem, quæ inefficax sit; in statu vero infirmitatis nullam dari gratiam sufficientem, quæ non sit efficax. Septimo, hominem lapsum non posse sicut integrum partiri gloriam, et laudem boni operis cum Deo, et auxilio gratiæ. Octavo, gratiam integritatis agere, si velimus; infirmitatis vero agere, quod velimus. Demum gratiam naturæ integræ exspectare actionem arbitrii priorem, qua determinetur actio gratiæ posterior; gratiam vero naturæ lapsæ non subsequi, sed præire actionem arbitrii, quod a gratia determinatur ad agendum. Quibus alias similes conditiones adjungunt.

5. Simili consequenter discrimine libertatem arbitrii in utroque statu essentialiter distinguunt. Nam arbitrii sani libertatem constituunt necessario indifferentem ad duo extrema opposita, contrariamque necessitati determinationis antecedentis; libertatem vero arbitrii infirmi consistere volunt cum omnimoda necessitate antecedenti, et inevitabili absque potestate antecedenti ad opposita extrema indifferenti, contrariarique solum coactioni, et violentiæ; ideoque arbitrium destitutum gratia sufficienti ad implendum præceptum existere liberum ad peccandum absque potestate antecedenti vitandi peccatum, et adimplendi præceptum; præventum vero gratia efficaci liberum esse ad merendum adimpletione præcepti, licet non sit indifferens ad dissentiendum, et resistendum gratiæ, violandumque cum illa præceptum. Unde libertas sana potest se determinare ad bene agendum, secus vero infirma, quæ non potest agere, nisi a Deo, et ejus auxilio determinata. Item libertatis sanæ est, quod possit agere, si velit; infirmæ vero, quod possit agere, et velit. Quibus alias differentes proprietates utrique libertati adscribunt, consequenter ad eas, quas nuper de gratia utriusque libertatis auxiliatrice enumeravimus.

6. Cum autem ad explicandum veniunt, quænam sit gratia efficax naturæ lapsæ, explodunt primo, qualitatem physice prædeterminantem, et omnem aliam motionem, et actionem mortuam, quæ vitalis actus non sit. Secundo, procul rejiciunt omnem cogitationem congruam etiam supernaturalem. Tertio, decernunt, esse delectationem, et suavitatem voluntatis in bono, superantem omnem delectationem concupiscentiæ in malo. Quarto, hanc delectationem gratiæ non esse affectionem aliquam simplicem, et inefficacem, etiam charitatis infusæ, quæ cum affectu peccandi compossibilis est, sed dilectionem efficacem justitiæ, et bonitatis divinæ elicitam a charitate, et infusam nobis ab Spiritu sancto sine nobis valentibus illam impedire. Quia juxta doctrinam Augustini infirmitas naturæ non alio medicamento sanatur, nec morbus concupiscentiæ alio remedio depellitur, quam ista delectatione justitiæ, et efficaci dilectione charitatis infusa ab Spiritu sancto. Unde etiam ab ista gratia relegant omnem virtutis moralis affectum supernaturalem, et efficacem non elicitum a charitate stricta, et Theologica Dei; quia nullum virtutis moralis affectum agnoscunt a tali charitate non elicitum, et indistinctum, ut recensuimus Disp. XXII.

7. Huic sententiæ sic propositæ tuendæ nullum asciscunt Scholasticum patronum, sed solum Augustinum, quem soli Baiani hujus doctrinæ assertorem invenerunt; quia re vera omnes scholastici Scriptores illi refragantur, quod nullus istam utriusque

gratiæ essentialem differentiam nec agnovit, nec asseruit. Eique contradicunt omnes Theologi utriusque familiæ Dominicanæ, et Jesuiticæ; inter quos maxima, et celebris de efficacia gratiæ controversia olim incepta fuit et nunc perseverat. Utrique enim gratiam efficacem uno, et pari modo in statu naturæ integræ, et lapsæ constituunt, et nullam pro diversa utriusque status conditione differentiam essentialem gratiæ supernaturalis in ordine ad actus salutares, et supernaturales admittunt. Quamvis vero utrisque Theologis partim videantur adhærere Baiani, Jesuiticis in statu naturæ integræ, Dominicanis vero in statu naturæ lapsæ, longissime tamen ab utrisque discrepant, etiam in ea parte, in qua eis consentire videntur. Discrimina utriusque partis a sententia Baiana vidimus, et expendimus Disp. VII, sect. II.

Eadem sententia Baiana ac Calviniana et Lutherana.

8. Ejus sententiæ, et discriminis gratiæ, et libertatis in utroque statu non alios auctores, et primos inventores assequor, quam ab Ecclesia proscriptos, nempe Michaëlem Baium, Calvinum, et Lutherum. Nam Baius magnam suorum errorum partem in eo utriusque status discrimine fundavit, diversas vires gratiæ, diversamque libertatis conditionem in statu naturæ integræ, ac in statu naturæ lapsæ pluribus assertis celebrans, quæ superioribus produximus, et expendimus. Quo etiam fundamento, et discrimine viam paravit Calvinus libertati destruendæ in statu naturæ lapsæ. Sic in Antidoto contra Tridentinum, sess. VI, sub init. : « In eo hallucinantur, quod nullum » observant inter regenerationis gratiam, » quæ nunc miseriæ nostræ subvenit, et » primam, quæ Adæ data fuerat, discrimen, » quod desereret, si vellet, etc. » Item lib. II, Instit. c. III, § 10 : « Talem fuisse hominis » adhuc stantis conditionem, concedimus, » ut potuerit in alteram partem inclinare; » sed cum suo exemplo docuerit, quam mi- » serum sit liberum arbitrium, nisi Deus in » nobis velit, et possit, quid fiet nobis, si ad » eum modulum suam gratiam nobis im- » pertitur? » Idem habet Lutherus in Genesim c. II. Itaque Calvinus, et Lutherus in homine stante, et integro illud agnoscunt discrimen ab homine lapso, et infirmo, quoad gratiam auxiliantem, ut integer indifferentem ad utramque partem, lapsus vero determinantem, et necessitantem ad unam tantum partem gratiam obtineat. Quod est ipsissimum Baianorum assertum.

Plurima continet examine Theologico digna.

9. Superior Baianorum sententia plurima continet Theologico examine digna; quæ de gratia naturæ integræ adstruit, expendimus Disp. VII, et rejecimus tanquam adversaria non solum doctrinæ Jesuiticæ, sed etiam Catholicæ. Plura eorum, quæ adscribit gratiæ naturæ lapsæ, discussimus præteritis disputationibus, et non solum Dominicanæ doctrinæ, sed Sacrarum Litterarum, Conciliorum, et Patrum, præsertim Augustini, et discipulorum ejus assertis contraria, spatiose ostendimus, ut in statu naturæ lapsæ libertatem moralem arbitrii, capacem meriti, et demeriti non vendicare potestatem indifferentem ad opposita, nec antecedenti, et inevitabili necessitati, sed soli coactioni, et violentiæ contrariari : nullam in natura lapsa esse gratiam sufficientem, quæ efficax non sit, ideoque eos omnes, qui peccant, et præcepta violant, destitutos reipsa esse gratia sufficienti ad non peccandum, et implendum præcepta; aliaque his annexa. Quæ vero de efficacia intrinseca gratiæ medicinalis in genere asserit, non licet nunc explodere, et impugnare, quia in eo asserto convenit Baiana sententia cum Dominicana quam scriptis publicis impugnari prohibitum est a sede Apostolica. Cæterum duo de hac gratia naturæ lapsæ præsenti disputationi examinanda subjicimus, quæ subjecto nostrarum disputationum consentanea sunt, et a sententia Dominicana longe remota. Alterum est in genere discrimen essentiale gratiæ medicinalis a gratia naturæ sanæ. Alterum in specie discrimen, quod collocant in solo amore efficaci Dei infuso ab Spiritu sancto. In quibus rejiciendis nobiscum Prædeterminatistæ conveniunt.

SECTIO II.

Impune potest Baiana sententia, et essentialis differentia gratiarum utriusque naturæ impugnari inviolatis legibus prohibentibus controversiam de gratia efficaci.

Ante impugnationem præmonitum.

10. Prius tamen, quam impugnationem aggrediamur, explanare oportet, an liceat nobis hanc disputationem publicam inire, et vulgare. Forte enim non deerunt, qui eam calumnientur esse a sede Apostolica prohibitam, et decretis sanctissimorum Pon-

tificum adversariam. Nam Paulus Papa V decretum edidit, quo Nuntiis Apostolicis præscripsit, ne ab ullo Theologo sive regulari, sive sæculari sinant imprimi in materia de auxiliis, etiam sub prætextu commentandi S. Thomam, quin prius scripta mittant ad sanctam Inquisitionem Romanam ad tollenda scandala, et dissensiones, quæ in Ecclesia Catholica oriebantur occasione operum de auxiliis. Quod decretum sanctissimus Dominus Noster Urbanus VIII anno 1625, die 22 Maii, alio suo decreto confirmavit, et innovavit, districte præcipiens omnibus, et singulis Theologis tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus, ut non audeant quoquo modo in lucem edere tractatus, vel compositiones ex professo, vel incidenter quacumque occasione, prætextu, vel modo de materia auxiliorum divinorum, sine expressa, et speciali licentia a Sanctitate sua in Congregatione sancti Officii obtinenda. Insuper idem sanctissimus Dominus, anno præterito 1641, die 1 Augusti, in Bulla speciali « Alias fel. record. Paulus Papa V, » mandavit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, et privationis dignitatum officiorum, vocis activæ, et passivæ, facultatis concionandi, publice legendi, docendi, et interpretandi ipso facto absque alia declaratione incurrendæ, aliisque arbitrio Sanctitatis suæ pœnis infligendis etiam corporalibus, « ne in posterum audeant imprimere, » nec quoquo modo in lucem edere libros, » tractatus, compositiones ex professo, vel » incidenter, etiam sub prætextu commen- » tandi divum Thomam, seu in Philosophi- » cis agendi de concursu causæ primæ cum » secunda, et præsertim defendendi, aut » impugnandi librum Cornelii Jansenii, cui » titulus Augustinus, vel Theses Patrum » Societatis Jesu, aliasque scripturas, ut » infra prohibitas, aut alia quavis occasione, » vel modo de materia auxiliorum divino- » rum seu de gratia, et libero arbitrio » tractantes sine expressa, et speciali licen- » tia a Sanctitate sua in Congregatione » sancti Officii obtinenda, donec aliud in » hac materia a Sede Apostolica fuerit ordi- » natum. »

Objectio. 11. At hæc nostra disputatio tota est de qualitate, et natura auxiliorum gratiæ : rursus scripta Cornelii Jansenii in eadem materia impugnat, et carpit, quia tota doctrina, quam Baianis adscripsimus, Janseniana est, quod speciali decreto in Bulla superiori prohibetur. Ergo tota hæc disputatio interdicta est. Confirmatur : Theses, et scripta Lovaniensium contra Cornelium Jansenium prohibita sunt in eadem Bulla, quia disserunt de materia auxiliorum. Nostra disputatio disserit de eadem ipsa materia, quam continent illæ Theses, ac scripta Lovaniensium. Ergo etiam erit interdicta.

Diluitur. 12. Hanc objectionem, et calumniam attigi et præoccupavi Disp. VII, sect. II, ignarus tunc omnino Bullæ, quam sanctissimus Dominus Urbanus VIII, occasione dissensionum Lovaniensium, quæ inter Patres Societatis, et Cornelium Jansenium, ejusque Patronos exortæ sunt, promulgavit. Ejusque Bullæ notitia impulit, ut huic difficultati denuo uberius satisfacerem, et scripta nostra ab inobedientiæ calumnia contra Sedem Apostolicam, cujus præceptis obsequentissimi sumus, vindicarem. Quare duæ nunc prohibitiones scriptorum de auxiliis distinguendæ sunt. Altera pristina, quæ edita est primum a Paulo V, et deinde confirmata, et innovata ab Urbano VIII ad sedandas contentiones, quæ in hac controversia de auxiliis divinæ grætiæ inter Theologos Societatis, et Dominicanæ familiæ olim arserunt, et nondum omnino extinctæ sunt. Altera recens, quæ anno præterito edita est ab Urbano VIII ad tollenda scandala, quæ liber Cornelii Jansenii peperit. Neutri tamen prohibitioni scripta nostra contraire reor. Pro quo explicando notare aliqua operæ pretium est.

Prima notatio. 13. Noto primo, sub prima prohibitione generali Tractatuum de auxiliis divinæ gratiæ non excludi omnem disputationem de auxiliis in genere, sed eam solum, quæ in specie de efficacia intrinseca, vel extrinseca eorum, seu discrimine auxilii efficacis a sufficienti inter Patres Societatis, et Theologos Dominicanos cœpta fuit, et coram summis Pontificibus Clemente VIII et Paulo V advocata et examinata. Nam decretum Pauli V eo solum directum fuit, ut hanc controversiam specialem inter has duas familias exortam mitigaret, et contentiones, et offensiones pacis publicæ ab ea manentes impediret, ut omnibus Ecclesiæ Theologis persuasissimum est ; nec alia ejus decreti occasio, et publicæ pacis turbatio in materia de auxiliis tunc temporis fuit, nisi quam hæc controversia specialis de efficacia divinæ gratiæ, et differentia auxilii efficacis ab inefficaci excitavit. Quare post eam prohi-

bitionem impune excusa sunt, et quotidie excuduntur plurima scripta de auxiliis divinæ gratiæ, quæ de efficacia non disserunt, scilicet quæ de natura auxiliorum in genere, de ejus divisione, de necessitate ad opera salutaria, de causis eorum, et aliis hujusmodi disputant. Quo consilio cum ad Sedem Apostolicam mitterentur tres Tomi de gratia elaborati a doctissimo nostro Suario, permissi sunt in lucem edi primus, et tertius, qui plurima, et fere omnia de auxiliis divinæ gratiæ subjecta continent, et solus secundus reservatus fuit, donec a Sede Apostolica edendi facultas concederetur ; quia in solam efficaciam divinæ gratiæ explicandam incumbebat. Etenim plurima a priscis Theologis, a Magistro sententiarum usque ad Banez, et Molinam, quin gratia physice prædeterminans, nec scientia media. et efficacia gratiæ ab eventu conditionato desumpta audiretur in Scholis de auxiliis gratiæ tradita sunt, quæ nunc absque dispendio sacræ Theologiæ, et notitiæ principum mysteriorum fidei, quæ gratiam Dei complectuntur, prætermitti non possent. Credibile enim non est, Sedem Apostolicam voluisse, ut his temporibus non doceatur necessitas gratiæ ad opera meritoria contra Pelagium a plurimis Conciliis, et Patribus Ecclesiæ, omnibusque Theologis, continuo sancita; nec disseratur, an ad singula opera bona moralia, ad victoriam tentationum, ad dilectionem Dei, ad impletionem præceptorum necessaria sit? an prædestinatio ortum ducat ex operibus naturæ absque auxilio gratiæ? et an effectum sortiatur absque illo? et de aliis plurimis, quæ absque ullo pacis detrimento, et maximo Ecclesiæ emolumento disseruntur. Sola igitur efficacia gratiæ, quæ duas familias Dominicanam, et Jesuiticam in sententias dissentientes contentiose dividit, comprehensa est sub decreto Pauli V prohibente scripta de auxiliis.

14. Quare consequenter etiam credendum est, in eam prohibitionem non venire dissertationes de efficacia gratiæ, quæ controversiam utriusque familiæ non attingunt, et aliud efficaciæ genus, in quo neutri parti favetur, aut contradicitur, statuere contendunt. Tum quia prædictum Pauli V decretum alio non respexit, quam ut prædiceretur occasio contentionum quæ ex prædicta controversia manabant. Tum quia adhuc post latam eam legem plurima scripta vulgantur contra efficaciam gratiæ Calvinianæ et Lutheranæ, permittente, et probante Sede Apostolica. Quis enim credat edentibus quotidie Hæreticis frequentia scripta in favorem suorum errorum, et impugnationem doctrinæ Catholicæ, et Tridentinæ, nolle Sedem Apostolicam, ut eorum impetus frangantur, et fraudes detegantur cum detrimento fidei Catholicæ, et fidelium infirmorum periculo? Identidem poterat nunc publicis scriptis resisti aliis hæreticis, qui contra dogmata Catholica, sive de natura, sive de necessitate, sive de efficacia auxiliorum gratiæ novos errores disseminarent. Ubi igitur controversia non sit de subjecto disputationum, quæ Romæ coram sede Apostolica utrinque a Religione Dominicana, et Jesuitica habitæ sunt, etiamsi ea sit de efficacia divinæ gratiæ, censeri non debet contraire decreto Pauli V.

15. Noto secundo, non alia scripta interdici ab Urbano VIII, et decreto edito an. 1625, et bulla promulgata anno 1641, quam ea, quæ a Paulo V interdicta sunt : atque adeo ab Urbano VIII non prohiberi scripta, quæ non pertinent ad controversiam de efficacia gratiæ inter familiam Dominicanam, et Societatis susceptam, et aliud omnino longe dissidens de auxiliis divinæ gratiæ subjectum explorant. Id apertissime conficitur ex Bulla præfata. Nam ut suam prohibitionem concludat in exordio proponit decretum Pauli V vetans editionem operum de auxiliis; deinde ejus decreti renovationem, et confirmationem factam a sua Sanctitate anno 1625, rursus decernit : « Ut » nullus in posterum audeat dictis Decretis » contraire : pro nunc eadem Sanctitas sua » inhærendo Decretis a Paulo V, et a San» ctitate sua emanatis librum Jansenii, cui » titulus Augustinus, Lovanii impressum, » nec non Theses a Patribus Societatis Jesu » Antuerpiæ in lucem editas, aliasque scri» pturas, jam vigore supradictorum Decre» torum prohibitas hoc præsenti suo Decre» to de novo prohibet, ac pro prohibitis » omnino haberi voluit. » Quibus demum immediate subjungit verba superius objecta totam Bullæ prohibitionem continentia. Ex quorum contextu, et antecedentium illatione manifestum deprehenditur, Bullæ Urbani VIII, et Decreti Pauli V prohibitionem esse eamdem in eademque opera interdicenda destinari. Quorsum enim Decretum Pauli V insereretur Bullæ cum ejusdem reno-

Secunda notatio.

vatione ab Urbano facta. Quorsum eorum Decretorum contraventio studiose adeo præcaveretur, et scopus talia decreta servandi præfigeretur Bullæ, nisi unus, et idem finis unum, et idem illorum, et Bullæ subjectum esset prohibitum?

Tertia notatio.

16. Noto tertio, controversiam a nobis cum Baianis susceptam esse longe distantem ab ea, quæ cum Dominicanis Romæ suscepta fuit, et omnino extraneam disputationibus, quas in lucem edi, et typis mandari prohibuit Paulus V. Nam præsens controversia non est directe de efficacia gratiæ intrinseca, aut extrinseca, sed de essentiali gratiæ, et efficaciæ differentia asserenda, aut neganda in utroque statu naturæ. Præterea id manifestum fecimus Disp. VII, sect. II, ostendentes Baianorum sententiam a Societatis, et Dominicanæ familiæ sententia omnino dissidere, et utrique adversari. Quis enim Jesuiticus, aut Dominicanus Theologus asseruit, auxilia gratiæ supernaturalia ad actus salutares, et meritorios necessaria deberi naturæ integræ? Quis eorum auxilia utriusque status essentiali discrimine divisit? Quis de auxiliis naturæ integræ pronuntiavit, non esse causam principalem meritorum, quibus merita jure possint adscribi? Non esse causam discernentem merentes a non merentibus, prædestinatos a reprobis? Exspectare ad agendum actionem arbitrii priorem? testimoniaque Sacræ Scripturæ complectentia gratiam Dei non intelligi de auxiliis supernaturalibus naturæ integræ? Quæ omnia Baiani tanquam dogmatica asserta promunt. Item quis eorum Theologorum de auxilio efficaci naturæ lapsæ docuit tollere libertatem necessitati, et non coactioni contrariam? illud ad simpliciter, et sufficienter posse esse necessarium? nullum in natura lapsa auxilium esse sufficiens quod non sit efficax? omnesque reprobos, et peccatores transgredientes præcepta Dei destitui auxiliis sufficientibus ad implenda illa? consequenter divina præcepta ad impossibilia obligare? redemptionem, et mortem Christi non fuisse pro omnibus hominibus, etiam reprobis, sed pro solis prædestinatis communem? providentiam denique gratiæ non comprehendere voluntatem generalem, qua Deus velit omnes homines, etiam reprobos, salvos fieri? quæ omnia etiam Baiani de gratia naturæ lapsæ tenacissime tuentur. Igitur utraque familia Baianis adversaria est, et cum Baianis potest contendere, silentio prætermissa controversia utriusque suscepta. De quo relege præmissa Disp. VII, sect. II.

Controversia vindicatur a reatu inobedientiæ.

17. Jam promptum est, nostram controversiam cum Baianis initam vendicare a reatu inobedientiæ contra decreta Pontificum. Nam, ut præmisimus, Pontificum Decreta solum prohibent scripta de efficacia gratiæ controversiam familiæ Dominicanæ, et Jesuiticæ continentia. At nostra controversia cum Baianis inita longe dissidet a controversia quæ inter familiam Dominicanam, et Jesuiticam inita fuit, ut præterita manifestum evincunt. Ergo hæc controversia cum Baianis inita non est Pontificum Decretis prohibita. Confirmatur; plura scripta de materia auxiliorum divinæ gratiæ eduntur in lucem immunia ab hoc reatu, ut quæ de necessitate gratiæ contra Pelagium; de efficacia tollente libertatem contra Calvinum, et Lutherum; de natura, et divisione gratiæ, et aliis hujusmodi disserunt; quia superiorem controversiam ex professo non expendunt. Ergo immunis etiam edi potest in lucem disputatio de qualitate auxiliorum gratiæ a Baianis asserta, qui omnino extranea est a disputatione Dominicana, et Jesuitica de efficacia gratiæ suscepta. Nam leges prohibentes disputationem de auxiliis divinæ gratiæ aut æque debent extendi ad omnia scripta, quæ de auxiliis disserunt, aut æque limitari ad ea sola, quæ prædictam controversiam complectuntur a nostra disputatione omnino alienam.

18. Item solutio prompta est ad argumentum initio objectum, scripta edi in lucem prohibita tum a Paulo V, tum ab Urbano VIII non comprehendere nostram cum Baianis dissertationem, prorsus a controversia cum Dominicanis alienam. Nec urget confirmatio deprompta ex Bulla contra Lovanienses dissensiones nuper edita. Nam (ut notatione secunda præmisimus,) ejus prohibitio omnino eadem est cum prohibitione Decreti Pauli V, nec ad alia scripta extenditur, quam ea, quæ a Paulo V interdicta sunt. Quare Jansenii liber, et Theses Jesuiticæ, omnesque Lovaniensium scripturæ, (quas nos non vidimus,) eo solum titulo vetantur, quia Decreto Pauli V, et ipsius Urbani VIII, in ejusdem confirmationem edito, contradicunt, ut in ipsa Bulla diserte proponitur: « Pro nunc eadem Sanctitas sua » inhærendo Decretis a Paulo V, et a San- » ctitate sua emanatis librum Jansenii, cui

» titulus Augustinus, Lovanii impressum, » nec non Theses a Patribus Societatis Jesu » Antuerpiæ in lucem editas, aliasque Scri- » pturas jam vigore supradictorum decreto- » rum prohibitas, hoc præsenti suo Decreto » de novo prohibet, ac pro prohibitis om- » nino haberi voluit. » Quippe Cornelius Jansenius totus est in impugnando, et mordendo Jesuiticam doctrinam de efficacia gratiæ, nec non Dominicanam; notans Jesuiticam passim Pelagianam, et eam cum assertis Massiliensium parallele componens; Dominicanam vero doctrinæ Augustinianæ de gratia omnino debellatricem, et Sacrarum Scripturarum enervatricem, et obscuratricem infamans. Utramque enim penitus destruit, ut suam peregrinam adstruat. At nostra controversia nihil de sententia Societatis confirmat (licet eam supponat) nihil de Dominicana censet; sed tota incumbit evertendo ea Baianorum dogmata, quæ utrique familiæ adversantur, et utriusque Theologi, manente integro suæ controversiæ subjecto, manus mutuo junctas cum Baianis conserere possunt. Licet enim Baianorum sententia partim nostræ, partim Dominicanæ accedat; cæterum totum ejus complexum longe ab utraque recedit. Quemadmodum sententia Calviniana de efficacia gratiæ maximo intervallo dissidet a sententia Catholica, licet partim ei consentiat, contra Pelagium admittens necessariam efficaciam gratiæ.

rgetur ob- ectioni et spondetur.

19. Urges, Baianorum sententiam, quam nos sect. 1 proposuimus, esse omnino eamdem cum sententia Jansenii, quam Bulla Urbani VIII vetat publicis scriptis impugnari. Respondeo. Quid Jansenius senserit, nec curamus, nec asserimus. Sententiam propositam de essentiali differentia gratiæ, et virium arbitrii in utroque statu inter dogmata Michaëlis Baii, et sectatorum doctrinæ ipsius damnata ab Ecclesia primam esse sentimus et scimus; ideoque prius quam pedem inferat ab Scholis catholicis deturbare contendimus, ejusque impugnationem sicut aliorum errorum Baii omnibus Theologis liberam, et nulla ratione interdictam censemus. Nec quod Jansenius Baio consenserit (quod aliorum judicio relinquimus) Baianæ doctrinæ vetitam impugnationem remur. Neque enim prohibemur scribere de omnibus, quæ scripta Jansenii complectuntur; alias nec possemus impugnare necessitatem gratiæ ad omnia bona opera moralia etiam naturalia, nec constitutionem peccati originalis per concupiscentiam, nec alia plurima, quæ ex professo adstruere contendit Jansenius. Quæ deliret, qui credat. Itaque Bulla solum ea scripta contra Jansenium castigat, quæ Jansenii asserta impugnant ad controversiam inter nostros Theologos, et Dominicanos susceptam pertinentia, non vero quæ ab ea controversia longe distantia sunt; aut quæ ipsi Jansenio quavis in re mentem a dogmatibus fidei alienam adscribunt. Qua in re videntur notari in Bulla Lovaniensium scripta. At nostra hæc disputatio subjectum explorat a prædicta controversia extraneum, nec de Jansenii mente quidquam pronuntiat. Veneramur in Jansenio sacram, et Pontificiam dignitatem, ipsumque adeo colimus, ut nulla ratione credamus, de mente ipsius fuisse præfatam Baianorum sententiam. Imo si ea in ejus scriptis contineri videatur, potius credemus, Jansenio jam defuncto fuisse affictam, quam ab eo vivente traditam. Nam libri Janseniani editio posthuma fuit, et inter dispulos Baii, et Hollandos fidei periculosæ homines fabricata. Confirmantur superiora ex sequenti responsione, quam eminentissimus Cardinalis de Lugo, consultus a Professoribus Lovaniensibus rescripsit, quæ talis est:

Tres clausulas invenio in Bulla novissima Urbani VIII, quæ explicatione indigent. Prima est in Bulla Pii V, pag. 5, in principio: ibi: « Deque eisdem, et similibus » posthac quoquo modo loquendi, scribendi, » et disputandi facultatem quibuscumque » interdicimus. »

Secunda est fol. 4, p. 2, in fine in decreto Urbani VIII, ante triennium facto in illis verbis: « Ne imposterum. »

Tertia denique est in fol. ult. pag. 1, in principio: ibi: « Ne quis. » Hæc tertia clausula nihil aliud continet nisi quod continebat prima clausula relata ex Bulla Pii V. Quare quidquid licebat nobis loqui aut scribere contra Baium, ejusque doctrinam; licet nobis nunc: cum eadem sint utriusque clausulæ verba; quod enim addit Urbanus: « Aliisque, ut infra, sub insertis » articulis, etc., » refertur ad quatuor opuscula infra referenda, quæ novissime prodierunt in favorem Jansenii, de quibus, et de contentis in libro Jansenii, prohibet scribere, loqui, et disputare, scilicet in favorem istius doctrinæ; sic enim similia verba Pii V contra doctrinam Baii intelle-

cta semper fuerunt, et usu ab omnibus recepta.

Secunda vero clausula ex decreto Urbani relata, solum prohibet, ne occasione impugnandi Jansenium, vel alia occasione imprimatur de auxiliis, seu de concordia gratiæ, et liberi arbitrii, sine licentia Pontificis : ut constat ex ejus verbis. Unde infertur non minus, quam antea licere nobis Baii sententias impugnare; propugnare etiam, et citare Bullam Pii V et Gregorii XIII, exigere juramentum solitum a promovendis ad Doctoratum, non revocandi sententias Baii damnatas : dicere etiam in concionibus, homines peccare rejiciendo gratiam Dei quando debebant cooperari ad servanda præcepta, probare libertatem arbitrii contra Lutherum et Calvinum, (abstinendo tamen a quæstione tractanda de concordia gratiæ efficacis cum libertate) dicere Deum dare gratiam sufficientem reprobis ; nos posse resistere gratiæ, nos cooperari gratiæ ; non omne voluntarium esse liberum, nec hominem peccare in iis, quæ necessario facit, et hæc damnata esse in Baio. Potest etiam in rigore dici damnata esse in Jansenio , sicut post Bullam Pii V habentem eadem verba, dicebamus damnata esse in Baio : et quidem in colloquiis privatis passim nunc dicimus, damnatam nunc esse doctrinam Jansenii : in scriptis tamen, et libris ego abstinerem modestiæ causa, et ad vitandos rumores a nomine Jansenii, sed solum dicerem renovatam esse ab Urbano condemnationem doctrinæ Baii propter aliquos, qui de ea damnatione dubitabant. Sic cum modestia obtinetur finis, et quidem Sedes Apostolica satis clare reprobavit, et damnavit doctrinam illam, nec de hoc poterit ullus amplius dubitare. Hæc Cardinalis de Lugo.

At nos in his scriptis nihil disseruimus de concordia, aut discordia gratiæ physice prædeterminantis cum libertate arbitrii, quam Pontifices scriptoribus Societatis et Dominicanis interdixerunt, sed omnes impetus contendimus in refutationem doctrinæ Baianæ, quin Jansenii meminerimus, nec de mente ipsius Baio consentienti quidquam exploraverimus. Ergo hæc scripta non sunt Pontificum menti, et decretis contradicentia.

SECTIO III.

Nullum est discrimen essentiale inter gratias efficaces utriusque naturæ ex Sacris Litteris.

Disputatio et probatio sententiæ auctoris promovetur. 1° Ex sacris testimoniis

20. Jam igitur disputationem, et probationem nostræ sententiæ promoveamus. Ac primam, ex Sacris Litteris, quæ parem in utroque statu libertatem, et parem in utroque boni agendi potestatem homini adscribunt. Nam ubi par est boni potestas, et libertas, non potest esse dispar gratia talem potestatem, et libertatem constituens: quare Baiani cum dispari utriusque status gratia, disparem quoque homini libertatem asserunt. Primum testimonium sit illud celeberrimum Ecclesiastici XV : *Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit mandata, et præcepta sua: si volueris mandata servare conservabunt te. Apposuit tibi aquam, et ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, et mors, bonum, et malum : quod placuerit ei, dabitur illi.* Ex quo sic arguo. In hoc testimonio continetur libertas indifferens ad opposita extrema, valens seipsam determinare, qualis a Baianis adscribitur homini integro ante peccatum. At ea libertas non solum homini integro, sed etiam lapso ascritur ab Ecclesiastico in hoc testimonio. Ergo æqualis utrique homini libertas adscribitur ; ac proinde æqualis etiam gratia talem libertatem boni agendi, ac merendi constituens. Consequentia est legitima.

21. Major probatione non eget. Clarissima enim in eo testimonio est indifferentia potestatis ad bonum, et malum, ad ignem, et aquam, et ad quod voluerit homo extremum porrigendi manum. Imo nullam in eo esse clausulam, quæ talem indifferentiam non contineat, eamque apertissime testari bonum in manu hominis positum, electionem, consilium, dominium, præcepta, meritum et præmium, aliaque ejus generis in eo expressa, ex instituto probavimus Disp. VIII, n. 183, et seqq., et Disp. XIV, per totam. Eoque testimonio utuntur communiter Patres, et Theologi ad probandam libertatem indifferentiæ a necessitate antecedenti solutam. Sufficiat nunc Antoninus, I p., tit. IV, c. II, § 2 : « Movetur » voluntas ad actum suum a seipsa. Cum

» enim sit Domina sui actus, et ipsius sit » velle, et non velle; quod non esset, si » non haberet in potestate sua movere » seipsam; sequitur, quod a seipsa move- » tur : Unde dicitur Ecclesiast. XV. *Posuit* » *Deus ante illum bonum, et malum, ad quod* » *voluerit, extendat manum suam.* » Ergo ex hoc testimonio colligitur libertatis dominium indifferens ad velle, et non velle, quo voluntas possit seipsam a se movere, et determinare, quale Baiani in statu naturæ integræ admittunt.

22. Minorem negant Lutherus et Calvinus, qui, ut tueantur, nullam esse in statu naturæ lapsæ indifferentiæ libertatem, huic testimonio a Catholicis objecto respondent, illud ad solum primum hominem in statu innocentiæ constitutum referri, non vero ad cæteros post lapsum Adami natos. Verum Catholici, qui cum eis Hæreticis, et eorum sequacibus confligunt, hanc expositionem erroris insimulant, ut videre est apud Bellarminum, lib. V de Grat. et lib. arb. c. XXIV, et seqq.; et Suarium, tom. I, de Grat. Prolegom. IV, c. VII et seqq. Quare omnes Theologi cum Patribus Ecclesiæ hoc testimonio utuntur ad probandum, etiam in statu naturæ lapsæ arbitrium mansisse liberum. Et Augustinus lib. de Grat. et lib. arb. c. II, ex hoc testimonio arguens libertatem hominis prout nunc etiam post lapsum existentis, et motibus concupiscentiæ subjacentis ait : « Ecce apertissime videmus » expressum liberum humanæ voluntatis » arbitrium. » Ergo innegabile est viro Catholico, sub eo testimonio libertatem hominis in utroque statu sine discrimine « aper- » tissime » exprimi. Quod testimonium respiciens Hieronymus, lib. III contra Pelagianos post med. sic decernit : « Hoc est, » quod tibi a principio dixeram, in nostra » esse positum potestate vel peccare, vel » non peccare, et vel ad bonum, vel ad » malum extendere manum, ut liberum » servetur arbitrium : sed hoc pro modo, » et tempore fragilitatis humanæ. » Itaque fragilitas humana non demit potestatem indifferentem extendendi manum sive ad bonum, sive ad malum. Item in Epist. CV ad Helvidiam, q. X : « Deus æquali cunctos » sorte generavit, et dedit arbitrii liber- » tatem, ut faciat unusquisque quod vult, » sive bonum, sive malum. » En cunctis etiam lapsis æqualem libertatem adscribit cum illa, quæ in superiori testimonio indifferens ad bonum, et malum expressa est, et homini integro adscripta.

23. Probatur ex ipso contextu. Nam præmiserat Ecclesiasticus : *Ne dicas, per Deum abest.* Item : *Non dicas, ille me implanavit.* In cujus blasphemiæ repulsam Ecclesiasticus continuo arguit : *Quoniam Deus ab initio constituit hominem, et reliquit eum in manu consilii sui,* etc. Cujus argumenti vis nulla esset, si ageret de sola libertate concessa in statu innocentiæ. Nam inde non probaret, nos esse nostrorum criminum auctores, et non Deum (quod persuadere Ecclesiasticus contendit) nisi comprehenderet libertatem omnibus hominibus innatam. Rursus quia ea verba : *Si volueris mandata servare, conservabunt te. Apposuit tibi aquam, et ignem, ad quod volueris porrige manum tuam,* et sequentia dirigit Ecclesiasticus concionator ad præsentes homines, et futuros, qui possent sua exhortatione proficere, si vellent. Atque adeo quamvis primum in eo testimonio expressa sit libertas Adami, consequenter etiam ei annexa supponitur similis libertas posteris Adami communis.

24. Secundo, ad hominem non solum integrum, sed etiam lapsum pertinet illud Ecclesiast. XXXI : *Qui potuit transgredi, et non est transgressus; facere mala, et non fecit. Ideo stabilita sunt bona illius in Domino, et eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum.* Nam homo integer reipsa præceptum transgressus fuit, et malum fecit. Vir autem in hoc testimonio laudatus *potens transgredi*, et malum facere, *non est transgressus, et malum non fecit.* Similiter alia testimonia, quæ adduximus Disp. XV, sect. I, comprehendunt hominem lapsum. Tamen in eis est expressa libertas indifferentiæ, et potestatis æqualis ad extrema opposita, qualis homini integro competebat, ut ibidem expendimus, et plurimis Patrum assertis elucidavimus. Ergo in Sacris Litteris expressa est libertas hominis lapsi par, et æqualis libertati hominis integri. Consequenter etiam gratia constituens eam libertatem est æqualis. Nam ea libertas est ad meritum, et præmium, ut significant illa verba : *Ideo stabilita sunt bona illius in Domino.* Libertatem vero ad meritum, et præmium sola gratia conferre potest.

25. Tertio, in probationem advoco testimonia, quæ sub conditione nostræ voluntatis proponunt hominibus lapsis opera bona, ut Matth. XVI. *Si quis vult venire post me,*

abneget semetipsum; et c. XIX : *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Ecclesiast. XV : *Si volueris mandata servare, conservabunt te* : aliaque inumera similia. Nam Baiani gratiam, et libertatem propriam naturæ integræ definiunt esse eam, qua homo potest agere, si velit. Sic enim Augustinus lib. de Correp. et Grat. c. XI, disserens de Adamo : « Dederat adjutorium, sine quo non posset » in ea justitia manere, si vellet, et per » quod posset, si vellet. » Quippe aiunt, Augustinum his, et similibus phrasibus conditionalibus significare, gratiam, et libertatem propriam Adami in statu innocentiæ fuisse indifferentem ad opposita extrema. Ergo cum ejusmodi loquutiones communes etiam sint homini lapso, et in Sacris Litteris, et scriptis Patrum etiam Augustini frequentes, ut uberius ostendimus Disp. XV, sect. II, arguentes ex illis parem in utramque partem libertatis etiam lapsæ, et infirmæ potestatem, arguere nunc etiam fas est parem utriusque status libertatem, et gratiam.

26. Quarto, Testimonia Sacra continentia gratiam auxiliantem naturæ lapsæ comprehendunt etiam sine discrimine gratiam naturæ integræ. Cujusmodi sunt sequentia I Corinth. IV : *Quis est, qui te discernit? Quid habes, quod non accepisti? Quid gloriaris, quasi non acceperis?* Rom. IX : *Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis.* Philip. II : *Deus est, qui operatur in nobis velle, et perficere.* Ezechielis, c. XI et XXXVI : *Ego faciam, ut faciatis.* Rom. V : *Charitas Dei, diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Rom. VIII : *Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei* Joan. VI : *Nemo potest venire ad me, nisi Pater traxerit eum.* Item : *Omnis, qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me,* et alia plurima in scriptis Conciliorum, et Patrum contra Pelagianos frequentia. Hæc enim testimonia sunt, quibus putant Baiani exprimi gratiam propriam naturæ lapsæ a gratia naturæ integræ divisam, consensus arbitrii determinantem, et nullo modo indifferentem ad dissensum. Cæterum sub eis etiam comprehendi gratiam naturæ integræ quantumvis indifferentem, et eorum sensum etiam in eo statu esse verissimum, ex professo elucidavimus plurimis testimoniis Patrum Disp. VII, sect. X et XI, nec non aliqua eorum Disp. VI, sect. III. Ergo eadem gratia est utrique statui communis. Nam in his testimoniis nulla fit gratiæ discretio. Ergo si ea complectuntur gratiam utrique statui communem, eadem sine discrimine gratia utrique adscribenda est.

27. Confirmatur. Sicut notio gratiæ, ita et ejus qualitas ex solis Scriptoribus Sacris arguenda est, quia principia naturalia non valent ad auxiliorum, et donorum supernaturalium notionem perducere, sed ex solis revelatis principiis illa nobis innotescunt. At Scripturæ Sacræ, et principia revelata eamdem gratiam produnt utrique statui communem nullo facto discrimine. Ergo qualitas gratiæ utrique statui par, et æqualis est, quia imparitas, sive inæqualitas non potest ex Sacris Eloquiis deprehendi, siquidem ea indiscriminatim utramque gratiam complectuntur. Rursus confirmatur, et explicatur. Necessitas, et existentia gratiæ auxiliantis in statu naturæ integræ ad merita vitæ æternæ, sicut in statu naturæ lapsæ conformis est Sacris Litteris, et ideo pertinens ad fidem Catholicam, et qui eam negaret, et solis viribus naturalibus merita naturæ integræ tribueret, erroris argueretur a Catholicis, nec Baiani quantumvis audacissimi, at nimii virium naturæ integræ exaltatores eam veritatem diffiteri audent. Alia autem Testimonia Sacra non sunt, ex quibus colligatur existentia, et necessitas gratiæ ad merita naturæ integræ, quam superiora, quia Concilia, et Patres, præsertim Augustinus, nullis aliis utuntur contra Pelagium ad ejusmodi necessitatem, et existentiam arguendam. Ergo ex his testimoniis colligitur existentia, et necessitas gratiæ auxiliantis in statu naturæ integræ. At qualitas, et virtus gratiæ deprehenditur ex eisdem testimoniis, ex quibus ejus necessitas, et existentia arguitur ; nec in statu naturæ lapsæ ex aliis utraque deducitur ; nam hæc testimonia tam existentiæ, quam essentiæ, et virtuti gratiæ prænoscendæ serviunt, ut promere est ex scripturis Patrum, et Theologorum. Ergo una, et eadem qualitas, seu virtus, et essentia gratiæ in utroque statu continetur in Sacris Litteris.

Confirmatur.

SECTIO IV.

Idem rursus probatur ex sacris litteris.

28. Non solum eis eloquis, quæ testantur existentiam, et necessitatem gratiæ, sed

Nova Tes

onia sacra.

etiam aliis, nostræ sententiæ prælucet eximius gratiæ commendator Paulus. Inter plurima illustre est illud I Corinth. XV : *Gratia Dei sum id, quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit; sed abundantius illis omnibus laboravi; non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Sermo est de gratia naturæ lapsæ, et efficaci, nempe qua homo lapsus reipsa operatus fuit, et quam scholastici in II, distinct. XVII, et I, II, q. III, advocant ad explicandam gratiam operantem efficacem sub divisionibus gratiæ auxiliantis. At eam docet Paulus efficacem, sicut Baiani gratiam naturæ integræ, scilicet per cooperationem arbitrii, nec non indifferentem, ut ea deficiente vacua, et inefficax fiat. Nam ideo ait, eam gratiam non fuisse in ipso vacuam, et inefficacem, quia ipse cum ea laboravit. Ergo efficaciam seu defectum vacuitatis, et inefficaciæ revocat in cooperationem arbitrii. In cooperationem, inquam, non elicitam sola facultate naturæ, sed adjutorio ipsius gratiæ. Continuo enim adjungit : *Non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Hoc est, interprete Augustino, de Grat. et lib. arb. c. XV : « Non ego solus, sed » gratia Dei mecum, ac per hoc neque » gratia sola, neque ipse solus, sed gratia » Dei cum illo. »

29. Sic Augustinus lib. de Prædestinat. et Grat. c. II : *Gratia ejus in me vacua non fuit.* » Quid enim fecisti? *Plus*, inquit, *omnibus* » *laboravi*, ne multum superbias o liberi » defensor arbitrii, audiens Paulum de suis » laboribus gloriantem : attende, quod se- » quitur : *Non autem ego, sed gratia Dei* » *mecum.* » Observa primo, ad deprehendendam gratiam efficacem in Paulo non quærere Augustinum de sola vi intrinseca gratiæ, sed de eo, quod Paulus egit cum illa, sane denotantem, ex eo eventu efficacem deprehendi. Secundo, ne inde putaret Pelagius, consentire Paulum cum ipso, ut ex eadem ansa de nobis putant adversarii, occurrit Augustinus ex doctrina Pauli, cooperationem arbitrii, qua ejus gratia fuit efficax, et vacuitatis expers, non fuisse ex solo arbitrio, ut sentiebat Pelagius, sed ex arbitrio, et gratia simul. Si autem gratia esset intrinsece efficax, rectius reprimeret gloriationem superbam Pelagii, si in solam efficaciam antecedentem, et intrinsecam præoperationem revocaret. Similiter et Gregorius, XVI Moral. c. X : « Quia gratiam li- » berum arbitrium subsequitur, ait Paulus, » gratia ejus in me vacua non fuit. » Expendo causalem, et colligo, gratiam Pauli fuisse vacuitatis expertem, seu efficacem, quia consensus arbitrii ipsam subsequutus fuit. Baiani enim aiunt, ideo gratiam naturæ integræ non esse ex se sola efficacem, sed ex se, et ex cooperatione arbitrii, quia in ea causalis illa vera est; « ideo gratia » non est vacua, et inefficax, quia arbitrium » operatur cum illa. » Eadem est vera de gratia naturæ lapsæ ex mente Pauli, Augustini et Gregorii. Ergo etiam gratia naturæ lapsæ non est ex se sola efficax.

Objection occurritur.

30. Dices, efficaciam gratiæ ostendi a Paulo per cooperationem arbitrii, solum a posteriori, non vero a priori, quia est effectus efficaciæ, non quia constituit efficaciam. Jam altius expendendus est Paulus. Prædicat ex professo magnam excellentiam et efficacitatem gratiæ, qua ex persequutore Ecclesiæ factus est Apostolus, abundantius cæteris laborans. Ergo prætermittere non debuit constitutionem ipsius. Ergo ubi explicat illam per labores ex gratia elicitos, sane explicat per constitutivum ipsius. Si enim ejus efficacia esset omnino antecedens et intrinseca, altius illam commendaret per vim suapte natura vacuitatis incapacem, quam per consensum subsequutum arbitrii. Arguo efficacius. Gloriatur Paulus in Domino, quod adjuncto suo labore gratia in ipso otiosa non fuerit. Gloriari autem non potuit de eo, quod aliter evenire non potuit. Ergo possibile sibi fuit prætermisso labore gratiam semel acceptam otiosam retinere, ac per consequens inefficacem. Ergo collaborationem adduxit, ut constitutionem efficaciæ, non ut supponentem ipsius.

31. Illustro assumptum ex Patribus, qui exponentes Paulum significant gratiam, de qua ibi disserit Paulus, vacuam relinqui potuisse. Aurea sunt verba Ennodii, tom. VI, Biblioth. Coloniens. Epist. XIX, ad Constant. « Ne sic fugax gratiæ crederetur Pau- » lus, ut longo intervallo a veritate desci- » sceret, adjunxit : *Abundantius omnibus la-* » *boravi, et gratia Dei in me egena non fuit*, » quod dixisse est : Christus in me, quem » digne, et abundanter muneraretur, inve- » nit. » En Pauli meritum, et gloriam. Audi consequutionem nostram : « Non enim » pauper est divina gratia, sed meritorum » nostrorum putatur quadam macie, aut » exilitate tenuari; quæ tunc non suis æsti- » matur meatibus fluere, quando de suis

» cursibus ariditatis nostræ vena nihil reci-
» pit. » Itaque licet gratia Pauli ex se divites fructus ferret, tamen deficiente ipsius cooperatione, macie, et exilitate consumeretur; ideoque laborans cum illa, ingentis gloriæ, et abundantis remunerationis dignus fuit. Quare ne eadem gratia ex defectu arbitrii in nobis vacua sit, ad studium operandi cum illa provocat Philo Carpatius, tom. IV, Biblioth. Colon. ad illa verba Cantic. *Terribilis ut castrorum acies ordinata*, sic edisserens : « Recte Apostolus : *Gratia ejus in me* » *vacua non fuit*; collaboravit enim; et quidem plusquam cæteri. Audeamus igitur » et nos hunc imitari post acceptam Spiritus sancti gratiam ex libero voluntatis » arbitrio, quæ bona sunt agere; cooperamur gratiæ, non otio, non corpore, non » ignavia irritam faciamus. » Sic autem gratia Pauli non posset ex defectu arbitrii irrita fieri, frustra sane imitatione Pauli hortaremur, ne illi gratiæ efficaci, et non vacuæ, postquam accepta est, hoc est, in sensu composito ipsius jam acceptæ, cooperatio nostra deficeret.

Confirmatur præcedens argumentum.

32. Unde confirmo præcedens argumentum, et aliud conficio ex aliis verbis Pauli, II Corinth. VI: *Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Nam ut ait Primatius : « In vacuum gratiam Dei recipit, qui cum » gratia Dei non laborat, nec adjungit studium suum. » Ergo ab studio, et labore nostro adjuncto gratiæ pendet, quod gratia relinquatur vacua, aut non vacua, efficax, aut inefficax. Alias frustra nos hortaretur Paulus, ne gratiam Dei in vacuum recipiamus. Supponit enim gratiam in Corinthiis receptam. Ne autem omnino vacua remaneat, solum desiderat consensum voluntatis, et ideo Corinthios hortatur ad illum. Nam si prius desideraretur gratia intrinsece efficax, prius quidem, et potius postulare debebat a Deo gratiam intrinsece efficacem a Corinthiis independentem, quam ab ipsis Corinthiis consensum voluntatis sine gratia intrinsece efficaci impossibilem. Ergo post eam gratiam acceptam solo consensu voluntatis elicito ex gratia putabat Apostolus vacuitatem gratiæ impediri, efficaciamque obtineri.

33. Compono hæc verba Pauli cum præcedentibus, et sic arguo. In illis proponit Paulus gratiam in ipso efficacem, et non vacuam; in his vero hortatur, ne eadem gratia in nobis vacua, et inefficax recipiatur. Ergo gratia in Paulo efficax potuit esse inefficax in nobis ex consensu, aut dissensu libero voluntatis. Assumptum eleganter ostendit Bernardus, serm. LIV, in Cant. : « Cum adest gratia, time, ne non digne » opereris in ea; nam hoc monet Apostolus : » *Videte*, inquiens, *ne in vacuum gratiam* » *Dei recipiatis;* et de semetipso dicebat : » *Gratia Dei in me vacua non fuit.* Sciebat » redundare in contemptum donantis donum negligere, neque expendere, ad » quod donantum est; et propterea studiosissime hoc malum et ipse cavebat, docebatque cavendum. » Considera collationem utriusque loci, et gratiæ utrobique comprehensæ a Paulo; deinde « malum, » quod studiosissime ipse cavebat, docebat» que cavendum; » scilicet gratiam, quæ vacua non fuit, vacuam relinqui, donumque negligi, neque expendi in eo, ad quod donatum est. Ergo possibile judicat Bernardus, gratiam, quæ in Paulo fuit efficax, vacuam, et neglectam relinqui tum a Paulo, tum a nobis non digne operantibus cum illa.

Illustratur utrumque Testimonium.

34. Illustro utrumque testimonium, et utramque partem confirmo ex S. Thoma, qui I Corinth. XV, lect. I, ait : « Ostendit » Paulus, quomodo usus sit gratia ista, » quoad bonum, et ideo dicit : In me vacua » non facit, id est, otiosa; quia ea usus est » ad id, ad quod data est sibi. » Similiter II Corinth. VI, lect. 1 : « Hortatur primo in » generali, quoad gratia Dei non utantur » in bonum. Secundo, ostendit Paulus gra» tiam Dei eis esse collatam. » Nunc sic arguo. S. Thomas docet, quod nostrum arbitrium utitur ad bonum gratia operante Dei. Ergo nostrum arbitrium præventum gratia applicat, et determinat ipsam gratiam ad agendum bonum, non autem gratia voluntatem. Antecedens constat ex testimoniis præmissis. Consequentia ex eodem S. Thoma I, II, q. XVI, art. 1, ubi docet, uti aliqua re esse applicare, et determinare rem ad aliquam operationem. Unde vulgare effatum : « Habitibus utimur, cum volu» mus, » sic intelligit, ut voluntas determinet habitum ad agendum, non autem habitus voluntatem, ideoque possit voluntas in sensu composito habituum nullam operationem elicere. Ita I, II, q. LII, art. 3, et q. LXIII, art. 2, ad 2; q. LXXI, art. 4, corp., et q. LXXIV, art. 2, corp.

35. His testimoniis Pauli possunt adjungi

irsus alia stimonia

alia, ut I ad Timoth. IV : *Noli negligere gratiam Dei.* II ad Timoth. I : *Resuscita gratiam, quæ est in te.* Et ad Hebr. XII : *Ne quis desit gratiæ Dei,* et similia. Quæ plane indicant, pendere ab arbitrio nostro, gratiam efficacem, aut inefficacem relinqui. Nam supponunt manifeste, gratia Dei supposita in nostra potestate esse cooperari, aut non cooperari gratiæ, conjungereque consensum, aut dissensum nostrum cum illa. Alias vana esset, et ridicula exhortatio Pauli his locis contenta. Quis enim exhortetur ad cavendum malum impossibile. Impossibile vero est negligere gratiam, illique deesse, si gratia intrinsece connectitur cum operatione nostra, et gratia supposita non potest cooperatio nostra non subsequi. Quibus satis prælucent ea, quæ ad duo præterita testimonia expendimus.

vasioni ecavet nr

36. Nec valet his respondere, sermonem esse Paulo de gratia habituali, habitibusque infusis, quos otiosos, et vacuos possumus retinere, non vero de gratia actuali. Nam id inprimis refellitur ex contextu Pauli. Qui primo testimonio celebrat, se esse conversum ex persequutore Ecclesiæ in Apostolum per gratiam Dei, tribuens gratiæ exordium suæ justificationis. At exordium justificationis incipit a gratia actuali, et non habituali, ut habet Tridentinum sess. VI, c. V et VI, et can. III et IV. Quare Augustinus lib, de Gestis Pelagii, c. XIV, ait ; Paulum ibi agere de gratia excitante sibi indigno, et peccatori data, ut ea fieret justus, et indignus. Similiter secundo testimonio dirigit sermonem in Corinthios non modo justos, sed peccatores, eos exhortans ad reconciliationem cum Deo ; sic enim præmiserat : *Obsecramur pro Christo, reconciliamini Deo.* At peccatores non gratiæ habituali, sed actuali monentur cooperari. Ideo de gratia actuali excitante eum locum accipiunt Theodoretus, Oecumenius, Theophilactus, Anselmus et Primatius apud nostrum Justinianum ibidem.Secundo, Concilium Arausicanum can. VI, eis testimoniis putat contra Pelagium gratiam actualem esse ad exordium justificationis necessariam. Item Concilium Senonense in præfat. col. 2, contra Lutherum, auxilium gratiæ requirere cooperationem arbitrii. Tertio, Ecclesiæ Patres ea testimonia intelligunt de gratia actuali. Bernardus enim supra ea adducit ad gratiam, quæ justis jam adest, jam abest, jam revertitur, quæ proculdubio est gratia actualis. Sic enim loquens cum justis testimonio superiori præmiserat : » Time ergo cum ariserit gratia ; time, » cum abierit; time, cum denuo revertetur.» Augustinus in libris contra Pelagios ea frequenter objicit ad probandam gratiam auxiliantem, quam ipsi negabant. Recole testimonium adductum ex lib. de Prædest. et Grat. c. XI; cui continuo subjicit : « Ut au- » tem de cœlo vocaretur, et tam magna, » et efficacissima vocatione converteretur, » gratia Dei erat sola. » Ubi plane disserit de gratia actuali. Similiter Gregorius adductus ibidem, aliique Patres. Denique Theologi eis utuntur cum Magistro in 2, dist. XXV. § *Idem nempe* ad explicandum gratiam actualem operantem et cooperantem.

SECTIO V.

Discrimen nullum est ex Conciliis et Pontificibus Ecclesiæ.

Primum argumentum.

37. Arguo primum in genere ex sanctionibus definientibus necessitatem gratiæ ad salutares actus. Nam hæ sanctiones comprehendunt non solum gratiam naturæ lapsæ, sed etiam integræ ad merita vitæ æternæ. Qui enim negaret, necessariam esse gratiam ad merita ante peccatum elicita, et ea solis naturæ virtibus tribueret, contradiceret Conciliorum, et Pontificum doctrinæ de necessitate gratiæ, ut præmisimus Disp. V, contra Baium proscriptum ab Ecclesia, quod ejusmodi merita sine auxilio gratiæ necessario soli facultati naturæ arrogaverit. At gratia eis sanctionibus definita sine ullo discrimine docetur necessaria ad utriusque status merita ; nulla enim extat apud Concilia et Pontifices Ecclesiæ necessitatis gratiæ definitio, quæ talem discretionem faciat. Ergo ex Conciliis, et Pontificibus Ecclesiæ nullum est discrimen inter gratiam necessariam naturæ integræ, atque lapsæ. Quemadmodum enim inter gratiam habitualem, et virtutes infusas necessarias ad sanctificationem, et merita, nec non inter ipsos actus fidei, spei, et charitatis nullum in utroque statu admittitur discrimen iuæqualitatis essentiale : quia doctrina Ecclesiæ nullam inter ea dona in utroque statu discretionem statuit, pariter de gratia auxiliante ex doctrina Ecclesiæ convenientia utriusque status

colligenda est et disconvenientia rejicienda.

Confirmatio.

38. Confirmatur. Necessitas gratiæ a Conciliis, et Pontificibus Ecclesiæ asserta non est alia, quam ea, quæ adversus Pelagium, et Pelagianos contenta est, quia solum ad præcidendum eorum errorem tribuentium solis naturæ viribus merita vitæ æternæ definitiones Ecclesiasticæ gratiam necessariam decernunt. Ergo si ejusmodi definitiones complectuntur etiam statum naturæ integræ, gratia naturæ integræ sufficit ad contradicendum Pelagianorum errori. Ergo ut a Pelagiano errore recedatur, necessaria non est in statu naturæ lapsæ gratia essentialiter differens a gratia naturæ integræ, ut Baiani enixe contendunt, repetitis argumentis inculcantes, gratiam indifferentem, quam solam in statu naturæ integræ admittunt necessariam, esse in statu naturæ lapsæ Pelagianam, ideoque in eo statu aliam nempe determinantem arbitrii ad unam partem ab indifferenti longe diversam necessariam anmittendam. Nam si in statu integritatis assertio gratiæ indifferentis contradicit errori Pelagiano, non potest ejusdem assertio in statu naturæ lapsæ cum eo errore convenire, sed repugnare; quandoquidem error Pelagianus nullam inter utrumque statum differentiam asseruit, sed indiscriminatim naturæ rationali solis suis viribus naturalibus relictæ, sive innocenti, sive peccatrici facultatem agendi salutares actus absque auxilio gratiæ internæ superaddito creationis gratiæ adjudicavit : imo positive utriusque status discrimen exclusit, negando, posteros Adæ nasci infectos originali peccato, et asserendo, Adamum natum concupiscentiæ obnoxium, qualiter ejus posteri nascuntur, ut in scriptis Augustini contra Pelagium pervium est. Ratio enim, propter quam gratia indifferens supernaturalis, et gratiæ naturali creationis superaddita in statu naturæ integræ repugnat errori Pelagiano, ea est, quia talis gratiæ necessitas contradicit sufficientiæ, et facultati naturali arbitrii, quam ex solis suis viribus naturalibus arbitrium habere, tota doctrina Pelagiana contendit; ubi enim ultra vires naturales arbitrii principium aliquod supernaturale, et infusum necessarium est ad potestatem, et sufficientiam agendi salutares actus, nequit vera consistere doctrina, quæ solis viribus naturalibus sine principio supernaturali, et infuso talem potestatem adscribit. At hæc ratio etiam militat in statu naturæ lapsæ, ut eadem gratia indifferens contradicat potestati naturali sine auxilio superaddito valenti agere salutares actus, doctrinæque talem facultatem solis naturæ viribus asserenti. Ergo ut Concilia, et Pontifices Ecclesiæ errori Pelagiano contradicerent, non erat opus, aliam post peccatum gratiam a gratia ante peccatum asserta differentem necessariam definire. Itaque talis gratiæ assertio in statu naturæ lapsæ repugnat cum errore Pelagiano consentire, quin ex hac consensione arguatur necessaria alia gratia longe diversa.

Altera confirmatio.

39. Rursus confirmatur et explicatur. Pelagius duplici dogmate hæretico contradixit doctrinæ Ecclesiæ. Alterum fuit, posteros Adæ non nasci obnoxios originali peccato, ideoque nullo esse vulnere peccati viribus naturalibus debilitatos, et læsos, sed eisdem viribus naturalibus, quibus Adamus creatus est, integros, et sanos in lucem nunc edi ; alterum, ad actus salutares agendos solas eas vires naturales arbitrii integri, et sani sufficere, et nullam gratiam beneficio creationis, et doctrinæ, atque legis superadditam ad eos actus desiderari. Ecclesia vero alterum errorem ab altero distinguens, utrumque seorsim anathematizat, et damnat, censetque, etiamsi negetur originale peccatum, et infirmitas naturæ ex ejus vulnere contracta, adhuc erroneum esse dogma, solis naturæ viribus actus salutares arrogare, et gratiam supernaturalem ad eos necessariam rejicere, et in hanc stabiliendam doctrinam omnes sanctiones de necessitate gratiæ seorsim ab infectione, et vulnere originalis peccati latæ sunt. Alias solum erraret Pelagius negando originale peccatum, non vero deinde negando gratiam ad actus salutares necessariam, siquidem tota necessitas gratiæ pendet a vulnere peccati, et infirmitate naturæ contracta per illud, et solo eo titulo ac Ecclesia definita est. Quare etiam ante peccatum in Adamo, et Angelis posset impune, quin Ecclesiasticæ doctrinæ contradiceret, defendi assertio Michaëlis Baii, quæ in eo statu talem gratiam necessariam excludit. Quod quam sit erroneum, expendimus Disp. VI. Unde sic arguo. Pelagius negavit gratiam necessariam naturæ nullo infectæ peccato. Ergo Ecclesia illi contradiceens illam asseruit necessariam naturæ quamtumvis immuni a peccato. Ergo gratia contra Pelagium asserta non est essentialiter medicinalis,

et supponens per se morbum peccati, et infirmitatem accidentariam animæ, siquidem seorsim a morbo peccati, et infirmitate animæ accidentaria asseritur necessaria. Ergo sanctiones Conciliorum, et Pontificum Ecclesiæ de necessitate gratiæ definitæ contra Pelagium non continent gratiam per se medicinalem, et sanantem vulnus peccati, et infirmitatem naturæ, eoque a gratia naturæ sanæ differentem, quod suapte specifica ratione supponat infirmitatem, et morbum naturæ, sanativaque sit debilitatis inductæ vulnere peccati. Principia hujus discursus sunt certissima, et consequentiæ legitimæ.

Secundum argumentum.

40. Deinde arguo ex Conciliis, quæ protulimus, et expendimus Disp. XV, sect. III, ad probandum, gratiam naturæ lapsæ non esse determinantem arbitrii ad unam tantum partem, sed relinquere libertatem ad duas oppositas partes, consensum, et dissensum indifferentem, qualis Baianorum opinione asseritur naturæ integræ. Nam una, præcipua differentia utriusque gratiæ docetur ab adversariis esse, quod gratia naturæ integræ non est determinans arbitrii, sed indifferens, et ideo relinquit libertatem indifferentiæ ad opposita extrema, contrariam non solum coactioni, sed etiam necessitati antecedenti gratia vero naturæ lapsæ sic determinat arbitrium ad unam partem, ut non relinquat indifferens ad oppositam; cum libertate nullatenus necessitati antecedenti, sed soli coactioni contraria. Testimonia nunc præterimus, ne actum agamus, et repetamus. Item arguo ex Conciliorum, et Pontificum assertis, quæ produximus Disp. præt. sect. VI ut conficeremus, in statu naturæ lapsæ dari gratiam pure sufficientem, sicut in statu naturæ integræ. Nam eo etiam discriminant utramque naturam, quod integra possit sufficiens constitui, quin reipsa agat, nec gratia sit efficax; lapso vero nequeat potestatem sufficientem habere absque actuali actione, et efficaci gratia. Quod discrimen cum gratia pure sufficienti naturæ lapsæ repugnat consistere.

41. Rursus arguo ex Concilio Arausicano II, can. XIX, contra Pelagium coacto sic decernente: « Natura humana, etiamsi in illa » integritate, in qua est condita, permane- » ret, nullo modo seipsam creatore suo non » adjuvante servaret. Unde cum sine gratia » Dei salutem non possit custodire, quam » accepit; quomodo sine Dei gratia pote- » rit reparare, quod perdidit? » Ubi expende, in utroque statu eam solum gratiam desiderari, quæ excludat salutem, et salutares actus a sola facultate naturæ suis solis viribus relictæ; item eam naturæ facultatem excludi cum sola gratiæ naturæ integræ, siquidem etiam naturæ integræ ea potestas negatur, asserta necessitate gratiæ. Ergo in utroque statu non alia desideratur gratia, quam ea, quæ in statu integritatis asseritur. Præterea considera, gratiam naturæ lapsæ argui ex gratia naturæ integræ, nullo utriusque discrimine proposito; nam si essentiale interesset discrimen, non bene ab una ad aliam; nempe a gratia indifferenti ad determinantem fieret illatio, cum ex longa utriusque distantia prompta esset Pelagio responsio.

Tertium argumentum.

42. Demum arguo ex tribus Pontificibus Ecclesiæ in Bulla edita contra Baium damnantibus discrimina utriusque status a Baio, et Baianis asserta. Nam discrimen, quo distinguunt utramque gratiæ ex eo, quod gratia naturæ lapsæ merita donet, et ideo merita ipsa sint vere gratia, et dona Dei, secus vero gratia, et merita naturæ integræ, damnantur a Pontificibus proscribentibus propositionem I, VII et IX. Quibus Baius negat, merita naturæ integræ esse vere gratiam, et dona Dei, ut expendimus Disp. V. sect. III et IV. Item discrimen, quo utriusque status libertatem dividunt in eam, quæ indifferentiæ est, et opposita necessitati determinationis antecedenti, qualis adscribitur naturæ integræ; et in eam, quæ sine indifferentia ad partes oppositas et cum determinatione antecedenti ad unam soli coactioni, et violentiæ contraria est, qualis tribuitur naturæ lapsæ; proscribitur a Pontificibus, cum abolent propositionem XL, XLII et LXVII. Quibus Baius ad libertatem naturæ lapsæ solam desiderat voluntarietatem agendi, solamque exclusionem violentiæ, etiamsi conjunctam necessitati antecedenti, ut expendimus Disp. XIV. sect. III, Ergo doctrinæ Ecclesiæ, et eorum Pontificum repugnant discrimina, quibus Baiani gratiam et libertatem utriusque status secernunt.

SECTIO VI.

Nullum discrimen ex Augustino.

Primum argumentum ex Augustin

43. Ex doctrina Augustini arguitur primo in genere, sicut ex doctrina Conciliorum, et Pontificum Ecclesiæ. Nam gratia in statu naturæ lapsæ necessaria, ab illo est asserta in solam refutationem Pelagii, quia omnia ejus scripta de necessitate gratiæ contra Pelagium exarata sunt. At gratia contra Pelagium est ab Augustino asserta, communis, et una, ante peccatum, et post peccatum. Tum quia Pelagius unam, et eamdem gratiam ante peccatum, et post peccatum negavit necessariam, cum ille non admiserit originale peccatum. Tum quia gratia necessaria ante peccatum sufficit ad conterendum ejus errorem, quia ea sola gratia sufficit ut falsitatis arguatur asserens solas arbitrii vires naturales ad actus salutares valere, et gratiam veram Theologicam supra doctrinam, et creationem superadditam non esse necessariam. Quare scriptis Augustini contra Pelagium repugnaret, qui in statu naturæ innocentis gratiam cum Pelagio rejiceret necessariam. Ergo gratia ab Augustino asserta contra Pelagium in statu naturæ lapsæ, una, et communis est naturæ innocenti. Quod argumentum latius expendimus sect. præterita.

Confirmatio.

44. Confirmatur : Augustinus sæpius Pelagianis objicientibus arbitrio adesse libertatem indifferentiæ, subjectam ipsius determinationi, qualis a Baianis admittitur in statu naturæ integræ, illam eis planissime concedit, ubi potestas ad bonum asseratur adesse ex auxilio gratiæ præparante voluntatem, et non ex sola facultate naturæ. Ergo Augustinus contra Pelagianos non contemnit aliam gratiam, quam eam, quæ in statu naturæ integræ admittitur a Baianis, relinquens libertatem indifferentiæ, subjectam determinationi arbitrii. Sic lib. I, Retract. c. x. « Non existiment novi Hæretici » Pelagiani, secundum eos (hoc est secun» dum eorum sententiam) esse dictum, om» nes posse se ad Dei præcepta servanda » convertere, si velint. Verum est enim om» nino omnes homines hoc posse, si velint ; » sed præparatur voluntas a Domino. » Potestas servandi præcepta, si homines velint, apud Baianos est indifferens, et subjecta determinationi arbitrii. Eam tamen concedit Augustinus hominibus lapsis et « veram » omnino » esse asseverat, si non ex auxilio gratiæ præparante voluntatem asseratur. Item lib. IV, contra duas Epist. Pelagianorum c. VI, refert, Pelagianos ad extollendum liberum arbitrium, et statuendam nostræ potestatis indifferentiam omnino solutam solitos esse contra Manichæos objicere illud Isaiæ I. *Si volueritis, et audieritis me, bona terræ comedetis.* Quibus Augustinus ultro concedit, recte in eo sentire, si illud intelligerent supposita gratia prævenient, et præparante voluntatem : « Si autem sic » intelligerent, quod dictum est : si volue» ritis, ut etiam ipsam bonam voluntatem » Deum præparare confiterentur, tanquam » Catholici uterentur hoc testimonio, et non » solum hæresim veterem Manichæorum » vincerent, sed novam Pelagianorum con» tererent. » Ergo ubi admittatur necessaria gratia prævenient, indifferentiæ potestatis arbitrii a Pelagianis asserta censetur ab Augustino Catholica, et novæ Pelagianorum hæresi, sicut Manichæorum contraria.

Secundum.

45. Secundo arguitur percurrendo singula discrimina, quibus Baiani gratiam naturæ lapsæ dividunt a gratia naturæ integræ. Primum, et potissimum est, quod gratia naturæ lapsæ merita donat, non vero gratia naturæ integræ. At ex Augustini doctrina donata esse a Deo etiam merita naturæ integræ, plura ejus asserta evincunt. Primo, quia Augustinus, de spiritu et litt. c. XXXII et XXXIII; serm. XLIV, de verbis Evang., et serm. LXXXI de verbis Apost. arguit, nobis esse donatum amorem actualem Dei ex illo Rom. V : *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.* Quod testimonium rursus testatur, lib. XII, de Civit. Dei, c. IX, ad Angelos quoque pertinere, qui in statu integritatis fuerunt : « Confitendum est igi» tur cum debita laude Creatoris, non ad » solos sanctos homines pertinere, verum » etiam de sanctis Angelis posse dici, quod » charitas Dei diffusa sit in eis per Spiritum » sanctum qui datus est eis. » Fatendum est igitur, amorem Dei Angelis quoque per Spiritum sanctum fuisse diffusum, et datum. Nec valet respondere, Augustino non esse sermonem de charitate actuali, sed habituali. Nam anteriora, ex quibus eam colligit conclusionem, solam continent charita-

tem actualem, et amorem Dei; cujusmodi sunt : « Bonam voluntatem quis fecerat, » nisi ille, qui eos cum bona voluntate, id » est, cum amore casto, quo illi adhærent, » creavit, simul in eis et condens naturam, » et largiens gratiam? Unde sine bona vo- » luntate, hoc est, Dei amore, numquam » sanctos Angelos fuisse, credendum est. » Ubi planus est amoris actualis sermo; cum enim bis bonæ voluntatis meminerit, continuo expositionem, « hoc est, amoris » Dei, » adjicit, ut per bonam voluntatem, actualem Dei amorem intelligere significaret, eoque statueret, Angelos initio simul cum natura accepisse a Deo datum castum amorem, quo Deo adhærerent. Quem amorem intelligo *gratiam*, quam Deus condens naturam Angelis largitus est. Mox enim discretionem bonorum Angelorum a malis, qui a Dei amore destiterunt, refert, aut quia « hi minorem acceperunt amoris di- » vini gratiam, quam illi, qui perstiterunt; » aut quia « illi amplius adjuti ad beatitudi- » nis plenitudinem pervenerunt : » sive majori præsenti auxilio amorem Dei præ aliis usque ad beatitudinis adeptionem retinuerunt. Ex quibus colligit superiorem conclusionem : « Confitendum est igitur, etc. » En satis manifestum, tum Augustino esse sermonem de actuali charitate, et amore Dei, tum eum amorem fateri donatum a Deo, et gratiam fuisse, quam Deus initio Angelis largitus est, et Angeli a Deo acceperunt.

46. Secundo, id apertissime statuit lib. de Correp. et Grat. c. XI, disserens de Adamo ante peccatum his verbis : « Tunc » ergo dederat homini Deus bonam volun- » tatem; in illa quippe eum fecerat, qui fe- » cerat rectum. Dederat adjutorium, sine » quo in ea non posset permanere, si vellet; » ut autem vellet, in ejus libero reliquit » arbitrio. » Ubi bonam voluntatem datam a Deo, sicut adjutorium gratiæ perspicue testatur. At hæc voluntas bona non est potentia volendi, sed proculdubio actualis, et libera dilectio Dei, in qua primum Adamus conditus fuit. Tum quia asserit, eam bonam voluntatem esse, in qua posset cum adjutorio Dei permanere, si vellet, quamvis reipsa non permanserit. Bona autem voluntas, in qua Adamus reipsa non permansit, et posset permanere, si vellet, non erat plane potentia volendi, sed actualis voluntas, et amor Dei, cum quo creatus fuit. Tum quia ait, in ea voluntate Deum fecisse hominem rectum. In sola autem actuali voluntate bona, et non potestate volendi potuit homo fieri rectus. En ubi Baiani volunt, Augustinum statuisse discrimen essentiale gratiæ dantis, et non dantis merita, apertissime illis contradicit, quia ex lib. de Correct. et Grat. c. XI et XII, principem suæ sententiæ probationem, et ejus conditionis exclusio determinationem propriam debuccinant. Quod quam sit verum decursu manifestabimus, et ex hoc argumento, et seq. deprehendes.

47. Tertio, rursus ex eodem libro de Correp. et Grat. c. X, hæc mens Augustini confirmatur. Nam cum præteritis capitibus ostendisset contra Pelagium, perseverantiam naturæ lapsæ esse donum speciale Dei, et gratiam acceptam a Deo; in hoc capite X, movet quæstionem, an etiam perseverantia naturæ integræ possit haberi, quin sit accepta et donata a Deo? supponens non esse aliter de illa, quam de perseverantia naturæ lapsæ sentiendum. Quod constat ex duplici ratione. Prima est, quia sic quæstionem primum aggreditur : « Quæritur in nobis, quantum » attinet ad hoc donum Dei, quod est in » bono perseverare usque in finem, quid de » primo homine sentiamus, qui certe sine » ullo vitio factus est rectus? » Ubi aperte supponit, hoc quod est in bono perseverare usque in finem, etiam in primo homine esse donum Dei. Secunda est, quia eo supposito sic quæstionem movet : « Sed illud magis » quærendum, operosiusque tractandum » est, quomodo respondeamus eis, qui di- » cunt, eum peccasse, et desertorem boni » fuisse. Non ergo habuit in illo bono per- » severantiam, et si non habuit non utique » accepit. Quomodo enim et accepisset per- » severantiam, et non perseverasset? Porro » si propterea non habuit, quia non accepit, » quid ipse non perseverando peccavit, qui » perseverantiam non accepit? Nec enim » dici potest, ideo non accepisse, quia non » est discretus a massa perditionis gratiæ » largitate : nondum quippe erat illa in » genere humano perditionis massa, ante- » quam peccasset. » Plane etiam hic perseverantiam Adami supponit accipiendam a Deo donante illam, tum quia quæstionem istam proponit operosam, et difficilem, et præmiserat esse « non contemnandam, sed » in adjutorio Domini aggrediendam, atque » solvendam. » Si autem non supponeret,

perseverantiam esse donum accipiendum a Deo, nullius operæ et difficultatis esset quæstio proposita, cum tota difficultas, cur Adamus non perseverando peccaverit, revocetur in qualitatem perseverantiæ accipiendæ a Deo, scilicet quia inde deducitur, ideo non perseverasse, quia Deus perseverantiam non donavit, cujus negationis Deus causa fuit, sicut est causa donationis perseverantiæ. Tum quia frivola, et frustranea esset in ratione dubitandi toties repetita inculcatio perseverantiæ non acceptæ, si non esset perseverantia accipienda. Præsertim cum in responsione objectionis post toties inculcatam acceptionem perseverantiæ nullum factum sit verbum, quod perseverantiam in Adamo non esse donum acceptum significet, cum id negando facilis, et prompta esset totius dubitationis, et objectionis solutio. Tota igitur quæstio, et dubitandi ratio nititur in qualitate perseverantiæ Adami, quæ est, esse donum accipiendum a Deo, quam Augustinus supponit.

Explicatio Baianorum

48. Baiani conficientes probationem oppositæ sententiæ ex hoc capite volunt, Augustinum respondere negando perseverantiam naturæ integræ esse donum acceptum a Deo, quia Adamo tribuit vires integras liberi arbitrii, quibus ipse sibi posset, etiam non donante Deo perseverantiam obtinere. Sic enim respondet: « Qua propter saluberrime » confitemur, quod rectissime credimus, » Deum sic ordinasse Angelorum, et homi- » num vitam, ut in ea prius ostenderet, » quid posset eorum liberum arbitrium: » deinde quid posset suæ gratiæ beneficium, » justitiæque judicium. » Quibus verbis digito volunt Augustinum ostendere fontem diversitatis gratiæ, qua Adamus, et homo lapsus præventus est a Deo; scilicet quia Adamus integris erat viribus auxilio indifferenti gratiæ non donante perseverantiam, sed eam libero arbitrio relinquente; homo lapsus vero quia infirmus est, et concupiscentiæ impulsibus obnoxius, auxilio determinante, et consequenter perseverantiam donante.

Rejicitur. Primum discrimen.

49. Sed hallucinantur Baiani. Solutio enim rationis superioris dubitandi plana, et manifesta in Augustino est, ideo Adamum non perseverando peccasse, quia licet perseverantia sit donum accipiendum a Deo, acceptio tamen ipsius erat arbitrio creato libera, et ab ejus consensu dependens. Quia tamen Deus potuit hunc consensum donare providendo illi auxilium efficax gratiæ, quo prævidit consensurum, et non solum sufficiens, quo non consensurum præscivit, ideo ait, Deum eo usum fuisse providentiæ genere, quo solum auxilium sufficiens gratiæ, non vero efficax conferret; quia expediebat, ut prius ostenderet, quid posset liberum arbitrium operans absque auxilio gratiæ, scilicet peccatum, deinde quid posset beneficium gratiæ, justitiæque judicium, scilicet perseverantiam post lapsum in prædestinatis, et damnationem æternam in reprobis, donante Deo auxilium efficax gratiæ prædestinatis, et illud subtrahente reprobis. Hæc est mens genuina Augustini manifesta in ejus responsione, quam truncatam, et non integram tradiderunt Baiani: « Qua- » propter saluberrime confitemur, quod » rectissime credimus, Deum, Dominumque » rerum omnium, qui creavit omnia bona » valde, et mala ex bonis exortura esse » præscivit, et scivit magis ad suam omni- » potentissimam bonitatem pertinere, etiam » de malis benefacere, quam mala esse non » sinere: sic ordinasse Angelorum, et ho- » minum vitam, ut in ea potius ostenderet, » quid posset suæ gratiæ beneficium, justi- » tiæque judicium. » Ubi primum expendas, quæso, nullum extare verbum, quo neget Augustinus perseverantiam Adami esse donum accipiendum a Deo. Deinde nullum, quo indigitet diversitatem gratiæ, qua Adamus ante peccatum, et post peccatum ad perseverandum præventus fuit, scilicet ante peccatum indifferentis, et post peccatum determinantis, quam Baiani contendunt, et unicam totius doctrinæ Augustinianæ de gratia conclamant.

50. Nam quod Augustinus ait, Deum prius voluisse ostendere, quid posset liberum arbitrium, deinde quid posset gratiæ beneficium, non designat discrimen inter posse arbitrii ad perseverandum cum auxilio gratiæ ante peccatum concesso, et posse ejusdem arbitrii ad perseverandum cum auxilio concesso post peccatum, ut Baiani intelligunt, volentes in primo posse magnitudinem potestatis arbitrii ad perseverandum, et in secundo efficaciam, et potestatem gratiæ significare. Tum quia Augustinus ibi pari sermone sermone disserit de Angelis, ac hominibus, ut manifestant ejus verba: « Sic ordinasse Angelorum, et hominum » vitam, ut in ea prius ostenderet, quid » posset eorum liberum arbitrium, deinde

» quid posset suæ gratiæ beneficium.» Quare si «eorum arbitrium» non solum ad homines, sed etiam ad Angelos referendum est, ideoque mox aggreditur determinate sermonem de casu, et perseverantia Angelorum. Tamen, etiam Baianorum opinione, Angeli perseverantes non steterunt auxilio gratiæ determinante, nec alio, quam eo, quod etiam cadentibus consensum fuit, nec his post peccatum aliud efficacius ad perseverandum fuit provisum. Ergo ibi non constituit diversitatem gratiæ auxiliantis ad perseverandum ante peccatum, et post peccatum. Tum quia ex ipso contextu, et filo sermonis constat, *prius* illud posse arbitrii, quod Deus ostendere voluit, non ad arbitrii excellentiam, sed depressionem potius Augustinum retulisse; scilicet, quod arbitrium ex se ad perseverandum in bono non valeat absque speciali auxilio Dei, etiamsi infirmitate ulla non tangatur; cum auxilio autem divino perseveret etiam infirmitatibus obnoxium; siquidem Adamus subtrahente Deo auxilio efficaci gratiæ nullo tentationum internarum impulsu tactus misere lapsus fuit; et plures nunc justi; et etiam ipse Adamus post peccatum sæviente concupiscentia perseverantiam consequuti sunt. Ideo enim præmiserat Augustinus Deum « præscium peccatorum, et simul bonorum, » quæ ex illis exortura sunt, peccata permittere, quia magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinet, etiam de » malis benefacere, quam mala esse non » sinere. » Scilicet, ut rectam, et probam ostenderet providentiam, qua sic ordinavit Angelorum, et hominum vitam, ut in ea prius disposuerit experimento ostendere, quid posset eorum arbitrium auxilio efficaci gratiæ destitutum, nempe peccatum, quod in Adamo, et Angelis permisit. Nam illud *prius*, quod hominum, et Angelorum perseverantiam præcessit, non ad ostensionem potestatis ad perseverandum, sed infirmitatis potius argumentum contulit. Hæc cum Augustini mente, et totius capitis contextu magis nexa sunt, quam ea, quæ Baiani machinantur.

51. Demum bona opera naturæ integræ Deo donanti deberi pronuntiat Augustinus, conc. II, in Psal. LXX : « Angeli tibi debent, » quod justè vivunt, tibi debent, quod beate » vivunt. Potentiam tuam, et justitiam » tuam usquequo? usque in altissima, quæ » fecisti magnalia. Ne putes hominem solum pertinere ad gratiam Dei. Quid est » Angelus, si deserat, qui creavit? » Quibus satis exprimit, debitum esse Deo, ab eoque acceptum, quod Angeli juste vivant, atque adeo justa, et sancta eorum opera esse divina munera, et ejus gratiæ dona. Item lib. III, de lib. arb. c. XVI : « Creaturam debere Deo, ut recte vivat, si accepit » et liberam voluntatem, et sufficientissimam potestatem. » Ubi omnem creaturam, etiam Angelicam comprehendit, a Deoque acceptam habere rectam vitam, et bonam voluntatem testatur. At Angeli ad naturam integram pertinent. Vide plura Disp. VII, sect. XLII. Ex quibus contra Augustini mentem gratia naturæ integræ secernitur a gratia naturæ lapsæ, quod hæc, et non illa merita donet, et ideo merita naturæ integræ non sint, sicut naturæ lapsæ, dona, et munera divina.

Secundum discrimen.

52. Secundum discrimen est, adjutorium naturæ integræ esse, quo arbitrium potest operari, si velit; adjutorium vero naturæ lapsæ, quod reipsa, et absolute operatur velle : nam potestas operandi sub conditione nostræ voluntatis significat indifferentiam, quam relinquit auxilium, integritatis naturæ propriam conficiunt, et apertissimam evidentissimamque naturæ lapsæ. At gratiam etiam naturæ lapsæ conferre potestatem operandi, sub ea conditione, si arbitrium velit, testatissimum Augustino est. Sic de Spirit. et litt. c. XXXI, ubi fidem in potestate naturæ colligit ex his principiis: «Hoc » quisque in potestate habere dicitur, » quod si vult, facit, si non vult, non » facit. Vide nunc utrum quisque credat, si voluerit, aut non credat, si » voluerit? Quod si absurdum est, profecto fides in potestate est. » Et lib. I, de lib. arb. c. XIII : « Ex quo conficitur, ut » quisquis recte, honesteque vult vivere, » si id se velle præ fugacibus rebus velit, » assequatur tantam rem tanta facilitate, » ut nihil aliud ei, quam ipsum velle sit » habere, quod voluit. » Proponit omnibus non solum potestatem, sed etiam facilitatem absolutam honeste vivendi, etiam iis, qui turpiter vivunt, atque adeo non adstrictam uni parti, sed indifferentem, ea quidem ratione, quia possunt, si volunt. Item lib. III, c. III : « Non possunt sentire aliud esse in » potestate nostra, nisi quod cum volumus, » facimus. Quapropter nihil tam in nostra » potestate, quam nostra voluntas est. »

Idem prorsus est, in nostra esse potestate, « cum volumus, » ac « si volumus. » Quia igitur omnibus promptum est velle etiam iis, qui nolunt, ideo testatur, omnibus adesse potestatem credendi, et bonum quidpiam operandi, si velint, supponens quidem auxilium gratiæ omnibus præsens. Id confirmat lib. I de Genes. contra Manich. c. III : « Illud autem lumen pascit pura corda eo» rum, qui Deo credunt, et ab amore visi» bilium rerum sed ad ejus præcepta ser» vanda convertunt. Quod omnes possunt, » si velint ; quia illud lumen omnem homi» nem illuminat venientem in hunc mun» dum. » Quod testimonium recolens, lib. I, Retract. c. X, sic exponit : « Quod dixi : Il» lud lumen pascit pura corda eorum, etc. » Non existiment novi Hæretici Pelagiani, » secundum eos esse dictum. Verum est » enim omnino, omnes homines hoc posse, » si velint, sed præparatur voluntas a Do» mino. » Itaque Pelagianis concedit, non solum fideles, et justos, sed etiam infideles, et peccatores posse se ad Dei præcepta servanda convertere, si velint; eis tamen negat, id fieri posse solis viribus arbitrii, prout ipsi volunt, sed præparata a Deo voluntate humana viribus gratiæ, quæ eis talem potestatem conferunt, ut ea utantur, si velint, prout nos contra Pelagianos cum Augustino tuemur. Rursus lib. de Correp. et Grat. c. VII probat, eos qui in accepta fide non perseverant, esse minus excusabiles, quam qui nunquam audierunt fidem : « Quoniam » potest dici homini : In eo, quod audieras, » et tenueras, perseverares, si velles : nullo » modo autem dici potest : Id, quod non » audieras, crederes, si velles. » Quia is, qui non audit mysteria fidei, non potest absolute credere, ideo de illo vere non dicitur, quod crederet, si vellet, sicut de alio, qui fidem professus est. Ergo ea conditio voluntatis adjecta, et omnibus indiscriminatim proposita potestatem significat indifferentem, et necessitate sollicitam. Itaque sicut gratia, et potestas bene operandi in natura integra asseritur a Baianis indifferens, et non determinata ad unam tantum partem, quia ab Augustino proponitur pendens a conditione, si arbitrium velit ; sic etiam indifferens censenda est gratia, et potestas naturæ lapsæ, quia in his, et aliis innumeris testimoniis Augustinus eam prodit pariter pendentem ab eadem conditione si homo velit.

53. Tertium discrimen præcedenti annexum est, gratiam naturæ integræ relinquere libertatem indifferentiæ, non solum coactioni, sed etiam necessitati antecedenti, et inevitabili oppositam ; gratiam vero naturæ lapsæ solam servare libertatem determinationis antecedentis ad unam partem, coactioni, non vero necessitati antecedenti inimicam. Cæterum Augustinum etiam in statu naturæ lapsæ ad libertatem merendi collatam per gratiam desiderare potestatem indifferentem ad opposita extrema, non solum violentiæ, sed etiam necessitati antecedenti adversariam, plurimis, et luculentissimis ejus assertis illustravimus Disp. XIV, sect. VII et seqq. et Disp. XV, sect. VIII. Quartum discrimen profertur esse, quod gratia naturæ integræ potest esse pure sufficiens ; secus vero gratia naturæ lapsæ, quæ non potest non esse efficax. Quod tamen ab Augustini mente alienum esse demonstravimus Disp. XXIII, sect. VII, XXV et XXVI. Quintum ; in natura lapsa discretionem operantis a non operante tribui Deo, et gratiæ auxilianti ; non ita in natura integra. Id tamen adversari Augustino docenti, etiam in natura integra discretionem referendam in Deum, et gratiam, ostendimus Disp. VII, n. 48 et 49.

Tertium discrimen.

Quartum discrimen.

Quintum discrimen.

54. Sextum ; non posse hominem lapsum partiri opus bonum, et laudem, ac gloriam ipsius cum Deo, sicut integer potest. Sed hoc Augustino contradicit. Si enim lib. I, ad Simplic. q. II : « Ut velimus, et suum » voluit esse, et nostrum ; suum vocando, » nostrum sequendo. » Et I Retract. c. XXIII. « Utrumque (credere, et operari) nostrum » est propter arbitrium voluntatis, et utrum» que tamen datum per spiritum fidei, et » charitatis, et eadem regula et utrumque » ipsius est ; quia ipse præparat voluntа» tem, et utrumque nostrum, quia non fit » nisi volentibus nobis. » Quibus apertissime opus salutis partim Deo, et partim nobis adscribit, illud non solius Dei, sed etiam nostrum usurpans. Ideo merito, serm. XIII de verbis Apost. post med. ore pleno clamat : « Hoc est opus nostrum in hac vita » actiones carnis spiritu mortificare. Hæc » est actio nostra, hæc est militia nostra. » Rationem tradit Tract. IV, in Joan. Epist. « Quia agis ibi aliquid voluntate, ideo et » tibi aliquid tribuendum est. Ideo autem » tibi tribuendum est, ut dicam sicut in » Psal. *Adjutor meus esto, ne derelinquas*

Sextum discrimen.

» *me*. Si dicis, adjutor meus esto, aliquid » agis. Nam si nihil agis, quomodo ille ad- » juvat? » Itaque nobis aliquid boni operis partim cum Deo tribuendum est, quia partim cum Deo nos etiam illud agimus. Et lib. de spiritu et litt. c. XXXIII, cum præmisisset, solius Dei esse vocare, continuo addit : « Consentire autem vocationi, vel ab » ea dissentire, propriæ voluntatis est; quæ » res non solum non infirmat, quod dictum » est : *Quid habes, quod non accepisti?* » verum etiam confirmat. Accipere quippe » et habere anima non potest dona, de qui- » bus hoc accidit, nisi consentiendo, ac per » hoc accipere, et habere, utique acci- » pientis, et habentis est. » En sic inter Deum, et hominem opus bonum partitur, ut Dei sit vocare, et nostræ voluntatis consentire, quin obstet, illud esse acceptum et donatum a Deo, quia non possumus accipere, « nisi consentiendo, ac per hoc acci- » pere, et habere utique accipientis, et ha- » bentis est. » Et de Prædest. et Grat. c. XI : « Post hanc vocationem illud sequitur, » quod et vult ad conatus hominum perti- » tinere, et ostendit, sine te non posse com- » pleri. » Et mox adjicit : « Ab ipso habe- » mus perficere, quoniam ad nos pertinet » conari bona, quæ velle donavit. » Ergo bona opera etiam ad nostros conatus pertinent, quia sine nostro concursu, et conatu non potest illa gratia sola perficere. Et lib. III, de lib. arb. c. II : « Neque cum aliquid » homo secundum Deum operatur, alienet » illud a propria voluntate. » Si non potest alienare a propria voluntate, potest voluntati suæ appropriare, tanquam suum et non alienum. Vide, quæ copiose tradidimus Disp. XXX, de Ente supern. arguentes ex doctrina Augustini, et Patrum partialitatem nostræ actionis in opera salutaria.

Septimum discrimen.

55. Postremum, et principale discrimen est gratiam naturæ integræ sic esse indifferentem, ut possit conjungi cum dissensu; gratiam vero naturæ lapsæ sic esse determinantem arbitrii, ut conjungi cum dissensu repugnet. Verum etiam gratiam naturæ lapsæ esse cum dissensu arbitrii compossibilem, doctrinæ Augustini consentaneum est. Nam Augustini doctrina est, posse arbitrium infirmum dissentire vocationi divinæ, et illam contemnere. Sic lib. de spirit. et litt. c. XXXIV : « Misericordia Dei præve- » nit nos; consentire autem vocationi Dei, » vel ab ea dissentire, nostræ voluntatis » est. » Et ad Simplic. lib. I, q. II : « No- » luit ergo Esau, et non cucurrit, sed et si » voluisset, et cucurrisset Dei adjutorio » pervenisset, qui ei etiam vellet, et currere » vocando præstaret, nisi vocatione contem- » pta reprobus fieret. » Et lib. LXXXIII, qq. q. LXVIII : « Qui vocatus non venit, in- » choat meritum supplicii, cum vocatus » venire neglexerit. » Et q. II, ad Simplic. » Cujus miseretur, sic eum vocat, quomodo » scit ei congruere, ut vocantem non re- » spuat. » Et præmiserat : « *Multi sunt vo-* » *cati, pauci autem electi*, utique hi, qui vo- » cantem non contempserunt. » Quibus supponit, posse vocationem respui, atque contemni. Ergo in nostra potestate est, vocationem negligere, et contemnere, et illi dissentire. At posse vocationi dissentire, et illam contemnere, est posse dissensum cum vocatione conjungere. Nam actu vocationem contemnere, et negligere, et illi dissentire, est actu vocationem cum dissensu componere. Ergo posse dissentire, et contemnere, atque negligere erit posse componere. Vim hujus argumentationis spatiose expendimus, et a solutionibus vindicavimus Disp. XIV, sect. IV. Secundo, quia docet sæpius, hominem postquam a Deo vocatus est, non venire, neque vocationi consentire. Sic lib. LXXXIII qq., q. LXVIII : « Ad illam enim » cœnam, quam Dominus dicit in Evange- » lio præparatam, nec omnes, qui vocati » sunt, venire voluerunt, neque illi, qui » venerunt, venire possent, nisi vocaren- » tur : itaque nec illi debent sibi tribuere, » qui venerunt, quia vocati venerunt; nec » illi, qui noluerunt venire, debent alteri » tribuere, sed tantum sibi, quoniam, ut » venirent vocati, erat in libera volun- » tate. » Idemtidem tradit, posse hominem jam vocatum vocationem non sequi. Ita q. II, ad Simplic. « Verum est ergo : *Multi* » *vocati, pauci vero electi*. Illi enim electi, » qui congruenter vocati; illi autem, qui » non congruebant, neque contemperabant » vocationi, non electi, quia non sequuti, » quamvis vocati. » At non venire postquam vocatus est, vocationem non sequi, quamvis sit vocatus, significat, hominem cum dissensu voluntatis vocationem conjungere; nam supponit, vocationem præcedere, et adhuc ea præcedenti, et supposita effectum non sequi, sed vocationem eventu frustrari.

56. Tertio, quia crebro Augustinus testa-

tur potestatem bene volendi, et agendi cum nolle arbitrii conjungi. Sic lib. II, de Peccator. mer. c. XVII : « Cum voluntate hu» mana gratia adjuvant divina sine peccato » in hac vita homines possint esse; cur non » sint, possem facillime, ac veracissime » respondere; quia homines nolunt. » Et de Grat. et lib. arb. c. XV : « Quid prodest, » si quod possumus, nolumus? » Fatigarem Lectorem, si omnia hujus veritatis Augustiniana testimonia producerem. Copiosa, et illustria protulimus Disp. anteriori per totam probantes, dari in statu naturæ lapsæ gratiam, et potestatem bene agendi, et volendi pure sufficientem. Ergo potest componi gratia ad bene volendum, et agendum necessaria, et sufficiens cum actuali nolle arbitrii creati. Nam potestas bene volendi, et agendi cum actuali nolle conjungibilis, et interdum conjuncta repugnat esse sine auxilio gratiæ, cujus est talem potestatem conferre. Quarto, quia inde arguunt Baiani gratiam naturæ integræ non esse determinantem arbitrii, quia in eo statu juxta doctrinam Augustini vera erat hæc propositio causalis, « ideo gratia ope» ratur, quia vult arbitrium. » At eadem causalis vera est etiam in statu naturæ lapsæ juxta ejusdem Augustini doctrinam. Frequens enim in ejus scriptis est, quod habet, lib. de Prædest. Sanctorum, c. VI : » Illi homines, quia voluerunt, crediderunt; » illi quia noluerunt, non crediderunt. » Ergo etiam in statu naturæ lapsæ arbitrium determinat gratiam ad agendum. Quam causalem aliis Patribus frequenter ostendimus Disp. VII, n. 76, ubi n. 77 et 78, diluimus, quæ contra objiciunt Baiani.

57. Ad hæc : Augustinus disserens de gratia utriusque naturæ, differentiam, et præstantiam gratiæ medicinalis præ gratia naturæ integræ non revocat in antecedentem determinationem unius, et indifferentiam alterius, sed in alia capita omnino diversa. Nempe primo, quia post Adæ peccatum homo factus est positive indignus quocumque dono gratiæ, quo non erat positive indignus in statu innocentiæ. Major autem benignitas, et gratia Dei est conferre donum indebitum homini positive indigno, quam non digno. Sic istam majorem gratiam naturæ lapsæ explicat Augustinus in Enchirid. c. CVI, cum ait : « Sed post illam ruinam ma» jor est misericordia Dei, quando et ipsum » liberum arbitrium liberum est a servi» tute, cui dominatur cum morte pecca» tum. » Secundo, quia post Adæ peccatum ad consequendum vitam æternam vincenda est concupiscentia repugnans meritis, quæ ante peccatum non erat. Ad vincendam autem istam repugnantiam majores physice vires gratiæ necessariæ sunt. Sic exponit Augustinus de Correp. et Grat. c. XI, conferens cum primo homine lapso post peccatum : « Ille non opus habet eo adjutorio, » quod implorant isti, cum dicunt, video » aliam legem in membris meis repugnan» tem legi mentis meæ, quoniam in eis caro » concupiscit adversus spiritum, et spiritus » adversus carnem : atque tali certamine » laborantes, ac periclitantes dari sibi pu» gnandi, vincendique virtutem per Christi » gratiam poscunt. Ille vero nulla tali rixa » a se ipso adversus seipsum tentatus, atque » turbatus in illo beatitudinis loco sua se» cum pace fruebatur. » Tertio, quare major nunc sit gratia, explicat; quia post peccatum ad adipiscendum beatitudinem æternam opus est homini redemptione a peccato: quæ redemptio absque virtute hominis Dei generi humano repugnat. Virtus autem redemptiva hominis Dei propria major est physice, quam ea, quæ Adamo ad obtinendum felicitatem æternam erat necessaria. Ita exponit Augustinus de Corrept. et Grat. c. XI, ibi : « Nunc potentiore gratia indi» gent isti, et quæ potentior, quam Dei » unigenitus Filius, æqualis Patri pro eis » homo factus, et sine ullo vel originali, » vel proprio peccato ab hominibus pecca» toribus crucifixus? » En quare post Adæ peccatum necessariam censeat Augustinus majorem gratiam, quam ante peccatum, quin necessaria sit vis intrinseca determinans arbitrii, cujus Augustinus non meminit, et sine qua consistunt superiora utriusque gratiæ discrimina. Eamdem gratiæ differentiam in utroque statu inculcat lib. de Grat. Christi, ut expendimus Disp. V, n. 42 et seqq. Ergo aliæ differentiæ gratiæ, quas Baiani Augustino adscribunt, voluntariæ sunt, et ab ejus mente prorsus alienæ.

SECTIO VII.

Discrimen est nullum ex discipulis Augustini.

58. Primo in genere; quia Augustini discipuli Prosper, Fulgentius, Orosius, Hila- Primum argumentum

rius, et alii qualitates, quas adscribunt gratiæ Dei, significant esse proprias illius gratiæ, quam asserunt necessariam contra Pelagium; quia confligentes cum Pelagio necessitatem, et qualitates gratiæ produnt. Gratia autem ab eis contra Pelagium asserta communis est naturæ integræ, atque lapsæ, ut superioribus annotavimus. Ergo nulla est qualitas gratiæ ab eis assertæ, quæ gratiam naturæ integræ excludat, et a gratia naturæ lapsæ essentialiter discriminet. Secundo, quia contra Baianorum discretiones docent libertatem moralem naturæ lapsæ esse indifferentem ad opposita extrema, et non solum violentiæ, sed etiam necessitati antecedendi contrariam, sicut est libertas naturæ integræ, ut disertis eorum testimoniis ostendimus Disp. XIV et XV. Tertio, quia contra eamdem sententiam tradunt, gratiam vere sufficientem posse componi cum dissensu, et inefficacem esse in statu naturæ lapsæ, sicut in statu naturæ integræ, ut manifestis ipsorum assertis elucidavimus Disp. superiori sect. VIII.

59. Addo quarto, contra eosdem Baianos ex sententia Prosperi non solum cum gratia sufficienti, sed etiam cum gratia efficaci, quoad virtutem, et entitatem ipsius posse dissensum arbitrii conjungi, id docet lib. II de Vocat. Gent. c. XXVIII. « Deus ad obe» diendum sibi ipsum velle sic donat, ut » etiam a perseveraturis illam mutabilita» tem, quæ potest nolle, non auferat. » Ubi nota primo, ut Deus nobis donet velle, opus non esse auxilio gratiæ, quod auferat indifferentiam ad nolle; ac proinde cum gratia indifferenti naturæ integræ posse merita a Deo prædestinatis donari. Secundo, cum gratia efficaci donante velle posse in eis conjungi nolle. Alias nulla esset ratio, quam in asserti præcedentis probationem continuo subjicit : « Alioqui nemo unquam fide» lium recessisset a fide, neminem concu» piscentia vinceret, neminem tristitia eli» deret, neminem iracundia debellaret, » nullius charitas refrigesceret, nullius » patientia frangeretur, et collatam sibi » gratiam nemo negligeret; sed quia pos» sunt hæc fieri, et in consensum talium » tentationum facilis nimium, proclivisque » descensio est; nunquam debet in auribus » fidelium vox illa Domini non sonare : » *Vigilate, et orate, ut non intretis in ten*» *tationem.* » Nam ex sola potestate nolendi in sensu diviso gratiæ non possunt a contrario illationes præcedentes legitime argui. Ergo potestas nolendi asserta fuit a Prospero in sensu composito. Indubitabile enim est, solam repugnantiam componendi gratiam cum dissensu nolente potuisse esse argumentum inducendi ex impotentia nolendi absurdas illas consequentias non recedendi a fide, non succumbendi concupiscentiæ, non remittendi charitatem, et alias commemoratas in eis, qui gratia divina præventi sunt; divisio enim gratiæ neutiquam poterat illas arguere, sed oppositas, cum proculdubio sit, in sensu diviso gratiæ posse hominem a fide recedere, a concupiscentia vinci, et a cæteris bonis operibus cessare. Quare omnes illationes ad unam illam tandem revocat, « et collatam sibi » gratiam nemo negligeret. » Quia ad neglectum, et contemptum gratiæ necessaria est compositio dissensus cum illa, ut sect. præcedenti præmisimus. Ideoque hortatur fideles, vigilandum unicuique, quia etiam dum credunt, dum bene operantur, dum gratiam divinam experiuntur, possunt illam contemnere, et cum illa a bene operando desistere, cum facillimum sit, nobisque proclive consentire tentationibus impellentibus in oppositum, et eidem gratiæ, cui prius consenserunt, dissentire.

60. Quocirca prædictum c. XXVIII sic concludit : « Igitur sicut qui crediderunt, » juvantur, ut in fide maneant; sic et » qui non crediderunt, juvantur, ut cre» dant. Et quemadmodum illi in sua » habent potestate, ut exeant : ita isti » in sua habent potestate, ut veniant. » Comparat potestatem eorum, qui adjuti credunt, cum potestate eorum, qui adjuti non credunt, in ordine ad extrema opposita, scilicet ut non credentes possint credere, sicut credentes possunt discredere. At potestas credendi in eis, qui adjuti a Deo non credunt, est potestas componendi credere cum adjutorio Dei. Ergo potestas discredendi in eis, qui adjuti credunt, est potestas componendi discredere cum eodem adjutorio Dei. Nam si illi, qui reipsa credunt, non possent cum adjutorio Dei conjungere dissensum credendi, perperam argueret, eos, qui non credunt, conjungere posse cum eodem dissensu adjutorium Dei, et potestatem credendi.

61. Eodem respicit lib. de Vocat. Gent. c. XXVI, comparans voluntatem cum gratia : « Quæ voluntas de sua habet mutabilitate,

» si deficit : de gratiæ vero opitulatione, si » proficit ; et quod a multis refutatur gratia, ipsorum est nequitiæ : quod a multis » recipitur, gratiæ divinæ est, et voluntatis humanæ. » En eadem gratia naturæ lapsæ, quæ a multis suscipitur, a multis quoque refutatur ; atque adeo in multis est inefficax, quæ in multis est efficax. Ergo ab eis, in quibus est efficax, potuit reddi inefficax, sicut ab aliis illam refutantibus, in quibus non est efficax ; nam omnium hominum voluntates paris potestatis sunt ad refutandam gratiam, et gratia suscipientibus, et refutantibus communis paris opitulationis, et virtutis a Prospero sine discrimine proponitur. Quare etiam quod gratia suscipiatur a multis, et in eis efficax sit, non refert in solam virtutem gratiæ, sed etiam in liberam facultatem voluntatis humanæ : « Quod a multis recipitur, gratiæ » divinæ est, et voluntatis humanæ. » Ergo etiam ex cooperatione voluntatis humanæ pendet, quod gratia recipiatur, et non refutetur, atque adeo quod sit efficax, et non inefficax, sive quod effectum sortiatur, et non frustretur. Item Epist. ad Demetriadem paulo post med. « Cooperatores nos esse » oportet gratiæ Dei, ut illam excitantem, » juvantem, locupletantem, etc., vigilan» ter, et sobrie subsequamur. » Hortatur, ut cooperatores simus gratiæ Dei, et vigilanter studeamus, ut gratiam præsuppositam subsequamur. At si gratia ex se, et intrinsece esset connexa cum nostra cooperatione, et nostro dissensui repugnans, inanis esset hæc exhortatio, inaneque studium, et vigilantia nostra subsequendi gratiam ; siquidem gratia semel posita, velimus nolimus, seorsim ab studio, et vigilantia nostra superaddita ex vi, et connexione sua intrinseca nostram cooperationem inducit.

Quintum. 62. Quinto, hi Patres contra nostros adversarios, naturæ lapsæ, sicut integræ deferunt aliquid operis salutaris, quo opus non solius gratiæ, sed etiam jure suum, et proprium vendicet voluntas partim cum Deo. Ita Prosper Epist. ad Demetriad. col. ult. : « Quidquid pulchrum, pretiosumque » repereris, divini operis, et muneris esse » non dubites : ita ut in omnibus bonis » opulentiæ tuæ, et gratiam donatoris, et » jus proprietatis agnoscas. » En præter donatoris gratiam, jus quoque nostræ proprietatis agnoscere fas est, quod nostræ virtuti, et actioni immediatæ tribuatur. Item lib. de Ingratis, postquam c. XXVIII de gratia, et viribus intrinsecis sic præmiserat :

Hujus ope, et fructu vescendum est, ut revalescens
Languida mens etiam propriis bene viribus uti
Possit.

Subjungit, c. XXIX :

sic adquirens, quibus ante carebas,
Ut tua sint, si collatis utare modeste.

Ergo tua efficis bona opera, quia non solius gratiæ, sed etiam propriis viribus tuæ voluntatis uteris ad illa. Accedit Fulgentius, lib. de fide ad Petrum, c. XVII : « Dicat, » gratiæ Dei est adjuvare, ut sit meum » velle credere. Tunc enim vere, recteque » ait, ejus hoc velle, cum cum gratia præ» veniens cœperit adjuvare. » Itaque ubi gratia admittatur voluntatem prævenire, jure, et vere, recteque *meum* esse dicitur velle. Ergo non soli Deo, sed partim Deo, partim nostro libero arbitrio velle, et operari salutare etiam in statu naturæ lapsæ tribuendum est.

63. Sexto, adversariis contradicunt in eo, quod gratiam naturæ lapsæ, solum quia medicinalis est, negant, arbitrium relinquere indifferens ad dissensum, et asserunt vi sua intrinseca medicinali determinare ad consensum, nec aliter sanari posse infirmam voluntatem per gratiam. Nam Fulgentius, epist. VII, ad Vincentiam c. VIII, ex parabola Samaritani vulneribus confossi probat, pluribus infirmis hominibus gratiam medicinalem adesse, qua non curantur, quia ab eis non adjungitur liber, et ad curationem necessarius consensus : « Sicut » ergo Medico nostro nulla est incurabilis » plaga, ita nec in aliquo vulnere, nec in » aliquo tempore cœlestis potest deficere » medicina. Ideo ipse medicus, semper se » posse converso salutem donare testatur. » Numquid qui cadit, non resurget ? aut » qui aversus est, non convertetur ? quare » ergo aversus est populus iste in Hierusa» lem aversione contentiosa ? induraverunt » cervices suas, noluerunt reverti. » Quamvis nullus sit incurabilis morbus, et medicus adsit volens sanare, et cœlestis medicina non desit, plures non sanantur, quia no-

Sextum.

lunt, et gratiæ medicinali præsenti reluctantur. Quare c. x, nullam ætatem, nec tempus excipit, in quo homo ad sanitatem non vocetur, et sanari non possit, si velit in Deum converti, et medicina uti : « Si » aliquam ætatem judicaret Dominus con» versionis remedio ineptam, non diversis » temporibus operarios vocaret ad vineam.» Hinc colligit : « In quacumque igitur quis » ætate vocatus, si benignitatem vocantis » Domini non spernat, necesse est, dena» rium vitæ perennis accipiat. » Quamvis omnis ætas infirma sit, et remedio egena ; nulla tamen est remedio inepta, nec medicinali, et sufficienti a cœlesti medico destituta. Plures tamen in omni ætate non obtinent salutem, quia vocati ad illam remedium salutis, et occasionem spernunt. Ergo gratia medicinalis potest esse sufficiens, et non efficax ex defectu consensus arbitrii infirmi, qui ad sanitatem necessarius est. Prosper, de primo post morbum originalem infirmo, sic scribit, lib. de Vocat. Gent. c. XIII : « Cum ergo talia ad Cain » loqueretur Deus, numquid ambiguum » est, voluisse eum (quantum ad illum me» dendi modum sufficiebat,) egisse, ut Cain » ab illo impietatis furore resipisceret? » sed malitia pertinax inde facta est inex» cusabilior, unde debuit esse correctior. » En ambigendum non est, Deum voluisse, ut Cainus resipisceret, et sanaretur, auxiliaque ei medicinalia præstitisse, « quantum » ad illum medendi modum sufficiebat. » Cæterum non resipuit, nec sanatus est ob malitiam pertinacem ipsius, qua remediis præstitis reluctatus fuit. Ex quo ejus « ma» litia, » et infirmitas « inde facta est » inexcusabilior, unde debuit esse corre» ctior. »

64. Demum iidem Augustini discipuli diserte unam, et parem in statu sanitatis, et infirmitatis gratiam contra princeps Baianorum assertum profitentur. Sic Fulgentius epist. ad Thrasimundum c. III : « Non alia » gratia stantem Angelum a ruina potuit » custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem » post ruinam potuit reparare. Una est in » utroque gratia operata ; in hoc ut surge» ret, in illo ne caderet ; in illo ne vulne» raretur, in isto ut sanaretur. Ab hoc in» firmitatem repulit, illum infirmari non » sinit ; illius esca, istius medicina. » En una, et eadem gratia est in utroque statu operata ; non alia stantem Angelum potuit custodire, nisi illa, quæ hominem post ruinam potuit reparare ; eadem ab homine infirmitatem repulit, et Angelum infirmari non tulit, sanique esca, et infirmi medicina est. Quid toti rei aptius? non solum asserto, sed etiam fundamento discriminis Baiani contradicit ; quoniam cœlestis medicus potest eodem remedio infirmum sanare, et sanum alere, eodemque auxilio infirmitatem juvare, et impedire. Ejusdem mentis est, lib. de fide ad Petrum, c. XXIII : « Nec » humanam naturam usque adeo diabolus » vitiare potuit, ut deinceps non posset » quod amiserat, Deo rursum largiente » recipere. Omnipotens enim, qui potuit » humanam formare, potest etiam infirmam » sanando per gratiam reformare, et custo» dire naturam. A quo ipsa natura sicut in » primo homine fidem ad salutem accepe» rat, ita nunc in singulis munere divinæ » bonitatis accepit, quos idem Deus prædes» tinatos, et per fidem salvandos ex paren» tibus creat. » En primo restituit Christus naturæ, quam sanat, quod a diabolo vitiata perdiderat, atque adeo eam indifferentiæ libertatem, quam ante diabolicam suggestionem, et jacturam retinebat. Ergo auxilia gratiæ per Christum restituta paris indifferentiæ sunt cum eis, quæ natura ante peccatum accepit a Deo, libertatem ejus ad bonum, et meritum vitæ æternæ constituentia. Alioqui usque adeo diabolus vitiasset naturam, ut deinceps non posset, quam amiserat libertatem Deo rursum largiente recipere. Secundo, sicut Deus humanam formavit naturam, ita etiam infirmam sanando per gratiam reformavit ; et sicut primus homo fidem a Deo ad salutem accepit, ita nunc singuli prædestinati munera divinæ bonitatis, et gratiæ accipiunt. Ergo par est gratia, qua natura formatur, et reformatur ad meritum, et qua primus homo, et ejus posteri fidem a Deo accipiunt. Comparatio enim gratiæ, et fidei inter utrumque statum facta paritatis gratiæ, sicut et fidei argumentum est.

65. Item eodem lib. c. XII : « Sic humano » generi gratuitam gratiam divina bonitas » contulit, per quam in hominibus non » solum propaginis obligatione contracta, » et vitio propriæ voluntatis adjecta dele» retur omnis iniquitas, quin etiam cogi» tationis sanctæ amissa pridem in homine » primo per hominem secundum recipere» tur facultas. » Ergo eadem gratia actua-

lis, cogitationis sanctæ, quæ in primo homine amissa fuit, per secundum est nobis restituta; sicut eadem gratia habitualis restituta est, per quam originalis, et personalis iniquitas deleretur. De utraque enim gratia sermo est, et immerito restitutio esset intelligenda ad imparem gratiam actualem, et non ad imparem gratiam habitualem, cum sanitas morbi originalis per habitualem potius, quam per actualem nobis contingat, ut progressu arguemus. Quibus mox subjicit : « Ubi abundavit peccatum deliquentis hominis, superabundaret » gratia Redemptoris, atque ita hominis » arbitrium, quod sub ditione peccati male » liberum fuit, veræ, salubrisque libertatis » reciperet denuo statum prævenientis gratiæ munere liberatum. » Cernis arbitrium a captivitate peccati per gratiam liberatum denuo recipere veram, salubremque libertatem pristinam, quam amisit. Ergo par est amissa, et recuperata libertas, parque gratia donatrix illius. Alias status gratiæ, et libertatis pristinus non esset denuo receptus. Quare ut exponat gratiam, per quam pristina libertas revocatur, aggreditur Fulgentius exponere gratiam, qua Deus primum hominem « ad habendam, custodiendamque justitiam integrum, sanumque » creavit. » Quippe quia non est alia gratia, qua homo infirmus ad habendam, custodiendamque justitiam reformatus est ab ea, qua sanus formatus fuit.

66. Eamdem mentem indicat Prosper, lib. II de Vocat. Gent. c. IV : « Sed ne in » præteritis quidem sæculis hæc eadem » gratia, quæ post Domini nostri Jesu » Christi resurrectionem ubique diffusa est, » et de qua scriptum est : *Illuxerunt corruscationes suæ orbi terræ*, defuit mundo. » Iterum cap. V : « Quis ambigat eos » qui de quibuscumque nationibus, quibuslibet temporibus Deo placere potuerunt, » spiritu gratiæ Dei fuisse discretos? Quæ » et si parcior antea, atque occultior fuit, » nullis tamen sæculis se negavit virtute » una. » En eadem gratia, quæ post Christi resurrectionem ubique diffusa est, præteritis quidem sæculis, et quibuslibet temporibus virtute una omnibus, qui Deo placere potuerunt, disposita a Deo fuit. Quæ sæcula, et tempora præterita porrigi possunt ad mundi exordium, et primorum parentum statum, licet id Prosper non exprimat; tum quia universali propositione omnia tempora præterita comprehendit; tum quia ejus scopus in eis capitibus est ostendere, licet varii sint, et fuerint status hominum, variaque providentia, qua Deus eos ad salutem promovit, multiplexque mensura gratiæ illis provisæ, quia aliis parcior, aliis copiosior, aliis manifestior, aliis occultior, aliis per sola media naturalia, aliis per supernaturalia disposita, et ministrata fuit, nihilominus semper unam et eamdem gratiam, quæ post Christi adventum elucet, omnibus adfuisse.

SECTIO VIII.

Ejusmodi discrimen est nullum ex cæteris Patribus.

67. Aliorum etiam Patrum doctrina explodit differentias utriusque gratiæ a Baianis constitutas. Primo, quia differentias gratiæ medicinali naturæ lapsæ adscriptas volunt Baiani esse proprias gratiæ a Patribus assertæ contra Pelagium. At gratia a Patribus contra Pelagium asserta non solum naturæ lapsæ, sed etiam integræ communis est; quia ex doctrina Patrum contendentium cum Pelagio non solum in statu naturæ lapsæ, sed etiam integræ necessaria est gratia, quam negabat Pelagius ad opera conferentia in salutem; quare doctrinæ Patrum adversaretur, qui in statu naturæ integræ talem gratiam necessariam negaret, et solam facultatem naturæ absque auxilio gratiæ ad opera salutaria sufficientem tueretur. Ergo ex doctrina Patrum contra Pelagium definita nullæ sunt differentiæ gratiæ medicinalis a gratia naturæ integræ. Secundo, quia Baiani contendunt, gratiæ naturæ integræ proprium, et genuinum esse, libertatem meritoriam vitæ æternæ constituere indifferentem ad opposita. At id etiam esse commune gratiæ naturæ lapsæ, quia non solum ante, sed etiam post peccatum libertas moralis excludit necessitatem antecedentem, et non solam coactionem, et violentiam, satis ex Patrum assertis sancivimus Disp. XIV, XV et seqq. Tertio, quia disputatione anteriori plurimis, et illustrissimis testimoniis Patrum demonstravimus, cum gratia sufficienti naturæ lapsæ, potestateque adimplendi præcepta, pœnitendi, et credendi componi violationem præceptorum, impœnitentiam, et infidelitatem.

Primum argumentum

Secundum

Tertium

Ergo gratiæ medicinalis naturæ lapsæ, pro ut a gratia naturæ sane differentis proprium non est, intrinsece operatricem, et efficacem esse.

68. Quarto, Baiani asserunt, solum gratiam naturæ integræ operari sub conditione, si nostrum arbitrium velit. Id autem etiam convenire gratiæ medicinali naturæ lapsæ juxta Patrum doctrinam, ex professo discussimus Disp. XV, sect. II, quod rursus alia plura Patrum testimonia confirmant. Cyrillus Hierosolymitanus, Catech. IV : « Liberum arbitrium habet anima. Subjicit » tibi diabolus scortationis cogitationes, si » vis, probas; si nolis, improbas. » Lactantius, lib. IV, Instit. c. XXIV, de Deo : « Li» bertatem relinquat, ut et præmium sit » constitutum parentibus, quia poterant » non parere, si vellent. » Euthymius, ad cap. XV, Lucæ exponens parabolam prodigi : « Liberum est mihi arbitrium. Si volo, mo» destus sum : si nolo, cogi nequeo. » Clemens Romanus, Epist. III, de officio Sacerdotis, col. 4 : « Si quis sane audiens ser» monem veri Prophetæ velit recipere, aut » nolit, et amplecti onus ejus, (id est man» data vitæ) habet in sua potestate. Liberi » enim sumus arbitrii. » Consonat Alexandrinus, lib. VII Stromat. fol. 149 : « Quo» circa præcepta homo accepit, ut ex se » moveri, et incitari posset ad utrum velit » ex his, quæ sunt eligenda. » Macharius Senior, Tom. II Bibliot. homil. XXVII : « Ver» satilis est natura : ac si quis velit, evadit » filius Dei; sin contra, filius perditionis, » eo quod permaneat liberum arbitrium. » His quidem Ecclesiæ Patres libertatem naturæ lapsæ comprehendunt; tamen illam ad agendum sub conditione, si velit arbitrium, qualem Baiani naturæ integræ propriam definiunt, disertissime adstruunt.

69. Quinto, Baiani una cum gratia discriminant libertatem utriusque status, eo quidem, ut diximus, quod ante peccatum libertas erat indifferens ad extrema opposita; post peccatum vero determinata ad unam partem, cum gratia quidem ad bonum, sine gratia vero ad malum solam excludens violentiam. At Patres Ecclesiæ conferentes utriusque status libertatem, manifeste parem utramque deprædicant. Epiphanius, Hæresi LXIV : « Spontaneam ad utraque voluntа» tem Deus hominibus, perinde ut Angelis » constituit, ut aut obedientes verbo essent, » aut non obedientes. » Homines hic intelligit, non solum innocentes, sed etiam lapsos. At eis, sicut Angelis natura integra præditis, voluntatem ad utraque indifferentem attribuit. Clarius Marcus Eremita lib. de Baptis, inter medium et finem : « Quare tibi per» suadeat ille ipse primus homo, se non » fuisse mutationis expertem, neque ad » vitium particulariter convertibilem, ne» que necessitate naturæ, sed beneplacito » voluntatis transgressum esse mandatum; » quemadmodum ille parere poterat oppu» gnationi Satanæ, habebat autem potesta» tem; sic et nos. » En par nobis, et primo parenti adest libertatis indifferentia, ut vel servare, vel transgredi præceptum, parere, vel repugnare oppugnationis dæmonis valeamus.

70. Damascenus, lib. II de fide c. XXVII : « Homo rationalis cum sit, ducit magis na» turam, quam ducatur; quapropter appe» tens, ubi quidpiam velit, potestatem habet » refrenare appetitum, aut ipsum sequi. Et » id manifestum, cum Angeli rationales » sint, libera potestate, et arbitrio esse fre» tos. » Probat homines lapsos libertate indifferentiæ posse sectari, aut refrenare appetitum ex libertate Angelorum, qui integritate naturæ viguerunt. Beda, lib. Variar. q. XIII, docet, « hominem talem creatum » fuisse a Deo, ut posset velle bonum, et non » velle bonum; » et agens de primo parente : « Arbitrium certe liberum fuit, ut quod » velle bonum, sed malum faceret. » Qua libertatis indifferentia primæ creationis constituta sermonem promovet ad posteros Adami : « Ita Deus nobis sua bona promit» tit, ut tamen labore nostro adquirantur : » quod si voluerimus ad laborem in omni» bus, quæ bene agemus, nobis cooperabi» tur. » Ergo etiam posteris Adæ competit libertas cum indifferentia, quam ipse Adamus prima conditione nactus est.

71. Gaudentius Brixianus, Tract. de Machabæis, comparat libertatem, qua primi parentes violarunt præceptum abstinentiæ, cum libertate, qua Machabæi illud impleverunt : « Manducavit homo, quia voluit; » mandatum non custodivit, quia noluit; » morte mulctatur, quia mandatum servare » potuit, et non studuit. Igitur si unius ar» busculi fructus temere a Protoplastis de» gustatus mortem generi acquisivit huma» no, potuit et Machabæis tunc sub lege » positis interitum parare mandati divini » transgressio, quibus nunc honorem, et

» gloriam præcepti ejus custodia compara-
» vit. » Athenagoras, in Apologia ad Imper. Antoninum : « Liberi arbitrii ipsis quoque
» (Angelis) in utramque partem voluntatem
» constituerat Deus, sicut et in hominibus
» liberam, et pravitatis, et virtutis dili-
» gendæ potestatem cernere est. » Itaque hominibus lapsis, sicut Angelis integris parem in utramque partem pravitatis, et virtutis diligendæ potestatem constituit Deus.

72. Autor libri de Ecclesiasticis dogmatibus, c. XXI, de homine primum condito sic asserit : « Libertati arbitrii sui commis-
» sus est homo statim in prima conditione,
» ut sola vigilentia mentis annitente etiam
» in præcepti custodia perseveraret; si vel-
» let in eo quod creatus fuerat, permanere. » Ne autem hæc indifferentia libertatis soli statui innocentiæ crederetur concessa, mox eamdem libertatem et indifferentiam hominibus etiam lapsis adscribit : « Manet itaque
» ad quærendam salutem arbitrii libertas,
» id est rationalis voluntas, sed admonente
» prius Deo, et invitante ad salutem, ut vel
» eligat, vel sequatur, vel agat occasione
» salutis, hoc est, inspiratione Dei. » Itaque etiam post lapsum manet prima libertas, et indifferentia arbitrii ad opera salutis, si Deus præveniente sua gratia adjuvet voluntatem. Ejusdem veritatis præclarus assertor est Gregorius Nazianzenus mox subjiciendus. Ergo concors Patrum doctrina est, parem esse homini in utroque statu libertatem, nempe parem in utroque indifferentiam potestatis, atque adeo parem quoque gratiam, quæ libertatem merendi, et salutariter agendi constituit, ut sæpius arguimus.

Sextum. 73. Sexto Baiani in discrimen utriusque gratiæ referunt, quod in statu naturæ integræ potior pars operis deferatur arbitrio, in statu vero naturæ lapsæ nulla par operis, et laudis arbitrio, sed tota Deo tribuatur. Quod de principatu arbitrii in merita naturæ integræ docent, improbavimus Disp. VII, sect. V et VI. Nunc ex doctrina Patrum probamus, merita naturæ lapsæ non adeo tota esse Dei, ut aliqua pars eorum non sit etiam hominis, et partim homini cum Deo tribuantur. Sic Gregorius Nazianzenus, in I Apologet. col. 8 : « Singularis, et exi-
» miæ Dei bonitatis argumentum est, ut
» nostra quoque aliqua ex parte sit virtus,
» neque natura nobis inferatur, sed volun-
» tate, animique proposito excolatur, arbi-
» triique libertate parem in utramque par-
» tem motum habente. » Prætereo nostram libertatem, sicut primi hominis, de quo Gregorius sermonem præmiserat, parem in utramque partem motum habere ; quod ad præcedentem probationem notare est. Cerne manifestum ex mente Nazianzeni, non solius Dei, sed « nostram quoque aliqua ex parte
» esse virtutem, » et id ad singularem, et eximiam Dei bonitatis gloriam pertinere. Consequenter orat. de Christi Nativitate circa med. agens de hominis creatione ait : « Hunc arbitrii libertate donatum, ut bonum
» non minus illius esset, qui elegisset, quam
» ejus, qui semina præbuisset, in paradiso
» collocat. Talem enim esse conveniebat
» eum, qui primum esset creatus. » Quam Nazianzeni mentem utrobique commentans Nicetas scribit : « Tum excellens, et eximia
» fuit Dei erga genus humanum benignitas,
» ut virtutem non beneficio tantum suo
» hominibus contingere voluerit, verum
» etiam effecerit, ut ad eam adipiscendam
» ipsi quoque partes suas adjungant. Atque
» ita rerum præclare gestarum laus non
» tota Dei sit, sed etiam hominum. » Quod Nazianzenus de primo homine statuerat, exponit Nicetas accipiendum quoque de cæteris, nempe opus meritorium inter Deum, et hominem dividendum, partimque homini, sicut partim Deo adjudicandum.

74. Gregorius Magnus, lib. XXXIII, c. XX : « Bonum, quod agimus, et Dei est,
» et nostrum : Dei per prævenientem gra-
» tiam; nostrum per consequentem liberam
» voluntatem. Si enim non est, unde ei gra-
» gratias in æternum agimus ? rursus si no-
» strum non est, unde nobis retribui præ-
» mia speramus ? quia ergo non immerito
» gratias agimus, scimus, quod ejus mu-
» nere prævenimur; et rursum quia non
» immerito retributionem quærimus, sci-
» mus, quod subsequente libero arbitrio
» bona elegimus, quæ ageremus. » Non solum asserit, bonum opus ad nostra pertinere, sed etiam probat, quia alias immerito propter bona opera retributionem quæreremus. Chrysostomus, ad Rom. XI, serm. XIX : « Potior pars gratiæ sit, non tamen totum, »
quia aliqua pars nostri etiam arbitrii est. Hilarius in Matth. VII, vers. 29 : « De
» nostro igitur est beata illa æternitas pro-
» merenda, præstandumque est aliquid de

» proprio, ut bonum velimus. » Aliquid ergo nostrum, et proprium est in meritis vitæ æternæ. Paulinus, Epist. II ad Sever : « Quæ igitur nobis gratia, si in alieno tan- » tum fideles fuerimus, nisi de proprio ser- » viamus ? » Isodorus II, sent. c. V : « Scien- » dum quod et nostra sit justitia in his, » quæ recte agimus. » Si justitia in his, quæ recte agimus nostra est, si de proprio servimus, et non in alieno tantum fideles sumus, merito aliquid etiam laudis ex bono opere tanquam nostro in nos redundat. Neque hoc impietatis est, ut imaginantur Baiani, sed religiosæ gratitudinis, sicut in statu naturæ integræ procul ab impietate est, aliquid boni operis, et laudis arbitrio quoque nostro simul cum gratia appropriare.

ptimum. 75. Septimo, Ecclesiæ Patres contra Baianos non solum unam, et parem in utroque statu arbitrii libertatem, sed unam quoque et parem gratiam esse significant. Bernardus, serm. XXII in Cant. col. 3 : « Qui erexit » hominem lapsum, dedit stanti Angelo, ne » laberetur; sic illum de captivitate eruens, » sicut istum a captivitate defendens : et » hac ratione fuit æque utrique redemptio, » solvens illum, et servans istum. » Expende voces *sic*, et *æque*, quæ utriusque gratiæ paritatem, et æqualitatem exprimunt; quam gratiam Bernardus per Christum intelligit. Et serm. I de Annunt. prope init. « De bonis » operibus certum omnino est, quod nemo » hæc habeat a seipso. Nam si stare non » potuit humana natura adhuc integra, » quanto minus poterit per seipsam resur- » gere jam corrupta. » Non esset bona, et legitima argumentatio a gratia naturæ integræ, ad gratiam naturæ lapsæ, si illa huic impar, et essentialiter inæqualis esset. Et Tract. de lib. arbitrio cum vim, et necessitatem gratiæ ad merita naturæ lapsæ spatiose explicuisset, et per creaturas, et cum illis illa Deum operari præmisisset, subjungit : « Per quos, et cum quibus operatur » Deus boni sunt, vel Angeli, vel homines, » qui, quod vult Deus, agunt, pariter et vo- » lunt. Qui enim bono, quod opere com- » plent, voluntate consentiunt, opus omni- » no, quod per eos Deus explicat, ipsis » communicat. » Ubi gratiam naturæ lapsæ, de qua Bernardus sermonem præmiserat, Angelis quoque integris sine discrimine communem supponit, et eos *pariter*, ac homines agere, Deumque eis, sicut hominibus merita donare, seu *communicare*, decernit.

76. Ejusdem mentis est Gregorius, homil. XIV in Ezechiel : « Unigenitus Patris, » qui sursum est firmitas Angelorum, ipse » deorsum factus est redemptio hominum ; » illis fortitudo, ne cadant, nobis adjuto- » rium, ut surgamus post casum. » Idem igitur adjutorium Angelis est firmitas, et fortitudo, ne cadant, et nobis redemptio, ut surgamus post casum. Ergo necessarium non est discrimen essentiale inter auxilia naturæ integræ, atque lapsæ ; tantaque inæqualitas, quanta a Baianis necessaria excogitata est. Anselmus, lib. de Casu Diaboli, c. I, id supponit, cum docet illud Corinth. IV : *Quid habes, quod non accepisti* ? in quo gratia naturæ lapsæ Baianorum opinione continetur, non solum ad homines, sed etiam ad Angelos indiscriminatim pertinere. Nam ejus capitis titulus est : « Quod » etiam ad Angelos dicatur : *Quid habes* » *quod non accepisti*; » Finis vero : « Vide, si » non solum homini, sed et Angelo potest » dici, quia non habet, quod non accepit. » Aggreditur c. II : « Constat ergo, quia ille » Angelus, qui stat in veritate, sicut ideo » perseveravit, quia perseverantiam habuit; » ita ideo perseverantiam habuit, quia acce- » pit, et ideo accepit, quia Deus dedit. » Igitur non minus de Angelis, quam de hominibus lapsis verum est accepta a Deo habere bona merita, et perseverantiam in gratia. Ergo gratia naturæ lapsæ non eo differt a gratia naturæ integræ, qualis est Angelica, quod illa donet, ista vera non donet merita, et perseverantiam in gratia, ut volunt Baiani. Accedit Abbas Cellensis, lib. I Exposit. mysticæ tabernaculi Mosaïci, post med., de Angelis sic tradens : « Spontanea volitione alii elege- » runt in bonum, alii in malum : et de operan- » te gratia, quam acceperunt in creatione, » cooperantem meruerunt : qua non sicut ex » operante justificatur impius, sed qua coope- » rante juvatur ad bene volendum, et perse- » verandum pius. » Ubi manifesto supponit, gratiam Angelorum fuisse, qualis est gratia, qua lapsus homo « pius » sive justus ad bene volendum, et perseverandum juvatur.

77. Postremo Baiani princeps utriusque gratiæ discrimen in eo collocant, quod gratia naturæ lapsæ non sit qualis est gratia naturæ integræ, cum qua scilicet possit dissensus arbitrii conjungi, quia essentialiter

cum ejus consensu connectitur. Quod alienum esse a doctrina Patrum, plurima eorum asserta conficiunt. Nam frequens in eorum scriptis dogma est, arbitrium creatum posse resistere, et dissentire gratiæ, cum qua reipsa operatur; posse illam negligere, contemnere, et respuere, posse illam frustrare, et vacuam effectu reddere. At hæc, et alia ejusmodi asserta vera esse nequeunt, quin arbitrium possit cum gratia dissensum componere. Nam actu resistere, et dissentire gratiæ, actu illam respuere, et contemnere, frustrare et vacuam reddere, non est aliud, quam actu cum illa dissensum conjungere. Ergo posse gratiæ resistere, et illam respuere, et frustrare, erit posse cum illa dissensum conjungere. Cujus argumenti, et illationis vim spatiose expendimus Disp. XIV, sect. II et III, item Ecclesiæ Patres passim docent, et supponunt, arbitrium lapsum supposita gratia non solum posse, sed etiam reipsa negare consensum. At supposita gratia negare consensum, quid aliud est, quam cum gratia supposita dissensum conjungere. Rursus tradunt ex duobus hominibus pari gratia præventis alium consentire, alium dissentire gratiæ. Ergo gratiæ naturæ lapsæ essentiale non est consensum arbitrii obtinere. Nam ubi potest esse separatio, et divisio a consensu, non potest essentialis, et indefectibilis conjunctio. Denique produnt, post gratiam collatam relinqui electionem, et determinationem arbitrio. Ergo gratiæ non est arbitrium determinare, et cum consensu connectere. Itaque solum restat Patrum testimonia prodere, in quibus superiora asserta, et principia manifesta sint. Ex multis aliqua tantum promam, ne Lectorem fatigem, et volumen immensum excrescat.

78. Anselmus, in VI. Matth. ad illa verba *Fiat voluntas tua*, docet, interdum contingere, « ut Deus per misericordiam velit de » aliquo pravo, quod sit justus, et conferat » illi gratiam suam, et tamen ille per libe» rum arbitrium contradicat, ne gratia Dei » consentiat. » Ut autem crederes, eam potestatem resistendi convenire homini etiam comparatione gratiæ, quæ reipsa efficax est, subdit : « In Paulo tamen videtur eo» gens voluntas Dei; sed non est; quia » licet percussus, tamen voluntas erat li» bera, ut resisteret, si vellet. » Ecce auxiliis gratiæ ex absoluta, et prædestinante Dei voluntate provisis, poterat Paulus, etiam cum obedivit, resistere.

79. Cyrillus Alexandrinus, in Joan XVII, lib. XI, c. XXI, in fine : « Quod si proditor » æqualiter aliis discipulis Salvatoris au» xilium non habuisset, frustra hæc a no» bis dicerentur. Sin autem non minus, » quam cæteri, divina gratia regebatur, sed » suo ipsius judicio in profundum perditio» nis delapsus sit, quomodo etiam non ser» vavit eum Christus ? qui suum patroci» nium eis præstitit; qui quantum ad » ferendam opem illi attinuerit, servasset » hominem, nisi ultro ille in perditionem » insiliisset. Gratia igitur aliis effulsit, ser» vavitque omnes, qui cooperantem ei vo» luntatem tradiderunt : sic enim salutis » nostræ modus dispositus est. » En proditor non solum gratiæ præsenti reluctatus fuit, sed etiam æquali cum ea, qua alii discipuli obedientes fuerunt, quia cooperantem illi voluntatem, quam alii tradiderunt, non exhibuit. Item lib. VIII, contra Julianum, sub finem : « Si Deus ineffabili quadam, » et divina virtute, et efficacia mutasset » singulorum mentem ab bene agendum, » et indidisset postea bonum, a quo æger» rime discedere posset, ultra non esset » fructus mentis, neque res digna laude, » sed necessitatis, et cupiditatis non volun» tariæ. » Observa, si efficacia, cujus virtute homo ægerrime potest a bono discedere, adversatur libertati, et merito coronæ, et laudis, quanto magis ea, cujus virtute impossibile est discedere a bono, qualis a Baianis proponitur virtus, et efficacia gratiæ medicinalis.

80. Chrysostomus, homil. IX, de laudibus Pauli: « Propterea dicitur : *Nemo ad me* » *venit, nisi Pater meus traxerit eum.* Qui » autem trahit, volentem trahit, humique » jacentem, ac manum porrigentem. Et ut » dicas, quod nullum cogit. Num si ipse » vult, nos autem non volumus : ad nostram » salutem nihil proficiunt ea, quæ alioqui » efficacia sunt, non quia infirma sit ejus » voluntas, sed quia cogere neminem vult. » Ergo quia nos non volumus, non trahimur, licet Deus velit, et præstet auxilia, quæ alias nobis volentibus efficacia forent; ideoque operis defectus, non infirmitatis eorum, sed nostræ ignaviæ argumentum est. Consequenter homil. XLVI in Joan. docet, « ele» ctionem Dei esse tantum suasoriam, et » non violentam, quia multos vocatos pe» rire contingit. » Et in Genes. c. IV, homil.

XIX : « Ergo quia liberi arbitrii esse nostram naturam fecit omnium Dominus : necessitatem utique non imponit, sed congruis remediis appositis totum in ægrotantis sententia situm esse permittit. » Expende auxilia gratiæ medicinalis nullum imponere necessitatem, et eorum efficaciam esse tantum congruitatem a nostra quoque voluntate pendentem, quia eis appositis adhuc in ægrotantis sententia, et facultate tota salus posita est. Quibus præmiserat : « Sciens abscondita in profundo, hortatur, consulit, conatusque nostros malos reprimit. » Ergo Deus profunda cordium scrutatur, ut congrua remedia dispenset. Si autem ea essent physice prædeterminantia, quid juvaret scrutatio cordium, cum in omnibus quoquo modo affectis essent habitura effectum ? Item homil. XXII, in Genes : « Quia post gratiam in nostra potestate totum relictum est, ideo locum habet retributio. » Observa, totum arbitrio relinqui. Non quoad actionem, cum etiam gratia agat ; ergo quoad determinationem. Rursus Hebr. XIII, homil. ult : « Non itaque gratiam repellamus ; in nobis quippe est, ut vel permaneat in nobis, vel discedat a nobis. » Non quantum ad entitatem. Ergo quantum ad efficaciam.

81. Richardus Victorinus, de statu interioris hominis, par. I, Tract. I, c. XIII : « Libertas est, quod consensus ejus extorqueri non potest. Potest etiam consentire, vel non consentire inspirationi divinæ, et similiter suggestioni diabolicæ. » Ad libertatem pertinet, posita inspiratione divina, consentire, vel non consentire illi, sicut suggestioni diabolicæ, cui voluntas non solum in sensu diviso, sed etiam in sensu composito dissentire potest, quia a libero arbitrio consensus extorqueri non potest. Similiter c. III : « Arbitrium hominis idcirco liberum dicitur, quia libertatem habet bono, vel malo non consentire. » Patrum tribuit arbitrio potestatem dissentiendi motioni bonæ, ac malæ. Malæ autem potest dissentire conjungendo cum ipsa dissensum. Ergo etiam bonæ.

82. Hugo Victorinus præclarus est nostræ sententiæ assertor in annotat. Epist. ad Rom. c. IX, q. II : « De duobus quæritur æqualiter in peccato jacentibus, quibus gratia Dei æqualiter proponitur, et offertur : Solutio : Utriusque data est gratia, qua potuit consentire : alterius tamen mens mota est, et consensit, quod de bono naturæ potuit, quia velle adjacebat ei ; quod ante gratiam implere non potuit, per gratiam quidem excitata est, et surrexit. Alter cum posset, non consensit, sed gratiam oblatam sponte rejecit, ut apparet in solis radio, et in duobus in foveam lapsis. Qui oculos aperit, videt non sine solis claritate. Qui oculos claudit, non videt. Sic qui manum meam apprehendit, extrahitur a me de fovea ; qui autem negligit, nec nititur cum auxilio sibi exhibito, non exit. » Nequeunt æqualia auxilia gratiæ internæ, et medicinalis, quibus æqualiter in peccato jacentes moventur, et excitantur ad conversionem, in altero effectum sortiri, in altero vero non, quin suapte natura frustrabilia sunt effectu ex arbitrii dissensu, et cum illo compossibilia, sunt auxilia externa, cum quibus comparantur interna. Quibus consonant, quæ scribit, lib. IX, in cap. IX Dionysii, de Cœlesti Hierachia : « Sicut in nostra potestate non est, ut divinæ illuminationis donum nobis offeratur : ita non nisi in nostra potestate est, ut oblatum suscipiatur. Nam aliquando cum nolumus, offertur, sed non suscipitur, nisi cum volumus. Et cum volumus quidem a Deo volumus, quia donum Dei est voluntas bona : cum autem nolumus, a nobis. » Ergo post oblatum et infusum sine consensu voluntatis donum gratiæ in nostra potestate est, non suscipere illud, et sæpius contingit non suscipi, hoc est, acceptari, et ad effectum perduci.

83. Ennodius Ticinensis apud Turianum, lib. IV, pro Epist. Pontific : « Nemo negat, nemo condemnat, quod auctore gratiæ præstant et ipse æquitatis callis hominibus aperitur ; dux enim bonorum, et præcessor est gratiæ, quando cœlitus multiplici ad requiem incitamur hortatu, quando nobis dicitur : *Venite filii, audite me.* Sed nisi talibus monitis et voluntas nostra, quæ libera est, et labor præstet obsequium, ad periculum, et gehennam, non imperio aliquo, sed sponte, devolvimur. » Paucisque interjectis subnectit : « Ergo debemus gratiæ, quod occultis itineribus, nisi resistamus, sapor nobis vitalis infunditur. Nostræ tamen electionis est, quod beneficia demonstrata sectamur. » Ubi expende, gratiæ solum esse ducere hominem ad æquitatem hortari incitare et monere

quæ solam motionem moralem superabilem ab arbitrio præ se ferunt. Deinde nostræ voluntatis esse præcedenti gratiæ obsequim præstare, quod possit deficere, et ideo nos suo defectu ad periculum, et gehennam perducere. Demum posse nos illi resistere, illamque beneficiis demonstratis non sectari.

84. Laurentius Justinianus, serm. v Lucæ : « Valet enim sicut assensum præbere, ita » gratiæ repugnare divinæ. Da igitur opram tu, qui gratiæ cœlestis effectus es particeps, ne tepescat spiritus. » Qui gratiæ divinæ repugnare potest, sicut assentire, poterit cum illa dissensum, sicut assensum conjungere, qui operam dare monetur, capax est, ut ab illa separet consensum; frustra enim operam damus, et monemur cavere malum impossibile. Et lib. de Contemptu mundi in peccatorem invectus : « Pulsanti » cordis ostium aperire noluit, seque vocantem sapientiam audire neglexit. Poterat » equidem vocatus respondere, annuere, et » obtemperare, fierique, justus. » Ergo peccator, postquam vocatus est, negligit vocationem, cui annuere, et obtemperare potest. Ergo vocatio neglectu peccatoris inefficax, potest ejusdem obedientia fieri efficax.

85. Macharius Senior, homil. XXVII, Joan. II Bibliot. de Apostolis differens : « Non tamen dicimus, in illis infirmam fuisse gratiam vel ipsis spiritualibus perfectis permittere, ut habeant suas voluntates, et » facultatem agendi, quæ libuerint, et quo » voluerint, inclinandi. Ipsa quoque natura » humana, licet infirma, etiamsi illi bonum » insit, facultatem habet versatilem.» Itaque non est infirmitatis gratiæ argumentum, quod homines possint cum illa, quæ voluerint mala conjungere, quia natura versatilis est, et gratia quantumvis valida illius indifferentiæ accommodata. Auctor libri de Ecclesiasticis dogmatibus, c. XXI : « Initium salutis nostræ Deo miserante habemus : ut autem acquiescamus salutiferæ » inspirationi, nostræ potestatis est. » Ergo posita inspiratione initiante salutem in nostra potestate est illi non acquiescere, et obedientiam perficientem salutis negare.

86. Ad hæc : Irenæus, lib. V. contra hæreses, c. I, docet, Deum convertere homines « secundum suadelam, ut decet Deum. » Suadere vero non est ad agendum determinare. Clemens Alexandrinus, lib. II. Stromat. pag. 54 : « In nobis esse parere, vel repugnare vocationi. » Quod, ut vidimus, significat compositionem dissensus cum vocatione. Et lib. I, Pædag. c. IX : « Deum uti » omnibus sapientiæ machinis ad voluntates » hominum trahendas, admonentem, reprehendentem, arguentem, etc. » Ubi omnes machinas Dei ad trahendum voluntates hominum non ad potentiam, sed ad sapientiam refert; quia cum morales tantum sint, egent sua sapientia ad præparandas efficaces et infallibiles. Cyrillus Hierosolymitanus, Catech. I, in medio : « Dei esse plan» tare, et rigare, tuum vero fructum facere; » Dei esse gratiam offerre, tuum vero ac» ceptare, et custodire. » En nostrum est, gratiam reddere fructiferam, et post infusam a Deo repudiare, aut acceptare. Justinus, q. VIII, ad Orthodoxos : « Non Deus, » ut boni, vel mali simus, sed arbitrium » nostrum causa est. » Utique determinans; nam efficiens, et movens etiam Deus causa est. Philo Carpacior. Episc. in illa verba Cantic. VI : *Terribilis ut castrorum acies ordinata,* tradit, hominem trahi a Deo « allicendo, et lumen infundendo. » Quod sane non est determinando essentiali connexione cum consensu. Illustre testimonium Philonis habes, n. 31, quo gratiam efficacem docet « ignavia nostra irritari » posse. » Tertullianus, II, contra Marc. c. IV et V, et lib. de anima, c. X, vim arbitrii ita subjici gratiæ, « ut electio arbitrio relinquatur. » Ergo etiam determinatio.

87. Ambrosius, IV, in Lucam, c. IV, in fine Deum esse « moralem Dominum, » quia morali modo homines gubernat. Hieronymus, Isaiæ XLIX, ad illa verba : *Ego dixi in vacuum laboravi*; quæ vult esse dicta propter libertatem arbitrii, et subdit : « Dei enim vocare est, nostrum autem cre» dere, nec statim, si nos non credimus, » impossibilis est Deus, sed potentiam suam » nostro arbitrio dereliquit, ut juste volun» tatem præmium consequatur. » Potentia Dei nostro arbitrio relicta, cum non credimus, sunt auxilia gratiæ, quibus credere nobis possibile fit; et quia nostræ determinationi relinquuntur, non credimus. Item ad Galat. V. « Sive ergo in bonam, sive in » malam partem, nec Deus, nec diabolus in » causa est, quia persuasio nostra non est » ex eo, qui vocavit nos, sed ex nobis, qui » consentimus, vel non consentimus vocanti. » Expende paritatem vocationis Dei cum vocatione dæmonis, et utriusque persuasionem, seu determinationem esse ex nobis.

SECTIO IX.

Improbatur discrimen ex rationibus Theologicis.

Prima ratio Theologica.

88. Prima est a priori. Triplex potest considerari infirmitas naturæ lapsæ, ex qua peti possit ab adversariis discrimen gratiæ sanantis a gratia naturæ sanæ. Altera est imbecillitas, seu impotentia naturalis hominis ad actus salutares, et entitate supernaturales, qui pertinent ad gratiam sanctificantem, et virtutes infusas. Altera est culpa superveniens naturæ. Tertia est rebellio concupiscentiæ renitentis pietatis operibus. At nulla ex his infirmitas inducit discrimen gratiæ auxiliantis actualis in utroque statu naturæ. Ergo ex infirmitate naturæ lapsæ non potest peti ejusmodi discrimen. De infirmitate, seu impotentia naturali hominis non valente suis solis viribus elicere actus entitate supernaturales absque auxilio gratiæ indebito naturali constitutioni hominis res est clara; quia hæc infirmitas, seu imbecillitas communis est naturæ integræ, et sanæ, quandoquidem etiam natura integra, et sana non valet suis solis viribus naturalibus absque auxiliis, et virtutibus infusis, et indebitis naturali conditioni hominis actus edere salutares, et entitate supernaturales, ut præmisimus Disp. VI. Infirmitas autem, et imbecillitas communis utrique statui in ordine ad actus salutares, et entitate supernaturales non potest inducere in utroque statu discrimen gratiæ auxiliantis ad illos.

89. Neque illud potest inducere infirmitas culpæ solius. Nam a culpa non sanat gratia auxilians actualis, sed habitualis, aut saltem gratia habitualis est, quæ potissimum liberat naturam a tali infirmitate culpæ, ut constat in parvulis baptizatis, qui nulla interveniente gratia actuali sola infusione gratiæ habitualis eluuntur a culpa originali; nec non in adultis, qui juxta Tridentinum sess. VI, c. VII, justificantur per gratiam infusam habitualem. Tamen gratia justificans habitualis sanans peccatorem a culpa non est differens in statu naturæ integræ ut ipsimet adversarii fatentur. Ergo ex infirmitate culpæ aut non est arguenda differentia gratiæ actualis, aut ea potissimum arguenda est habitualis gratiæ. Confirmatur; Infirmitas culpæ in natura lapsa varia, et multiplex est, alia superbiæ, alia infidelitatis, alia incontinentiæ, alia injustitiæ, et sic variæ culparum, et morborum species. At si ex infirmitate culpæ sumeretur discrimen gratiæ actualis, alia esset gratia actualis sanans a morbo superbiæ, alia sanans a morbo incontinentiæ; variaque et multiplex esset pro varietate, et multiplicitate specierum culpæ. Nam adversarii eo moventur, ut gratiam naturæ integræ discriminent a gratia naturæ lapsæ, quia alterius conditionis, et virtutis esse solet medicina quam cibus, et alterius cibus consentaneus homini sano, quam infirmo. At etiam diversæ conditionis, et virtutis solet esse medicina sanans a morbis diversis, ut ex nimia frigiditate profecto, et profecto ex nimio calore. Ergo pari etiam ratione alterius conditionis, et virtutis esse debet gratia sanans a morbo superbiæ quam sanans a morbo incontinentiæ, et sic de aliis. Tamen adversarii unam, et eamdem specie gratiam, nempe charitatem ad omnes naturæ morbos necessariam, et efficacem prædicant. Ergo pariter possunt eamdem specie gratiam ad sanitatem tuendam, et reparandam agnoscere. Quippe tanta est diversitas conditionis naturæ inter diversas ipsius ægritudines, quanta est inter sanitatem, et ægritudinem: et interdum idem cibus potest esse medicina, et esca, accommodatusque homini sano, et infirmo; sicut iidem virtutum actus possunt ad sanitatem servandam, et restituendam conferre. Unde sumitur ratio a priori, quia gratia per se immediate sanitatem animæ non confert, sed mediis virtutum actibus. Virtutum autem actus ejusdem speciei sunt eliciti a natura integra, et lapsa. Ergo etiam gratiæ auxiliantes ad illos ejusdem quoque speciei esse possunt.

90. Demum hanc differentiam non vendicat infirmitas concupiscentiæ, cui subjacet natura lapsa, et a qua immunis est natura integra. Nam concupiscentiæ rebellio non reddit impossibiles, sed tantum difficiles naturæ lapsæ actus salutares naturæ integræ. Ergo cum eodem auxilio gratiæ potest esse sufficiens ad illos natura lapsa, ac integra. Quippe concupiscentia non determinat, sed tantum inclinat voluntatem ad consensum oppositum amori virtutum; alioqui cum rebellione concupiscentiæ non esset compossibilis virtutum amor, etiamsi provideretur naturæ lapsæ auxilium gratiæ

longe diversum ab auxilio naturæ integræ, quandoquidem repugnat, voluntatem simul consentire motionibus contradicentibus, sive objecta contradicentia efficaciter simul amare. Dum autem voluntas solum inclinatur, et non determinatur efficaciter ad unum objectum potest se determinare ad oppositum, quia inclinatio non determinans ad unam partem non est incompossibilis cum determinatione voluntatis ad oppositam, siquidem potest voluntas tali inclinationi repugnare : alias nec cum auxilio gratiæ differenti posset voluntas inclinationi concupiscentiæ resistere.

91. Confirmatur, quia voluntas vehementer inclinata ad unum objectum delectabile vitiosum potest ex vitio opposito se determinare ad aliud ipsi repugnans per consensum vitiosum. Ergo etiam ad aliud honestum per consensum virtuosum, qui ante inclinationem concupiscentiæ cum auxilio naturæ integræ erat arbitrio possibilis ; siquidem talis inclinatio non aufert possibilitatem ipsius, quamvis adferat difficultatem. Addo, eam difficultatem elevari posse absque novo auxilio gratiæ specie diverso a præcedenti ; quia potest præcedens auxilium sanctæ cogitationis, et affectionis simplicis, et inefficacis adeo augeri, ut tanta sit inclinatio, et delectatio voluntatis in objectum honestum, quanta est in objectum turpe; cum enim inclinatio concupiscentiæ non sit efficax, sed inefficax, neque infinita, sed finita, potest inclinatio inefficax affectionis sanctæ præcedentis sic intendi, ut attingat, et superet intentionem affectionis turpis, eoque voluntas tantum afficiatur, et inclinatur in objectum honestum, quantum afficitur, et inclinatur in objectum turpe. At voluntas æqualiter affecta, et propensa in objectum honestum, et turpe constituta est in æquilibrio potestatis indifferentis valentis se ad quam voluerit partem determinare, qua ante inclinationem concupiscentiæ in statu naturæ integræ gaudebat; sic enim affecta, et inclinata voluntate par est potestas se determinandi ad utrumlibet, cum ratione inclinationis concupiscentiæ ad objectum turpe nequeat magis ad illud, quam ad objectum honestum, in quod æqualiter afficitur, et inclinatur seipsam determinare. Rursus confirmatur ; quia hæc inclinationis oppositio, et concursus objectorum repugnantium interdum occurrit etiam inter objecta ipsa honesta ; sunt enim plures eventus, in quibus virtutum actus objiciuntur contrarii, ut actus charitatis subveniendi infirmo, et actus religionis audiendi Sacrum, in quos potest voluntas æqualiter, aut inæqualiter moveri. Quod non solum in statu naturæ lapsæ, sed etiam integræ potest contingere. Tamen potest voluntas inter hos actus, quem voluerit, eligere, quin aliud superaddatur auxilium gratiæ. Ergo etiam in statu naturæ lapsæ id poterit, cum æqualiter movetur, et inclinatur in actum vitiosum, et honestum.

92. Rursus confirmatur; quia plures sunt virtutum actus, quibus parum, aut nihil concupiscentia resistit, ut alere filios, parentem colere, vitam incolumem tueri, et alios hujusmodi, in quos naturali inclinatione fertur natura. Ubi autem nulla, aut fere nulla adest resistentia concupiscentiæ, non adest ratio talis infirmitatis naturæ ad necessitatem novæ, et differentis gratiæ a gratia naturæ integræ, cum ab eis actibus eliciendis concupiscentia non avertat voluntatem et ipsa inclinatio naturæ in eos etiam honeste eliciendos moveat. Ergo ad omnes honestatis actus non est necessaria naturæ lapsæ talis differentia gratiæ. Item confirmatur, et explicatur. Cum Adamus peccavit decernens comedere cibum prohibitum, credebat actu fidei auxiliis gratiæ naturæ integræ propriis elicito talem cibum sibi esse prohibitum, et in eo fidei actu perseveravit post tale decretum, donec reipsa facinus perpetravit, et cibum vetitum comedit. Tamen post tale decretum comedendi actus fidei conservatus fuit eisdem auxiliis, quibus primum fuit elicitus. Nam concupiscentia non resistit assensui credendi, sed soli voluntati respuendi objecta delectabilia prohibita, quæ post assensum credendi possunt non respui, sed admitti. Tantum enim abest prohibitionis notitiam retardare concupiscentiam objecti prohibiti, ut illam potius stimulet, et augeat, teste experientia, et Paulo pluribus in locis. Ergo plures sunt actus naturæ lapsæ, qui fieri possint auxiliis gratiæ naturæ integræ, non obstante infirmitate concupiscentiæ.

93. Secunda ratio etiam a priori est; quia disparitas naturæ sanæ, et infirmæ recte apprehenditur absque disparitate auxiliorum gratiæ. Ergo perperam arguitur disparitas auxiliorum gratiæ ex disparitate naturæ sanæ, et infirmæ. Natura enim prius sana sanitate supernaturali conferente in

Secunda ratio Theologica.

vitam æternam intelligitur integra cum gratia justificante, et virtutibus infusis, auxiliisque gratiæ, quæ in statu innocentiæ hominem exornarunt; quia cum illis valida fuit ad edenda opera omnia salutaria in vitam æternam. Eo autem ipso, quod per peccatum eis donis destituta fuit natura, reddita creditur infirma, cum privata fuerit sanitate priori, et invalida extiterit ad priora opera salutaria agenda. Rursus eo ipso quod deleatur peccatum, et naturæ per merita Christi restituantur ejusmodi dona peccato deperdita, quamvis prioribus paria, et cum illis homo valeat opera salutaria perficere, intelligitur reparata prior sanitas peccato amissa; quia apprehenditur depulsa sequens infirmitas in eorum donorum privatione constituta, et redintegrata facultas virium salutarium ad motus, seu actus salutares, quos integra, et sana valebat edere natura. Ergo sine ulla disparitate auxiliorum gratiæ intelligitur disparitas conditionis prius sanæ, deinde infirmæ, demum in sanitatem revocatæ. Quemadmodum oculus extitit sanus, dum potest videre lumine, specie impressa, et temperamento corporeo ad videndum idoneo, et necessario infirmus vero, quando eo temperamento necessario destitutus est, et non valet cum cæteris aliis principiis visiones elicere; in sanitatem vero revocatur, cum ei restituitur idem specie temperamentum deperditum, eoque facultas videndi cum eisdem prorsus auxiliis, cum quibus sanus, videre poterat. Itaque infirmitas naturæ non est sic consideranda, ut natura quamdiu infirma, sive in sensu composito infirmitatis possit actiones edere salutares, et ideo infirmitas perseverans fortioribus aliis auxiliis roboranda sit; nam dum naturæ infirmæ redduntur vires salutares ad agendum, depellitur ejus infirmitas, et sanitas reparatur, et dum omnia opera salutaria perficere valet, quæ poterat sana, jam non infirma, sed sanitati integræ restituta cogitanda est. Id autem naturæ convenire apprehenditur, dum ei omnia priora principia integra restituuntur, etiamsi disparia non sint, et cum illis valet priora opera salutaria perficere, sicut in oculo sano, et infirmo consideratur. Ergo differentia conditionis naturæ sanæ, et infirmæ non vendicat auxiliorum gratiæ differentiam, sed eorumdem privationem, et restitutionem.

94. Tertia a posteriori; quia actus salutares fidei, spei, et charitatis sunt ejusdem speciei in statu naturæ sanæ, et infirmæ: tum quia Sacræ Litteræ, Concilia, et Patres eodem modo de illis in utroque statu loquuntur, nullumque inter eos faciunt discrimen; tum quia, ut arguebamus superius, poterat Adamus ante, et post peccatum in eodem fidei actu perseverare. Ergo etiam auxilia gratiæ sunt ejusdem speciei. Nam ejusdem speciei esse non possunt actus qui vendicant principia specie diversa, ut lib. de Anima ostendimus. Actus autem vitales vendicant essentialiter principia efficientia, a quibus procedunt, qualia sunt auxilia gratiæ, quibus natura ad sanitatem, et justificationem disponitur, ut vidimus Disp. CX, de Ente supernatur., quia actus vitalis seipso immediate, et non per actionem distinctam a suis principiis efficientibus dependet, ut in libris de Anima monstravimus.

95. Quarta etiam a posteriori. Nam habitus infusi sectantes justitiam habitualem in utroque statu sunt ejusdem speciei, ut fatentur ipsi Baiani. Ergo etiam auxilia gratiæ. Nam titulo infirmitatis naturæ dona gratiæ habitualia potius, quam actualia erant differentia constituenda, quia habitualia potius, quam actualia conferunt robur, et vires naturæ ad agendum opera salutaria, cum habitualibus potius, quam actualibus insit virtus præcipua activa, et efficiens actuum salutarium; plures enim Theologi negant actualibus vim efficientem, quam nullus habitualibus negavit. Vires autem efficientes, et activæ sunt, quæ præcipue, et magis conferunt ad infirmitatem, et imbecillitatem naturæ roborandam. Quarta ratio Theologica.

96. Demum natura lapsa potest elicere actus moraliter bonos entitate naturales, sicut integra, ut ex professo discussimus Disp. XIX. At non posset, si ejus infirmitas vendicaret roborari auxiliis specie differentibus ab auxiliis naturæ integræ. Nam infirmitas naturæ lapsæ etiam debilitavit vires ad agendum actus bonos entitate naturales, siquidem concupiscentia contracta per peccatum, in quam a Baianis refunditur talis, infirmitas, non minus oppugnat actionem actuum bonorum entitate naturalium, ac entitate supernaturalium, ejusque resistentia vincenda est ad actus entitate naturales, sicut ad entitate supernaturales agendos. Auxilium autem specie differens necessarium ad hujusmodi victo- Quinta ratio Theologica;

riam, et roborandam imbecillitatem naturæ non est naturale, sed supernaturale, Baianorum opinione, quia non est debitum, et connaturale naturali conditioni naturæ, sed supra ejus exigentiam, et constitutionem naturalem. Actus autem, ad quos necessarium est necessitate antecedenti, quali asserunt Baiani, necessarium auxilium supernaturale, non sunt naturales, sed supernaturales. Ergo ejus differentiæ auxiliorum necessitas explodenda est.

SECTIO X.

Exploditur discrimen specificum auxiliorum gratiæ a Baianis assertum.

Doctrina Baiana.

97. Baiani non solum docent in genere gratiam naturæ lapsæ esse necessario differentem a gratia naturæ integræ ratione infirmitatis illius, et valetudinis istius, quod sectione præcedenti rejecimus; sed etiam in specie gratiam naturæ lapsæ sic esse determinantem arbitrii, ut illam necessitet ad agendum, illique adimat libertatem indifferentiæ oppositam necessitati antecedenti, qua in statu integritatis gaudebat, et solam relinquat libertatem violentiæ, et coactioni contrariam, quod satis multis explosimus Disp. XIV, et seqq. Insuper addunt, eo esse necessariam, et unicam talis conditionis gratiam, ut nulla sit in statu naturæ lapsæ gratia sufficiens, quæ efficax non sit, ideoque omnes, qui reipsa peccant, destitui a Deo auxilio gratiæ sufficienti ad implendum præcepta necessario, præceptisque divinis ad opera sibi impossibilia obligari; quod fusis probationibus falsitatis, et erroris evicimus disputatione præcedenti. Tandem eam gratiam naturæ lapsæ propriam volunt esse solam dilectionem efficacem Dei a Deo infusam, et ab habitu charitatis elicitam; quod nunc improbandum est.

Improbatur primo.

98. Primo, quia præter dilectionem efficacem Dei pertinere ad auxilia gratiæ, etiam in statu naturæ lapsæ, sanctas cogitationes, et pias affectiones etiam simplices, et inefficaces, ex multiplici Sacrarum Litterarum, Conciliorum, et Patrum doctrina verum, sanctumque probavimus Disp. CII et CIII, de Ente supernatur., quia ejusmodi cogitationes et affectiones sanctæ, et supernaturales juvant, et conferunt ad actus salutares movendo, et excitando arbitrium ad illos.

Secundo.

Secundo, quia etiam natura integra potest juvari a Deo dilectione infusa charitatis, sicut natura lapsa, cum ejus dilectionis capax sit, et talis dilectio æque idonea in utroque statu juvando arbitrium ad impletionem præceptorum, et cætera opera salutaria, et pro solo arbitrio Dei in omni statu dispensabilis. Ergo talis gratia non est adeo propria naturæ lapsæ, ut naturæ integræ extranea, et aliena sit. De quo argumento vide Disput. VII, n. 152 et seqq.

Tertio

99. Tertio, quia gratia prævenions, et excitans arbitrium ad agendum infunditur a Deo nobis sine nobis libere operantibus, et valentibus illam cohibere, et impedire, necessitateque, et non libertate humana dispensatur a Deo, ut communis fert doctrina Theologorum, Conciliorum, et Patrum. At dilectio efficax Dei in via non infunditur nobis sine nobis libere operantibus, et valentibus illam impedire, et cohibere, neque necessitate nobis inest, sed libertate. Tum quia in via talis dilectio dirigitur per fidem obscuram, quæ non valet necessitare ad bonum etiam infinitum, sicut clara et intuitiva visio Dei. Tum quia opera salutaria regulariter semper agimus cum judicio indifferenti noscentes bona temporalia, et delectabilia ipsi opposita, quæ possumus, si volumus, diligere, cum Deum diligimus, et talium bonorum dilectione dilectionem Dei impedire. Ergo dilectio Dei non est unica gratia primo prævenions, et excitans arbitrium in statu naturæ lapsæ.

100. Confirmatur; aliquis elicitur charitatis actus meritorius et liber, quem possit voluntas cohibere, et amore temporali imperire. Eadem autem ratio est, ut liber sit, et impedibilis amore temporali is charitatis actus, in quo collocatur auxilium gratiæ, quo homo lapsus juvatur ad meritum vitæ æternæ. Tum quia eadem adsunt principia ad cohibendum, et impediendum eum actum, ac alium, nempe voluntas libera, fides obscura, et judicium indifferens. Tum quia non potest unus actus charitatis absque alio cohiberi, et impediri amore temporali, quia amor temporalis utrique ex objecto repugnat. Ergo nulla dilectio efficax Dei infunditur in via omnino necessaria, et inimpedibilis ab arbitrio, qualis infunditur gratia primo prævenions, et excitans.

Quarto.

101. Quarto, quia plures sunt actus meritorii in statu naturæ lapsæ eliciti auxilio gratiæ, quin præcurrat necessario dilectio

efficax Dei. Ergo in statu naturæ lapsæ auxilium gratiæ necessarium ad meritum non est dilectio efficax Dei. Inprimis enim plures sunt charitatis actus meritorii, et eliciti auxilio gratiæ. Tamen ad charitatis actum eliciendum necessarius non est alius charitatis actus præveniens ; alias abiremus in infinitum, et ubi unus fieri potest absque alio actu charitatis præcurrente, possunt cæteri similiter alio non præveniente fieri. Si autem velint Baiani, charitatis actum meritorium fieri, quin præveniat auxilium gratiæ actuale, sed solum habituale ; evertitur tota doctrina Catholica de necessitate gratiæ actualis ad meritum vitæ æternæ. Tum quia testimonia Scripturarum, Conciliorum, et Patrum universim ad omne meritum vitæ æternæ vendicant necessarium auxilium gratiæ, a qua doctrina non potest excludi potissimum, et primum meritum, quod inest charitatis actui, quin cætera merita possint excludi, præsertim Baianorum opinione, qui nullum meritorium actum admittunt, qui non sit elicitus a charitate infusa habituali. Tum quia plurima eorum testimonia diserte complectuntur charitas actum, ut recolenti asserta Scripturarum, Conciliorum et Patrum, quæ adduci solent ad necessitatem gratiæ actualis comprobandam, manifesto constabit. Item evertitur tota Baiana doctrina desiderans in statu naturæ lapsæ ad meritum vitæ æternæ auxilium gratiæ determinans arbitrii ad agendum, et donans arbitrio actionem, faciensque ut arbitrium operetur. Nam habitus infusus solum præveniens actum charitatis meritorium non potest ea munera obire, cum ipse non sit determinans arbitrii, nec donans actionem, nec faciens, ut arbitrium agat ; siquidem cum actione arbitrii connexus non est, sed ab ea separabilis, et cum omissione opposita compossibilis. Itaque arbitrium aget charitatis actum se ipsum determinans cum auxilio gratiæ habituali, et nullo gratiæ actualis auxilio determinatum. Quod videant Baiani, an suis principiis consentaneum sit? Admittant igitur auxilium gratiæ actualis ad meritum vitæ æternæ necessarium ab actu efficaci charitatis diversum.

102. Item elicitur actus fidei impetratorius, et meritorius nulla necessario præcedente dilectione efficaci Dei, quamvis semper præcedat necessarium auxilium gratiæ. Nam, Baianorum, et communi Theologorum opinione, nulla in via elicitur dilectio efficax Dei supernaturalis, quin præcedat assensus fidei ; nam talis dilectio necessario dirigitur notione aliqua supernaturali obscura Dei, quæ non potest alia esse quam fidei. Ergo assensum fidei non præcedit necessario dilectio efficax Dei. Nam si ad omnem fidei assensum esset necessaria præveniens dilectio Dei, et ad omnem dilectionem Dei præveniens assensus fidei, daretur processio infinita inter actus charitatis, et fidei ad meritum fidei aut charitatis necessaria. Sistendum igitur est in aliquo fidei assensu, qui non fiat præcedente dilectione efficaci Dei, quamvis fiat præcedente auxilio gratiæ, cum sisti non possit in dilectione efficaci Dei, quam non præcedat notio aliqua obscura supernaturalis Dei atque adeo fidei.

103. Rursus fiunt a peccatore fidei auxilio gratiæ plures actus moraliter boni disponentes ad justificationem, quin illam impetrent. Si autem fierent ex dilectione efficaci Dei justificationem impetrarent, quia efficaci dilectioni Dei annexa est justificatio. Si respondeant Baiani, esse posse dilectionem efficacem Dei, quæ non sit omnino perfecta, et super omnia creata, cui non adjungitur justificatio. Arguo ex dolore universali peccatorum, quæ sit attritio, et imperfecta contritio non valens extra Sacramentum justificationem conferre. Nam adesse dolorem universalem peccatorum, quæ cum Sacramento possit, et sine illo non possit justificationem conferre ex doctrina Tridentina Theologis omnibus sanctissimum est, et a nobis prolatum Disp. XXII, sect. x. At ejusmodi dolor non potest esse cum dilectione efficaci Dei conjunctus, quin sit super omnia ; nam dilectio efficax Dei inducens detestationem omnium peccatorum, omnique turpi bonorum temporalium amori repugnans, nihilo distat a dilectione efficaci Dei super omnia creata avertentia voluntatem a Deo, cum eorum omnium amorem superet, et deturbet. Ergo aut talis dolor non est necessario conjunctus cum dilectione efficaci Dei, aut atmittendus est dolor moraliter bonus, et auxilio gratiæ elicitus, quippe ad justificationem cum sacramento conferendam præparatorius, qui non procedat ex dilectione efficaci Dei.

104. Insuper plures sunt virtutum moralium actus meritorii vitæ æternæ a charitate differentes, et non eliciti, ut ex professo

discussimus Disp. XXII. Ejusmodi autem actus fiunt auxilio gratiæ, nulla præcedente necessario dilectione efficaci Dei. Auxilio quidem gratiæ fiunt, quia sunt moraliter boni, et salutares in vitam æternam. Nulla tamen præcedente necessario dilectione efficaci Dei, quia ad eorum moralem bonitatem sufficit honestas creata propria, et specificativa ipsorum referibilis in Deum, quamvis actu non sit relata, ut Disp. XXII, fuse exposuimus et probavimus. Ergo auxilium gratiæ necessarium ad omne meritum vitæ æternæ non est dilectio efficax Dei elicita a charitate, cum possint esse merita elicita ex affectu aliarum virtutum.

SECTIO XI.

Discrimina auxiliorum naturæ integræ et lapsæ.

Primum discrimen auxiliorum naturæ integræ et lapsæ.

105. Quamquam vera non sint discrimina gratiæ auxiliantis in utroque statu naturæ a Baianis asserta, plures nihilominus alias differentias gratiæ in utroque statu naturæ admittendas fatemur. Primo, quodcumque auxilium naturæ lapsæ ad actus salutares collatum admitti debet moraliter majus beneficium, majorque gratia, quam collatum naturæ integræ. Nam sicut eo minor est gratia doni collati, quo magis illud debetur; ita major est gratia, quo minus debitum, et magis indebitum est. At auxilium gratiæ ad actus salutares necessarium magis indebitum est naturæ lapsæ, quam integræ quia natura lapsa ratione peccati positive tali beneficio indigna est et resistit, a qua indignitate, et resistentia immunis est natura integra, quam majorem gratiam explicat Augustinus in Ench. c. CVI, cum ait: « Sed post illam ruinam major est mi» sericordia Dei, quando et ipsum arbi» trium liberum est a servitute, cui domi» natur cum morte peccatum. » Nempe quia post peccatum major est misericordia, et gratia Dei conferens indigno donum, quam ante peccatum non indigno, nec digno.

Secundum.

106. Secundo, natura infirma ad reparandam salutem et destruendam captivitatem peccati indiguit Christo redemptore, et medico, quo natura sana non eguit. Quia natura sana erat libera ab infirmitate, et captivitate peccati, cui subjecta fuit natura infirma, et absque Christo redemptore, et Medico non potuit juxta divina decreta in libertatem asseri, et in sanitatem restitui, quare redemptio Christi fuit specialis quædam gratia extrinseca homini lapso præ integro necessaria. Hanc specialem, et potentioris gratiæ lapsis hominibus necessariæ rationem exponit Augustinus, de Correct. et Grat. c. XI, dicens: « Nunc potentiori » gratia indigent isti, et quæ potentior, » quam Dei unigenitus Filius æqualis Patri » pro eis homo factus, et sine ullo vel ori» ginali, vel proprio peccato ab hominibus » peccatoribus crucifixus? »

107. Quo etiam respicit Augustinus, lib. de Nat. et Grat. c. III: « Natura hominis » primitus inculpata, et sine ullo vitio crea» ta est. Natura vero ista hominis, qua » unusquisque ex Adam nascitur, jam me» dico indiget, quia sana non est. » Quo probat specialem gratiæ necessitatem naturæ lapsæ præ integra. Similiter, c. LIII: « Vitiata est, medicum implorat: *Salvum* » *me fac Domine,* clamat: *Sana animam* » *meam,* clamat. Quid intercludit has vo» ces, ut defendendo quasi præsentem pos» sibilitatem, futuram impediat sanitatem? » Eodem pertinent, quæ mox subjungit: « Vitium, quod curatione opus habet non » ab inculpabili Artifice contractum est, » sed ex originali peccato, quod commis» sum est libero arbitrio. Si enim jam si» mus nova creatura in Christo, tamen era» mus natura filii iræ, sicut et cæteri: » Deus autem, qui dives est in misericordia » propter multam dilectionem, qua dilexit » nos, et cum essemus mortui delictis, con» vivificavit nos Christo, cujus gratia sumus » salvi facti. Hæc igitur Christi, etc. » Item c. XLIII. « Melius itaque Dei causa agitur, » cum et creator, et salvator agnoscitur, » quam cum defensa velut sana, intregris» que viribus creatura, opitulatio Salvatoris » inanitur. » Quibus omnibus Augustinus contendit explodere possibilitatem bene vivendi, et non peccandi, quam Pelagius naturæ nostræ insitam, et solis viribus naturalibus abscribebat, quia natura nostra nunc infirma est, et medico indiget ad sanitatem reparandam, et conservandam, nempe redemptione Christi, quia a servitute peccati liberetur. Quod auxilii, et gratiæ genere non indigebat natura sana.

Tertium.

108. Tertio, præter hanc gratiam extrinsecam necessariæ sunt naturæ lapsæ ad sa-

lutem plures intrinsecæ gratiæ, quæ erant naturæ integræ extraneæ. Nempe remissio peccati, et plura auxilia ad actus illam impetrantes necessaria, scilicet pœnitentiam de peccato, fidem, et spem de misericordia, et propitiatione Dei, nec non orationes veniam deprecantes. Nam remissio peccati ingens gratiæ beneficium est, et ad eam impetrandam per se, et ex natura rei juxta leges providentiæ ordinariæ Dei præire debent actus pœnitentiæ, fidei, et spei, nec non precum frequentium subsidia, et consequenter auxilia gratiæ internæ, quibus ejusmodi actus fiant. At natura innocens non indiget remissione peccati, neque auxiliis gratiæ moventibus, et adjuvantibus ad impetrationem illius.

Quartum. 109. Quarto, naturæ lapsæ providetur a Deo gratia concupiscentiæ resistiva, quæ naturæ integræ necessaria non erat. Nam in statu naturæ lapsæ datur concupiscentiæ rebellio, a qua immunis erat natura integra. Confert autem ad salutem concupiscentiæ reniti, quia ejusmodi renitentia fugat peccata, et auget salutis merita. Hujus specialis gratiæ pertinentis ad statum naturæ lapsæ, et non ad statum naturæ integræ meminit Augustinus, de Correct. et Grat. c. XI : « Quid ergo ? Adam non habuit Dei » gratiam? Imo vere habuit magnam : sed » disparem; » scilicet differentem a gratia hominis lapsi. Quam differentiam expressit post pauca : « Ille non opus habebat eo » adjutorio, quod implorant isti, cum dicunt : *Video aliam legem in membris meis* » *repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati* ; quoniam in » eis caro concupiscit adversus spiritum, et » spiritus adversus carnem, atque in tali » certamine laborantes, ac periclitantes » dari sibi pugnandi, vincendique virtutem » per Christi gratiam poscunt. Ille vero nulla tali rixa a scipso adversus seipsum tentatus, atque turbatus in illo beatitudinis » loco sua secum pace fruebatur. » Quibus satis exprimit tum differentiam utriusque gratiæ, tum radicem, et rationem illius. Item lib. de Nat. et Grat. c. LIII : « Non de » illa gratia quæstio est, qua homo est con» ditus, sed de ista, quia fit salvus per Je» sum Christum Dominum nostrum, pro » qua fideles orant : *Ne nos inducas in ten*» *tationem, sed libera nos a malo.* »

110. Porro ista gratia resistiva concupiscentiæ potest esse duplex. Alia naturæ lapsæ essentiliter propria, quia essentialiter supponit rebellionem concupiscentiæ, et in eam expugnandam destinatur, quales sunt cogitationes proponentes turpitudinem consensus illius, et honestatem dissensus, affectionesque piæ inclinantes in dissensum, et removentes voluntatem a consensu, nec non auxilia gratiæ necessaria ad orationem qua victoriam concupiscentiæ petimus, et ad actus humilitatis, et patientiæ, quibus ejus pugnam sustinemus, et sub ejus jugo gemimus, et humiliamur. Quæ gratia est intrinsece solum resistiva. Alia est communis naturæ integræ, extrinsece solum resistiva concupiscentiæ. Qualis est ea, qua nunc virtutum actus, naturæ integræ communes elicimus concupiscentia resistente. Nam in statu naturæ lapsæ possumus agere renitente concupiscentia plures fidei, charitatis, religionis, et temperantiæ actus, quos in statu naturæ integræ sine ulla resistentia ageremus. Gratia autem reddens potestatem sufficientem ad illos in utroque statu potest esse eadem ; quia resistentia concupiscentiæ, ut sæpius arguimus, non reddit impossibiles, sed solum difficiles virtutum actus cum eisdem principiis : quemadmodum tentatio gravis, et levis possunt potestate antecedenti, et sufficienti cum eisdem principiis superari, quidquid sit de potestate consequenti, et efficaci.

Quintum. 111. Demum gratia efficax naturæ lapsæ, qua reipsa operamur, fortior, et valentior est, quoad virtutem intrinsecam, quam gratia efficax naturæ integræ. Nam licet eadem virtus intrinseca gratiæ possit in utroque statu reddere voluntatem potestate antecedenti sufficientem agere eosdem virtutis actus, quia resistentia concupiscentiæ in statu naturæ lapsæ non reddit impossibilem, sed solam difficilem auxiliis naturæ integræ operationem virtutis; tamen regulariter voluntas non operatur reipsa præsente ingenti difficultate, nisi augeatur virtus intrinseca agendi, qua talis difficultas superetur. Quemadmodum ad superandam gravem tentationem major quoad virtutem intrinsecam gratia desideratur, quam ad frangendam tentationem levem, quia voluntas reipsa regulariter vehementiori motioni, et inclinationi succumbit, et cedit. De qua gratia sermo Augustino est, lib. de Correct. et Grat. c. XI, supra, cum gratiam naturæ lapsæ ratione rebellionis concupiscentiæ prædicat valentiorem, et fortiorem,

quam gratiam Adami, quia disserit de gratia efficaci qua prædestinati in statu naturæ lapsæ reipsa perseverantiam consequuntur, quam Adamus non obtinuit, cum posset Adamus facile illam habere ; justi vero in statu naturæ lapsæ superatis ingentibus difficultatibus, et tentationibus internis, et externis perseverantes sint, et in justitia permaneant. Quod licet potestate antecedenti, et sufficienti possit absque augmento virtutis intrinsece gratiæ contingere ; secus vero regulariter potestate efficaci, et consequenti.

112. Cæterum de hac majori gratiæ efficacis virtute, et efficacitate intrinseca in statu naturæ lapsæ notanda sunt duo. Alterum, ad ejusmodi virtutis gratiæ augmentum necessariam non esse differentiam specificam inter utriusque status auxilia; nam gratia naturæ lapsæ potest sufficienter augeri, et effectum operis sortiri, vel sola majori intentione ejusdem gratiæ tam cogitationis, quam affectionis piæ moventis arbitrium in statu naturæ integræ, vel sola aliarum gratiarum naturæ integræ communium multiplicatione, et accessione. Quia intensio, et multiplicatio gratiæ sufficit ad majus robur voluntatis, facilioremque concursum ipsius ; sicut e contra major intensio, et multiplicatio tentationis, et motionis concupiscentiæ confert ad majorem virium delibitatem, et concursum arbitrii in opus virtutis difficiliorem. Alterum , ejusmodi majorem virtutem gratiæ non esse debere intrinsece efficacem, et connexam cum consensu arbitrii. Tum quia major ejusdem gratiæ utrique statui communis intensio, et multiplicatio non vendicat ejusmodi qualitatem gratiæ, imo illi omnino repugnat, quia gratia naturæ integræ, cum ex se, et intrinsece indifferens sit quoad suam speciem, intendi, et multiplicari non potest per gratias adeo natura, et conditione diversas, ut intrinsece determinantes arbitrii sint, et connexæ cum ejus consensu. Tum quia ea qualitas, et differentia gratiæ necessaria non est, ut arbitrium vires augeat, et agendi difficultatem superet, facilemque habeat actionem. Quemadmodum tentatio, et concupiscentiæ motio vires adquirit, et difficultatem auget intensione, et multiplicatione impulsus, qui non sit essentialiter et intrinsece connexus cum voluntatis consensu.

113. Hæc omnia vide uberius exposita Disp. VII, sect. xv , ubi etiam monuimus, superiorem de majori gratiæ virtute doctrinam non esse omnibus bonis naturæ lapsæ operibus communem; quia plura fieri possunt absque nulla, aut levi difficultate agendi, nempe quæ naturæ ipsius inclinationi consentanea sunt, ut reddere debitum conjugi, alere filios, subvenire necessitati propriæ corporeæ, et alia hujusmodi. Nam licet ad eorum honestatem non sufficiat materia virtutis, naturæ inclinationi consona, sed præterea necessaria sit honestas motivi, et objecti formalis ; tamen hæc honestas adeo extranea, et difficilis non est rationali naturæ, ut ad amore prosequenda talia objecta sibi facilia et prompta, non possit interdum ex illa moveri.

SECTIO XII.

Baiana argumenta objiciuntur et diluuntur

114. Duplicis generis argumenta Baiani objiciunt. Alia, quæ facta compositione utriusque status naturæ integræ, et sanæ directe inæqualitatem auxiliorum utriusque colligunt. Alia, quæ supposita indifferentia auxiliorum naturæ integræ, et eorum compossibilitate cum dissensu arbitrii creati contendunt auxilia naturæ lapsæ esse intrinsece determinantia arbitrii, et cum ejus consensu intrinsece connexa, et cum dissensu incompossibilia : in quibus longissime exspatiantur. Prioris tantum generis argumenta ad præsentem controversiam attinent, ideoque eis solum proponendis, et solvendis insistemus : quod ex præteritis facile præstabimus. Argumenta posterioris generis solum perstringemus; quia spectant ad celebrem controversiam disputari in scriptis publicis ab Ecclesia prohibitam de efficacia intrinseca, et prædeterminante auxiliorum gratiæ, quamquam composita cum statu naturæ integræ inconsequentiam qua Baiani a Prædeterminatistis recedunt, fas nobis erit notare, et in ipsos Baianos torquere. Duplicis generis argumenta Baiani objiciunt.

115. Itaque primo objiciunt argumentum sæpius superioribus inculcatum. Natura integra, et lapsa comparantur naturæ sanæ, et infirmæ. At natura sana, et infirma inæqualibus indigent auxiliis adjuvari, quia inæquales sunt vires utriusque, et ubi natura infirma valet cum auxiliis naturæ sa- Prima objectio.

næ eosdem motus, et actus salutares edere, easdemque vitæ functiones obire, nulla in tali conditione naturæ infirmitas potest adesse. Explicant exemplo cibi, qui alius esse debet homini sano, et alius infirmo; nam qui sano accommodatus est, infirmo est novicus. Item exemplo oculi sani, et infirmi. Quippe oculus infirmus non valet eodem lumine, eademque specie, quibus sanus, videre; nam si eisdem principiis, quibus sanus, posset infirmus easdem visiones elicere, jam non infirmus, sed sanus esset oculus habendus.

Responsio. 116. Respondeo. Hoc argumentum dilutum est Disp. VII, sect. XVI, et Disp. XXIII, n. 298, enervatumque est superius n. 88, et seqq. Quippe natura lapsa in pristina gratiæ auxilia peccato deperdita ex meritis Christi convalescens, et restituta, etiamsi alterius ea conditionis non sunt, suam sanitatem restaurat, et infirmitatem depellit. Nam tota ejus infirmitas essentialis constituta erat in privatione virium, et gratiarum auxiliantium pristinarum, quam meruit per peccatum. Qua privatione virium depulsa non manet infirmitas, et restitutis pristinis viribus, et auxiliis reparatur sanitas. At natura infirma sanitate reparata, et infirmitate depulsa potest cum eisdem principiis, et auxiliis, quibus sana, eadem opera salutaria agere, eosdemque motus vitales exercere. Imo nullus hominum consideratur infirmus, nisi dum manet pristinis valetudinis viribus, sive dispositionibus, et principiis corporeis ad functiones vitæ necessariis spoliatus, et cum illi restituuntur beneficio medicamentorum pristinæ vires, sive dispositiones corporeæ ad functiones vitæ necessariæ, quas morbo deperdidit, in sanitatem omnino restitutus censetur. Itaque natura lapsa nunc ex meritis Christi in priora naturæ integræ, et innocentis auxilia, et dona supernaturalia restituta non est comparanda naturæ infirmæ, sed jam sanæ, sive in sanitatem restitutæ, quod virium pristinarum defectus, in quo ejus infirmitas consistebat, abfuerit, et adsit jam pristinum robur, et valetudo in priorum auxiliorum restitutione consistens. Quemadmodum etiam ad ejus infirmitatem pertinebat spoliatio gratiæ justificantis, et habituum supernaturalium ipsam sectantium, qui robur, et vires principes efficientes actuum salutarium homini sano præstabant, et eorum restitutio ad recuperationem pristinæ valetudinis, spectat, quin ulla sit essentialis differentia inter hæc habitualia gratiæ auxilia, qua olim in statu primo valetudinis, et nunc in statu recuperationis obtinet natura.

Instantia. 117. Urgebis, in statu naturæ lapsæ non posse omnino morbum, et infirmitatem depelli, etiamsi restituantur priora gratiæ dona, quia adhuc semper superest morbus concupiscentiæ reluctantis actioni virtutum, quo carebat natura integra. Respondeo. Diluitur. Morbus concupiscentiæ non est omnino enervans, sed solum retardans vires sufficientes agendi virtutum actus cum prioribus auxiliis possibiles, quia non aufert possibilitatem antecedentem, sed solam facilitatem eorum, nec inducit impossibilitatem, sed solam difficultatem cum prioribus auxiliis agendi, ut superioribus satis expendimus. Explicatur, quia in statu naturæ integræ non solum erant vires ad virtutum actus entitate supernaturales cum auxiliis gratiæ possibiles, sed etiam ad entitate naturales cum solis naturæ viribus sine consortio gratiæ possibiles, ut Disp. VIII, a sect. X et XXVII, demonstratum est. Tamen concupiscentia in statu naturæ lapsæ eas vires non abstulit, nec virtutum actus entitate naturales solis naturæ viribus possibiles reddidit impossibiles, quamvis ejus rebellio eis etiam agendis reluctetur, ut Disp. XIX, ostensum est. Ergo nec ejus resistentia reddidit impossibiles virtutum actus entitate supernaturales cum prioribus gratiæ auxiliis possibiles quamvis vero resistentia concupiscentiæ, ut reipsa superetur, vendicet ad efficaciam gratiæ auxiliantis majorem virtutem intrinsecam gratiæ; cæterum ea major virtus intrinseca ejusmodi esse non debet, quæ specie differat a prioribus naturæ integræ auxiliis, et connexionem intrinsecam cum arbitrii nostri consensu desideret, sed solam majorem eorum intensionem, aut multiplicationem, ut præteritis satis exposuimus.

118. Exempla objecta nihil conficiunt. Primum quidem, quia potest esse cibus, et potus communis homini sano, et infirmo, eique comparantur auxilia gratiæ ad actus virtutum utrique naturæ statui communes necessaria. Item cibus solum medicinalis soli statui ægritudinis idoneus, cui comparantur auxilia gratiæ ad actus supponentes per se peccatum necessaria, nempe pœnitentiam, fidem, spem, timorem, humilita-

tem, et alios disponentes ad justificationem quorum meminimus n. 108. Atque adeo hæc auxilia medicinalia fuerunt aliena ab statu naturæ integræ, in quo nullum fuit peccatum, solum quia ejusmodi actus ab eo statu extranei sunt, non vero quia ferant vim agendi cum actione actuali intrinsece connexam. Secundum vero; quia oculus infirmus, si ad sanitatem restituatur, poterit cum eodem lumine, et specie impressa, eisdemque principiis, quibus sanus, visiones easdem elicere. Imo ad sanitatem restituitur solis restitutis principiis, quibus sanus videbat, quia in eorum privatione, nempe alteratione humorum, et defectu temperamenti ad videndum requisiti tota ægritudo consistit, et eodem temperamento reparato sanitas reparatur, et virtus pristina videndi redditur. Ergo idem continget naturæ lapsæ infirmæ, reparatis, et restitutis eisdem prorsus viribus gratiæ pristinæ valetudinis absque nova et differenti accessione auxiliorum gratiæ, ut arguebamus n. 93.

Secunda objectio.

119. Secundo objiciunt In statu naturæ integræ non erat concupiscentia captivans hominem in peccatum, sicut est in statu naturæ lapsæ. At ad liberandum hominem ab ista captivitate in peccatum auxilia gratiæ necessaria sunt, longe differentia ab aliis, quæ in ejusmodi libertatem asserendam non incumbebant; nam captivitas concupiscentiæ seclusa gratia necessitat ad peccandum, ideoque auxilium gratiæ, quod tali necessitati prævalere possit, debet esse virtute intrinseca contraria necessitans ad cavendum peccata, et bene moraliter agendum; qua virtute non egebant auxilia naturæ integræ, a qua talis necessitas, et captivitas longe aberat.

Responsio.

120. Respondeo. Primo concupiscentia non necessitat ad peccandum etiam seclusa gratia Dei, ut Disp. XVIII, discussum est; quia ejus inclinatio non est omnino efficax, et determinans ad peccandum, sed ineffícax, et voluntatem indifferentem ad dissensum relinquens. Secundo, quia ut tollatur peccandi necessitas ex concupiscentia sine auxilio gratiæ profecta, non requiritur auxilium gratiæ determinans, et necessitans arbitrium ad bene agendum, sed sufficit auxilium ex se indifferens præbens vires agendi bonum malo concupiscentiæ contrarium, etiamsi auxilium cum tali malo compossibile sit; quia necessitas peccandi oritur ex potestate peccandi, et simul impotentia non peccandi, et bene agendi. Impotentia autem non peccandi, et bene agendi auferetur reddita potestate etiam indifferenti ad bene agendum. Ergo sola ejusmodi potestate, et auxilii virtute indifferenti tollitur necessitas peccandi. Tertio, ut auxilium gratiæ prævaleat inclinationi concupiscentiæ ad malum sufficit, ut tanta sit auxilii delectatio in bono, sive ad bonum inclinatio, et motio, quanta est concupiscentiæ delectatio in malo, sive ad malum motio, et inclinatio. At absque differentia specifica auxiliorum naturæ integræ ab auxiliis naturæ lapsæ, potest esse tanta ex auxilio gratiæ delectatio voluntatis in bono, tantaque motio, et inclinatio, quanta est ex concupiscentia delectatio in malo, et ad malum inclinatio, et motio; quia cum affectiones, et cogitationes piæ naturæ integræ multiplices sint, et intentionis capaces, possunt illæ adeo intendi, et multiplicari, ut earum motio et inclinatio non solum attingat, sed etiam superet inclinationem, et motionem affectionum concupiscentiæ, et cum hac æquali ad utramque partem oppositam inclinatione, et potestate redigatur voluntas ad æquilibrium libertatis, quo in statu naturæ integræ gaudebat, et eruatur a captivitate, et necessitate peccandi, quam sola concupiscentia sine auxilio gratiæ in statu naturæ lapsæ inducebat. Quæ omnia ex superius præmissis, et Disp. VII, scriptis liquida sunt.

Tertia objectio.

121. Tertio opponunt, Augustinum diserte hanc auxiliorum differentiam testari. lib. de Correpț. et Grat. c. XI et XII. Primo, quia gratiam auxiliantem naturæ integræ docet esse auxilium « sine quo non; » gratiam vero naturæ lapsæ auxilium quo, et utrumque auxilium eo distinguit, quod auxilium « sine quo non » ab operatione dividitur, et auxilium quo cum operatione conjungitur. Secundo, quia de auxilio naturæ lapsæ decernit donare perseverantiam et meritum, quia ab opere individuum est; de auxilio vero naturæ integræ non donare quia ab opere divisibile est. Tertio, quia comparans hominis stantis, et lapsi gratiam asserit disserte esse « disparem, » et lapsum « et si non interim lætiore nunc, verumta- » men potentiore gratia indigere. » Item « hanc potentiorem esse, et plus posse in » secundo Adam, » quam in primo, quia non solum tribuit posse, si velit, sed etiam facit, ut velit. Rursus « subventum esse in-

» firmitati voluntatis humanæ, ut divina » gratia indeclinabiliter, et inseparabiliter » ageretur. Fortissimo quippe dimisit, » atque permisit facere, quod vellet, infir- » mis servavit, ut ipso donante invictissime » nollent. »

sponsio. 122. Respondeo. Hoc argumentum cum omnibus Augustini testimoniis, quæ Baiani expendunt, propositum est Disp. VII, sect. XII, et ex professo dilutum, et explicatum sect. XVI. Deinde eadem Disp. VII, sect. III, ostendimus juxta Augustini doctrinam non discerni utrumque statum naturæ integræ, et lapsæ ex auxiliis « quo, et » sine quo non » sed utrumque auxilium esse utrique statui commune, quia utrique commune est auxilium efficax, et pure sufficiens, quæ Augustinus per auxilium « quo, » et sine quo non » significavit, et eo solum utrumque statum divisit, quod in statu naturæ integræ fuit auxilium perseverantiæ pure sufficiens, in statu vero naturæ lapsæ efficax. Item Disp. V, sect. III et seqq. et Disp. VII, sect. IV et seqq. ostendimus ex doctrina Augustini et aliorum Patrum, non esse proprium auxiliorum naturæ lapsæ donare merita, sed id etiam esse auxiliis naturæ integræ commune. Demum Disp. VII, sect. XV, exposuimus, in quo consistat major, et potentior virtus gratiæ efficacis naturæ lapsæ præ gratia efficaci naturæ integræ ab Augustino asserta, quin ea virtus vendicet connexionem intrinsecam cum consensu, nec differentiam essentialem a gratia naturæ integræ. Quibus vis argumenti satis, superque enervatur, et nihil ad ejus solutionem desideratur addendum.

iarta ob- jectio. 123. Postremo supponentes, gratiam naturæ integræ esse indifferentem, et compossibilem cum dissensu, arguunt gratiam naturæ lapsæ ab illa differre, quia hæc ex se non est indifferens, sed determinans, neque compossibilis sed repugnans conjungi cum dissensu arbitrii. Primo, quia in statu naturæ lapsæ discretio operantis a non operante procedit ex gratia juxta illud I Corinth. IV : *Quis est, qui te discernit?* si vero gratia esset ex se indifferens, et conjungibilis cum dissensu, discretio operantis a non operante non proveniret ex gratia, sed ex libero arbitrio, quia cum omnimoda gratiæ æqualitate determinatio arbitrii redderet operantem non operanti inæqualem. Secundo, quia ex gratia data in statu naturæ lapsæ arguitur legitima illatione sequutus effectus juxta illud Rom. VIII : *Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei*, ut Baiani arguebant superiori disputatione n. 305. Quæ illatio non esset legitima, si gratia non esset cum effectu operis intrinsece connexa. Tertio, quia Augustinus ex defectu operis colligit defectum gratiæ Salvatoris juxta illud Joan. VI : *Omnis, qui audivit, et didicit a Patre, venit ad me*, ut arguebant Baiani disputatione præcedenti n. 317 et 318. Talis autem collectio esset nulla, si gratia naturæ lapsæ non esset ab opere individua. Quarto, quia gratia naturæ lapsæ ab Augustino asserta contra Pelagium est gratia « voluntа- » tis, et actionis » differens a gratia « pos- » sibilitatis, » quam admittebat Pelagius. At si gratia ex se, et intrinsece solam tribueret possibilitatem, et non actualem voluntatem, et actionem sibi conjunctam, talis gratia esset solius « possibilitatis » a Pelagio admissa, et non « voluntatis, et actio- » nis » ab Augustino contenta.

Responsio. 124. Respondeo. In utroque statu naturæ per gratia admittenda est, sive intrinsece indifferens, sive intrinsece determinans, quia par est in utroque statu gratiæ supernaturalis ad actus salutares, et entitate supernaturales necessitas, qui una est, et communis utrique infirmitas, et imbecillitas naturalis ad illos. Neque ex disputatione Augustini, et aliorum Patrum cum Pelagio potest tale gratiæ discrimen deprehendi; quia Augustinus, et alii Patres non solum in statu naturæ lapsæ, sed etiam in statu naturæ innocentis gratiam ad salutares actus necessariam contra Pelagium contendebant, et asserebant, ut nostris probationibus præmisimus. Ergo parem in utroque statu gratiam Pelagianis assertis contrariam statuebant. Quare omnes argumenti probationes in utroque statu vim habent eamdem, cum Testimonia Sacra, et Augustiniana etiam statum naturæ integræ complectantur, et nullibi gratiam intrinsece determinantem, et cum affectu intrinsece connexam conficiant.

125. Prima probatio refellitur ex Disp. VII, sect. X, ubi ex professo probavimus etiam in statu naturæ integræ esse verum Pauli eloquium : *Quis est, qui te discernit?* et discretionem operantis a non operante etiam in eo statu in gratiam, tanquam in causam magis principalem, et in arbitrium, tanquam in minus principalem esse revocan-

dam. Secunda ex disputatione præcedenti n. 306, et seqq. ubi Baianorum objecta repulimus, et illud Pauli : *Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei*, etiam primis parentibus in statu innocentiæ fuisse commune ostendimus. Rursus tertia enervata est ibidem n. 319, et seqq. ubi Baianorum objectiones expendimus,et elevavimus. Quarta denique, quia gratia « possibilitatis » admissa a Pelagio non erat differens a gratia creationis, nec illi superaddita, qualis erat gratiaAugustiniana in utroque statu naturæ. Ideoque gratia Augustiana erat « voluntatis » et actionis : » tum quia illa ad solam voluntatem, et actionem salutarem præstabatur; possibilitas vero cum gratia creationis conjuncta non solum ad salutares, et virtuosas actiones, sed etiam ad nocivas, et vitiosas æque valebat juxta Pelagii doctrinam : tum quia voluntas, et actio salutaris principalius, et potius gratiæ, quam arbitrio debet adscribi juxta doctrinam Augustini, non solum in statu naturæ lapsæ, sed etiam integræ, ut ex professo discussimus Disp. VII, sect. IV et V. Quod a Pelagio negabatur. Neque his diutius licet immorari, quia controversiam attingunt de efficacia intrinseca, et prædeterminante gratiæ publice vetitam disputari.

FINIS.

TYPOGRAPHUS LECTORI

BENEVOLE LECTOR.

Decurrente ad finem hoc Opere, in quo adversus Michaëlis Baii Propositiones a Pio V, et Gregorio XIII PP. damnatas, disseritur, opportune ad manus meas devenere aliqua, quæ quia lucem adferre possunt, attexenda hic censui. Et primo quidem ipsius Michaëlis Confessionem, qua articulos in sensu damnato a se doctos, traditosque profitetur, jamque eos a Sede Apostolica reprobatos, damnat quoque ipse et revocat. Deinde Urbani PP. VIII recentem Constitutionem, qua is Pianam et Gregorianam initio operis positas, confirmat una cum Supremæ et Universalis Inquisitionis Decreto, pro ejusdem Constitutionis confirmatione edito, et Lovaniensibus DD. in Urbe præsentibus exhibito. Addidi et Urbani ipsius, et S. D. N. Innocentii PP. X. Brevia Apostolica, a non nemine studiosius conquisita, quibus illi dictæ Constitutionis exactam observantiam et executionem, Belgii Gubernatoribus, Archiepiscopis, Episcopis, et Academiis, quo possunt studio, commendant. Ad extremum alia quædam, quibus variarum Provinciarum Prælati, et Academiarum DD. testantur, qua animi reverentia dictam Constitutionem acceptarint ipsi, et a suis observari voluerint. Tu his fruere et vale.

CONFESSIO

MICHAELIS BAII

ET

REVOCATIO ARTICULORUM

QUOS SCRIPSERAT ET DOCUERAT.

Ego MICHAEL DE BAII, Cancellarius Universitatis Lovaniensis agnosco et profiteor, me ex variis colloquiis et communicationibus habitis cum R. P. D. Francisco Toleto, Concionatore S. Sanctitatis, et ad hanc rem specialiter misso, super diversis sententiis et propositionibus jam olim a Sanctissimo Domino Nostro Pio V, felicis recordationis sub data Kalendarum Octob. Anno MDLXVII et nuper a Gregorio XIII, moderno Pontifice Maximo sub data quarto Kal. Feb. Anno MDLXXIX iterato damnatis et prohibitis, ita motum et eo perductum esse, ut plane mihi habeam persuasum, earum omnium sententiarum damnationem, atque prohibitionem jure, meritoque ac non nisi maturo judicio, et diligentissima excussione præmissis factam, atque decretam esse. Fateor insuper plurimas ex iisdem sententiis, in nonnullis libellis a me olim et ante emanatam Sedis Apostolicæ super iis Censuram, conscriptis, et in lucem editis contineri, et defendi, ETIAM IN EO SENSU IN QUO REPROBANTUR. Denique declaro me inpræsentiarum ab iis omnibus recedere, et damnationi, a Sancta Sede factæ, acquiescere, neque post hac ullas docere, asserere, aut defendere velle. Actum die vigesima quarta Maii, Anno MDLXXX.

MICHAEL DE BAII.

S^MI D. N.

D. URBANI

DIVINA PROVIDENTIA

PAPÆ VIII

Confirmatio Constitutionum Pii Papæ V, et Gregorii XIII prohibentium quasdam Theologorum sententias, et opiniones. Nec non prohibitio libri, cui titulus, AUGUSTINUS, Cornelii Jansenii, olim, Ipren. Episcopi, excusi Lovanii, typis Jacobi Zegeri, anno 1640, aliorumque operum, ac libellorum, occasione dicti libri, variis in locis, et variis idiomatibus impressorum.

Juxta exemplar Romanum, impressum in Typographia Rev. Cam. Apostolicæ, Anno MDCXLIV.

URBANUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

In Eminenti Ecclesiæ militantis Sede, meritis licet imparibus, constituti, sedulo meditamur, ut quæ, ad fidei Catholicæ conservationem, a Prædecessoribus nostris provide statuta, et ordinata sunt, firmiter perpetuo observentur; et cum opus sit, nostræ auctoritatis munimine confirmentur. Dudum siquidem a fel. record. Pio Papa V. Prædecessore nostro emanavit Constitutio tenoris subsequentis, videlicet. PIUS Episcopus Servus Servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Ex omnibus afflictionibus, quas, in hoc loco a Domino constituti, tam luctuoso tempore sustinemus, ille animum nostrum præcipue excruciat dolor, quod Religio Christiana tantis jam pridem turbinibus agitata, novis quotidie propositis opinionibus conflictetur, Christique populus antiqui hostis suggestione dissectus, in alios, atque alios errores passim, et promiscue deferatur: Quantum vero ad Nos attinet, totis

viribus conamur, ut illæ simul atque prosiliunt, penitus opprimantur : Magno enim mœrore afficimur, quod plerique, spectatæ alioqui probitatis, et doctrinæ, in varias sententias, offensionis, et periculi plenas, tum verbo, tum scriptis, prorumpunt; deque eis, etiam in Scholis, invicem controversantur; cujusmodi sunt sequentes. Nec Angeli, nec primi Hominis adhuc integri merita recte vocantur gratia. Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorum, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium. Et bonis Angelis, et primo Homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, et non gratia. Vita æterna Homini integro, et Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, et bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt. In promissione facta Angelo, et primo Homini continetur naturalis justitiæ constitutio, qua pro bonis operibus, sine alio respectu, vita æterna justis promittitur. Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset. Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; sed juxta modum loquendi Scripturæ Sacræ non recte vocantur gratia; quo fit, ut tantum merita, non etiam gratia, debeant nuncupari. In redemptis per gratiam Christi, nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum. Dona concessa homini integro, et Angelo, forsitan, non improbanda ratione, possunt dici gratia; sed quia secundum usum Sacræ Scripturæ, nomine gratiæ, ea tantum munera intelliguntur, quæ per Jesum Christum male merentibus, et indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet. Solutio pœnæ temporalis, quæ, peccato dimisso, sæpe remanet, et corporis resurrectio, proprie non nisi meritis Christi adscribenda est. Quod pie, et juste in hac vita mortali, usque in finem, conversati, vitam consequimur æternam, id non proprie gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutæ, justo Dei judicio, deputandum est; neque in hac retributione bonorum, ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua, lege naturali, constitutum est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur, Pelagii sententia est. Opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non est Regni Cœlestis meritorium. Opera bona a filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo, quod sunt conformia legi, quodque per ea præstatur obedientia legi. Opera bona justorum non accipiunt in die Judicii extremi ampliorem mercedem, quam justo Dei judicio mereantur accipere. Ratio meriti non consistit in eo, quod qui bene operatur habeat gratiam, et inhabitantem Spiritum Sanctum; sed in eo solum, quod obedit Divinæ legi. Non est vera legis obedientia, quæ fit sine charitate. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt, esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum. Opera Catechumenorum, ut fides, et pœnitentia ante remissionem peccatorum facta, sunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipsi non consequuntur, nisi prius præcedentium delictorum impedi-

menta tollantur. Opera Justitiæ, et Temperantiæ, quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt majorem valorem. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam. Humanæ naturæ sublimatio, et exaltatio in consortium Divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, et proinde naturalis dicenda est, et non supernaturalis. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli, ad Romanos II. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus. Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio, dono quodam supernaturali, et gratuito, supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, et Charitate Deum supernaturaliter coleret. A vanis, et otiosis hominibus, secundum insipientiam Philosophorum, excogitata est sententia, quæ ad Pelagianismum rejicienda est. Hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita, fuerit largitate conditoris sublimatus, et in Dei filium adoptatus. Omnia opera infidelium sunt peccata, et Philosophorum virtutes sunt vitia. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet. Pelagianus est error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum. Non soli fures ii sunt, et latrones, qui Christum, Viam, et Ostium veritatis, et vitæ negant; sed etiam quicumque aliunde, quam per ipsum in viam justitiæ (hoc est ad aliquam justitiam) conscendi posse docent, aut tentationi ulli, sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur. Charitas perfecta, et sincera, quæ est ex corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus, potest esse sine remissione peccatorum. Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum. Catechumenus juste, recte, et sancte vivit, et mandata Dei observat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demum percipitur. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, ut auctor naturæ; et gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana est, et commentitia, et ad illudendum Sacris Litteris, et plurimis veterum testimoniis, excogitata. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola philosophia, per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus. Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit. Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua, per Spiritum Sanctum in corde diffusa, Deus amatur. Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fit. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati. Is libertatis modus, qui est a necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed solum nomen libertatis a peccato. Justitia, qua justificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ

est operum Justitia, non autem in gratia aliqua animæ infusa, qua adoptatur homo in filium Dei, et secundum interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, et Dei mandatis obedire possit. In hominibus pœnitentibus, ante Sacramentum absolutionis, et in Catechumenis ante Baptismum, est vera justificatio; separata tamen a remissione peccatorum. Operibus plerisque, quæ a fidelibus fiunt, solum ut Dei mandatis pareant, cujusmodi sunt, obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, a furto, a fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, et vera legis justitia, non tamen iis obtinent incrementa virtutum. Sacrificium Missæ non alia ratione est Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate, Deo homo inhæreat. Ad rationem, et diffinitionem peccati non pertinet voluntarium; nec diffinitionis quæstio est, sed causæ, et originis, Utrum omne peccatum debeat esse voluntarium; unde peccatum originis vere habet rationem peccati sine ulla relatione, ac respectu ad voluntatem, a qua originem habuit. Peccatum originis est, habituali parvuli voluntate, voluntarium, et habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium; et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus discedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, et Legi Dei repugnet. Prava desideria, quibus ratio non consentit, et quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto, Non concupisces. Concupiscentia, sive lex membrorum, et prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia. Omne scelus est ejus conditionis, ut suum auctorem, et omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum a generante contrahunt qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui cum majoribus. Diffinitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur. In peccato duo sunt; actus, et reatus; transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad pœnam; Unde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione, proprie reatus peccati duntaxat tollitur; et ministerium Sacerdotum solum liberat a reatu. Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed a solo Deo, qui pœnitentiam suggerens, et inspirans, vivificat eum, et resuscitat; ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur. Quando per eleemosynas, aliaque pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant (nam alioqui essemus, saltem aliqua ex parte, redemptores) sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, et communicatur. Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta; sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus, qui pretio sanguinis Christi a pœnis pro peccatis debitis, liberemur. Illa Doctorum distinctio, Divinæ legis

mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum; altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum æternum (hoc est ad modum meritorum) commentitia est, et explodenda. Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, et omnibus circumstantiis rectum est, et bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritorium regni æterni, eo quod fit a vivo Christi membro per Spiritum charitatis, rejicienda est. Sed et illa distinctio duplicis justitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti, cor ad pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, et in eo charitatem diffundentis, qua Divinæ Legis justificatio impleatur, similiter rejicitur. Item, et illa distinctio duplicis vivificationis; alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentia, et vitæ novæ propositum, et inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, qua vivificatur, qui vere justificatur, et palmes vivus in Vite Christo efficitur, pariter commenditia est, et Scripturis minime congruens. Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus, et gratiæ Christi injuriam facit, qui ita sentit, et docet. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod necessario facit. Infidelitas pure negativa in his, in quibus Christus non est prædicatus, peccatum est. Justificatio impii fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, et inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem; et charitas, etiam perfecta, potest consistere cum reatu æternæ damnationis. Per contritionem, etiam cum charitate perfecta, et cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti. Omnes omnino Justorum afflictiones, sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde, et Job, et Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt. Nemo, præter Christum, est absque peccato originali; hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut, et aliorum Justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut, et alii habitus pravi. Motus pravi concupiscentiæ, sunt, pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto, Non concupisces; Unde homo eos sentiens, et non consentiens, transgreditur præceptum, Non concupisces, quamvis transgressio in peccatum non deputetur. Quandiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Satisfactiones laboriosæ Justificatorum, non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam. Immortalitas primi Hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio. Falsa est Doctorum sententia, primum Hominem potuisse a Deo creari, et institui sine Justitia naturali. Quas quidem sententias

stricto coram Nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore, et proprio verborum sensu ab assertoribus intento, hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, et in pias aures offensionem immittentes, respective, ac quæcumque super iis verbo, scriptoque emissa, præsentium auctoritate damnamus, circumscribimus, et abolemus; deque eisdem, et similibus posthac, quoquo pacto, loquendi, scribendi, et disputandi, facultatem quibuscumque interdicimus. Qui secus fecerint, ipsos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis et officiis perpetuo privamus, ac etiam inhabiles ad quæcumque decernimus, Vinculo quoque anathematis eo ipso innodamus, a quo, nullus Romano Pontifice inferior, valeat ipsos, excepto mortis articulo, liberare. Cæterum, ut jam commoti his de rebus tumultus, et contracta odia facilius comprimi possint, simulque animarum saluti plenius consulatur, Dilecto filio nostro Antonio tituli Sancti Bartholomæi in Insula Presbytero Cardinali Granvelano nuncupato, per Apostolica scripta mandamus, ut ipse, quid ad perpetuam dictarum sententiarum, et scripturarum abolitionem, quid ad arcenda hujusmodi proloquia, et disputationes, quid denique ad unionem, et pacem cum communi omnium, et Ecclesiæ Catholicæ satisfactione componendam, facto opus sit, inprimis diligenter expendat; deinde in iis omnibus, quæ pro communi salute, tranquillitate, et honore optimum judicaverit, salva semper Ecclesiæ prædictæ unitate, etiam per alium, seu alios, fide, doctrina, et religione præstantes, ocyus exequatur, faciatque, quidquid decreverit, inviolate ab omnibus observari. Contradictores quoslibet per censuras, et pœnas prædictas, cæteraque juris, et facti remedia opportuna, appellatione postposita, compescendo; Invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis: non obstantibus, quod forsitan aliquibus ab Apostolica sit Sede Indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam, et expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem; Et quibuslibet aliis privilegiis, exemptionibus, Indulgentiis, et litteris Apostolicis, specialibus, vel generalibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus præsentium impediri valeat quomodolibet, vel differri; et de quibus, eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis, circumscriptionis, abolitionis, interdicti, decreti, et mandati, privationis et innodationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Kalendis Octobris, Pontificatus Nostri Anno secundo. Deindeque piæ memoriæ Gregorius Papa XIII, etiam prædecessor noster, intellecto per eum, non sine animi sui dolore, non defuisse tunc temporis aliquos Theologos, tum studiosos, tum professores, qui articulos in prædicta Constitutione damnatos asserere, et pertinaciter defendere

pergerent; pro officii sui munere eorumdem temeritatem, atque audaciam ad totius Ecclesiæ periculum pertinentem, minime contemnendam, et dissimulandam censuit; sed ad coercenda hujusmodi ingenia, per aliam suam Constitutionem sub datum quarto Kalendas Februarii, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo septuagesimo nono, Pontificatus sui Anno octavo, editam, Pii prædecessoris constitutionem prædictam sua quoque auctoritate confirmavit, Articulosque ibidem comprehensos iterato damnavit; et ne quis, hac in re constantem Sedis Apostolicæ voluntatem, ac sententiam ignorare posset, suam hujusmodi confirmationis Constitutionem, altera Pii V comprehensa, publicavit, et promulgavit. Postea recol. mem. Paulus Papa V similiter prædecessor noster, ad tollenda scandala, et dissensiones, quæ in Ecclesia Catholica oriebantur occasione editionis librorum, et operum de Auxiliis tractantium, in Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, et Universalis Inquisitionis, sub die 1 Decembris Anni Domini 1611, coram ipso habita, decrevit, ut scriberetur Nuntiis Apostolicis, quod notificarent, et ordinarent Superioribus Religionum, et Universitatibus Studiorum, et Ordinariis eorum Nuntiaturæ, ne sinerent imprimi in materia de Auxiliis, etiam sub prætextu commentandi S. Thomam, aut alio modo; et qui vellent de hac materia scribere, et imprimere, prius mitterent Tractatus, et Compositiones ad dictam Sanctam Universalem Inquisitionem; et in executionem mentis dicti Pauli prædecessoris, ejusdem Decreti tenor omnibus prædictis per Nuntios respective fuit legitime intimatus; Successiveque ne contra prædictum Decretum aliquid attentari contingeret, sed scandala, et dissensiones omnino cessarent, Nos in alia Generali Congregatione dictæ S. Romanæ, et Universalis Inquisitionis, Feria quinta die 22 Maii, Anno Domini 1625, per aliud Decretum nostrum, ipsum Pauli prædecessoris Decretum confirmavimus, et innovavimus; ac omnibus, et singulis cujusvis Religionis, Ordinis, Congregationis, Instituti, et Societatis, etiam de necessitate exprimendæ, Regularibus, et aliis quibuscunque tam Ecclesiasticis, quam secularibus personis cujuscumque status, conditionis, gradus, ordinis, et dignitatis, tam Ecclesiasticæ, quam sæcularis, ne imposterum auderent imprimere, vel quoquomodo in lucem edere libros, Tractatus, vel compositiones, ex professo, vel incidenter, aut prætextu commentandi Divum Thomam, vel quemlibet alium Doctorem, aut alia quavis occasione, prætextu, vel modo, de materia Auxiliorum Divinorum, tractantes, sine expressa, et speciali licentia a Nobis, in Congregatione Sancti Officii prædicta, obtinenda, donec aliud in hac materia a Sede Apostolica foret ordinatum, districte præcepimus, et mandavimus; et ut hujusmodi nostrum Decretum inviolabiliter observetur, voluimus, et declaravimus, contravenientes, pœnas privationis Dignitatum, et officiorum suorum, vocis activæ, et passivæ, facultatis concionandi, publice legendi, docendi, et interpretandi, ipso facto, absque alia declaratione, incurrere, et nihilominus aliis etiam pœnis nostro, et successorum nostrorum Romanorum Pontificum arbitrio infligendis, subjacere; librosque, quos ex tunc deinceps, contra dicti nostri Decreti tenorem edi contingeret, absque alia decla-

ratione, tanquam expresse prohibitos haberi; et Impressores, præter amissionem librorum, pecuniariis, aliisque corporalibus pœnis juxta criminis gravitatem teneri. Novissime tandem accepto per Nos in Oppido (Civitate nuncupato) Lovaniensi, quosdam assertos Cornelii Jansenii olim Episcopi Iprensis, executores ex testamento in lucem edi curasse librum, cui titulus, Augustinus, ex professo continentem, et tractantem materiam de Auxiliis, nulla penitus petita, vel obtenta a dicta Congregatione licentia illum imprimendi; ejusque operis occasione Patres Societatis Jesu, nonnullas in Civitate Antuerpien. de eadem materia tractantes Theses, partim absque licentia ejusdem Congregationis, imprimi curasse; opinionesque Jansenii in prædicto libro contentas oppugnasse; rursusque nonnullas alias, orationes, scripturas, Epistolas, Thesesque in calce infrascripti Decreti nostri, tunc registratas, tam pro dicti libri Jansenii, quam Thesium a Patribus Jesuitis editarum defensione impressas fuisse, non solum contra prædictorum Decretorum prohibitionem, sed etiam in grave scandalum, et offensionem Ecclesiæ Catholicæ: Nos ut malis ejusmodi imminentibus quanto citius occurreretur, et ne imposterum ullus auderet dictis Decretis contraire, per aliud Decretum in alia plena, et generali Congregatione ejusdem Sanctæ Romanæ, et Universalis Inquisitionis coram Nobis die prima Augusti proxime præteriti habita, inhærendo prioribus Decretis a Paule prædecessore, et a Nobis, ut supra editis, pro tunc dictum librum Jansenii, cui titulus, Augustinus, Lovanii impressum, nec non Theses a Patribus Societatis Jesu Antuerpiæ in lucem editas; aliasque scripturas in calce posterioris nostri Decreti hujusmodi registratas, jam vigore anteriorum supradictorum Decretorum prohibitas, de novo prohibuimus, ac pro prohibitis omnino haberi voluimus; Mandavimusque sub pœna excommunicationis, ipso facto incurrendæ, ne quis cujuscumque status, gradus, conditionis, et qualitatis, etiam speciali et specialissima nota dignæ, librum, et Theses prædictas, aliasque scripturas, ut supra, absque dictæ Sedis licentia in dicta Congregatione Sancti Officii obtinenda, retinere, et legere posset. Mandavimus insuper omnibus, et singulis, cujusvis Religionis, Ordinis, et Dignitatis, Abbatiali, Episcopali, Archiepiscopali, et Patriarchali dignitate suffultis, Collegiis, et Universitatibus, sub prædictis, ut supra, excommunicationis, ipso facto incurrendæ, Interdicti Ecclesiastici, respective, aliisque, arbitrio nostro, pœnis, infligendis, etiam corporalibus, ne in posterum auderent imprimere, nec quoquo modo in lucem edere libros, Tractatus compositiones, ex professo, vel incidenter, etiam sub prætextu commentandi Divum Thomam, seu, in Philosophicis, agendi de concursu causæ primæ cum secunda, et præsertim defendendi, aut impugnandi librum dicti Jansenii, cui titulus, Augustinus, vel Theses Patrum Societatis Jesu, aliasque scripturas in calce dicti posterioris nostri Decreti, ut præfertur, registratas, et prohibitas, aut alia quavis occasione, vel modo de materia Auxiliorum divinorum, seu de gratia, et libero arbitrio tractantes, sine expressa licentia a nobis in dicta Congregatione Sancti Officii obtinenda, donec aliud in hac materia a Sede Apostolica prædicta foret ordinatum. Absolutionem

vero a prædicta excommunicatione, necnon interdicti suspensionem, et relaxationem, Nobis, et dictæ Congregationi reservavimus; Non obstantibus quibuscumque privilegiis, etiam Sanctæ Cruciatæ, Jubilæi (etiam generalis) et facultatibus Missionariorum, ac aliis a dicta Sede emanatis, seu emanandis; quibus omnibus in hac parte derogavimus: Voluimusque ea omnia suum plenarium sortiri effectum; omnesque contrafacientes, ut supra, ligare, nec quemquam excusari posse, etiam sub prætextu, quod anteriora Decreta Pauli prædecessoris, et nostra, alias, ut præfertur edita, non forent in Provinciis intimata, vel usu recepta. Irritum quoque, et inane decrevimus quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contingeret attentari; Contrariis quibuscumque non obstantibus. Et ne præmissorum ignorantia posset ab aliquo prætendi, voluimus, ut posterius nostrum Decretum hujusmodi, seu illius exemplum, ad Valvas Basilicarum S. Joannis Lateranensis, et Principis Apostolorum de Urbe, et in Acie Campi Floræ, affixum, omnes ita arctaret, et afficeret; ac si unicuique personaliter intimatum foret. Nota vero librorum, et scripturarum prohibitarum, in calce posterioris Decreti nostri hujusmodi registratarum, hæc est. Liber cui titulus, Augustinus, impressus Lovanii Typis, Jacobi Zegeri Anno 1640 et Parisiis 1641. Theses Theologicæ de Gratia, libero arbitrio, et Prædestinatione, Antuerpiæ apud Joannem Meursium Anno 1641. Cornelii Jansenii Iprensis Episcopi, etc. Laudatio Funeralis dicta a R. Fratre Joanne a Lapide, etc. Lovanii, Typis Bernardini Masii, etc. Epistola idiomate Hispano, All' Eminentissimo, y Reverendissimo Senor Cardinal de la Cueva de la Congregacion de la S. Inquisicion, Por el P. Pedro Bivero de la Compania de JESUS Predicador del Senor Cardenal Infante; Data in Bruxellas 26, Henero 641. Memoriale idiomate Hispano Cardinali Infanti Hispan. incipien. Serenissimo Senor, et finiem, Como es V. Cathol. Real. A. Libellus, cui titulus, Humilis, et supplex querimonia Jacobi Zegers Typogr. Lovan. adversus Libellum R. P. S. I. Regiæ Capellæ Bruxell. Concionatoris, et Theses PP. Societatis, Lovanii apud Jacobum Zegers Anno 1641 primæ, secundæ et tertiæ editionis. Memoriale ad Eminentissimum Cardinalem de la Cueva, circa Querimoniam frivolam Jansenianam, etc. contra Theses Theologicas, et Libellum supplicem, etc. Ejusdem de eodem tela ingesta, et regesta. Theses Theologicæ, Apologeticæ, et miscellaneæ adversus doctrinam Cornelii, etc. sub prætextu querimoniæ Typographi Lovaniensis, editionis secundæ, etc. Antuerpiæ apud Joannem Meursium Anno 1641. Libellus, cui titulus, Augustini Hipponensis, et Augustini Iprensis, de Deo omnes salvare volente, etc. Homologia, etc. Lovanii apud Jacobum Zegers Anno 1641. Epistola Liberti Fromondi, et Henrici Caleni Lovanii 16 Junii 1641. R. P. Societ. Jesu Lovan. incipien. Theses vestras. Epistola Professorum S. Thom. Colleg. Societ. Jesu Lovan. Liberto Fromondo, et Henrico Caleno, incipien. Gratias agimus, etc. Epistola, cui titulus, Petrus Biverus Doctoribus Jansenianis, etc. Ad rem, Ad rem, etc. incipiens Ad rem, Amici, etc. Somnium Hipponense, sive de Controversiis, etc. Relatore

Phyletimo S. T. Baccal. Formato, Parisiis Anno 1641. Insuper omnes alii libri, Opuscula, Epistolæ, Orationes, Theses, etc. aliaque omnia tam edita hucusque, quam imprimenda; tam contra, quam pro Cornelio Jansenio, ac Patribus Jesuitis. Cum autem ex diligenti, et matura ejusdem libri, cui titulus, Augustinus, lectione, postmodum compertum fuerit, in eodem libro multas ex propositionibus a prædecessoribus nostris olim, ut præfertur, damnatas, contineri, et magno cum Catholicorum scandalo, et auctoritatis dictæ Sedis contemptu, contra præfatas damnationes, et prohibitiones defendi; Nos huic malo, in scandalum totius Reipublicæ Christianæ, et Fidei Catholicæ perniciem, vertenti, opportunum remedium adhibere volentes; Constitutionis Gregorii, ac Pauli prædictorum nostrorum, nec non Decretorum hujusmodi totos, et integros tenores, ac Datas etiam veriores præsentibus pro totaliter expressis, et insertis habentes, Motu proprio, et ex certa scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac perpetuo valitura Constitutione ejusdem Pii, et Gregorii prædecessorum, hujusmodi Constitutiones prædictas, omniaque, et singula in eis contenta, Apostolica auctoritate tenore præsentium, perpetuo confirmamus, et approbamus; librumque prædictum, cui titulus est, Augustinus, Articulos, opiniones, et sententias in dictis Constitutionibus reprobatas, atque damnatas, ut a Nobis compertum est, continentem, et renovantem; aliaque omnia opera præsentibus nostris litteris subinserta, quæ aliis sub posteriori Decreto nostro prædicto registratis, per præsentes addimus, atque adjungimus, eadem auctoritate, per præsentes omnino prohibemus, ac pro vetitis, et prohibitis haberi volumus, et mandamus. Jubentes insuper sub omnibus pœnis, et censuris in prædicta Constitutione Pii prædecessoris, contentis (a quibus, nullus Romano Pontifice inferior, excepto mortis articulo, absolvere contrafacientes possit) ne quis cujuscumque conditionis, et qualitatis sit, etiam speciali; et specialissima nota, et expressione dignus, de prædictis, ut supra, damnatis, et in prædicto libro contentis, aliisque (ut infra) subinsertis, Articulis, Opinionibus, sententiis, libellis, orationibus, scripturis, Epistolis, Thesibus, quoque pacto loqui, scribere, et disputare audeat, Librumque, et alia prædicta penes se retinere, vel legere præsumat; Remanente nihilominus in reliquis in suo robore posteriori Decreto a Nobis in Sacra Supremæ, et Universalis Inquisitionis Congregatione, ut præfertur, edito; Decernentesque sic, et non alias in præmissis omnibus, et singulis per quoscumque Interpretes, Doctores, Academias, Universitates, et Studia generalia, aliasque personas, Judices Ordinarios, delegatos, mixtos, etiam Nuntios nostros, et Sedis prædictæ, sublata eis, et eorum cuilibet, qualibet, aliter judicandi, et interpretandi, ac glossandi, et decidendi facultate, et auctoritate, ubique judicari, et definiri debere; Irritumque et inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel imposterum contigerit attentari. Non obstantibus, omnibus, quæ in dicto nostro posteriori Decreto voluimus non obstare, Cæterisque contrariis quibuscumque. Opera vero addita aliis, in calce posterioris nostri Decreti, ut præfertur, registratis, et

prohibitis, sunt, sequentia, videlicet, Liberti Fromondi Sacræ Theologiæ Doctoris, etc. Brevis Anatomia hominis, Lovanii apud Jacobum Zegers, etc. Anno 1641. Conventus Africanus, sive disceptatio Judicialis apud Tribunal Præsulis Augustini, etc. enarratore Artemidoro Oneirocritico, A Rouen, Ches Nicolas de Montaigne anno 1641. Memorial Au Roy incipiens, Jean Jansenius Chanoine, etc. et finiens, contra illa duo Decreta Summorum, Pontificum, etc. Item attestatio Notarialis, etc. incipiens, Ego infrascriptus, et finiens, Petrus Mintaert Notarius. Approbatio sub nomine nonnullorum Theologorum ex variis Religionibus, tam Ordinum Monachalium, quam mendicantium, nec non Archiepiscopi Philippensis, aliorumve Theologorum Clericorum Sæcularium, Doctrinæ Cornelii Jansenii in dicto libro Augustinus, contentæ, incipiens. Quid censendum sit de Doctrina in opere Reverendissimi D. Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis fel. me. nuncup. Augustinus, contenta, patebit ex subsequentibus attestationibus Doctissimorum virorum in Belgio, et alibi existentium, etc. et finiens : Et me publico, et Apostolico, ac dictæ Universitatis Notario, et Scriba jurato, Quod attestor, Petrus Mintaert Notarius. Ut autem præsentes nostræ litteræ, omniaque, et singula in eisdem litteris, ut supra contenta ad omnium notitiam deducantur, nec illarum ignorantia ab aliquo allegari possit, volumus easdem præsentes nostras litteras, seu earum transsumptum, etiam impressum (cui manu Notarii publici subscripto, et sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munito, plenam ubique locorum, et tam in judicio, quam extra illud fidem adhiberi decernimus) in Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, et Cancellariæ Apostolicæ Valvis, atque in Acie Campi Floræ per aliquos ex Cursoribus Palatii Apostolici publicari, et affigi, earumque copiam inibi affixam dimitti, publicationemque, affixionem, et copiæ affixæ dimissionem hujusmodi in omnibus, et quoad omnia sufficere, et pro solemni, et legitima haberi, nec aliam publicationem in Regnis, Provinciis, Civitatibus, Oppidis, et locis requiri, aut expectari debere, omnesque, et singulos perinde arctare, et afficere, ac si unicuique nominatim, ac personaliter intimatæ, atque præsentatæ fuissent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, approbationis, additionis, adjunctionis, prohibitionis, jussionis, Decreti, et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quadragesimo primo, Pridie Nonas Martii, Pontificatus Nostri Anno Decimonono.

E. DAT.

Visa de Curia P. Gentilis.

F. Morolus.

P. Ciampinus.

Anno a Nativitate D. N. Jesu-Christi *Millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio, Indictione undecima, die vero* 19 *Junii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, et D. N. D.* Urbani *Divina Providentia Papæ VIII. Anno ejus vigesimo, supradicta Constitutio affixa, et publicata fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, et Cancellariæ Apostolicæ, atque in Acie Campi Floræ, ut moris est, per me Jo. Baptistam Ricium ejusdem Sanctiss. D. N. Papæ, ac Sanctæ Inquisitionis Cursorem.*

Attestor Ego Jo. Antonius Thomasius Supremæ, et universalis Inquisitionis de Urbe Notarius a Matrice actorum Pii V, et Gregorii XIII, F. R. nec non S^mi D. N. Urbani Papæ VIII, quæ in Archivio ejusdem Supremæ, et universalis Inquisitionis conservantur, me extraxisse, seu transcripsisse de verbo ad verbum, et deinde diligenter collationasse præsens Exemplar, atque in omnibus, et per omnia cum prædictis ut supra ad amussim concordare. In quorum fidem præsentes subscripsi, et sigillo Sanctæ Rom. et Universalis Inquisitionis munivi hac die vigesima prima Julii Millesimi sexcentesimi quadragesimi quarti.

Ita est.

Jo. Antonius THOMASIUS

Sanctæ Rom. Universalis Inqvisitionis Notarius.

Locus Sigilli S. Congregationis S. Rom. et Universalis Inquisitionis.

Feria V, die XVI Junii MDCXLIV

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ et universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico apud Sanctum Petrum, coram Sanctissimo Domino nostro D. Urbano Divina providentia Papa octavo, ac Eminentissimis et Reverendissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem in tota Republica Christiana Generalibus inquisitoribus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Cum post publicatam Bullam Sanctissimi nostri contra librum Cornelii Jansenii olim Episcopi Ipren-is, cui titulus, Augustinus, excitatæ fuerint variæ difficultates occasione diversitatis exemplarium Bullæ præfatæ, et aliorum, de quibus in nonnullis libellis divulgatis : eumque per Joannem Sinichium et Cornelium Papium Doctores Universitatis Lovaniensis fuerint præsentatæ litteræ ejusdem Universitatis, nec non porrectus supplex libellus Sanctissimo Domino nostro pro dictæ Bullæ veritate, et intentione Sanctitatis suæ circa illam indagandæ : Idem Sanctissimus litteras et libellum prefatum Sacræ Congregationi Supremæ et universalis Inquisitionis remisit, ut per eam de contentis in illis informaretur, prout successive informatus mandavit per Eminentissimos ac Reverendissimos DD. Cardinales Bernardinum Spadam, Joannem Baptistam Pamphilium, et Lotium Falconerium, tres ex supremis Inquisitoribus, antedictos Sinichium et Papium audiri, ei deinde Sanctitati suæ ab eis deducta referri. Qui quidem Domini Cardinales, in executionem dicti mandati, præfatos Doctores verbo et scripto, multa deducentes, tum congregatim, tum privatim audiverunt, eaque omnia in præfata suprema et universali Congregatione prius communicata, ac ibi pluries discussa, una cum voto ipsius Congregationis Sanctissimo Domino Nostro diligentissime retulerunt. Sanctitas vero Sua, audita relatione et voto præfatis, nec non omnibus mature perpensis et consideratis ; mandavit ex Archivio ejusdem Congregationis, et ex Matrice octorum, quæ in eodem Archivio conservantur, extrahi sive transcribi, et diligenter collationari, ac imprimi exemplar Bullæ præfatæ, illudque sic extractum, collationatum impressum, eisdem Sinichio et Papio, per supradictos DD. Cardinales Spadam, Pamphilium, et Falconerium consignari, ipsisque insuper Sinichio et Papio intimari, et significari ; Suæ Sanctitatis mentem et voluntatem esse, ut eidem exemplari sic consignato fides adhibeatur ; et ab omnibus Christi fidelibus Bullæ hujusmodi omnino pareatur, sub pœnis et censuris in ea contentis ; et demum super dubitationibus, difficultatibus, ac querelis occasione præfatæ Bullæ quoquo modo excitatis vel excitandis, perpetuum silentium imponi, prout imposuit, et ita, etc. Non obstantibus omnibus et quibuscumque in contrarium adductis, et deductis, etc. Insuper Sanctitas Sua mandavit juxta sensum præfatum scribi per eamdem S. Congregationem Nuntiis Apostolicis ac locorum Ordinariis, et expediri etiam litteras ad Gubernatorem Flandriæ, et Universitatem Lovaniensem, et ad alios, etc.

Fidem facio Ego Notarius publicus infrascriptus, qualiter die XXIX. Julii MDCXLIV. in

executionem supra scripti Decreti fuit a supra nominatis Eminentissimis et reverendissimis DD. Cardinalibus Spada, Pamphilio, et Falconerio, datum et cum effectu consignatum in propriis manibus DD. Joannis Sinich et Cornelii Papii, Professorum Universitatis Lovaniensis, exemplar Bullæ Sanctissimi Domini nostri Urbani Papæ Octavi, contra Librum quemdam Reverendissimi Cornelii Jansenii olim Episcopi Iprensis intitulatum Augustinus, et alios libros et opuscula contenta in eadem Bulla iisque ab eisdem Eminentissimis DD. Cardinalibus intimatam et significatam Suæ Sanctitatis mentem et voluntatem ut in præfato Decreto, præsentibus testibus opportunis, et cum assistantia Reverendissimi D. Francisci de Albizis ejusdem Sanctæ universalis Inquisitionis Assessoris. In quorum fidem me subscripsi, et sigillo præfatæ Sanctæ Inquisitionis munivi hac die trigesima Julii Anni millesimi sexcentesimi quadragesimi quarti. Et erat subscriptum. *Ita est. Joannes Antonius Thomasius præfatæ S. universalis Inquisitionis Notarius. Et appositum sigillum S. Congregationis.*

BREVIA

S. D. N. URBANI PAPÆ VIII.

Pro Constitutione contra Corn. Jansenii Augustinum, a se edita.

Dilecto filio, nobili viro

FRANCISCO DE MELLO

Belgii Gubernatori

URBANUS PP. VIII.

DILECTE FILI, NOBILIS VIR,
SALUTEM, ETC.

Assidue conatur humani generis hostis discordiarum cuniculis viam sibi ad Ecclesiam invadendam fraudulenter aperire. Illa autem dissidia attentius fovere solet, quæ circa religionis articulos contingunt, si præsertim hujus S. Sedis Constitutionibus adversentur; inde enim publicæ tranquillitati, pariterque animarum saluti gravissimum infertur damnum. Nos tanto malo occurrere pro pastorali muneris debito satagentes, Librum Cornelii Jansenii, cui titulus est Augustinus, Theses Patrum e Societate Jesu, aliasque lucubrationes prædicti libri occasione in lucem editas jam dudum prohibuimus. Sed quia secus, ac decuit, hujusmodi nostra decreta ab aliquibus excepta sunt, propterea rem totam diligentius perpendendam censuimus. Et cum in prænarrato Libro multas Propositiones, a Decessoribus nostris damnatas, contineri, ac defendi compertum fuerit, eorumdem Pontificum Constitutiones peculiari diplomate confirmavimus, ipsumque Jansenii Librum, ac reliqua opera nostris inserta litteris reprobavimus Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sextentesimo quadragesimo primo, pridie nonas Martii. Quæ sane nostra Constitutio die 19 Junii anno MDCXLIII affixa in Urbe ac publicata fuit. Etenim nos Jansenii existimationi prospicientes, ejusmodi publicatione per id temporis spatium supersederi mandavimus, ea spe freti, ut Janseniani Apostolicis decretis, quæ ante vulgata fuerant, tandem acquiescerent. Nunc quorumdam contumaciam eo processisse, non sine ingenti animi ægritudine, audivimus, ut prædictam Constitutionem falsitatis insimulare iniquissime audeant; hoc scilicet prætextu, quod veri diplomatis publicatio tamdiu dilata non fuisset. Illud etiam objiciunt, in ejusdem exemplo, Coloniensibus typis vulgato, diversum apponi annum, hoc est, MDCXLII. Quid autem præjudicii editio illa parere potest Romanæ impressioni, quæ suo originali ad amussim congruit? nam quod de mendis, quæ typographorum incuria irrepserunt, adducitur, responsione omnino non eget, cum errores inter imprimendum admissos quivis facile per se dignoscat. Nunc igitur Apostolicas ipsas litteras executioni demandari plurimum optantes, a Nobilitate tua majorem in modum petimus, operam sedulo adhibeas, ut Constitutioni nostræ, ea, qua par est, obedientia penitus deferatur, atque adversus illos, qui Pontificia jussa detrectaverint strenue Apostolicæ auctoritatis propugnatorem te præbeas. Minime te hortamur ut quemadmodum Pii V, et Gregorii XIII, hac super re Constitutiones obsequenter excipi, ac prompte servari prædecessores tui diligenter curarunt, ita Nobilitas tua illorum vestigiis insistens hoc idem præstet : satis enim te procul dubio innata pietas excitabit, quæ non minus quam sanguinis splendor, aut prudentiæ laus ingen-

tia tuo nomini decora comparavit. Quibus certe officiis nostram sollicitudinem consolaberis, iisdem Ecclesiæ afferes solatium, et præcipuam erga commune bonum propensionem testaberis. Quod autem caput est, rem perficies Deo apprime gratam, a quo diuturnam felicitatem precamur Nobilitati tuæ, et paternam Benedictionem intimo cordis affectu impertimur. Datum Romæ die 24 Octobris MDCXLIII.

Venerabili Fratri

ARCHIEPISCOPO MECHLINIENSI

URBANUS PP. VIII.

Vincula Christianæ charitatis, quæ animos mutuo obstringunt, non sine ingenti damno disrumpi perspectum est, dum ob acriter concitatas in rebus ad Catholicam fidem pertinentibus controversias ingenia traduecuntur in partes. Ac proinde ad tollendas dissensiones, quæ ob editum Cornelii Jansenii Librum, qui inscribitur Augustinus, exortæ fuerant jam pridem super nonnullis conclusionibus in disputationem vocatis, scribendi, atque disputandi facultatem interdiximus : et deinde peculiari Constitutione ipsum Jansenii Librum, quippe qui opiniones a Pio V, et Gregorio XIII. Prædecessoribus nostris damnatas, continere et tueri deprehensus fuit, omnino reprobavimus, pridie nonas Martii MDCXLI. Quæ Constitutio 19 Junii MDCXLIII publicata in Urbe fuit. Pontificiæ tamen sollicitudinis zelum, contra quam sperabamus, parum apud quosdam profecisse audivimus, et quemadmodum par est vehementer doluimus. Aliqua enim ad falsitatem diplomatis indicandam, non minus leviter, quam impudenter objiciunt; de protractu illius publicationis, de anno in Coloniæ exemplaribus immutato, ac erroribus incuria typographi exortis : quæ omnia quanti ponderis sint, unusquisque perspicit. In tam aperta ipsorum contumacia tuæ vigilantiæ officia elucere cupimus, ut quam in eximia, qua polles, pietate spem posuimus, illam primo quoque tempore in optatum gaudium convertas. Quamobrem enixe flagitamus, ut intolerabilem eorum arrogantiam coerceas, ipsosque ad parendum Apostolicæ Sanctioni quoquo pacto compellas : non exiguus erga te nostræ benevolentiæ cumulus accedet, si diligenter operam adhibueris, ut tam justi voti compotes efficiamur, qui Fraternitati tuæ a bonorum omnium largitore jugem precamur felicitatem, et Pontificiam benedictionem ex animo impertimur. Datum Romæ 24 Octobris anno MDCXLIII.

Venerabili Fratri

ARCHIEPISCOPO CAMERACENSI

URBANUS PP. VIII.

Venerabilis frater, salutem et apostolicam benedictionem.

Quam grave Reipub. Christianæ detrimentum portendant ingeniorum dissidia, dum præsertim de rebus ad Catholicam fidem spectantibus quæstio agitatur, jam pridem advertit Pontificum decessorum nostrorum vigilantia ; qui prolabentes in discrimen opiniones eruere, et excitatas discordiarum faces extinguere sunt conati. Nos, qui animorum saluti, et omnium tranquillitati consultum capimus, eorumdem Pontificum vestigiis inhærentes, quemdam Cornelii Jansenii Librum, cui titulus Augustinus, aliosque ejus occasione variis locis atque idiomatibus editos, nostris primum decretis interdiximus, ac demum Apostolica Constitutione anno M DC XLI, pridie nonas Martii damnatos atque omnino prohibitos declaravimus. Eo tamen processit aliquorum audacia, ut verissimum hoc diploma, et

sanctæ Sedis oraculum levissimis prætextibus falsitatis insimulare præsumant : qui quanto se piaculo obstringant, gravissimæ censurarum pœnæ in eos inflictæ satis docent. Ex eorum autem pertinacia uberrimos poterit Fraternitas tua fructus percipere gloriæ, si quemadmodum a Te petimus, illos in officio continueris, et Pontificio Præscripto, qualibet ex parte obtemperare coëgeris : Tales equidem ab eximia tua virtute conatus exspectamus, qui sollicitudinis nostræ solatia, et publicæ incolumitatis præsidia habeantur. Interea Omnipotentem peramus, ut Fraternitati Tuæ præsto sit, cui Apostolicam benedictionem intimo cordis sensu impertimur. Datum Romæ ad S. Petrum sub annulo Piscatoris die 24 Octobris M DC XLIII. Pontificatus nostri anno XXI.

Signatum erat,

Julius Rospigliosus.

Venerabili Fratri

EPISCOPO ANTUERPIENSI

URBANUS PP. VIII.

Venerabilis frater, salutem et apostolicam benedictionem.

Qui aliquo erga hanc sanctam Sedem observantiæ sensu præditi sunt, ii magnopere mirantur, nonnullos ita a propria institutione aberrare, ut quæ a Romano Pontifice statuuntur temere despiciant. Id in præsentia contingere plurimum dolemus, dum Constitutionem nostram quæ ad prohibendos Cornelii Jansenii et aliorum libros haud rectam doctrinam continentes anno MDCXLI pridie nonas Martii condita a nobis fuit, nostroque jussu die 19 Junii MDCXLIII. Romæ publicata, a quibusdam Jansenii asseclis impudenter, atque inanibus prorsus rationibus oppugnari audivimus. Propterea fraternitati tuæ injungendum censuimus, ut pro eximia, qua præstas Pastorali virtute, ac vigilantia omnino incumbas ut prædicti diplomatis præscripto qualibet ex parte fiat satis. Scimus mentem tuam adeo pietatis zelo exardescere ut nihil ab illa quod a præcipua diligentia in præsenti opportunitate proficisci valeat, quisquam desideraturus sit. Tua sane in hujusmodi causa officia fieri possunt hoc tempore propugnacula religionis, et solatia Ecclesiæ. Tantum decus adjungi cupimus nomini Fraternitatis tuæ, cui Apostolicam benedictionem in Domino impertimur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 24 Octobris MDCXLIII. Pontificatus nostri anno XXI.

Signatum erat,

Julius Rospigliosus.

ACADEMIÆ LOVANIENSI

URBANUS PP. VIII.

Quanta in opinionibus errorem et scandalum præferentibus progigni possit in Ecclesiam pernicies, cum exploratum omnibus sit; illas invalescere haud sinit prospiciens cunctorum bono charitas Apostolica. Id causæ fuit, cur nos Pii V, et Gregorii XIII Constitutiones, quibus nonnullæ Theologorum sententiæ reprobantur, peculiari diplomate confirmavimus, simulque Cornelii Jansenii Librum, cui titulus Augustinus, aliaque diversorum opera prohibuimus anno Incarnationis dominicæ MDCXLI, pridie nonas Martias. Cujus quidem confirmationis pariterque prohibitionis tenor die 19 Junii anno MDCXLIII in Urbe publicatus fuit. Minime nos latet ea qua decuit reverentia a plerisque vestrum fuisse exceptam, quippe qui optime calletis virgam directionis in

Pontificis dextra esse publicæ incolumitatis tutelam atque eorum judicem, quæ ad rectum salutis iter sive conquirenda sive vitanda sunt.Ingenti tamen animi ægritudine audivimus aliquos non defuisse, quorum temeritas eo prolapsa est, ut prædictam Constitutionem tum ob prorogatum publicationis tempus, ac etiam quorumdam interpunctionum et litterarum menda,tum ob immutatum in Coloniensi editione annum, inanibus scilicet argumentis, in dubium vocare et falsitatis arguere non sunt veriti. Quam alienum hoc a Lovaniensis Academiæ institutione videatur, luculenter perspiciet, quicumque illam semper fuisse perpenderit non minus pietatis, quam doctrinæ celebritate conspicuam et Pontificias sanctiones non solum exequi, sed omni studio tueri etiam solitam. Quamobrem confidimus fore, ut gravissimum hoc negotium suo pondere expendentes, Jussibus nostris sedulo pareatis, neque patiamini ob effrenatam quorumdam audaciam florentissimæ Universitatis nomen tanta contumaciæ nota circumfundi. Quibus certe documentis consuetum erga Nos obsequium declarabitis, iis vestræ quoque tranquillitati consuletis, nec parvam a veris Ecclesiæ filiis laudem consequemini. Dirigat Consilia vestra, qui scientiarum Dominus est, vosque diu incolumes tueatur, quibus nos Paternam benedictionem impertimur.Datum Romæ 24 Octobris MDCXLIII.

ACADEMIÆ DUACENÆ

URBANUS PP. VIII.

Omnipotentis imperium in Pontificia auctoritate despicitur, quotiescumque Apostolicis Sanctionibus repugnatur. Quamobrem impudens aliquorum temeritas satis improbari non possit, qui Constitutionem de Cornelii Jansenni, cui titulus Augustinus, aliorumque operibus ac libellis vitandis anno M DC XLI. Nonas Martii a nobis conditam et M DC XLIII die 19 Junii in Urbe publicatam insimulare vanissimis rationibus non sunt veriti. Ob tam apertam eorumdem contumaciam ingenti plane ægritudine affecti fuimus, animo agitantes, quam pernicioso exemplo, et propriæ salutis discrimine id præsumant. Attamen non parum valet ad sollicitudinem nostram aliqua ex parte levandam illa fiducia, quam in bonorum zelo, et præsertim Duacensis Academiæ pietate constituimus. Neque enim patiemini veteris gloriæ decora, non tam doctrinæ quam religionis præsidio acquisita inconsultis quorumdam opinionibus imminui. Proinde nobis pollicemur fore, ut qua par est veneratione nostro diplomati, qualibet ex parte obtemperetis, vosque ejus laudis studiosos ostendatis, quæ communis quietis curatione, et debita erga hanc Sanctam Sedem obedientia comparari solet. Altissimum precamur, ut dirigat cogitationes vestras in beneplacito suo, et præclaræ isti Universati jugiter præsto sit, cui nos Apostolicam benedictionem impertimur. Datum Romæ 24 Octobris M DC XLIII.

BREVIA

S. D. N. INNOCENTII PP. X.

Pro Constitutionis PP. Urbani VIII contra Augustinum Cornelii Jansenii, etc., observatione et executione

Dilecto Filio nobili viro

MARCHIONI CASTRI RODRICI,

Belgii Gubernatori

INNOCENTIUS PAPA X.

DILECTE FILI, NOBILIS VIR, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Quam ubique Christianam religionem Catholica Majestas integram cupit, ac suis potissimum in Regnis discindi non patitur eadem ut in Belgicis Provinciis conformata Apostolicæ Sedis præscripto, in unitate servetur, Nobilitati tuæ non postremæ curæ esse Nobis tua pietas exploratissimum facit. Quam ob rem cum paucis ab hinc annis contra Prædecessorum laudatæ memoriæ Pontificum Pii V, Gregorii XIII, ac Pauli V decreta excusum Librum Augustinum inscriptum, Cornelii Jansenii Iprensis olim episcopi nomine, aliasque eidem vel asserendo vel confutando, conscriptas Dissertationes Felicis recordationis Urbanus VIII edita Constitutione prohibuerit, id Nobilitati Tuæ haud veremur ne pariter animo insideat, ac istis in Provinciis, pro ea, qua præstas auctoritate, atque in Romanam Ecclesiam observantia, Constitutionem ipsam religiose, ac firmiter impleri, atque observari decernas et cures. Erit hoc tuæ in Deum, ac Regem testatæ fidei consentaneum erit populis in una doctrinæ consensione degentibus salutare, erit ditioni ipsi fructuosum ac tutum ; cui subtracta nimium quantum exitiosa regnis opiniosorum hominum male sana documenta seditiones neutiquam de more invehent, ac scissuras. Et vero in isthoc ab hac S. Sede vetito, Jansenii Libro Expressam noscimus ac reassumptam doctrinam Michaëlis Baii, cujus improbatis opinionibus vehementer commotus Philippi II claræ memoriæ Regis animus ea æstuavit sollicitudine ac zelo ut præcipuis ille monitis suo in Urbe Oratori acriter præscripserit, impense ageret cum Pontificibus prædictis Pio, ac Gregorio, ut eas abolitas ommino vellent ac damnatas; eodemque studio transmitti in Belgium impetravit Religiosum virum Franciscum Toletum, consecuto mox tempore S. R. E. Cardinalem, quo is ea de re Diplomata in Lovaniensi Academia publica fieri ac recipi sedulo curaret. Summis adeo in hanc curam viribus enixuram confidimus Nobilitatem tuam, quæ carissimi in Christo Filii nostri Catholici Regis, avita prementis vestigia, et voluntatis sese et gloriæ responsuram serio reputaverit. A dilecto filio Abbate S. Anastasiæ, qui has tibi a Nobis litteras reddet, plurima in hanc rem audies, cui non dubiam abs Te nostro nomine fidem haberi percupimus. Accedis porro hortator ipse tibi ac suasor et præcipuo nobis incremento lætitiæ Pontificæ referes accessionem charitatis, atque ejus, quam largissime impertimur, Apostolicæ benedictionis. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris Die 2 Martii MDCXLV, Pontificatus nostri anno 1.

GASPAR DE SIMEONIBUS.

Venerabili Fratri

ARCHIEPISCOPO MECLINIENSI

INNOCENTIUS PP. X.

VENERABILIS FRATER, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Omni charitatis ope a Fraternitate tua contendimus, ut pro eo, quo præstat in Apostolicam sedem, cultu ac studio, Constitutionem servari curet Decessoris nostri Piæ recordationis Urbani VIII, pridie Nonas Martii MDCXLI evulgatam, quo Cornelii Jansenii Iprensis olim Episcopi nomine, excusus Liber Augustinus, aliaque multorum de eo scripta prohibentur; quorum improbatæ editioni ipsa adversabantur laudatæ memoriæ Pontificum Pii V, et Gregorii XIII, ac Pauli V decreta. Equidem unam illam, quam uni Deo debemus in una fide consensionem, fratrum altercationibus perire certum est, quos non ipsa regat ac firmet Rom. Sedis auctoritas. Hanc sane quamquam Fraternitati tuæ penitus cordi esse non ambigimus, quæ tamen Nos maxima hujus rei cura sollicitat, æque maximam in tua pietate fiduciam collocare suadet, qua nostræ has ad te voluntatis ac præceptionis litteras damus, sperantes a tua potissimum Religione, ac doctrina adstruendam fore S. huic Sedi obedientiam, in eaque tua opera salutarem inter Catholicorum animos charitatem constituturam : fraternitati tuæ Apostolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ sub annulo Piscatoris die XX Febr. MDCXLV, Pontificatus nostri anno I.

GASPAR DE SIMEONIBUS.

Venerabili Fratri

ARCHIEPISCOPO CAMERACENSI

INNOCENTIUS PP. X.

VENERABILIS FRATER, SALUTEM APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Cum non ita pridem Cornelii Jansenii Iprensis olim Episcopi nomine excusus Liber, cujus inscriptio Augustinus, aliaque eidem qua defendendo, qua oppugnando conscripta opera præter laudatæ memoriæ Prædecessorum nostrorum Pii V, Gregorii XIII, et Pauli V mentem præcipuis decretis ac constitutionibus expressam, non leves conflasse inter Catholicos viros contentiones, ac graviores ne excitaret, plurimum timeretur, visum proinde fuit felic. mem. Urbano VIII Decessori nostro scripta ejuscemodi omnia, Librumque ipsum pœnis gravissimis contra non obedientes indictis prohibere. Id vero quamquam ex Pontificio Urbani ejusdem diplomate, pridie Nonas Martii, anno reparatæ salutis M DC XLI edito fraternitati tuæ probe innotuisse arbitramur, atque una curæ fuisse ut Apostolicæ jussioni in tua potissimum diœcesi sedulo obtemperaretur, hortari tamen te, ac admonere voluimus, ut id peragere pro tua in hanc S. Sedem observantia, atque Ecclesiasticæ consensionis et unitatis zelo quam diligentissime atque accuratissime insistas statuasque hujusce rei integre componendæ eamdem omnino esse, atque ipsius decessoris nostram voluntatem. Fraternitati tuæ Apostolicam benedictionem ex animo impertimur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris die 20 Februarii MDCVLV. Pontificatus nostri anno primo.

GASPAR DE SIMEONIBUS.

Venerabili Fratri

EPISCOPO ANTUERPIENSI

INNOCENTIUS PP. X.

Venerabilis frater, salutem et apostolicam benedictionem.

Elapsis proxime annis, cum Liber Augustinus inscriptus, Cornelii Jansenii Iprensis quondam Episcopi, nomine excusus, multorum incendisset ingenia, eorumque præsertim, qui ejus doctrinam refellerent, vel tuerentur : animadvertens Urbanus VIII fel record. Decessor noster acriora in dies augeri certamina, atque in libri scriptorumque hujusmodi impressione Constitutiones negligi laudatæ memor. Pontificum Prædecessorum nostrorum Pii V, Gregorii XIII, et Pauli V ea omnia, librumque ipsum, severissimis pœnis adjunctis interdixit. Quod sane innotuisse fraternitati tuæ, curæque fuisse, ut ipsius Urbani Constitutioni, pridie nonas Martii MDCXLI evulgatæ in ista præsertim Diœcesi obtemperaretur proculdubio arbitramur. Nostri autem Pontificatus tempore vehementer cupientes omnes dissensionum causas exscindere, mandare tibi impense voluimus, ut voluntati nostræ tuam operam adjungens, ita perficere suadeas, ut nihil inposterum superiorum malorum timeatur, ac divisa omnia, Charitatis, atque obedientiæ vinculo consocientur, ea te prudentia virum ac pietate ostendes, quem nobis perspectum amantissime complectimur semper, et Apostolica nunc benedictione largissime muneramur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris, die 20 Febr. MDCXLV. Pontificatus nostri anno primo.

Gaspar de Simeonibus.

Venerabili Fratri

EPISCOPO GANDENSI

INNOCENTIUS PP. X.

Venerabilis frater, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum fel. record. Urbanus VIII Decessor noster acriter exortas audisset inter Catholicos viros dissensiones, easque augeri pertinacia, qua oppugnando, qua defendendo librum, nomine Cornelii Jansenii, dum viveret Iprensium Episcopi, cum titulo Augustinus, impressum, adeoque animadvertisset neque librum, neque aliorum de eo contendentium opera, imprimi potuisse sine injuria, atque contemptu Apostolicarum Constitutionum Pii V, Gregorii XIII, et Pauli V sanct. memor. Pontificum; suo is diplomate publice exposito, pridie nonas Martii M DC XLI. Librum, ceteraque opera, pœnis additis in contumaces gravissimis, omnino prohibuit : quæ ut rectissime sancita, et nota esse fraternitati tuæ, et digna quæ observarentur visa non dubitamus. At enim cum eadem in Nos conservandæ unitatis voluntas ab Urbano transierit, Pontificia te præceptione monere libuit, ut superiore diligentia, accuratioreque, quam fieri potest studio cumulum facias, ita ut deinceps Urbani Constitutio, ubicumque tua sese opera probare potis fuerit, obedientiæ complementum ferat a fraternitate tua, cui Apostolice ex animo benedicimus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris die 20 Februarii , M DCXLV. Pontificatus nostri anno primo.

Gaspar de Simeonibus.

Venerabili Fratri

EPISCOPO BRUGENSI

INNOCENTIUS PP. X.

Venerabilis frater, salutem et Apostolicam benedictionem.

Si quod ipsi nobis jure persuademus serio hactenus fraternitas tua incubuit, ut quacumque tuæ sese vires protendunt Decessoris nostri felic. record. Mem. Urbani VIII. Constitutioni pridie Non. Martii MDCXLI editæ pareatur, qua excusus Cornelii Jansenii Iprensium olim Episcopi Liber Augustinus inscriptus, aliæque multorum ejus doctrinam vel probantes, vel rejicientes decertationes contra Apostolicæ sedis præscripta, summorumque Pontificum prædecessorum nostrorum Pii V, Gregorii XIII et Pauli V decreta editæ prohibentur, pietati nos tuæ, zeloque ut decet gratulantes, | impensius mandamus, ut idem imposterum eo studio prosequaris; quo suus Romanæ sedi cultus atque obedientia servetur, et succisis fratrum dissensionibus, qui consequuntur pacis et unitatis fructus, quam uberrime percipiantur, et hos e cœlo fraternitati tuæ peramanter apprecamur, et Apostolicam, benedictionem largissime impertimur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris die 20 februarii M DC XLV. Pontificatus nostri anno primo.

Gaspar de Simeonibus.

Venerabili Fratri

EPISCOPO IPRENSI

INNOCENTIUS PP. X.

Venerabilis frater, salutem et Apostolicam benedictionem.

Haud veremur quin fraternitas tua optime norit, quas inter Catholicos istarum partium dissensiones induxerit Liber typis excusus Cornelii Jansenii Iprensium quondam Episcopi nomine ac titulo notatus Augustinus, futuras illas acerbiores, et exitiales Catholicæ fidei factiones erupturas, nisi recolendæ mem. Urbanus VIII Decessor noster, ex ea redolens, Librum ipsum cum aliis plurimis impressis scriptionibus, quarum fieri impressionem prohibuerant Constitutiones Laud. Mem. Pontificum Pii V Gregorii XIII et Pauli V publicis litteris pridie nonas Martii M DC XLI. anno confectis apta obnitentibus irrogatione pœnarum provide vertuisset. In cujus jussionis observantiam, si tu ut pariter credimus, diligenter incubuisti. Nos qui de fratrum scissuris intime torquemur, majorem adhuc a te curam ac vigilantiam requirimus, ut ubicumque vires aderunt, cæterum in tua maxime jurisdictione Constitutio decessoris nostri ipsa plenissime observetur, opus plane impleveris, et tuæ virtuti maxime consentiens, et munere, quod nunc cum laude geris longe dignissimum. Apostolicam benedictionem fraternitati tuæ amantissime impertimur. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris die 20 Februarii M DC XLV. Pontificatus nostri anno primo.

Gaspar de Simeonibus.

Venerabili Fratiri

EPISCOPO RUREMUNDI

INNOCENTIUS PP. X.

Venerabilis frater, salutem et Apostolicam benedictionem.

Cum ad felic. record. Urbanum VIII decessorem nostrum allatum de controversiis fuisset, quas Liber conscriptus Augustinus Iprensis olim Episcopi editus inter Catholicos excitarat, easque nosceret in dies vehementer augeri, Librum ipsum, aliaque scripta, quæ felicis memoriæ Pii V, Gregorii XIII, et Pauli V decretis minime servatis impressa fuerant, gravissimis in eos qui non obtemperarant pœnis indictis, omnino prohibuit : quæ plenius ex ejus litteris, pridie nonas Martii M DC XLI, publice transmissis, innotuisse fraternitati tuæ arbitramur. Nos vero quoniam eodem Charitatis ardore animos integre sedari percupimus, et mutuam inter omnes concordiam revocari, nostrum esse duximus paterna te jussione monere, ut diligentiæ hactenus impensæ, quo Urbani Constitutio observaretur, velis operam adjungere quam maximam, atque ita efficere ut ubique ac in tua præsertim jurisdictione omnia juxta decessoris, nostramque mentem ita componantur, ut nullum reliquum sit dissensionis, ac scissuræ vestigium et Apostolicam benedictionem fraternitati, tuæ aptam meritis, amplissimam elargimur. Dat. Romæ die 20 Februari, M DC XLV Pontificatus nostri anno primo.

Gaspar de Simeonibus.

Venerabili Fratri

EPISCOPO TORNACENSI

INOCENTIUS PP. X.

Venerabilis frater, salutem et Apostolicam benedictionem.

Ex libro Cornelii Jansenii nomine, ac titulo Augustinus, annis abhinc paucis edito illorumque operibus qui eumdem impugnabant, aut tuebantur, perniciosæ dissensiones inter Catholicos viros emerserant, impendebantque majores, nisi felic. record. Urbanus VIII Decessor noster opportuna Libri, operumque hujusmodi prohibitione justis indictis pœnis, cavisset, ex litteris, hæc de re publice ab eo confectis pridie Nonas Martii Anni M DC XLI, putamus hæc plenius innotuisse fraternitati tuæ, quam nec latuisse ambigimus, et Librum et opera quæcumque ad eam doctrinam spectantia imprimi haudquaquam potuisse absque crimine violatarum Constitutionum felic. Mem. Pii V, Gregorii XIII, et Pauli V. Ideoque non est cur dubitemus, quin hanc ipsam ab Urbano editam amplexus fueris observarique curaveris; nec vero Nos curam istam deponere possimus, priusquam fructum, quem ex ejusdem observantia Constitutionis certissimum speramus; hoc est unanimitatem fratrum in tuto positam intelligamus, et sollicitudini quidem tuæ robur adjicere jussione hac nostra voluimus quo majore id studio perficere insistas, teque in exemplum ponas vigilantissimi pastoris cui jugem a domino faustitatem precamur et Apostolicam benedictionem ex animo elargimur. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris die 20 Februarii, M DC XLV. Pontificatus nostri Anno primo.

Gaspar de Simeonibus.

Venerabili Fratri

EPISCOPO NAMURCENSI

INNOCENTIUS PP. X.

Venerabilis frater, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum ex Libro prænotato Augustinus, conscripto, ut præfertur a Cornelio Jansenio Episcopo, dum viveret Iprensium, itemque ex plurimis aliis scriptionibus oppugnantibus eumdem librum,seu defendentibus, quod factum constat, neglectis summorum Pontificum Pii V, Gregorii XIII, et Pauli V Constitutionibus , quæ ejusmodi materiæ dissertationes evulgari non permittunt, graves inter Catholicos viros ortas fuisse contentiones, ac nisi quamprimum occurreretur orituras graviores intellexisset piæ record. Urbanus VIII Decessor noster, ille et Librum ipsum et cætera hujus generis scripta omnino vetuit, pœnis in non obedientes gravissimis constitutis : hæc ex ejus diplomate pridie nonas Martii MDCXLI, publice dato innotuisse putamus fraternitati tuæ, et sese Apostolicæ jussioni obedientem in sua præsertim diœcesi præstitisse. Verum ubi intellexeris de toto hoc malo penitus avertendo deque unitate inter filios constituenda, Nos æque, ac decessorem nostrum paterne laborare, multumque pietati tuæ ac zelo tribuere validissimæ hæc pondus præceptionis apud te habitura, quo impensius posthac in observantiam Pontificiæ Constitutionis incumbas, nobis sane persuasissimum est, fraternitati Tuæ Apostolicam benedictionem peramanter impertimur. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris die 20 Februarii MDCXLV, Pontificatus nostri anno primo.

Gaspar de Simeonibus.

Venerabili Fratri

EPISCOPO ODOMARENSI

INNOCENTIUS PP. X.

Venerabilis frater, salutem et apostolicam benedictionem.

Editum non ita pridem Cornelii Jansenii, olim Iprensium Episcopi, nomine Librum, cui titulus Augustinus varia statim multorum consecuta sunt opera oppugnantium ejus doctrinam, vel defendentium, quamvis ejusmodi questionum libro imprimi vetitum fuerit, a fel. record. summis Pontificibus prædecessoribus nostris Pio V, Gregorio XIII, et Paulo V. Hinc porro visæ non leves contentiones inter Catholicos excitari,acriores futuræ nisi piæ mem. Urbanus VIII Decessor noster opportuna tam libri, quam operum prohibitione, pœnis in contumaces constitutis gravissimis occurrisset ; Totius rei notitiam fraternitatem tuam persensisse non dubitamus ex ipsius psæsertim Urbani litteris publice datis pridie nonas Martii MDCXLI, iisque sedulo curasse ut in tua potissimum diœcesi obtemperaretur. Nos autem summo ejusdem rei componendæ studio incensi , præceptionem tibi nostram adjungimus, quam imposterum exhibita in Apostolicam sedem observantia, et Ecclesiasticæ amore unitatis idem accuratius persequi non prætermittas, et hoc apud nos cumules verissimum Tuæ religionis ac pietatis argumentum. Fraternitati Tuæ Apostolicam benedictionem amantissime impertimur. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris die 20 Februarii MDCXLV. Pontificatus nostri anno primo.

Gaspar de Simeonibus.

Theologis et Professoribus

ACADEMIÆ LOVANIENSIS

INNOCENTIUS PP. X.

DILECTI FILII, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Fundatam Dei sanguine Ecclesiam, et afflantis e cœlo Spiritus virtute corroboratam ipsa præscribente Apostolica Sede, Religionis ac Fidei fundamenta capere, nec aliunde sibi reliquam spem facere veritatis accersendæ ac salutis, nemo vel minimum neget, qui se Catholicum non neget, Et vestræ quidem florenti laude Academiæ, a qua Catholicam doctrinam continenter hausit Christianus orbis, religiosum hunc sensum hærere animis certum est, eoque persuasum constanter a vobis amplectendum Apostolicum Urbani VIII Decessoris nostri diploma, quo non ita pridem excusum Cornelii Jansenii Iprensis olim Episcopi, librum, Augustinum inscriptum, vetitum esse voluit, unaque reliquas, et propugnando illi et refellendo evulgatas dissertationes : cui universim editioni summorum decreta Pontificum Pii V, Gregorii XIII, et Pauli V plane obstiterant : ita nimirum et serio consulit decessor Pontifex Ecclesiasticæ, cui minus obtemperatum fuerat, autoritati. Et proinde cavit ne subinde erumpentium in Ecclesia dissidiorum turbine, ad pervicaciæ scopulum allisæ naufragium facerent fratrum Charitas et Fides. Equidem leves animi gliscente contentionibus contemptu, suæ magis impotentiæ velificati quam Deo, sanam doctrinam non sustinent, sed ad sua desideria magistros sibi coacervant prurientes auribus, et Romæ Ecclesiæ, a qua una et responsa Fidei petuntur, et scita Religionis, obedientiam temere detractantes. Hanc vero perpetuo a vobis, dilecti filii, eidem persancte probatam, pro ea qua vos, de corde puro, et fide non ficta complectimur caritate, debita Constitutionis prædictæ observantia servandam curare in domino monemus, ac præcipimus, ut vere ex divino oraculo filii sapientiæ sint cætus vester, et ratio vestra obedientia et dilectio : qua porro et Nos Apostolicam benedictionem vobis peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris die 20 Februarii, M DC XLV. Pontificatus nostri anno primo.

GASPAR DE SIMEONIBUS.

Theologis et Professoribus

ACADEMIÆ DUACENSIS

INNOCENTIUS PP. X.

DILECTI FILII, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Insignis vestra Academia, quamvis singulorum ingenia ad studia distribuat singularia, mores quidem ac instituta ad unitatem et concordiam universa temperavit quotiescumque vero in Catholicæ Religionis patrocinio, aut in Apostolicæ sedi probando obsequio, experiri sese contigerit, tum maxime vel in ipso conspectu orbis terrarum, incitare se virtus vestra, et gloria consuevit. Nos sane gaudemus, diutinam hanc obsequentissimorum filiorum constantiam nunc recens neutiquam in vobis fuisse dimotam, in tuenda observandaque Constitutione felic. rec. Urbani VIII Decessoris nostri pridie Non. Martii MDCXLI publicata, in qua Librum, titulo Augustinum, sub nomine impressum Cornelii Jansenii Episcopi olim Iprensium aliasque multorum disceptationes adstruentium illum, aut op-

pugnantium, gravibus enuntiatis pœnis, generatim interdixit : ut nimirum germino occurreret piaculo, et violatæ, hujuscemodi impressionibus Apostolicæ Jussionis prædecessorum summorum Pontificum Pii V, Gregorii XIII, ac Pauli V succrescentium in dies dissensionum ; quæ discrepantibus ingeniis, atque animis, nec dico Apostolicæ sedis audientibus, in non levem Religionis preniciem fuerant eruptura. Et quoniam in hujus Urbanianæ Constitutionis observantia perstare, fructum pollicetur certissimum, Catholicæ quam nos constabilire omnino decrevimus, consensionis et unitatis admonendos vos esse duximus, paternaque præceptione compellandos, ut in hoc acriusdeinceps intendere, laboresque vestros nostræ sollicitudini adjungere ne intermittatis ac ut filios amantissimos decet, mereri egregie de hac sancta sede, adeoque reliquo de cœtu recte sententium, qui vestræ sunt sapientiæ famam atque obtemperationis ductum secuturi. Cujus sane ob recens isthoc experimentum, suo vos gremio arctissime in Domino semper complectetur parens Ecclesia ; nosque in dies magis, quibus par fuerit ornamentis, ac meritis instruemus. Apostolice interim ex animo vobis benedicimus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris die 2 Martii MDCXLV. Pontificatus nostri anno primo.

GASPAR DE SIMEONIBUS

Universitatis Sorbonæ Theologis, ac Professoribus

INNOCENTIUS PP. X.

DILECTI FILII, SALUTEM, ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Et plurimis vos in rebus Apostolicæ sedis patrocinium, et charitatem experti diu estis, Pontificatus nostri tempore operam dabimus, non ut paria tantum nostra sint reliquis beneficia, sed multo, quod Deo annuente speramus, ampliora. Nunc vero ut res exigit, officium paternum nostrum ad studia vestra, ad labores vestros fructuose, ac feliciter in Domino componendos, conservandosque libentissime adjungimus. Non vos latet dilecti filii, quas Liber Augustinus inscriptus sub nomine Cornelii Jansenii Iprensium olim Episcopi typis editus, quantasque dissensiones inter Catholicos viros, ejus doctrinæ adversos, addictosve excitarit, quot ea de causa scriptæ vicissim disceptationes in lucem prodierint, animorum acerbitates aperte indicantes : quam sane operum editionem conceptam fuisse, ac peractam reclamantibus Apostolicis Constitutionibus felic. mem. Pii V, Gregorii XIII, et Pauli V ipsi vos minime ignoratis. Jam vero acriora quæ imminebant dissidia piæ mem. Decessor noster Urbanus VIII recenti Constitutione pridie nonas Martii MDCXLI, pœnarum denunciatione gravissimarum adjuncta, eodem libro, eisdem operibus generatim interdictis sustulit, aut compressit. Quam ejus mentem auctoritate sanctæ hujus sedis, quæ unica fidei arbitra est, ac magistra, quin vos pro vestra religione, ac pietate ut rebus ipsis congruentem, ac tempori amplectendam, ac servandam censueritis haud sane ratio est, cur dubitemus. Voluimus tamen alacritati vestræ jussionem hanc nostram accedere, ut cum summa, qua ducimur voluntas, et cura pacis unitatisque retinendæ (quæ bona in vobis cujuslibet observantia constitutionis) cognita patentius fuerit, majore deinceps studio idem persequentes laudem vestram novo hoc merito illustriorem ipsi faciatis, quos ut sapientia et doctrina præire pariter infirmis fratribus exemplo, et quidem salutari decet. Universis vobis, ac itidem singulis Apostolicam benedictionem amantissime impertimur. Datum die 20 Febr.

GASPAR DE SIMEONIBUS.

Ad Magistrum Guilielmum ab Angelis S. Theol. Doctorem
et in Lovaniensi Academia Professorem

INNOCENTIUS PP. X.

Dilecte Fili, salutem et Apostolicam benedictionem.

Probat sese insigniter Orbi Catholico, digne in te conformata Religioni doctrina; cui et jugiter, ab ipso in Nos, atque Apostolicam Sedem, obedientiæ cultu, meritam laudem, solidumque decus accersis ac paras. Testata, quæ perspicit, ejus rei exempla, pari muneretur testimonio Romana Ecclesia; ejusque virtuti lucem cumulet, cujus ingenium in luce gradiens, obsequitur veritati. Et vero exploratum id nobis liquido est, in ipsa, quam præfers continenter, solicitudine, et cura, ut Sanctæ hujus Sedis Decretis, ac mandatis obtemperetur, quæ contra Jansenii Librum, Augustinum inscriptum, rite jam antea prodiere. Quibus sane Decretis, sua ut constet vis, atque obedientia deferatur, constanter volumus: quod certe, qui in Ecclesiæ gremio sunt filii, si detrectent, in dedecus sese, ac perniciem induisse non obscure sentient. Equidem ab inclyta ista Lovaniensi Academia, Nostræ ac Sanctæ Sedis menti ut pareatur, haud dubie exspectamus; in quam, ut plurima semper a Romana Ecclesia merita extiterunt, ita neutiquam in posterum deesse eadem volumus, quæ illa, ut confidimus, in dies magis sataget pomereri. Tibi interim, Dilecte Filii, tam egregio incense studio, Pontificiam nostram benevolentiam exhibemus et Apostolicam benedictionem impertimur. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, sub annulo Piscatoris, die 7 Julii MDCXLVI Pontificatus nostri anno secundo.

Gaspar de Simeonibus.

Venerabili Fratri

LEOPOLDO GUILIELMO

ex Archiducibus Austriæ, Episcopo Argentinensi

INNOCENTIUS PP. X.

Venerabilis frater, salutem et Apostolicam benedictionem.

Spectatus Nobis per omnia in fraternitate Tua Catholicæ religionis cultus, ejusque servandæ ac tuendæ accuratus ac sollicitus zelus, ingenitus ille Austriaco generi ac plane coalitus, exemplo nunc sese præcipuo probat, quod nuper dilectus filius Abbas S. Anastasiæ datis ad nos litteris retulit, de tua nimirum provida cura, atque opera, ut Apostolicæ Sedis mandatis obtemperetur, in iis quæ ad Jansenianam doctrinam spectant: utque ad Ecclesiarum in Belgio Episcopatus, apti viri, atque Apostolicis decretis, illisque præsertim quæ Catholicam fidem respiciunt, obsequentes, sine mora nominentur. Hæc sane omnia singulari nostrum animum affecere lætitia, eoque Fraternitatem Tuam intimo Pontificiæ charitatis sensu amplectimur, ac mirifice commendamus, vehementer hortantes ut hæc ipsa Nobis pergat impertiri solatia, suæque ipsius pietati insistens, quod impense facit, incolumitatem religionis, Romanæque Ecclesiæ dignitatem, pro ea, qua pollet, auctoritate, sartam tectamque omni studio esse velit. Et vero Nos probe novimus, quam anxie ad ea quæ pro Dei causa sunt, Fraternitas tua animum adjiciat, sapienter intelligens cautum exinde perpetuo fore et populorum saluti, et Regnorum firmitudini, et Regnantium felicitati. Plura in eam rem idem

Abbas Tibi significabit : quem integra abs Te fide dignari peroptamus, et Fraternitati Tuæ a Domino peramanter benedicimus. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 9 Semptembris MDCXLVII. Pontificatus nostri Anno tertio.

Signatum erat,

GASPAR DE SIMEONIBUS.

CONSTITUTIONIS URBANIANÆ

PROMULGATIO IN HISPANIA

Nos D. DIEGO DE ARCE REINOSO, Por la gratia de Dios, y de la santa Sede Apostolica Obispo de Plasentia, Inquisidor General en todos los Reinos, y Sennorios de Su Magestad, y del su Consejo etc. Hazemos saber a todas y qualesquier personas, assi Ecclesiasticas, como seculares, de qualquier estado, orden, condition, o preeminentia que sean estantes en estos dichos Reynos, como nuestro muy Santo P. Urbano Papa VIII. Ha mandado despathar et Breve, que es del tenor signiente :

URBANUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI :

Ad perpetuam rei memoriam.

In eminenti Ecclesiæ militantis sede etc. ut supra.

Y para su execution, y cumplimiento, por la presente mandamos a todas, y qualesquier personas, de qualquier estado, condition, y dignidad que sean, assi Eclesiasticos, como seculares, guarden y obedezcan el dicho Breve, segun y como, en el se contiene, con apertevimiento que procederemos con toda severidad, y rigor, y como mejor aya lugar de derecho, contra los que remisos, e inobedientes fueredes en la observantia de su tenor ; y os encargamos, y mandamos, que como quiere que entendais que le contraviene al dicho Breve en qualquier manera, lo denuncieis, y lo delateis ante Nos, o ante qualquiera Inquisition destos Regnos, o Comissario del Santo Officio, o quien privativamente toca, y pertenece su conoçimento, entregando a los dichos Inquisidores de cada destrito dentro de 30 dias, que comiençen a correr, y contarse desde el dia de la publicaçion deste edicto, todos los libros, tratados, memoriales, oraçiones, opusculos, conclusiones, y demas papeles impressos, o manuscriptos, en el dicho Breve de Su Santidad mençionados : y que ninguna persona de qualquier estado, dignidad o condicion que sea, Ecclesiastica, o secula, tenga, lea, venda, ni imprima los dichos libros, lo qual assi hazed, y complid pena de excommunion major *latæ sententiæ Trina canonica monitione præmissa*, y 200, ducados para gastos del Santo Oficio lo contrario haziendo. Y mandamos, que este nuestro edicto se publique en todas las Iglesias Metropolitanas, Catedrales, y Colegiales de los Reynos de Su Magestad y en los lugares Cabeças de Partidos, que de su lectura se five traslado, o testimonio authentico en una de las puertas de dichas Iglesias, de donde no quitara sin lincençia de los Inquisidores de cada distrito, so la dicha pena de excommunion, y de 50 ducados. En testimonio de lo qual mandamos dar, y dimos la presente firmada de nuestro nombre, sellada con nuestro sello, y refrendada del Secretario del Consejo de la S. Inquisiçion infrascripto. Dada en Madrid a doze de Febrero de mil y seiscientos y quarenta y quarto annos.

EJUSDEM CONSTITUTIONIS

PROMULGATIO ANTVERPIÆ IN BELGIO

GASPAR Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Antuerpiensis, Universis et singulis nostræ Diœcesis salutem in Domino.

Cum fel. rec. URBANUS Papa VIII, Pontifex Maximus anno Domini MDCXLI pridie Non. Martii ediderit Bullam, eamque publicari fecerit anno MDCXLIII, die XIX Junii ; cujus titulus est : *Sanctissimi Domini nostri*

URBANI *Divina Providentia Papæ* VIII *Confirmatio Constitutionum* PII *Papæ* V *et* GREGORII XIII *prohibentium quasdam Theologorum sententias et opiniones; nec non Prohibitio libri, cui titulus,* AUGUSTINUS CORNELII JANSENII, OLIM IPRENSIS EPISCOPI, *excusi Lovanii typis Jacobi Zegers anno* MDCXL, *aliorumque Operum ac libellorum, occasione dicti libri variis in locis et variis idiomatibus impressorum.* Quæ Bulla sic incipit : *In eminenti Ecclesiæ militantis sede, meritis licet imparibus constituti, sedulo meditamur*, etc. Et idem Sanctissimus Dominus noster, litteris ad nos in forma Brevis datis anno MDCXLIII, die XXIV Octobris, nobis injunxerit, ut prædicti Diplomatis sui præscripto qualibet ex parte fieret satis : atque insuper S. D. N. INNOCENTIUS Divina Providentia Papa X, per alias litteras, similiter in forma Brevis expeditas die XX Februarii anno MDCXLV, nobis ordinaverit, ut ipsius URBANI Prædecessoris sui Constitutioni, in nostra præsertim Diœcesi, congrue obtemperaretur; et impensius mandaverit, ut voluntati suæ nostram quoque adjungeremus : Nos, qui ab initio supradictam Bullam qua decuit reverentia suscepimus, et conati sumus ut in nostra Diœcesi eidem perfecte obediretur; considerantes tamen, adhuc aliquos de ejusdem Bullæ veritate et obligatione dubitare, judicavimus eamdem in nostra Diœcesi iterum publicandam, prout præsentibus publicamus : ac, quatenus opus est, mandamus omnibus nostræ Diœcesis Christi-fidelibus, ut supradictæ Constitutioni URBANI V, in omnibus pareant et obediant; sub pœnis et censuris in eadem contentis. In quorum fidem has sigilli nostris impressione et Secretarii signatura confirmari fecimus. Datum Antuerpiæ de X Maii MDCXLVI.

De mandato Perillustris et Reverendissimi Domini præfati.

Locus † sigilli.

M. SOMERS secret.

Infra scriptum erat :

Anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo sexto, die vero decima quarta mensis Maii, suprascriptæ litteræ affixæ et publicatæ fuerunt ad valvas Ecclesiarum Cathedralis B. MARIÆ, *et Parochialis sanctæ Walburgis respective Antverpiensis, per me infrascriptum Notarium Apostolicum.*

J. Hermans Not.

EJUSDEM PROMULGATIO

NAMURCI IN BELGIO

ENGELBERTUS Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Namurcensis. Universis et singulis nostræ Diœcesis, Salutem in Domino. Publicata nonnuper bulla dogmatica pridem edita a S. D. Urbano Papa VIII felic. record. cujus initium est, *In eminenti Ecclesiæ militantis sede*, etc. titulus vero ejusdem. *Sanctissimi D. N. D. Urbani divina providentia Papæ VIII confirmatio constitutionum Pii Papæ V, et Gregorii XIII, prohibentium quasdam Theologorum sententias et opiniones. Necnon prohibitio libri, cui titulus, Augustinus Cornelii Jansenii olim Iprensium Episcopi, excusi Lovanii typis Jacobi Zegeri, anno* 1640 ; *aliorumque operum ac libellorum occasione dicti libri, variis in locis, et variis idiomatibus impressorum.* Cujus obedientiam et observantiam sedulo Nobis injunxit Sanctissimus Dominus N. Innocentius X, per speciales suas litteras in forma Brevis ad nos datas die 20 Februarii 1645. Ac post modum illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Antonius Bichus Abbas sanctæ Anastasiæ, Administrator Apostolicæ Jurisdictionis cum facultatibus Nuntii in Belgicis ditionibus, et Burgundiæ Comitatu, etc. per alias litteras de decima Martii novissime elapsi, ac denique, receptis litteris Regiæ Majestatis de 26 ejusdem mensis Martii, quibus testatum facit, nolle impedimentum adferri publicationi dictæ Bullæ, mandando omnibus Officiariis desuper requirendis, ut favorem et assistentiam præbeant. Denuo intimamus et mandamus omnibus et quibuscumque nostræ Diœcesis, cujusvis status, ordinis, gradus, conditionis et qualitatis existant, dictæ Bullæ per omnia parere et obedire. Declarantes Nos adversus eos, quos

contravenisse constiterit, processuros per pœnas in eadem Bulla insertas, videlicet privationem perpetuam omnium dignitatum, graduum, honorum, beneficiorum et officiorum, necnon inhabilitatem ad quæcumque ex prædictis; Vinculo quoque anathematis eo ipso innodatos declaraturos, a quo nullus, Romano Pontifice inferior, valeat ipsos excepto mortis articulo, liberare, prout latius in eadem Bulla. Datum Namurci in Palatio nostro Episcopali sub sigillo nostro, et Secretarii nostri signatura die 21 mensis Aprilis anno millesimo sexcentesimo quadragesimo sexto.

De Mandato Perillustris et Reverendiss.
[illegible]

Locus † sigilli.

I. Blondeau Secret.

Infra scriptum erat sic:

Anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo sexto, die vero 22 mensis Aprilis, [illegible] dictæ litteræ affixæ et publicatæ fuerunt ad valvas Ecclesiarum Cathedralis S. Albani, et Collegiatæ B. Mariæ Namurcensis, per me infrascriptum Notarium [illegible] et Curiæ spiritualis Scribam juratum.

Et signatum I. Pottelet Not.

Ex Statutis Synodalibus ab illustrissimo et reverendissimo domino

D. CLAUDIO D'ACHEII,

Archiepiscopo Bisontino editis et promulgatis die XXVI Maii MDCXLVIII.

CAPUT III.

De Bulla Urbani PP. VIII, contra Jansenii librum, cui titulus Augustinus, cum veneratione admittenda.

Quia vero exigit a Nobis debita Sanctæ Sedi Apostolicæ obedientia, ut cum ea, qua par est, sedulitate et diligentia Doctrinas ab ea velut cæterarum Ecclesiarum Matre damnatas, damnemus et Nos, vel sic majorum vestigiis inhærentes, quorum mentibus ab ipsis fidei incunabulis alte impressa versus eamdem, nedum in maximis, quin et in minimis fuit reverentia. Hinc emanatam a felicis record. Urbano VIII summo Pontifice Constitutionem, quæ incipit: *In eminenti Ecclesiæ*. Et qua, Cornelii Jansenii liber, cui titulus Augustinus, legi, aut etiam a non legentibus servari, districte prohibetur, propter damnatas in opere ejusmodi opiniones: Apostolicis prædicti Urbani Papæ VIII, quemadmodum et promulgatis a Sanctissimo domino nostro Innocentio PP. X. ea de re decretis, parere cupientes in omnibus, venerabundi admittimus, et usque adeo stricte servari mandamus, ut in posterum (quoad nobis placuerit) nullus omnino ad curam animarum admittatur, nisi qui post solemnem Concilii Tridentini Fidei professionem, formulam hic adjectam coram Vicario nostro Generali attente legerit et juraverit. Ego N. profiteor me obedientem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et S. D. N. Innocentio X Pontifici Romano, ejusque successoribus, atque ideo me acceptaturum, prout de facto accepto, debita submissione Constitutionem felicis record. Urbani VIII, editam anno decimo nono sui Pontificatus, Incarnationis dominicæ millesimo sexcentesimo quadragesimo primo, pridie Nonas Martii quæ incipit *In eminenti Ecclesiæ*. In qua damnatur et prohibetur liber Cornelii Jansenii, cui titulus Augustinus. Quam Constitutionem ego integre accepto, et cum ea in omnibus sentio et consentio: ac promitto me (quantum in me fuerit) curaturum, ut præfatam Constitutionem omnes et singuli acceptent, et in omnibus cum eadem sentiant et consentiant. Ita spondeo, voveo ac juro. Ego idem N. sic me Deus adjuvet, et hæc sancta Dei Evangelia.

Prohibemus lectionem piorum in speciem operum Antonii Arnaud Sorbonici Doctoris *de frequenti communione*. Et Joannis Verger, de Hauranne, sancti Cyranni Abbatis, variorum opusculorum Auctoris, quorum quidem mense Octobri superioris anni adjecta pœna arbitraria, lectionem per diœcesim nostram interdixeramus, etc.

SYNGRAPHÆ.

S. Theologiæ Doctorum Academiæ Lovaniensis. qui se suprapositam Urbani PP. VIII Constitutionem recipere, eique parere se velle declararunt, mense Decembri, anno XDCXLIII.

Infrascripti ad requisitionem R^mi^ D^mi^ Pronuncii Apostolici in Belgio, declaramus, nos Bullam S^mi^ Domini Nostri Urbani VIII, qua confirmantur Constitutiones Pii Papæ V, et Gregorii XIII, ac prohibetur Augustinus Cornelii Jansenii olim Iprensis Episcopi, in quo multæ ex propositionibus a Sede Apostolica ante damnatis continentur, et contra easdem Damnationes defenduntur, tanquam Romæ legitime affixam et publicatam, reverenter recipere, ideoque in omnibus et per omnia parituros.

Joannes Schinckelius senior facultatis Theologicæ Lovanii Regens, ac in eadem ordinarius Professor, Præsidens Collegii Adriani VI.

Christianus Beusecum secundus ejusdem facultatis Regens, ac in eadem Professor Regius, Regiique seminarii Præsidens.

Guilielmus Ab Angelis Tertius ejusdem Facultatis Regens, nec non S. Theologiæ Scholasticæ senior Professor Regius.

Joannes Caramuel Lobkowits S. T. D. Melrosæ Abbas Ordinis Cisterciensis.

Matthæus Theyghe S. T. D. et linguæ Græcæ Professor Academicus, Præses Collegii Pastoralis Iberniæ.

Antonius Davius S. Theol. Doctor, et moralis scientiæ Academicus Professor, Collegii Sabaudiæ Præsidens.

Jacobus Speecq S. Theol. Doctor, et Professor Ordinarius.

Levinus Debbaut S. Theol. Licentiatus, et Professor Ordinarius.

Eidem formulæ subscripserunt ex ordine S. Dominici S. Theologiæ Doctores.

F. Franciscus Hyacinthus Coquetius Ord. Prædicatorum S. Theol. Doctor Duacensis.

F. Marius Ambrosius Capello Ord. Prædic. S. Theol. Doctor Lovaniensis.

Supposito quod hæc ultima Bulla, prout est nobis ab Eximio D. M. N. Joanne Schinckelio exhibita, de facto, prout talis est, emanarit a sede Apostolica, sitque Romæ et hic sufficienter publicata, subscribo tanquam obediens filius S. R. Ecclesiæ.

F. Andræas a Turri S. Theologiæ Doctor Lovaniensis, Ord. Prædic.

Ego fr. Gasper Dingens Ordin. Prædic. S. Theol. Doctor Lovaniensis absolute et sine limitatione humiliter et reverenter recipio, et pareo præfatæ Bullæ, de cujus publicatione ob autoritatem Ill^mi^ D^ni^ Abbatis S. Anastasiæ Pro-nuntii S. Sedis Apostolicæ in Belgio non possum dubitare.

PROTESTATIO

DD. Theologiæ Academiæ Duacensis, ad serenissimum Archiducem Leopoldum, adversus Corn. Jansenii doctrinam, pro sua erga Sedem Apostolicam et Bullam Urbani VIII observantia.

SERENISSIME PRINCEPS.

Infrascripti Sacræ Theologiæ Doctores et Professores in alma Universitate Duacena certiores facti a viro Religioso fide dignissimo nos scriptis quorumdam ex Universitate Lovaniensi traductos, quasi doctrinæ, quæ Jansenio et Baio primum tribuitur non tantum subscripserimus aliquando, sed etiam modo pertinaciter adhærescamus; splendidius mendacium fingi nullum posse credimus, cum constet nos I^am^ Urbani VIII felic. mem. Bullam contra Jansenium amplexos, ipsamque in Scholis publicis solenni ritu promulgasse : Inde summum Pontificem brevi peculiari ac benedictione hanc Universitatem cohonestasse, quia tam prompte sedi Apostolicæ morem gessisset (breve id Pontificium nobis ad manum est) certissimum quoque nos Diploma super hac re Regium

exosculatos integram ipsam Bullam ad Scholas publicas affixisse, quam nullus hominum vel digito injurioso attigit. Hic protestati sumus, ac protestamur iterum iterumque nos semper præstitisse obedientiam erga S. Sedem Petri, et Regem Catholicum : Imo semper doctrinam illam Jansenii proscriptam voluisse ita ut nullum umquam ex nostra Facultate Theologiæ Duacena infecerit; tanto acerbior est dolor noster, quanto atrocior injuria; nec ferenda, qua nomen almæ hujus Universitatis traducitur apud Serenissimum Archiducem quasi inobedientium Catholicæ Ecclesiæ filiorum. Contra censuimus communibus suffragiis humillime Serenissimam suam Celsitudinem rogandam, ut pergat doctrinam illam Janseniana nam serio extirpare, qua nequaquam docetur B. Augustini mens. Et cum hoc malum in pejus ita serpat, ut saniori Belgicæ nostræ parti, et Academiæ huic affrictum mentiantur illi, verendum magis est ne petulanti ingenia sive in Academiis sive Monasteriis et alibi incautos et minus versatos in S. Augustini voluminibus hac perniciosa doctrina imbuant : et ab ejusmodi vero scintillis magna excitentur incendia, nisi potestas Serenissimi illa ipsa in suis principiis extinguat. Cæterum profitemur et protestamur, neque hic neque alias a Bullis ac mandatis Pontificiis diplomatibusque regiis ne latum unguem esse discessuros, sed semper fore morigeros, prout plenius ex Relatione venerabilis Religiosi de facultate nostra bene meriti latoris præsentium sua Serenissima Celsitudo intelliget. Cui eadem Facultas Theol. Duac. ex animo omnem sospitatem et felicitatem precatur. Duaci 27 Julii MDCXLVIII.

Georgius Colvenerius.

Franciscus Sylvius.

Valentinus Randouse.

FINIS.

208.8
R 481
3652
RIPALDA, J.M.
AUTHOR
Opera Omnia VI, Adv. Biaum
TITLE
DATE LOANED | BORROWER'S NAME | ROOM NUMBER
STORAGE - CBPL
8652